

සමමා දිවයි

සූත්‍රය

පූජ්‍යපාද මාන්කඩචල සුදස්සන හිමි

ISBN 978-1-5005-3345-8

ප්‍රකාශනය

fb.com/path.nirvana

2014

පිරිසිදු ධර්ම ආනයනි
නොම්ලයේ බෙදාහැරීම පිණිසයි

ප්‍රථම මුද්‍රණය - 2014 ජූලි

මෙම පොතෙහි අන්තර්ජාල සංස්කරණය හා මෙම දේශනා
මාලාවේ පටිගත කරන ලද දේශනා ශ්‍රවණය සඳහා
පිවිසෙන්න

<http://sudassana.org/>

පොත පිළිබඳ විමසීම්

path.nirvana@gmail.com

නිවන් මග,

595/5 රොමියෙල් මාවත, පනාගොඩ, හෝමාගම

මුද්‍රණය

කොළඹ ප්‍රින්ටර්ස්

17/2, පැහිරිවත්ත පාර, ගංගොඩවිල, නුගේගොඩ.

දුරකථන 011 4 870 333

ඒ භාග්‍යවත් අරහත් සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේට
නමස්කාර වේවා!

ප්‍රසිද්ධාච්ඡාව

සම්මාදිට්ඨි සූත්‍රය ධර්මසේනාධිපති ශාරිපුත්‍ර මහතෙරුන් විසින් වදාළ මජ්ඣිම නිකායේ නව වන සූත්‍රයයි. මෙහි කම්මපථ වාරය මුල් කොට ආසව වාරය අන්තකොට ඇති සොළොස් වාරයෙකි. ශාශ්වත උච්ඡේදදී අන්තයනට නො පැමිණ ඍජු භාවයට එළඹ සද්ධර්මයෙහි නො සෙල්වෙන ප්‍රසාදයෙන් (සෝවාන් ඵලය) යුක්ත වනු කැමත්තන් හට මෙම සූත්‍රයේ එක් වාරයකින් හෝ ලැබිය හැකි ප්‍රයෝජනය අප්‍රමාණය.

යථෝක්ත ප්‍රඥා පිණිස මාර්ගය විවරණය වන මෙම අපූර්ව සූත්‍රය පිළිබඳ ස්වකීය විවක්‍ෂණ බුද්ධි ප්‍රභාව වහල් කොට පූජනීය මාන්කඩවල සුදස්සන ස්වාමීන් වහන්සේ විසින් පවත්වන්නට යෙදුන ධර්ම දේශනා මාලාව මුද්‍රිත මාධ්‍යයෙන් පළ කිරීමකි මේ. දේශක ස්වාමීන් වහන්සේ විසින් බොහෝ කාලයක් ත්‍රිපිටක ධර්මය අධ්‍යයනයෙන් හා ප්‍රායෝගිකත්වයෙන් ලබන ලද අවබෝධ ඥානය මෙබඳු අපූර්ව ධර්ම විවරණ මතු වීමට හේතු වූවා විය යුතු ය. බුදුවදන්හි මතුපිට පමණක් නො දක්වා එහි ඇතුළාන්තය විවරණය වන මෙබඳු දේශනා සිදු කිරීම වෙනුවෙන් ස්වාමීන් වහන්සේට ධර්මාභිලාශී කාගේත් ආශිංසනය හිමි විය යුතු ය. බෞද්ධ දර්ශනය තුල බහුලව යෙදෙන, එහෙත් වර්තමානයේ බොහෝ විට වරදවා භාවිතා වන බෞද්ධ සංකල්ප බොහොමයක් සරල උද්‍යාන අනුසාරයෙන් විස්තර කෙරෙන මෙම දේශනා මාලාව පටිච්චසමුප්පාදය අවබෝධයට ද මහත් රුකුලක් වන නොඅනුමානය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් අවබෝධ කොට දේශනා කළ ධර්මය අර්ථ වශයෙන්, ධර්ම වශයෙන් හා ප්‍රතිවේද වශයෙන් ගම්හිර වූවකි. එසේම එය දුක්ම හා අවබෝධය දුෂ්කරය, ශාන්ත, ප්‍රණීත වූ එය තර්ක බුද්ධියෙන් ලඟාවිය නොහැකි වූ නිපුණ, පණ්ඩිතවේදනීය වූවකි. කාමයෙහි ඇලුණු ජනයා විසින් එය අවබෝධ කිරීම පහසු නොවේ. මෙහි විවරණය වන ධර්මාර්ථ බුදුසමයෙහි ගම්හිර ස්ථාන ස්පර්ශ කරන හෙයින් පහසුවෙන් තේරුම් ගැනීම දුෂ්කර විය හැකි වුවද සිහි බුද්ධියෙන් කිහිප විටක් හෝ පරිශීලනයෙන් ප්‍රමාණාත්මක අවබෝධයක් ලැබිය හැකි ය. ඒ

සමගාමීව සමථ කමටහනකින් සිත වැඩීම ද ධර්මාවබෝධයට රුකුලක් වේ යැයි සිතමු.

තවද දේශනා විලාශයේ එන හඬ හැසුරුම් කියවීමේ දී හමු නොවන බැවින් ඇතිවන ගැටළු සහගත කොටස් අප විසින් අර්ථය නොවෙනස් වන සේ සංශෝධනය කිරීමට උත්සාහ ගෙන ඇත. සිදුවී ඇති යම්කිසි ප්‍රමාද දෝෂයක් ඇතොත් පටිගත කරන ලද දේශනාව සමග සසඳා කාරුණිකව අප වෙත දන්වන මෙන් ඉල්ලා සිටිමු. ආයතී අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ ප්‍රථම අංගය වන සම්මා දිට්ඨිය ඇති කර ගැනීම එහි ඉතිරි අංග පරිපූර්ණ කර ගැනීමට අත්‍යවශ්‍ය බැවින් ප්‍රවේසමෙන් කියවා තේරුම් ගන්නට උත්සාහ කරන මෙන් කාරුණිකව ඉල්ලා සිටිමු.

අවසාන වශයෙන් මෙම උතුම් ධර්ම ග්‍රන්ථය පිළියෙල කිරීමට යත්න දැරූ සැමටත් දේශකයානන් වහන්සේටත් සදේවක ලෝකයාටත් නිදුක් නිරෝගී භාවය හා නිර්වාණාවබෝධය වේවයි ප්‍රාර්ථනා කරමු.

මෙයට,
ධර්මකාමී,
ජනක ප්‍රදීප්.

path.nirvana@gmail.com

දිනය. 2014-07-07
හෝමාගම දී.

ඒ භාග්‍යවත් අරහත් සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේට
නමස්කාර වේවා!

පුණ්‍යානුමෝදනාව

තිලෝගුරු සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේලා ලොව පහළ
වන්නේ කල්ප ගණනාවකිනි. බුද්ධෝත්පාද කාලයක් මිනිසත් බවත්
කල‍්‍යාණ මිත්‍ර සම්පත්තියක් ලැබීමත් දුර්ලභය. එමෙන්ම නිවන් මඟ පහද
දෙන, නිවන් මගට යොමු කරවන පිංවත් කල‍්‍යාණ මිත්‍රයන් වහන්සේලා
පහළ වීම ද දුර්ලභය.

ඇස් ඇත්තෝ දකිත්වා යි අඟුරේ සිටින්නන් හට පහනක්
දල්වන්නා සේ වැරදි අර්ථකථන නිසා මංමුලා වූ ලාංකික බෞද්ධයන්ට
ත්‍රිපිටක පෙළ දහමේ නිවැරදි අර්ථ සරල උදහරණ මගින් පැහැදිලි
කරමින් ධර්ම වක්‍රය පවත්වන අපගේ අතිපූජනීය කල‍්‍යාණ මිත්‍ර
මාන්කඩවල සුදස්සන ස්වාමීන් වහන්සේගේ සම්මාදිට්ඨි සූත්‍රය ඇසුරින්
පවත්වන්නට යෙදුණා වූ ධර්ම දේශනා මාලාව මුද්‍රිත මාධ්‍යයෙන් ධර්ම
දනයක් ලෙසින් ඔබ අතට පත් කරන්නට ලැබීම ඉමහත් සතුටකි.

මෙම ධර්ම දනය හේතු කොට ගෙන ජනිත වන්නා වූ සියලු
කුසල් පූජ්‍ය පාද මාන්කඩවල සුදස්සන ස්වාමීන් වහන්සේට අනුමෝදන්
කරමු. මෙපින් බලෙන් ඔබ වහන්සේට සම්බුද්ධ ශාසනයේ විරස්ථිතිය
උදෙසා සිදු කරන්නා වූ ශාසනික මෙහෙවර ඉදිරියට කර ගෙන යාමට
අවශ්‍ය ශක්තිය ධෛර්ය සහ නිද්‍රක් නිරෝගී භාවය ද මෙම හවයේ දීම
අමා මහ නිවන් සුවය ලැබේවායි ද ප්‍රාර්ථනා කරමු.

එමෙන්ම සම්මාදිට්ඨි සූත්‍රයේ එක් එක් කොටස් ස්වකැමැත්තෙන්
ම පරිගණක අකුරු සකසා දුන් පහත නම් සඳහන් කල‍්‍යාණ මිත්‍රයන්ට
ද,

- දිල්ලැක්ෂි විරරත්න මැතිනිය - ජරාමරණ, භව, වේදනා, ආහාර,
ආසව
- සුචේතනා කොඩිතුවක්කු මැතිනිය - උපාදාන, විඥාන
- කසුන් අභයධීර මහතා - කම්මපට
- නයනා මැණිකේ මැතිනිය - සච්ච
- චතුරංග විරසිංහ මහත්මා - තණ්හා

■ සමීර නයනජිත් මහත්මා හා එම මැතිනිය - සළායතන

ඉතිරි කොටස් බොහෝ ශ්‍රද්ධාවෙන් සකසා දුන් ජීවේන්ද්‍ර බණ්ඩාර මහතාට ද, මුල් පෙරවදන ලියා දුන් පූජ්‍ය කොත්මලේ කුමාර කස්සප හිමියන්ට ද, පාළු වචන ඇතුළු බොහෝ වැරදි නිවැරදි කර දුන් පේරාදෙණියේ වන්ද්‍රානි ධර්මප්‍රිය මැතිනිය ඇතුළු පිරිසට ද, ඒ සඳහා සම්බන්ධීකරණය සිදු කළ අබේසිංහ ලේකම් මහතාට ද, සෝදුපත් බැලීමෙන් සහය දැක්වූ සුනේත්‍රා වීරසේකර මහත්මිය, අරුණ ලක්මාල් මහතා, පියසීලි කටුගම්පොල මැතිනිය, ගුණදස ලියනගේ මහත්මා, මහේෂිකා ලියනගේ මැතිනිය, ජනිත කරුණාරත්න මහත්මා යන සියලු දෙනාට ද, මෙම පොතෙහි මුද්‍රණ කටයුතු කර දුන් මුද්‍රණාලයේ කාර්ය මණ්ඩලයට ද, මුද්‍රණ වියදම දැරීමෙන් දයක වූ සියලු පින්වතුන්ට ද, තවත් නන් අයුරින් උපකාර කළ සියලු දෙනාට ද නිදුක් නිරෝගී චිර ජීවනයට සහ මේ භවයේ දීම අමා මහ නිවන් සුවය සාක්ෂාත් කර ගැනීමට මෙම ධර්ම දානය කුසලය හේතු වාසනා වේවා!

තෙරුවන් සරණයි
නිවන් මග සංවිධානය
fb.com/path.nirvana
sudassana.org

චන්ද්‍රිකා
මල්ල

“නාහං හික්කවෙ! අඤ්ඤං එක ධම්මමපි සමනුපස්සාමි, යෙන
අනුස්සනා වා කුසලා ධම්මා උප්පජ්ජන්ති, උප්පන්නා වා
කුසලා ධම්මා භියෙඤ්ඤාචාරාය වෙජ්ජලාය සංවත්තන්ති. යථයිදං
හික්කවෙ සම්මාදිට්ඨි. සම්මාදිට්ඨිකස්ස හික්කවෙ! අනුස්සනා
වෙච කුසලා ධම්මා උප්පජ්ජන්ති, උප්පන්නා ච කුසලා ධම්මා
භියෙඤ්ඤාචාරාය වෙජ්ජලාය සංවත්තන්ති”

“මහණෙනි, සම්මා දිට්ඨිය පමණ නූපන්නා වූ කුසල ධර්මයන් ඉපදීමට
හේතු වන්නා වූ ද, උපන් කුසල ධර්මයන් වැඩීමට හේතු වන්නා වූ ද අන්
ධර්මයක් නො දනිමි. මහණෙනි, සම්මා දිට්ඨිකයා හට නූපන් කුසලයෝ
ද උපදනාහ, උපන් කුසලයෝ ද වැඩෙන්නාහු ය”

පටුන

කම්මපථ වාරය	1
ආහාර වාරය	13
සව්ව වාරය	33
ජරාමරණ වාරය	54
ජාති වාරය	72
භව වාරය	90
උපාද්‍යන වාරය	107
තණ්හා වාරය	124
වේදනා වාරය	143
එස්ස වාරය	160
සළායතන වාරය	177
නාමරූප වාරය	193
විඤ්ඤාණ වාරය	208
සංඛාර වාරය	225
අවිද්‍යා වාරය	239
ආශ්‍රව වාරය	254

කම්මසර්ව වාරය

නමෝගාමි භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධාසා

යථො බො ආවුසො අරියසාවකො අකුසලඤ්ච පජානාති.
අකුසලමූලඤ්ච පජානාති. කුසලඤ්ච පජානාති. කුසලමූලඤ්ච පජානාති.
එත්තාවතාපි බො ආවුසො අරියසාවකො සමාදිට්ඨි හොති. උජ්ජගතාසාසි
දිට්ඨි ධම්මෙ අවෙච්චසාසාදෙන සමන්තාගතො ආගතො ඉමං සද්ධම්මං'ති.

ධර්මශ්‍රවණාභිලාශී ශ්‍රද්ධා බුද්ධි සම්පන්න කාරුණික පින්වතුනි. මේ
පින්වත් සියලු දෙනා දැන් මේ සුදුනම් වන්නේ ලොව්තුරා බුදුරජාණන්
වහන්සේ අප කෙරෙහි කරුණාවෙන් සසර දුක් ගිහි නිවීම සඳහා දේශනා
කළ සද්ධර්මයෙන් බිඳක් ශ්‍රවණය කරන්නට. ඒ නිසා මේ පින්වත් සියලු
දෙනා ම තම තමන්ගේ සිත් නොයෙක් අරමුණු වල දුවන්නට නො දී
බොහෝම උවමනාවෙන්, අනේ මේ දේශනාව තුළ දීම මේ උතුම්
සද්ධර්මය අවබෝධ කර ගන්න හැකි වේවා, කියන කළණ සිත් ඇති ව
බොහෝ ශ්‍රද්ධාවෙන් යුක්තව මේ දේශනය ශ්‍රවණය කළ යුතුයි.

ලොව්තුරා බුදුරජාණන් වහන්සේලා ලෝකයට පහළ වූවේ මේ
ලෝකයේ දුක් විඳින සත්වයන්ගේ දුක දැකලා අනුකම්පාවෙන් දුකින් ඒ
අය එතෙර කළ යුතුයි කියන අදහසින්. බුදුරජාණන් වහන්සේ දැක්කා මේ
ලෝකයා ජීවත් වන ක්‍රමය වැරදියි. මේ ලෝකයා ජීවත් වන ක්‍රමයට
කෙලෙස් ඇතිවෙලා කර්ම රැස් වෙලා ආපසු ජරා මරණ දුකට පත්
වෙනවා. ඉතින් කෙලෙස් ඇති නො වෙන කර්ම රැස් නො වෙන විදිහට
ජීවත් වෙන්න ක්‍රමයක් සාදා දීමටයි බුදුරජාණන් වහන්සේලා පහළ වූවේ.
බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනාව වූවේ ලෝකයාගේ දැකීම වැරදියි
ලෝකයා ලෝකය දෙස බලන ක්‍රමය වැරදියි. මේ ක්‍රමයේ වැරද්ද නිසයි
කෙලෙස් ඇතිවෙන්නේ, කර්ම රැස් වෙන්නේ, ජරා මරණ දුකට නැවත
නැවතත් පැමිණෙන්න සිද්ධ වෙන්නේ. ඒ නිසා යම් කෙනෙකුට පුළුවන්
නම් දැකීම නිවැරදි කර ගන්න, අන්න එයාට ජරා මරණ දුක නැති කරලා
සංසාර දුක නැති කරලා උතුම් වූ නිර්වාණ සම්පත්තිය සාක්ෂාත් කර
ගන්න පුළුවන් බවයි ධර්මයේ සඳහන් වන්නේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේලාගේ බලාපොරොත්තුව වූවේ ලෝකයට
නිවැරදි ඇසක් ලබා දෙන්න. එම ඇස බුදුරජාණන් වහන්සේ අපට
ලබාගන්න කීවේ මොන ආකාරයට ද? කොහොම ද? කියන එක පැහැදිලි
කරලා දෙන්න පහසු කරවන සූත්‍රයක් මම මාතෘකා කර ගත්තේ. මෙම

සූත්‍ර පාඨය මම දේශනා කළේ මජ්ඣිම නිකායේ මූලපණ්ණාසකයේ සම්මා දිට්ඨි සූත්‍රය ඇසුරෙන්. ඉදිරියට මා බලාපොරොත්තු වෙනවා සම්මා දිට්ඨිය ඇති කර ගැනීමට ශ්‍රාවකයකු තුළ තිබිය යුතු කාරණා 16ක් පෙන්වන්න. එයින් පළවෙනි වාරයට කියනවා කම්මපට වාරය කියලා. ඒ කම්මපට වාරය තමයි මම අද මාතෘකා කළේ.

මේ දේශනාව බුදුරජාණන් වහන්සේ සැවැත් නුවර ජේතවනාරාමයේ වැඩ වසන කාලයේ සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ භික්ෂූන් වහන්සේලා උදෙසා කළ දේශනාවක්. සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ “ඇවැත්නි මහණෙනි” කියලා භික්ෂූන් වහන්සේ ආමන්ත්‍රණය කළා. භික්ෂූන් වහන්සේලාත් “ඇවැත්නි සාරිපුත්‍රයන් වහන්ස” කියලා පිළිතුරු දුන්නා.

එවිට සාරිපුත්‍රයන් වහන්සේ කියනවා “ඇවැත්නි සම්මා දිට්ඨි සම්මා දිට්ඨිය යැයි කියනවා කොපමණකින් ආයඝ්‍රාවක තෙමේ සම්මා දිට්ඨි ඇත්තෙක් වෙනවා ද? එයා ධර්මයේ නො සෙල්වෙන පැහැදීමකින් යුක්තයි. සද්ධර්මයට ආපු කෙනෙක් කියලා කියන්න පුළුවන් ද?” කියලා. එවිට භික්ෂූන් වහන්සේලා කියනවා “ඇවැත්නි සාරිපුත්‍රයන් වහන්ස ඔබ වහන්සේ අබියස දී මේ වගේ ධර්ම කථාවක අර්ථය තේරුම් ගන්නට අපි ඉතා දුරක ඉඳලා චූන් එනවා මේ ධර්මයේ අර්ථය ඔබ වහන්සේට ම වැටහේවා. සාරිපුත්‍රයන් වහන්සේගෙන් අහලා භික්ෂූන් ධාරණය කර ගන්නවා” කියලා සාරිපුත්‍රයන් වහන්සේගෙන් ඉල්ලීමක් කළා. ඒ වෙලාවේ සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ මේ විදියට සම්මා දිට්ඨිය ඇති කර ගැනීම පිළිබඳ පවතින පළවෙනි කම්මපට වාරය දේශනා කරනවා. මෙහි දී තවත් එක් කාරණාවක් මතක් කළ යුතුයි. සම්මා දිට්ඨිය ඇති කර ගැනීම පිළිබඳ කාරණ 16ක් දේශනා කරනවා නමුත් සම්මා දිට්ඨි 16 ක් නොවේ. නිවැරදි දැකීම ඇති කර ගැනීමට ක්‍රම 16ක්.

සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා “ඇවැත්නි යම් කලෙක ආයඝ්‍රාවක තෙමේ අකුසලය කුමක් ද කියලා දන්නවා නම්, අකුසල මූලය කුමක් ද කියලා දන්නවා නම්, කුසලය කුමක් ද කියලා දන්නවා නම්, කුසල මූලය කුමක් ද කියලා දන්නවා නම්, මෙපමණකින් ම ආයඝ්‍රාවක තෙමේ සම්මාදිට්ඨි ඇත්තෙක් වෙනවා, ඔහුගේ දැකීම සෘජු බවට පත් වුනා, ධර්මයේ නො සෙල්වෙන පැහැදීමකින් යුක්ත වුන, මේ ධර්මයට ආපු කෙනෙක් කියලා කියන්න පුළුවන්” කියලා. ඒ කියන්නේ

‘යම් කිසි කෙනෙක් අකුසලයත්, අකුසල මූලයත්, කුසලයත්, කුසල මූලයත්, කියන මේ ධර්ම තේරුම් ගන්නා නම් එයාගේ දැකීම සෘජු බවට පත්වෙනවා යන්න’ යි එයින් පෙන්වන්නේ.

ඉන් පසු සාරිපුත්‍රයන් වහන්සේ විස්තර කරනවා, “ඇවැත්නි අකුසලය කියන්නේ කුමක් ද අකුසල මූලය කියන්නේ කුමක් ද කුසලය කියන්නේ කුමක් ද කුසල මූලය කියන්නේ කුමක් ද” කියලා ප්‍රශ්න කරලා මෙසේ විස්තර කරනවා. සතුන් මැරීමක් තියෙනවා නම් ඒක අකුසල්, නො දුන් දේ ගැනීමක් තියෙනවා නම් සොර සිතින් ඒක අකුසලයක්, කාමයේ වරදවා හැසිරීමක් තියෙනවා නම් ඒක අකුසලයක්. බොරු කියනවා නම්, කේලාම් කියනවා නම්, පරුෂ වචන, හිස් වචන කියනවා නම්, ඒක අකුසලයක්. මුලින් කයින් කරන වැරදි 3 ක් සඳහන් කළා. සතුන් මැරීම, සොරකම් කිරීම, කාමයේ වරදවා හැසිරීම, යන තුන. ඉන් පසු බොරු කීම, කේලාම් කීම, පරුෂ වචන කීම, හිස් වචන කීම, කියලා වචනයෙන් කරන වැරදි හතරක් සඳහන් කළා. ඊට පසුව අභිධ්‍යාව අකුසලයක් - අභිධ්‍යාව කීවේ දැඩි ලෝභය - ව්‍යාපාදය අකුසලක්, තරහව, අකමැත්ත, නැසීමේ කල්පනාව, කියන එක සිතේ ඇති වන අකුසලයක්. මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය අකුසලයක් කියලා මෙන්න මේ කාරණා 10 ක්, දස අකුසලයක් පෙන්නවා. යම් කෙනෙක් මෙය දන්නවා නම් අකුසලය දැන ගන්නා කියලා කියනවා.

ඉන් පසු ලෝභ ද්වේශ මෝහ කියන තුන පෙන්වුවා අකුසල මූලය විදියට. මෙතන දී අපි ටිකක් දැන ගනිමු අකුසලඤ්ච පජානාති කියන කාරණාව. අකුසලය දැන ගන්නවා කියන විට කොහොමද අපි අකුසලය දැන ගන්නේ? කාරණා 10 ක් පෙන්නවා - කයින් කරන වැරදි 3ක්, වචනයෙන් කරන වැරදි 4ක්, සහ සිතින් කරන වැරදි 3ක්. මේ දස කර්මපථයේ දී කර්මය දෙකට බෙදනවා චේතනා කර්ම සහ චෛතසික කර්ම කියලා. අභිධ්‍යා, ව්‍යාපාද, මිථ්‍යාදෘෂ්ටි, වලට කියනවා චෛතසික කර්ම කියලා - සිතේ ම යෙදෙන අකුසල කර්ම. කයින් කරන වැරදි තුනටත්, වචනයෙන් කරන වැරදි හතරටත්, කියනවා චේතනා කර්ම කියලා. මේවා සිත උපකාරයෙන් කයෙන් කෙරෙනවා, සිත උපකාරයෙන් වචනයෙන් කෙරෙනවා. සිතේ අභිධ්‍යාව කියන දැඩි ලෝභය ඇති වූ විට ඒ නිසා අන්සතු දේ ගන්නවා, කාමයේ වරදවා හැසිරෙනවා, කියන වැරදි දෙකත්, වචනයෙන් බොරු කියනවා කියන කාරණයත් වෙනවා. ව්‍යාපාදය කියන චෛතසිකය නිසා කයෙන් ප්‍රාණඝාතයත්, වචනයෙන්

කේලාම් කීම හා පරුෂ වචන කීම යන අකුසලත් සිද්ධ වෙනවා. ඉන් පසු සිතේ යෙදෙන මිච්ඡාදිට්ඨි කියන අකුසල චෛතසික කර්මය නිසා හිස් වචන කථා කිරීම සිද්ධ වෙනවා.

ඒ නිසා යම් කිසි කෙනෙකුගේ කය වචන දෙක වරදින්නේ හිත වැරදුනොත්. හිතක අභිධ්‍යා, ව්‍යාපාද, මිච්ඡාදිට්ඨි, කියන මානසික මට්ටමක් නම් තියෙන්නේ, එබඳු අකුසල වලින් ග්‍රහණය වූ මනසක් නම් තියෙන්නේ, ඔහුගේ කයින් වචනයෙන් වෙන්වෙන්නේ අකුසල්. එතකොට කය වචන දෙකේ වරදට මුල් වෙනවා සිත. අකුසලඤ්ච පඡානාති කියන විට දන්නවා සිතේ යෙදෙන අකුසල් තියෙනවා, සිතින් කරන අකුසල් තියෙනවා. 'සිතින් කරන අකුසල් ඇතිවෙන්නේ සිතේ අකුසල ස්වභාවය නිසා' බවත් දන්නවා. තවදුරටත් එයා දන්නවා අකුසල කර්මයක් සිදු වූනොත් එයට ලැබෙන විපාකය මිහිරි වූ ස්වභාවයේ එකක් නම් වෙන්වෙන්නේ නැහැ. එයට ලැබෙන්නේ අමිහිරි වූ විපාකයක් බවත් දන්නවා. අකුසල කර්මයට විපාකය දුක බවත් දන්නවා. අකුසලය දුකට හේතුවක්, දුක්ඛ සමුදය බවත් දන්නවා. යම් කෙනෙක් මෙලොව වේවා පරලොව වේවා යම් දුකක් තියෙනවා නම් එය ඇතිවී තිබෙන්නේ අකුසලය මුල් වෙලා.

අකුසලමූලඤ්ච පඡානාති - අකුසල මූලය ඇති වන සැටින් ඔහු දන්නවා. ඒ කියන්නේ ලෝභ, ද්වේශ, මෝහ අකුසල මූලය ඇති වන්නේ කොහොමද? ඇසට ප්‍රිය මනාප රූපයක් හමු වෙනවා නම් එය රස විඳීම නිසා ලෝභය කියන ක්ලේශය ඇතිවෙනවා. ඇසට අප්‍රිය රූපයක් හමු වෙනවා නම් එම රූපයට අනුව මෙනෙහි කරන විට ද්වේෂය නැත්නම් අකමැත්ත කියන කාරණාව ඇතිවෙනවා. උපේක්ෂා වේදනාවට හේතු වන ස්පර්ශය නිසා උපේක්ෂා වේදනාවක් ඇතිවෙනවා. උපේක්ෂා සහගත රූපයක් හමු වූ විට මෝහය නැමති ක්ලේශය ඇතිවෙනවා. ඇස මුල් කර ගෙන සැප, දුක්, උපේක්ෂා කියන තුන් මානසික මට්ටම තුළ ලෝභ ද්වේශ මෝහ ඇතිවෙනවා. කනට ශබ්දයක් ගැටෙන විටත්, ශබ්දය ප්‍රියමනාප වූ එකක් නම් ඒකෙ ලෝභයත්, අමනාප අප්‍රිය දෙයක් නම් ද්වේශයත්, අප්‍රිය අමනාප හෝ ප්‍රිය මනාප හෝ නැත්නම්, උපේක්ෂා සහගත නම් මෝහයත් ඇතිවෙනවා. ඇස කන නාසය දිව ශරීරය මනස කියන ආයතන හයේ සැප දුක් උපේක්ෂා කියන අරමුණු නානත්වය මත ලෝභ ද්වේශ මෝහ කෙලෙස් අප තුළ ඇතිවෙනවා. මෙය මුල් කර ගෙනයි අභිධ්‍යා ව්‍යාපාද මිච්ඡාදිට්ඨි කියන අකුසල කර්ම සිත තුළ

සැකසුණේ. මානසික මට්ටම අකුසල සහගත නිසයි කය වචන දෙක වැරදුණේ.

කයින් කරන වැරදි තුනත්, වචනයෙන් කරන වැරදි හතරත්, සිතින් කරන වැරදි තුනත්, මේවා කර්මපට් කර්ම ගණයට වැටෙනවා. මේ වෙලාවේ ප්‍රශ්නයක් ඇතිවෙන්න පුළුවන්, 'ලෝභ ද්වේශ මෝහ කර්ම නොවේ ද?' කියලා. හැම විටම විපාක වූ දේ අප හමුවට පැමිණෙන විට විපාක වූ දේ නිසා ඇත්ත ඇති සැටියෙන් නො දකින විට ලෝභ ද්වේශ මෝහ ඇතිවෙනවා. මේ විපාක වූ දේ සැප සහගත නම්, ඇත්ත නො දකින විට ලෝභය ඇතිවෙනවා. විපාකය දුක් සහගත නම්, ඇත්ත ඇති සැටියෙන් නො දකින විට ද්වේශය ඇති වෙනවා. විපාකය උපේක්ෂා සහගත නම් ඇත්ත ඇති සැටියෙන් නො දකින විට මෝහය ඇතිවෙනවා. එතකොට ලෝභ ද්වේශ මෝහ තියෙන්නෙ රූප ශබ්ද ගන්ධ රස ස්පර්ශ ධම්ම කියන බාහිර අරමුණු අපට හමු වන විට විපාකයේ ඇත්ත ඇති සැටියෙන් නො දකින අවස්ථාවේ දී. 'ලෝභ ද්වේශ මෝහ නිසා අකුසල කර්මය මනස තුළ ඉපදිලා සිත කය වචනය ක්‍රියාත්මක වෙනවා' කියන එක දකින්න ඕන. මෙය ඉතා තීක්ෂණ ව දකින්න ඕන දෙයක් නැතිනම් අපට ප්‍රශ්නයක් ඇතිවෙයි 'ලෝභ ද්වේශ මෝහ කියනවා, ආයෙන් අභිධ්‍යා ව්‍යාපාද මිච්ඡාදිට්ඨිත් කියනවා, මේ දෙක ම මනසයි නේද?' කියලා. මනස වුනත් අරමුණු නානත්වයක් තියෙනවා. මුලින් ම අපට හමු වන්නේ නෑ කර්ම, මුලින් ම අපට හමු වන්නේ ලෝභ ද්වේශ මෝහ. ඇස තියෙන තැන, රූපය තියෙන තැන, වක්ඛු විඥනය තියෙන තැන, විපාක ධර්මතා ටිකක් ඇසුරු වෙන්නෙ. මෙය තුළ කෙලෙස් වත්, අනුවණ අකුසල් වත් නැහැ. ඇසත් රූපයක් වක්ඛු විඥනයත් හමු වන තැන වටපිටාව සැප සහගත නම් ඒ වටපිටාව ධර්මය පිරිසිඳු නො දකින විට ලෝභය ඇතිවෙනවා. ඒ ලෝභය නිසා සිතේ ඇති වන ක්ලේශයක් අභිධ්‍යාව. රූපයක් පෙනෙනවා, එය දුක් සහගතයි, එහි තිබෙන ධර්මතා පිරිසිඳු නො දකින විට එතන ඇති වන ක්ලේශය ව්‍යාපාදය. රූපයක් පෙනෙනවා, එය උපේක්ෂා සහගතයි, එම උපේක්ෂා සහගත අරමුණ පිරිසිඳු නො දකින විට එතන ඇති වන ක්ලේශය මිච්ඡාදිට්ඨි.

හැම වෙලාවෙ ම ලෝභ ද්වේශ මෝහ කියන ධර්මතා තුන දකින්න - ඇසට රූප ජේත, කනට ශබ්ද ඇසෙන, නාසයට ගඳ සුවඳ දූනෙන, දිවට රස, කයට ස්පර්ශ, සිතට අරමුණු, ලැබෙන අවස්ථා වල තමයි ලෝභ ද්වේශ මෝහ ඇතිවෙන්නේ. අභිධ්‍යා ව්‍යාපාද මිච්ඡාදිට්ඨි

කියන තුන තමන් තුළ ම ඉපදිලා මනස තුළ ම හැදිලා වැඩිලා මනස තුළ හෝ පවතිනවා, නැතිනම් මනසේ උපකාරයෙන් නැවත කය වචනයෙන් කරනවා. එතකොට අකුසලඤ්ඤා පජානාති, අකුසලමූලඤ්ඤා පජානාති කියන විට දන්නවා අකුසලය දුකට හේතුවක්. ඒ හේතුව ද හිතේ උපකාරයෙන් කය වචන දෙකෙන් කරන ධර්මයකුත් තියෙනවා, සිතේ යෙදෙන ධර්මයකුත් තියෙනවා. අකුසලයත් දන්නවා හොඳට, අකුසල මූලයත් දන්නවා. ඇස කන නාසය දිව ශරීරය මනස කියන ස්පර්ශ ආයතන හය ඇසුරු කරන විට, ආයතන හය තුළ සැප දුක් උපේක්ෂා සහගත අරමුණු පෙනෙන විට, ඒවා කෙරෙහි නුවණින් නො බලන නිසා ඒ ධර්මයන් කෙරෙහි භාත්පස සිත බැඳී පවතින නිසා, ලෝභ ද්වේශ මෝහ එනවා කියලා එයා දන්නවා. එතකොට අකුසලයත්, අකුසල මූලයත් ඇතිවෙන්නේ මෙහෙමයි කියලා ආයාර්ශ්‍යවක තෙමේ දන්නවා.

ඉන් පසු පෙන්වනවා කුසලඤ්ඤා පජානාති, කුසලමූලඤ්ඤා පජානාති - කුසලයත් දන්නවා, කුසල මූලයත් දන්නවා. කුසලය කියලා කියන්නේ කුමක් ද? කයින් කරන වැරදි තුනකින් වළකිනවා. එනම් සතුන් මරන්නේ නැත්නම්, සොරකම් කරන්නේ නැත්නම්, කාමයේ වරදවා හැසිරෙන්නේ නැත්නම් කුසල්. යම් කෙනෙක් බොරු කියන්නෙ නැත්නම්, කේලාම් පරුෂ වචන හිස් වචන කියන්නෙ නැත්නම්, වචනයෙන් කරන වැරදි හතරෙන් වළකිනවා නම්, ඒක කුසලයක්. යම් කිසි කෙනෙකුගේ මනසේ අනභිධ්‍යා නැතහොත් අභිධ්‍යා නැති බව, අව්‍යාපාද නැතහොත් ව්‍යාපාද නැති බව, නැතහොත් තරහව නැසීමේ කල්පනාව නැති බව, තිබෙනවා නම් ඒක කුසලයක්. සම්මාදිට්ඨි නැතහොත් නිවැරදි දැකීමක් තිබෙනවා නම් ඒක කුසලයක් කියලා පෙන්වනවා. මෙලෙස මේ කුසල කර්ම දහයට කියනවා දස කුසල කර්ම පථය කියලා. මේ කුසල කර්මය ද දෙකට බෙදෙනවා, චේතනා කර්ම සහ චෛතසික කර්ම කියලා. යම් කෙනෙකුගේ සිතේ අනභිධ්‍යා හෙවත් දුඨි ලෝභය නැති බව යෙදෙනවා නම් ඒක සිතේ යෙදෙන කුසල ස්වභාවයක්. නැසීමේ කල්පනාවක් නැත්නම් එයත් කුසල් ස්වභාවයක්. මෙලෙස යම් කෙනෙකුගේ මානසික මට්ටම සකස් වෙලා තියෙන්නේ කුසලයේ නම් එයින් ඇතිවෙන්නේ කයින් නිවැරදි බවත් වචනයෙන් නිවැරදි බවත්. කයින් කරන වැරදි කෙරෙන්නෙ නැහැ. ලෝභය නැති වන විට ලෝභයෙන් කරන වැරදි කෙරෙන්නෙ නැහැ. මෝහය නැති වෙන විට මෝහයෙන් කරන වැරදි කෙරෙන්නෙ නැහැ.

එතකොට කුසලඤ්ච පජානාති කියන විට කයින් කරන වැරදි තුන නැති බව, වචනයෙන් කරන වැරදි හතර නැති බව, සිතීන් කරන වැරදි තුන නැති බව, කුසල් කියලා එයා දන්නවා. කුසලය ද වේතනා කර්ම, වේතසික කර්ම, කියලා ධර්මතා දෙකයි. සිතේ කුසල් යෙදීම නිසා කය වචනය දෙක උපකාරයෙන් කුසල් වෙන්වේ කියලා දන්නවා. මෙලොව වේවා, පරලොව වේවා යම් සැපයක් සැනසිල්ලක් හෝ නිදුක් බවක් තියෙනවා නම් එයට හේතුව කුසලය යි. එතකොට සැප සැනසිල්ල කියද්දී අනුක්‍රමයෙන් බෙදිලා නිවනට සාපේක්ෂව ලෝකෙ තුළ සැප සැනසිල්ල යම් මට්ටමක තියෙනවා. නමුත් යථාර්ථ වශයෙන් අජරාමර නිවන ම දකිනවා සැප සැනසිල්ල හැටියට. ඒ අජරාමර සැපයට හේතුව කුසලය හැටියට දකිනවා. කුසලමූලඤ්ච පජානාති - මේ නිවනට හේතු වූ, නිවනට මග වූ, සැපයට හේතු වූ, සැපයට මග වූ, කුසලය ඇති කර ගන්නේ කොහොමද කියලා දකිනවා, ඒ කුසල මුල් නිසයි කුසලය ඇතිවෙන්නේ. කුසලයට හේතුව දකිනවා කුසල මූලය හැටියට, කුසලය නිසයි ජරා මරණ නැති වන්නේ. එතකොට දුක්ඛ නිරෝධයත්, ඒකට තියෙන මගත් කියන කාරණා දෙක කම්මපට වාරය තුළ තියෙනවා - චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කර වීමට තව පරියායක්.

කුසල මූලය (කුසලය ඇතිවෙන්න හේතුව) කියලා කියන්නේ කුමක් ද? අලෝභ අද්වේශ අමෝහ කියන ධර්මතා තුන. ඒවා දකින්න බාහිර ධර්මතා ඇසුරෙන් - ඇසට රූපයක් පෙනෙන අවස්ථාවක එම රූපය ප්‍රියයි මනාපයි නම් එම ප්‍රිය වූ මනාප වූ රූපය පිළිබඳ නුවණක් ඇති කර ගන්න පුළුවන් නම් එතකොට ඇතිවෙනවා අලෝභ. එතකොට ඇසට හමු වෙනවා අප්‍රිය අමනාප රූපයක්, එම අප්‍රිය අමනාප බව ඇති කර නො ගෙන ඉන්න පුළුවන් නම් අපට ඇතිවෙනවා අද්වේශය. ඇසට පෙනෙන රූපය උපේක්ෂා සහගතයි, එහි ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දකින්න පුළුවන් නම් අපට ඇතිවෙනවා අමෝහය. මෙලෙස ඇසට සැප දුක් උපේක්ෂා කියන තුන් ප්‍රභේදයෙන් යුත් රූපයක් හමු වන විට ඒ ධර්මතා පිරිසිඳ නො දැකීම නිසා අපට ලෝභ ද්වේශ මෝහ ඇති වූවා. එනිසා අකුසල කර්ම ඇතිවූවා, ඒ නිසා දුකට පත් වූවා. දැන් අපට තියෙන්නේ ඇසට රූපයක් හමු වන අවස්ථාවේ දී ඇසට හමු වන රූපය අරඹයා යෝනිසෝමනසිකාරය පවත්වන්නට, සිහි නුවණ පවත්වන්නට. සැප දුක් උපේක්ෂා සහගත අරමුණක් වේවා, ඇසට පෙනෙන රූපයේ සැප දුක් උපේක්ෂා තුන් අරමුණ එද්දී සැපයේ දී සතුටු වෙන්න යන්නේ නැතිව, දුකේ දී ගැටෙන්න යන්නේ නැතිව, ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දැකලා

උපේක්ෂා වෙන්න ඕන. නිකම්ම උපේක්ෂා වෙලා මදි. ඇයි එම උපේක්ෂා සහගත බවේ මෝහය තියෙනවා. එනිසා ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දැකලා උපේක්ෂා වෙන්න ඕන. එවිට එහි ලෝභ ද්වේශ මෝහ නැහැ.

කනින් ශබ්ද අහලා අහන අරමුණේ නො ඇලී නො ගැටී ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දැකලා උපේක්ෂා වෙන්න පුළුවන් නම් ලෝභ ද්වේශ මෝහ නැහැ. මේ විදියට ඇසට රූපයක්, කනට ශබ්දයක්, නාසයට ගඳ සුවඳත්, දිවට රසත්, ශරීරයට ස්පර්ශයත්, මනසට ධර්ම ආරම්භණත්, කියලා බාහිර අරමුණු අපට හමු වන විට සිහි නුවණ යොදලා ලෝභ ද්වේශ මෝහ යන ධර්මතා තුන ඉපදෙන ගතිය නවතන්න ඕන. මෙම අකුසල මූලය නැවැත්තුවොත්, එනම් අලෝභ අද්වේශ අමෝහ කියන කුසල මූලය උපදින විදියට ආයතන හය පරිහරණය කළොත්, ඉබේටම එයාගේ මනස තුළ චෛතසික කර්ම හිතන්නෙ නැහැ. එනම් අභිධ්‍යා ව්‍යාපාද මිච්ඡාදිට්ඨි ඇතිවෙන්නේ නැහැ. එනිසා කයින් කරන වැරදි නැහැ. එනිසා ඉබේම දුකට යන හේතු ටික නැහැ. ඉබේමයි සැප තියෙන්නෙ. කුසල කර්ම දකින්න ඕන තමන් තුළින් උපදින ධර්මතා හැටියට. අලෝභ අද්වේශ අමෝහ කියන ධර්මතා තුන තියෙන්නෙ විපාක අපට හමු වන අවස්ථා තුළ, එනම් රූප ශබ්ද ගන්ධ රස ස්පර්ශ ධම්ම අපට හමු වෙන විට, බාහිර අරමුණු පැත්ත යොමු වී විනිශ්චය නො ගත යුතුයි. අලෝභ අද්වේශ අමෝහ ධර්මතා ඇති කර ගැනීමට තමාගේ සන්තානයෙන් තමා තුළින් ඉපදෙන බව දන යුතුයි. අනභිධ්‍යා අව්‍යාපාද සම්මාදිට්ඨි යන කුසල ධර්මතා ඇති කර ගන්නට නම් අලෝභ අද්වේශ අමෝහ කියන කුසල මූල ඇති කර ගන්න ඕන.

අපට මෙහි දී හමු වෙනවා, දුකයි දුකට හේතුවයි, දුක නැති බවයි දුක නැති බවට තියෙන හේතු ටිකයි. ඒ නිසයි අකුසලයත් අකුසල මූලයත්, කුසලයත් කුසල මූලයත්, දැක්කොත් සම්මාදිට්ඨිය ඇතිවෙනවා කියන්නේ, සෝතාපන්න පුද්ගලයෙක් වුනා කියන්නේ වෙන මොකුත් නොවේ චතුරායඝී සත්‍යය අවබෝධ වෙනවා. චතුරායඝී සත්‍යය අවබෝධ වීමයි කම්මපට වාරය තුළ තියෙන්නෙ. ඇස කන නාසය දිව ශරීරය මනස යන ආයතන හයට අරමුණු හමු වන විට එම අරමුණු අරබයා ලෝභ ද්වේශ මෝහ ඇති වන විදියට කටයුතු කළ විට අකුසල මූලය ඇතිවෙනවා. එනිසා සිත වරදිනවා. ඉන් පසු කය වචන දෙක වරදිනවා. අකුසලය පිරෙනවා. එම අකුසලය නිසා සතර අපායේ දුක් විදින්නට වෙනවා. දුක් ඇතිවෙනවා. මෙය දුකයි දුක්බ සමුදයයි. ඇසට රූපයක්

හමුවන විට අලෝභ අද්වේශ අමෝහ කියන කුසල මූලය ඇති කර ගන්න පුළුවන් නම් ඒ තුළින් සිතේ අනභිධ්‍යා අව්‍යාපාද සම්මාදිට්ඨි කියන කුසල ධර්මතා ඇතිවෙනවා. එනිසා කය වචනයෙන් වැරදි වෙන්නේ නැහැ. එනිසා අපට අජරාමර නිවන කරා යන්න පුළුවන්. නිදුක් බවක් ලැබෙනවා, නිදුක් බවක් ලැබෙනවා අපට කුසලය නිසා. කුසලය ලැබෙනවා කුසල මූලය නිසා.

මෙන්න මේ කාරණාව අපට ජීවිතයෙන් දැන ගන්න පුළුවන් නම්. මේ කාරණය දැන ගෙන ඇස කන නාසය දිව ශරීරය මනස පරිහරණය කරන්න පුළුවන් නම් ඒකාන්තයෙන් ම එයාට සම්මාදිට්ඨිය තියෙනවා. ඇස කියන කාරණාව පිරිහීම පිණිස හෝ වැඩීම පිණිස පවතින එකක් නොවේ. රූපය කියන කාරණාව පිරිහීම පිණිස හෝ වැඩීම පිණිස පවතින එකක් නොවේ. ඇස හා රූපය නිසා පවතින වක්ඛු විඥනය පිරිහීම පිණිස හෝ වැඩීම පිණිස පවතින එකක් නොවේ. මේ ධර්මතා කුසල සහගත හෝ අකුසල සහගත නොවේ. කෙනෙකුට මේ ධර්මතා අරඹයා අකුසල ස්වභාවයක් ඇති කර ගෙන දුකට යන්නත් පුළුවන්, කුසල ස්වභාවයක් ඇති කර ගෙන දුක් නැති තැනට යන්නත් පුළුවන්. ඒ නිසා මේ ආයතන හයට අරමුණු හමු වන අවස්ථාවට අනුවයි තියෙන්නේ 'තමන් ආයතන ජරා මරණ දුකට යනවා ද? අජරාමර නිවනට යනවා ද?' කියන කාරණාව. අන්න ඒ කාරණාව එයාට පැහැදිලි වෙනවා. එයා දන්නවා ඇසට පෙනෙන රූපයේ ලෝභ ද්වේශ මෝහ ඇතිවුනොත් කුමන ක්‍රමයකට වත් සිතේ දැඩි ලෝභය ද්වේශය මිච්ඡාදිට්ඨිය කියන එක නවතන්න බැහැ කියලා. එවිට කය වචන දෙකේ වැරද්ද නවතන්න බැහැ කියලා එයා දන්නවා. ඇස ඉදිරිපිටට යමක් එන විට දකිනවා නම් දුකට නේද මේ කැමති වූවේ කියලා - ඒ අරමුණේ දුක නැහැ පරියාය පිහිටල තියෙනවා දුක දක්වා ම - මේ අරමුණට කැමති වුනොත් සිතේ අභිධ්‍යා, දැඩිලෝභය පිහිටනවා. දැඩිලෝභය පිහිටියොත්, කය වචන දෙකේ වැරද්ද වුනොත්, කර්ම රැස් වෙනවා, ජරා මරණ දුක එනවා මයි කියලා දන්නවා. එතකොට ඇසට පෙනෙන දෙයට ලෝභය නැති වුනොත්, ද්වේශය නැති වුනොත්, මෝහය නැති වුනොත්, මනස තුළ අභිධ්‍යා ව්‍යාපාද මිච්ඡාදිට්ඨි කියන තුන නැහැ. එවිට කය වචන දෙකෙන් වන වැරද්ද පිහිටන්නේ නැහැ. එනිසා දුක ඇති වන්නේ නැහැ කියලාත් දන්නවා.

ගුරුවත් ආයථිශ්‍රාවක තෙමේ ඇස වත් රූපය වත් වක්ඛු විඥනය වත් දකින්නේ නැහැ තමන්ට යහපත පිණිස පවතින දෙයක් කියලා. මෙය

අයහපත පිණිස පවතින දෙයක් කියලා එයා දන්නවා. මේ වික පරිහරණය කරන විට තමන් පවත්වන මානසික මට්ටම මතයි පිරිහීම ද දියුණුව ද කියන එක තීරණය වෙන්නේ. ඇසට රූපයක් පෙනෙන විට එය සැප දුක් උපේක්ෂා වෙන්න පුළුවන් එනිසා එය පිරිසිදු දකින්න උත්සාහවත් වෙනවා.

කොහොමද මේ ඇස රූපය වක්බු විඥනය කියන එකේ ඇලෙන්නෙ නැතිව ගැටෙන්නෙ නැතිව ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දකලා උපේක්ෂා වෙන්නේ. මෙයට උපමාවක් කියන්නම්. අපට යම් කිසි වස්තුවක් පෙනෙනවා කියන සිද්ධිය ගත්තොත් එය අපට පෙනෙන්නේ රූප වේදනා සංඥා සංඛාර විඥන කියන ස්කන්ධ පහක උපකාරයෙන් - ප්‍රත්‍ය විකක්. ඒ ප්‍රත්‍ය වික නැති වෙන විට ඒ ස්කන්ධ වික නැති වෙලා යනවා. එතකොට පෙනෙන දේ පෙර නො තිබීම හට ගෙන ඉතුරු නැතිව නැති වෙනවා කියන එක අපි වික වික හරි භාවිතා කරන්න ඕන. අපි තේ කෝප්පයක් ගත්තොත්, තේ නොවන දේවල් විකක් - සීනි, තේ කොළ, ඉගුරු, උණු වතුර විකක් - එකට එකතු කරන විට පෙර නො තිබීමයි තේ එකක් හැදෙන්නෙ. කලින් හැදෙන්නෙ ඉස්සෙල්ලා තේ එකක් තිබුනත් නොවේ. හැදීමෙන් පසුව තේ එකක් තියෙනවාත් නොවේ. තේ නොවන දේවල් රාශියක් එකට එකතු කරලා තේ කියන එක හැදුණේ. ඒ නිසා දැන් තේ කියලා අපට ලැබුණේ ධර්මතා රාශියක එකතුවක් පමණයි.

ඒවගේ අපට රූපයක් පෙනෙන විට මේ වර්තමානයේ රූපයක් වේදනා සංඥා සංඛාර විඥන කියන ස්කන්ධ පංචකයට එකතු වූ නිසයි අපට යම් වස්තුවක් පෙනෙන්නේ. එතකොට අපට ජේතවා කියලා කියන එකට එක ධර්මතාවයක් බලන්න බැහැ. මේ ස්කන්ධ පංචකයේ පැවැත්ම තමයි අපට පෙනෙනවා කියන ධර්මතාවය. එතකොට රූපයෙන් කෙරෙන්න ඕන කෘත්‍ය වික රූපයෙන් කෙරෙන නිසා, වේදනාවෙන් කෙරෙන්න ඕන කෘත්‍ය වික වේදනාවෙන් කෙරෙන නිසා, සංඥාවෙන් කෙරෙන්න ඕන කෘත්‍ය වික සංඥාවෙන් කෙරෙන නිසා, සංඛාරයෙන් කෙරෙන්න ඕන කෘත්‍ය වික සංඛාරයෙන් කෙරෙන නිසා, විඥනයෙන් කෙරෙන්න ඕන කෘත්‍ය වික විඥනයෙන් කෙරෙන නිසයි අපට මේ ජේතන්නේ. ජේතවා කියන සිද්ධිය ප්‍රත්‍ය විකක් හේතු විකක් එක් වීම නිසා ඇතිවෙලා. ඒ ප්‍රත්‍ය නැති වෙන විට 'පෙනෙන දේ' නැති වෙනවා. පෙනෙන දේ 'දැන ගන්න' විට හැම වෙලාවෙ ම තේරුම් ගන්න එය

මානසික ව උපදින ධර්මයක්. ‘පෙනෙන දේ’ සහ ‘දූන ගන්න දේ’ ලෙස දෙකට බෙදා ගෙන තේරුම් ගත්තොත් මේ ලෝභ ද්වේශ මෝහ පවතින්නේ නැහැ. පෙනෙනවා කියන මට්ටම වක්බු විඥනය කියන අවස්ථාවයි. දූනෙනවා කියන මට්ටම මනෝ විඥනය කියන අවස්ථාව.

එතකොට අපි මේ ධර්මතා දෙක දෙකක් හැටියට ගත්තොත් සහ පෙනෙන දේ කියලා දූන ගන්නේ අපේ මනසෙන් කියලා තේරුම් ගත්තොත් අපි දූන ගන්නේ පෙනෙන දේ නොවේ කියලා නුවණ එනවා. එක ම වස්තුවක් අපි ඉස්සරහ තිබුණොත් වෙනස් භාෂා දන්න තුන් දෙනෙක් ඒ වස්තුව දූන ගන්නේ තුන් විදියකට. පෙනෙන්නේ එක ම විදියකට දූනෙන්නේ තම තමන්ගේ භාෂාවෙන්. ඒ ඒ අයගේ මනස හුරු කරපු විදියටයි දූනෙන්නේ. මේකෙන් තේරුම් ගන්න පෙනෙන දේ අනිකක් දූනෙන දේ අනිකක්. මේ දෙක දෙකක් හැටියට බෙදලා තේරුම් ගත්තොත් අපි දූනෙන දේ සහ පෙනෙන දේ ගැන ඇලෙන්නෙ නැතිව ඉන්නවා. අවබෝධය උදව් කර ගෙන පෙනෙන දෙයට බැඳෙන්නෙ නැතිව ඉන්නවා, රැවටෙන්නේ නැතිව ඉන්නවා, ‘පෙනෙන දේ අනිකක්, දූන ගන්න දේ අනිකක්’ කියන කාරණාව අවබෝධ උනොත්. අද අපට පෙනෙන දේ නිසා නොවේ ඇලීම් ගැටීම් ඇතිවෙලා තියෙන්නේ, පෙනෙන දේ අරබයා දූන ගන්න එකේ වැරද්ද නිසයි. පෙනෙන දේ පටිච්ච සමුප්පන්නයි ප්‍රත්‍යයෙන් උපන් දෙයක්. එබඳු ප්‍රත්‍යයෙන් උපන් දේ ප්‍රත්‍ය නැති වෙත විටම නැති වෙනවා. ඒ අරබයා අපේ මනස තුළින් උපදින ධර්මතාවයයි ‘දූන ගන්නේ’ කියන නුවණ අපට තියෙන්න ඕන.

මේ විදියට ඇසෙන දේ අරබයාත්, කනට ඇසෙන දේ අනිකක්, දූන ගන්න දේ අනිකක්, නාසයට දූනෙන ගන්ධය අනිකක්, දූන ගන්න දේ අනිකක් ආදී වශයෙන් ආයතනයට පෙනෙන දෙයට දූන ගන්න දේ බැඳෙන්න දෙන්න එපා. උදහරණයක් විදියට අප ඉදිරියේ පුටුවක් තියෙනවා කියලා හිතමු. ඇස ඉදිරිපිට තියෙන වස්තුව අනිකක්, ‘පුටුව කියලා හිතන දෙය’ අනිකක්. මෙම වස්තුව ඉංග්‍රීසි භාෂාව කතා කරන කෙනෙක් දැක්කොත් කියන්නේ ‘වෙයා’ කියලා. සිංහල කෙනෙක් හිටියොත් එයා දූන ගන්නේ ‘පුටුව’ කියලා. මේ උපමාවෙන් තේරුම් ගන්න පෙනෙන මට්ටම එකක්, දූන ගන්න මට්ටම වෙනත් එකක් කියලා. එහෙම වූවේ ‘දූන ගන්න දේ’, පෙනෙන දෙයට අයිති නැති නිසා. මෙන්න මේ අවස්ථා දෙක අපට නුවණින් දකින්න පුළුවන් වුණොත් ‘පෙනෙන දෙයට’ ඇලෙන්නෙ ගැටෙන්නෙ රැවටෙන්නෙ නැතිව ඉන්න

පුළුවන්. අහන දේ ඇලෙන්තේ ගැටෙන්නේ රැවටෙන්නේ නැතිව ඉන්න පුළුවන්. මෙම ස්පර්ශ ආයතන හය ම ලෝභ ද්වේශ මෝහ කෙලෙස් ඇති නොවන විදියට පරිහරණය කරන්න පුළුවන්, ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දකින්න පුළුවන්. මේ විදියට යම් කෙනෙක් ඇසට රූපයක් හමු වන විට රූපයක් හමු වෙනවා, එවිට මේ රූපය දැන ගන්නවා කියලා දකින්න. එපමණකින් ම එයා ඇසේ බැඳිලා නැහැ ඇලිලා නැහැ රැවටිලා නැහැ. කනට ශබ්දයක් ඇසෙන කොට, 'ඇසෙනවා කියලා කියන්නේ මෙන්න මේ අවස්ථාව, ඇසෙන ශබ්දය දැන ගන්නවා කියලා කියන්නේ මෙන්න මේ අවස්ථාව' කියලා දෙකට බෙදලා දැන ගන්න.

මෙසේ යම් කෙනෙක් ස්පර්ශ ආයතන හය ගැන නුවණින් යෝනිසෝමනසිකාරය ඇති කර ගත්තොත්, ඒ හේතුවෙන් ලෝභ ද්වේශ මෝහ කියන කෙලෙස් රැස් වෙන්නේ නැහැ. අලෝභ අද්වේශ අමෝහ කියන කුසල් රැස් වෙනවා. මෙම කුසලය තුළින් සංසාර දුක නැති කර ගන්න පුළුවන්. අන්න ඒවගේ ක්‍රමයක් තියෙන නිසයි සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ දේශනා කළේ 'යම් කෙනෙක් කුසලයත් කුසල මූලයත් දන්නවා නම්, අකුසලයත් අකුසල මූලයත් දන්නවා නම්, මෙය සම්මාදිට්ඨි වෙනවා. ඔහුගේ දැකීම සෘජු බවට පත් වුනා. ධර්මයේ ගුණ ගැන පැහැදීමෙන් යුක්තයි. මොහු සද්ධර්මයට ආපු කෙනෙක් වෙනවා කියලා කියන්න පුළුවන්' කියලා.

මේ සම්මාදිට්ඨි සූත්‍රයේ පළමුවන කම්මපටි වාරය අද මම විස්තර කරා මේ උතුම් දේශනාව සියලු දෙනාට ම නිවන් සුව පිණිස හේතු වේවා කියන අදහස ඇති කර ගන්න ඕන

සාදු ! සාදු !! සාදු !!!
කම්මපටි වාරය හිමා විය.

ආහාර වාරය

නවෝත්ථාන භාවනා ආරාමයේ ස්වාමීන්වරුන්

යනා ඛො ආවුසො, අරියසාවකො ආහාරඤ්ච පජානාති,
ආහාරසමුදයඤ්ච පජානාති, ආහාරනිරොධඤ්ච පජානාති,
ආහාරනිරොධගාමිනි පටිපදඤ්ච පජානාති, එත්තාවතාපි ඛො ආවුසො,
අරියසාවකො සම්මාදිට්ඨි හොති, උජ්ජගතාස්ස දිට්ඨි, ධම්මෙ
අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්තාගතො, ආගතො ඉමං සද්ධම්මං'ති.

ධර්මශ්‍රවණාභිලාශී ශ්‍රී ධා බුධි සම්පන්න කාරුණික පින්වතුනි, මේ පින්වත් පිරිස මේ සුදුනම් වෙන්වෙන් ලොව්තුරා බුදුරජාණන් වහන්සේ අප කෙරෙහි අනුකම්පාවෙන් දේශනා කළ සද්ධර්මයෙන් බිඳක් ශ්‍රවණය කරන්න. ඒ නිසා හැම දෙනා ම බොහොම ශ්‍රී ධාවෙන්, බොහොම උචමනාවෙන් මේ මොහොතේ දී මේ ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්නට ඕනෑ විශේෂයෙන් අද ධර්ම දේශනාව සඳහා මම මාතෘකා කළේ මජ්ඣිම නිකායේ මූලපණ්ණාසකයේ සම්මාදිට්ඨි සූත්‍රය. ඒ සම්මාදිට්ඨි සූත්‍රයේ පළමුවන පරියාය - කම්මපට වාරය මීට පෙර අපි දේශනා කළා. අද දෙවෙනි කාරණාව - සම්මාදිට්ඨිය ඇති කර ගැනීම පිණිස සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ ක්‍රම 16ක් පෙන්වා වදාළා භික්ෂූන් වහන්සේලාට. එයින් අද මේ ආහාරය ගැන පවතින දහම් කොටස පවතින්නේ.

ඉතින් භික්ෂූන් වහන්සේලා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ ආමන්ත්‍රණය කරලා “සම්මාදිට්ඨිය සම්මාදිට්ඨිය යැයි කියනවා, කොපමණකින් සම්මාදිට්ඨිය ද” කියලා ඇසූ විට ඒ සම්මාදිට්ඨිය ඇතිවෙන හැටි ඔබ වහන්සේ ම කියන්න කියලා භික්ෂූන් වහන්සේලා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේගෙන් ඉල්ලා සිටිය විට, සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ ඒ සම්මාදිට්ඨිය ඇති කර ගැනීම පිණිස පවතින පළමුවන ක්‍රමය කම්මපට වාරය විස්තර කළා. ඒක අපි මීට කලින් දේශනා කළා. ඒ කම්මපට වාරයට පසුව ඒ භික්ෂූන් වහන්සේලා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේගෙන් අනභවා “ඇවැත්නි, සාරිපුත්ත ස්ථවිරයන් වහන්ස, ශ්‍රාවකයන්ගේ සම්මාදිට්ඨිය ඇති කර ගැනීම පිණිස, ධර්මයේ නො සෙල්වෙන පැහැදීමකින් යුක්ත වීම පිණිස පවතින තව ක්‍රමයක්, පරියායක් තියෙනවා ද” කියලා. ඒ අවස්ථාවේ දී “ඇවැත්නි, තව ක්‍රමයක් තියෙනවා” කියලා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා යනා ඛො ආවුසො, අරියසාවකො ආහාරඤ්ච පජානාති - “ඇවැත්නි, යම්

කලෙක පටන් ආයතීශ්‍රාවක තෙමේ ආහාරය කුමක් ද කියලා දන්නවා නම්, ආහාරසමුදයක් ප්‍රජානාති - ආහාරයේ ඇතිවීම කුමක් ද කියලා දන්නවා නම්, ආහාරනිරෝධයක් ප්‍රජානාති - ආහාර නිරෝධය කුමක් ද කියලා දන්නවා නම්, ආහාරනිරෝධගාමිනි පටිපදාක් ප්‍රජානාති - ආහාරය නැති කරන ප්‍රතිපදාව කුමක් ද කියලා දන්නවා නම්, ඇවැත්නි මෙපමණකින් ම ආයතීශ්‍රාවක තෙමේ සම්මාදිට්ඨිය ඇත්තෙක් වෙනවා, ඔහුගේ දැකීම සෘජු බවට පත් වෙනවා, ධර්මයේ නො සෙල්වෙන පැහැදීමකින් යුක්ත වූ මේ සද්ධර්මයට ආපු කෙනෙක් කියලා කියන්නට පුළුවන් කියලා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා.

ඊට පස්සේ සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ ම ප්‍රශ්නයක් අහනවා, “ඇවැත්නි, ආහාරය කියලා කියන්නේ කුමක් ද, ආහාරයේ ඇතිවීම කොහොමද, ආහාරය නැති වෙන්නේ කොහොමද, ආහාරය නැති කරන මග කුමක් ද” කියලා. එතකොට සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා වන්නාරො මෙ භික්ඛවෙ ආහාරා - ඇවැත්නි ආහාර වර්ග හතරක් තියෙනවා - භුක්තානං වා සත්තානං ධීතියා සම්භවෙසීනං වා අනුග්‍රහණය - ඉපදුණු සත්වයන්ගේ පැවැත්ම පිණිසත්, ඉපදීමක් හොයන සත්වයන්ට අනුග්‍රහය පිණිසත් පවතින ආහාර වර්ග හතරක් තියෙනවා කියලා පෙන්වනවා - කබලිංකාරො ආහාරො ඔළාරිකො වා සුඛුමො වා - රළු වේවා, සියුම් වේවා කබලිංකාරාහාරයත්, ඒ වගේම දෙවෙනි ස්පර්ශ ආහාරයත්, තුන්වෙනි මනෝසංවේතනා ආහාරයත්, හතරවෙනි විඤ්ඤා ආහාරයත් කියන මේ ආහාර වර්ග සතර.

එතකොට මෙතැන දී අපි මේ ආහාරයක් ප්‍රජානාති කියන විට සතර ආහාරය පිරිසිදු දකින්නට ඕනෑ. මේ සතර ආහාරය සතර ආහාරය හැටියට පිරිසිදු නො දකින විට, නො දක්කොත් ආහාර සමුදය වූ තණ්හාව ඇතිවෙන හැටිත් අපි දකින්නට ඕනෑ. එතකොට යම්කිසි වෙලාවක දී සතර ආහාරය, ආහාරය හැටියට පිරිසිදු දක්කොත්, ඒ ආහාරයේ තියෙන තණ්හාව නැති වෙන හැටිත් අපි දකින්න ඕනෑ. ඒ විදියට ආහාරය පිරිසිදු දකලා ආහාරය කෙරෙහි තණ්හාව නැති කරලා, ආහාරය නිරුද්ධ වෙන විදියට පිළිපදින එක ම මගයි කියලා අපි දැන ගන්නත් ඕනෑ. ඒ ධර්මය සම්බන්ධව නුවණ ඇති වෙන්නට අපි මේ ධර්මයේ අර්ථය ටිකක් නුවණින් ගවේෂණය කරලා බලමු.

ආහාරඤ්ච පජානාති මුල් කොටස අපට තියෙන්නේ ආහාරය කියන්නේ කුමක් ද කියලා දැන ගන්නට ඕනෑ. එතකොට ආහාරය අපි දැන ගන්නේ කොහොමද කියන කාරණාව තියෙනවා, එතන දී කබලිංකාරො ආහාරො - කබලිංකාරාහාරය දැන ගන්න ඕනෑ. විශේෂයෙන් ආහාරය කියලා කියන්නේ කුමක් ද, ආහාරය කියන වචනයේ අර්ථය කුමක් ද කියලා තේරුම් ගන්න ඕනෑ. ආහාරනීති ආහාරො - එළයක් ගෙන එන නිසා ආහාරයී කියලා කියනවා. ආහාරනී කියන්නේ ගෙන එනවා. එතකොට කබලිංකාරාහාරයට ආහාරය කියලා කියන්නේ ඇයි? ඔප්ධම්මකං රූපකලාපං. ආහාරනීති ආහාරො - ඕජාව අට වෙනි කොට ඇති රූප කලාප හැදෙන නිසා ආහාරය කියනවා. එතකොට මේ ආහාරය කියන කාරණාව දැන ගන්නවා කියන කාරණාවේ දී විශේෂ නුවණක් අපට යෙදෙන්නට ඕනෑ. ආහාරය කියන විට අපි දන්නවා බත්, පාන්, කවිපි, මුංඇට වගේ කන බොන ආහාර වර්ග. අතින් කඩලා ගිලින්න පුළුවන්, ඒ වගේම කිරි වගේ දියර වර්ග වෙන්න පුළුවන්, මේ වගේ කන බොන ආහාරය කබලිංකාරාහාරයයි. අපි ඒ ටික නම් දන්නවා නමුත් මෙහෙම දැන ගත්ත පමණින් අපි ආහාරය දන්නවා කියලා කියන්නේ නැහැ මේ ශාසනයේ. ආහාරඤ්ච පජානාති කියන විට ආහාරය කියන එක හාත්පස දැන ගන්න ඕනෑ. එතකොට ආහාරයේ ස්වභාවය, ආහාරයේ ලක්ෂණය දැන ගන්න ඕනෑ.

කුමක් ද ආහාරය කියලා අපට දැන ගන්න තියෙන්නේ. කන බොන දේවල් නම් ආහාරය කියලා අපි කවුරුත් දන්නවා. නමුත් ආහාරයේ එක කොටසකට අපි ආහාරය කියලා කීවාට, ආහාරයේ තවත් කොටසකට ඒ ආහාරයට ම අපි මම කියලා, ඒ ආහාරයට ම අපි මගේ කියලා කියනවා, අපි ඒ ටික දන්නේ නැහැ. අපි ඒ ගැන ටිකක් බලමු. ආහාරය යම් තාක් දුරට ප්‍රභේද වෙලා තියෙනවා නම් ඒ සියල්ල පිරිසිදු දකින එකටයි කියන්නේ ආහාරඤ්ච පජානාති කියලා. එතකොට කොහොමද අපි ආහාරය පිරිසිදු දකින්නේ? මේ ශරීරය දෙස බලන්න, කෙස්, ලොම්, නිය, දත්, සම්, මස්, නහර, ඇට, ඇටමිදුලු කියන මේ කුණප කොටස් 32කින් හැදුණු මේ ශරීරය බලන්න, මේ ශරීරයේ පැවැත්ම වෙන්නේ කන බොන ආහාරය නිසයි. මේ කන බොන බත්, පාන්, කවිපි, මුංඇට වගේ දේවල් දෙස බලන්න, ඒවා අනාත්මයි. අනාත්ම වූ ඒ ආහාරයේ හේතුවෙන් හැදෙන එළයක් තමයි මේ රූපය කියන එක. මේ රූපය ආහාරයෙන් යුක්ත වූ, ආහාරයෙන් හැදුණු එකක් කියන්න තියෙන සාක්ෂිය තමයි අපි මේ රූපය මම, මගේ කියලා කීවාට, කන්න බොන්න

දුන්නේ නැත්නම්, ආහාරපාන එහෙම දෙන්න බැරි වුනොත් මේ රූපය පවත්වා ගන්න බැහැ. ඉතින් මේ රූපය ආහාරයෙන් හැදෙන්නේ නැතිව මගේ එකක් වුනා නම්, මම හෝ වුනා නම් ආහාරය නැතිවත් අපට පවත්වා ගන්න පුළුවන් වෙන්න ඕනෑ. නමුත් මේ රූපය මම කියලා, මගේ කියලා අපි හිතා ගෙන හිටියට ආහාරය නිසාම නම් පවතින්නේ, ආහාරය දෙන්න බැරි වුනොත් ඒක ක්ෂය වෙලා, නැති වෙලා යනවා නම් එහෙනම් මේ රූපය ආහාරයෙන් හැදුණු එකක් මිසක්, ආහාරයේ ම තවත් පැත්තක් මිසක් මේවා මම හෝ මගේ හෝ නොවේ.

අපි මේ විදියට ගත්තොත්, අපි මේ ශරීරයේ අතපය කියලා කීවාට, අපේ මේ අතක් හරි කකුලක් හරි කොටියෙක් හරි සිංහයෙක් හරි කඩා ගෙන කැවෙත්, ඒ කොටියාගේ, ඒ සිංහයාගේ ඇගේ අත් කැලී, කකුල් කැලී හැදෙන්නේ නැහැ. ඒ සිංහයාගේ ඇගේ තියෙන සම්, මස්, ලේ, නහර හැදෙන්න ආහාරයක් වෙලා මේක. දැන් මේ ශරීරය අපි ශරීරය හැටියට දක්කාට තව කෙනෙකුට සාපේක්ෂව අපි මම කියන ශරීරය කබලිංකාරාහාරයක්. කොටියෙක් හෝ සිංහයෙක් ගත්තොත් එයාට මේක ආහාරයක්. ඒ වගේම අපි තව මුවෙක්, ඌරෙක් කියලා දකිනවා. මනුෂ්‍යයන් ඒ සත්වයන්ගේ මස් ආහාරයට ගන්නවා. ඒ කියන්නේ ඒ කබලිංකාරාහාරයක්. එතකොට **ආහාරඤ්ච පජානාති** කියන විට ආහාරයේ ස්වභාවය හොඳට දැන ගන්න ඕනෑ. අපි ආහාරය පිරිසිඳ දකින්නේ නැහැ. අද අපි දකින්නේ ගෙවල් දෙරවල්, යාන වාහන, ඉඩකඩම්, මිල මුදල්, දූදරුවෝ කියලා. ආහාරය, ආහාරය විදියට හඳුනන්න ඕනෑ. සතර මහා ධාතුන්ගෙන් හැදුණු පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ, වර්ණ, ගන්ධ, රස, ඕෂා කියන ශුද්ධාෂ්ඨක මට්ටමේ රූපකලාප වලින් හැදුණු දෙයට කියනවා ආහාරය කියලා. ඒ සතර මහා ධාතුවෙන් හැදුණු රූපය යම් තාක් පවතී ද, ඒ ඔක්කොම කබලිංකාරාහාරය. එතකොට එය සවිඥානක වේවා, අවිඥානක වේවා, සවේතනික වේවා, අවේතනික වේවා **ආහාරඤ්ච පජානාති** කියන විට ශ්‍රැතවත් ආයච්ඡාවකයා ආහාරය දන්නවා කියන විට එයා මේ කන බොන බත් පාන් කැලි ටිකක් විතරක් එහෙම අරමුණු වෙනවා නොවේ. මේ ටිකත් බාහිර ආහාරය, ඒ නිසා හැදෙන කෙස්, ලොම්, නිය, දත්, සම්, මස්, නහර තියෙනවා නම්, අපි 'මම මම' කියලා හිතන රූපයක් තියෙනවා නම්, මගේ දුව, පුතා කියලා හිතන රූපයක් තියෙනවා නම් මේ සියල්ල ආහාරයි නේද, කබලිංකාරාහාරයේ ප්‍රතිඵලයක් නේද, මේ කබලිංකාරාහාරය නේද කියලා හොඳට කබලිංකාරාහාරය දකිනවා. එයා

බාහිර වස්තු තුළත්, ආධ්‍යාත්මික ශරීරයෙන් සතර මහා ධාතුවෙන් හැදෙන රූපය හොඳට හඳුනා ගන්නවා මේ කබලිංකාරාහාරය හැටියට.

ඒ විතරක් නොවේ, ආහාරඤ්ච පජානාති කියන විට මේ කබලිංකාරාහාරය එයා තවත් ක්‍රමයකින් දැන ගන්නවා, කෙසේ ද? කන බොන ආහාරයෙන් තමයි මේ ශරීරයේ සම්, මස්, ලේ, නහර, ඇට, ඇටමිදුලු හැදෙන්නේ. මේ ආධ්‍යාත්මික සවිඥානක රූපය හැදෙනවා, කබලිංකාරාහාරය හැදෙනවා. ඒ නිසා කන බොන ආහාරය වුනත් ගන්නේ බොහෝම සිහියෙන්, නුවණින් දිවි පැවැත්මට උපකාර පිණිස. කබලිංකාරාහාරය පුත්‍ර මාංශ සංඥාවෙන් දැන යුතුයි කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වනවා කුමක් නිසා ද? කන බොන ආහාරය නිසා මේ ශරීරයේ ඕජාව අටවෙනි කොට ඇති රූපකලාප නම් හැදෙන්නේ, ඒ රූපය ඇසුරු කර ගෙන, රූපය පවතිනවා කියලා කියන්නේ රූපය නිසා සිත, උෂ්ණ, මැසි, මදුරු, අවිසුළං ආදී නොයෙක් දුක් පීඩා උපදිනවා නම්, නොයෙක් ලෙඩ රෝග හැදෙනවා නම් මේ රූපයේ ඉපදීම කියලා කියන්නේ ලෙඩ රෝග වල ඉපදීමක්, දුකේ ඉපදීමක්, දුකේ පහළ විමක් කියලා දකිනවා. එතකොට එයා මේ කන බොන ආහාරය නිසා දුක් වූ රූපය හදා ගන්නේ දුක් විඳින්න නොවේ. දුකෙන් මිදීමේ නුවණ වර්ධනය කර ගැනීම පිණිස, දුකෙන් මිදීමට උපකාරී පිණිස ආහාරය ගන්නේ. ඒ නිසයි මේ ආහාරය ගන්නේ ක්‍රීඩා කරන්නට නොවේ, මද වැඩිම පිණිස නොවේ, අලංකාරය පිණිස, සැරසීම පිණිස, ලස්සන කිරීම පිණිස එහෙම නොවේ. මේ ශාසන බුන්මවරියාව පුරන්න, මේ සද්ධර්මය අවබෝධ කර ගන්න, සද්ධර්මය අවබෝධයට උපකාරී පිණිස මේ ආහාර ගන්නේ කියලා ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කරලා, නුවණින් බලලා ආහාරය ගන්නේ කුමක් නිසා ද?, ශ්‍රැතවත් ආයච්ඡාවකයා එපමණකට දන්නවා කන බොන ආහාරය නිසා හැදෙන්නේ දුක් වූ රූපය මිසක් මාව (තමාව) නොවේ, තව පුද්ගලයෙක් නොවේ කියන එක දන්නවා. ඒ නිසා කන බොන ආහාරය පුත්‍ර මාංශ සංඥාවෙන් දැන ගන්නත් ඕනෑ.

මේ පුත්‍ර මාංශ සංඥාව සඳහා ධර්මයේ හොඳ උපමාවක් තියෙනවා, එක් අම්මා කෙනෙකු හා තාත්තා කෙනෙක් කිසියම් දීර්ඝ මාර්ගයකට අවතීර්ණ වෙලා ගමනක් යනවා කාන්තාරයක් මැදදේ තමන්ගේ ප්‍රිය වූ මනාප වූ එකම දරුවා සමග. මෙහෙම කාන්තාරයේ මගක් යන විට තමන් ගෙනා මාර්ගෝපකරණ සියල්ල ඉවර වෙනවා. ඒ වෙලාවේ දී මේ දෙනනා කථා කරනවා අපි ගෙනා කෑම බීම සියල්ල

ඉවරයි, නමුත් මේ කාන්තාරයේ මග ගෙවන්නට තව හරියටම අඩක් තියෙනවා. දැන් අපි තුන් දෙනා ම කාන්තාරයේ මැද මැරිලා යනවා. නමුත් අපේ ප්‍රිය වූ මනාප වූ එකම දරුවා මරා ගෙන මස් ටික අපට කන්න පුළුවන් නම් අපට මේ කාන්තාරයෙන් එතෙර වෙන්නට පුළුවන්, නැත්නම් අපි තුන් දෙනා ම මැරෙනවා කියලා. ඉතින් පසුව මේ අම්මයි තාත්තයි තමන්ගේ ප්‍රිය වූ දරුවාගේ මස් කමින්, තමන් ම පපුවේ අත් ගසමින් අඬමින්, 'අපේ ප්‍රිය වූ මනාප වූ එකම දරුවා කෝ' කියලා අඬමින් මේ කාන්තාරය එතෙර වෙනවා. මේ උපමාවෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ "මහණෙනි, ඒ අම්මයි තාත්තයි තමන්ගේ පුතා ව ආහාරයට ගත්තේ ක්‍රීඩා කිරීම පිණිස ද, මද වැඩිම පිණිස ද, අලංකාරය පිණිස ද, සතුටු වීම පිණිස ද - නැහැ එකක් වත් නොවේ, මේ කාන්තාර මාර්ගය තරණය කර ගැනීම සඳහා මයි. ඒ වගේ මේ සද්ධර්මය අවබෝධ කර ගන්න උත්සාහවත් වෙන කෙනා කබලිංකාරාහාරය ඒ වගේ දත යුතුයි" කියලා පෙන්වනවා. කන බොන ආහාරය ගත්තේ මේ දුක් සහගත සසරෙන් එතෙර වීම පිණිස ම, මේ බ්‍රහ්මචරියාව පුරා ගැනීම පිණිස ම, මේ ජීවිතයේ පැවැත්ම සඳහා. මොකද නැතිනම් දුක් විඳින්න දුක උපදවා ගෙන එලක් නැහැ කියන අර්ථයකුයි ඒකෙන් පෙන්වන්නේ.

එතකොට ආහාරඤ්ඤ පජානාති කියන විට එයා ආහාරයේ කබලිංකාරාහාරය ගැන නුවණ ඇති කර ගන්නවා, කබලිංකාරාහාරය කියලා කියන්නේ ඕනෑම අටවෙනි කොට ඇති රූප කලාප ගෙනත් දෙන හේතුවක්, ඒ හේතුවෙන් හට ගන්න එලය තමයි මේ සවිඥානක රූපය. යම් තැනක ගත් විට ආහාරඤ්ඤ පජානාති කියන විට පට්ඨි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන සතර මහා ධාතුවෙන් හැදුණු හැම රූපයක් ම දන්නවා මෙන්න මේක ආහාරයයි කියලා. එතකොට ඒ ආහාරය ද දන්නවා මේ කන බොන ආහාරයෙන් හැදුණු හේතුව, ඒ නිසා හට ගන්න එලය තමයි මේ සවිඥානක රූපය. එහෙනම් ආහාරය කියන එක මේ තාක් දුරට පරාවර්තනය වෙනවා. ආධ්‍යාත්මික බාහිර වශයෙන් මේ ධර්මතා දෙක ම හොඳට එයා දකිනවා. එතකොට මෙන්න මේ විදියට කබලිංකාරාහාරය අපි දැන ගන්න ඕනෑ.

ඊට පස්සේ, දුතියො එසෙසා - ස්පර්ශ ආහාරය කියන එක. ස්පර්ශයට ආහාරය කියලා කියනවා කුමක් නිසා ද, ස්පර්ශ නමැති ආහාරය නිසා වේදනා සංඥා නමැති එලය ගෙන එනවා. ස්පර්ශය වුනොත් වේදනා සංඥා කියන චෛතසික ධර්ම ඇතිවෙනවා මයි. ඒ

වේදනා සංඥා කියන වෛතසික ධර්ම ගෙනත් දෙන නිසා, ගෙන එන නිසා ස්පර්ශ ආහාරයට, ආහාරයක් කියලා කියනවා. එතකොට මේ ස්පර්ශ ආහාරය කෙසේ දැන යුතුයි ද? බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා හම නැති එළඳෙනක් වගේ දකින්න කියලා. සම්පූර්ණ ශරීරයේ හම නැති එළඳෙනක් ඉන්නවා නම්, මේ එළඳෙන චතුරකට බැස්සොත් චතුරේ ඉන්න මාලු වගේ සත්තු කොටනවා. ඒ නිසා දුකට පත්වෙනවා. ගහකට හේත්තු වුනොත් ඒ ගහේ ඉන්නවා නම් වේයෝ හෝ කුඹි හෝ සත්තු, ඒ සත්තු කනවා. ඒ නිසා දුකට පත්වෙනවා. මේ එළඳෙන පොළොව ඇසුරු කර ගෙන ඉන්නවා නම්, පොළොවේ නිදා ගෙන එහෙම හිටියොත්, බිම ඉන්න කඩි හෝ කුඹි හෝ යම් යම් සත්තු කනවා. ඒ හේතුවෙන් දුකට පත්වෙනවා. ඉතින් ජලයෙන් නැතිව, කිසියම් දෙයකට හේත්තු නො වී, පොළොවේ ඉන්නෙන් නැතිව අහස ඇසුරු කර ගෙන හිටියොත් - පිට්ටනියකට වගේ ගිහිල්ලා හිට ගෙන හිටියොත් අහස ඇසුරු කර ගෙන ඉන්න කපුටෝ, ගිජුලිහිණියෝ වගේ සත්තු කොටනවා. මේ හම නැති එළඳෙන යම් යම් තැනකට ගියොත් ඒ නිසා සුවයක් සොම්නසක් ලබන්නේ නැහැ, දුකක් දෙමනසක් ම ලබනවා. අන්න ඒ වගේ මහණෙනි දැන යුතුයි මේ ස්පර්ශ ආහාරය කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කලා. ආහාරඤ්ච පජානාති කියන විට, ආහාරය දන්නවා කියන විට ශ්‍රැතවත් ආයච්ඡාචකයා දන්නවා මේ ස්පර්ශය කියන එක ආහාරයක්. කුමක් නිසා ද ආහාරය කියලා කියන්නේ, එලයක් ගෙන එනවා. ස්පර්ශයට කියනවා ආහාරය කියලා. ඒ ආහාරයෙන් හට ගන්න එලය තමයි වේදනා සංඥා.

එතකොට ආහාරඤ්ච පජානාති කියන විට ස්පර්ශ ආහාරය දන්නවා. කුමක් ද? යම් තැනක ඇස තිබුනොත්, රූපය තියෙනවා නම් චක්ඛු විඤ්ඤාන උපදිනවා. මේකට කියනවා චක්ඛු සම්ඵස්සය කියලා. ඒ චක්ඛු සම්ඵස්සය කියන්නේ ස්පර්ශය. ඒ චක්ඛු සම්ඵස්සය ඇති වුනොත්, චක්ඛු සම්ඵස්ස නිසා වේදනා, රූප සංඥා කියන ධර්මතා පහළ වෙනවා මයි. ඒ නිසා මේ චක්ඛු සම්ඵස්සයට කියනවා ආහාරයක් කියලා - වේදනා සංඥා ගෙනත් දෙන නිසා. ඒ වගේම සෝත සම්ඵස්ස, ඝාණ සම්ඵස්ස, ජීවහා සම්ඵස්ස, කාය සම්ඵස්ස, මනෝ විඤ්ඤාන සම්ඵස්ස කියලා මේ ස්පර්ශ ආයතන හයක් තියෙනවා. මේ ස්පර්ශයන්ට කියනවා එස්ස ආහාරය කියලා. එතකොට මේ එස්ස ආහාරය කොහොම දැන යුතුයි ද? හම නැති එළඳෙනක් වගේ. හම නැති එළඳෙන යම් යම් තැනක හේත්තු වුනොත් දුකක් එනවා වගේ මේ ස්පර්ශ ආහාරය එහෙම දකින්න කියලා

යි කීවේ. චක්ඛු සම්පස්සයෙන් - ඇසට යම් රූපයක් ස්පර්ශ වුනොත් ඒ රූපය ප්‍රිය වූ, මනාප වූ එකක් නම් ඒ ප්‍රිය වූ, මනාප වූ රූපය අනිත්‍ය වෙන නිසා දුක එනවා. චක්ඛු සම්පස්සයෙන් ඉපදුණු රූපය දුක් සහගත එකක් නම් දුක් සහගත රූප ස්පර්ශය දුක මයි. උපේක්ෂා සහගතයි නම් චක්ඛු සම්පස්සයෙන් ඉපදුණු ස්පර්ශය, ඒ උපේක්ෂා සහගත ස්පර්ශය නිසා ඉපදුණු උපේක්ෂා සහගත වේදනාව විපරිණාම වෙනවා. විපරිණාම වීම දුකයි. සැප වේදනාව නැති බවත් දුකයි, දුක් වේදනාව දුක මයි, උපේක්ෂා වේදනාවත් දුකයි කියලා යථා ස්වභාවයට අනුව බැලුවොත් තුන් වේදනාව ම අපට ගෙනලෑලා තියෙන්නේ දුකක්. යද නිව්ඨං තං දුකං - යමක් අනිත්‍යයි නම් එයම දුකයි කියන පරියායයි මේ. මෙතන දී අපේ මනස රඵ නිසා අපට යමක් විපරිණාම වෙන ස්වභාවය ම දුකයි කියන මට්ටම අද තේරෙන්නේ නැතිකම තියෙන්නේ. නමුත් මේ සිත තව ටිකක් වැඩුනොත්, කෙලෙස් ධර්ම දුරු වුනොත්, හැම ස්පර්ශයක් ම දුකයි නේද කියන කාරණාව අපට හොඳට තේරෙනවා. එතකොට ආහාරක්ඛව පජානාති කියන විට ස්පර්ශ ආහාරය කියන එකත් හොඳට දන්නවා. ඒ ස්පර්ශ ආහාරය කියන්නේ හම නැති එළඳෙනක් වගේ කියලාත් හොඳට දන්නවා.

ඊට පස්සේ මනෝසංවේතනා ආහාරය කියලා කියනවා. මනෝසංවේතනා ආහාරය කියලා කියන්නේ අපි දකින දෙයට, අහන දෙයට මේ ස්පර්ශ ආයතන හය අරඹයා යමක් හම්බවේ නම් ඒ දෙය අරඹයා හිතන ටිකට - වේතනාවට. එතකොට මේ මනෝසංවේතනා ආහාරයේ ස්වභාවය තමයි කුමක් ද? ත්‍රිවිධ තණ්හාව ගෙනත් දෙනවා. කාම තණ්හා, භව තණ්හා, විභව තණ්හා කියන තුන් ආකාර තණ්හාව ඇති කරවනවා. මේ තණ්හාව ඇති කරවන එක තමයි වේතනාවේ ලක්ෂණය. එතකොට රූප සංවේතනා, ශබ්ද සංවේතනා, ගන්ධ සංවේතනා, රස සංවේතනා, පොට්ඨබ්බ සංවේතනා, ධම්ම සංවේතනා කියලා පවතිනවා වේතනා ටිකක්. එතකොට මේ වේතනා ටික ම දත යුතුයි මනෝසංවේතනා ආහාරය හැටියට. මේ මනෝසංවේතනා ආහාරයට ආහාරයක් කියලා කියන්නේ ඇයි? මනෝසංවේතනා ආහාරය නිසා ත්‍රිවිධ භවය ගෙනත් දෙනවා. තණ්හාව උපකාරයෙන් තුන් ආකාර භවය ගෙනත් දෙනවා. ත්‍රිවිධ භවය සකස් කරනවා. එතකොට මේ ත්‍රිවිධ භවය නමැති ඵලය ගෙන දෙන නිසා, ගෙන එන නිසා මනෝසංවේතනා ආහාරයට ආහාරයක් කියනවා. මනෝසංවේතනා ආහාරය නිසා ත්‍රිවිධ භවය ලැබෙනවා.

ඊට පස්සේ හතරවෙනි කාරණාව හැටියට පෙන්වුව ආහාරය කුමක් ද? විඥන ආහාරය. විඥනය කියලා කියන්නේ මොකක්ද? විඥනය කියලා කියන්නේ මේ විජානන ලක්ෂණයට. මේ විඥනය ආහාර වෙන්තේ කුමකට ද? නැවත ප්‍රතිසන්ධි නාමරූප දෙකට. විඥනය නමැති ආහාරය නැත්නම් ප්‍රත්‍ය නිසා හට ගන්න ඵලය තමයි නැවත නාමරූප දෙක. මේ නාමරූප දෙක ගෙනත් දෙන නිසා විඥනයට ආහාරයක් කියලා කියනවා. එතකොට මෙතන දී සතර ආහාරය ඔවුනොවුන්ට උපකාරී ව පටිච්ච සමුප්පාදව, පටිච්ච සමුප්පන්නව පවතින ධර්මතාවයක් හැටියට දකින්න ඕනෑ. කබලිංකාරාහාරය ස්පර්ශ ආහාරයට ආහාරයක් වෙනවා නමුත් සෘජුව ම නොවේ. කබලිංකාරාහාරය නිසා මේ ශරීරයේ රූපකලාප හැදෙනවා. රූපකලාප හැදෙන විට ඇස, කන, දිව, නාසය, ශරීරය කියන ආයතන ටික හැදෙන්නේ. කබලිංකාරාහාරය නිසා සළායතන හැදෙනවා. සළායතන නිසා ස්පර්ශය - අතර මැදියෙකුත් සමග. ඒ නිසා කබලිංකාරාහාරය ස්පර්ශ ආහාරයට ආහාරයක් වෙනවා. ස්පර්ශ ආහාරය නිසා වේදනා සංඥා හැදෙනවා. වේදනා සංඥා නිසා මනෝසංවේතනා වෙනවා. ස්පර්ශ ආහාරය මනෝසංවේතනා ආහාරයට ආහාරයක් කියලා කියනවා. නමුත් අතර මැදියෙකුත් සහිත ව - වේදනා සංඥා, මනෝසංවේතනා ආහාරය නිසා ත්‍රිවිධ භවය හැදෙනවා. ත්‍රිවිධ භවය නිසා ප්‍රතිසන්ධි විඥනය - ජාතිය ඇතිවෙනවා. මනෝසංවේතනා ආහාරය විඥන ආහාරයට ආහාරයක් කියලා කියනවා. නමුත් අතර මැදියෙකුත් සහිත ව, මේ තුන් භවය. එතකොට මනෝසංවේතනා ආහාරය නිසා තුන් භවය ඇතිවෙනවා. ඒ නිසා ප්‍රතිසන්ධි සිත. නැවත විඥන ආහාරය කබලිංකාරාහාරයට ආහාරයක් කියනවා. විඥනය නිසා නාමරූප වෙනවා. නාමරූප හැදුන විට නැවතත් කන්න බොන්න දෙන්න වෙනවා. එතකොට විඥන ආහාරය කබලිංකාරාහාරයට ආහාරයක් වෙනවා. ඒ මේ නාමරූප දෙකේ උදව්ව ඇතිව.

එතකොට මේ විදියට හොඳට ආහාර චක්‍රය දකින්න ඕනෑ. කබලිංකාරාහාරය ස්පර්ශ ආහාරයට ආහාරයක්, අතර මැදියෙක් ඉන්නවා, කෙළින්ම වෙන්තේ නැහැ. කබලිංකාරාහාරයෙන් ආයතන හැදෙනවා. ඒ ආයතන හැදිලා ස්පර්ශය වෙනවා. ස්පර්ශ ආහාරය මනෝසංවේතනා ආහාරයට ආහාරයක්, කෙළින්ම වෙන්තේ නැහැ, අතර මැදියෙක් ඉන්නවා - වේදනා සංඥා, මනෝසංවේතනා ආහාරය විඥන ආහාරයට ආහාරයක්. ඒක කෙළින්ම වෙන්තේ නැහැ, අතර මැදියෙක් ඉන්නවා - තුන් භවය. නැවත විඥන ආහාර කබලිංකාරාහාරයට ආහාරයක් -

කෙළින්ම ඇති වෙන්නේ නැහැ. නාමරූප අතර මැදිසි කියලා මෙන්ම මේ වගේ චක්‍රයක් තියෙනවා මේ ටික දන්නවා ආහාරඤ්ච පජානාති කියලා කියන විට. ඒ කියන්නේ ආහාරඤ්ච පජානාති කියන විට කෙනෙක් උපදිනවා නොවේ, පුද්ගලයෙක් උපදිනවා නොවේ, මේ සසර පැවැත්ම කියලා කියන්නේ සතර ආහාරයේ පැවැත්ම නේද? ප්‍රතිසන්ධි විඥනය පැමිණි නිසා මේ නාමරූප කියන ධර්මතා දෙක හැදුණා. නාමරූප කියන ධර්මතා දෙක නිසා කනබොන ආහාර දෙන්න වුනා. ඒ ආහාරය නිසා ඇස, කන, දිව, නාසය, ශරීරය කියන මේ ආයතන හැදුණා. ඒ ආයතන නිසා මේ ස්පර්ශය වුනා. ස්පර්ශය නිසා වේදනා සංඥ ඇතිවුනා. ඒ වේදනා සංඥ නිසා මේ වගේ තුන් භවය ඇතිවුනා. තුන් භවය නිසා නැවතත් මේ විඥනය හට ගන්නා කියලා මේ වගේ සතර ආහාරයේ චක්‍රයක් දකිනවා.

මනෝසංවේතනා ආහාරය කියන මට්ටම තමයි අපි කර්ම කියලා කියන්නේ. විඥන ආහාර කියන මට්ටම තමයි අපි ප්‍රතිසන්ධිය, ඉපදීම කියලා කියන්නේ. විඥන ආහාරය නිසා ඇතිවෙන නාමරූප දෙක තමයි දරුවා හැදුණා, කෙනෙක් හැදුණා, මනුෂ්‍යයෙක් හැදුණා කියලා අපි කථා කරන තැන. ඒ නිසා කනබොන ආහාර දෙන්න වෙන ටිකට තමයි අපි 'මම කනවා, මම බොනවා' කියලා මේ කියන්නේ. ඒ කනබොන ආහාරය නිසා රූප කලාප ඇතිවෙන විට නාමරූප දෙකේ වර්ධනය වන සිද්ධියට තමයි අපි 'දරුවා ලොකු වෙනවා' කියලා කියන්නේ. නැතිනම් මේ ඇස, කන, දිව, නාසය, ශරීරය කියන මේ සළායතන වල වර්ධනය. ආධ්‍යාත්මික ආයතන, ඇස, කන, දිව, නාසය, ශරීරය කියන මේ ටික හැදුනොත් බාහිර රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ ගැටෙනවා මයි. ගැටුණ විට නැවත වේදනාව ඇතිවෙනවා මයි. ඇති වුනොත් මේකට නැවත හිතනවා මයි. හිතුවොත් නැවතත් කර්ම විඥනය පිහිටනවා. මේ කර්ම විඥනය පිහිටුවොත් නැවත ප්‍රතිසන්ධිය එනවා කියලා මෙන්ම මේ ආහාරයේ චක්‍රයක් තියෙනවා. මේ ආහාර චක්‍රයට කියනවා සත්වයා, පුද්ගලයා කියලා අපි කථා කරන්නට ඉගෙන ගෙන තියෙනවා.

එතකොට ආහාරඤ්ච පජානාති කියන විට සත්ව, පුද්ගලභාවයෙන් තොර යථාර්ථවාදී ව පවතින මේ සතර ආහාරය හොඳට දකින්න ඕනෑ. කොහොමද? භූතානං වා සත්තානං ධීනියා සමභවෙසීනං වා අනුග්‍රහණය - යම්කිසි කෙනෙක් ඉපදෙනවා කියලා කියනවා නම්, ඉපදිලා ජීවත් වෙනවා කියලා කියනවා නම්, එහෙම නැත්නම් යම්කිසි

කෙනෙක් උපදිසි කියලා හිතනවා නම්, උපදිනවා නම්, ඒ උපදින කෙනාටත් උපකාරී ව පවතින ආහාර වර්ග හතරක්. මොකද අපි කෙනෙක් උපන්නා, කෙනෙක් උපදිනවා කියන තැනක පැවැත්ම සිද්ධවෙලා තියෙන්නේ මේ ධර්මතා හතර හරහායි, මේ සතර ආහාරය තුළයි කියන ධර්මතාවයක් තියෙනවා පින්වතුනි. එතකොට ආහාරඤ්ච පජානාති කියන මේ පරියායේ දී මේ සත්ව, පුද්ගලභාවයෙන් තොර සතර ආහාරය දකිනවා. එතන දී කාල වේලා මදි නිසා මම උපමා දෙකක් අතහැරියා - මනෝසංවේතනා ආහාරය ගිනි අගුරු වලක් වගෙයි කියලා, විඤ්ඤා ආහාර දවස පුරා ගුටි කන හොරෙක් වගෙයි කියලා මේ සතර ආහාරය වෙන වෙනම පිරිසිදු දකින්න උපමා හතරකුත් තියෙනවා (දවස පුරා ගුටි කන හොරාගේ උපමාව සඳහා 'විඤ්ඤාණ වාරය' බලන්න). ඒ උපමා හතරෙන් ද පෙන්වන්නේ පුද්ගලයෙක් නොවේ සත්වයෙක් නොවේ, සතර ආහාරයක් තමයි මේ හැම තැනක ම පැවැත්ම තියෙන්නේ. ඒ සතර ආහාරය ද යහපත් එකක් නම් නොවේ. ඒ සතර ආහාරය කියලා කියන්නේ දුකට තව නමකටයි කියලා පෙන්වන්නටයි ඒ උපමා හතර යොදා ගන්නේ. එතකොට ඒ අනුසාරයෙන්, ඒ විදියට හොඳට තේරුම් ගන්න ඕනෑ, හොඳට බලා ගන්න ඕනෑ මේ සතර ආහාරය ගැන.

මන්න ඔය ටික යම් මට්ටමකට ඔය විදියට දන්නවා නම් ශ්‍රැතවත් ආයඨිශ්‍රාවකයාට සත්වයෙක් නො වූ, පුද්ගලයෙක් නො වූ, සත්ව පුද්ගලභාවයෙන් තොර සතර ආහාරයක පැවැත්මක් තමයි ලැබෙන්නේ. එයා දන්නවා මේ සතර ආහාරය ගැන යම්කිසි කෙනෙක් දන්නේ නැත්නම්, සතර ආහාරය ගැන නුවණ නැති වෙන කොට, සතර ආහාරය පිරිසිදු නො දකින විට එයාට 'මේ මම, මේ දූව, පුතා, අම්මා, තාත්තා, ගෙවල් දෙරවල්, යාන වාහන, ඉඩකඩම්' කියලා යි පෙනෙන්නේ. එහෙම ගෙවල් දෙරවල්, යාන වාහන, ඉඩකඩම් කියලා අපි අරමුණු ගත්තාට, අපි දක්කාට, අපි නො දන්නවා චූනාට යථාර්ථ වශයෙන් මෙතන තිබ්ලා තියෙන්නේ සතර ආහාරයක්. සතර ආහාරය තියෙන තැන අපි දූව, පුතා, අම්මා, තාත්තා, ගෙවල් දෙරවල්, යාන වාහන, ඉඩකඩම්, මම මගේ කියලා දෑකලා අපි තණ්හා කරනවා. දෑන් මේ සතර ආහාරයටයි තණ්හාව තියෙන්නේ. මේ තණ්හාව හේතුවෙන් ඇතිවෙන්නේ නැවත සතර ආහාරය මයි. ඒ නිසයි ආහාරඤ්ච පජානාති, ආහාරසමුදයඤ්ච පජානාති - ආහාරයත් දන්නවා, ආහාර සමුදයත් දන්නවා. මේ රූපය කියන්නේ කබලිංකාරාහාරයට, කබලිංකාරාහාරයෙන් හැදිලා තියෙන්නේ. හොඳට

නුවණ ගෙන යන්න, රූපය කබලිංකාරාභාරය කියන විට ඒක නුවණින් දත යුතුයි. අපට මසැසට පෙනෙන්නේ නැහැ. ඒක නුවණින් දැන ගන්න ක්‍රමයක් තමයි මම කීවේ අපේ ශරීරයේ අතක් පයක් කඩා ගෙන කොටියෙක්, කිහිලෙක් කැවොත් ඒ සතාගේ ශරීරයේ අත් කැලී, කකුල් කැලී හැදෙන්නේ නැහැ. ඒ සතාට සාපේක්ෂව මේ රූපය කෙළින්ම කබලිංකාරාභාරය මයි. ඔවුනොවුන්ට සාපේක්ෂව දත යුතුයි. ඒ කබලිංකාරාභාරය, කබලිංකාරාභාරය ම තමයි. එතකොට දැනුත් මේ කබලිංකාරාභාරය තියෙන්නේ. මේ කබලිංකාරාභාරය නිසා හට ගත්ත රූප කලාප තියෙන්නේ. මේක ද තව කෙනෙකුට සාපේක්ෂව කබලිංකාරාභාරයක් මිසක් මේක මම නොවේ, මගේ නොවේ කියලා අපි නො දන්නා කම හේතු වෙනවා මේ රූපය මම කියලා දකින්න.

දැන් මේ රූපය මම කියලා දකින නිසා අපි මේ රූපයට ආසා කරනවා, කැමති වෙනවා. හොඳට යථාර්ථයෙන් බලන්න, අපි මේ රූපය මම කියලා, මේ රූපය මගේ කියලා ආසා කළාට, බැඳුණාට අපි ආසා කරලා, බැඳිලා තියෙන්නේ කබලිංකාරාභාරයට. ඒ වගේ මයි කනබොන ආහාරය නිසා හැදෙන රූපයක් තියෙන්නේ. ඒ රූපය කනබොන ආහාරය දන්නෙත් නැහැ, කනබොන ආහාරයෙන් හැදුණු රූපය දන්නෙත් නැහැ. ඒ ආහාරය පිරිසිඳ නො දකින විට අපි ඒ රූපය දකිනවා දරුවා, ඇතිත් කියලා. දැන් අපි දරුවාට කැමතියි. අපි ආහාරයට තණ්හාවක් නැහැ. දරුවාට කැමතියි. ගෙවල් දෙරවල්, යාන වාහන වලට කැමතියි. අන්තිමට අපි මේ ගෙවල් දෙරවල්, යාන වාහන, දූදරුවෝ කියලා තණ්හා කරලා තියෙන්නේ කබලිංකාරාභාරයට මයි.

අපි දරුවෝ ප්‍රාර්ථනා කරනවා. ‘අනේ මට මෙහෙම දරුවෙක්, යාළුවෙක්, ස්වාමිපුරුෂයෙක්, බිරිඳක් ලැබේවා’ කියලා අපි ප්‍රාර්ථනා කරනවා. අපි ප්‍රාර්ථනා කරන රූපය හැඳිලා තියෙන්නේ කනබොන ආහාරයෙන්. කනබොන ආහාරයෙන් හැදුණු රූපය බලා ගෙනයි අපි මේ දරුවා මට ම නැවත ලැබේවා කියලා ප්‍රාර්ථනා කරන්නේ. ඒ ප්‍රාර්ථනා කරන්නේ කැමති නිසා. කැමති නිසා මොකද වෙන්නේ නැවත අපට කනබොන ආහාරයෙන් හැදෙන මට්ටමේ රූපයක් මයි නැවත හැදෙන්නේ. නැවත කාම භවයේ මයි අපි උපදින්නේ. ඇයි අපි ප්‍රාර්ථනා කරන රූපය ලැබෙන්න පුළුවන් කමක් නැහැ රූපී හෝ අරූපී බ්‍රහ්ම ලෝක වල. මොකද කනබොන ආහාරයෙන් හැදුණු රූපයක් බලා ගෙනයි අපි ප්‍රාර්ථනා කරලා තියෙන්නේ. කනබොන ආහාරයෙන් හැදුණු රූපය

තියෙන තැනක, කනබොන ආහාරයෙන් හැදුණු රූපයටයි මේ තණ්හා කරන්නේ, කැමති වෙන්නේ කියලා ඇත්ත අපි දන්නේ නැහැ, ඇත්ත වැහිලා. අනේ මගේ දුව, පුතා කියලා උඩින් යන නිවරණ ධර්මයක වැස්ම තුළ ඉඳ ගෙන අපි ප්‍රාර්ථනා කරන්නේ. අපි ප්‍රාර්ථනා කළාට යටින් ලැබෙන්න වෙන්නේ කනබොන ආහාර මයි. අපට ලැබෙන්න වෙන්නේ බත්, පාන්, කවිපි, මුංඇට කියන මේ දේවල් වලින් හැදෙන, මේ දේවල් වලින් හද ගන්න පුළුවන් මට්ටමේ රූපයක්. එබඳු මට්ටමේ රූපයක් ඇසුරු කරන්න බැහැ ඊට සියුම් හෝ ගොරෝසු මට්ටමේ රූපයක් හැදිලා. එහෙනම් ආධ්‍යාත්මික ව මට ලැබෙන්නෙත් ඒ රූපය පරිහරණය කරන්න පුළුවන් ඒ මට්ටමේ රූපයක් මයි. ඒ කියන්නේ තමන් කියන තැන විඥනය පිහිටන්නේ, විඥනය බැස ගන්නේ කබලිංකාරාහාරයෙන් යුක්ත රූපයක් හැදෙන මට්ටමකයි. ඒ රූපයට ගෝචර වෙන්නෙත් කබලිංකාරාහාරයෙන් යැපෙන මට්ටමේ රූපයක් මයි.

එතකොට මෙතන දී ආහාරයට හේතුව තණ්හාවයි කියන කාරණාව ඔය පරියායෙන් මේ පින්වතුන් දැන ගන්න ඕනෑ. ආහාරඤ්ච පජානාති කියන එක නැති විට, එනම් මේ ආහාරය පිරිසිඳ නො දැක්ක නිසා අනේ මෙපමණ කාලයක් මට පෙනුණේ දරුවා හැටියට නේද, ගෙදර හැටියට නේද, මේ 'මම' හැටියට නේද, මෙහෙම පෙනුණු නිසයි අපි 'මේ මගේ දරුවා මට ලැබේවා, මට ම මෙහෙම ඉපදෙන්න ලැබේවා' කියලා ප්‍රාර්ථනා කළේ. ඒ ප්‍රාර්ථනා කළ නිසයි අපි නැවත උපන්නේ. මේ උපන්නා කියලා කියන්නේ ඒ ප්‍රාර්ථනාව නිසා නැවත අපට ලැබිලා තියෙන්නේ මේ සතර ආහාරය නේද, ආහාරය නො දන්නා කමින් තණ්හාව නිසා සතර ආහාරය නේද මම නැවත උපදවා ගෙන තියෙන්නේ කියලා මේ ශ්‍රැතවත් ආයඝීශ්‍රාවකයා දකිනවා. එතකොට එයා දකිනවා සතර ආහාරය පිරිසිඳ නො දැක, තණ්හා කරලා සතර ආහාරය උපදවා ගන්නා කියලා, මම උපදවා ගෙන තියෙන්නේ වෙන කිසිවක් නොවේ, දුක නේද, ජරා මරණ සෝක පරිදේව දුක් දෙමිනස් උපදින රූපයක් නේද මම උපදවා ගෙන තියෙන්නේ කියලා හොඳට ඒ ටිකත් දකිනවා මේ ආහාරඤ්ච පජානාති කියන කොටසේ දී.

එතකොට මේ කාරණාව හොඳට එයා දන්නවා ආහාරයත් දනී ද, ආහාර සමුදයත් දනී ද කියන කාරණාවේ දී. ආහාර සමුදය කියන විට මේ තණ්හාව ආහාරය ඇති කරන හේතුවයි කියලා දන්නවා. ශ්‍රැතවත් ආයඝීශ්‍රාවකයා ඊට පස්සේ දන්නවා, තණ්හාවේ නැති කිරීමෙන් ආහාරය

නැති වෙනවා කියලා. එතකොට යම් වෙලාවක දී කබලිංකාරාභාරයට තණ්හාව නැති වුනොත්, ස්පර්ශ ආභාරයට, මනෝසංවේතනා ආභාරයට, විඥන ආභාරයට තණ්හාව නැති වුනොත්, නැවත මේ සතර ආභාරය නැහැ කියලාත් දන්නවා. ඒ කියන්නේ අපි මේ ආභාරය යි කියලා පිරිසිදු දැක්කොත්, අනේ මේ ආභාරය දරුවා හැටියට දැකලා මට ලැබේවා කියලා ප්‍රාර්ථනා කළොත් මට නැවත දරුවා ලැබෙනවා කියලා ලැබෙන්නේ කබලිංකාරාභාරය ම නේද, ඒ කියන්නේ දුක ම නේද ලැබෙන්නේ කියලා පිරිසිදු දැක්කොත්, අන්න එතකොට මෙයාට තණ්හාව නැහැ. ඒ කියන්නේ දරුවා හැටියට විපරිත දැකීම නැහැ, ඒ නිසා ඒක ප්‍රාර්ථනා කරන්නේ නැහැ. එතකොට ඒ ප්‍රාර්ථනාව නැති වෙන විට ඒ වගේ ලැබීමක් නැවත ලැබෙන්නේ නැහැ. ඒ නිසා යම් වෙලාවක දී මේ කබලිංකාරාභාරය, එස්ස ආභාරය, මනෝසංවේතනා ආභාරය, විඥන ආභාරය කියන සතර ආභාරයේ තණ්හාව නැති වුනොත්, තණ්හාව දුරු කර ගන්න පුළුවන් වුනොත්, නැවත ආභාරය ඇතිවෙන්නේ නැහැ. මේ ආභාර නිරෝධයට හේතුව එයයි කියලා පෙන්වනවා.

එතකොට අපි මුලින් කබලිංකාරාභාරය මතක් කළා වගේම ස්පර්ශ ආභාරය, මනෝසංවේතනා ආභාරය, විඥන ආභාරය කියන තුන් ආභාරයේ තණ්හාව ඇතිවෙන හැටි ඔය පරියායෙන් ම දත යුතුයි. ඒ කියන්නේ අපට 'ප්‍රිය වූ, මනාප වූ දෙයක් දැක්ක විට, මලක් දුටු විට සැපයක් ලැබෙනවා, කැමක් කැව විට සැපයක් ලැබෙනවා' කියන තැනකින් ඒ සැප වේදනාව, මේ ස්පර්ශය නිසා ඇතිවෙන දෙයෙහි තණ්හාව වැහිලා තියෙනවා මිසක්, 'මේ ස්පර්ශ ආභාරය නිසා ඉපදුණු එළයක් වේදනාව කියන්නේ' කියන තැනකින් අරමුණු වෙන්නේ නැහැ. මේ වගේ සතර ආභාරය ම දකින්න. එතකොට මේ සතර ආභාරය පිරිසිදු නො දැකීම නිසා සත්ව පුද්ගලභාවයෙන් දැකලා, ඒ සත්ව පුද්ගලභාවයේ බැඳීම තමයි නැවත ආභාරය ඇතිවෙන්න හේතුව තණ්හාව හැටියට දකින්න. යම් වෙලාවක දී ආභාරය, ආභාරය හැටියට දැක්කොත්, මේ දුටු, පුතා, ගෙවල් දෙරවල්, මේ මම, මගේ කියලා උඩින් යන ස්වභාවය අරමුණු නො කොට යථා ස්වභාවයෙන් දැක්කොත් මේ ලෝකයාට ඇතිවෙන විදියේ කබලිංකාරාභාර රූපය තියෙන තැනක දරුවා කියන සංයෝජනය එයාට එන්නේ නැහැ. කබලිංකාරාභාර රූපය බලා ගෙන ලෝකයා දරුවෙක් හුරතල් කරන විට, ලෝකයා ඥාතීන්, හිතෙහිත් ඇසුරු කරන විට, ආදරය, ස්නේහය, ඇලීම, ගැටීම කියන ක්ලේශයන් පවත්වන කොට, මෙයා කනබොන ආභාරයෙන් යුක්ත රූපය පිරිසිදු

දූකලා, ඒ ලෝකයාගේ මට්ටමේ ඇලීම, ආසාව, ආදරය, ස්නේහය, ඕනෑකම කියන මේ ධර්මතා ටික දුරු කරනවා. ඒකට තමයි තණ්හාව නැති කරනවා කියලා කීවේ. මේ තණ්හාව නැති කිරීම නිසා නැවත එබඳු දුක් වූ කතාබොන ආහාරයේ ලැබීමක් වෙන්වේ නැහැ.

ඒ වගේම ස්පර්ශ ආහාර, විඥන ආහාර, මනෝසංවේතනා ආහාර කියන ධර්මතා ද පිරිසිදු දකිනවා. ඒ ධර්මතා හතර පිරිසිදු දැකීම නිසා, ඒ ධර්මතා හතර පිරිසිදු බලන්නට නුවණ මෙහෙය වීම නිසා මෙයාට ඒ ධර්මතා හතරේ තියෙන තණ්හාව ද නැති වෙනවා. මොකද ස්පර්ශ ආහාරය කියන එක එයා පිරිසිදු දුක්කොත් හම නැති එළඳෙනක් වගේ - ලස්සන වික්‍රපටියක් තියෙනවා බලන්න යමු, හොඳ සංගීත සන්දර්ශනයක් තියෙනවා අහන්න යමු කියලා මේ වගේ උඩින් ඇතිවෙන ක්ලේශ ඇතිවෙන්නේ නැහැ. එහෙම නැත්නම් 'මට මේ වගේම රූපයක් ලැබේවා, මේ වගේම ශබ්දයක් ලැබේවා' කියලා ප්‍රාර්ථනා කරන්නේ නැහැ. ඇයි දන්නවා මෙතන තියෙන්නේ ස්පර්ශ ආහාරයයි කියලා. එහෙනම් මම ප්‍රාර්ථනා කරන්නේ මේ ස්පර්ශ ආහාරයයි. ස්පර්ශ ආහාරය ප්‍රාර්ථනා කළා කරන්නේ දුක ප්‍රාර්ථනා කළා. මොකද ස්පර්ශ ආහාරය හම නැති එළඳෙනක් වගේ කියලා එයා දන්නවා. ඒ වගේම මනෝසංවේතනා ආහාරය, විඥන ආහාර කියන මේ සතර ආහාරය ම එයා දන්නවා ආහාරය, ආහාරය හැටියට. ඒ ආහාරය හැටියට දැන ගෙන මේ මම යමක් විඳිනවා, තව කෙනෙක් විඳිනවා නොවේ, මේ ස්පර්ශ ආහාරය නිසයි, මම යමක් කල්පනා කරනවා, තව කෙනෙක් කල්පනා කරනවා, මම මෙහෙම හිතනවා, තව කෙනෙක් මෙහෙම හිතනවා නොවේ මේ මනෝසංවේතනා ආහාර නේද, ගිනි අගුරු වලක් වගෙයි කියලා දකිනවා.

මම දැන ගන්නවා, තව කෙනෙක් දැන ගන්නවා නොවේ - මේ තමයි විඥන ආහාරය. මේ තමයි සිත කියලා කියන්නේ. මේක ප්‍රත්‍යයෙන් ඉපදුණු එකක් කියලා මේ ආහාරය පිරිසිදු දකිනවා. දූකලා ඒ ධර්මතා ටික ආහාරය, ආහාරය හැටියට - ආහාරය කියන විට මම මුලින් මතක් කළා කබලිංකාරාහාරය ස්පර්ශ ආහාරයට ආහාරයක් වෙන හැටි. ස්පර්ශ ආහාරය මනෝසංවේතනා ආහාරයට ආහාරයක්, මනෝසංවේතනා ආහාරය විඥන ආහාරයට ආහාරයක්, විඥන ආහාරය නැවත කබලිංකාරාහාරයට ආහාරයක් වෙනවා කියන මේ ආහාර පරියාය නුවණින් දත යුතුයි. මේ ආහාරය ආහාරයට උපකාරී වෙමින් පවතින

පැවැත්මකටයි ජීවිතය කියන්නේ, සසර කියන්නේ කියලා හොඳට දකිනවා. මේ විදියට දැක්කා නම් එයා දන්නවා මේ සතර ආහාරයේ ම තණ්හාව හිටින්නේ නැහැ කියලා. අන්න ඒ විදියට සතර ආහාරයේ ම තණ්හාව නැති වුනොත් මේ සතර ආහාරයේ පැවැත්ම නතර වෙනවා.

පින්වතුනි සතර ආහාරයේ පැවැත්ම නතර වෙනවා කියලා කියන්නේ වෙන කිසිවක් නොවේ, ජරා මරණ සොක පරිදෙව දුක්ඛ දෙමනස්සපායාසා කියන දුකේ නතර වීමක්. සතර ආහාරයේ පැවැත්ම කියලා කියන්නේ වෙන කුමක් වත් නොවේ, දුකේ පැවැත්මක්. පින්වතුනි කබලිංකාරාහාරය හැදෙනවා කියලා කියන්නේ අද අපි මම කියලා, මගේ කියලා හිතා ගෙන ඉන්න මෙන්න මේ කය හැදෙනවා කියන එක. ඒ කනබොන ආහාරයෙන් හැදුණු කබලිංකාරාහාරය ආහාරය කියන තැනක මෙබඳු රූපයක් හැදෙනවා මයි. මේ වගේ රූපයක් හැදුණ විට ඒ රූපය දිරන එක, ලෙඩ වෙන එක නතර කරන්නට බැහැ. ඒ රූපය මැරෙන එක නතර කරන්නට බැහැ. සීතලෙන්, උෂ්ණෙන්, මැසි මදුරු, අවි සුළං වලින් එන ස්පර්ශය නතර කරන්නට බැහැ. ඒ වගේ නොයෙක් පීඩා, දුක්, දෙමිනස් එන එක නතර කරන්නට පුළුවන් කමක් නැහැ. බඩගින්න, පිපාසය ඇතිවෙන එක නතර කරන්නට බැහැ. කබලිංකාරාහාරයට තණ්හාව ඇති කිරීමේ විපාක ටිකක් පින්වතුනි මේ රූපය. මේ රූපය කියන්නේ මම නොවේ. මේ රූපය අපට ලැබුණු සාපයක් වගෙයි. මේ රූපය අපට හතරෙක් විසින් ගෙනත් දුන්න දෙයක් වගෙයි. මේ රූපය කියන කාරණාව ලැබීම කියන්නේ දුකක්.

ඒ වගේම ස්පර්ශ ආහාරය කියලා කියන්නේ ස්පර්ශ වුනොත් වේදනා, සංඥා ගෙනත් දෙනවා. මේ වේදනා, සංඥා කියන්නේ ඒ ස්පර්ශ නිසා අපට සැපයක් එහෙම ලැබෙන්නේ නැහැ. දුකක් ලැබෙන්නේ. එතකොට මේ සතර ආහාරය ම දුකක්. මේ සතර ආහාරයේ පැවැත්ම කියලා කියන්නේ පින්වතුනි වෙන කිසිවක පැවැත්ම නොවේ, දුකේ පැවැත්ම. සතර ආහාරයේ නතර වීමක් තියෙනවා නම් වෙන කිසිවක නතර වීම නොවේ, දුකේ නතර වීම. මෙන්න මේ ටික දන්නවා ශ්‍රැතවත් ආයච්ඡාවකයා. ආහාරඤ්ච පජානාති කියන විට ආහාරයත් දන්නවා, ආහාරසමුදයඤ්ච පජානාති කියන විට ආහාරය නො දන දරු මුත්තුවරෝ හැටියට දැක්කොත් තණ්හාව ඇතිවෙනවාත් කියලා දන්නවා. ආහාරය, ආහාරය හැටියට දැක්කා නම් තණ්හාව නැති වෙනවා, මේ තණ්හාව නැති වුනොත් තමයි සතර ආහාරයේ පැවැත්ම වෙන්නේ කියලාත් දකිනවා.

ඊට පස්සේ ආහාරනිරෝධගාමිනි පටිපද (ආහාරය නිරුද්ධ කරන ප්‍රතිපදාව) සම්මා දිට්ඨි කියලා දකිනවා. සම්මා දිට්ඨි කියලා කීවේ කුමක් ද? නිවැරදි දැකීම. නිවැරදි දැකීම කියලා කියන්නේ පින්වතුනි එහෙනම් මේ ලෝකයා දකින දෙයට වඩා ඔබ්බෙන්, ලෝකයා දකින දෑමට වඩා විශේෂයකින්, විශිෂ්ට ව දකින්නට ඕනෑ. ඒ සම්මා දිට්ඨියට අපි තව පරියායකින් කියනවා විදර්ශනා කරනවා කියලා. විශිෂ්ට දෑමක් කියලා. ලෝකයා දකින දෙයට වඩා නුවණින් දකිනවා. විශේෂයෙන් දකිනවා. ලෝකය සත්වයෙක් හැටියට, පුද්ගලයෙක් හැටියට දකින තැන, ලෝකයා දරුවා හැටියට දකින තැන, ලෝකයා ශ්‍රේතියෙක් හැටියට, හිතෙහි කෙනෙක් හැටියට දකින තැන, ලෝකයා තමන් කියලා දකින තැන, මම කියලා දකින තැන හම්බ වෙන විට ඒ අරමුණේ නුවණ ගෙන යනවා ලෝකයා දකින මට්ටමට ඔබ්බෙන්. සිහිය ගෙන යනවා ලෝකයා දකින මට්ටමට ඔබ්බෙන්. හොඳට බලනවා නුවණින් මෙනෙහි කරලා, නුවණ යොමු කරලා, මම කියලා ලෝකයා ඇසුරු කරන රූපය, මෙව්වර කාලයක් අපටත් තිබුණා මම කියන රූපය. හොඳට බලනවා කතබොන ආහාරය නිසා, බත්, පාන්, කවිපි, මුංඇට නිසා නේද මේ රූපය හැදෙන්නේ. ඉතින් මේ රූපය මම නම්, මේ රූපය මගේ නම්, මේ රූපයට කන්න බොන්න නො දී චූනත් තියා ගන්න පුළුවන් වෙන්න ඕනෑ නේද? නමුත් කතබොන ආහාරය නිසාම නම් හැදෙන්නේ, බැරි වෙලා හරි දවස් 5-6ක් කන්න බොන්න කිසිවක් දී ගන්න බැරි වුනොත්, වතුර ටිකක් වත් දී ගන්න බැරි වුනොත්, මැරිලා යනවා. නැගිටින්න වත් බැහැ. මේ කය සම්පූර්ණයෙන්ම දිය වෙලා ම යනවා.

එහෙනම් මේ ආහාරයෙන් ම හැදුණු රූපයක් නේද, මේක මම නොවේ මේක ආහාරය නේද කියලා හොඳට සම්මර්ශනය කරලා බලනවා. තව ටිකක් උපමාවකුත් අර ගෙන බලනවා. අනේ මේ ශරීරයේ මේ ඇඟිල්ලක් හෝ අතක් පයක් කොටියෙක් හෝ කිඹුලෙක් කඩා ගෙන කැවොත්, හොඳට නුවණින් හෙමින් හෙමින් හිතන්න - අනේ එතකොට ඒ කොටියාගේ ඇඟේ ඇඟිලි කැලී, අත් කැලී තියෙන්න බැහැ නේද. ඒ සතාගේ ශරීරයේ, ඒ සතාට ආවේණික වූ සම්, මස්, ලේ, නහර නේද හැදෙන්නේ. එහෙනම් මම වූ තැන, මගේ වූ තැන තව කෙනෙකුගේ ශරීර කොටස් හැදෙන්න බැහැ. ඒ ශරීරය හැදුණේ, ඒ ශරීරය හදන්න පුළුවන් ආහාර ගතිය මේ ශරීරයේ තිබුණ නිසා නේද, අනේ එහෙනම් මේ කබලිංකාරාහාරය නේද කියලා හොඳට මේ වගේ හිතනවා. එහෙනම් මේ රූපයට මම කැමතියි කියලා කියන්නේ මේ කබලිංකාරාහාරයට

කැමතියි නේද? අනේ කබලිංකාරාභාරයට කැමති තාක් මෙව්වර කල් මම කියලා හිතා ගෙන හිටියාට, මගේ කියලා හිතා ගෙන හිටියාට, මේ කැමති වෙලා තියෙන්නේ කබලිංකාරාභාරයට නේද? අනේ කබලිංකාරාභාරයට කැමති වෙන තාක් මම කියලා අපි ප්‍රාර්ථනා කළ විට ඒ විදියේ ම රූපයක් අපට ලැබෙනවා. එහෙනම් කබලිංකාරාභාරයට කැමති වෙලා, කබලිංකාරාභාරය ප්‍රාර්ථනා කරන තාක් අපට කබලිංකාරාභාරය ම නේද ලැබෙන්නේ. ඒ කියන්නේ මේ වගේම ආයෙත් රූපයක් හම්බ වෙනවා නේද? හොඳට මේ විදියට බලනවා. ඒ කියන්නේ නැවතත් මේ විදියට දුක් විදින්න පුළුවන් පරිසරයක් නේද මේ ප්‍රාර්ථනා කරන්නේ කියලා මෙන්න මේ වගේ මේ ඉස්සෙල්ලා සම්මර්ශනය කළ ආභාරයත්, ආභාරයේ ඇතිවීමත්, නැතිවීමත් කියන ධර්මතා තුන අපි යම් විදියකට දැක්කා නම් ඒ ධර්මතා තුන ම නැවත නැවත පර්යේෂණයට ලක් කරනවා, නුවණින් මෙනෙහි කරනවා, ඒ මෙනෙහි කරන විට ම හතරවෙනි කාරණාව ඉපදිලා තියෙනවා. කුමක් ද? මාර්ගය තමයි ආභාරයත් දන්නවා, එයා ආභාරයේ ඇතිවීමත් දන්නවා, ආභාරයේ නැතිවීමත් දන්නවා. ඒ විදියට බලන එක ම ආභාරය නැති කරන ප්‍රතිපදාව ඉපදිලා තියෙන්නේ.

ආභාරඤ්ච පජානාති කියලා මෙයා ආභාරය දන්නවා කියන එක කරන විට ම සමුදය අත හැරිලා. ඒ කියන්නේ දැන් දුව, පුතා හැටියට, ගෙවල් දෙරවල්, යාන වාහන හැටියට දකින්නේ නැහැ. දැන් දකින්නේ ආභාරය හැටියට. ඒ ආභාරය හැටියට දකින විට, දුව, පුතා කියලා නො දකින විට, දුකේ කලකිරෙනවා. ප්‍රාර්ථනා කරන්නේ නැහැ. හොඳට පෙනෙනවා මේ 'ආපහු ආභාරය ම ලැබේවා, කනබොන ආභාරය ම ලැබේවා, මට කන්න බොන්න ලැබේවා' කියලා නේද ප්‍රාර්ථනා කරන්නේ. අනේ කන්න බොන්න ලැබෙන තාක්, කන්න බොන්න පරිහරණය කරන්න පුළුවන් මට්ටමේ කයක් ලබා ගන්න වෙනවා, ඒ කියන්නේ දුක ලබා ගන්න වෙනවා නේද කියන නුවණ තියෙනවා. මේ වගේ මේ උපමාවන් අනුසාරයෙන් දකින්න සතර ආභාරය ම. ඉතින් සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කළේ ඒ නිසයි, "යම් කිසි කෙනෙක් ආභාරයත් දන්නවා නම්, ආභාර සමුදයත් දන්නවා නම්, ආභාර නිරෝධයත් දන්නවා නම්, ආභාර නිරෝධගාමිනී පටිපදාවත් දන්නවා නම්, එතතාවතාපි බො ආවුසො, අරියසාවකො සමමාදිට්ඨි හොති - ඇවැත්නි, මෙපමණකින් ම ආයඝ්‍රාවකයාට සම්මා දිට්ඨිය ඇති වෙනවා. එයාගේ දැකීම නිවැරදියි" කියලා. ආභාරය වූ තැන ආභාරය විදියට දකිනවා.

එයාගේ දැකීම නිවැරදියි. අපට තමයි දැකීම වැරදිලා තියෙන්නේ. ආහාරය වූ තැන දකින්නේ නැහැ අපි ආහාරය හැටියට. ආහාරය වූ තැන දකින්නේ මම කියලා. මගේ දූව, මගේ පුතා, අම්මා, තාත්තා, ඇතියා, හිතෙන්නියා, මේ ගහක්, ගෙදරක් කියලා අපි දකින්නේ ආහාරය වූ තැන වැරදි විදියට. ආහාරය, ආහාරය හැටියට දක්කොත් අපට සම්මා දිවියේ ඇතිවෙනවා.

ඒ නිසයි සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කළේ ආහාරය, ආහාරය විදියට දන්නවා නම්, ආහාරයේ ඇතිවීම ගැන දන්නවා නම්, ආහාරයේ නැති වීම ගැන දන්නවා නම්, නැති කරන මග දන්නවා නම් මෙපමණකින් ඔහුගේ දැකීම නිවැරදියි, ඔහුගේ දැකීම සෘජු බවටත් පත්වෙනවා. ඇඳ නැහැ. ඊට පස්සේ ධර්මය අවෙච්ඡාසාදෙන සමන්තාගතො - මේ සද්ධර්මයේ නො සෙල්වෙන පැහැදීමෙන් යුක්තයි. 'අනේ බුදුරජාණන් වහන්සේ මොන තරම් ඇත්තක් ද කියලා තියෙන්නේ, මේ පරියාය, මේ පෙන්වන ධර්මය මොන තරම් ඇත්තක් ද, අනේ මේ දහම අනුව පිළිපදින ලද ජීවිතය මොන තරම් සත්‍යයක් අනුව ගිය ජීවිතයක් ද' කියලා තුණුරුවන් කෙරෙහි පැහැදීම ඇතිවෙනවා. මේ විදියට ධර්මයේ ගුණ දැන පැහැදීමෙන් යුක්ත කෙනෙක් වෙනවා. ආගතො ඉමං සද්ධමං'ති - මේ සද්ධර්මයටත් ආපු කෙනෙක් කියනවා. දැන් ලෝකයාට අයිති නැහැ. ඒ කියන්නේ වෙන කිසිවක් නොවේ, විපරිත ඇස් දෙකක් තියෙන ලෝකය තුළ ආහාරය, ආහාරය හැටියට දකින්න බැරි ව, ආහාරය සත්ව පුද්ගල භාවයෙන් දකින ලෝකය තුළ මෙයා ඉන්නවා, නමුත් මෙයාගේ ඇස් දෙක හොඳට පෙනෙනවා. ආහාරය, ආහාරය හැටියටත් දකිනවා, ඒ ආහාරය තුළ සත්ව පුද්ගල කැලි හැදෙන්නේ නැහැ, අනාත්ම හේතුවකින් ආත්මීය කැලි හැදෙන්නේ නැහැ කියන එක හොඳට දන්නවා. ඇස් නො පෙනෙන ලෝකය තුළ ඇස් ඇතුළු වාසය කරන්නට පුළුවන් තත්වයට පත්වෙනවා. ඒ නිසා එයාට කියනවා ආගතො ඉමං සද්ධමං'ති - පෘථවිජනභාවය ඉක්මවා සිටි ආයඝී භූමියට පැමිණි කෙනෙක් කියලා කියනවා. දිවියේ සම්පන්න පුද්ගලයෙක් බවට පත්වෙනවා. ලෝකය තුළ ම ඉන්නවා ලෝකයට එකතු නැතිව. මෙන්න මේ තත්වයට පත් වෙන්න පුළුවන් ඥාන දර්ශනයක් ලැබෙනවා මේ සම්මාදිවියේ සූත්‍රයේ සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කළ ආහාර පරියාය හරියට අපි ගවේෂණය කළොත්. ඒ විදියට මේ දෙවෙනි දහම් පරියාය සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කළා. ඒක අහ ගෙන හිටපු හික්කුන් වහන්සේලා බොහෝම සතුටට පත් වුනා.

සාද ! සාද !! සාද !!!
ආකාර වාරය නිමා විය.

සච්ච වාරය

නමෝනසස් භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධාසස්

යතො ඛො ආවුසො, අරියසාවකො දුක්ඛඤ්ච පජානාති,
දුක්ඛසමුදයඤ්ච පජානාති, දුක්ඛනිරොධඤ්ච පජානාති,
දුක්ඛනිරොධගාමිනි පටිපදඤ්ච පජානාති, එත්තාවතාපි ඛො ආවුසො,
අරියසාවකො සමමාදිට්ඨි හොති, උජුගතාසස් දිට්ඨි ධමෙම
අවෙච්චසාසාදෙන සමන්තාගතො ආගතො ඉමං සද්ධම්මං'ති.

ධර්මශ්‍රවණාභිලාශී ශ්‍රද්ධා බුධි සම්පන්න කාරුණික පින්වතුනි, මේ පින්වත් පිරිස මේ සුදුනම් වෙන්නෙ ලොචතුරා බුදුරජාණන් වහන්සේ මහා කරුණාවෙන් මේ ලෝක සත්වයා දුකින් එතෙර කර ගන්න ඕනෑ කියන කරුණා බර සිත් ඇතිව අනුකම්පාවෙන් දේශනා කළ සද්ධර්මයෙන් බිඳක් ශ්‍රවණය කරන්නටයි. ඒ නිසා හැම දෙනා ම මේ මොහොතෙ දී බොහොම සන්සුන් මනසක් හද ගෙන තුණුරුවන් කෙරෙහි සැදහැ සිත් පෙරදැරි කර ගෙන මේ දේශනාව ශ්‍රවණය කරන්නට ඕනෑ.

විශේෂයෙන් පින්වතුනි, මේ අද ධර්ම දේශනාව මජ්ඣිම නිකායේ මූලපණ්ණාසකයේ සම්මා දිට්ඨි සූත්‍රය ඇසුරෙන් කරන දේශනාවක්. ඒ සම්මා දිට්ඨි සූත්‍රයේ ශ්‍රැතවත් ආයඝ්ඤ්චකයාගේ සම්මා දිට්ඨිය, නිවැරදි දැකීම ඇති කර ගැනීම පිණිස පවතින කාරණා දහසයක්, පරියාය දහසයක්, ක්‍රම දහසයක් පෙන්වනවා. එයින් අපි මෙයට පෙර පළමු වන කම්මපට වාරය, ඒ වගේම දෙවන ආහාර වාරය කළා. ඒ සූත්‍රයේ සඳහන් වන සම්මා දිට්ඨිය ඇති කර ගැනීම පිණිස පවතින තුන්වෙනි කරුණ සච්ච වාරයයි අද අපට දේශනා කරන්නට යෙදිලා තියෙන්නේ.

පින්වතුනි, මම මුලින් ම නිධානය මතක් කළා. සම්මා දිට්ඨිය ඇති කර ගැනීම පිණිස, සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ ආහාරයත්, ආහාරය ඇති වීමත් නැති වීමත් දේශනා කළ විට එතන හිටිය හික්මුත් වහන්සේලා, ඒ දේශනාවට සතුටු වෙලා අනුමෝදන් වෙලා, සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේගෙන් නැවතත් ප්‍රශ්නයක් අහනවා “ඇවැත්නි, සාරිපුත්ත ස්ථවිරයන් වහන්ස, ආයඝ්ඤ්චකයා ට සම්මා දිට්ඨිය ඇතිවීම පිණිස, ඔහුගේ දැකීම සෘජු බවට පත්වීම පිණිස, ධර්මයේ නො සැලැණු පැහැදීමෙන් යුක්ත වීම පිණිස, පවතින තව පරියායක්, තව ක්‍රමයක් තියෙනවා ද?” කියලා.

ඒ වෙලාවේ දී සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා “ඇවැත්නි, තව ක්‍රමයක් තියෙනවා. ඇවැත්නි, යම් කලෙක පටන් ආයථිශ්‍රාවක තෙමේ දුක්ඛඤ්ච පජානාති දුක දන්නවා නම්, දුක්ඛසමුදයඤ්ච පජානාති දුකෙහි ඇතිවීම දන්නවා නම්, දුක්ඛනිරෝධඤ්ච පජානාති දුක් නැති වීම දුකක නිරෝධය දන්නවා නම්, දුක්ඛනිරෝධගාමිණී පටිපදඤ්ච පජානාති දුක් නැති කිරීම පිණිස පවතින ප්‍රතිපදාව දන්නවා නම් ඇවැත්නි, මෙපමණකින් ආයථිශ්‍රාවක තෙමේ සම්මා දිට්ඨි ඇත්තෙක් වෙනවා. ඇවැත්නි, මෙපමණකින් ආයථිශ්‍රාවක තෙමේ නිවැරදි දැකීම ඇති කෙනෙක් කියලා කියන්න පුළුවන්. ඔහුගේ දැකීම සෘජු බවට පත් වුණා කියලා කියන්නටත් පුළුවන්. ධර්මයේ නො සෙල්වෙන පැහැදීමෙන් යුක්තව සද්ධර්මයට ආව කෙනෙක් කියලා කියන්නටත් පුළුවන් ය” කියලා.

ඒ කියන්නේ දුක යම් කිසි කෙනෙක් දක්කොත්, දුක ඇතිවෙන හේතුවත් දන ගත්තොත්, දුක නැති වෙන හැටිත් දන ගත්තොත්, නැති කරන මගත් දන ගත්තොත් දිට්ඨි සම්පන්න පුද්ගලයෙක් වෙනවා. දර්ශන භූමියට පත් වූ පුද්ගලයෙක් වෙනවා කියන එක.

ඊට පසුව සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ ම ආපසු අහනවා “ඇවැත්නි, දුක කියලා කියන්නේ කුමක් ද?” මුලින් කීවා දුක දන්නවා නම් ආයථිශ්‍රාවකයා කියලා. එතකොට ආයථිශ්‍රාවකයා දුක දන්නවා කියලා කියන්නේ, ආයථිශ්‍රාවකයාට දුක පිළිබඳ කොහොම අවබෝධයක්, කොහොම දැනීමක්, කොහොම දක්මක් ලැබුණොත් ද? ඊට පසුව පෙන්වනවා ජාතිපි දුකක, ජරාපි දුකක, ව්‍යාධිපි දුකක, මරණමපි දුකක, අසීරියෙහි සම්පයොගො දුකක, පියෙහි විප්‍රසයොගො දුකක, යම්පිච්චං නලහති තමපි දුකක, සංඛින්නෙන පඤ්චුපදනකකිත්ථා දුකක.

එතකොට හොඳට බලන්න මෙතැන දී ඉපදීම දුකක් ඒ වගේම වයසට යෑම දුකක්, ලෙඩ වීමත් දුකක්, මරණයත් දුකක්, අප්‍රියයත් හා එක් වීමත් දුකක්, ප්‍රියයත්ගෙන් වෙන් වීමත් දුකක්, කැමති දේ නො ලැබීමත් දුකක්. මේ සියල්ල ම දුක් ටික එකට එකතු කරලා, කෙටි කරලා, කැටි කරලා කීවොත්, කියන්න පුළුවන් නම්, කෙටියෙන් කියනවා නම් පංච උපාදනස්කන්ධය ම දුකයි.

එතකොට යම් කිසි කෙනෙක් මේ දුක දක්කා, දුක දන්නවා කියලා කියනවා නම් මේ පංච උපාදනස්කන්ධය ම දුකක් කියන එක

දක්කා වෙන්නට ඕනෑ. අර කලින් විස්තර කළ සියලුම දුකේ විස්තරය පංච උපාදානස්කන්ධය කියන තැනින් දකින්න ඕනෑ. අන්න ඒ විදියට දුටු විටයි, ඒ විදියට දන්නවා නම් තමයි දුක්බේ ඥානං තියෙනවා කියලා කියන්නේ. දුක පිළිබඳ දැකීම තියෙනවා කියලා කියන්නේ.

එතකොට දුකෙහි ඇතිවීම කුමක් ද?. පෙන්වනවා, මේ දුක ඇති වීමට හේතුව තමයි තණ්හාව. එතකොට දුක නැති බව, දුකේ නැති වීම කුමක් ද? තණ්හාව ගේ නැති වීමෙන්, තණ්හාව ගේ නැති කිරීමෙන්, දුක නැති වෙනවා කියලා පෙන්වනවා.

එතකොට දුක නැති කරන මග කුමක් ද? කියලා සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ විස්තර කරනවා අයමෙව අරියො අට්ඨංගිකෝ මග්ගො දුක්ඛ නිරොධ ගාමිණී පටිපදා, මේ ආයථී අෂ්ටාංගික මාර්ගය ම දුක් නැති කිරීමේ ප්‍රතිපදාවයි කියලා. එතකොට ග්‍රැතවත් ආයථීශ්‍රාවකයා ගේ සම්මා දිට්ඨිය ඇති වෙන්නට නම්, නිවැරදි දැකීම ඇති වුනා කියලා කියන්නට නම්, එයා දුක දුටුව කෙනෙකු වෙන්නට ඕනෑ. දුකට හේතුව දුටුව කෙනෙකු වෙන්නට ඕනෑ. දුකේ නැති බව දුටුව කෙනෙකු, දුක නැති කරන මග දුටුව කෙනෙකු වෙන්නට ඕනෑ.

එතකොට දුක දක්කා කියන විට, දුක දන්නවා කියන විට පින්වතුනි, මේ සාමාන්‍ය ලෝකයා දකින දෙයට වඩා ඔබ්බෙන් යථාර්ථවාදීව දකින්න ඕනෑ. මොකද මේ දර්ශනය දුටුවා ම සෝනාපන්න පුද්ගලයෙක් බවට පත් වෙනවා. ලෝකයාත් ඉපදීම කියන කාරණාව දන්නවා. ඒ වගේම වයසට යනවා දුකක් කියන එක දන්නවා ලෝකයේ. ලෙඩ වීම දුකක් කියලා දන්නවා. ඒ වගේම මරණයට පත්වීම දුකක් කියලා දන්නවා. තමන් අකමැති අය, අකමැති දේවල් ලැබීම දුකක් කියලා දන්නවා. ප්‍රිය දේවල් වලින් වෙන් වීමට සිදුවීම දුකක් කියලා ලෝකයා දන්නවා. නමුත් ඒ දන්න දෙයට මේ ශාසනයේ කියන්නේ නෑ දුක්බේ ඥානං කියලා. ඒ මට්ටමේ, ලෝකයා දුක කියලා දන්න මට්ටමේ කෙනාටයි තව දුරටත් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වුවේ දුක්බේ අඥානං කියලා. ලෝකයා දුක දන්නේ නෑ කියලා. ලෝකයා දුක දකින්නේ නෑ කියලා.

අවිද්‍යාව කියලා කියන්නේ දුක්බේ අඥානං, දුක්ඛ සමුදයේ අඥානං, දුක්ඛ නිරොධයේ අඥානං, දුක්ඛ නිරොධ ගාමිණී පටිපදය අඥානං. අවිද්‍යාව කියලා කියන්නේ, දුක දන්නෙත් නෑ. දුක ඇතිවෙන

හේතුව දන්නෙත් නෑ. දුක නැති වීම දන්නෙත් නෑ. නැති කරන මග දන්නෙත් නෑ.

එතකොට සම්මා දිට්ඨි කියලා කියන්නේ සම්පූර්ණ අනෙත් පැත්ත. එයා දුක දන්නවා. දුක ඇති වීම දන්නවා. නැති වීම දන්නවා. නැති කරන මග දන්නවා. එතකොට දන් මෙතන දී බලන්නට ඕනෑ අපි, දුක දන්නවා කියන විට කොහොම ද අපි දුක දැන ගන්නේ, දුක ගන්නේ කියන කාරණාව. මොකද මේ චතුරායඝී සත්‍යය ධර්මයේ දී ධර්මතා හතරක් හැටියට විස්තර කළා ට, බෙදලා දක්වුවා ට පින්වතුනි, මෙතන ධර්මතා හතර එක ධර්මයක් තුළයි තියෙන්නේ. දුක කියන එක පිරිසිඳ දකින්න පුළුවන් නම් චතුරායඝී සත්‍යය ම අවබෝධ වෙනවා. සමුදය ප්‍රභාණය කරන්න පුළුවන් නම් චතුරායඝී සත්‍යය ම අවබෝධ වෙනවා. නිරෝධය සාක්ෂාත් කරන්න පුළුවන් නම් චතුරායඝී සත්‍යය ම අවබෝධ වෙනවා. මග වඩන්ට පුළුවන් නම් චතුරායඝී සත්‍යය ම අවබෝධ වෙනවා කියලා පරියායක් තියෙනවා. ක්‍රමයක් තියෙනවා.

ඒ කියන්නේ යම් කිසි වෙලාවක දී දුක, දුක හැටියට නො දන්න නිසා, දුක පිරිසිඳ නො දන්න විට තණ්හාව ඇති වෙනවා. තණ්හාව ඇතිවෙන විට තණ්හා නිරෝධය වූ නිවන එතන නෑ. නිවන නැත්නම් මාර්ගය නෑ. දුක කියන එක නො දන්නවා වෙන විට අනෙකුත් ධර්මතා තුන ඉබේමයි ලැබිලා නැත්තේ. එතකොට යම් තැනක දුක්බේ ශුන්‍ය දුක පිළිබඳ නුවණක් ඇති වෙන විට, දුකයි කියලා නුවණක් එන විට, තණ්හාව ඉබේමයි නැති වෙන්නේ. තණ්හාව කියන එක නැති වීම මයි නිරෝධය. දෙවන සමුදය සත්‍යය වූ තණ්හාව නැති කිරීම මයි තුන්වෙනි නිරෝධ සත්‍යය ඇති වීම. ඒ නිරෝධය ට අනුව කටයුතු කිරීම මයි මග.

එතකොට මේ දුක පිරිසිඳ දකිනවා කියන කාරණාව මත සම්මා දිට්ඨිය ඇතිවීමත්, දුක පිරිසිඳ නො දකිනවා කියන කාරණාව මත සම්මා දිට්ඨිය නැති වීමත්, මිථ්‍යා දෘෂ්ටියේ ඇති වීමත් කියන කාරණා දෙක පදනම් වෙලා තියෙනවා. අපි ඒ ගැන ටිකක් සම්මර්ශණය කරලා බලමු. ඕකට අපට උපකාරී වූ, දකින්න පුළුවන් සූත්‍රයක් තියෙනවා. ඒකත් අපි මේකට සම්බන්ධ කරලා ටිකක් ගවේෂණය කරමු.

අංගුත්තර නිකායේ අලබ්භනීය කියලා සූත්‍රයක් තියෙනවා. ඒ සූත්‍රයේ දී බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වනවා, මේ පඤ්චිමානි භික්ඛවෙ අලබ්භනීයානි ධානානි කියලා. මේ අලබ්භනීය ධර්මතා පහක් තියෙනවා

ලෝකයේ, කුමක් ද?... ජරා ධර්ම, ව්‍යාධි ධර්ම, මරණ ධර්ම, නැසෙන ධර්ම, වැනසෙන ධර්ම කියලා. මෙන්න මේ ධර්මතා පහ ශ්‍රුතවත් ආයඝිශ්‍රාවකයාටත් උපදිනවා. අශ්‍රුතවත් පෘථග්ජනයාටත් උපදිනවා. එතකොට මේ ධර්මතා පහේ දී ශ්‍රුතවත් ආයඝිශ්‍රාවකයා අඬන්නේ නෑ. විලාප දෙන්නේ නෑ. බොහෝම සිහි නුවණින් උපේක්ෂා සහගත ව ඉන්නවා. අශ්‍රුතවත් පෘථග්ජනයා මොකද කරන්නේ මේ ධර්මතා පහේ දී අඬනවා, විලාප දෙනවා, ශෝක කරනවා, පපුවේ අත් ගහ ගහා අඬනවා කියලා පෙන්වනවා.

එතකොට හොඳට බලන්න ජරා ධර්ම, ව්‍යාධි ධර්ම, මරණ ධර්ම, නැසෙන ධර්ම, විනාශ වෙන ධර්ම කීවේ මේ දුකට නමක්. දුකෙහි දී, දුක අබියස දී ලෝකයා අඬනවා. විලාප දෙනවා, ශෝක කරනවා, පපුවේ අත් ගහ ගහා අඬනවා. ශ්‍රුතවත් ආයඝිශ්‍රාවකයා ඒ දුකෙහි දී අඬන්නේ නෑ. විලාප දෙන්නේ නෑ. ශෝක කරන්නේ නෑ. පපුවේ අත් ගහ ගහා අඬන්නේ නෑ. උපේක්ෂාවෙන් යුක්තව වාසය කරනවා. මෙයට හේතුව කුමක් ද?... මේ චතුරායඝී සත්‍යය අවබෝධ වීම සහ අවබෝධ නො වීම කියන ධර්මතා දෙක.

එතකොට චතුරායඝී සත්‍යයේ දී කොහොම ද අපි, මේ චතුරායඝී සත්‍යය අපේ ජීවිතයෙන් දකින්නේ කියන කාරණාව අපි දැන ගන්නට ඕනෑ. දුක්බේ ඥානං කියන විට යම්තාක් දුක් වූ ධර්මයන් ඇත් ද, ඒ දුක් වූ ධර්මයෝ මේ මේ ධර්මය දුකයි කියන නුවණ එන්නට ඕනෑ අපට. ඒකෙ දී අපි මේ විදිහට පොඩ්ඩක් බලමු.

අද දවසේ දී මේ ලෝකය තුළ අපට හම්බ වෙනවා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා සංඛින්නෙන පඤ්චුපාදනක්ඛන්ධා දුක්ඛා කියලා. මේ පංච උපාදනස්කන්ධය කියන ධර්මතාවය. ඒ ධර්මතාවය ගත් විට විස්තර වශයෙන් කළොත්, කාමාවචර සියලුම ධර්මතා ටික මේ පංච උපාදනස්කන්ධය ට අයත්. රූපාවචර, රූපී බ්‍රහ්ම ලෝකයේ තිබෙන සියලුම ධර්මතා ටික මේ පංච උපාදනස්කන්ධය ට අයත්. අරූපී බ්‍රහ්ම ලෝකයේ තිබෙන සියලුම ධර්මතා ටික පංච උපාදනස්කන්ධය ට අයත්. මේ පඤ්චුපාදනක්ඛන්ධා දුක්ඛා කියපු කාරණාව, දුක්ඛ සත්‍යය දකින්න ඕනෑ. කාම ලෝක, රූප ලෝක, අරූප ලෝක කියන තුන් භූමිය ම දකින්න දුක්ඛ සත්‍යය හැටියට. තව පැත්තකින් ගත්තොත් ඇස, කන, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස, රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ, ධම්ම කියන මේ දෙළොස් ආයතනය දකින්න මේ දුක්ඛ සත්‍යය හැටියට. තව පැත්තකින්

ගත්තොත් පංච උපාදනස්කන්ධය, දෙළොස් ආයතන, එහෙමත් නැතිනම් අටළොස් ධාතුව කියන ධාතූන් දහඅටක් පෙන්වලා තියෙනවා. එක්කු ධාතු, රූප ධාතු, එක්කු විඤ්ඤාණ ධාතු කියලා. මෙන්න මේ ධර්මතා දකින්න ඕනෑ දුක්ඛ සත්‍යය හැටියට.

ඇයි එහෙම කියන්නේ? බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වනවා ආදිත්ත පරියාය සූත්‍රයේ දී, "මහණෙනි, ඇස ඇවිල ගන්නා ලදී. කුමකින් ඇවිල ගන්නා ලදී ද? ජාතියෙන් ඇවිල ගන්නා ලදී. ජරාවෙන් ඇවිල ගන්නා ලදී. ව්‍යාධියෙන් ඇවිල ගන්නා ලදී. සෝක පරිදේව දුක්ඛ දෝමනස්ස උපායාස යන්ගෙන් ඇවිල ගන්නා ලදී. රාගයෙන්, ද්වේෂයෙන්, මෝහයෙන් ඇවිල ගන්නා ලදී. රූපයත් ඇවිල ගන්නා ලදී. කණත් - ශබ්දයත් ඇවිල ගන්නා ලදී. නාසයත් - ගන්ධයත්, දිවත් - රසත්, කයත් - ස්පර්ශයත්, මනසත් - ධර්මාරම්මණත් ඇවිල ගන්නා ලදී" කියලා, මේ ධර්මතා ටික පෙන්වනවා මේ දුකෙන් ඇවිල ගන්නා ලද දේවල් කියලා.

එහෙනම් දුක්ඛ සත්‍යය හැටියට අපට අවබෝධ වෙන විට, යම් කිසි කෙනෙකුට දුක්ඛේ ඥානං කියන විට ලැබෙන්න ඕනෑ, කාම භූමිය ද, රූප භූමිය ද, අරූප භූමිය ද කියන මේ තුන් භූමිය ම දුකයි නේද කියන නුවණක් ලැබෙන්න ඕනෑ. ඒ වගේම මේ පංච උපාදනස්කන්ධය ම දුකක් නේද, දෙළොස් ආයතන ම දුකක් නේද, අටළොස් ධාතුව ම දුකක් නේද කියන නුවණ තියෙන්නට ඕනෑ. මෙන්න මේ විදියට නුවණ තිබුනොත් තමයි, තණ්හාව යෙදෙන්න එකම තැනක්වත් නැත්තේ. තණ්හාව නැති වෙන්නේ. දුක නො දන්නවා වුනොත්, දුක නො දකිනවා වුනොත් කෙළින්ම තණ්හාව ඇති වෙනවා. එතකොට දුක දූන ගත්තොත්, දුක දුක්කොත් තණ්හාව නැති වෙනවා. මෙතැන දී අපි දුක පිරිසිඳ දකින එක, දුක පිරිසිඳ නො දුටු විට තණ්හාව ඇති වෙන හැටි ගැන පොඩි උපමාවකින් බලමු, උපමාවක් කරලා. මේ උපමාව ඉස්සර වෙලා හොඳට දකින්න ඕනෑ. මේ උපමාවට හොඳට නුවණ අර ගෙන යන්න.

මේ පින්වතුන් දන්නවා, දූකලා ඇති පළඟැටියෝ වගේ සත්තු. දූන් මේ පළඟැටියා වගේ සතෙක් ගත්තොත් බලන්න, මේ පළඟැටියා පහනට බොහොම කැමතියි. පහන් දූල්ලට ගොඩක් කැමතියි. පහන් දූල්ලට ආසයි. නමුත්, මේ පළඟැටියා කිසි දිනක කැමති නෑ දුකට. පළඟැටියා කැමති නෑ පිච්චෙන්. පළඟැටියා කැමති නෑ පිච්චිලා එන දුකට. නමුත් පහන් දූල්ලට කැමතියි. දූන් මෙතන දී මේ කාරණාව

බලන්න, තමන් පහන් දැල්ලට කැමතියි. නමුත් පිවිවෙනවාට කැමති නෑ. දුකට කැමති නෑ. දැන් තමන් කැමති දේ ලබා ගන්නවා කියන්නේ පහන් දැල්ලට පනිනවා. පනින විට පිවිවෙනවා. දුක එනවා. මෙතැන දී පළඟැටියා කැමති නෑ පිවිවෙනවාට දුක එනවාට. ඒ ටික එයාට නො ලැබෙන්නත් ඕනෑ. පහන් දැල්ල ලැබෙන්නත් ඕනෑ. පහන් දැල්ලට කැමතියි. දුකට අකමැතියි. ඉතින් පහන් දැල්ල ලබා ගන්නත් ඕනෑ. නො පිවිවි ඉන්නත් ඕනෑ. මේක කරන්න පුළුවන් දෙයක් ද කියලා බලන්න පින්වතුනි?

කිසි දිනක ලැබෙන දෙයක් ද කියලා බලන්න. කිසි දිනක මේ ධර්මතාව ලබා ගන්න පුළුවන් කමක් නෑ. පහන් දැල්ලට කැමතියි නම්, ආසා කරනවා නම්, තමන් කැමති දේ, ආසා කරන දේ එයා ලබා ගන්න ඕනෑ. ලබා ගන්නවා. හැබැයි පිවිවෙන්නත් බෑ කියන ධර්මතාව තුළ දී මේක වෙන්නේ නෑ. ඕනේ නම් ක්‍රම දෙකක් තියෙනවා. කුමක් ද? එකක් තමයි, පහන් දැල්ල ගන්න පුළුවන්. පහන් දැල්ලට පනින්න පුළුවන්. තමන් කැමති දේ උරුම කර ගන්න පුළුවන්. හැබැයි පිවිවෙන එකට, දුක එන එකටත් කැමති වෙන්න ඕනෑ. පිවිවිලා, දුක එන විදිහට ඕනෑ නම්, පහන් දැල්ල ගන්න පුළුවන් ක්‍රමයක් තියෙනවා. ඒක එක ක්‍රමයක්.

තව ක්‍රමයක් තියෙනවා. පිවිවෙන එක එපා නම්, දුක එන එක එපා නම්, පහන් දැල්ලට පනින්නේ නැතිව ඉන්න ඕනෑ. පහන් දැල්ල ම අත හරින්න ඕනෑ. පහන් දැල්ලට පැනලා, පහන් දැල්ලත් ගනිමින්, නමුත් නො පිවිවි ඉන්නවා කියලා න්‍යායක් නෑ. එහෙම ක්‍රමයක් නෑ. ඒක කිසි දිනක ලැබෙන්නේ නෑ. එතකොට මෙන්න මේ පළඟැටියාගේ උපමාව දෙස බලන්න. කිසි දිනක නො ලැබෙන දෙයක් ලබා ගන්නයි පළඟැටියා හදන්නේ. පහන් දැල්ලත් ඕනෑ. දුක නො වෙන්නත් ඕනෑ. පළඟැටියා නො වෙන දෙයක් කරන්න හදන මෝඩ කෙනෙක් කියලා ඒ සතා දන්නේ නෑ. ඒක දන්නේ භවය ටිකක් උසස් වුන අපි යි. මේක කිසි දිනක ලැබෙන්නේ නැති දෙයක් නේද. කරන්න බැරි දෙයක් නේද. වෙන්නේ නැති දෙයක් නේද කියලා.

නමුත් පින්වතුනි, ඒ පළඟැටියා, නුවණ නැති තිරිසන් ගත සතා ඒ මට්ටමට පැවතිලා එහෙම යමක් කරන විට අපි දන්නේ නැතිව දුක්බේ අඟුනං, දුක්බ සමුදයේ අඟුනං කියන ක්ලේශයෙන් වැහිලා, පළඟැටියා කරන දෙය ම අපිත් කරනවා. අපි මෝඩයි කියලා අපි දන්නෙ නෑ. ඒ කියන්නේ මේ පින්වතුන් හොඳට බලන්න, ඔබලා දරුවන්ට කැමතියි.

දරුවෝ ඔබලාට ඕනෑ. ගෙවල් දෙරවල් වලට කැමතියි. ගෙවල් දෙරවල් ඔබලාට ඕනෑ. යානවාහන වලට කැමතියි. ඒවා ඔබලාට ඕනෑ. රන් රිදී මුතු මැණික් ඉඩකඩම් ඕනෑ. දෙමව්පියෝ, සහෝදරයෝ, ඇතින්, හිතෙහිමි ඔබලාට ඕනෑ. හැබැයි, ඔබලා කැමති නැහැ ලෙඩ වෙනවාට, මැරෙනවාට, මහලු වෙනවාට, අප්‍රියයන් හා එක් වෙනවාට, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන් වෙනවාට. දුක නො එන්නටත් ඕනෑ. ගෙවල් දෙරවල්, යාන වාහන, ඉඩකඩම් ආදියත් ඕනෑ.

දැන් හොඳට බලන්න, ඔබලා දරුවා කියලා දකින තැන රූපය ගැන බලන්න. ඒ රූපය දිරන එකක් ද නැද්ද? ඒ රූපයේ ක්‍රම ක්‍රමයෙන්, අනුක්‍රමයෙන් වැඩිලා, ගහක් දිරලා යනවා වගේ ගහක තියෙන කොළයක් ඉදිලා, වේළිලා, බිමට වැටෙන ස්වභාවයට ටික ටික පත් වෙනවා වගේ, මනුස්සයා කියලා අපි කතා කරන, දරුවා කියලා අපි කතා කරන, පුද්ගලයා කියලා අපි කතා කරන, ගෙවල් දෙරවල් කියලා අපි කතා කරන මේ රූප දෙස බලන්න. මේ රූප දිරන්නේ නැද්ද? ඒ රූපය දිරනවා. මේ රූපයට ලෙඩ හැඳෙන්න බැරි ද? ඒ රූපයටත් ලෙඩ හැඳෙනවා. මේ රූපය මැරෙන්න බැරි ද? ඒ රූපය මැරෙනවා. අප්‍රිය අමනාප රූප ලැබෙන්න බැරි ද? අප්‍රිය අමනාප රූප ලැබෙනවා. ප්‍රිය වූ, මනාප වූ රූප නො පවතින බව වෙන්න බැරි ද? ප්‍රිය වූ, මනාප වූ රූප නො පවතින බව වෙන්න පුළුවන්. දැන් අපි දිරන රූපය, ලෙඩ වන රූපය, මැරෙන රූපය තියෙන තැනකට, ඒ රූපයටත් කැමතියි, ඒ රූපයත් අපට ඕනෑ. හැබැයි ඒ රූපය දිරන්නත් බෑ. රූපය ලෙඩ වෙන්නත් බෑ. ඒ රූපය මැරෙන්නත් බෑ. බලන්න, මේ ක්‍රමය තුළ ලැබෙනවා ද කියලා අපට? අපට දරුවාත් ඕනෑ හැබැයි දරුවා වයසට යනවාට කැමති නෑ. දිරනවාට කැමති නෑ. ඒ දරුවා ලෙඩ වෙනවාට කැමති නෑ. දරුවා මැරෙනවාට කැමති නෑ. දරුවා ලෙඩ වෙන්න බෑ. මැරෙන්න බෑ. ඒවා නො වෙන්නත් ඕනෑ. දරුවාත් ඕනෑ. මේ කාරණාව කිසි දිනක ලැබෙන්නේ නෑ.

ඒ නිසයි පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ, යො කාමං කාමෙති, සො දුක්ඛං කාමෙති. යො දුක්ඛං කාමෙති, සො කාමං කාමෙති. යමෙක් කාමයට කැමති නම් එයා දුකට කැමති කෙනෙක්. යමෙක් දුකට කැමති කෙනෙක් නම් එයා කාමයට කැමති කෙනෙක්. පළඟැටියා පහනට කැමති නම්, එයා පිච්චෙන බවට කැමති කෙනෙක්. යමෙක් පිච්චෙන්න කැමති නම් එයා පහන් දැල්ලට කැමති කෙනෙක්. පහනෙන් දැල්ල ලබා ගෙන නො පිච්චි ඉන්න ක්‍රමයක් නැති නිසා.

ඒ වගේ යම් කිසි කෙනෙක් මේ කාමාවචර මට්ටමේ තියෙන කුමන හෝ රූපයක් හෝ වේදනාවක් හෝ සංඥාවක් හෝ සංඛාරයක් හෝ විඤ්ඤාණයක් හෝ කියන මේ කුමන හෝ ස්කන්ධයකට, රූපයකට හෝ වේදනාවකට හෝ කැමති නම්. නාම ධර්ම අපට විකක් අප්‍රකටයි. කාම භූමියේ දී රූපය ගොඩක් ප්‍රකටයි. අපි කියමු, දරුවා, ගෙවල් දෙරවල්, යානවාහන, ඉඩකඩම්, මිල මුදල් කියලා හිතනවා නම්, ඒ රූපයට අපි කැමතියි නම්, අපි නො දන්නවා වුනාට අපි කැමති වෙලා තියෙන්නේ දුකට. යමෙක් දුකට කැමති නම්, එයා රූපයට කැමතියි. යො රූපං කාමෙති, සො දුක්ඛං කාමෙති. යො දුක්ඛං කාමෙති, සො රූපං කාමෙති.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, යමෙක් රූපයට කැමති නම්, එයා දුකට කැමති කෙනෙක්. යමෙක් දුකට කැමති නම්, එයා රූපයට කැමති කෙනෙක්. මෙතැන දී අපට තියෙන්නේ දුක්ඛේ අඤ්ඤා, දුක දන්නේ නෑ. මේ රූපය කියන්නේ ලෙඩ වෙන ස්වභාවයෙන් යුක්ත එකක්. ජරාවට යන ස්වභාවයෙන් යුක්ත එකක්. මරණයට යන ස්වභාවයෙන් යුක්ත එකක් කියලා අපි දන්නේ නෑ. අපි ඒ දුක් වූ රූපය, දුක් වූ රූපයක් ලෙස දකින්නේ නෑ. දුක් වූ වේදනා සංඥා සංඛාර විඤ්ඤාණය, දුක් වූ වේදනා සංඥා සංඛාර විඤ්ඤාණය කියලා අපි දකින්නේ නෑ. දන්නේ නෑ. ඒ දුක නො දකින විට, අපිට පෙනෙන්නෙ කොහොම ද, මේ දුව, මේ පුතා, මේ අම්මා, මේ තාත්තා, මේ සහෝදරයා, මේ ඥාතීන්, මේ රන් රිදී මුතු මැණික් කියලායි. අපි ඒ විදිහට උඩින් යන දක්මක් ඇතිව, ඒ දේවල්වලට කැමති වුනොත්, කැමති වෙන විට යථාර්ථය තියෙන්නේ කුමක් ද, අපි දුකටයි කැමති වෙලා තියෙන්නේ. අපි දුකටයි ආසා කරලා තියෙන්නේ.

ඒක නුවණින් දකින්න ඕනෑ මිසක් සෘජුව අපට පෙනෙන්නේ නෑ. අපට පෙනෙන්නේ අපි දරුවාට ආදරෙයි කියලා. අපි ගෙවල් දෙරවල් වලට ආසයි කියලා. දුව පුතාට ආදරෙයි කියලායි අපට පෙනෙන්නේ. අපි හිතන්නේ. නමුත් අපි එහෙම හිතන තැනක තියෙන රූපය, දිරන එකක් නම් අපි දරුවා කියලා බැඳිලා තියෙන්නේ දිරන රූපයට. දරුවා කියලා ආසා කරලා තියෙන්නේ දිරන රූපයට. එහෙනම් එතැන මම ආසා කරලා තියෙන්නේ කුමකට ද? ජරා ධර්මයට. ඒ අපි දරුවා කියන තැන රූපය ලෙඩ වෙනවා නම්, ඒ ලෙඩ වෙන රූපයෙන් යුක්ත, ඒ රූපයට නම් අපි ආසා කරන්නේ, අපි ආසා කරන්නේ ලෙඩ වීමට. අපි

දරුවා කියලා දකින තැන රූපය මැරෙනවා නම්, අපි එහෙනම් දරුවෙකුට නොවේ ආසා කරලා තියෙන්නේ මරණයට.

එතැන දී පින්වතුනි, කෙටියෙන් මතක් කළොත් අපි ගෙවල් දෙරවල්, යාන වාහන, ඉඩකඩම්, මිල මුදල් කියලා මේ ලෝකය මවා ගෙන, තව පැත්තකින් ගත් විට 'මම' යි කියලා ආධ්‍යාත්මික ව හෝ දකින රූපයක් තියෙනවා නම්, මේ රූපයේ යථාර්ථය තමයි දිරන බව ස්වභාව කොට ඇති, ලෙඩ වීම ස්වභාව කොට ඇති, මරණය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මතා ටිකක් තියෙන්නේ. මේවා හේතුන්ගෙන් හට ගත් ඒවා. හේතු නැති වෙන විට නැති වෙනවා. විපරිණාම ස්වභාවයෙන් යුක්තයි. අපි ඒ ස්වභාවය නො දන්නවා වුනොත්, නො දකිනවා වුනොත්, දුක නො දන්නවා නො දකින විට අපට පෙනෙන්නේ දූදරුවෝ හැටියට. දූදරුවෝ හැටියට දකින විට අපට දුක පෙනෙන්නේ නෑ. එතකොට මොකද වෙන්නේ අපට, දුක්බේ අඥානං වෙන විට දුක්බ සමුදය ඇති වෙනවා.

මේ ජරා ධර්ම, ව්‍යාධි ධර්ම, මරණ ධර්ම කියලා නො දකින විට තණ්හාව ඇති වෙනවා. තණ්හාව කියන්නේ නිකම්ම තණ්හාව නොවේ. දරුවාට කැමතියි, ගෙවල් දෙරවල් වලට කැමතියි. රන්මසු මිල මුදල්වලට කැමතියි කියන මට්ටමට හිත බැඳිලා. ඒකෙන් අපි ආපසු ප්‍රාර්ථනා කරනවා මේ වගේ දරුවෝ මට ලැබේවා. ගෙවල් දෙරවල් මට ලැබේවා. මේ වගේ මිල මුදල් මට ලැබේවා කියලා අපි ප්‍රාර්ථනා කරනවා. අපි ප්‍රාර්ථනා කළා ම, අපි ප්‍රාර්ථනා කරපු දෙයට අනුව අපට ආපසු ලැබෙනවා. ලැබුනොත් ලැබෙන්නේ මොනවා ද? නැවතත් දුක මයි. නැවතත් දිරන රූපයක් ම ලැබෙයි අපට. ආයෙත් ලෙඩ වෙන රූපයක් ම ලැබෙයි අපට. ආපසු මැරෙන රූපයක් ම ලැබෙයි, අපි ප්‍රාර්ථනා කළ නිසා.

එතකොට දුක නො දන්න නිසා තණ්හාව ඇති වෙනවා. තණ්හාව නිසා නැවත දුක ඇති වෙනවා. ආපසු ඒ තණ්හා කරපු එකට අපට රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියන ස්කන්ධ ටිකක් ලැබුණු විට, ඒ ස්කන්ධ ජරාවට යන, ලෙඩ වෙන මැරෙන ස්වභාවයෙන් යුක්තයි. ඒ බව නො දන්නා නිසා ආයෙත් ඒකට කැමති වෙනවා. තණ්හා කරනවා. අනේ මෙහෙම දේවල් මට ලැබේවා කියලා ප්‍රාර්ථනා කරනවා. ආපසු එහෙම දෙයක් ලැබෙනවා. මේ විදිහට දුකයි, දුක්බ සමුදයයි කියලා ධර්මතා දෙකක් තියෙනවා. මේ ධර්මතා දෙකට කියනවා ලෝකය කියලා. පඤ්චුපාදනක්ඛන්ධා දුක්ඛා කියලා කීවේ ලෝකයට, ඒ පංච

උපාදනස්කන්ධය පිරිසිඳු නො දැකීම නිසා ඇති කර ගන්නා තණ්හාවට කියනවා දුක්ඛ සමුදය කියලා. දුක්ඛ සමුදය කියලා කීවේ දුක ඇති වීමට හේතුව. ඒ හේතුවෙන් ඇති වෙන්නේ කුමක් ද? ආපසු ලෝකය. ආපසු පංච උපාදනස්කන්ධය.

එතකොට මෙන්න මේ දුක පිරිසිඳු නො දකින නිසා, හොඳට අපි මතක තියා ගන්න ඕනෑ, දුක පිරිසිඳු නො දකිනවා කියන විට වැරදි විදිහටයි දකින්නේ. මේ රූපය, ජාතිය ජරාව ව්‍යාධිය මරණය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයක් නේද කියලා අපි නො දකින විට, අපට ඒක පෙනෙන්නේ කෙනෙක් හැටියට. දරුවෙක් හැටියට. රූපය ජාතිය ජරාව ව්‍යාධිය මරණය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයක් නේද කියලා නො දකින විට, අපට පෙනෙන්නේ සහෝදරයෙක් හැටියට, ඥාතියෙක් හැටියට, තව යාළුවෙක් හැටියට. මේ රූපය, ජාතිය, ජරාව, ව්‍යාධිය, මරණය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයක් නේද කියලා නො දකින විට ඒ රූපය අපට පෙනෙන්නේ රන් රිදී, මුතු මැණික් විදියට. හොඳට ඒ බව මතක තියෙන්න ඕනෑ. එතකොට රන් රිදී, මුතු මැණික් හැටියට, දූ දරුවෝ හැටියට, සහෝදර ඥාති හිතෙහිමිනි දකින විට තණ්හාව ඇති වෙනවා. තණ්හාවෙන් ඒ දේවල් ප්‍රාර්ථනා කරනවා. ප්‍රාර්ථනා කරන විට ආපසු ලැබෙනවා. ආපසු ලැබෙන්නේ දුක. එතකොට මේ විදිහට දුක නො දන්නා කම නිසා තණ්හාව ඇති වෙනවා.

හොඳට මතක තියා ගන්න ඕනෑ, ආපසු මතක් කරනවා, තණ්හාව ඇති වෙනවා කියන විට, නිකම් නොවේ දුක නො දකින විට වෙන විදියකට දකිනවා. ඒ වෙන විදියකට දැකීම තුළයි අපි දැන් ඇලෙන්නේ, බැඳෙන්නේ. එතකොට ආපසු දුක ම උපදිනවා. මෙන්න මේ දුක කියන කාරණාවත්, ඒ දුක නො දකින විට, සත්ව පුද්ගල භාවයෙන්, වටිනාකමින් යුක්තව ලෝකය දකලා, තණ්හාව ඇති වෙනවා කියලා යම් කිසි කෙනෙකුට, දුකත්, දුක ඇති වෙන හැටිත් ගැන දකින්න පුළුවන් නම්, දුක ගන්න පුළුවන් නම්, ඒක සම්මා දිවියක්. ඒකත් නිවැරදි දැකීමක්. එයා නිවැරදි ව, දුක් වූ දේ දුකයි කියලා දන්නවා, දකිනවා. ඒ දුක දුක ගන්න බැරි වුනොත් එයාට පෙනෙන්නේ මනුස්සයෙක් ලෙසට, පුද්ගලයෙක් ලෙසට, වටිනා දෙයක් ලෙසටයි. එහෙම වුනොත් තණ්හාව ඇති වෙලා ඒක ප්‍රාර්ථනා කරනවා, ආපසු මේ දුක ලැබෙනවා, මෙහෙම නේද කියලා ආපසු දුක ඇති වෙන හැටිත් දකිනවා. ඔන්න එතකොට දුකයි, දුක්ඛ සමුදයයි දෙක එයා දකිනවා.

එයා ඊට පසුව දුක්ඛ නිරෝධයත් දන්නවා. දුක්ඛ නිරෝධය දන්නවා කියන්නේ, ලෝකයා සත්ව පුද්ගල භාවයෙන්, ලෝකයා වටිනාකමින් ඇසුරු කරන, මේ ස්කන්ධ ටික, ජාතිය ස්වභාව කොට, ජරාව ස්වභාව කොට, ව්‍යාධිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්ම නේද කියලා පිරිසිදු දුක්කොත්, එයාට තණ්හාව හිතෙන්නේ නෑ. තණ්හාව ඇති වෙන්නේ නෑ. තණ්හාව ඇති වෙන්නේ නෑ කියන්නේ වැරදි විදිහට දකින්නේ නෑ. ඒ ස්කන්ධ ටික පුද්ගලයෙක් ලෙසට, කෙනෙක් ලෙසට, දෙයක් ලෙසට එයා දකින්නේ නෑ. ඒක දකින්නේ දුක ලෙසට. දුක ලෙස දකින විට, දුක් වූ ස්කන්ධය දුක ලෙස දකින විට, ඒ දුක් වූ ස්කන්ධය දරුවෙක් ලෙස දකින්නේ නෑ. ඥාතියෙක් හිතෙමියෙක් ලෙස දකින්නේ නෑ. කන බොන ආහාරයෙන් හැදෙන රූපය කෙනෙක් කියලා දකින්නේ නෑ. ස්පර්ශයෙන් හැදෙන වේදනා සංඥා සංඛාර කෙනෙක් කියලා දකින්නේ නෑ. නාම රූප ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත්ත විඤ්ඤාණය කෙනෙක් කියලා දකින්නේ නෑ. මේ පංච උපාදනස්කන්ධය පිරිසිදු දකිනවා. ඒවා ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත්තා කියලා දකිනවා. මේ ප්‍රත්‍ය නැති වෙන විට නැති වෙනවා කියලා දකිනවා.

මේ විදිහට දකින විට මේ දුක් වූ ස්කන්ධ ටිකක් විතරයි කියලා දකිනවා. පුද්ගලයෙක් හැටියට නො දකිනවා. ඒ විදිහට දකින විට තණ්හාව නැති වෙනවා. තණ්හාව නැති වෙනවා කියන්නේ, අනේ මෙඬු කෙනාව මට ලැබේවා කියලා මෙහෙම ප්‍රාර්ථනා කරන්න අවශ්‍ය වෙන්නේ නෑ. ප්‍රාර්ථනාවක් කරන්නේ නෑ. එතකොට තණ්හාව නැති වෙනවා. තණ්හාව නැති වුනොත් මොකද වෙන්නේ, මතු පංච උපාදනස්කන්ධයක් ඇති වෙන්නේ නෑ. දුක ප්‍රාර්ථනා නො කරන විට, ඒ කියන්නේ ලෝකයේ යම් කිසි දෙයක්, ලෝකයා ප්‍රාර්ථනා කරන දේ, මෙයා ප්‍රාර්ථනා කරන්නේ නෑ. මොකද, ලෝකයා ප්‍රාර්ථනාවෙන් ලබා ගන්නා නම්, ලබා ගත්තේ දුකයි කියලා පෙනෙන විට, දුක ලබා ගන්න, දුක් විඳින්න තරම් මෙයා මෝඩ වෙන්නේ නෑ. ඒ නිසා ප්‍රාර්ථනා සංසිද්දෙනවා (අප්පණ්හිත). මෙයාගේ තණ්හාව නැති වෙනවා. තණ්හාව අඩු වෙන විට දුක නැති වෙනවා කියලා කීවේ ඒ නිසයි.

ඊට පසුව සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ ආයෙත් පෙන්වනවා, අයමෙව අරියො අට්ඨඛිතො මග්ගො, දුක්ඛනිරෝධගාමිනී පටිපදා. මේ ආයථි අෂ්ටාංගික මාර්ගය ම, දුක නැති කිරීමේ ප්‍රතිපදාවයි කියලා. ආයථි අෂ්ටාංගික මාර්ගය පෙන්වන්නේ කුමක් ද, සම්මා දිට්ඨි, සම්මා සංකප්ප

කියලා. මෙතැන දී හොඳට නුවණින් ආපසු දකින්න ඕනෑ, කුමක් ද මේ සම්මා දිට්ඨිය කියලා.

ඒ කියන්නේ දැන් අපි මුලින් දැක්කා දුක පිරිසිඳු නො දකින නිසයි, කෙලෙස් ඇති වෙලා තියෙන්නේ, තණ්හාව ඇති වූවේ. ඒ තණ්හාව ඇති නිසයි ආපසු දුක ඇති වූවේ කියලා දැක්කා නම්, දුක පිරිසිඳු දැක්කොත් තණ්හාව නැති වෙනවා. තණ්හාව නැති වුනොත් දුක, දුක් වූ ස්කන්ධය නැවත ඇති වෙන්නේ නෑ කියලා දුක්ඛ තිරෝධයත් දැක්කා. ඒ කියන්නේ දුක පිරිසිඳු නො දැකීමෙන්, තණ්හාව ඇති වෙලා, සසර ඇති වෙන හැටිත්, දුක පිරිසිඳු දැකීමෙන්, තණ්හාව නැති වෙලා නිවන ලැබෙන හැටිත් කියන ධර්මතා දෙක ගැන නුවණ ආවා, අර මුල් ධර්මතා තුන ගවේෂණය කිරීමෙන්. දැන් මාර්ගය ලෙස ලැබෙන්නේ ඒ දැකීම ම මුල් කර ගෙන දැන් පංච උපාදනස්කන්ධය, දුකක් ලෙස පිරිසිඳු දකින්න නුවණින් බැලීමයි, ඒ සඳහා උත්සාහවත් වීමයි.

සම්මා දිට්ඨිය කියන විට, මෙයා ලෝකෝත්තර සම්මා දිට්ඨිය ලෙස මොකද කරන්නේ ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මය, ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයක් ලෙස පිරිසිඳු දකිනවා. ජරාව ස්වභාව කොට ඇති ධර්මය, ජරාව ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයක් ලෙස බලන්න, උත්සාහවත් වෙනවා. විශේෂයෙන් මේ පංච උපාදනස්කන්ධය පිරිසිඳු දකින්න උත්සාහවත් වෙන එකට කියනවා, මාර්ගය වඩනවා කියලා.

දැන් ඔන්න එයා රූපය හොඳට ගන්නවා. රූපය අර ගෙන ඒ රූපය හොඳට සම්මර්ශනය කරනවා. රූපය ගවේශණය කරනවා. කුමක් ද? පංච උපාදනස්කන්ධයේ රූපය කියලා කී විට වත්තාරොච මහා භූතා, චතුන්නංච මහා භූතානං උපාදය රූපං. සතර මහා ධාතුවත්, සතර මහා ධාතුව නිසා පවතිනා වූ උපාදය රූපත් කියන මේ වචන ටික ගන්නවා. ඉගෙන ගන්නවා. ඉගෙන ගෙන සතර මහා ධාතුව කියන්නේ කුමක් ද, හොඳට ගවේෂණය කරනවා. පඨවි ධාතු, ආපෝ ධාතු, තේජෝ ධාතු, වායෝ ධාතු. මේ පඨවි ධාතුව කියලා කියන්නේ තද, කර්කෂ, රළු ස්වභාවය ට. ආපෝ ධාතු කියන්නේ ගලන, වැගිරෙන, බැඳෙන ස්වභාවයට. තේජෝ ධාතු කියලා කියන්නේ දවන තවන, දිරවන පැසවන ස්වභාවයට. වායෝ ධාතු කියලා කියන්නේ හමන, පිම්බෙන, හැකිළෙන ස්වභාවයට. හොඳට මේ සතර මහා ධාතුව නිශ්චය කරනවා, විනිශ්චය කරනවා. මේ ධාතුව, තද ගතිය, පුද්ගලයෙක් හෝ පුද්ගලයෙකුගේ කොටසක් හෝ එහෙම නොවේ. ධර්මතාවයක්. ආපෝ ධාතු, වායෝ ධාතු,

තේජෝ ධාතු කියලා කියන්නේ පුද්ගලයෙක් හෝ පුද්ගලයෙකුගේ කොටස් එහෙම නොවේ, ස්වභාව දහමක්. හොඳට මේ වගේ ඒ රූපයේ තියෙන අනාත්ම ස්වභාවය බලනවා.

එතකොට උපාදය රූපං කියන විට ඇසට පෙනෙන වර්ණ රූපය, කනට ඇසෙන ශබ්දය, නාසයට දූනෙන ගන්ධය, දිවට දූනෙන රසය ආදිය. කයට දූනෙන ස්පර්ශය ගන්නේ නැහැ, පොට්ඨබ්බය, ඒක මහා භූත. එතකොට උපාදය කියන විට බාහිර පැත්තෙන් රූපයයි, ශබ්දයයි, ගන්ධයයි, රසයයි ගන්නවා. ආධ්‍යාත්මික පැත්තෙන් ගත් විට ඇස, කන, නාසය, දිව, ශරීරය. උපාදයයි කියලා කියන්නේ මහා භූත නිසා විද්‍යමානයි. ඒ කියන්නේ සතර මහා භූත නිසා පවතින රූප කියලා දකිනවා. මෙන්න මෙතැන දී සතර මහා ධාතුව අනාත්මයි නම්, ඒ සතර මහා ධාතුව මුල් කාරණාව කර ගෙන, හේතුව කර ගෙන, ප්‍රත්‍යය කර ගෙන ඒ සතර මහා ධාතුව නිසා පවතින රූපය, පුද්ගලයෙකුගේ වෙන්වේ නැ, කෙනෙකුගේ වෙන්වේ නැ. ඒක අනාත්මයි කියන නුවණ ඉබේම පවතිනවා.

ඊට පසුව මේ වගේ රූපය ගැන හොඳට බලලා, ඊට පසුව බලනවා රූපය කියලා කියන්නේ කන බොන ආහාරය නිසා හැදෙන ධර්මතාවයක් තේද කන බොන ආහාරය නිසයි මේ රූපය හැදෙන්නේ කියලා - ඉති රූපස්ස සමුදයො. ඊට පසුව ආහාරය නැති වෙන විට මේ රූපය නැති වෙනවා තේද කියලා හොඳට බලනවා. මෙහෙම බලන විට එයාට තේරෙනවා මේ රූපය සත්වයෙක් නොවේ, රූපය කියන එක පුද්ගලයෙක් නොවේ. රූපය කියන එක සතර මහා ධාතුවත්, ඒ නිසා පවතිනා උපාදය රූපත්, කියන නුවණ එනවා. ඒ විදිහට බලන විට පෙනෙනවා, මේ රූපය හැදෙන්නේ ආහාරය නිසයි. ආහාර නැති වෙන විට නැති වෙනවා. මේ රූපය හේතු ප්‍රත්‍යයයි කියන නුවණ එනවා. ප්‍රත්‍ය නිසා හට ගත්ත දේ, ප්‍රත්‍ය නැති වෙන විට නැති වෙනවා කියන නුවණ එනවා.

මෙන්න මේ විදිහට බලන විට එයාට පේනවා, රූපය කියන එක හේතූන්ගෙන් හට ගත්ත දෙයක්. හේතූන් නැති වෙන විට නැති වෙනවා. එහෙනම් පුද්ගලයෙක් නොවේ. මේ රූපය හේතූන්ගෙන් හට ගන්න නිසා ඉපදීම ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයක්. හේතු නැති වෙන විට, නැති වෙන නිසා මරණය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මතාවයක්. ඒ හේතු වෙනස් වෙන විට, විපරිණාම වෙන විට මේ රූපය දිරනවා, වෙනස් වෙනවා. එහෙනම්

ජරාව ස්වභාවය කොට ඇති ධර්මයක්. ඒ රූපය හට ගත්ත ප්‍රත්‍යයට වෙනත් ප්‍රත්‍යය යෙදෙන විට මේ රූපය, වෙනස් වෙනවා. එතකොට අපි ලෙඩ වෙනවා කියලා කියනවා. එහෙනම් මෙය ජරාව, ව්‍යාධිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයක්. හොඳට දකිනවා. පුද්ගලයෙක් ලෙඩ වෙනවා නොවේ. පුද්ගලයෙක් මහලු වෙනවා නොවේ. පුද්ගලයෙක් මරණයට පත් වෙනවා නොවේ. එයා දුක්බේ ඥානං කියන විට, හොඳට දුක ගැන සම්මර්ශනය කරනවා. දුක් වූ රූපය, දුක් වූ ස්කන්ධයක පැවැත්මක් දකිනවා. සත්ව නො වූ, පුද්ගල නො වූ හේතු ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත්ත, ජාතිය ස්වභාව, ජරාව ස්වභාව, ව්‍යාධිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයක් නේද කියලා හොඳට රූපය දකිනවා. මෙන්න මේ විදිහට දුක පිරිසිදු දකිනවා. දුක්බේ ඥානං කියන තැනට ම යනවා.

ඊට පසුව වේදනාවත් දකිනවා. ස්පර්ශය නිසා යම් වේදනාවක් හට ගන්නවා නම්, ඒ ස්පර්ශය නැති වෙන විටම ඒ විදීම නැති වෙනවා. ස්පර්ශය නිසාම යම් අරමුණක් හඳුනන්නට පුළුවන් නම්, ස්පර්ශය නැති වෙන විට ම ඒ හැඳිනීම නැති වෙනවා. ස්පර්ශය නිසාම යම් අරමුණක් ගැන හිතනවා නම්, ස්පර්ශය නැති වීමෙන් ඒ හිතීම නැති වෙනවා කියලා, විදින බව, හඳුනන බව, කල්පනා කරන බව කියන ධර්මතාවයක් තියෙනවා නම්, ඒ ධර්මය ද හේතූන්ගෙන් හට ගත්ත එකක්. හේතු නැති වූනොත් නැති වෙනවා කියන නුවණ එනවා.

ඊට පසුව යම් අරමුණක් හෝ රූපයක් පෙනෙන බව දැන ගන්නවා නම්, ඇහෙන බව දැන ගන්නවා නම්, මේ දැන ගන්නවා කියන එක තමයි විඤ්ඤාණය. ඒ හිතන කෙනෙක් එහෙම නොවේ. ඒ දැන ගැනීමට හේතු වුණු ධර්මතා ටික සම්පූර්ණ වූ නිසා මේ දැන ගන්නා බව සිද්ධ වූවා. එයට තියෙන හේතු ටික නැති වූනොත් නැති වෙනවා කියන නුවණ එනවා. මේ විදිහට පංච උපාදනස්කන්ධය හොඳට විසිරවනවා. මේ ස්කන්ධ පංචකය හොඳට තීරණය කරනවා. තීරණය කරලා, විසුරුවා, හොඳට භාරලා, අවුස්සලා බලනවා, ප්‍රත්‍යය, ප්‍රත්‍ය සම්පන්න බව, හේතුව, හේතුඵල දහම හොඳට බලලා තීරණය කරනවා, මේ රූපය එහෙනම් දිරන ස්වභාවයෙන්, වෙනස් වන ස්වභාවයෙන්, ලෙඩ වෙන ස්වභාවයෙන් යුක්තයි නේද කියලා.

ඊට පසුව ඒ එක රූපයක් ගැන බලපු විදිහට ම, තමන් කියන රූපයත්, දූව කියන රූපයත්, පුතා කියන රූපයත්, සහෝදරයා, සහෝදරී, ඥාතීන්, හිතෙහිත් කියන රූපයත්, මේ සියලුම රූප ටික අරබයා නුවණ

ඒ නිසයි සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කළේ, “දුකකිඤ්ච පජානාති, දුකකිමුදයඤ්ච පජානාති, දුකකිනිරොධඤ්ච පජානාති, දුකකිනිරොධගාමිනි පටිපදඤ්ච පජානාති, එත්තාවතාපි ඛො ආවුසො, අරියසාවකො සමමාදිට්ඨි භොති” කියලා. දුක දන්නවා නම්, දුක ඇති වීම

දන්නවා නම්, දුක නැති වීම දන්නවා නම්, දුක නැති කරන මග දන්නවා නම්, මෙපමණකින් ආයඝ්‍රාමයක තෙමේ නිවැරදි දැකුම් ඇත්තෙක් වෙනවා කියන කාරණාව. ආපසු මම ඒක මතක් කරනවා, දුක දන්නවා කියන විට, මේ ලෝකේ දකින මට්ටමෙන් එහෙම දකින්න බැහැ. එයාට තුන් භූමියේ, තුන් භූමිය ඇතුළේ, කාම භූමිය, රූප භූමිය, අරූප භූමිය ඇතුළේ, එකදු ධර්මතාවයක් වත් පෙනෙන්න බැහැ දුක්ඛ සත්‍යයෙන් තොර. කාම භූමිය, රූප භූමිය, අරූප භූමිය කියන තුන් භූමිය ඇතුළේ පවතින හැම ධර්මතාවයක්ම දකින්න ඕනෑ, කුමක් ද, දුක්ඛ සත්‍යය හැටියට දකින්න ඕනෑ. හොඳට නුවණින් මෙනෙහි කරන්නට ඕනෑ. නුවණින් මෙනෙහි කරන්න මේ පින්වතුන්ට මම පොඩි උපමාවක් කියන්නම්, පොඩි කතාවකුත් එක්ක. ඒක නුවණින් දැකිය යුතුයි.

එක්තරා දවසක් අපේ උපාසක මහත්මයෙක් එක්ක, වැසි කාලයක, මම වාහනේකින් ගමනක් ගියා, මේ අනුරාධපුරේ පැත්තේ. යන විට වැසි කාලයේ නිසා, පාර අයිනේ තිබුණු විශාල ඇලක් උතුරලා, හරිම ලස්සනට වතුර පිරිලා, ඒ ඇලේ කට මට්ටමට ම පිරිලා, පාරේ ගැටී නො ගැටී වතුර පිරිලා, හරිම ලස්සනට වතුර පාරක් ගලා ගෙන යනවා. මම එක්ක ගිය අපේ උපාසක මහත්මයා කියනවා, “අනේ ස්වාමීන් වහන්ස, අපේ සේනාසනය මැද්දෙනුත් මේ වගේ ඇලක් යනවා නම් කොයි තරම් හොඳ ද, අනේ අපටත් මෙහෙම ඇලක් තියෙනවා නම් හරිම වටිනවා නේද” කියලා. ඒ වෙලාවේ දී මම කිවුවා, “අනේ එපා උපාසක මහත්මයෝ, අපට මේ වගේ ඇලක් නැති වුනාට කමක් නෑ” කියලා. මොකද මම එහෙම කීවේ? මම කීවා “උපාසක මහත්මයා, මේ ඇල වැසි කාලයේ දී පිරිලා උතුරලා යනවා, නමුත් අගෝස්තු කාලේ වෙන විට හිඳිලා වතුර බින්දුවක් වත් නැහැ කියලා. එතකොට අපි මේ ඇල දැකලා, අනේ අපට මේ වගේ ඇලක් තියෙනවා නම් කියලා ප්‍රාර්ථනා කළොත්, අපටත් ලැබෙන්නේ වැසි කාලයේ දී වතුර තියෙන, අගෝස්තු කාලයට වතුර නැති ඇලක්. ඉතින් ලැබෙනවා නම්, අගෝස්තු, ඒ කියන්නේ පායන කාලයටයි, වැසි කාලයටයි දෙකට ම වතුර තියෙන ඇලක් නම් හොඳයි. හැබැයි මේ වගේ ඇලක් නම් එපා” කියලා කීවා.

ඉතින් මෙතැන දී බලන්න, ලෝකයා දකින දේ තුළින් විතරයි තීරණය කරන්නේ. ඒ කියන්නේ දුන් බොහොම ලස්සනට දෙගොඩ තලා ඇලේ වතුර ගලා ගෙන යන වෙලාව. ඒ වෙලාවේ පෙනෙන දෙයට බැඳිලා, නුවණින් ඉදිරිය ගැන, නුවණින් ඒකේ පැවැත්ම ගැන හිතන්නේ

නැතැ. ඒ ලැබුණ වෙලාවේ දී බැඳෙනවා. බැඳිලා කියනවා, අනේ අපටත් මෙහෙම එකක් තියෙනවා නම් කියලා. දැන් ඒ ඇලේ වතුර පිරිලා ඒ මොහොතට ලස්සනයි තමයි. ඒ ඇලේ ස්වභාවය අපි නුවණින් තීරණය කරන්න ඕනැ. දැන් ඔය විදිහට තිබුණාට, ඔය ඇල වැස්ස අඩු වෙනවාත් සමගම, වැසි කාලය අඩු වෙනවාත් සමගම ටික ටික, ටික ටික හිඳිලා වැසි කාලය ඉවර වූ විට, පායන කාලය ආ විට, වතුර බින්දුවක් වත් නැති වේළිවිච ඇල පාරක් විතරක් වෙනවා. ඒක තමයි ඒකේ ඇත්ත. එතකොට මේ වගේ ඇලක් ලැබේවා කියලා ප්‍රාර්ථනා කළා ම අපට ලැබෙන ඒ ඇලේත් වතුර වැසි කාලයට විතරයි තියෙන්නේ. පායන කාලයට නැති වෙනවා. නමුත් ඒ බව ප්‍රාර්ථනා කරන්න පළමු නුවණින් අපි දකින්න ඕනැ. අපි එහෙම නුවණ නොගෙනයන නිසයි අපට කෙලෙස් ඇති වෙන්නේ.

තරුණ රූපයක් දැකලා, අනේ මෙහෙම රූපයක් ලැබේවා කියලා අපි ප්‍රාර්ථනා කරනවා. අර ඇල වගේ. නමුත් හොඳට බලන්න. ක්‍රමානුකූල ව යන විට මේ රූපය දිරනවා නම්, මේ රූපය ලෙඩ වෙනවා නම්, මේ රූපය මහලු වෙනවා නම්, මේ රූපය මරණයට පත් වෙනවා නම්, පෙනෙන මොහොතේ ලස්සනට තිබුණාට, අපි ප්‍රාර්ථනා කළේ මෙහෙම රූපයක් ලැබේවා කියලා නම්, මට ලැබෙන්නේ අනිවාර්යයෙන් ම ලෙඩ වෙන, අනිවාර්යයෙන් මහලු වෙන, අනිවාර්යයෙන් මරණයට පත් වන රූපයක් මයි. කැමැත්තෙන් මෙහෙම රූපයක් මට ලැබේවා කියලා අපි ප්‍රාර්ථනා කරද්දී, ප්‍රාර්ථනා කරන විට, අන්තිමට අපි නො දන්නවා වුනාට, මේ ප්‍රාර්ථනා කරලා අර ගෙන තියෙන්නේ කුමක් ද? ලෙඩ වීම, මහලු බව, මරණය කියන දුක නේද? දුක යම්කිසි කෙනෙක් ප්‍රාර්ථනා කරනවා නම්, දුක ප්‍රාර්ථනා කරලා, දුක ඉල්ලනවා නම්, දුක ලබා ගන්න උත්සාහවත් වෙනවා නම් පින්වතුනි, එයා දුකෙන් කිසි දිනක මිදෙයි ද? එයා දුක අනුව ම යන කෙනෙක් වෙනවා මිසක්, එයා දුකෙන් කිසි දිනක මිදෙන්නේ නැතේ. මේ ලෝකයා දුකෙන් මිදෙන්නේ නැත්තේ, දුක්බේ අඥාන, දුක දන්නේ නැ.

අර ඇල දකින විට ඒ ඇලේ, ඇල ගැන අඥාන කමක් තියෙනවා, ඇලේ යථා ස්වභාවය ගැන දන්නේ නැ. ජේන්න වතුර පිරිලා තිබුණ, වතුර පිරිලා තිබුණු පමණින් ප්‍රාර්ථනා කළා. අඥාන කියලා කියන්නේ, ඊළඟට මේ ඇලට වෙන්නේ මෙන්න මේකයි කියලා දන්නේ නැ. එතකොට ඒ ඇල ගැන නුවණක් තියෙනවා නම්, එයා දන්නවා දැන් වතුර

පිරිලා මෙහෙම තියෙන්න පුළුවන්. නමුත් මේ ඇල මෙහෙම මෙහෙම වෙන්න පුළුවන් එකක්. ඒ නිසා ප්‍රාර්ථනා කරන්න සුදුසු නැහැ. ඒ වගේ රූපයක් ඇස් හමුවට එන විට ප්‍රාර්ථනා කරන්න ඉස්සර වෙලා, ඒ රූපය ලැබෙන්න කියලා ඉල්ලන්න ඉස්සර වෙලා, ඒකට කැමති වෙන්න ඉස්සර වෙලා, ඒ රූපය ගැන මෙනෙහි කරලා බලන්න නුවණින්. අන්න එහෙම මෙනෙහි කරන විට ඔබලාට දුක්බේ ඥානං ඉබේම මතු වෙනවා. එහෙම වුනොත් මේ තණ්හාව කියන කාරණාව රැඳෙන්නේ නෑ, හිටින්නේ නෑ, නැති වෙනවා. ඒ තණ්හාව නැති වුනොත් මේ ජරා මරණ දුකයි ඔබලාට නැති වෙන්නේ. දුක් වූ ස්කන්ධයයි ඔබලා ප්‍රාර්ථනා නො කළේ. ඔබලා දුක ප්‍රාර්ථනා නො කරන විට, දුක නො ඉල්ලන විට, දුකට කැමති නො වෙන විට, ඔබලා දුකින් මිදෙනවා. අපි මෙව්වර කල් දුකින් නො මිදුණේ, දුකේ ඇලුණේ, දුකට බැඳුණේ, දුකට කැමති නිසා, දුක ප්‍රාර්ථනා කළ නිසා, දුක ඉල්ලූ නිසයි.

එතකොට යම්කිසි කෙනෙක් දුක් වූ දේ දුකයි කියලා දකිනවා. දුක දකින විට, හොඳට දකින්න ඕනෑ, මසැසට පෙනෙන දෙයට එකතු නො වී, නුවණ අර ගෙන යන්න. අර වතුර පිරුණු ඇලයි ඇසට පෙනුණේ. නමුත් ඒ ඇලේ ඉදිරි ගතිය ඇසට පෙනෙන්නේ නෑ, නමුත් ඤාණිකව නුවණ අර ගෙන ගියා.

ඒ වගේ ඔබලාගේ ඇස් ඉදිරිපිටට රූපයක් ලැබෙන විට, ලැබෙන රූපයේ ඇලෙන්න ඉස්සර වෙලා, බැඳෙන්න ඉස්සර වෙලා, ගැටෙන්න ඉස්සර වෙලා, ඒ රූපය අරබයා, ඇසට පෙනෙන දේ අරබයා, නුවණ අර ගෙන යන්න. මේ අද දන්න කෙලෙස් ඇති වෙන විදිහට නොවේ, දුව පුතා, ගෙවල් දෙරවල්, යාන වාහන, ඉඩකඩම්, මිල මුදල්, රන්මසු කියලා නොවේ, යථා ස්වභාවය නුවණින් දකින්න. යථා ස්වභාවය තමයි මේ පෙනෙනවා කියන තැන අපට පෙනෙන්නේ රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියන ස්කන්ධ පංචකයක් නිසයි. ඒ කියන්නේ යමක් පෙනෙනවා කියන තැන තියෙන්නේ පංච උපාදනස්කන්ධයක්. ඇහෙනවා කියන තැන තියෙන්නේ පංච උපාදනස්කන්ධයක්. ඒ කියන්නේ මේ හැම තැනක ම තියෙන්නේ ජාතිය, ජරාව, ව්‍යාධිය, මරණය ස්වභාව කොට ඇති ධර්ම.

ඇසට පෙනෙන දෙයට බැඳෙන්න ඉස්සර වෙලා, ඇසට පෙනෙද්දී ම නුවණ අර ගෙන යන්න. කණට ඇහෙන දෙයට බැඳෙන්න ඉස්සර වෙලා, කණට ඇහෙද්දී ම ඒ අරබයා නුවණ අර ගෙන යන්න.

නාසයට, දිවට, ශරීරයට, මනසට යම් අරමුණු එද්දී, ලැබෙද්දී ඒ අරභයා නුවණ අර ගෙන යන්න. නුවණින් තීරණය කරන්න පවතින ඇත්ත. එතකොට ඔබලාට මතු වෙලා එයි යථාර්ථය. දුක් වූ දේ දුක බව, වෙනස් වෙන දේ වෙනස් වෙන දේ හැටියට, විපරිණාම වන දේ විපරිණාම වන බව, එදාට ඔබලාට දුක්බේ ඥානං, මේ තුන් භූමියෙ ම පුද්ගලයෙක් කෙනෙක් දකින්නේ නෑ, තමන්ව දකින්නේ නෑ, අනුන්ව දකින්නේ නෑ. රන් මසුරන්, මිල මුදල් දකින්නේ නෑ. ඔබලා දකියි තුන් භූමියේ, හැම ධර්මතාවයක් ම දුක නේද කියලා.

අන්න එදාට ඒ විදිහට දැක්කොත් දුක්බේ ඥානං. ලෝකය තුළ, කාම, රූප, අරූප කියන තුන් භවය තුළ දුකින් තොර, අල්ලන්න කිසිම දෙයක් නැති බව තේරෙන්න ඕනෑ දුක්බේ ඥානං කියන නුවණට. ආයේ ලෙඩ වෙනවා, මහලු වෙනවා කියන වුට්ටක් නොවේ, හැම රූපයක් ම, හැම වේදනාවක් ම, සංඥාවක් ම, සංඛාරයක් ම දුක හැටියට පෙනෙන්න ඕනෑ. අන්න ඒ විදිහට දුටු විට කාම භූමියේ ඉපදීම පිණිස පවතින තණ්හාව නෑ, රූප භූමියේ ඉපදීම පිණිස පවතින තණ්හාව නෑ, අරූප භූමියේ ඉපදීම පිණිස පවතින තණ්හාව හිටින්නේ නෑ.

මේ තණ්හාව නැති වීමට කියනවා, තණ්හාවේ නිරෝධයට කියනවා නිවන කියලා. කුමක් ද නිවන කියන්නේ? මොකුත් නොවේ, නිවන කියලා කියන්නේ, ජාති ජරා මරණ, දුක එන ස්කන්ධ නූපදිනවා. ඒ කියන්නේ ජාතිය නූපදිනවා, ජරාව නූපදිනවා, මරණය නූපදිනවා, සෝක පරිදේව දුක්ඛ දෝමනස්ස උපායාස නූපදිනවා. එතකොට දුක නො හටගැනීමයි නිවන, දුකේ නිරෝධයයි නිවන.

මාර්ගය කියලා කියන්නේ, ඒ දුක දුටු විට තණ්හාව නැති වෙලා මේ නිරෝධය සාක්ෂාත් වෙනවා කියලා දන්න නුවණ තියෙනවා. ඒ නුවණ ඇති වෙන විදිහට මෙන්න මේ වගේ පුද්ගලභාවයට මුණ ගැසෙන දේ තුළ යථාර්ථයට මනස අරගෙන යන්න ඕනෑ කියන නුවණත් තියෙනවා. මෙන්න මේ ධර්මතා හතර ගැන ඇති අවබෝධය කෙනෙකුට තිබුණා ම, මෙන්න මේකට කියනවා, සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ “මෙපමණකින් ම ආයථිග්‍රාවක තෙමේ නිවැරදි දැකුම් ඇත්තෙක් වෙනවා” කියලා. නිවැරදිව දකින්නේ එයයි. සත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් නැතිව දුක් වූ දේ, දුක ලෙසට ම දකිනවා. මෙන්න මේ වගේ දැක්මට කියනවා, එයාගේ දැකීම නිවැරදියි කියලා. දැකීම සෘජු බවට පත් වුනා කියනවා. ධර්මයේ නො සෙල්වෙන පැහැදීමෙන් යුක්තයි, මේ පෙන්වන දහම් කරුණ මොන

තරම් ඇත්තක් ද කියලා එයාට හොඳට තේරෙනවා. අනේ මේ වගේ දර්ශනයක් දේශනා කළ, මේ පුද්ගලභාවයෙන් ඔබ්බට ගිය ඇත්ත දේශනා කළ ශාස්තෘන් වහන්සේ, ඒකාන්තයෙන් සම්මා සම්බුද්ධයි නේද කියලා හොඳට එයාට තෙරුවන් කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව ඇති වෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව ඇති වෙනවා. මේ ප්‍රතිපදාවේ හැසිරුණ මහා සංඝ රත්නය අතීතයේ දීත් නිවැරදි මගක ගමන් කළා නේද කියලා මහා සංඝ රත්නය පිළිබඳ ව ශ්‍රද්ධාව ඇති වෙනවා.

ඒ නිසයි තුණුරුවන් කෙරෙහි නො සෙල්වෙන පැහැදීමෙන් යුක්තයි කියන්නේ. එයා තමන් මේ පෘථග්ජන ලෝකය අතරින්, ඒ පෘථග්ජන භාවය ඉක්මවා සිටිය කෙනෙක් කියලා දකිනවා. මොකද ලෝකයා ගෙවල් දෙරවල්, යාන වාහන, ඉඩකඩම්, මිල මුදල් දෑකලා, සතුටු වෙලා, ඒවා ප්‍රාර්ථනා කරලා, ඒ තුළ ම හැසිරෙන විට, ඒ ගෙවල් දෙරවල්, ඉඩකඩම්, මිල මුදල් කියලා ලෝකයා දකින දෙයට ඔබ්බෙන් පවතින්නේ දුක් වූ ස්කන්ධ මාත්‍රයක් නේද කියලා, ලෝකයා දකින දෙයට ඔබ්බෙන් පවතින යථාභූත ඥානයක හැම විටම එයාගේ මනස පිහිටලා පවතිනවා. ලෝකයාගේ මට්ටමේ තණ්හාව මෙයාගේ හිතේ රැඳෙන්නේ නෑ. ඒ නිසා එයා පෘථග්ජන භූමිය ඉක්මවා සිටියා කියලා කියනවා. ඉතින් සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ මේ ‘සවිව වාරය’ දේශනා කළා ඒ විදිහට.

“දුකත්, දුක ඇති වීමත්, නැති වීමත්, දුක නැති කරන මගත් කියන හතර දන්නවා නම් ඇවැත්නි, මෙපමණකින් ම ආයඝ්‍රාවකයා සම්මා දිට්ඨි යි” කියලා සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ ගේ ඒ දේශනාවට එතන සිටි ස්වාමීන් වහන්සේලා බොහොම සතුටු වුනා. සතුටු වෙලා, බොහෝම සතුටින් ඒ දේශනාව අනුමෝදන් වුනා. ඒ සම්මා දිට්ඨි සූත්‍රයේ තව ඉදිරියට තිබෙන කාරණා ගැන අපට හැකි පමණින් ඉදිරියේ දී දේශනා කරන්නට බලාපොරොත්තු වෙනවා. අද දවසේ දී මේ සවිව වාරය අනුව දේශනා කළ මේ සද්ධර්ම ශ්‍රවණය තුළින් ජනිත වූ කුසලයන් ලෝකයන්, සම්බුද්ධ ශාසනයන් ආරක්ෂා කරන්නා වූ ද ශාසනමාමක, ඉෂ්ට කාරක, සියලු දෙවියෝ මේ පින් අනුමෝදන් වෙත්වා. දෙවියන්ගේ දිව්‍ය ඉසුරු වැඩි දියුණු කර ගනිමින්, දෙවියෝ පතන බෝධියකින් උතුම් නිවනින් සැනසෙත්වා කියන සිත් ඇතිව, අපි දෙවියන්ට පින් අනුමෝදන් කරමු.

සාදු ! සාදු !! සාදු !!!
සවිව වාරය නිමා විය.

ජරාමරණ වාරය

නමෝගණ්ණ හගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධාසා

යනො බො ආවුසො, අරියසාවකො ජරාමරණඤ්ච පජානාති, ජරාමරණසමුදයඤ්ච පජානාති, ජරාමරණනිරොධඤ්ච පජානාති, ජරාමරණනිරොධගාමිනි පටිපදාඤ්ච පජානාති, එත්තාවකාපි බො ආවුසො, අරියසාවකො සම්මාදිට්ඨි හොති, උජ්ජගතාස්ස දිට්ඨි, ධම්මෙ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්තාගතො, ආගතො ඉමං සද්ධම්මං'ති.

ධර්මශ්‍රවණාභිලාශී ශ්‍රියා බුධි සම්පන්න කාරුණික පින්වතුනි, මේ පින්වත් පිරිස මේ මොහොතේ දී සුදුනම් වෙන්වේ සසර දුක්ඛිනි නිවීම පිණිස ලොචතුරා බුදුරජාණන් වහන්සේ අප කෙරෙහි අනුකම්පාවෙන් දේශනා කළ සද්ධර්මයෙන් බිඳක් ශ්‍රවණය කරන්න. ඒ නිසා හැම දෙනා ම මේ මොහොතේ දී ඔය කය නිසලව තියෙනවා වගේ, හිතත් නිසල කර ගෙන, නොයෙක් අරමුණු වල සිත දුවන්නට නො දී, බොහොම ශ්‍රියාවෙන් මේ ධර්මය අවබෝධ කර ගන්න ඕනෑ කියලා කලණ සිත් ඇතිව මේ මොහොතේ ධර්ම ශ්‍රවණය කරන්නට ඕනෑ. විශේෂයෙන් අද දවසේ දී ධර්ම දේශනාව සඳහා මාතෘකා කළේ අපි පිළිවෙළින් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ ත්‍රිපිටක ධර්මයේ මජ්ඣිම නිකායේ පළවෙනි සූත්‍ර පනසට අයත් සූත්‍රයක් වන සම්මාදිට්ඨි සූත්‍රයේ ජරාමරණ වාරය.

සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ සම්මාදිට්ඨිය ඇති කර ගැනීම පිණිස පවතින එක ක්‍රමයක් හැටියට ඒ චතුරායඝී සත්‍යය පිළිබඳ දේශනා කළ විට හිඤ්ඤාත් වහන්සේලා ඒ පිළිබඳ ව සතුටු වී සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේගෙන් නැවතත් ප්‍රශ්නයක් අහනවා, "ඇවැත්නි, සැරියුත්ත ස්ථවිරයන් වහන්ස, බොහොම හොඳයි, සම්මාදිට්ඨිය ඇති කර ගැනීම පිණිස, ශ්‍රාවකයන්ගේ නිවැරදි දැකීම ඇති කර ගැනීම පිණිස පවතින තව ක්‍රමයක් තියෙනවා ද?" කියලා. ඒ වෙලාවේ දී සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා ඇවැත්නි තියෙනවා - යනො බො ආවුසො, අරියසාවකො ජරාමරණඤ්ච පජානාති, ජරාමරණසමුදයඤ්ච පජානාති, ජරාමරණනිරොධඤ්ච පජානාති, ජරාමරණනිරොධගාමිනි පටිපදාඤ්ච පජානාති, එත්තාවකාපි බො ආවුසො, අරියසාවකො සම්මාදිට්ඨි හොති, උජ්ජගතාස්ස දිට්ඨි, ධම්මෙ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්තාගතො, ආගතො ඉමං සද්ධම්මං'ති - කියලා මතක් කළා. ඒ කියන්නේ සැරියුත් මහරහතන්

වහන්සේ දේශනා කරනවා “ඇවැත්නි තව ක්‍රමයක් තියෙනවා, යම් කලෙක පටන් ආයඝ්‍රාචක තෙමේ ජරාමරණය දන්නවා නම්, ජරාමරණයේ ඇතිවීමත් දන්නවා නම්, ජරාමරණයේ නැති තැන හෝ නැති වීම දන්නවා නම්, ජරාමරණ නැති කරන, නිරුද්ධ කරන ප්‍රතිපදාවත් දන්නවා නම්, මෙන්න මෙපමණකිනුත් ආයඝ්‍රාචක තෙමේ මනා දැකුම් ඇත්තෙක් වෙනවා, ඔහුගේ දැකීම ඇද නැති, සෘජු බවට පත් වූ අයෙක් වෙනවා, ධර්මයේ ගුණ දැන නො සෙල්වෙන පැහැදීමකින් යුක්ත වූ අයෙක් වෙනවා. ඒ වගේම මේ සද්ධර්මයට ආපු කෙනෙක් වෙනවා” කියලා මතක් කළා. ඒ කියන්නේ දිවයි සම්පන්න පුද්ගලයෙක් වෙන්න පුළුවන් තව ක්‍රමයක් දේශනා කළා.

එහෙම පෙන්නලා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ ම නැවතත් විස්තර කරනවා, “ඇවැත්නි ජරාමරණ කියලා කියන්නේ කුමක් ද? කුමක් ද ජරාමරණයේ ඇතිවීම, ජරාමරණයේ නැති වීම කුමක් ද? ජරාමරණ නැති කරන ප්‍රතිපදාව කුමක් ද?” කියලා. ඊට පසුව ජරාමරණ වලට පෙන්නනවා ජරාව කියලා කියන්නේ කුමක් ද - යා තෙසං තෙසං සත්තානං තඹි තඹි සත්තනිකායෙ ජරා ජරණනා බණ්ඩවං පාලිවං. වලිත්තවතා - කියලා ඒ ඒ සත්වයන්ගේ, ඒ ඒ සත්ව නිකායන්හි ජරාවට යන බවක්, දිරන බවක් තියෙනවා නම් ඒ වගේම දත් හැලෙන බවක්, හම රැළි වැටෙන බවක් තියෙනවා නම් මෙන්න මේ වගේ දිරන ස්වභාවයක් තියෙනවා නම් මෙන්න මෙයයි ජරාව කියලා පෙන්නනවා.

ඊට පසුව ඇවැත්නි මරණය කියන්නේ කුමක් ද කියලා ඒ ඒ සත්වයන්ගේ, ඒ ඒ සත්ව නිකායන්හි ඒ සත්වයන්ගේ චූත වීමක් තියෙනවා නම්, ස්කන්ධයන්ගේ බිඳීමක් තියෙනවා නම්, මේ රූප වලින් නික්මීමක් තියෙනවා නම්, මෙයයි මරණය කියලාත් පෙන්නුවා. එහෙම පෙන්නලා - ජාති සමුදයො ජරාමරණ සමුදයො - ඉපදීම නිසයි ජරාමරණ තියෙන්නේ, ජරාමරණ කියන එක ඉපදීම නමැති හේතුවක ඵලයක් හැටියට පෙන්නුවා. යම් තැනක ජරාමරණ ලැබෙන්නේ නැහැ ඉපදීම නැත්නම් - ජාති නිරොධො ජරාමරණ නිරොධො කියලාත් පෙන්නුවා. ඊට පසුව මේ ආයඝ්‍රාචක මාර්ගය ම ජරාමරණ නැති කරන මගයි, ප්‍රතිපදාවයි කියලාත් පෙන්නුවා.

මේ කාරණා හතර පිළිබඳ පින්වතුනි, සාමාන්‍ය ලෝකයේ මට්ටමට මේ ශාසනයෙන් බැහැර අය වුනත් දන්නවා ජරාව කියන්නේ දිරන බව, වයසට යන එක කියලා. ඒ වගේම මරණය කියලා කියන්නේ

මේ රූපයෙන් විශ්‍යය බැහැර වෙන එක, විශ්‍යය නිරුද්ධ වෙන එක, මේ සිත නිරුද්ධ වෙන එක මරණය කියලා කවුරුත් දන්නවා. ඉපදුණ විටයි මේ ජරාමරණයට පත් වෙන්නේ කියන එක සාමාන්‍ය අයට, ලෝකයාට පෙනෙනවා, තේරෙනවා. ඉපදීම නැති වුනොත් ජරාමරණය නැහැ කියන එකත් පෙනෙනවා. මෙතන දී මේ ආයඝ්‍රිකාංගික මාර්ගය ගොඩනැගෙන විදියට ජරාමරණ දෑ ගන්නට ඕනෑ. ජරාමරණයේ ඇතිවීම නැති වීම දෑ ගන්නට ඕනෑ. එහෙම වුනොත් තමයි ආයඝ්‍රිකාංගික මාර්ගය ගොඩනැගෙන්නේ. ඒ කියන්නේ සාමාන්‍ය ලෝකයා දකින දෙයට වඩා, දකින ඇසට වඩා විශේෂ වූ නුවණකින්, විශේෂ වූ ධර්මතාවයකින් මේ ධර්මතා ටික අපි දකින්න ඕනෑ, අපට අවබෝධ වෙන්නට ඕනෑ. කුමක් නිසා ද, මේ ධර්මතා හතර තේරුනොත්, මේ ධර්මතා හතර අවබෝධ වුනොත්, දිට්ඨි සම්පන්න පුද්ගලයෙක් වෙනවා. දිට්ඨි සම්පන්න කියලා කියන්නේ දර්ශන භූමියට පත් වූ, සෝවාන් ඵලයට පත් වූ කෙනෙක් වෙනවා. කොච්චර ප්‍රමාද වුනත් හවයේ හත් වතාවකට වඩා උපදින්නේ නැති තරම් තැනකට පත්වෙනවා.

එහෙනම් මේ තුළ බොහොම වටිනා ධර්මයක් තියෙන්නට ඕනෑ. අපි ඒ ධර්මය ටිකක් මතු කරලා තේරුම් කර ගන්නට මේ දහම් කරුණු ම නුවණින් අර්ථය පරීක්ෂා කරලා බලමු. එතැන දී මුලින් ම පෙන්නනවා ජරාමරණඤ්ච පජානාති කියලා. මේ කාරණාව හොඳට දකින්න ජරාමරණ දන්නවා නම්, පජානාති - නුවණින් දන්නවා නම්, ජරාමරණ කියන කාරණාව දෑ ගන්නට ඕනෑ. පින්වතුනි කොහොමද අපි ජරාමරණ දෑ ගන්නේ? ජරාමරණ දෑ ගන්නවා කියන විට මේ මහලු වෙන බව, මේ මරණය කියන කාරණාවකින් විතරක් නොවේ, හොඳට තේරුම් ගන්නට ඕනෑ ජරාමරණ දෑ ගන්නවා නම් පින්වතුනි අපට ජරාමරණ දෑ ගත්තා කියන්නට නම් මේ ජරාවයි, මේ මරණයයි, මේ ජරාමරණ මෙන්න මේවා යි කියන කාරණාව තේරෙන්න ඕනෑ. මෙන්න මේ මේ ධර්මයි ජරාමරණ කියන කාරණාව තේරෙන්න ඕනෑ. ජරාමරණ වූ දේ යම්තාක් ද, ඒ තාක් අපට නුවණ එන්නට ඕනෑ. මෙන්න මේ කාරණාවත් ජරාමරණයි, මේ කාරණාවත් ජරාමරණයි කියලා. ජරාමරණඤ්ච පජානාති කියන්නේ ජරාමරණය කියන එක අහසේ පවතින්නේ නැහැ. ජරාමරණය යමක නම් පවතින්නේ, යමක් නම් දිරන්නේ, යමක් නම් මැරෙන්නේ, ඒ දිරන, ඒ මැරෙන ඔක්කොම ටික දෑ ගත් විටයි ජරාමරණ දන්නේ.

එතකොට මේ ජරාමරණ කියන කාරණාවේ දී අපට කාරණා දෙකක් තේරුම් ගන්නට ඕනෑ. විශේෂයෙන්ම මේ සූත්‍රයේ පෙන්වූ පරිදි, ඒ ඒ සත්වයන්ගේ, ඒ ඒ සත්ව නිකායන්හි ජරාමරණයක් පෙන්නුවා. ඒ වගේම අපට අභිධර්මයේ විභංග ප්‍රකරණය වැනි ප්‍රකරණ වලදී - තෙසං තෙසං ධම්මානං - ඒ ඒ ධර්මයන්ගේ දිරන බවක්, ඒ ඒ ධර්මයන්ගේ චූත වන මැරෙන බවකුත් පෙන්නනවා. ඒ කියන්නේ මේ ජරාමරණය කියන ධර්මතා දෙක අපට ධර්මතා දෙකකින් හම්බ වෙනවා, ඒ ඒ සත්වයන්ගේ හා ඒ ඒ ධර්මයන්ගේ ජරාමරණයක් හම්බ වෙනවා. මෙතන දී අපි මේ ජරාමරණය කියන ධර්මතා දෙක ගැන අවබෝධයක් ඇති කර ගන්න ඕනෑ. මොකද මේ ජරාමරණය ගැන අවබෝධය ඇති කර ගත් විට එයාගේ සම්මාදිට්ඨිය සම්පූර්ණ වෙලා තියෙන්න ඕනෑ. ඒ කියන්නේ සම්මාදිට්ඨියෙන් කෙරෙන්න ඕනෑ ලෝකයේ කිසිම දෙයක නො ඇලෙන මනසක් අපි හදලා තියෙන්න ඕනෑ. නව කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති - ලෝකයේ කිසිම දෙයක් උපාදන වශයෙන් නො ගන්න මනසක් හම්බ වෙන්නට ඕනෑ. මොකද ඒ තරම් එයාට ජරාමරණ පිරිසිඳ දන්න නුවණක් ඇතිවෙලා. මේ ජරාමරණ පරියායෙන් ඒ තරම් වටපිටාවක අවබෝධයක් එයාට ලැබිලා තියෙනවා. එහෙනම් ලෝකයේ කිසිවක් උපාදනය නො කරන මට්ටමට ම අපි ජරාමරණ අවබෝධ කර ගන්න ඕනෑ.

ඒක කර ගන්නේ කොහොමද කියන එක අපි ටිකක් සම්මර්ශනය කරලා බලමු. මජ්ඣිම නිකායේ තියෙන බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ සූත්‍රයක් අරියපර්යේෂණ සූත්‍රය. ඒ අරියපර්යේෂණ සූත්‍රයේ දී බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මේ ලෝකයේ සත්වයෝ තමන් ජාතිය ස්වභාව කොට ඇතිව සිටිමින්, ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයෝ ම භෝයනවා. තමන් ජරාව ස්වභාව කොට ඇතිව සිටිමින්, ජරාව ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයෝ ම භෝයනවා. තමන් මරණය ස්වභාව කොට ඇත්තෙක්ව සිට ගෙන, මරණය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයෝ ම භෝයනවා. ඒ වගේම තමන් ලෙඩ වෙන්නෙක්ව සිට ගෙන ලෙඩ වෙන දෙයක් ම භෝයනවා. තමන් ශෝක කරන, වැලපෙන ස්වභාවයේ කෙනෙක්ව සිට ගෙන ශෝක කරන, වැලපෙන දේවල් ම භෝයනවා කියලා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ නැවතත් මතක් කරනවා ලෝකය ඉපදීම ස්වභාවයෙන් සිටිමින් ඉපදීම වූ දේවල් භෝයනවා. තමා ඉපදෙන්නෙක් ව සිටිමින්, (ජාති ස්වභාවය ඇති කෙනෙකු ව සිටිමින්) ජාතිය ස්වභාවය

කොට ඇති දේවල් හොයනවා. මොනවද ඉපදීම ස්වභාවය කොට ඇති දේවල්? මොනවද ජාතිය ස්වභාවය කොට ඇති දේවල්? පුත්තු, බිරිඳ, කම්කරුවෝ, ඇත්තු, අශ්වයෝ, ගවයෝ, ඒ වගේම රන්, රිදී, මුතු, මැණික් කියන මෙන්න මේ අපි භෞතිකව උපහේග පරිහේග සම්පත් කියලා ලංකර ගෙන ඉන්න මේ දේවල් පෙන්නනවා, මේවා ජාතිය ස්වභාවය කොට ඇති ධර්මයෝ. අපිත් ඉපදීම ස්වභාවය කොට ඇත්තෙක්ව සිට ගෙන, ඒ ඉපදීම ස්වභාවය කොට ඇති දේවල් මයි අපි හොයන්නේ, ලෝකයා හොයන්නේ කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නනවා.

ඒ වගේම බුදුරජාණන් වහන්සේ නැවතත් මතක් කරනවා, අහනවා තමන් ජරාවට යන්නෙක්ව සිට ගෙන ජරාවට යන දේවල් හොයනවා. මොනවා ද ජරාවට යන දේවල්? පුත්‍ර භාර්යාවෝ, ඒ වගේම අශ්වයෝ, ගවයෝ, එළුවෝ මේ වගේ දේවල්. ඒ වගේම නොයෙක් ඉඩකඩම්, මිල මුදල් මේ දේවල් තමයි ජරාවට යන දේවල්. අපි මහලු වෙන, ජරාවට පත් වෙන ස්වභාවයෙන් සිට ගෙන, අපි දිරන, ජරාවට යන්න පුළුවන් දේවල් මයි හොයන්නේ, ලෝකයා හොයන්නේ. ඊට පසුව තමන් ලෙඩ වෙන්නෙක්ව, තමන් මැරෙන්නෙක්ව, තමන් ශෝක කරන්නෙක්ව සිට ගෙන, ලෙඩ වෙන, මැරෙන, ශෝක කරන දේවල් හොයනවා කියලා පෙන්නනවා. මොනවද ලෙඩ වෙන, මැරෙන, ශෝක කරන දේවල්? පුත්‍ර භාර්යාවෝ, ඒ වගේම ඇත්, අස්, ගව ආදී ප්‍රාණීන්, ඒ වගේම රන්, රිදී, මුතු, මැණික් ආදී දේපල වස්තුව - මේ වගේ දේවල් තමයි ලෙඩ වෙන, මැරෙන, ශෝක කරන ධර්මයෝ කියලා පෙන්නනවා.

පෙන්නලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා බුද්ධත්වයට පෙර බෝධිසත්‍ව කාලයේ දී තමන්වහන්සේත් ජරාව ස්වභාවය කොට ඇත්තෙක්ව සිටි ගෙන ජරාවට යන දේවල් ම සෙවුවා. මරණය ස්වභාවය කොට ඇත්තෙක්ව සිටිමින් මරණය ස්වභාවය කොට ඇති දේවල් ම සෙවුවා. එහෙම හොයන බෝසතානන් වහන්සේට දවසක් නුවණින් හිතූණා ලූ මම ජරාව ස්වභාවය කොට ඇත්තෙක්ව සිටිමින් ජරාවට යන දේවල් ම නේද හොයන්නේ, මරණයට පත්වෙන්නෙක්ව සිටිමින් මරණයට යන දේවල් ම නේද හොයන්නේ? ඒක මට සුදුසු නැහැ. මම ඉපදීම ස්වභාවය කොට ඇත්තෙක්ව සිටිමින් නො ඉපදීමක් හොයනවා නම්, ජරාවට යන්නෙක්ව සිටිමින් අපර බවක් හොයනවා නම්, මරණයට පත්වෙන්නෙක්ව සිටිමින් අමර බවක් හොයනවා නම් ඒක තමා සුදුසු. ඒ කියන්නේ තමන් ජරාමරණයට පත්වෙන්නෙක්ව සිටිමින් ජරාමරණයට

පත් වෙන දේවල් හෙවීම උතුම් නැහැ. ඒ නිසා මම ජරාමරණයට පත්වෙන්නෙක්ව සිටිමින් අජරාමර යමක් හොයන්නට ඕනෑ. ජරාමරණ නැති තැනක් තියෙනවා නම්, නැති යමක් තියෙනවා නම් ඒක හොයන්නට ඕනෑ කියලා හිතූණා ලූ. එහෙම සිතලායි මම ගිහි ගෙදරින් ඇවිල්ලා කසා වස්ත්‍රයක් ඇඳ ගෙන මේ කිංකුසල ගවේසී, කිංසච්ච ගවේසී කියන - කුසලය කුමක් ද, සත්‍යය කුමක් ද කියලා හොයන්න පටන් ගත්තේ කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නවා.

මේ සූත්‍රය කෙටි කරලා මට එක කාරණාවක් පෙන්වන්නටයි උවමනා වුනේ. ජරාමරණඤ්ඤා පජානාති කියන විට බුදුරජාණන් වහන්සේ හොඳට පෙන්වනවා ජරාමරණ ධර්මයෝ මොනවා ද කියලා. මේ සියල්ල ම ජරාමරණයි කියලා දැන ගන්නට ඕනෑ. පුත්‍ර භාර්යාවෝ, දේපල වස්තුව, හරකාබාන, ඉඩකඩම්, මිල මුදල් මේවා සියල්ල දිරන දේවල්. එතකොට මරණ ධර්මයෝ කියන්නේ මොනවා ද? පුත්‍ර භාර්යාවෝ, ගෙවල් දෙරවල්, යානවාහන, ඉඩකඩම්, මිල මුදල් මේවා සියල්ල නැති වෙන දේවල්. මැරෙන දේවල්. එතකොට මේ සියල්ල ජරාමරණ ධර්මයෝ කියන එකට සාක්ෂියක් හැටියටයි මම මේ සූත්‍රයෙන් ටිකක් පෙන්නුවේ.

නමුත් මෙතන දී ජරාමරණඤ්ඤා පජානාති කියලා පෙන්නුවේ ජරාමරණය කියන එක නුවණින් අපි දකින්න ඕනෑ, දැන ගන්නට ඕනෑ. ජරාමරණ වූ ධර්මයෝ ජරාමරණය හැටියට නො දන්නා කම නිසයි පින්වතුනි අපි මේ ලෝකයට ඇලෙන්නේ. අපි ආසා කරලා තියෙන්නේ, අපි ඇලිලා තියෙන්නේ ජරාමරණයට නේද, ජරාමරණයට ඇලෙන තාක්, කැමති වෙන තාක් ජරාමරණය ම ලැබෙනවා මිසක් ජරාමරණයෙන් මිඳෙන්නේ නැහැ නේද කියලා ඇත්ත ඇති හැටියේ යම් දවසක දෑක්කොත් තමයි පින්වතුනි අපි මේ ජරාමරණ ධර්මයන්ගේ කලකිරිලා, නො ඇලිලා, මිඳෙන්නේ. ඉතින් මේ ජරාමරණඤ්ඤා පජානාති කියන ධර්මතාවය අපට වැටහුනොත් මේ තරම් දුරකට මිඳෙන්න ඕනෑ.

ඒකට මම තව පොඩ් උපමාවක් ගන්නවා. මේ උපමාව අනුසාරයෙන් මේ පින්වතුන් මේ ධර්මයේ අර්ථය තේරුම් ගන්නට උත්සාහවත් වෙන්න. පින්වතුනි, මේ පින්වතුන් දෑකලා ඇති පළඟැටියෝ වගේ සත්තු. මේ පළඟැටියා වගේ සතෙක් දෙස බලන්න. ඒ සතා පහන් දෑල්ලට හුඟක් කැමතියි. එතකොට තමන් පහන් දෑල්ලට ආසයි, කැමතියි, මේ පහන් දෑල්ල තමන්ට ලබාගන්නත් ඕනෑ. නමුත් හොඳට බලන්න ඒ සතා ද කැමති නැහැ පිච්චෙනවාට, දුක එනවාට. පළඟැටියා විතරක්

නොවේ, ලෝකයේ කිසිම කෙනෙක් කැමති නැහැ පින්වතුනි දුකට. හැමෝම දුකට අකමැතියි. එතකොට මේ පළඟැටියා මොකද කරන්නේ, පහන් දල්ලට ආසයි, කැමතියි, පහන් දල්ල එයාට ඕනෑ. නමුත් දුකට අකමැතියි. පිච්චෙනවාට අකමැතියි. දෑන් හොඳට බලන්න පින්වතුනි මේ කාරණාව ලබන්න පුළුවන් ද කියලා. පහන් දල්ලට පනින්නත් ඕනෑ හැබැයි පිච්චෙන්නත් බැහැ. පිච්චෙන්න අකමැතියි. එතකොට ලෝකයේ පිච්චෙන්නේ නැතිව පහන් දල්ලට පැනලා ඉන්න පුළුවන් ද කියලා මේ පින්වතුන් ම හොඳට හිතලා බලන්න. පහන් දල්ලට පැන්නොත් පිච්චෙනවා මයි. නමුත් මේ සතාගේ අදහස දෙස බලන්න, පහන් දල්ල ඕනෑ පහන් දල්ලට කැමතියි, හැබැයි පිච්චෙන්න බැහැ. දුක එන්න බැහැ, දුකට කැමතිත් නැහැ. මේ සතාගේ අදහස, බලාපොරොත්තුව කිසි දිනක ඉෂ්ට වෙයි ද කියලා බලන්න. නමුත් ඒ සතා නො ලැබෙන දෙයක්, නො වෙන දෙයක් ප්‍රාර්ථනා කරන්නේ නේද කියලා එයා දන්නේ නැහැ. ඒ සතා මෝඩයි කියලා ඒ සතා දන්නේ නැහැ. කිසි දිනක නො ලැබෙන දෙයක් නේද මේ ප්‍රාර්ථනා කරන්නේ කියලා, කිසි දිනක වෙන්නේ නැති දෙයක් නේද මේ ප්‍රාර්ථනා කරන්නේ කියලා විරාගී මනසකින් පැත්තකට වෙලා ඉන්න බුඬියෙන් උසස් වූ අපයි දන්නේ.

මේ උපමාව මතක තියා ගන්න, ඒ පළඟැටියා නුවණ නැතිකම නිසා එයා කරන්නේ කුමක් ද, පහන් දල්ලට පැනලා තණ්හාව නිසා කැමති දේ ගන්නවා. කැමති දේ ගන්නවා කියලා කියන්නේ පිච්චෙනවා. දුක එනවා. දුකට හේතුව තණ්හාවයි කියලා කියන්නේ ඔය අර්ථයෙන්. හොඳට බලන්න තමන්ට ඕනෑ නම් පහන් දල්ල ගන්න පුළුවන් කුමයක් තියෙනවා. හැබැයි එයා පිච්චෙන බවට, දුක එන බවටත් කැමති වෙන්න ඕනෑ. දුක එන එක නොමිලේ ලැබෙනවා. පිච්චිලා දුක එන්නේ නැති විදියට පහන් දල්ල ඇසුරු කරන්න කුමයක් නැහැ. තව කුමයක් තියෙනවා පිච්චෙන බව එපා නම්, දුක එන බව එපා නම්, පහන් දල්ලට නො පැන ඉන්න ඕනෑ. පහන් දල්ලට තියෙන තණ්හාව අයින් කරන්න ඕනෑ. අතහරින්න ඕනෑ. ඔය ක්‍රම දෙක මිසක්, පහන් දල්ලත් ලබා ගන්නවා නමුත් නො පිච්චී ඉන්නවා, දුක නො එන විදියටත් ඉන්නවා කියලා කුමයක් නැහැ.

ඔය උපමාව මම කළේ අපි නො දන්න, අපි නො දකින, එහෙත් අපේ ජීවිත වල පවතින ඇත්තක් පෙන්න්න. පින්වතුනි, අපේ ජීවිත දෙස හොඳට බලන්න. පළඟැටියා දෙස පැත්තකට වෙලා බලන විට කිසි

දිනක නො ලැබෙන දෙයක් ප්‍රාර්ථනා කරන ඒ සතා දුකෙන් මීදෙන් නේ නැහැ, නො ලැබෙන දෙය ම ලබාගන්න උත්සාහවත් වෙලා දුකට ම පත්වෙනවා විතරයි කියන කාරණාව අපට තේරෙනවා. ඒත් ඒ සතා කරන දෙය ම නිහඩ මනසකින් අපිත් කරනවා, ඒක අපට පෙනෙන්නේ නැහැ. ඒ උපමාව උපමේයක් වශයෙන් අපේ ජීවිතයට සම්බන්ධ කරලා අපි ටිකක් බලමු. පින්වතුනි, පළඟැටියා පහන් දැල්ලට කැමතියි වගේ, මේ පින්වතුන් හොඳට බලන්න, අපි කවුරුත් තමන්ගේ දූදරුවන්ට කැමතියි. දෙමාපිය, සහෝදර, ශ්‍රීති හිතෙහිනිට කැමතියි නේද? අවංකව තමන් තමන් දෙස මෙනෙහි කරලා බලන්න. ඒ වගේම තමන්ගේ ගෙවල් දෙරවල්, යානවාහන වලට කැමතියි. ඉඩකඩම්, මිල මුදල් වලට කැමතියි නේද කියලා හොඳට බලන්න. පළඟැටියා පහන් දැල්ලට කැමතියි වගේ. නමුත් පළඟැටියා දුකට කැමති නැහැ. ඒ වගේ අපි දූදරුවන්ට කැමතියි. හැබැයි අපි ඒ දූදරුවෝ ලෙඩ වෙනවාට කැමති නැහැ. මැරෙනවාට, මහලු වෙනවාට කැමති නැහැ. අපි දූදරුවෝ කියලා බැලුවාට, ගෙවල් දෙරවල්, යානවාහන ඉඩකඩම් කියලා බැලුවාට, පින්වතුනි එතන රූපයක් තියෙනවා නම් ඒ රූපය හේතුන්ගෙන් හට ගත්ත, අනිත්‍ය වෙන, වෙනස් වෙන රූපයක් නේ ද. එතන යම් වේදනාවක් තියෙනවා නම්, අරමුණු හඳුනන බවක් තියෙනවා නම්, අරමුණු හිතන, කල්පනා කරන ගතියක් තියෙනවා නම්, අරමුණු දැන ගන්න සිතක් තියෙනවා නම් මේ සියල්ල හේතුන්ගෙන් හට ගත්ත, හේතු නැති වෙන විට නැති වෙන, වෙනස් වෙන ධර්මතා. ඒ හේතුන්ගෙන් හට ගත්ත, හේතු වෙනස් වෙන විට වෙනස් වෙන ධර්මතාවයක්ව පවතින තැනකටයි අපි දරුවා කියලා දකින්නේ.

අපට දරුවා ඕනෑ, දරුවන්ට කැමතියි. ගෙවල් දෙරවල් වලට කැමතියි. යානවාහන, ඉඩකඩම් වලට අපි කැමතියි. හැබැයි අපි දුකට අකමැතියි. අපේ දරුවෝ, අපේ ගෙවල් දෙරවල්, යානවාහන, ඉඩකඩම්, මිල මුදල් මේවා දිරන්ත බැහැ, මේවා ලෙඩ වෙන්න බැහැ, මේවා මැරෙන්න බැහැ. දරුවොත් ඕනෑ, ඒ අය මැරෙනවාට අපි කැමති නැහැ. ඒ අය ලෙඩ වෙනවාට අපි කැමති නැහැ. ඒ අය මහලු වෙනවාට අපි කැමති නැහැ. ඒ විතරක් නොවේ, තමන් කියන මේ රූපයට අපි කැමතියි. මේ රූපය හැබැයි දිරනවාට අකමැතියි. මේ රූපය මැරෙනවාට අකමැතියි. මේ රූපය ලෙඩ වෙනවාට අපි අකමැතියි. හොඳට බලන්න මේ කාරණාව දෙස, පළඟැටියා කරපු දේ ම නොවේ ද පින්වතුනි අපි කරන්නේ? පහන් දැල්ලට කැමතියි නමුත් පිටිවෙනවාට අකමැතියි. නමුත්

ඒක එයා දන්නේ නැහැ. කිසි දිනක ලබන්න බැරි දෙයකුයි මේ ලබන්න හදන්නේ කියන කාරණාව එයා දන්නේ නැහැ. අපි දූදරුවන්ට කැමතියි. ගෙවල් දෙරවල් වලට කැමතියි නමුත් දුකට අකමැතියි. කිසි දිනක ලබන්න බැරි දෙයක් ලබාගන්න නේද අපි මේ කැමති වෙලා තියෙන්නේ කියලා අපි අපි ගැන දන්නේ නැහැ.

මෙතැන දීත් ක්‍රම දෙකක් තියෙනවා පින්වතුනි. දූදරුවන්ට කැමති වෙන්න පුළුවන්. ගෙවල් දෙරවල්, යානවාහන, ඉඩකඩම් වලට කැමති වෙන්න පුළුවන්. ඒවා ලබාගන්න පුළුවන්. හැබැයි ඒවා දිරලා, ඒවා නැති වෙලා, කැඩිලා බිඳිලා, විනාශ වෙලා එන දුක නොමිලේ ලැබෙනවා, නිරායාසයෙන් ලැබෙනවා. ඒවා ලබාගන්නත් ඕනෑ දුක නැතිව ඉන්නත් ඕනෑ කියන ධර්මතාවය ලැබෙන්නේ නැහැ. ඕනෑ නම් මේවා ලබාගන්න පුළුවන් දුකටත් කැමති වෙන්න ඕනෑ. පළඟැටියාට ඕනෑ නම් පහන් දූල්ල ලබාගන්න පුළුවන්, පිච්චෙන බවටත් එයා කැමති වෙන්න ඕනෑ.

තව ක්‍රමයක් තියෙනවා - පිච්චෙන බව එපා නම්, පහන් දූල්ල ම එපා කියලා පළඟැටියාට අයින් වෙන්න පුළුවන් වගේ දරුවෝ ලෙඩ වෙලා, මහලු වෙලා, ජරාවට පත් වෙලා, මැරිලා - මේ වගේ එන දුක එපා නම්, ඒ දුක හොඳ නැත්නම් දරුවෝ, ගෙවල් දෙරවල්, යානවාහන, ඉඩකඩම්, මිල මුදල් කියන මේ හැම දෙයකට ම තියෙන තණ්හාව අයින් කර ගන්න වෙනවා. මෙයින් මිඳෙන්න වෙනවා. මේවායේ උරුමයෙන් අයින් වෙන්න වෙනවා. එතකොට එහෙම වුනොත් එයාට පුළුවන් දුක කියන එක අයින් කරන්න, ජරාමරණ කියන දුකෙන් අයින් වෙන්න. මුලින් මතක් කළා වගේ ගෙවල් දෙරවල් ඕනෑ නමුත් දුක නැතිව ඉන්නවා කියන එක ලැබෙන්නේ නැහැ. ඒ බව මේ උපමාවෙන් හොඳට බලා ගන්න.

මෙතන දී අපට කාරණාවක් තේරුම් කර ගන්න ඕනෑ. පළඟැටියාගේ උපමාවෙන් ම ගත්තොත් - පහන් දූල්ල කියලා පෙනුණට, දිලිසි දිලිසි තිබුණාට පින්වතුනි එතන තියෙන්නේ පිච්චෙන ගතිය, පිච්චෙන බව, දුක තියෙන්නේ. පළඟැටියා නො දැක්කාට පළඟැටියා කැමති වෙලා තියෙන්නේ දුකට. පළඟැටියා පහන් දූල්ලට කැමතියි නමුත් දුකට කැමති නැහැ. එයා නො දැක්කාට, එයා කැමති නැති වුනාට, එයා කැමති වෙලා තියෙන්නේ පහන් දූල්ලට නොවේ දුකට. මොකද දුකෙන් පහන් දූල්ල වෙත් කරන්න බැරි නම්, පිච්චෙන බවින් පහන් දූල්ල වෙත්

කරන්න බැරි නම්, පහන් දැල්ලෙන් පිච්චෙන ගතිය වෙන් කරන්න බැරි නම්, පහන් දැල්ලට කැමති වුනා නම් එයා කැමති වෙලා තියෙන්නේ පිච්චෙන බවට. පිච්චෙන බවට කැමති වුනා නම් එයා කැමති වෙලා තියෙන්නේ දුකට. ඒ වගේ දරුවා කියලා දකින තැන ජරාමරණය වෙන් කරන්න බැරි නම්, ජරාමරණය කියන තැන දරුවාගෙන් වෙන් කරන්න බැරි නම්, දේපල, වස්තුව, හරකාබාන කියලා අපි දකින දෙය දිරන බවින්, මැරෙන බවින් වෙන් කරන්න බැරි නම්, දිරන බව, මැරෙන බව කියන ධර්මතා දෙක දේපල, වස්තුව, හරකාබාන, ඉඩකඩම් කියන දෙයින් වෙන් කරන්න බැරි නම්, අපි ගෙවල් දෙරවල් කියලා තණ්හා කළාට අපි දන්නේ නැහැ අපි තණ්හා කරලා තියෙන්නේ ජරාමරණයට. ජරාමරණයේදී පජානාති කියන විට පින්වතුනි ලෝකයා ගෙවල් දෙරවල් වලටයි තණ්හා කරන්නේ කියලා දකින විට, ආයච්ඡාවකයාගේ නුවණ යනවා ගෙවල් දෙරවල් වලට තණ්හා කරනවා කියලා තණ්හා කරලා තියෙන්නේ ඒ එක්ක ම පවතින ජරාමරණයන්ටත් නේද කියලා.

මෙන්න මේ දැක්ම ආවා නම් ජරාමරණයේදී පජානාති එයා ජරාමරණය දන්නවා. ජරාමරණ වූ දෙය ජරාමරණයි කියලා දන්නවා. පළඟැටියා දුක දන්නේ නැහැ, පහන් දැල්ල කියායි දකින්නේ. ඒ වගේ අපි ජරාමරණ දන්නේ නැහැ. අපි දන්නේ දරුවෝ, ගෙවල් දෙරවල්, ඉඩකඩම්, මිල මුදල් කියායි. ඒ නිසයි තණ්හාව අපට තියෙන්නේ. යම් වෙලාවක පින්වතුනි ජරාමරණ වූ දේ ජරාමරණයි කියලා දන්න නුවණ අපට ආවොත්, අපි කලකිරෙනවා. පළඟැටියාට නුවණ ආවොත් මේක මෙහෙම පෙනුණට ආලෝකමත්ව දිලිසෙන විදියට, මේක පිච්චෙන දෙයක්, දුක එන දෙයක් කියලා දැක්කා නම්, මේක දුක කියලා දැක්කා නම්, පනින්නේ නැහැ. ඒ නිසයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ යො කාමං කාමෙති සො දුක්ඛං කාමෙති, යො දුක්ඛං කාමෙති සො කාමං කාමෙති - යමෙක් කාමයට කැමතියි නම් එයා දුකට කැමතියි, යමෙක් දුකට කැමති නම් එයා කාමයට කැමතියි කියලා. කාමය කියලා කීවේ වස්තු කාම, ක්ලේශ කාම කියලා දෙකයි. වස්තු කාමය කියලා කීවේ දේපල, වස්තුව, හරකාබාන, ඉඩකඩම්, මිල මුදල්, දූදරුවෝ කියලා අපට හමු වෙන මේ වස්තු. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා කාමය කියලා කියන්නේ දුකට තව නමක්, දුක කියලා කියන්නේ කාමයට තව නමක්. වෙන මොකුත් නොවේ ඔය අර්ථයෙන්. දේපල, වස්තුව, හරකාබාන, ඉඩකඩම්, මිල මුදල්, දූදරුවෝ කියලා දකින තැන පින්වතුනි ජරාමරණයෙන් වෙන් කරන්න බැරි නම්, ජරාමරණ එයින් වෙන් කරන්න

බැරි නම් අපි නො දන්නවා වුනාට, අපි නො දකිනවා වුනාට, අපි ගෙවල් දෙරවල්, යානවාහන, ඉඩකඩම්, මිල මුදල්, දූදරුවෝ කියලා ඒවාට කැමති වෙන කොට, යටින් යන ධර්මතාවයක් තියෙනවා, ඇත්තක් තියෙනවා අපි නො දුක්කාට. අපි කැමති වෙලා තියෙන්නේ, අපේ හිත ඇලිලා තියෙන්නේ, අපේ හිත බැඳිලා තියෙන්නේ ජරාමරණයේ කියන එක.

ලෝකයට හැම වෙලාවේ ම ඇත්ත ඇති හැටිය දකින නුවණ නැහැ. ජරාමරණය ගැන නුවණ නැහැ. ජරාමරණයේ පජානාති නැහැ. ජරාමරණ අඟුන බවක් තියෙන්නේ. ජරාමරණ නො දන්නා බවක් ලෝකයට තියෙන්නේ. ඒ නිසයි ලෝකයට දරුවෝ, ගෙවල් දෙරවල්, යානවාහන, ඉඩකඩම් කියලා පෙනෙනවා මිසක් මේ ජරාමරණ පෙනෙන්නේ නැහැ. නමුත් ආයඹ්ශ්‍රාවකයාගේ දැක්ම ලෝකයාගේ දැක්ම ඉක්මවා යනවා. ලෝකයා දූදරුවෝ, ගෙවල් දෙරවල්, යානවාහන, ඉඩකඩම්, මිල මුදල් කියලා දකින තැන, ආයඹ්ශ්‍රාවකයා හුරු වෙනවා නුවණ අර ගෙන යන්න මෙය ද ජරාමරණ ධර්මයක් නේද කියලා.

එතකොට මේ ජරාමරණ ධර්ම කොච්චරක් දුරට විද්‍යමාන ද, කොච්චරක් දුරට පැතිරිලා තියෙනවා ද?- පින්වතුනි කාම ලෝකය, රූප ලෝකය, අරූප ලෝකය කියලා මේ තුන් ලෝකය ඇතුළේ, භවය ඇතුළේ තියෙන හැම දෙයක් ම ජරාමරණ ධර්මයෝ. එහෙනම් මේ තුන් භවයේ ජරාමරණයෙන් මිදුණු, ජරාමරණයට පත් නො වී පවතින කිසිම දෙයක් නැහැ. එහෙනම් ශ්‍රැතවත් ආයඹ්ශ්‍රාවකයාට ජරාමරණයේ පජානාති කියන විට ජරාමරණය දන්නවා කියන විට වෙන කිසිවක් නොවේ පෙනෙන්න ඕනෑ, තුන් ලෝකය ම පෙනෙන්න ඕනෑ මනුෂ්‍ය ලෝකය විතරක් නොවේ, දිව්‍ය ලෝකය කීවත් ජරාමරණ ධර්මයක්නේ. බ්‍රහ්ම ලෝකය කීවත් ජරාමරණ ධර්මයක්නේ කියලා. ඒ නිසයි භවයේ උසස් තැනකට වත් ශ්‍රැතවත් ආයඹ්ශ්‍රාවකයාගේ හිත රැඳෙන්නේ නැහැ, හිත ඇලෙන්නේ නැහැ - මොකද - එයා ජරාමරණය දන්නවා. ජරාමරණ වූ දෙය ජරාමරණ වූ විදියට දන්න නිසා. එයා මේ තුන් භවය ම දන්නවා එකම ගිනි ගත්ත යකඩ වැටක් වගේ ජරාමරණ ධර්මතාවයෙන් ඇවිළී නො ගත්ත තැනක් නැහැ, මුළු තුන් භූමියට ම පරියාය නමක් කීවොත් ජරාමරණ ධර්මයයි කියලා කියන්න සුදුසුයි කියන තැනකට එයාට නුවණ එනවා.

පින්වතුනි, යම් දවසක දී අපටත් මේ ජරාමරණ වූ දෙය ජරාමරණ විදියට ම දකින්න පුළුවන් නුවණක් ආවොත්, එදාට අපට මේ දුක් සහගත

සසරෙන් එතෙර වීමට මග පැදෙනවා. මේ අනවරාග්‍ර වූ සංසාරයේ අපි ආවා නම් මෙව්වර කාලයක් අපි ආවේ ජරාමරණ කියන ධර්මතා දෙක හඳුනන්නේ නැති හින්දා. ජරාමරණ කියන ධර්මතා දෙක තේරුම් නොගත්ත නිසා, ජරාමරණ දෙක අවබෝධ කර නොගත්ත නිසයි පින්වතුනි අපි ජරාමරණය සමග යන්නේ. ඒ නිසා මේ දේශනාව හොඳින් අහලා මේ පින්වතුන් හොඳට කාරණාවක් තේරුම් ගන්න ඕනෑ. දේපල, වස්තුව, හරකබාන, ඉඩකඩම්, මිල මුදල්, දූදරුවෝ හැටියට අපට පෙනී හිටියාට ඒවා අපේ හිත වංචා කරලා, රවට්ටලා ජරාමරණයන්ට ඇදලා ගන්න ඉන්න මාරයා හැටියට දකින්න ඕනෑ. ඒ නිසයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ - රාධ කියන හික්කුන් වහන්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟට ගිහිල්ලා අහනවා ස්වාමීනි මාරයා කියලා කියනවා, මාරයා කියලා කියනවා කොපමණකින් මාරයා ද? රාධ මේ රූපය මාරයා, වේදනාව, සංඥාව, සංඛාර, විඥාන මාරයා. ඇස මාරයා, රූපය මාරයා, කන මාරයා, ශබ්දය මාරයා කියලා. වෙන මොකුත් නොවේ, ජරාමරණ වූ දේ ජරාමරණ ස්වභාවය පෙන්වන්නේ නැතිව ප්‍රියමනාප දරුවෙක්, මුත්‍රබුරෙක්, ගෙයක් දෙරක්, යානවාහනයක්, ඉඩමක් හැටියට පෙනී හිටලා අපේ හිත අලවලා, අපේ හිත බඳවලා නැවත ජරාමරණයට ඇදලා ගන්න ඉන්න මාරයෝ ටිකක් වගේයි මේවා. නොයෙක් වේශයන් මවා ගෙන ඇවිල්ලා අපව රවට්ටලා සසර දුකට දන්න ආව මාරයෝ තමයි පින්වතුනි මේ ස්කන්ධ කියලා කියන්නේ. ස්කන්ධ මාර කියලා කියන්නේ ඒ නිසයි.

එතකොට ජරාමරණඤ්ච පජානාති කියන විට සත්‍යයන්ගෙන්, ඒ ධර්මයන්ගෙන් දිරන බව, මැරෙන බව මුල් කාරණාව කර ගෙන තුන් භූමිය ම පෙනෙන්නට ඕනෑ ජරාමරණ ධර්මයන් හැටියට. ජරාමරණය පිළිබඳ නුවණ ආවා නම් ජරාමරණයෙන් නො මිදුණු එකම තැනක් වත් තුන් භූමියෙන් මේ පින්වතුන්ට දකින්න බැරි වෙන්න ඕනෑ. හැම තැනක් ම ජරාමරණයි කියන ටික පෙනෙන්න ඕනෑ. ඊට පසුව ඒ ජරාමරණය ද පින්වතුනි පුද්ගලයෙකුගේ එහෙම නොවේ. ඒ ජරාමරණය කෙනෙකුගේ නොවේ. මේ ජරාමරණ හේතුප්‍රත්‍යයයි. ජරාමරණය කියන එක හේතූන්ගෙන් හට ගත්ත එකක්. කුමක් ද හේතුව? ජාතිය, ඇතිවෙන, ඉපදෙන ස්වභාවයයි ජරාමරණට හේතුව. ඇතිවූ දෙය තුළයි ජරාමරණය තියෙන්නේ. එතකොට අද මේ ජරාමරණ ධර්මයෝ ඇතිවීම ම ජරාමරණ ධර්මයන්ගේ ඇතිවීම. ඒ කියන්නේ මේ හේතූන්ගෙන් සකස් වෙන මේ ලෝකය ඇතිවුනා නම්, ස්කන්ධ, ධාතු, ආයතනය පහළ වුනා නම්, යමක්

හේතුවෙන් හට ගනී නම්, උපදිසි නම්, ඒ ඇතිවෙන හැම දෙයක් ම ජරාවට, මරණයට යන ස්වභාවයෙන් යුක්තයි.

එතකොට ජරාමරණ නැත්තේ කොතැන ද? ජාතිය නැත්නම්, ඉපදීම නැත්නම්. මෙතන දී පින්වතුනි හොඳ කාරණාවක් තියෙනවා ටිකක් තේරුම් ගන්න. ඉපදීම නැති වුනොත් ජරාමරණ නැති වෙනවා. එතකොට ජාතිය තිබුනොත්, ඉපදීම තිබුනොත් ජරාමරණ එනවා. එතකොට අපි දන්නවා තුන් භූමිය අනුව ගිය සියල්ල ජරාමරණ ධර්මයෝ නම්, තුන් භූමිය අනුව ගිය සියලුම ධර්මයෝ ජාති ධර්මයෝ, ඉපදීම ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයෝ. ඒ ඉපදීම නමැති හේතුව නිසයි ජරාමරණයට පත් වෙන්නේ. ඉපදීම නැති වුනොත්, ජාතිය නැති වුනොත්, ජරාමරණ නැහැ. එහෙනම් හොඳට උත්තරයක් එන්න ඕනෑ. කුමක ඉපදීම ද නැති වෙන්න ඕනෑ, කුමක ජාතිය ද නැති වෙන්න ඕනෑ? - තුන් භූමිය අනුව ගිය සියලුම ධර්මයෝ නම් ජරාමරණ, ඒ ධර්මයන්ගේ ඇති වූ කම නිසා නම් ඒ ධර්මයේ දිරන මැරෙන බවට පත් වූවේ, තුන් භූමිය අනුව ගිය සියලුම ධර්මයෝ නිරුද්ධ වෙන්න ඕනෑ. ජාති නිරොධො ජරාමරණ නිරොධා. මොකද ජාති නිරෝධය කියන තැන විශේෂ වචනයකින් අපට කථා කරන්නට වෙනවා.

ඇතිවූ දෙයක නැති වීමකුත්, ඇතිවෙන බව නැති වීමකුත් කියලා ධර්මනා දෙකක් තියෙනවා. ඇතිවූ දෙයක නැති වීමට කියනවා මරණය කියලා. ඇතිවුනොත් දෙයක් නැති වෙනවා මයි. ඉපදුනොත් මැරෙනවා මයි. ඒකට කියනවා මරණය කියලා. ඇතිවූ දෙයක නැති වීම. මේ ඇතිවූ දෙයක නැති බව, නැති වීම නොවේ ජරාමරණ නිරෝධය. ජරාමරණ නිරෝධය කියලා කීවේ අජරාමර බව. ඇතිවූ දෙයක නැති වීම නොවේ නිවන කියලා කියන්නේ, අජරාමර බව කියලා කියන්නේ, ජාති නිරෝධය කියලා කියන්නේ. ඇතිවූ දෙයක නැති වීම ලෝකයේ ඕනෑම කෙනෙකුට බලන්න පුළුවන්, දකින්න පුළුවන්. අපි උදහරණයක් හැටියට ගහක් වගේ දෙයක් ගමු. මේ ගහ අර ගෙන මේ ගහ කැලි කැලි වලට කපලා තව සියුම් කොටස් වලටත් කපලා පුච්චලා, අළු ටික අර ගෙන අළු ටිකත් හුළගේ පා කරලා අරින්න පුළුවන්. දැන් ගහ නැහැ,- ඇතිවූ එක නැති වුනා. ඉපදිවිච කෙනා මැරෙනවා. ඇතිවූ දෙය නැති වෙන බව නිවන නම් ඉපදිවිච කෙනා මැරෙන එක නිවන නම්, අපි හැමෝම ඉබේම නිවන් දකිනවා, ඇයි අපි මැරෙනවා නේද කවද හරි. නමුත් ඇතිවෙන එක නැති වෙන එක නිවන නොවේ. මේක පටලවා ගන්න එපා.

ඇතිවෙන එක නැති වෙන බව බලන්න ලෝකයේ කාටත් පුළුවන්. ගෙයක් දෙරක් හරි ඇති වුනා නම් ඒක කඩලා බිඳලා නැති බව බලන්න පුළුවන්. ඕනෑම දෙයක මොනවා හරි ඇතිවීම නැතිවීම බලන්න පුළුවන්. ඇතිවීම නැති වීම කියලා බැලුවාට ඇතිවීමත් නැතිවීමත් දෙක ම සංඛතයි. ඇති බවට සාපේක්ෂයි දැන් නැති බව. ඇතිවූ නිසයි දැන් නැති බව. ඇති බව ප්‍රත්‍ය කර ගෙනයි නැති බව.

එතකොට මේ ඇති බව නැති බව කියන දෙක ම ලෝකය තුළ සංඛතයි. මෙතන ජාති නිරොධො කියලා කීවේ ඉපදීම නැති වෙනවා නම් ජරාමරණ නැති වෙනවා කියලා, එතැන දී ඇති බවක නැති වීම නොවේ, ඇතිවෙන බව නැති වෙන්නට ඕනෑ. ඕකට කියනවා 'අනුත්පාදය' කියලා, නූපදින තත්වයකට පත්වීම කියලා. අපි මුලින් කථා කළා ඇතිවූ දෙයක් තියෙනවා නම් එය කපලා කොටලා විනාශ කරලා නැති බව බලන්න පුළුවන් කියලා. ඒක ඇතිවූ දෙයක නැති වීම. තව ක්‍රමයක් තියෙනවා ගහ කියන එක හැඳෙන්න යම් බීජයක් හේතු නම්, ඒ බීජය අපි විනාශ කළොත්, ගහ කියන එක නැති වුනා නොවේ, ගහ කියන එක නූපදින තත්වයට පත් වුනා. ඉපදුණ ගහක නැතිවීමත්, ගහේ ඉපදීම නැති කිරීමත් කියලා ධර්මතා දෙකක්. එතකොට ජාතිය නිසයි ජරාමරණ, ජරාමරණ එපා නම් ජාතිය නැති කරන්න ඕනෑ, ඉපදීම නැති කරන්න ඕනෑ. ජාති නිරොධො ජරා මරණ සොක පරිදෙව දුකක දෙමනසසුපායාසා නිරුප්ඤ්ඤි. එතකොට ජාති නිරෝධය කියන එකට තව වචනයක් තමයි පින්වතුනි අනුත්පාදය. නොහටගැන්ම. ඇතිවූ දෙයක නැති බවත්, ඇතිවෙන බව නැතිවීමත් කියන ධර්මතා දෙකේ ලොකු වෙනසක් තියෙනවා. ඇතිවෙන බව නැති වෙන එකට තමයි කියන්නේ නොහටගැන්ම කියලා. අනුත්පාදය කියලා. අසංඛතය කියලා. සකස් නො වෙනවා. නො හැඳෙනවා.

එතකොට මේ ඉපදීම නැති වෙන්නට ඕනෑ. පින්වතුනි, ජරාමරණත් දැන ගෙන, මේ ජරාමරණ කියන ධර්මතා දෙක ඇති වූවේ ඇතිවීම (ජාතිය) මුල් කාරණාව කර ගෙනයි, ඉපදීම මුල් කාරණාව කර ගෙනයි. කුමක ඉපදීම ද? තුන් භූමිය අනුව ගිය සියලු ධර්මතා ටික නම් ජරාමරණ, තුන් භූමිය අනුව ගිය සියලු ධර්මයන්ගේ ඉපදීම ම. ආයේ ඒකේ දී කුසල වශයෙන් හෝ අකුසල වශයෙන් හෝ ක්‍රියා වශයෙන් හෝ විපාක වශයෙන් හෝ කියලා නැවත බෙදන්න දෙයක් නැහැ, තුන් භූමිය ඇතුළේ තියෙන සියල්ල ධර්මතා. කාම භූමිය, රූප භූමිය, අරූප භූමිය

කියන තුන් භූමිය ඇතුළේ තියෙන සියලුම ධර්මතා ජරාමරණයි නම්, ඒ සියලුම ධර්මතා ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයෝ. ඒ සියලුම ධර්මයෝ නිරුද්ධ වුනා මයි ඒ ජාති නිරෝධය කියලා කීවේ, ඒ සියලුම ධර්මයෝ නො හට ගන්න තත්වයට පත් වුනා මයි අජරාමර. එහෙනම් අජරාමර බව කියලා කීවේ ජාති නිරෝධො ජරාමරණ නිරෝධා කියලා කීවේ නිවනට නමක්. ඉපදීම නැති වුනොත් ජරාමරණ නැහැ. ඉපදීම නැති වෙනවා කියන විට අපි මරණින් පසුව නූපදින තත්වය කියන එකක් බලන්න එපා. අපි දැන් දැක්කා අපි කියන තැන කියලා කොටු කර ගන්නේ නැතිව, සවිඥානක මේ කයෙත්, බාහිර සියලුම ධර්මත් කියලා දැක්කා අර පළඟටියාගේ උපමාවෙන් ජරාමරණ වලට. එහෙනම් අපි කියන තැන ඉඳලා බාහිර සියලුම ධර්ම ජාති ස්වභාව කොට, ඉපදීම ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයි කියන එක අපට සාක්ෂියක් ඇයි, ජරාමරණට හේතුව ජාතිය නිසා. එහෙනම් ජරාමරණ නිරෝධ කරන්න තියෙන්නේ ජාති නිරෝධයෙන් නම්, ඒ කියන්නේ තමන් කියන තැන ඉඳලා මේ තුන් භූමිය අනුව ගිය සියලුම ධර්ම නූපදින ස්වභාවයට පත් කළ දවසටයි, පත් කළ විටයි ජරාමරණ නිරුද්ධ වෙන්නේ.

හොඳට මතක තියා ගන්න නිවන කියන විට වෙන මොකුත් දකින්න එපා, ජරාමරණ නිරෝධය දකින්න, ජරාමරණ නිරෝධයට තව නමක් තමයි අජර අමර කියන දෙක. අජර කියන්නේ ජරාව නැහැ. අමර කියලා කියන්නේ මරණය නැහැ. අජරඅමර කියලා කියන්නේ ජරාමරණ නැහැ කියන එක. අජරඅමර කියන්නේ නිවනට. එතන ජරාමරණ නැහැ. එහෙනම් මේ නිවනට තව නමක් තමයි පින්වතුනි අජරාමර බව. එහෙනම් අජරාමර බව කියලා කීවේ, නිවන කියලා කීවේ, තුන් භූමිය අනුව ගිය සියලුම ධර්ම මතු නූපදින ස්වභාවයට පත් කරන්න පුළුවන් නම් යම්කිසි කෙනෙකුට, එයා අජරාමර බව සාක්ෂාත් කර ගත්ත කෙනෙක් වෙනවා. නිරෝධය සාක්ෂාත් කර ගත්ත කෙනෙක් වෙනවා. නිවීම සාක්ෂාත් කළ කෙනෙක් වෙනවා. එතකොට මේ තුන් භූමිය අනුව ගිය සියලුම ධර්මයන්ගේ ඉපදීම නැති කරන්න ඕනෑ. ඒ නිසයි රහත් වුනා කියලා කියන්නේ. “බීනා ජාති - ඉපදීම නැති කළා. ජාතිය ක්ෂය කළා. නැවතත් කළ යුත්තක් නැහැ” කියන තැනට එළඹ සිටින්නට ඕනෑ.

ඊට පසුව සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා - අයමෙව අරියො අටඨංගිකො මගෙගා ජරාමරණනිරෝධාගාමිනී පටිපදා - මේ ආයඝිෂ්ටාංගික මාර්ගය මයි ජරාමරණ නිරුද්ධ කරන ප්‍රතිපදාව කියලා

පෙන්නුවා. ජරාමරණය කියන එක දැක්කා නම්, ජරාමරණයේ ඇතිවීම ජාතියේ ඇතිවීමයි කියලා දැක්කා නම්, ජාති නිරෝධයෙන් ජරාමරණ නිරෝධයි කියලා දැක්කා නම්, ඉන් පසු එයාට ජරාමරණ නිරෝධ කරන ප්‍රතිපදාව හම්බ වෙනවා. මොකද මෙන්න මෙහෙම ධර්මතාවයක් තියෙනවා. ජරාමරණ ටික හම්බ වූවේ ජාතිය නිසයි. මේ ජාතිය කියන එක ඇති වූවේ භවය නිසා. භවය කියන එක ඇති වූවේ උපාදනය නිසා. උපාදනය කියන එක ඇති වූවේ තණ්හාව නිසා කියන කාරණාවක් තියෙනවා. අපි ගෙවල් දෙරවල්, යානවාහන, ඉඩකඩම්, මිල මුදල් වලට තණ්හා කළ විට ඒ තණ්හාව නමැති ක්ලේශය මුල් කාරණාව කර ගෙනයි තුන් භූමියේ ම උපදින්නේ. එහෙම වුනා මයි ජරාමරණ ඇතිවෙන්නේ. අපට ජරාමරණ නැති වෙන්න නම් ජාතිය නැති වෙන්න ඕනෑ. ජාතිය නැති වෙන්න නම් මේ ලෝභ, ද්වේශ, මෝහ - මේ තණ්හාව නැති වෙන්න ඕනෑ. තණ්හාව නැති වුනොත් ජාතිය නැති වෙනවා. මොකද තණ්හාව නැති වුනොත් උපාදන නැහැ. උපාදන නැති වුනොත් භවය නැහැ. භවය නැති වුනොත් ජාතිය නැහැ. එහෙම වුනොත් ජරාමරණ නැහැ. ඒ පිළිවෙල එන නිසයි, තියෙන නිසයි නො කිව්වාට මාර්ගය පනවන්නේ, ආයඨිෂ්ටාංගික මාර්ගය ජරාමරණ නැති කරන මගයි කියලා.

ඒ කියන්නේ ආයඨිෂ්ටාංගික මාර්ගයේ යෙදෙන්න ඕනෑ තණ්හාව කියන එක නො වැඩෙන, නො පවතින විදියට. ඒකේ දී මේ දේශනාව ඇසුව විට මේ පින්වතුන්ට සසර ගෙවා ගන්න භාවනා ක්‍රමයකුත් ලැබෙන්න ඕනෑ. දැන් ඔබලාට සම්මා දිට්ඨියක් ලැබිලා තියෙනවා, ඒ සම්මා දිට්ඨිය නැවත නැවත මෙනෙහි කිරීම මයි, ඊට අනුව නැවත නැවතත් බැලීම මයි ඔබට මාර්ගය වෙන්නේ. මේ ජරාමරණ පරියායෙන් ලෝකය දකින්න එක ඇසක්, එක ක්‍රමයක් දුන්නා. දැන් ජරාමරණ නිරෝධ කරන ප්‍රතිපදාව උපදින්න ඕනෑ මේ ඇසුව බණ ටිකෙන්. මම ඒක පැහැදිලි කරලා දෙන්නම්. අපි පෙන්නුවා, මෙපමණ කාලයක් දේපල වස්තුව, හරකබාන, ඉඩකඩම්, මිල මුදල්, දුදරුවෝ කියලා අපි දැක්කා නම්, බැලුවා නම් අපි නො දැක්කාට, නො දන්නවා වුනාට එතන තිබිලා තියෙන්නේ ජරාමරණයි කියන කාරණාව. දැන් ශ්‍රැතවත් ආයඨිශ්‍රාවකයා මොකද කරන්නේ, වෙනද වගේ මේ ධර්මය අහලා නැති කාලයේ, අවබෝධ නො වූ කාලයේ වගේ නොවේ, බණ ඇසුව දවසේ ඉඳලා වෙනද ක්‍රමයට වඩා මනස හසුරුවන විලාසය ටිකක් වෙනස් කර ගන්නවා.

ඒ කියන්නේ එක තැනක ඇස් දෙක වහ ගෙන ඉන්න කොට භාවනා කරනවා කියලා, එහෙම තැනක් ම විතරක් නොවේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ, සම්මා දිට්ඨිය කියලා කියන්නේ ජීවිතයේ හැම තැනක් පුරාම විහිදිලා, පැතිරිලා යන්න ඕනෑ මට්ටමක්. ඒ කියන්නේ විෂම ලෝකයේ සමච්ඡාදන හැසිරෙන්නත් ඕනෑ. අපි කියමු වෙනදට වගේ දුදරුවෝ ළඟට එනවා නම්, කථාබහ කරනවා නම් ‘අනේ පුතේ, අනේ දුවේ’ කියලා සාමාන්‍ය විදිහට ඒ අයට කථා කරනවා. නමුත් යටින් නුවණ අර ගෙන යනවා “මෙය ද ජරාමරණ ධර්මයක් නේද, අනේ මේ රූපයත් දිරනවා නේද, මරණයට පත්වෙනවා නේද, මම මේ දරුවා කියලා ජරාමරණ නේද අතපත ගාන්නේ, මේ ජරාමරණට නේද උපස්ථාන කරන්නේ” කියලා නුවණින් හිතනවා. ඒක කවුරුවත් දන්නේ නැහැ. දරුවා ළඟට එන විට “මොන දරුවෙක් ද මේ ජරාමරණයෙන්” කියලා එහෙම එළවන්නේ නැහැ. මේ දහම තුළ බොහෝම බුද්ධිමත්ව නුවණින් කටයුතු කරන්න ඕනෑ. ඒ අයටත් රිදෙන්තේ නැතිව, වෙහෙසකුත් නැතිව, උපායශීලීව.- “ඇයි මගේ පුතා මොනවා ද ඕනෑ, මේ ටික කන්න” කියලා කෑම ටිකත් කවනවා. නුවණින් හිතනවා “මේ රූපයත් දිරනවා නේද, මේ රූපයත් මැරෙනවා නේද, මේ ජරාමරණයට උපස්ථාන කරනවා නේද?” බඩුමුට්ටුවක් අතට අහු වෙන කොට, කොස්සේ ඉඳලා අහු වෙන විට “මෙය ද ජරාමරණ ධර්මයේ නේද?” දේපල වස්තුව දෙස බලන විට “මෙය ද ජරාමරණ ධර්මයේ නේද?” රන්රිදී මුතු මැණික් දෙස බලන විට “මේ රන්රිදී මුතු මැණික් හැටියට පෙනෙන්නේ ජරාමරණ නේද? මේකට තණ්හා කළොත් මාව නො මිඳෙන්නේ ජරාමරණයෙන් නේද?” කියලා ජරාමරණ අර්ථ දෙකකින්

1. මේකට තණ්හා කළා ම තණ්හා කරපු නිසා නැවත ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් පැමිණිලා තමන්ව ජරාමරණට පත් කරන නිසාත් මේවා ජරාමරණ.
2. ඒ වස්තුව දිරන ස්වභාවයෙන්, මැරෙන ස්වභාවයෙන් යුක්ත නිසාත් ජරාමරණ.

ජරාමරණ වූ ද, ජරාමරණ වෙන ද ධර්මයේ හැටියට හැම වෙලාවේ ම සිහි කර ගන්න උත්සාහවත් වෙන්න ඕනෑ. නැවත අමතක වෙලා වෙනද වගේ දුදරුවෝ, ගෙවල් දෙරවල්, හට්ටිමුට්ටි කියන තැනින් කල්පනා කරනවා. නැවතත් අමතක වෙලා නැවතත් මතක් කරලා ගන්නවා ‘නැහැ, මෙතන තියෙන්නේ මෙහෙම දෙයක් නේද’, ලෝකය බලන,

ලෝකය දකින මට්ටමට වඩා ටික ටික වෙනස් කර ගන්න එයා උත්සාහවත් වෙනවා ජරාමරණ ධර්මයෝ ජරාමරණ ධර්මයෝයි කියලා බලා ගන්න උත්සාහවත් වෙනවා.

මේ විදියට නුවණ අර ගෙන යන විට වෙනද වගේ රන්රිදී මුතු මැණික් කියලා වටිනාකම හාත්පස හිත අල්ල ගෙන හිටින්නේ නැහැ. මේ දරුවා මයි කියලා හාත්පස ඇත්ත වෙලා හිත අල්ල ගෙන හිටින්නේ නැහැ. මේවායින් තමන්ටත් රිදීමක් නැතිව, අනුන්ටත් රිදීමක් නැතිව ආසාව ටික ටික අඩු වෙලා, බොහෝම නිරාමිස විරාගී මනසක් හැදෙන තැන දක්වා ම තමන්ව අර ගෙන එනවා. ඒ වගේ වෙලාවේ දී මෙහෙම මේ ඥාන දර්ශනය මුල් කරලා තණ්හාව නැති වෙන තැනට පත් කරන්න පුළුවන්. තණ්හාව නැති වුනා ම ආශ්‍රවයන්ගෙන්, නිවරණයන්ගෙන්, කෙලෙසුන්ගෙන් ඒ ආශ්‍රව නිවරණ, කෙලෙස් එක්ක ගිය සියලුම ස්කන්ධයන්ගෙන්ද අපේ මනස මිඳෙනවා. මිදුණා ම තුන් හවයෙන් ම අපේ මනස මිඳෙනවා. තවදුරටත් කළ යුත්තක් නැතැයි කියන තැනට එනවා. මේ නිවන සාක්ෂාත් කළා වෙනවා. මේ ජරාමරණ නිරෝධය සාක්ෂාත් කරන්න තියෙන පරියාය තමයි 'ජරාමරණ පරියාය'. ඒක ම සම්මා දිට්ඨියට ගන්න, හැම දෙයක් දෙස ම ජරාමරණ ධර්මයක් දෙස බලන විදියට නුවණ අර ගෙන යන්න. මේක මේ විදියට කළොත් නොබෝ කලකින් මේ පින්වතුන්ට විශේෂණයකට පත් වෙන්න පුළුවන්. මේ දුක් සහගත සසරින් අත්මිදිලා, මේ ජරාමරණ දුකෙන් එතෙර වන්නට පීරිය වඩන මේ අභිංසක ලෝකයට මේ දේශනාව හේතු උපනිශ්‍රය වේවා, ඒ සඳහා තුටු පඬුරක් ම වේවා කියමින් මේ දේශනාව අවසන් කරනවා.

සාදු ! සාදු !! සාදු !!!
ජරාමරණ වාරය නිමා විය.

ජාති වාරය

නවෝත්තරාගමන භගවතෝ ආරාධනා සමිතිය සම්මුඛයා

යනෝ බො ආවුසො, අරියසාවකො ජාතිඤ්ච පජානාති, ජාතිසමුදයඤ්ච පජානාති, ජාතිනිරොධඤ්ච පජානාති, ජාතිනිරොධගාමිනි පටිපදඤ්ච පජානාති, එතතාවතාපි බො ආවුසො, අරියසාවකො සමමාදිට්ඨි හොති, උජ්ජගතාස්ස දිට්ඨි, ධම්මෙ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්තාගතො, ආගතො ඉමං සද්ධම්මං'ති.

ධර්මශ්‍රවණාභිලාශී, ශ්‍රද්ධා බුධි සම්පන්න කාරුණික පින්වතුනි, මේ පින්වත් පිරිස මේ මොහොතේ දී සුදනම් වෙන්වෙත් ලොව්තුරා බුදුරජාණන් වහන්සේ අපි කෙරෙහි අනුකම්පාවෙන් දේශනා කළ සද්ධර්මයෙන් බිඳක් ශ්‍රවණය කරන්නට. ඒ නිසා හැමදෙනා ම තමන්ගේ සිත නොයෙක් අරමුණුවලට යන්න නො දී බොහෝම උචමනාවෙන් තුණුරුවන් කෙරෙහි සිතේ පැහැදීම ශ්‍රද්ධාව ඇති කර ගෙන මේ මොහොතේ දී මේ ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්නට ඕනෑ.

විශේෂයෙන්ම අද ධර්ම දේශනාවේ දී අපි පිළිවෙලින් මජ්ඣිම නිකායේ, මූලපණ්ණාසකයේ තියෙන සම්මා දිට්ඨි සූත්‍රයේ, ශ්‍රාවකයන්ගේ සෘජු බව ඇති වීම පිණිස, නිවැරදි දැකීම ඇති වීම පිණිස පවතින ධර්මතා දහසයක් පෙන්නුපු දහම් පරියායක් තියෙනවා. ඒ දහම් පරියාය අනුපිළිවෙලින් අපි දේශනා කරමින් පැමිණෙනවා. එයින් අද අපට ලැබිලා තියෙන්නේ පස් වෙනි ක්‍රමය, ජාති වාරය කියලා කියනවා. ඉතින් මේ දේශනාව, දේශනා කරන්නේ සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ, භික්ෂූන් වහන්සේලාට. සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ, භික්ෂූන් වහන්සේලාට ජරා මරණය පිළිබඳ පරියාය දේශනා කළාට පසු, ඒ භික්ෂූන් වහන්සේලා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේගේ දේශනාවට සතුටු වෙලා, සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේගේ දේශනාව සතුටින් අනුමෝදන් වෙලා, නැවතත් ප්‍රශ්නයක් අහනවා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේගෙන්, “ඇවැත්නි, සාරිපුත්ත ස්ථවිරයන් වහන්ස, ශ්‍රාවකයන්ගේ සම්මා දිට්ඨිය ඇති කර ගැනීම පිණිස, ඒ වගේම ශ්‍රාවකයන්ගේ සෘජු බව පිණිස, ධර්මයේ නො සෙල්වෙන පැහැදීම පිණිස පවතින තව ක්‍රමයක් තියෙනවා ද?” කියලා. ඒ වෙලාවේ දී සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ කියනවා, දේශනා කරනවා, “ඇවැත්නි, එහෙම ක්‍රමයක් තියෙනවා. තව පරියායක් තියෙනවා. යම් කිසි කෙනෙක් ‘ජාතිඤ්ච පජානාති’, ජාතිය කියන්නේ කුමක් ද කියලා

දන්නවා නම්, 'ජාතිසමුදයඤ්ඤා පජානාති', ජාතියේ ඇති වන හැටි කුමක් ද කියලා දන්නවා නම්, 'ජාතිනිරොධඤ්ඤා පජානාති', ජාතිය නැති බව, නැති තැන, නැති කිරීම දන්නවා නම්, 'ජාතිනිරොධගාමිනි පටිපදඤ්ඤා පජානාති', ජාතිය නිරුද්ධ කරන ප්‍රතිපදාව, මාර්ගය දන්නවා නම්, මෙපමණකින් ම ආයථිශ්‍රාවක තෙමේ මනා දැකුම් ඇත්තෙක් වෙනවා. ඔහුගේ දැකීම සෘජු බවට පත් වෙනවා. ධර්මයේ ගුණ දැන පැහැදීමකින් යුක්ත වෙන, නො සෙල්වෙන ශ්‍රධාවෙන් යුක්ත වන, පෘථග්ජන භූමිය ඉක්මවා සිටී, මේ ආයථි භූමියට පැමිණි පුද්ගලයෙක් කියලා කියන්නන් පුළුවන්" කියලා දේශනා කරනවා.

ඒ වෙලාවේ දී පින්වතුනි, සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ ජාතිය පිළිබඳ මේ ධර්ම දේශනාව, මේ පරියාය භික්ෂූන් වහන්සේලාට මතක් කරනවා. ඒ කියන්නේ ඉපදීම කියන්නේ කුමක් ද කියලා අපට අවබෝධ වුනොත්, තේරුම් කර ගත්තොත්, ඉපදීම ඇති වෙන හේතුවත්, ඒ හේතුවේ නැති වීමෙන් ඉපදීම නැති කරන්නට පුළුවන් බවත් අපට තේරුනොත්, ඒ වගේම ඉපදීම නැති කර ගන්න පුළුවන් මාර්ගයත් අපට තේරුම් කර ගන්න පුළුවන් නම්, දිට්ඨි සම්පන්න පුද්ගලයෙක්, මාර්ගස්ථ පුද්ගලයෙක් බවට පත් වෙනවා. එහෙනම් එබඳු සසර දුක්ගිනි නිවීම පිණිස පවතින, මේ මාර්ග දෘෂ්ටිය පහළ කර ගැනීම පිණිස පවතින දහම් පරියායේ මේ ක්‍රමය ගැනත් අපි ටිකක් නුවණින් සම්මර්ශනය කරලා, විමර්ශනය කරලා බලමු. ඒ දැකීම අපි තුළත් ඇති කර ගන්න ඕනෑ. කොහොමද ඇති කර ගන්නේ, මොන වගේ දැනුම් පරාසයක් එකතු කර, ගොනු කර ගත් විට ද අපට ඒ නුවණ පහළ වන්නේ කියන කාරණාව.

සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ ආපහු දේශනා කරනවා, "ඇවැත්නි, ජාතිය කියන්නේ කුමක් ද? ඇවැත්නි, ජාතිය ඇති වෙන්න හේතුව, ජාතියට හේතුව කුමක් ද? ඇවැත්නි ජාතිය, නැතිනම් ඉපදීම නැති වෙන්නේ කුමන හේතුව නැති වීමෙන් ද? ජාතිය, නැත්නම් ඉපදීම නැති කරන ප්‍රතිපදාව කුමක් ද?" කියලා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ ම ප්‍රශ්නයක් අහලා, සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ ම ඒ ප්‍රශ්නයට උත්තර දෙනවා "ඇවැත්නි ජාතිය කියලා කියන්නේ, ඒ ඒ සත්වයන්ගේ, ඒ ඒ සත්ත්ව නිකාය වල ඒ සත්වයන්ගේ ඉපදීමක් තියෙනවා නම්, මනාව ඉපදීමක් තියෙනවා නම්, මව් කුසට බැස ගන්න බවක් තියෙනවා නම්, මේ ආයතන වල පහළ වීමක්, ස්කන්ධ හට ගැනීමක් තියෙනවා නම්, මෙන්න මේකට කියනවා ජාතිය" කියලා දේශනා කළා.

ඊට පස්සේ ජාති සමුදය කියන්නේ කුමක් ද? 'භව පච්චයා ජාති', භවයයි මේ ඉපදීමට හේතුව කියලා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ පෙන්වා වදලා, දේශනා කොට වදලා. 'භවනිරොධා ජාතිනිරොධො' භවය නැත්නම්, ජාතිය නැති වෙනවා කියලාත්, සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කළා. 'අයමෙව අරියො අවිඨ්ඨිකො මග්ගො ජාතිනිරොධගාමිනී පටිපදා', මේ ආයඪී අෂ්ටාංගික මාර්ගය ම ජාතිය නිරුද්ධ කරන ප්‍රතිපදාවයි කියලා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කළා. දැන් මෙන්න මේ කාරණාව ගැන අපි ටිකක් නුවණින් බලමු. අපේ නුවණ මේ ධර්මයන් කෙරෙහි අර ගෙන යමු. 'ජාතික්ඛ පජානාති' කියන විට ජාතිය ගැන දන්නවා නම්, පජානාති කියන්නේ නුවණින් දන්නවා නම්, ඉපදීම ගැන නුවණින් දන්නවා නම්, එතකොට ඉපදීම ගැන නුවණින් දැන ගන්න විට අපට ඒ තුළ කරුණු රාශියක් දැන ගන්නට තියෙනවා. දැන ගන්නට ඕනෑ. ඒ ඒ සත්වයන්ගේ, ඒ ඒ සත්ව නිකායවල ඉපදීමක් ගැන සඳහන් කළා. එතකොට ඒ ඒ සත්වයන්ගේ, ඒ ඒ සත්ව නිකායවල ඉපදීමක් තියෙනවා නම්, ඒ ඉපදීමයි ජාතිය කියන්නේ කියන ධර්මතාවය අපට පෙන්වුවා.

එතකොට පින්වතුනි, මෙනැන දී ඒ ඒ සත්වයන්ගේ, ඒ ඒ සත්ව නිකායවල ජාතිය කියන ධර්මතාවය කුම දෙකකින් පහවන්නට පුළුවන්. එක්කම වශයෙන් සහ සන්නති වශයෙන්. තව පැත්තකින් ගත්තම ප්‍රවෘත්ති වශයෙන් සහ ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන්. එක්කම වශයෙන්, සන්නති වශයෙන් මේ ජාතිය කියන කාරණාව ලැබෙනවා. ඒ වගේම අභිධර්ම පිටකයේ ධම්මසංගණිප්‍රකරණය වැනි ප්‍රකරණවල තව තව පෙන්වනවා 'තේසං තේසං ධම්මානං ජාති සංජාති අභිනිබ්බන්ති', ඒ ඒ ධර්මයන්ගේ ජාතියකුත්, ඒ ඒ ධර්මයන්ගේ හට ගැනීමකුත්, ඒ ඒ ධර්මයන්ගේ පහළ වීමකුත් තියෙනවා. එතකොට මෙන්න මේ දෙක ම ජාතිය කියන කාරණාව ඇති වෙන්නට, ජාතිය කියන කාරණාව පවතින්නට හේතු කාරණාවන් වෙනවා.

1. ඒ ඒ ධර්මයන්ගේ ජාතිය, ඒ ඒ ධර්මයන්ගේ හට ගැනීම නො දන්න විට කෙලෙස් ඇති වෙනවා, ඒ ඒ ධර්මයන් කෙරෙහි රාග ද්වේශ මෝහ ඇති වෙනවා. ඒ රාග ද්වේශ මෝහ ඇති වීම අපට හේතු වෙනවා, ඒ ඒ සත්ව නිකායවල හට ගැනීමට, ඇති වීමට.
2. ඒ ඒ සත්ව නිකායවල හට ගැනීම, ඇති වීම නො දන්නා කම හේතු වෙනවා ඒ ඒ ධර්මතාවයන්ගේ හට ගැනීමට.

ඒනිසා මේ ජාතිය නැති කරන ප්‍රතිපදාව අපට මතු වෙන්නේ ජාති නිරෝධය කරන ක්‍රම අපට පහළ වෙන්නේ, ජාතිය පිළිබඳ අවබෝධය ඇති වූ විටයි. ඇති කර ගත් විටයි. ඒ නිසා අපි හොඳට තේරුම් කර ගන්න ඕනෑ, ජාතිය කියන විට, 'ජාතිඤ්ඤා පජානාති' කියන විට, ඉපදීම දන්නවා කියන විට, ඉපදීම කියන්නේ කුමක් ද කියන කාරණාව. පුද්ගලයෙකුගේ නැත්නම් සත්වයෙකුගේ ඉපදීම ලෝකේ කවුරුත් දන්නවා. එහෙම දන්න පමණින් ජාතිය ගැන දන්නවා නොවේ. ජාතිය ගැන දන්නවා කියන්න නම් ඉපදීම කියන ධර්මතාවය දන්නවා, මොන මොන වගේ ඉපදීම ද, මොන මොන තැන්වල ඉපදීම ද කියන කාරණාවත් තේරෙන්නට ඕනෑ. ඉපදීම ස්වාභාව කොට ඇති ධර්මතා මොනවා ද, ඒ ඉපදීම ස්වාභාව කොට ඇති ධර්මතා යම්තාක් ද, ඒ තාක්, ඒ ධර්මයන් කෙරෙහි නුවණ ඇතිවූ විටයි, මෙන්න මේ ඔක්කොම ධර්මතා ජාතිය ස්වාභාව කොට ඇති ධර්මයි කියන කාරණාව අපට තේරෙන්නේ. එතකොට එදටයි අපිට ඒ ජාතිය ස්වාභාව කොට ඇති ධර්මයන්ගේ ආදීනව දකින්න පුළුවන් කම ලැබෙන්නේ. ජාතිය ස්වාභාව කොට ඇති ධර්මයන්ගේ ආදීනව දකලා, ජාතිය ස්වාභාව කොට ඇති ධර්මයන්ගේ නො ඇලෙන්නට අවබෝධයක් ඇති වෙන්නේ. එතකොට ඒ ජාතිය ස්වාභාව කොට ඇති ධර්මයන්ගේ නො ඇලීම නිසා තණ්හාව දුරු කිරීම නිසා, ජාති නිරෝධය සාක්‍ෂාත් කර ගන්නට පුළුවන්.

එහෙනම් අපට මුලින් ම හමු වෙනවා, මුලින් ම ලැබෙනවා, 'ජාතිඤ්ඤා පජානාති' කියන කාරණාව, ජාතිය දැන ගන්නට ඕනෑ කියන ධර්මතාවය අපට ලැබෙනවා. අපි පොඩ්ඩක් ඒ ජාතිය කියන කාරණාව නුවණින් බලමු. ඒ ජාතිය කියන කාරණාව සත්ව වශයෙන්, පුද්ගල වශයෙන් අපි ගත්තහම, මම මතක් කළා, ජාතිය කියන කාරණාව දෙආකාරයකින් දැන යුතුයි. කුමක් ද දෙයාකාරය? එක්කම ජාතියක් තියෙනවා. සත්තති ජාතියක් තියෙනවා. කුමක ජාතිය ද? ඒ ඒ ස්කන්ධ වල, ඒ ඒ ආයතන වල. මෙතැන දී දැන් ඉහත සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ මාතෘකා කළ ඒ ධර්මයේ අර්ථය ටිකක් මෙනෙහි කරලා ම මෙතැනට සම්බන්ධ කර ගනිමු.

'ජාති, සංජාති, ඔක්කන්ති, අභිනිබ්බන්ති' එතකොට ජාති කියලා කියන විට එතැන දී දකින්න ඕනෑ, යම්කිසි සත්වයෙක්, යම්කිසි පුද්ගලයෙක් මව් කුසට ප්‍රතිසන්ධි ගන්න අවස්ථාව. ඊට පස්සේ සංජාති කියලා කියන්නේ මනාව හට ගන්නවා, ඒ කියන්නේ මව් කුසෙන් බිහි

වෙනවා. අතපය, ශරීර අතපය සහිත ව, ඇස් කන් සහිත ව මව් කුසෙන් බිහි වන අවස්ථාවට කියනවා සංජාති කියලා. මව් කුසක, බීජ කළලයක ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් බැස ගන්න අවස්ථාවට කියනවා ජාති කියලා. මව් කුසකින් බිහි වන අවස්ථාවට කියනවා සංජාති කියලා. ඒ වගේම ඔක්කන්ති, ඒ ඒ සත්ව නිකායවල සත්වයන් මව් කුසට බැස ගන්න බවක් තියෙනවා නම්. සත්වයා අභිනිබ්බන්ති කියන විට පහළ වෙනවා. මොකද මේ ජාති වාරය ගත්තම, මනුෂ්‍යයන්ට පමණක් නොවේ, තුන් භූමියේ ම ඉන්න සත්වයින් අයිතියි. දැන් දෙවියෝ වගේ, බ්‍රහ්මයෝ වගේ අය පහළ වෙනවා - අභිනිබ්බන්ති. ඊට පස්සේ එතැනින් ඒ ඔක්කොම සම්පිණ්ඩනය කරලා පරමාර්ථ වශයෙන් පෙන්වනවා. 'බන්ධානං පාතුභාවො ආයතනානං පටිලාභො', සත්වයෙක් ඉපදුණා, පුද්ගලයෙක් ඉපදුණා කියලා අපි හිතුවාට ඒ මව් කුසක හෝ, මව් කුසින් හෝ බිහි වුනේ පුද්ගලයෙක් එහෙම නොවේ. කෙනෙක් එහෙම නොවේ. කුමක් ද? ස්කන්ධයන්ගේ පහළ වීමක්, ආයතනයන්ගේ පහළ වීමක් තියෙන්නේ කියන තැනට අර ගෙන එනවා.

එතකොට ඒ වචන ටිකේ අර්ථය ඒ විදිහට තේරුම් කර ගෙන ඊට පස්සේ, ඒ ජාති සංජාති ඔක්කන්ති කියලා පෙන්වලා පරමාර්ථ ධර්මය අරමුණු කරමින් 'බන්ධානං පාතුභාවො ආයතනානං පටිලාභො' කියලා සත්ව පුද්ගල භාවයෙන් තොර ස්කන්ධයන්ගේ පහළ වීමක්, ආයතනයන්ගේ පහළ වීමකුයි මෙතැන තියෙන්නේ කියන කාරණාව පෙන්වනවා. ලෝකයා පුද්ගල භාවයක් ඇති කර ගෙන සිටියාට, ඇති කර ගෙන තිබුණාට, මෙතැන ස්කන්ධයන්ගේ පහළ වීමක්, ආයතනයන්ගේ පහළ වීමක් තියෙන්නේ. ඒ ස්කන්ධයන්ගේ පහළ වීම, ආයතනයන්ගේ පහළ වීමයි එක්කම වශයෙන් සහ සන්තති වශයෙන් දෙයාකාරයකින් පවතින්නේ. මේ පින්වතුන්ට, ඒ ජාතිය පිළිබඳ ව තේරුම් කර ගැනීම පිණිස පවතින උපමාවකුත් මම ඉදිරියේ දී ඉදිරිපත් කරනවා.

ඒ වගේම තව පැත්තකින් ගත්තම, මේ පින්වතුන් තව කාරණාවක් හොඳට මතක තියා ගන්නට ඕනෑ. අපේ ජීවිතයෙන් ගත්තම, ජාතිය කියලා කියන්නේ විපාක කියන ටික කියලා හොඳට මතක තියා ගන්නට ඕනෑ. අපි දන්නවා කාමාවචර විපාක කියලා සිත් වගයක් තියෙනවා. ඒ වගේම රූපාවචර විපාක කියලා තියෙනවා, අරූපාවචර විපාක කියලා තියෙනවා. මෙන්න මේ තුන් භූමිය අනුව ගිය සියලුම

විපාක විකත්, ක්‍රියා ධර්මත්, ක්‍රියා සිත් විකත් දකින්න ඕනෑ, ජාතිය කියන තැනට. එතකොට ජාතිය කියන කාරණාවට තව පරියාය නමක් තමයි මේ විපාක කියන සිත්, විපාක කියන මට්ටම. එතකොට මේ විපාක කියන මට්ටමටයි ජාතිය කියලා කියන්නේ. ඒ පිළිබඳ අවබෝධයක් ලබාගැනීමට මම බොහොම සරල පොඩි උපමාවක් මේ පින්චතුන්ට පෙන්වන්නම්.

මේ පින්චතුන් පොඩ්ඩක් සිහිපත් කරලා බලන්න, අපි කියමු ගස්ලබු ඇටයක් වගේ දෙයක් ගත්තොත්, ඒ ගස්ලබු ඇටයට කියනවා හේතුවක් කියලා, බීජයක් කියලා. ඒ හේතුව නිසා, ඒ බීජය නිසා, පින්චතුනි, ගස්ලබු ගසක් හට ගන්න පුළුවන්. ඊට පස්සේ මේ ගස්ලබු ගස ඇති වුනාම, පරාගණය, පෝෂණය හා අවට හේතූන්ගේ උපකාරය ලබාගෙන, ඒ වගේම සතර මහා ධාතුන්ගේ උපකාරය ලබාගෙන ඒ ගහේ ගස්ලබු ගෙඩි හැදෙන්නත් පුළුවන්. එතකොට මේ ගස්ලබු ගසටත්, ගෙඩිවලටත් දෙකට ම කියන්න පුළුවන් ඵලයක් කියලා. දෙක ම ඵලයක්. මෙතැන දී හොඳට එක කාරණාවක් බලන්න, ගස්ලබු ඇටය බීජයක්. හේතුවක්. ඒ හේතුව නිසා හට ගත්ත ඵලය කුමක් ද? ගස්ලබු ගස ද, ගස්ලබු ගෙඩිය ද? පින්චතුනි, හේතුව නිසා හට ගත්ත ඵලය ගස්ලබු ගෙඩිය වෙන්නේ නෑ. මොකද එහෙනම් කෙළින්ම ගස්ලබු ඇටයකින් ගස්ලබු ගෙඩිය හැදෙන්න ඕනෑ. නමුත් හේතුව නිසා, ගස්ලබු ඇටය නැමති, බීජය නිසා හේතුව නිසා හට ගත්ත ඵලය තමයි, කුමක් ද, ගස්ලබු ගස. හොඳට මතක තබා ගන්න ඕනෑ, මේ ගස්ලබු ඇටය නැමති බීජය නිසා, හේතුව නිසා ගස්ලබු ගසක් ඇති වෙනවා. මේ උපමාව හොඳට මතක තියා ගන්න. පස්සේ මම උපමේයට ගළපලා පෙන්වනවා. ඊට පස්සේ වට පිටේ උපකාරයක් ඇතිව ඒ ගසේ ගස්ලබු ගෙඩිය හැදෙනවා. ඊට පස්සේ ඒ ගෙඩිය තුළ තිබෙනවා, ආපසු ගස්ලබු ගසක් හදන්න තියෙන හේතු වික. ගස්ලබු ඇටය, නැත්නම් බීජය නිසා හැදුණු ගසක් තියෙනවා නම්, ඒ ගසට පුළුවන් කමක් නැහැ මොන විදියකට වත් නැවත ගසක් හදන්න බිජ ඇති කරන්න. ඒ ගසට බැහැ තව ගසක්, ඒ වගේ පරම්පරාවක් ඉදිරියට ගෙන යන්න. ඒ ගහේ හැදෙන ගෙඩි ඇතුළෙයි, නැවත පරම්පරාව ගෙන යන්න පුළුවන් බිජ තියෙන්නේ.

එතකොට මෙන්න මේ උපමාව වගේ, අපේ ජීවිත තුළත් තියෙනවා, බලන්න ධර්මතාවයක්, ගස්ලබු ඇටය නැත්නම් ඒ බීජය වගේ හිතා ගන්න පුරාණ කර්මය. ඒ පුරාණ කර්මයෙන් හට ගත්ත විපාකය දකින්න මේ ප්‍රතිසන්ධි නාමරූප දෙක. අපේ සවිඥානක කය දකින්න

හරියට ගස්ලබු ගස වගේ. තව පැත්තකින් ගත්තොත් ඇසයි, ඇසේ ඇතුල් පැත්තයි, කනයි, කනේ ඇතුල් පැත්තයි, නාසයයි, නාසයෙන් ඇතුල් පැත්තයි (අභ්‍යන්තර පැත්ත) දිවයි, දිවේ ඇතුල් පැත්තයි. කයයි, කයෙන් ඇතුල් පැත්තයි, මෙන්න මේ ටික හරියට ගස්ලබු ගස වගේයි. මේකට කියනවා ප්‍රතිසන්ධි විපාක නැතිනම් පෙර කර්මයෙන් හට ගත්ත ටික කියලා. දැන් මෙන්න මේ ටිකේ, මොන විදියකට වත් හැකියාවක් නැහැ, නැවත ප්‍රතිසන්ධියක් ලබා දෙන්න. අර ගස්ලබු ගසට හැකියාවක් නැහැ වගේ නැවත ගසක් ඇති කරන්න. ඒ පුරාණ හේතුවෙන්, නැත්නම් ගස්ලබු ඇටයෙන් හට ගත්ත ගහේ ඵලය ඵලමණකින් ඉවරයි. ඒ වගේ පුරාණ කර්මයේ ඵලය මේ කය හදන එකෙන් ඉවරයි. ඊට පස්සේ වටපිටාවේ තියෙන උපකාරය ඇතිව ඒකේ ගෙඩි හැදෙනවා වගේ දකින්න ඕනෑ මේ ප්‍රතිසන්ධි නාමරූප දෙක උදව් කර ගෙන පහළ වෙන ප්‍රවෘත්ති විපාක.

අපි ඒක සරල විදිහට ආපහු මතක් කළොත්, ගස්ලබු ඇටයකට හැදුණා ගස්ලබු ගසක්, ගස්ලබු ගහේ ගෙඩි හැදුණා. ගස්ලබු ගස දකින්න ප්‍රතිසන්ධි විපාක වශයෙන් අපට ලැබෙන ටික වගේ. ඒ කියන්නේ ගස්ලබු ඇටයට ලැබුණු විපාකයේ ඵලය තමයි ගස්ලබු ගස. ගස්ලබු ගස කියන එක හේතු කර ගෙන, තව වටපිටාවත් ඊට හේතු කර ගෙන හැදුණු ඵලයක් තමයි ගෙඩි. ඒක අපේ ජීවිතයට ගත්තම ගස්ලබු ගස වගේ දකින්න ප්‍රතිසන්ධි විපාකය. ගස්ලබු ගෙඩි වගේ දකින්න ප්‍රවෘත්ති විපාකය. ඒකට තව නමක් ගත්තොත්, ගස්ලබු ගස වගේ දකින්න සන්නති වශයෙන් ඉපදීම. ගස්ලබු ගෙඩි වගේ දකින්න එක්කම වශයෙන් ස්කන්ධයන්ගේ ඉපදීම. ඒකේ දී සන්නති වශයෙන් කියන්නේ, ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් කියන්නේ එකයි. එක්කම වශයෙන් කියලා කියන්නේ, අර ප්‍රවෘත්ති විපාක කියලා කියන්නේ එකයි. ප්‍රවෘත්ති විපාකත්, එක්කම විපාකත් කියලා කියනවා එක කොටසකට. සන්නති විපාක, සන්නති ඉපදීම, නැතිනම් ප්‍රතිසන්ධි විපාක කියලා තව කොටසකට කියනවා. එතකොට ගස්ලබු ඇටයට හැදුණු ගස වගේ පෙර කර්මයට හැදුණු මේ ප්‍රතිසන්ධි විපාකය. ප්‍රතිසන්ධි නාමරූප දෙක, ඒක ගස්ලබු ගස වගේ. ඊට පස්සේ ඒ ප්‍රතිසන්ධි විපාකය ඇති වුනාට පස්සේ එක්කම විපාක කියලා ටිකක්, ප්‍රවෘත්ති විපාක කියලා ටිකක් තියෙනවා, පැවැත්ම තුළ තියෙන විපාක, ඒකට කියනවා වක්කු විඥන, සෝත විඥන, ඝාණ විඥන, ජිව්හා විඥන, කාය විඥන, මනෝ විඥන කියලා, ඒ ඒ අරමුණු දකින්න විපාක සිත් උපදිනවා. මේ එක්කම ජාතිය, නැත්නම් ප්‍රවෘත්ති විපාක. මෙන්න මේ

ටික හරියට අර ගස්ලබු ගහේ හැදෙන ගෙඩි ටික වගේ. ගස්ලබු ගස වගෙයි කීවේ අපට මේ කය උරුම වූ එක, කය සවිඥානක වූ එක.

එතකොට ගස්ලබු ගසක් තිබුණු පමණින් පින්වතුනි, ගෙඩි හැදෙන්නේ නෑ. හොඳට ඒක බලන්නට ඕනෑ. ගස්ලබු ගසක් තිබුණු පමණින් ගෙඩි හැදෙන්නේ නෑ. වටපිටාවේ සෘතු බලපෑම තියෙන්නට ඕනෑ. පරාගණය, පෝෂණය තියෙන්නට ඕනෑ. සතර මහා ධාතුන්ගේ අනුග්‍රහය, ආහාරයේ අනුග්‍රහය තියෙන්නට ඕනෑ. මේ ටිකත් උදව් කර ගෙන පුරාණ බීජයෙන් හැදුණු ගසත් උදව් කර ගෙනයි ගෙඩි හැදෙන්නේ. ඒ ගෙඩි ඇතුළේ හැම වෙලාවෙ ම නැවත පරම්පරාවක් ගෙන යන්න පුළුවන් බීජ තියෙනවා. බැරි වෙලා ගස්ලබු ගසක ගෙඩි හැදුණේ නැත්නම් ගෙඩි ටික නැති වුනොත් මොකද වෙන්නේ? පුරාණ බීජයට හැදුණු ඒ ගස ආයුෂ තියෙන කම් තිබ්ලා ඒකෙ ආයුෂ ඉවර වෙන විට ඉවර වෙනවා. ඒ පරම්පරාවත් ඉවර වෙනවා. නමුත් මේ බීජ හදන නිසා වර්තමාන විපාකයක් ඇති වෙනවා. ඒ පරම්පරාව දිගින් දිගට යනවා. ඒ වගේ පුරාණ කර්මයට හට ගත්ත විපාකයෙන් මේ කය හැදෙනවා. මේ කය උදව් කර ගෙන, ඒ වගේම වටපිටාවත් උදව් කර ගෙන, අයෝනිසෝමනසිකාරය, අවිද්‍යාව, ආශ්‍රව වගේ ක්ලේශ ධර්මත් උදව් කර ගෙන, මේ ප්‍රතිසන්ධි නාමරූප දෙකත් උදව් කර ගෙන, අපට ප්‍රවෘත්ති විපාක, වර්තමාන විපාක ලැබෙනවා - වක්ඛු විඥානය, සෝත විඥානය, සාණ විඥානය, ජීවිතා විඥානය, කාය විඥානය, මනෝ විඥානය කියලා. මෙන්න මේ විපාක ටික තමයි අපට කර්ම. අර ගස්ලබු ගෙඩිය ඇතුළේයි ඇට තියෙන්නේ වගේ, වක්ඛු විඥානය ඉපදුනොත් වක්ඛු විඥානය ඉපිද නිරුද්ධ වෙන විට සම්පටිච්ඡන කියන සිත, ඊට පසුව සන්තීරණ කියන හිත ඊට පස්සේ වොන්ඵපන කියන සිත, ඊට පස්සේ ජවන්. 'ජවන්' කියලා කියන්නේ කර්මය. වක්ඛු විඥානය ඉපදුණා නම් ඒ චිත්ත විථියේ කෙළවර අපට කර්ම. සෝත විඥානය ඉපදුණ විට ඒ චිත්ත විථියේ කෙළවර කර්ම. එතකොට අර ගස්ලබු ගෙඩිය ඇතුළේ අර පරම්පරාව ගෙන යන බීජ තියෙනවා වගේ, මේ ප්‍රවෘත්ති විපාකවල තියෙන දෝෂය තමයි, මේ ප්‍රවෘත්ති විපාකය ඇති වුනාට පස්සේ අවසන් වන්නේ කර්ම කියන මට්ටම නිපදවලා.

එතකොට මෙතැන දී ජාතිඤ්ච පජානාති කියන විට මේ පින්වතුන්ට කාරණා දෙකක් තේරුම් යන්නට ඕනෑ. ජාතිය කියන්නේ ඇති වීම. ඇති වීම තියෙනවා, එක්කම සහ සන්තති වශයෙන්. තව

පැත්තකින් ගත්තොත් ප්‍රවෘත්ති සහ ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන්. ඒකෙ දී අර ගස්ලබු ගස සහ ගෙඩිය වගේ. එතකොට අපි දැන් මෙතැන දී තේරුම් කර ගන්නට ඕනෑ, ඒ ගස්ලබු ගස වගේ ප්‍රතිසන්ධි නාමරූප දෙක සන්නති වශයෙන් පහළ වූ එකේ දෝෂයක් නැහැ. ඒ උදව් කර ගෙන ඇතිවන එක්කම විපාකයෙන් මිඳෙන්ට අපි උත්සාහවත් වෙන්නට ඕනෑ. කුමක් ද එක්කම විපාකවල තියෙන දෝෂය? ගස්ලබු ගෙඩියේ අපට දෝෂයක් නැහැ. නමුත් ගස්ලබු ගෙඩි හැදුනොත් ඒක ඇතුළේ ඇට තියෙන එක නතර කරන්න බැහැ. ඇට තිබුනොත් නැවත මේ ගස්ලබු ගස හැදෙනවා. මේ පරම්පරාව ඉදිරියට යනවා කියන කාරණාව නතර කරන්න බැහැ.

එතකොට පින්වතුනි, මෙන්න මේ ජාතිය පිළිබඳ ව පෙන්වන කොට, ජාතිය කියන අවස්ථාවේ ප්‍රතිසන්ධි අවස්ථාව මෙන්න මේ ටිකයි, එක්කම කියන්නේ මේ ටිකයි. මෙන්න මේ එක්කම ජාතිය, නැත්නම් ස්කන්ධයන්ගේ ඉපදීම නතර නොවුනොත්, මේ එක්කම ස්කන්ධයන්ගේ හට ගැනීම නතර නොවුනොත් සන්නති ජාතිය නතර වෙන්නේ නෑ. සන්නති ජාතිය නතර නොවුනොත් එක්කම ස්කන්ධයන්ගේ ජාතිය හට ගැනීම නතර වෙන්නේ නෑ. ඒ නිසා අපට එක්කම ස්කන්ධයන්ගේ ඉපදීම නතර වූ දවසටයි සන්නති වශයෙන් ඉපදීම නතර වෙන්නේ. සන්නති වශයෙන් ඉපදීමත් නැති වූ දවසටයි එක්කම වශයෙන් ස්කන්ධයන්ගේ ඉපදීමත් නැත්තේ. එතකොට එයින් අපට ඉස්සර වෙලා එක්කම වශයෙන් ඉපදීම නතර කරන තැනට යන්නට ඕනෑ. එයින් මිඳෙන මට්ටමකට අපේ මනස ගන්නට ඕනෑ. එහෙම ගන්නට නම් හොඳට ජාතිය කියන එක තේරුම් කර ගන්නට ඕනෑ.

ජාතිය කියන කාරණාව තේරුම් කර ගන්නට තව ලක්ෂණයක් තියෙනවා, කුමක් ද, 'නත්ථි ජාතස්ස අමරණං', ඉපදුණු කෙනාට නො මැරීමක් නෑ. යම් තැනක ඉපදුණා නම් ඉපදුණු කෙනා මැරෙනවා. එතකොට ජරාව, මරණය කියන ධර්මතා දෙක දෙස බලලා අපට තේරුම් කර ගන්නට පුළුවන් ජාතිය කියන කාරණාව, හට ගන්න දේවල්. එතකොට මේ ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මතා කොතෙක් දුරට තියෙනවා ද, ඉපදීම ස්වභාව කොට ඇති ධර්මතා කොතෙක් දුරට තියෙනවා ද? මම මුලින් මතක් කළා ඉපදීම කියන කාරණාව තව විද්‍යමාන වෙනවා ඒ ඒ ධර්මයන්ගේ ඉපදීමකුත් තියෙනවා, ඒ ඒ සත්ව නිකායක ඉපදීමකුත් තියෙනවා කියලා. ඒ ඒ ධර්මයන්ගේ ඉපදීමක් කියන

කාරණාව නො තේරුනොත්, ඒ ඒ සත්වයන්ගේ ඉපදීම වළක්වන්න බෑ. ඒ ඒ සත්වයන්ගේ ඉපදීම නතර නොවුනොත්, ඒ ඒ ජාතීන්ගේ ඉපදීම නතර කරන්නත් බැහැ කියන එක මතක් කළා.

එහෙනම් 'ජාතිඤ්ඤා පජානාති' කියන විට, ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මතා සියල්ල පේන්න ඕනෑ, මෙන්න මේකයි ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්ම කියලා තේරෙන්නත් ඕනෑ. ඊට පස්සේ ජාතිය කියන එක ඇති වුනාම ජරා මරණ ලැබෙනවා නේද, ඒ ජාතියේ මෙන්න මෙහෙම ආදීනවයක් තියෙනවා නේද කියන නුවණත් එන්නට ඕනෑ. ඔන්න ඔය ටික සියල්ල ලැබුණා මයි ජාතිඤ්ඤා පජානාති කියන නුවණ එන්නේ. ජාතිය ගැන දන්න විට නිකම්ම දන්නවා නොවේ - ඉපදීම කියලා කියන්නේ මෙන්න මේ මේ දේවල්, මේ දේවල් මෙහෙම පහළ වීම, හට ගැනීම, ඉපදීම කියන නුවණත් ඕනෑ. ඒ වගේම මේ ඉපදුණ දේ තුළ, ඉපදීම කියන එක ඇති වුනාම, මෙන්න මේ වගේ දෝෂයක් ඒ තුළ තියෙනවා නේද කියන කාරණාවත් තේරුම් කර ගන්නට ඕනෑ. මේ දෝෂය නැති වෙන්නට, මේ ඉපදීම කියන කාරණාව නැති කරන්න ඕනෑ කියන කාරණාවත් තේරුම් කර ගන්නට ඕනෑ. මේ කාරණා සියල්ල සම්බන්ධයි ජාතිඤ්ඤා පජානාති කියන කාරණාවට.

මොකද අපි දන්නවා ජාතිය කියන එක පිරිසිදු දහ යුතුයි. පරිඤ්ඤායා ධර්මයක්. මේ පරිඤ්ඤායා ධර්මය තියෙනවා ක්‍රම තුනකට. ඤාන පරිඤ්ඤා, පහාන පරිඤ්ඤා, තීරණ පරිඤ්ඤා කියලා ක්‍රම තුනක් තියෙනවා. ඤාන පරිඤ්ඤා කියන විට අපි ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්ම, ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයි කියලා දැන ගන්නත් ඕනෑ. පහාන පරිඤ්ඤා කියන විට, මේ ජාතිය අරබයා තියෙන, මෙන්න මේ මේ කෙළෙස් ධර්ම තියෙනවා, මේවා දුරු කරන්න ඕනෑ කියාත් දැන ගන්නට ඕනෑ. තීරණ පරිඤ්ඤා කියන විට, ඒ සඳහා මේ ජාති ධර්මය මෙන්න මේ විදිහට තීරණය කරන්නට ඕනෑ, දැන ගන්නට ඕනෑ කියන නුවණත් එන්නට ඕනෑ.

ඒ නිසා මේ දේශනාව ඇසුරෙන් කෙටි කරලා, සම්පීණ්ඩනය කරලා ජාතිය ගැන ආපහු මතක් කළ විට, ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මතා සියල්ල (සවිඥානක අවිඥානක සියලුම, එක්කම සන්තති වශයෙන් තියෙන සියලුම ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මතා), මේවා ඉපදීම ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයි කියන නුවණ ඕනෑ. තවදුරටත් මේ උපදින ධර්මයන්ගේ මෙන්න මේ වගේ දෝෂයක් තියෙනවා නේද කියන

නුවණත් මේ පින්වතුන්ට ලැබෙන්නට ඕනෑ. අන්න ඒ ටික ලැබුණ විට තමයි පින්වතුනි, ජාතිය ගැන දන්නවා කියන්නේ. එදාට අපි ජාතිය ගැන කලකිරෙනවා. ඇයි? මේ මේ දේවල් ඔක්කොම ඉපදීම ස්වභාවයි. ඒ ඉපදුණු ස්වභාවයෙන් යුක්ත සියල්ල මෙහෙම වෙනවා කියන නුවණ තියෙන නිසා.

ඒ කියන්නේ එතකොට අපි ඒකේ දී බලමු, තුන් භූමිය අනුව ගිය සියලුම විපාක ටික, ජාතිය කියලා පෙන්නවා. දැන් හොඳට බලන්න තුන් භූමිය අනුව ගිය සියලුම විපාක කියන විට ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන්, එක්කම වශයෙන් තියෙන විපාක ඔක්කොම අහු වෙනවා. ඒ කියන්නේ ඇසත් අහු වෙනවා (ඇස ප්‍රතිසන්ධි විපාකයකින් ලැබුණු දෙයක්). ඇස උදව් කර ගෙන එක්කම පහළ වෙනවා වක්බු විඥනය. ඒ වක්බු විඥනයට අහු වෙනවා රූප. එතකොට රූපය ගැන දැන ගත්තොත් ඒකත් අපට විපාකයක්. ඇස ගැන, ඇසේ පහළ වීමත් විපාකයක්. කන් පහළ වීම ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන්. ඒ කන උදව් කර ගෙන පහළ වෙන සෝත විඥනය ප්‍රවෘත්ති විපාකයක්, එක්කම විපාකයක්. එයින් අපට හඳුනා ගන්න වෙන්නේ ශබ්දය. එහෙනම් තුන් භූමිය අනුව ගිය සියලුම ධර්මතා ටික, අපට ලැබෙනවා විපාකයි කියලා, ඇයි රූප ශබ්ද ගන්ධ රස පොච්ඨබ්බ ධර්ම කියන මේ ධර්මතා හය අපට ලැබෙනවා එක්කම විපාක නිසා, ඇස කණ දිව නාසය ශරීරය මනස කියන ධර්මතා හය ලැබෙනවා ප්‍රතිසන්ධි විපාකය නිසා. දැන් මේ දෙළොස් ආයතනයෙන් තොර, අටළොස් ධාතුවෙන් තොර, පංච උපාදනස්කන්ධයෙන් තොර යමක් ලෝකයේ නැහැ. ඒ කියන්නේ තව පැත්තකින් ගත් විට, 'මේ තුන් ලෝකය ම ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්ම' යි කියන කාරණාව තේරුම් කර ගන්නට ඕනෑ.

මේ පින්වතුන්ට, මේ පෙන්නු පරියාය ගැඹුරු වෙන්න පුළුවන්. නමුත් තේරුම් කර ගන්නට පුළුවන් වෙන්නට ඇති කියලා මම සිතනවා. තුන් භූමිය ම ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයි කියලා අපට තීරණයක් ආවේ කුමක් නිසා ද, ආධ්‍යාත්මික ආයතන ගත්තා නම් ඇස කණ දිව නාසය ශරීරය මනස කියන මේ ධර්මතා, ප්‍රතිසන්ධි විපාකය නිසා උරුම වූ ටිකක්. ප්‍රතිසන්ධිය කියන්නේ ජාතියක්. ජාතියෙන් උරුම වූ ටික තමයි ඒ. රූප ශබ්ද ගන්ධ රස පොච්ඨබ්බ ධර්ම කියන මේ ටික එක්කම විපාක සිටින නිසයි අපට ලැබුණේ. එක්කම විපාක කියලා කියන්නේ විපාක ටිකක්, ජාතියක්.

ඵහෙනඵ ප්‍රවෘත්ති විභාක සහ ප්‍රතිසන්නි විභාක, හැත්තඵ ඵකෂණික ජාතිය සහ සන්නති ජාතිය කියන දෙනෙක්, සඵවිණ්ඩනය තඵයි විත්තිතුති, තුන් ලෝකය පැට ලැබීම. ඵේ ලෝකය ගැන ඵොතවා ගර් දැනුමක් තියෙනවා නඵ, ලැබෙනවා නඵ ඵේ සියල්ල ඵ පහළ වු දේවල්, ඉපදීම ස්වභාව කොට පැති දේවල්.

පින්වතුති, ඉපදීම ස්වභාව කොට ඇති දේවල් කියන විට, ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති දේවල් කියන විට, ඵේ පින්වතුන්ට නුවණ යන්නට ඕනෑ, ඇසත්, ඇසෙන් දකින සියලුම රූපත්, කණත්, කණෙන් අහන සියලුම ශබ්දත්, නාසයත්, නාසයෙන් දුන ගන්න සියලුම ගන්ධත්, දිවත්, දිවෙන් දුන ගන්න සියලුම රසයත්, කයත්, කයෙන් දුන ගන්න සියලුම පොට්ටිබ්බයත්, මනසත්, මනසින් දුන ගන්න සියලුම ධර්මතාත්. පින්වතුති, මෙයින් තොර වෙන ලෝකයක් නැහැ. මෙයින් තොර වෙන පැවැත්මක් නැහැ. එහෙනම් ඵේ සියල්ල ම ජාතිය නම්, ඒ කියන්නේ තුන් ලෝකය ම ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයි. ජාතිඤ්ච පජානාති කියන විට මුළු තුන් ලෝකය ම ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයි කියන නුවණ එන්න ඕනෑ, ඒ ටිකත් අයිතියි ජාතිඤ්ච පජානාති කියන එකට.

ඒ විතරක් නොවේ, ඊට පස්සේ 'නත්ඵ ජාතස්ස අමරණං', ඉපදුණු කෙනාට නො මැරීමක් නැහැ. උපන් කෙනා මැරෙනවා. ජාතියේ තියෙන ආදිනවය කුමක් ද, ජරා මරණ පහළ කරනවා. යම් තැනක ඉපදීමක් තිබුනොත් පින්වතුති, ඉපදුණු දෙයක නැති වීම, වෙනස් වීම විද්‍යාමානයි, පෙනෙනවා. පින්වතුති, ජාතිය කියන එක තියෙනවා නම් ජරාව මරණය කියන ධර්මතා දෙක නැති කරන්න පුළුවන් කමක් නැහැ. ජාතියට පරියාය නමක් පින්වතුති, ජරා මරණ කියන එක. ජරා මරණ කියන ධර්මතා ලැබුණා නම් ලැබෙන්නේ ජාතිය නිසයි. එහෙනම් ඵේ ජාතිය කියන එකට තව පරියාය නමක්, ජරාමරණ. ජරාමරණයට තව පරියාය නමක් ජාතිය. එහෙනම් ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයත්, මෙන්න මේ මේ දේවල් කියලා තුන් භූමිය ම අසු වුනා නම්, තුන් භූමිය ම ජරාමරණ ධර්ම නේද කියන නුවණත් ඔබලාට ඒ සමග ම ඇවිල්ලා. එතකොට ජාතියේ ආදිනවය කුමක් ද ජරාමරණයයි. අන්න ජාතිඤ්ච පජානාති කියන විට ජාතියේ ආදිනව ටිකත් එන්න ඕනෑ.

එහෙනම් යම්කිසි කෙනෙක් ඉපදීම ස්වභාව කොට ඇති දෙයකට ආශා කළා නම්, එයා ජරාව ස්වභාව කොට ඇති, මරණය ස්වභාව කොට ඇති දෙයකටත් ආශා කළා නේද කියන නුවණ තියෙන්න ඕනෑ. අන්න

එහෙම දන්න කොට, දකින විට මේ ග්‍රෑවත් ආයච්ඡාවකයා දන්නවා මේ ලෝකයේ ජරා මරණයෙන් නොපහළ තැනක් නැත්නම්, ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති සියලු දෙයක් ම, ජරා මරණ ස්වභාව කොට පවතිනවා නම්, මේ ජාතිය කියන කාරණාව ලබන්නට සුදුසු දෙයක් නොවේ. මේ ජාතිය කියන කාරණාව සතුටු වෙන්න සුදුසු දෙයක් නොවේ. මේ ධර්මයන්ගේ පහළ වීම කියලා කියන්නේ, ජාතියේ පහළ වීම, නැත්නම් ජාතිය වුනා කියලා කියන්නේ, ඉපදීම වුනා කියලා කියන්නේ ජරා මරණයේ පහළ වීම.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා 'මහණෙනි, ඉපදීම කියලා කියන්නේ රෝගයන්ගේ පහළ වීම. ඒ වගේම ජරාවේ පහළ වීම. මරණයේ පහළ වීමයි' කියන කාරණාව. එතකොට ඔබලාට 'ජාතිඤ්ඤා පජානාති' කියන නුවණ පැතිරිලා, විහිදිලා ගියොත්, ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්ම කියලා තුන් භූමියේ ම තියෙන ධර්ම සියල්ල ම ලැබෙනවා. ඒ තුන් භූමියේ ම ලැබුණු ධර්ම එකක් වත් සතුටු වෙන්න සුදුසු, ඇලෙන්න සුදුසු, මගේ කියලා ගන්න සුදුසු දේවල් නොවේ, සියල්ල ම ජරා ව්‍යාධි මරණයන් තැවරුණු දේවල්. ජරා ව්‍යාධි මරණ ධර්මයන්ගෙන් යුක්ත දේවල්. එහෙනම් මේ ධර්මයන්, මගේ කියලා ගන්න හෝ කියන්න සුදුසු දේවල් නොවේ කියන නුවණ පහළ වෙනවා. සත්ව භාවයෙන්, පුද්ගල භාවයෙන් තොර මෙන්න මේ ජරාමරණ කියන ධර්මතාවය එයාට නුවණට තේරෙනවා. තුන් භූමිය අනුව ගිය ධර්මත්, ඒ අනුව ගිය ආදීනව ටිකත් තේරෙනවා.

ඔන්න ඔය තරම් පරාසයකට අපේ නුවණ යන්නට ඕනෑ 'ජාතිඤ්ඤා පජානාති' කියන විට. එහෙම නැතිව ඒ ඒ සත්වයින් ඉපදෙනවා, ඒ ඒ සත්වයින්ගේ ඉපදීම ගැන කථා කරන පමණින් ජාතිය ගැන දන්නවා කියන්නේ නෑ. නැත්නම් කුමන හෝ ධර්මතාවයක ඇති වූ බව දන්නවා කියන පමණින් ජාතිය දන්නවා කියන්නේ නෑ. යම් තාක් ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්ම ද, ඒ තාක් ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මය කියන නුවණ තිබුණා මයි, ජාතිය දන්නවා කියන නුවණ එන්නේ. ඔන්න ඔය විදිහට ජාතිය ගැන නුවණ ඇති වන්නට ඕනෑ. එක්කම, ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් ඇති වන සෑම විපාකයක් ම ජාතිය බව මතක තියෙන්නට ඕනෑ. ඒ හරහා තුන් භූමිය අනුව ගිය සියලුම ධර්මතා ටික ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මය කියන එක ලැබෙන්නට ඕනෑ.

එකකොට මෙන්න මේ ටික ජාතිඤ්ඤාව පජානාති කියන ඒ දේශනාවේ අර්ථය වශයෙන් ඇතුළට අනුගත වෙලා යනවා.

එකකොට සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, 'ජාතියට හේතුවක් තියෙනවා'. ජාතියට හේතුව කුමක් ද, භවය. භවය කියන කාරණාවයි ජාතියට හේතුව කියන එක. භවය නිරුද්ධ වුනොත් ජාතිය නිරුද්ධ වෙනවා කියන කාරණාව සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. මේ ආයථී අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි, ජාතිය නිරුද්ධ කරන මග කියන කාරණාව තේරෙනවා. මෙතැන දී සම්මා දිට්ඨිය ඇති කර ගැනීම පිණිස පවතින පරියායක් කියලා කියන්නේ පින්වතුනි, මේ ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයන් පිළිබඳ අවබෝධය ඇති වූ විට ඒකෙන් (ජාතියෙන්) මිඳෙන්ට පුළුවන්. ඒ කියන්නේ ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මය අවබෝධ නොවූ විට, 'මේ මේ දේවල් ඔක්කොම ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්ම. ඒක ද කෙනෙකුගේ ජාතියක් නොවේ, පුද්ගලයෙකුගේ ජාතියක් නොවේ, ජාතිය හේතු ප්‍රත්‍ය ධර්මතාවයක්. භවය නිසයි මේ ජාතිය ඇති වෙලා තියෙන්නේ. ඒ හට ගන්න ජාතිය වූ දේවල් ජරාමරණයෙන් යුක්තයි' කියන මේ නුවණ නැති වෙන කොට, ඇති වෙනවා රාග ද්වේශ මෝහ කියන කෙලෙස්. ඒ රාග ද්වේශ මෝහ කියන කෙලෙස්වලට කියනවා කර්ම කියලා. ඒකට තමයි පින්වතුනි කියන්නේ කර්ම භවය ඇති වෙනවා කියලා. ඒ කර්මභවය තමයි ප්‍රතිසන්ධි භවය හදන්නේ. භවය කියන වාරයේ දී අපට ඒ ගැන දැන ගන්න පුළුවන්. නමුත් මේ පරියාය දැන ගන්න, ජාතිය නො දන්න විට භවය ඇති වෙනවා. භවය ඇති වූ විට, භවය නිසා නැවත ජාතිය ඇති වෙනවා. ජාතිය පිළිබඳ නුවණ ඇති වූ විට කුමක් ද වෙන්නේ? ජාතිය ගැන කලකිරිලා, ජාතියේ ආදීනව ගැන කලකිරිලා, ජාතියේ නො ඇලෙන විට, ජාතිය වූ ධර්ම පිළිබඳ විරාගී මනසක් ඇති වෙන කොට, රාග ද්වේශ මෝහ දුරු වෙනවා. ඒ කියන්නේ භවය දුරු වෙනවා. භවය දුරු වෙන විට ජාති නිරෝධයක් වෙනවා.

එහෙනම් සම්මා දිට්ඨිය කියන්නේ මේ ආයථී අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ මේ පරියාය ම නුවණට ඇති කර ගන්නට ඕනෑ. මොකක් ද? ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මතා, ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මතායි කියන නුවණ අරගෙන යන්නට පුළුවන් කම මේ පින්වතුන්ට තියෙන්නට ඕනෑ. ඒ කියන්නේ මේ තරම් කාලයක් අපි දැක්කේ ගෙවල් දෙරවල්, යාන වාහන, ඉඩකඩම්, මිල මුදල්, දූ දරුවෝ කියලා යි. එහෙම

දකින නිසයි ඒ තුළ අපට ඇලෙන ගැටෙන බව ඇති වෙන්නේ. ඇලීම් ගැටීම් දෙක ඇති වෙන්නේ ඇත්ත නො දන්නා කම නිසා. ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මතා, ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මතා කියලා දන්නේ නෑ. ඒක මයි ඒකේ මෝහය. මෙන්න මේ රාග ද්වේශ මෝහයේ පැවැත්ම තමයි පින්වතුනි, අපි ගෙවල් දෙරවල්, යාන වාහන, ඉඩකඩම්, මිල මුදල් ඇසුරු කරනවා, පවතිනවා, පවත්වනවා කියලා කියන්නේ රාග ද්වේශ මෝහයේ කෘත්‍යයක්, කටයුත්තක්. එතකොට ඒ රාග ද්වේශ මෝහයේ පැවැත්ම කියලා කියන්නේ ඉබේම මේ භවය කියන කාරණාව හැදිලා. භවය හැදූනොත් නැවත ජාතිය වෙනවා මයි.

එහෙනම් දැන් මේ පිළිබඳ ව අපට තේරුණා ම, යම් වෙලාවක භවය නැත්නම් ජාතිය නෑ, ජාතිය නිරෝධ වෙනවා. එහෙනම් භවය නිරුද්ධ කරන්නට නම් ජාති වූ ධර්මය, ජාති වූ ධර්මය ලෙසට නුවණින් දකින්නට ඕනෑ. ඒක ආපහු මේ පින්වතුන්ට මතක් කරනවා නම්, ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයන්, ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති බවට නො දකින විට අපට පෙනෙන්නේ ගෙවල් දෙරවල්, යාන වාහන, ඉඩකඩම් හැටියට, සත්ව පුද්ගල ආත්ම භාවයක් ලෙසටයි පෙනෙන්නේ. එහෙම පෙනෙන විට රාග ද්වේශ මෝහ කෙලෙස් රැස් වෙනවා. ඒ කෙලෙස් ඇති වීමටයි භවය සැකසෙනවා කියලා කියන්නේ. භවය ඇති වුනොත් නැවත ජාතිය ඇති වෙනවා. ජාතිය ඇති වූ විට ආපසු අර ජරා මරණ දුකට පත්වෙනවා. යම් වෙලාවක දුව පුතා, ගෙවල් දෙරවල්, යාන වාහන කියලා මුණ ගැසෙන තැන, 'මෙතැන ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයක් නේද? ඒ ජාතිය, ඉපදීම ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයන්ගේ මේ මේ ආදීනව තියෙනවා නේද? එහෙනම් මෙහෙම ආදීනව තියෙන ධර්මයක් නේද අපි මේ පරිහරණය කරන්නේ' කියලා ඒ සෑම දෙයක් දෙස ම අපට නුවණ අර ගෙන යන්නට පුළුවන් නම්, 'දුව පුතා, අම්මා තාත්තා, ගෙවල් දෙරවල්, යාන වාහන' කියලා ඒවා වෙන වෙනම බලලා කෙලෙස් ඇති කර ගත්ත, ඒ මිම්ම, ඒ මායිම අපට අත හැරෙනවා. එයින් ටික ටික හිත මිඳෙනවා. එයින් ටික ටික හිත මිඳෙන කොට, අපට මේ කර්මභවය තමයි ටික ටික ක්ෂය වෙන්නේ. එහෙම වුනොත් ජාති නිරෝධය අපට පහළ වෙනවා.

මන්න දැන් ආයථී අෂ්ටාංගික මාර්ගය කියලා එයාට ලැබුණේ කුමක් ද, ජාතිඤ්ච පජානාති කියන්නේ මේ ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මතා ටික තියෙන්නේ. මේ ටික නො දැක්ක නිසයි භවය ඇති වුවේ,

භවය නිසයි මේ ජාතිය ඇති වූවේ කියලා එයා දන්නවා. 'ජාතිය ස්වභාවය කොට ඇති ධර්ම, ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මය ලෙසට බලන්න පුළුවන් නම් භවය හිටින්නේ නෑ. භවය හිටියේ නැත්නම් ආපනු ජාතිය නෑ' කියන කාරණාවක් දන්නවා. දන්න නිසා 'ජාති නිරෝධ ගාමිණී පටිපදාව' ලෙස එයා මේ පරියාය තෝරා ගන්නවා, කුමක් ද? ගෙවල් දෙරවල් වල නොයෙක් වැඩ කටයුතු කාරණා කරද්දීත්, ඒ වගේම නොයෙක් රැකී රක්ෂා කරන විටත්, වෙන ද වගේ ලෝකයා දකින මට්ටමින් ම දකලා ඒ විදිහට අරමුණු ගන්නේ නැතිව, මේ හැම දෙයක ම නුවණ ගෙන යන්න එයා උත්සාහවත් වෙනවා.

මොකද බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා 'තීණ්මානි, භික්ඛවේ, සඞ්ඛතස්ස සඞ්ඛත ලක්ඛණානි', මහණෙනි, මේ සංඛතයන්ගේ, සංඛත ලක්ෂණ තුනක් තියෙනවා. සකස් වූ, ඉපදීම ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයන් හඳුනා ගන්න ලක්ෂණ තුනක් තියෙනවා. මොනවා ද, උප්පාදෝ පඤ්ඤායතී, වයෝ පඤ්ඤායතී, ධීතස්ස අඤ්ඤාපත්තං පඤ්ඤායතී. ඉපදීම පෙනෙනවා, නැසීම පෙනෙනවා, සිටියානුගේ වෙනස් වීම පෙනෙනවා - මේවා තමයි සංඛතයේ ලක්ෂණ.

මෙන්න මේ ධර්මතා තුන දෙස බලලා එයා හඳුනා ගන්නවා, මේවා ජාති ධර්ම යි කියලා. ඒ කියන්නේ, අපි ගෙවල් දෙරවල්, යාන වාහන, ඉඩකඩම්, මිල මුදල් මේවා පරිහරණය කරන විට ටික ටික හරි නුවණින් බලනවා 'අනේ මේ ඉපදීම ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයක් නේද? මේක ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත්ත දෙයක් නේද? හේතූන්ගෙන් හට ගත්ත දෙයක් නේද? මේ හට ගත්ත ධර්මය කවර ද හෝ දිරන ස්වභාවයෙන්, මරණ ස්වභාවයෙන් යුක්තයි නේද? එහෙනම් මම මේ දරුවා කියලා දැක්කාට, හිතුවාට මේ දිරන දෙයකට, මැරෙන දෙයකට නේද මේ ආශා කරන්නේ, බැඳිලා තියෙන්නේ, ඒ වගේම ඉපදීම ස්වභාව කොට ඇති දෙයකට නේද මේ බැඳිලා තියෙන්නේ' කියලා නුවණින් හිතනවා. ඒ වගේම රන් රිදී, මිල මුදල් කියලා අපට ලැබෙන තැනක වුනත්, අපි ටිකක් හිතනවා, ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති, ජරාව ස්වභාව කොට ඇති, මරණය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මතා නේද මේ කියලා නුවණින් හිතනවා. මොකද මෙහෙම හිතන කොට, කලින් වගේ අර වටිනාකම එහෙම ම හිතට අහු වෙන්නේ නැහැ. කලින් වගේ දරුවා මයි කියන මට්ටම හිතට කා වැදිලා හිටින්නේ නෑ. "මේක ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයක්. පුද්ගලයෙකුගේ ඉපදීමක් නොවේ. කෙනෙකුගේ ඉපදීමක්

නොවේ. කෙනෙක් ඉන්නවා නොවේ. මේ 'හව පව්වයා ජාති'. රාග ද්වේශ මෝහ කර්ම, කෙලෙස් රැස් වූ නිසා එයින් හට ගත්ත ඵලයක් මේ. එතකොට ඒ ඵලයට ආදීනවයක් තියෙනවා. ජරා මරණයෙන් යුක්තයි මේක" කියලා, මෙන්න මේ ජාතියයි කියලා දෑකපු ටික නුවණින් සම්මර්ශනය කරනවා. අන්න ඒ ටික සම්මර්ශනය කරන විට "ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්ම, ජාතිය ස්වභාව කොටයි, ඒ ජාතිය ස්වාභාව වූ ධර්මයන්ගේ මේ මේ ලක්ෂණය තියෙනවා නේද? එහෙනම් මේ වස්තුවෙන් මේ ලක්ෂණය තියෙනවා නේද? මේ පුද්ගලයාගේත් මේ ලක්ෂණය තියෙනවා නේද? මේ තමන් කියලා අපි හිතා ගෙන ඉන්න මේ කයෙන් මේ ලක්ෂණය තියෙනවා නේද? අනේ මේ ජාතිය, ඉපදීම ස්වභාව කොට ඇති, ඒ කියන්නේ ජරා මරණයට නියත වූ, ඉපදීම ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයක් නේද මේ පරිහරණය කරන්නේ. අනේ මේ ඉපදීම ස්වභාව කොට ඇති ධර්මතාවයට නේද එහෙනම් මේ තණ්හා කරලා තියෙන්නේ. මෙතැන පුද්ගලයෙකුට නොවේ තණ්හා කරලා තියෙන්නේ එහෙනම්. ඉපදීමට නේද මේ තණ්හා කරලා තියෙන්නේ" කියලා තේරෙනවා.

අපි කියමු මේ රූපය ඉපදීම ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයක් නම්, එයා දන්නවා මේ රූපයට කැමති වුනා කියලා කියන්නේ, එයා ඉපදීමට කැමතියි. පුද්ගලයෙකුට නොවේ එහෙනම් මේ කැමති, මෙතැන පුද්ගලයෙක් නෑ, ඉපදීම කියලා ධර්මතාවයක් නම් තිබුණේ, එහෙම ධර්මතාවයක් තියෙන තැනට කැමති වූ විට අපි කැමති වෙලා තියෙන්නේ ඒ ධර්මතාවයට. දැන් මේ තුන් භූමිය අනුව ගිය ධර්මතා ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයන් නම්, මේ තුන් භූමිය අනුව ගිය කුමන හෝ දෙයකට අපි කැමතියි කියලා කියන්නේ, අපි ජාතියට කැමතියි කියන එක, ඉපදීමට කැමතියි කියන එක. පින්වතුනි, අපි ඉපදීමට කැමති තාක් අපි ඉපදෙනවා මිසක්, ඉපදීමට කැමති තාක් නො ඉපදීම ලැබෙන්නේ නැහැ. ඒ කියන්නේ ඉපදීමට කැමති තාක් ඒ කැමැත්ත නිසා, කැමැත්ත අනුව ඉපදෙනවා අපි. ඉපදුණා ම ජරා මරණ ලැබෙනවා. ඒ අනුව තව පැත්තකින් ගත් විට ඉපදීමට කැමතියි කියලා කියන්නේ ජරා මරණයට කැමතියි. ඒ තාක් ජරා මරණයෙන් මිදෙන්නේ නැහැ. අපි දන්නේ නැහැ ඉපදීම ස්වභාව කොට ඇති දෙයකට කැමති වෙනවා කියලා කියන්නේ ඉපදීමට කැමති වෙනවා නේද කියන නුවණ අපට නැහැ. මේ පින්වතුන් හොඳට දකින්න මේ කාරණාව, මම දරුවන්ට (දරුවා කියන්නේ ඉපදීම ස්වභාව කොට ඇති ධර්මතාවයක්) කැමති වෙන තාක් මම කැමති වෙලා ඉපදීමට. මොකද ඉපදීම ස්වභාව කොට

ඇති ධර්මතා තියෙන තැනට කැමති වුනා කියලා කියන්නේ ඉපදීමට කැමතියි. එතකොට ඒ වගේ සවිඥානක, අවිඥානක, තුන් භූමිය අනුව ගිය ඔක්කොම ධර්මතා ඉපදීම ස්වභාව කොට ඇති නම්, කුමන හෝ ධර්මතාවයකට කැමති වුනොත්, ඉපදීමට කැමති වෙනවා. ඉපදීමට කැමති වුනොත්, ඉපදෙන්නේ නැතිව ඉන්නේ නැහැ.

ඒ නිසා හොඳට මතක තියා ගන්න ඕනෑ, ‘ජාතිඤ්ච පජානාති’ කියන විට, ජාතිය දන්නවා කියන විට, ‘මේවා ජාති ස්වභාවයයි, ජාති ස්වභාවයට අපි කැමති වෙනවා කියන්නේ ඉපදීමට කැමතියි. ඉපදීමට කැමති තාක් අපි ඉපදෙනවා. ඒ තාක් ජරා මරණයෙන් මිඳෙන්නේ නෑ’ කියලා දුකේ ලැබීම මේ ජාතියේ ලැබීම කියන තැන දක්වා ම නුවණ යන්නට ඕනෑ. මේ පරියාය ඔබලා නුවණින් හිතන්නට ඕනෑ. මෙන්න මෙහෙම හිතන විට සත්ව පුද්ගල භාවය දුරු වෙලා, රාග ද්වේශ මෝහ (ජාතිය ඇති කරන කෙලෙස්) ක්ෂය වෙලා, භවය දුරු වෙලා, ජාති නිරෝධයක් ඔබලාට සාක්ෂාත් කර ගන්නට පුළුවන්. විශේෂ කාරණය තමයි, ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති ධර්මතාවයකට කැමති වුනා කියන්නේ ජාතියට කැමති වුනා නේද? තෘෂ්ණාව නැමති වඩුවායි ගේ හදන්නේ. කැමැත්තේ ලෙසට ලැබෙනවා කියන කාරණාව මතක තියා ගන්නට ඕනෑ. අපි කැමති විදිහට දන් දුන්නොත් ඒ විදිහට අපට ලැබෙනවා. අපි කැමති විදිහට කළොත් ඒ කැමති දේ අපට ලැබෙනවා කියන ධර්ම නියාමයක් තියෙනවා. ‘යාදිසං වපතේ ඛිජං, තාදිසං හරතේ ඵලං’. යම් යම් ආකාරයට ඛිජ වැටීරුවා නම්, ඒ ඒ ආකාරයට ඵල ලැබෙනවා. ඒ නිසා ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති දෙයකට කැමති වූ විට, ජාතිය ස්වභාව කොට ඇති දෙයක් ම ලැබෙනවා. ඒ බවත් තේරුම් කර ගන්නට ඕනෑ.

ඉතින් මෙන්න මේ ධර්මතාවය තේරුම් ගෙන මේ දුක් සහගත සසරින් මිදීම පිණිස මේ සෑම දෙනාම ටික ටික හෝ උත්සාහවත් වෙන්නවා. ඒ සඳහා මේ දේශනාව හේතු උපනිශ්ශය වෙන්නා කියන අදහසින් හැම දෙනා ම මේ දේශනාව අනුමෝදන් වෙන්න.

සාදු ! සාදු !! සාදු !!!
ජාති වාරය නිමා විය.

හව වාරය

නමෝනස හගවතෝ අරහතෝ සමෝ සමුද්ධාසෝ

යතෝ බො ආවුසො, අරියසාවකෝ හවඤ්ච පජානාති, හවසමුදයඤ්ච පජානාති, හවනිරොධඤ්ච පජානාති, හවනිරොධගාමිනි පටිපදඤ්ච පජානාති, එතතාවතාපි බො ආවුසො, අරියසාවකෝ සමමාදිට්ඨි හොති, උජ්ජගතාසස දිට්ඨි, ධම්මෙ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්තාගතො, ආගතො ඉමං සද්ධම්මං'ති.

ධර්මශ්‍රවණානිලාගී ශ්‍රද්ධා බුද්ධි සම්පන්න කාරුණික පින්වතුනි, මේ පින්වත් පිරිස මේ සුදුනම් වෙන්නේ ලොචිතුරා බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ලෝක සත්ත්වයා කෙරෙහි මහා කරුණාවෙන් මේ සත්ත්වයා සසර දුකින් එතෙර කරවන්නට ඕනෑ කියන අදහසින් ලෝකයට දේශනා කළ සද්ධර්මයෙන් බිඳක් ශ්‍රවණය කරන්න. ඒ නිසා හැම දෙනා ම බොහොම ශ්‍රද්ධාවෙන් මේ මොහොතේ දී මේ දේශනාව ශ්‍රවණය කරන්නට ඕනෑ. ඒ වගේම ශ්‍රවණය කරන ඒ ධර්මයෙහි අඩංගු දහම් කරුණු තමන්ගේ සිත්වල ධාරණය කර ගන්නත් උත්සාහවත් වෙන්නට ඕනෑ. ඊට අනුව කලින් කල නුවණින් මෙනෙහි කරන්නටත් ඕනෑ. මෙන්න මේ වගේ ධර්මය අහලා ධාරණය කර ගෙන ඊට අනුව කලින් කල නුවණින් මෙනෙහි කළොත් තමයි අපට මේ ධර්මයේ අර්ථය අවබෝධ කර ගන්න පුළුවන් කම ලැබෙන්නේ. නුවණින් මෙනෙහි කරන්න නම් සිත්වල ධර්මය ධාරණය වෙන්නට ඕනෑ. ධර්මය ධාරණය වෙන්නට නම් බොහෝම ශ්‍රද්ධාවෙන්, උචමනාවෙන් ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්නට ඕනෑ. ඒ නිසා මේ මොහොතේ දී හොඳට මේ ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්නට ඕනෑ බොහොම ආදරයෙන්, ගෞරවයෙන්.

පින්වතුනි, ඒ සම්මාදිට්ඨි සූත්‍රයේ අපි මීට පෙර සම්මාදිට්ඨිය ඇති කර ගැනීම පිණිස පවතින ධර්මතා පහක් ම දේශනා කරලා තියෙනවා. අද තියෙන්නේ සම්මාදිට්ඨිය ඇති කර ගැනීම පිණිස සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කළ හය වෙනි ක්‍රමය - හවය පිළිබඳ. ඒ හිඤ්ඤත් වහන්සේලා එදා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ සම්මාදිට්ඨිය ඇති කර ගැනීම පිණිස ජාතිය පිළිබඳ දේශනා කළ විට ඒ දේශනාවට බොහොම සතුටු වෙලා, සතුටින් අනුමෝදන් වෙලා ඒ හිඤ්ඤත් වහන්සේලා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේගෙන් නැවතත් ප්‍රශ්නයක් අහනවා. "ඇවැත්නි, සාරිපුත්ත ස්ථවිරයන් වහන්ස, ශ්‍රාවකයන්ගේ සම්මාදිට්ඨිය ඇති කර

ගැනීම පිණිස, නිවැරදි දැකීම ඇති කර ගැනීම පිණිස පවතින තව ක්‍රමයක් තියෙනවා ද කියලා. ඒ අවස්ථාවේ දී සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ “ඇවැත්නි, තව ක්‍රමයක් තියෙනවා” කියලා භවය පිළිබඳව, භව වාරය දේශනා කළා. සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ හිඤ්ඤාත් වහන්සේලාට මේ ආකාරයට දේශනා කොට වදළා “ඇවැත්නි, යම් කලෙක පටන් ආයඤ්ඤාවක තෙමේ **භවඤ්ඤා පජානාති** - භවය කියන්නේ කුමක් ද කියලා දන්නවා නම්, **භවසමුදයඤ්ඤා පජානාති** - භවයේ ඇතිවීම කුමක් ද කියලා දන්නවා නම්, **භවනිරෝධඤ්ඤා පජානාති** - භවයේ නැතිවීම, නැති තැන කුමක් ද කියලා දන්නවා නම්, **භවනිරෝධගාමිනි පටිපදඤ්ඤා පජානාති** - භවය නිරුද්ධ කරන ප්‍රතිපදාව කුමක් ද කියලා දන්නවා නම්, ඇවැත්නි මෙන්න මෙපමණකිනුත් ආයඤ්ඤාවක තෙමේ මනා දකුම් ඇත්තෙක් වෙනවා. ඔහුගේ දැකීම ඇද නැති, සෘජු බවට පත් වූ අයෙක් වෙනවා. ඒ වගේම ධර්මයේ ගුණ දැන පැහැදීමකින් යුක්ත, නො සෙල්වෙන ශ්‍රධාවෙන් යුක්ත වූ, මේ ශාසනයට ආපු කෙනෙක් කියලා කියන්නට පුළුවන්, කියන්නට සුදුසුයි කියලා පෙන්නුවා. ඒ විදියට සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ මේ භව වාරය මාතෘකා කරලා ඒක නැවතත් විස්තර කරන්නට පටන් ගත්තා.

ඉතින් මෙතන දී අපි වෙනදා මතක් කරනවා වගේ අදත් මතක් කළ යුතුයි යම්කිසි කෙනෙක් භවය කියන්නේ කුමක් ද කියලා දැන ගෙන, භවයේ ඇතිවීමත් නැතිවීමත්, භවය නැති කරන මාර්ගයත් දැන ගත්තොත් දිට්ඨි සම්පන්න පුද්ගලයෙක් වෙනවා, දර්ශන භූමියට පත් වෙන්න පුළුවන්. ඒ නිසා මේ භවය කියන්නේ කුමක් ද කියන කාරණාව අපි තේරුම් ගන්නට ඕනෑ. අපි සාමාන්‍යයෙන් කථා කළොත්, බොහෝ ධර්ම කරුණු වල අර්ථය යම් යම් මට්ටමක හෝ අපේ දෙයකින් අපි දකිනවා. තණ්හාව කියලා කීවොත් අපට ජීවිතයේ අනුරුවක් හෝ හිතා ගන්න පුළුවන්. ද්වේශය කියලා කීවහම මෙන්න මේ ස්වභාවයයි කියලා ටිකක් වත් තේරෙනවා. මෝහය කීවහම මෙන්න මේ ආකාරයි කියලා ටිකක් වත් තේරෙනවා. නමුත් භවය කියලා කීවිවහම ඒක බොහෝ දෙනෙක් සාමාන්‍ය මට්ටමෙන් දකිනවා මිසක් එහි නියම අර්ථය දකින්නේ නැහැ. හොඳට මතක තබා ගන්න ඕනෑ පින්වතුනි අත්ථ, ධම්ම කියන ධර්මතා දෙකක් තියෙනවා. අත්ථ මඤ්ඤාය ධම්ම මඤ්ඤාය ධම්මානුධම්ම පටිපනේනා හොති. අර්ථය දැන ගෙන, ධර්මය දැන ගෙන, ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපත්තියේ හැසිරෙන්නට ඕනෑ. ධර්මය කියන එක දැන ගත්තාට

පින්වතුනි අපට ප්‍රතිපදාවක් ලැබෙන්නේ නැහැ. ඒකේ අර්ථය දැන ගන්නක් ඕනෑ. අර්ථය දැන ගත් විටයි ජීවිතයෙන් හැසිරෙන්නට පුළුවන්.

ධම්ම කියලා කියන්නේ පින්වතුනි පෙළ දහමට. භවය කියලා කියන්නේ කුමක් ද, භවයේ ඇතිවීම කුමක් ද, නැති වීම කුමක් ද, නැති කරන මාර්ගය කුමක් ද කියලා කීවොත්, ඒ වගේම භවය කියන්නේ මෙන්න මෙයයි කියලා පෙළේ තියෙන වචන ටික, නැත්නම් ඒ කාරණා ටික මතක් කළොත් ඒකට කියනවා භවය දන්නවා කියලා නොවේ, භවය පිළිබඳ තියෙන පෙළ දහම දන්නවා කියලා. ඊට පසුව ධර්මය දන්නවා. ඒ ධර්මයේ තියෙන අර්ථය දන්නවා කියලා කියන්නේ - අත්ථ මඤ්ඤය - අපේ ජීවිතයේ, කෙනා කෙනාගේ ජීවිතයේ මේ මානසික මට්ටම, මෙන්න මෙහෙම තියෙන කොටයි භවය කියලා කියන්නේ, කියලා ජීවිතයෙන් - මෙන්න මේ අවස්ථාවයි, මෙන්න මේ විදියේ මානසික මට්ටමට හැසිරෙන විට, මෙන්න මේ ආකාරයකට අපි ජීවත් වෙන විටයි භවය කියලා කියන්නේ, භවය කියන එක ගොඩනැගෙන්නේ, භවය කියන එක පවතින්නේ කියලා ජීවිතයෙන් දකින්න ඕනෑ. මේකට කියනවා අර්ථය කියලා.

එතකොට මේ ධර්මයේ තියෙන අර්ථය ජීවිතයෙන් දුටු විට, මේ භවය කියන එක හඳුනා ගත් විටයි එයාට පුළුවන් හව නිරෝධය පිණිස හැසිරෙන්න. භවයේ දෝෂයක් තියෙනවා, භවය තිබුනොත් ජාතිය ඇතිවෙනවා මයි, ජාතිය ඇති වුනොත් ජරා මරණ සෝක පරිදේව දුක්ඛ දෝමනස්ස උපායාස ඇතිවෙනවා මයි. එහෙනම් සෝක පරිදේව දුක්ඛ දෝමනස්ස උපායාස නැති කරන්න බැහැ ජාතිය නැති නොකර. ජාතිය කියන එක නැති කරන්න පුළුවන් කමක් නැහැ භවය නැති නොකර. එහෙනම් මේ භවය පිළිබඳ ව අවබෝධය අපි අනිවාර්යයෙන් ම ඇති කර ගන්න ඕනෑ අපේ ජීවිතයෙන්.

ඉතින් ඒක මෙන්න මේ ආකාරයේ දෙයක් වෙන්න ඇති කියලා අරමුණු වෙන එකෙන් නොවේ, අපේ ජීවිතයෙන් දකින මට්ටමට ගන්නට ඕනෑ. ඒ නිසා මේ භවය පිළිබඳ දේශනා වාරයේ දී අපි පුළුවන් තරම් බොහෝම උවමනාවෙන් ශ්‍රවණය කරලා මේ භවය කියන එක ජීවිතයෙන් හඳුනා ගන්න උත්සාහවත් වෙන්නට ඕනෑ. මොකද තව පරියායක් තියෙනවා 'හව නිරෝධය නිවන' යි කියලා. සංයුක්ත නිකායේ 'කෝසම්බිය' වගේ සූත්‍ර වල දී පෙන්වනවා හව නිරෝධය නිවන යි කියන තැනකින්. මොකද භවය තියෙන තැන නිවන නැහැ, නිවන කියන

ධර්මතාවය ඇති තැන හවය නැහැ. හව නිරෝධය ම නිවන යි. ඒ නිසා හව නිරෝධයක් සඳහා යන්නට නම් හවය කියන කාරණාව අපි හොඳට තේරුම් ගන්න ඕනෑ. ඒ සඳහා අපි මේ දහම් පරියාය නුවණින් තව ටිකක් ගැඹුරට සම්මර්ශනය කරලා බලමු.

සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ හවය පිළිබඳ දේශනා කළ වාරයේ දී මාතෘකාව වශයෙන් ඒ පරියාය මතක් කරලා ඉන් පසුව සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ ඒ ධර්මතාවය විස්තර කරනවා. ඇවැත්නි, හවය කියලා කියන්නේ කුමක් ද, හවය ඇතිවෙන්නේ කොහොමද, හවය නැති වෙන්නේ කොහොමද, හවය නැති කරන මග, නැත්නම් ප්‍රතිපදාව කුමක් ද කියලා. ඉන් පසුව පෙන්වනවා තයෝ මෙ හික්කවෙ හවා - මහණෙනි, මේ හවය තුන් ආකාරයයි කියලා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කළා - කාම හවය, රූප හවය, අරූප හවය. උපාද්‍යන පච්චයා හව - මේ හවය ඇතිවීමට හේතුව කුමක් ද - උපාද්‍යනය යි කියලා දේශනා කළා. හව නිරෝධයට හේතුව කුමක් ද - උපාද්‍යන නිරොධා හව නිරොධො - උපාද්‍යනය නැති කළ විට හවය කියන කාරණාව නැති කරන්න පුළුවන් කියලාත් දේශනා කළා. එතකොට අයමෙව අරියෝ අධ්‍යානිකෝ මග්ගෝ හවනිරොධගාමිනී පටිපදා - මේ ආයතීන්ධාංගික මාර්ගය ම හවය නිරුද්ධ කරන ප්‍රතිපදාවයි කියලාත් දේශනා කළා.

එතකොට හවය කියන්නේ මේ තුන් හවයයි, හවයට හේතුව උපාද්‍යනය යි, උපාද්‍යනය නැති කිරීමෙන් හවය නැති කරන්න පුළුවන්, හව නිරෝධයක් සාක්ෂාත් කර ගන්න පුළුවන්. මේ ආයතීන්ධාංගික මාර්ගය ම හවය නැති කරන මගයි කියලා පෙන්නවා. එතකොට ආයතීන්ධාංගික මාර්ගය වඩන විට උපාද්‍යනය නැති වෙනවා. උපාද්‍යනය නැති වීමෙන් හවය නිරුද්ධ වෙනවා. ඒක ද ඒ ආයතීන්ධාංගික මාර්ගයට නැවත හසු වෙලා, යොමු වෙලා තියෙන්නට ඕනෑ හවය පිළිබඳ අවබෝධය. ඒ නිසා අපි මේ හවඤ්ච පජානාති කියන ධර්මතාවය නුවණින් බලමු. හවය කියන්නේ කුමක් ද කියලා නුවණින් දන්නවා නම් - ඒ කියන්නේ කාම හවය, රූප හවය, අරූප හවය කියලා පෙන්නවා. සාමාන්‍ය මට්ටමේ දී, සාමාන්‍ය විදියට ලෝකයේ ජීවත් වන අයත්, මේ ශාසනයෙන් බැහැර කෙනෙකුත් මේ කාම හවය, රූප හවය, අරූප හවය කියන වචන අහලා ඇති, දන්නවා ඇති. නමුත් මෙතන දී මේ හවය කියන කාරණාව මීට වඩා ටිකක් ගැඹුරු අර්ථයකට, ගැඹුරු ස්වභාවයකට යනවා - ගැඹුරු අර්ථයකින්, ගැඹුරු ස්වභාවයකින් අවබෝධ කර ගන්න ඕනෑ.

පළමු වෙන් අපි හවය කියන ධර්මතාවය මොන තරම් දුරට, මොන තරම් ආකාරයකට පවතිනවා ද, ප්‍රකාශ වෙනවා ද කියන කාරණාව බලන්නට ඕනෑ. සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කළා හවය කියන එක තුන් ආකාරයයි, කාම හවය, රූප හවය, අරූප හවය කියලා. මේ කාම හවය, රූප හවය, අරූප හවය කියන තුන් හවයට තව පරියාය නාමයන් තියෙනවා. වෙනත් ආකාරයේ නම් තියෙනවා. මේ තුන් හවය ම හඳුන්වන්න වෙන ක්‍රම තියෙනවා. වෙන වෙන ක්‍රම වලිනුත් මේ තුන් හවය ම අන් ආකාරයකින් හඳුන්වනවා. එතැන දී හවය හඳුනන්න තව එක පරියායක් තමයි සංඥ හවය, අසංඥ හවය, නෙවසංඥනාසංඥ හවය කියලා. මේ හවය නැවතත් හඳුන්වනවා ඒකවෝකාර හවය, චතුර්වෝකාර හවය, පංචවෝකාර හවය කියලා. මේ කුමන ආකාරයකට හවය ගැන හැඳින්වුවත් මේ තුන් හවය මයි පතවලා තියෙන්නේ.

ඊට පසුව මේ කාම හවය, රූප හවය, අරූප හවය කියන තුන් හවය නැවතත් කාරණා දෙකකට බෙදෙනවා, කර්ම හවය, උප්පත්ති හවය කියලා. කාම හවය ගත් විට, කර්ම හවය සහ උප්පත්ති හවය කියලාත්, රූප හවයේ කර්ම හවය සහ උප්පත්ති හවය කියලාත්, අරූප හවයේ කර්ම හවය සහ උප්පත්ති හවය කියලාත් හවය කොටස් දෙකකට බෙදෙනවා. **හවඤ්ඤ පජානාති** කියන විට මේ ධර්මතා දෙක ම දැන ගන්නට ඕනෑ, දෙක ම ඒ ඒ අවස්ථාවට අපේ ජීවිතයෙන් දැන ගන්නට ඕනෑ. එතකොටයි අපි මේ හවයේ ඉන්නවා නේද කියන කාරණාව දන්නේ. සසරේ ඉන්නවා, හවයේ ඉන්නවා, හවයේ සැරිසරනවා, හවයේ යනවා කියලා කියනවා. නමුත් අපි සැරිසරන හවය කුමක් ද, ඇවිදින හවය කුමක් ද කියලා නොදන්නකම ම හවයෙන් හවයට යන්න හේතු වෙනවා.

පින්වතුනි, අද දවසේ හවය කියන එක අපේ ජීවිතයෙන් හඳුනා ගත් විටයි අපට හවයෙන් මිඳෙන්න පුළුවන් කම තියෙන්නේ. අපි ළඟ හවය කියලා එකක් අද නැතිනම් අනාගතයේ නම් තියෙන්නේ ඒ හවයෙන් අද අපට මිඳෙන්න බැහැ. හවය කියන එක අතීතයේ එකක් නම්, නිරුද්ධ වූ එකක් නම් ඒකෙන් මිඳෙන්න බැහැ. නමුත් හවය කියන එක මේ දැන් අප තුළ හඳුනා ගන්න පුළුවන් මට්ටමකින් තියෙන නිසයි ඒක හඳුනා ගෙන, අවබෝධ කර ගෙන, ඒ මට්ටමෙන් අපට මිඳෙන්න පුළුවන් කම තියෙන්නේ. සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කළ මේ තුන් හවය විස්තර වශයෙන්, අර්ථ වශයෙන් පෙන්වනවා - ද්විධෙන

හවො - හවය කියන එක දෙයාකාරයි - කම්ම හවො, උප්පත්ති හවො කියලා - කර්ම හවය සහ උප්පත්ති හවය.

කර්ම හවය කියලා කියන්නේ කුමක් ද? පුඤ්ඤභිසංඛාර, අපුඤ්ඤභිසංඛාර, ආනෙඤ්ජාභිසංඛාර නම් මේ තුන් සංඛාරයට කියනවා කර්ම හවය කියලා. පුඤ්ඤභිසංඛාර කියන විට හොඳට දකින්න ඕනෑ කාමාවචර - කාම භූමියේ තියෙන සියලුම කුසල ධර්මයෝ. රූප භූමිය අනුව තියෙන සියලුම කුසල ධර්මයෝත් අයිති වෙනවා පුඤ්ඤභිසංඛාරයට, පින් වලට. අරූප හවය කියන විට ආනෙඤ්ජාභිසංඛාර, මේ ත්‍රිවිධ සංඛාරයට කියනවා කර්ම හවය කියලා. තව පැත්තකින් ගත් විට හවගාමී සියලුම කර්ම කියන එක කර්ම හවයයි කියලා මේ පින්වතුන් තේරුම් ගන්න ඕනෑ. ඒ කර්ම හවය කාම හවයෙන්, රූප හවයෙන්, අරූප හවයෙන් තියෙනවා කියලා අපි මතක් කළේ ඒ නිසයි. කාම භූමියේ උප්පත්තිය පිණිස පවතින කර්ම කාම හවයේ කර්ම පැත්ත, කර්ම හවයයි. ඒ කර්ම නිසා කාම ලෝකයේ උපදිනවා නම් කාම හවයේ උප්පත්ති පැත්ත. එතකොට රූපාවචර කුසල කර්මයක් තියෙනවා නම් ඒ රූප හවයේ කර්ම හවය. ඒ රූපාවචර කර්මය නිසා විපාක ලැබෙන බවක් තියෙනවා නම් ඒක උප්පත්ති හවය. ඒ වගේම අරූපාවචර භූමියේ ඉපදීම සඳහා යම් කර්මයක් තියෙනවා නම් ඒක අරූප හවයේ කර්ම හවය. ඒ කර්මයන්ට අරූප හවයේ උප්පත්තියක්, නැතිනම් විපාකයක් පහළ වෙයි නම්, විපාකයක් උපදියි නම්, අරූප හවයේ උප්පත්ති හවය.

මෙතන දී අපි දකින්න ඕනෑ සියලුම හවගාමී කර්ම ගත් විට මේක කර්ම හවයයි කියන එක. එතැන දී කර්ම හවය කියන එක පින්වතුනි වචනයකින් දැක්කාට මදි. අපි අපේ ජීවිතයෙන් දැන ගන්නට ඕනෑ - හවය කියලා කියන්නේ මෙන්න මේ ටික නිසයි, මේ මට්ටමයි කියලා. මේ පින්වතුන් මෙහෙම බලන්න, මෙහෙම දකින්න - අපි යම්කිසි අරමුණක් ඇසෙන් දැකලා පැත්තකට ගිය විට දැකපු දෙය නිරුද්ධ නො වී ඇති බවට අපේ මනසේ නැවත හැපී සිටින, පෙනී සිටින ගතිය දකින්න කර්ම හවය හැටියට. පින්වතුනි හවය කියලා කියන්නේ හැම වෙලාවේ ම ඇති බවට හම්බ වෙන මානසික මට්ටම. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඥන කියන මේ ස්කන්ධයෝ අනිත්‍ය හැටියට, ප්‍රත්‍යයෙන් උපදින දෙයක්, ප්‍රත්‍යය නිරුද්ධ වෙන විට නිරුද්ධ වෙන දෙයක් කියලා. ඒ හැම දෙයක් ම දකින,

අහන, දූනෙන, දූන ගන්න කියන මේ හැම අරමුණක් ම හේතුවගෙන් හටගන්නේ, ප්‍රත්‍යයකින් හටගන්නේ, හේතුව නිරුද්ධ වෙන කොට, ප්‍රත්‍යය නිරුද්ධ වෙන විට නිරුද්ධ වෙනවා. නිරුද්ධ වුනාට පින්වතුනි, බලන්න අපේ මනසට ඒ නිරුද්ධ වූ, නැති වූ දේවල් නැති බවක එළඹ සිටිනවා ද කියලා. ඒ හැම දෙයක් ම ඇති බවට හමු වෙන මේ මානසික මට්ටම දකින්න කර්ම භවය කියලා.

එතකොට අපි කියමු අතීතය කියන දෙය නිරුද්ධ යි. කෙනා කෙනාට සිහි කර ගන්න පුළුවන් නම්, තමන්ගේ පුංචි කාලය ඒවා නිරුද්ධ යි. එතකොට කියපු, කරපු දේවල් මේවා සියල්ල ම නිරුද්ධ වෙලා. හට ගෙන නැති වූ ධර්මතා. නමුත් භෞතික ලෝකයේ ඒ ස්කන්ධයෝ ඉපිද නිරුද්ධ වුනාට, පින්වතුනි අපේ මනස තුළ ලෝකය ගොඩ නැගුණු බවක් තියෙනවා නේද. අපේ මනස තුළ ඒ කළ දේවල්, කියපු දේවල් ඇති බවට හම්බ වූ බවක් අද පවතිනවා නේද. මේ කාරණාව තේරුම් ගන්න කර්ම භවය කියලා. අපි ඕක සාමාන්‍ය මට්ටමේ දී හිතන්න හුරු වෙලා තියෙනවා මේක තමයි මතකය කියලා කියන්නේ, මේක ස්වාභාවික දෙයක් හැටියට. නමුත් ඒ මතකය කියන එක අපට ඇසුරු කර ගන්න පුළුවන්, මතක් කර ගන්න පුළුවන් අවස්ථාවට නුවණින් යුක්තව, කෙලෙස් ඇති නොවෙන විදියට ක්‍රමයකුත් තියෙනවා. කෙලෙස් මිශ්‍රිත ව, කෙලෙස් සහගත ව ඇති බවට හම්බ වෙන මතකය පින්වතුනි මෙන්න මේ කර්ම භවයයි. නුවණ නො යෙදී ජීවිතයෙන් ඇති බවට හම්බ වෙන මට්ටම හැම වෙලාවේ ම දකින්න කර්ම භවය කියලා.

අපි යම් රූපයක් බලලා නැවත ගිය විට අහවල් තැන මෙන්න මෙහෙම දෙයක් තියෙනවා කියලා එළඹ සිටිනවා නම් ඒක දකින්න කර්ම භවය කියලා. තව පැත්තකින් ගත් විට කොතැනක හරි සිට ගෙන ඉන්න විට ඇස් දෙක වහ ගෙන හිතෙන් වටපිටාව බලන්න. ඔබට හිතෙන්නේ මේ තියෙන වටපිටාව ම පෙනෙනවා කියලායි. මේ වටපිටාව ම තේරෙනවා කියලායි. නමුත් පින්වතුනි, මේ තියෙන වටපිටාව ම පෙනෙනවා, දූනෙනවා නොවේ. එහෙම වටපිටාවකයි ඉන්නේ කියලා අපේ මනස තුළ සියුම්ව උපද්දන විතර්කයන් අපේ මනසේ ම හැපිලා තියෙන ගතිය ඔය පෙනෙන්නේ. ඇස් දෙක වහ ගෙන වටපිටාව බලන විට, වටපිටාව තියෙනවා කියලා හිතට අහු වෙන ගතිය දකින්න කර්ම භවය හැටියට. ඔබට පැත්තකට වෙලා සිටිමින් සිහි කරන්න පුළුවන් නම් යම් තාක් නගරයන්, රටවල්, මුළු ලෝකයක් ම හිතෙන් සිහි කරන්න

පුළුවන් නම් ඔබ බාහිර භෞතික මුළු ලෝකයක් ම සිහි කෙරුවා කියලා, මේ කළේ වේගයෙන් තමන්ගේ මනස ආවර්ජනා කර ගෙන ගිය එක. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඕකට කියනවා **චේතනා හවො** - මේ හවය හැටියට තියෙන්නේ චේතනාව, කර්මය. අපේ හිතේ වේගයෙන් උපදින චේතනා පෙළක් තමයි පින්වතුනි ඇති බවට එක දිගට පෙළක් හැටියට හම්බ වෙන්නේ. ඒ නිසයි කර්ම හවයට නම් කරන්න වෙන්නේ 'චේතනා හවය' කියලා.

එතකොට කර්ම හවය කියන එක හොඳට හඳුනා ගන්න යම් යම් දේවල්, යම් යම් පුද්ගලයෝ අරබයා ඇති බවට හම්බ වෙන මතකය. හට ගෙන නිරුද්ධ වෙන, හට ගෙන නිරුද්ධ වූ පටිච්ච සමුප්පන්න වූ ධර්මතාවයක් තියෙන තැනක ඇත්ත දැකලා නුවණින් අපට මතක් කර ගන්න බැරි නැහැ, සිහිය ඇතිව මතක් කර ගන්න පුළුවන්. ඒ මතකය පින්වතුනි සිහිය නමැති, සතිය නමැති වෛතසිකයේ හැකියාවක් මිසක් ඒක හවය නොවේ. නමුත් සතිය නමැති වෛතසිකයේ නුවණ නොයෙදී, ඇති බවට හැම වෙලාවේ ම මනසේ හැපිලා සිටින ලෝකයක් තියෙනවා නම්, තව පැත්තකින් ගත් විට ඉඳගෙන, හිටගෙන, නිදගෙන, ඇවිදින හතර ඉරියව්වේ ම පරිහරණය කරන ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනස කියලා යමක් ලැබෙනවා නම්, තමන්ට තමන් කියලා සිහිපත් කර ගන්න පුළුවන් කමක් ලැබෙනවා නම්, එක තැනක ඉඳලා ඇස් දෙක වහලා තමන්ව සිහි කර ගන්න විට තමන්ව පෙනෙන ගතියක් තියෙනවා නම්, මේ ටික සියල්ල දකින්න මනස තුළ ම පහළ වෙලා, මනස තුළ ම හැපෙන සියුම් විතර්ක. ඔය ටිකට යි කියන්නේ කර්ම හවය කියලා.

මේ කර්ම හවය කියන එක හැම වෙලාවේ ම තියෙන්නේ පින්වතුනි උප්පත්ති හවය ඇති කිරීම පිණිස. දෑත් අපි කර්ම හවය කියන එක තේරුම් කර ගන්නා. දෑත් තේරුම් ගන්න ඕනෑ උප්පත්ති හවය. කර්ම හවය කියන විට අපේ ජීවිතයෙන් දකින කාමාවචර මට්ටමයි පෙන්නුවේ. රූපාවචර මට්ටම වෙන විට මේ අපේ වගේ කාමාවචර මට්ටමෙන් ගෙවල් දෙරවල් තියෙනවා කියන මේ මානසික මට්ටම හිටින්නේ නැහැ. වටපිටාව හිටින්නේ නැහැ. අද අපි ඇස් දෙක වහ ගෙන ඉඳ ගත් විට ගෙදර හතර වටේ බිත්ති, ඇඳ, පුටු, මේස තියෙනවා කියලා අපේ මනසට පෙනෙන මට්ටම තමයි කාම හවය කියලා කියන්නේ. හිත හොඳට සමාධි වූ විට, ඉබේම ඔය මට්ටම අත හැරෙනවා. ඒ කියන්නේ කාම හව මට්ටම අපේ මනසේ නැහැ. එතකොට රූපාවචර ප්‍රථම, ද්විතීය, තෘතීය, චතුර්ථ

කියන මේ ධ්‍යාන මට්ටම් උපදිනවා. ඒ ධ්‍යාන ඇසින් දකින, ධ්‍යාන සිතට හසු වෙන නිමිති ඇති බවට ඊට පසුව අපේ මනස තුළ හැපිලා පවතිනවා. මේ කාම භූමියේ ඉන්න විට ඇඳ, පුටු, මේස ඇති බවට මනසට හම්බ වෙනවා වගේම, ධ්‍යානය ලබාගත් විට මේ ඇඳ, පුටු, මේස හම්බ වෙන්නේ නැහැ. ඉතා සියුම් ඒ ධ්‍යාන ඇසින්, ධ්‍යාන සිතට වැටහුණු ධර්මතා තියෙනවා නම්, රූප තියෙනවා නම් ඒවා ඇති බවට අපේ මනස තුළ හැපිලා පවතිනවා. ඒක තමයි රූපාවචර කර්ම භවය කියලා කියන්නේ.

ඊට පසුව අරූපාවචර මට්ටමේ ආකාසානඤ්චායතන, විඤ්ඤාණඤ්චායතන, ආකිඤ්චඤ්ඤායතන සමාපත්ති උපදවා ගත් කෙනාට බාහිර අවකාශයක් ඇති හැටියට, බාහිර විඥානයෙන් දන යුතු ධර්මයක් ඇති හැටියට තමන්ගේ මනසට වැටහෙන ගතියක් තියෙනවා නම්, තමන්ගේ මනසෙන් ම අහස සිහි කර ගන්න පුළුවන් කමක් තියෙනවා නම්, මේ පුළුවන් කම, හැකියාව එයාට අරූප භවයේ කර්ම භවය. හැම වෙලාවේ ම කර්ම භවයේ ලක්ෂණය තමයි පින්වතුනි බාහිර ආයතනයට තමන්ගේ මනස යොමු කරලා ඇති. අද මෙහෙම ඉඳගෙන ඇත සිටින අම්මා, තාත්තා, දුවා පුතා අපට සිහි කරන්න පුළුවන් නම්, සිහි කරනවා නම්, ඒ සිහි කළා කියලා අපි කළේ භවය සිහි කර ගන්න එක. මම මේ ටික වැඩි වශයෙන් විස්තර කළේ මේ ස්වභාවයයි පින්වතුනි අපි වැඩියෙන් ම තේරුම් කර ගන්න ඕනෑ, දැන ගන්න ඕනෑ, අවබෝධ කර ගන්න ඕනෑ.

මේ භවයට රැවටිලා තමයි අපි 'තියෙනවා, තියෙන දෙයකට රැවටෙනවා' කියලා උප්පත්ති වශයෙන් යන්නේ. අද දවසේ දී දරුවා, ගෙවල් දෙරවල් කියලා අපට සිහි කර ගන්න පුළුවන් නම් මේ අපේ සිත ම අපි සිහි කර ගන්නවා. අපේ චේතනාව ම අවදි කර ගන්නවා. අපේ කර්ම භවය ඇති කර ගන්නා. අපි කර්ම භවය ම සිහි කර ගන්නවා නමුත් මේක නේද කර්ම භවය කියලා කියන්නේ, මේක චේතනාව නේද, මේක මනස තුළින් ම උපදවන ලද එකක් නේද කියලා නො දන්නා කම නිසා අපව උප්පත්ති භවයට පමුණුවන්න තියෙන හේතුව උපදිනවා. ඒ කියන්නේ බාහිරයෙන් ම දුව, පුතා මතක් වුනා කියන අදහසට ඇවිල්ලා (ඒකට කර්මය කියලා කියන්නේ) ඊට පසුව ඒ චේතනාව ම මුල් කර ගෙන, ඒ භවය වූ ඒ දරුවා කියලා සිහි කර ගත්ත චේතනාව ම මුල් කර ගෙන ඒ දෙය ගන්න හෝ බලන්න හෝ දකින්න හෝ යන විදියට සිත,

කය, වචනය ක්‍රියාවට නංවනවා. ඒ ගිය විට හම්බ වෙන මට්ටම තමයි අපට විපාකය, උප්පත්ති හවය කියලා කියන්නේ. ඒ දරුවා නැත්නම් ගේ දෙර නැවත හම්බ වෙන මට්ටමට අපව පමුණුවන්න උපකාර වූ මානසික මට්ටම තමයි කර්ම හවය.

හවඤ්ච පජානාති කියන විට තුන් හවය දන්නවා. තුන් හවයේ කර්ම හවය කියන්නේ මේ ටිකයි කියලාත් ජීවිතයෙන් දන්නවා. තුන් භූමියේ ම තියෙනවා උප්පත්ති හවය. කාම භූමියේ උප්පත්ති හවය, රූප භූමියේ උප්පත්ති හවය, අරූප භූමියේ උප්පත්ති හවය. දැන් අපි තුන් භූමියේ කර්ම හවය පැත්තයි කථා කළේ. හවය තුන් ආකාරයි. තුන් ආකාර හවය කර්ම හවය, උප්පත්ති හවය කියලා ප්‍රභේද වශයෙන් දෙකට බෙදලා කර්ම හවය පැත්ත තමයි අපි කථා කළේ. මේ තුන් හවයේ උප්පත්ති හවය කියලා කොටසක් තියෙනවා. කාම භූමියේ උප්පත්ති හවය, රූප භූමියේ උප්පත්ති හවය, අරූප භූමියේ උප්පත්ති හවය. හැම වෙලාවේ ම හොඳට මතක තියා ගන්න ඕනෑ උප්පත්ති හවය කියලා කියන්නේ විපාක සිත් පහළ වන මට්ටමක්. ඒක ක්ෂණික වෙන්න පුළුවන්, ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් වෙන්න පුළුවන්, විපාක මට්ටමට තමයි උප්පත්ති කියලා හැම වෙලාවේ ම කියන්නේ, උප්පත්ති හවය කියලා කියන්නේ.

යම් වෙලාවක දී ඇස, රූප ගැටිලා චක්ඛු විඤ්ඤාන ඉපදිලා. ඒ කියන්නේ ඇසෙන් රූප බලන මට්ටමේ දී ඔබලා ඉපදිලා. කාම හවයේ උප්පත්ති හවය මේක. යම් වෙලාවක දී කනට ශබ්දය ගැටිලා සෝත විඤ්ඤාන ඉපදුණා නම්, කන ඉපදුණා නම්, ඔබලා ඉපදිලා. ඝාණ විඤ්ඤාන ඉපදුණා නම්, ගඳ සුවඳ තේරුණා කියලා කියන්නේ උප්පත්ති හවය. රස දැනුණා නම් රස තේරුණා කියලා කියන්නේ උප්පත්ති හවය. කයට යමක් ගැටුණා නම් ගැටෙන මොහොත මේ උප්පත්ති හවය. ඒ වගේම මනෝමයෙන් සිහි කරලා ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් පැමිණෙන විට මේ උප්පත්ති හවය කියලා දකින්න ඕනෑ. ඒ වගේම මනෝ විඤ්ඤාන මට්ටමේ දී විපාක සිත් දකින්න උප්පත්ති හවය හැටියට. මේ කාම භූමියේ උප්පත්ති හවය. ඇසෙන් රූපයක් දකින අවස්ථාව උප්පත්ති හවය. වර්තමානයක ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ හම්බ වෙන අවස්ථාව උප්පත්ති හවය.

එතකොට කාම හවයේ කර්ම හවය කියලා කීවේ රූපය පිළිබඳ ව හිතේ ඇති මතක පැත්ත, දැනුම පැත්ත කර්ම හවය. ඒ දැන ගත්ත දෙය,

මතක තියා ගන්න දෙය හොයා ගෙන ගිහිල්ලා හම්බ වෙන අවස්ථාව උප්පත්ති හවය. හොඳට මතක තියා ගන්න අපි හවයේ සැරිසරන්නේ මෙන්න මෙහෙමයි කියලා. කර්ම හවයේ ඉඳලා උප්පත්ති හවයට යනවා, උප්පත්ති හවයෙන් නැවත කර්ම හවය සැකසෙනවා. ඒ කියන්නේ රූපයක් තියෙනවා කියන එක තමයි අපේ කර්ම හවය, මානසික මට්ටම. ඒ රූපයක් තියෙනවා කියන මානසික මට්ටම උදව් වෙනවා රූපය දකිනවා කියන මට්ටම උපදවන්න, උප්පත්ති හවය ඇති කරන්න. ඊට පසුව උප්පත්ති හවය හේතුවෙන් කර්ම හවය ඇති කරන්න කියලා කියන්නේ දෑකපු රූපය හේතුව නැවත දෑකපු මෙහෙම එකක් තියෙනවා කියන මානසික මට්ටම ඇති කරන්න. ආයෙත් කර්ම හවය ඇති කරනවා. අපි මේ හවයේ තමයි සැරිසරන්නේ. හවය තමයි හද ගන්නේ. කර්ම හවයෙන් උප්පත්ති හවයට, උප්පත්ති හවයෙන් කර්ම හවයට.

එතකොට හවඤ්ච පජානාති කියන විට අපි ඉන්නේ හවය තුළ නේද කියලා ඔබට තේරෙන්න ඕනෑ. ඔබ හවයෙන් මිදිලා ඉන්න, හව නිරෝධ කරලා ඉන්න කිසිම වෙලාවක් නැහැ මේ ලෝකයේ. ලෝකයා ඇසෙන් රූප බැලුවත්, එහෙම නැත්නම් කුසල අකුසල කර්ම රැස් කෙරුවත් ඒ හැම වෙලාවක ම හවය තුළ මයි ඉන්නේ. ඒ හවය තුළ ඉන්නේ කොහොමද - ඔන්න ඔය අර්ථයෙන්. කුසල අකුසල කර්ම කියලා කීවේ වෙන කිසිවක් නොවේ, අපි කියමු රුවන්වැලි සෑය, ශ්‍රී මහා බෝධීන් වහන්සේ ආදී කුසල් සිත් අපට හිතට නගා ගන්න පුළුවන් නම් මේකට කියනවා කර්ම හවය කියලා. ඊට පසුව රුවන්වැලි සෑය, ශ්‍රී මහා බෝධීන් වහන්සේ වන්දනා කරන්න ඕනෑ කියලා හිතලා අපි ඒ හිතට අනුව කියනවා, කරනවා, යනවා. ඔය ටික ඔක්කොම අයිතියි කර්ම හවයට. ගිය විට රුවන්වැලි සෑය තියෙනවා. වක්ඛු විඥනය උපදිනවා. ශ්‍රී මහා බෝධීන් වහන්සේ පෙනෙනවා. ඔන්න කුසල කර්මය කළාට විපාකයක්. ප්‍රචාත්ති විපාකයක්. ඕකට තව ප්‍රතිසන්ධි විපාකයකුත් තියෙනවා. ඔය ප්‍රචාත්ති විපාකය.

කුසලස්ස කම්මස්ස කතත්තා උපචිත්තා විපාකං වක්ඛු විඤ්ඤාණං උප්පන්නං හොති - කුසල කර්මය කළ නිසා, රැස් කළ නිසා වක්ඛු විඥනය උපදිනවා කියලා කීවේ, දැන් ඔබ මෙහෙම කුසල කර්මයක් කළ නිසා ඒකේ විපාකය තමයි වක්ඛු විඥනය උපදිනවා. එතකොට ඒක ප්‍රචාත්ති (ක්ෂණික) විපාකයක්. ඒ කියන්නේ උප්පත්ති හවය. කාම භූමිය. ඊට පසුව කාම භූමියේ උප්පත්ති හවය ප්‍රතිසන්ධි වශයෙනුත් තියෙනවා,

ක්ෂණික වශයෙනුත් තියෙනවා. මේක ප්‍රභේද සහිතව නුවණින් දකින්න ඕනෑ. මේ ටික ඔක්කොම එකතු කරලා තමයි හවඤ්ඤ පජානාති කියන විට හවය ගැන හොඳට එයා දන්න කෙනෙක් වෙනවා.

ඒ විදියට යම් වස්තූන් ඇති බවට මනසේ හැපිලා හිටින මට්ටම දකින්න කර්ම හවය කියලා, ඒක ජීවිතයෙන් අත් විදින පංච විඥනය දකින්න උප්පත්ති හවය කියලා. එතකොට ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් මනෝ විඥනයාගේ පැමිණීම දකින්න උප්පත්ති හවය හැටියට. විපාක වූ මනෝ විඥන මට්ටමේ සිත් දකින්න උප්පත්ති හවය හැටියට. එතකොට කාම හවය කියන්නේ මේ උප්පත්ති, කර්ම වශයෙන් දෙයාකාරයෙන් පිහිටි මේ මට්ටමයි කියලා දන්නවා. එයාට 'හවය කියන කාරණාව තුළ ම අපි හැසුරුනා මිසක් කිසි දිනක හවයෙන් අපි මිදිලා හිටියේ නැහැ, මිදිලා ඉන්න පුළුවන් කමක් නැහැ' කියන නුවණ එනවා. දැන් හවය කියලා කිසි දිනක නො දැක්ක ප්‍රාර්ථනා අර්ථයකින් එයා දකින්නේ නෑ, 'අනේ අපි හවයෙන් හවයට සැරිසරයි නේද' කියලා කවදවත් නො දැක්ක, නො දන්න, නොදුටුවිරූ අනාගත සිහිනයක් වූ හවයක ඉන්නේ නැහැ, ශ්‍රැතවත් ආයඨශ්‍රාවකයා. මේ දැන්, වර්තමානයක ඉඳලා ජීවිතය කියලා කියන්නේ මේ හවය තුළ සැරිසරන බව කියලා එයා දන්නවා. හවයෙන් මිදුණා නම් පින්වතුනි, හව නිරෝධය නිවන නිසා එහෙම නම් අපි නිවනේ ඉන්න ඕනෑ. අපි නිවන් දැක්කේ නෑ කියලා කියන්නේ හවයේ, හැම වෙලාවේ ම හවය තුළ මයි ඉන්නේ නිසා.

රූප හවය මෙන් නම් මේ විදියට දකින්න. මම කාම භූමිය කියපු කර්ම මට්ටමත්, විපාක මට්ටමත් වගේ රූපාවචර මට්ටමෙන් ධ්‍යාන උපදවා ගන්න උත්සාහවත් වෙන මට්ටම දකින්න රූපාවචර කර්ම හවය. රූප හවයේ ඉපදුණ ධ්‍යානය ප්‍රවෘත්ති වශයෙන්, ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් දෙයාකාරයි. ප්‍රථම, ද්විතීය, තෘතීය, චතුර්ථ ධ්‍යාන උපදවා ගත් විට ප්‍රවෘත්ති විපාකයක්. ඊට පසුව ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් ඒ බ්‍රහ්ම ලෝකයේ උපන් විට ප්‍රතිසන්ධි විපාකයක්. ඒ දෙක ම උප්පත්ති හවය. එතකොට අපි දන්නවා අරූප හවයේ දිත් ඔය විදියට මයි. කර්ම හවයයි, උප්පත්ති හවයයි කියන ධර්මතා දෙක මේ විදියට ජීවිතයෙන් දැන ගන්නවා තුන් භූමිය හරහා. කොහේවත් තියෙන එකකින් නොවේ, තමන්ගේ ජීවිතය ම දකිනවා.

ඒ විතරක් නොවේ හවඤ්ඤ පජානාති කියන විට තව කාරණාවක් එයාට පෙනෙන්න ඕනෑ. හවය කියලා තිබුණොත් ඒ කියන්නේ කර්ම

භවය කියන එක තිබුනොත් ජාතිය වෙනවා මයි, උප්පත්තිය ඇති වෙනවා මයි, උප්පත්ති භවය ලැබෙනවා මයි. උප්පත්ති භවයට තව නමක් තමයි ජාතිය කියලා කියන්නේ. එතකොට කර්ම භවය තිබුනොත් උප්පත්ති භවය ලැබෙනවා මයි. උප්පත්තිය වෙනවා මයි. භවය කියලා කියන්නේ ජරාමරණයට තව නමක් නේද කියන නුවණ ලැබෙන්නට ඕනෑ. භවය කියලා කියන්නේ ජාතියට තව නමක් නේද, ජරාමරණයට තව නමක් නේද, කියන නුවණ ඔබට ලැබෙන්නට ඕනෑ. භවඤ්ච පජානාති කියන විට අපි හිතෙන් හිතුවත්, ඇසෙන් දුටුවත්, දකින දෙය හිතෙන් හිතුවත්, දකින දෙය ඇසෙන් දුටුවත්, දකුණු දෙය හිතෙන් හිතුවත් අපි ඉන්නේ භවය තුළයි, ඒ කියන්නේ ජරාමරණ තුළයි කියලා දකින්න ඕනෑ.

මේ විදියට දකින විට භවයේ කලකිරෙනවා. කුමක් නිසා ද? භවය කියලා අපි කීවා මනස දකින මට්ටම විපාකයි, ඒක දෑකලා මනස තුළ ඇති කර ගන්නවා ලෝකය. ඒක කර්ම භවය. මනස තුළ තියෙන කර්ම භවය උපයෝගී කර ගෙන නැවත බාහිරයෙන් දකින මට්ටම උප්පත්ති භවය. උප්පත්ති භවයෙන් කර්ම භවයට, කර්ම භවයෙන් උප්පත්ති භවයට මේ චක්‍රයක් හැටියට කැරකෙන එකට කියනවා සංසාර චක්‍රය, භවයේ ගමන් කරනවා, භවයෙන් භවයට යනවා කියලා. ඇසෙන් බලලා ඉවර වෙන විට කණෙන්, කණෙන් අහලා ඉවර වෙන විට නාසයේ, ඊට පසුව දිවෙන්, ශරීරයෙන්. ඔන්න ඔය චක්‍රය තියෙන්නේ. පින්වතුනි අපි ඉපදිලා මැරුණා, මැරිලා ඉපදුණා, ජීවත් වෙනවා කියන තැනක නතර වෙලා නැහැ. මේ චක්‍රයක් තියෙන්නේ කරත්ත රෝදයක් කරකැවෙනවා වගේ. ඔය සිද්ධියට කියනවා භවය කියලා.

මේ භවයේ සැරිසරන විට ලැබෙන්නේ පියෙහි විප්‍රයෝග දුක, අප්පියෙහි සම්පයෝග දුක, දෙමව්පියන්, සහෝදරයෝ, දූදරුවෝ, ඥාති හිතෙහිත් මැරිලා කෑ ගහන්න, අඩන්න, විලාප දෙන්න වෙන දුක, නොයෙක් ලෙඩ රෝග, මෙන්න මේවා තමයි මේ ආයතනයන් හරහා මාරුවෙව්, මාරුවෙව් ඉන්න අපට ලැබෙන්නේ. ඕක හුඟක් ඇතට දමන්න එපා. මේ පින්වතුන්ගේ ජීවිත දෙස බලන්න. ඔබ ජීවිතයෙන් ගත් විට පෙර කර්මයෙන් මේ භවයේ ඉපදුණා කියන එක හිතන්න. ඒ ඉපදුණා කියන විට, භවය කියන විට හොඳට බලන්න අපි ජීවත් වුනා කියලා කළේ කුමක් ද කියලා. පෙනෙන, ඇහෙන බාහිර තියෙන යමක් මතක තියා ගෙන, මතක තියෙන දෙය හොයා ගෙන ගිහිල්ලා ඒක

බලනවා, අහනවා, නැවත බලපු, අහපු දෙය මතක තියා ගන්නවා. නැවතත් මතක තියා ගත්ත දෙය භොයනවා. ඇසෙනුයි, කනෙනුයි, නාසයෙනුයි, දිවෙනුයි, ශරීරයෙනුයි, මනසෙනුයි ඔය වගේ ක්‍රියා දමයක් සිද්ධ වුනේ. ඔහොම සිද්ධ වෙන තැනක ඒ සිද්ධියට අමතරව කඩු පාරවල් ඇනුණු දුක, පිහිය පාරවල් ඇනුණු දුක, හොරි කුෂ්ට, දද වලින් වින්ද දුක, පිළිකා ලෙඩ රෝග හැදෙන දුක, ඒ වගේම ප්‍රියමනාප අයගෙන් වෙන් වීම්, විශෝ වීම්, මරණ දුක, මහලු බවේ දුක වගේ වෙනම දුක් ටිකකුත් අපට එකතු වෙලා නේද බලන්න.

මේ චක්‍රයේ යන විට අපි හොඳට දන්නවා මෙහෙම කාරණාවක්. දැන් චිත්‍රපටියක් වගේ දෙයක් බලන විට පිටුපසින් ආලෝක ධාරාවක් හරහා වේගයෙන් එක ම විදියේ චිත්‍ර තියෙන 'නෙගටිව්' (සේයා පටල) රාශියක් යනවා. යන විට තිරය තුළ වැටිලා තියෙනවා හිට ගෙන ඉන්න මනුෂ්‍යයෙක් වගේ. ඒ වගේ මේ සිත්, 'බාහිර දෙයක් තියෙනවා කියලා සිහි කරලා එහෙට යන කොටත් තියෙන එක දකිනවා, දෑකපු එක තියෙනවා' කියලා මෙහෙම චක්‍රයේ කැරකී කැරකී ඉන්න විට අපට ඉතුරු වෙලා තියෙනවා, ලැබිලා තියෙනවා ජරා, මරණ, සෝක, පරිදෙව, දුක, දෙමනස්ස, උපායාස කියන ටිකත් හම්බ වෙනවා ජීවිතයට. ගිනි පෙනෙල්ලක් වේගයෙන් කැරකෙන විට වළල්ලක් කියන එකක් නිර්මාණය වෙලා තියෙනවා වගේ, මේ හවය කියලා කියන්නේ ජරා මරණ දුක නිර්මාණය කරලා, ජීවිතයෙන් හොඳට විදින්න පුළුවන්, කෑ ගසමින් අඬන්න පුළුවන්, විලාප දෙන්න පුළුවන් විදියට ජරා මරණ ටික නිර්මාණය කරලා මේ තියෙන්නේ. අපි ජරා මරණ කියන ටික විදින්නේ මෙන්න මේ හවය නිසා හද ගෙන.

එතකොට හවඤ්ච පජානාති කියන කාරණාව තේරුම් ගන්න විට පින්වතුනි, ඔබට මේ අවබෝධය ලැබෙන්න ඕනෑ. හවය කියලා කියන්නේ මෙන්න මේ කාරණාව කියලා ජීවිතයෙන් දකින්න ඕනෑ. එහෙම දෑකපු දවසටයි පින්වතුනි අපි මේ හවයේ කලකිරෙන්නේ. අපි ගෙවල් දෙරවල්, යාන වාහන, ඉඩකඩම්, මිල මුදල්, දූ දරුවෝ කියලා ලෝකය මවා ගෙන ඉන්න තැනක, මේ ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත්ත, හේතූන්ගෙන් හට ගත්ත හවය නේද පවතින්නේ, හවය තුළ නේද සැරිසරන්නේ, මේ හවයට නේද තණ්හා කළේ කියලා තේරුම් කර ගන්නට ඕනෑ. අපි රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ කියන මේ මොනවා හරි උප්පත්ති හවයේ කුමකට හරි කැමති නම්, කැමැත්තට කියනවා කර්ම

භවය කියලා, කැමති වුනේ උප්පත්ති භවයට. එතකොට අන්තිමට භවයට කැමති අපට භව නිරෝධයක් ලැබෙයි ද කියලා බලන්න. භවය තුළ මයි ඉන්නේ.

එතකොට සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කළ භවඤ්ච පජානාති කියන ධර්මතාවය, ඒ පරියාය අපට තේරුනොත්, හරියට අවබෝධ වුනොත් පින්වතුනි මේ තරම් ප්‍රදේශයක්, මේ තරම් වපසරියක් අපට අවබෝධ වෙන්නට ඕනෑ. ඒ කියන්නේ කාම භූමිය, රූප භූමිය, අරූප භූමිය කියන තුන් භූමිය ම මේ භවයයි, මේ තුළ සැරිසරන බවයි භවය කියන්නේ කියලා තමන්ගේ ආයතන ටික හරහා භවය තමන්ට හම්බ වෙනවා. ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනස හරහා සැරිසරන බවයි මේ භවය කියන කාරණාව හම්බ වෙනවා. එහෙම සැරිසැරීම තුළ ඉපදිලා තියෙන අර්ථය තමයි අපට දුක. අර ගිනි පෙනෙල්ල කරකවන විට හම්බ වුනේ වළල්ලක් වගේ, සිත් ඒ පැත්තට මේ පැත්තට මාරුවෙන් මාරුවට අරමුණු දකිමින් - සිහි කරමින්, සිහි කරමින් - දකිමින්, අසමින් - සිහි කරමින්, සිහි කරමින් - අසමින්, මේ ගත කරන චක්‍රයට හම්බ වෙන ටික තමයි අඩන්න, විලාප දෙන්න, කෑ ගහන්න පුළුවන් මට්ටමේ දුක. එහෙතම භවය කියලා කියන්නේ දුක නේද, මේ දුක කිසි දිනක නැති කරන්න බැහැ භවය ඇති තාක්. භවය සැරිසරනවා කියලා කියන්නේ දුකේ සැරිසරනවා. භවය කියලා කියන්නේ දුකට තව නමක් නේද කියන කාරණාව තේරුම් ගන්න ඕනෑ. භවඤ්ච පජානාති කියන විට මේ දුකට කියන තව නමක් නේද කියන නුවණ ලැබෙන්නට ඕනෑ. මේ විදියට දුටු විට භවය ගැන දන්නවා.

ඊට පසුව සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කළා උපාදාන පච්චයා හවො - පින්වතුනි, අරමුණු දැඩිව ගන්න ස්වභාවයටයි උපාදාන ය කියලා කියන්නේ. එතකොට මේ ලෝකයේ දකින, අහන, දූනෙන, දූන ගන්න දේවල් අපි දැඩිව ගන්න ස්වභාවය නිසයි අපට කර්ම භවය කියන කාරණාව උපදින්නේ. ඒ නිසයි උප්පත්ති භවය. නැවත උප්පත්ති භවයේ අරමුණු දැඩිව ගන්න ස්වභාවය නිසයි නැවත කර්ම භවය, ඒ නිසයි නැවත උප්පත්ති භවය කියලා මේ දැඩිව ගන්න ස්වභාවය උපාදාන ය නිසයි පින්වතුනි මේ භවය. අපට මෙහෙම බාහිර දේවල් ඇති බවට හිතේ හිටියේ බාහිර දේවල් තියෙන නිසා නොවේ.

හොඳට මතක තියා ගන්න ඩිනෑ පින්වතුනි, ජප් ගිනා ගෙන ඉන්නේ බාහිර භෞතික දේවල්, ඥාතීන් ගිණෙනින් ඉන්න බවට ජප් ගිනේ දැනුවත්, මතකයක්

හිසෙන්ගේ එහෙම ජය ඉන්න හින්දයි කියලා. එහෙම ජය ඉන්න හින්ද නොවේ
 ජින්වතුහි ජපට වෙහෙම මනකයක් හිසෙන්ගේ. උපාදාය කියයි - උපාදාන ජච්චයා
 නොව.

මොකද දැන් අපි කැඩපතකට එබුනොත් අපේ ඡායාව
 පෙනෙනවා අපට. අපි පැත්තකට ගිය විට අපට පෙනුණු ඡායාව
 කැඩපතේ තියෙනවා කියලා කියනවා ද? ඒක අපේ හිතේ හැපිලා
 හිටිනවා ද දැකපු දෙය තියෙනවා කියලා? ඒක නැහැ. ඇයි ඒ ඇසෙන්
 ඡායාවක් නේද දැක්කේ. කැඩපතට අපේ ඡායාව වැටිලා තියෙනවා. අපි
 අහකට යන විට ම දැකපු එක දැන් එතන නැහැ. වීදුරුව විතරයි
 තියෙන්නේ කියලා අවබෝධයක් තියෙනවා. නමුත් බාහිර වෙනත් දෙයක්
 දැකලා අපි අහකට ගිය පසුත් ඒ දැකපු දෙය එතන තියෙනවා කියලා
 හිතෙනවා. එකක් නො හිටින්නත්, එකක් තියෙනවා කියලා හිතේ හැපිලා
 හිටින්නත් හේතුව කුමක් ද? ඒක තමයි පින්වතුහි කැඩපත දෙස බලන
 විට අපි දකින්නේ, අපි බලන්නේ මේක ඡායාවක් කියන මට්ටමින්,
 ඇත්තක් නොවේ කියන මට්ටමින්. නමුත් ඇසෙන් දකින රූපයට අපි
 සම්බන්ධ වෙන්නේ, කණෙන් අහන ශබ්දයට අපි සම්බන්ධ වෙන්නේ මේක
 ඇත්ත මයි කියන තැනකින්. ඒ ඇත්ත වූ මට්ටමයි උපාදාය කියලා
 කියන්නේ. දැඩිව ගත්ත එක.

අපට උපාදාන පරියායේ දී ඒක ඉගෙන ගන්නට පුළුවන්.
 එතකොට ඒ බාහිර භෞතික වස්තූන් හෝ එහෙම පුද්ගලයෝ, දේවල්
 තියෙන නිසා නොවේ, බාහිර දේවල් ඇති බවට හිතේ හැපිලා
 පවතින්නේ උපාදාය නිසයි. දකින, අහන වෙලාවට අරමුණු දැඩිව ගන්න
 ස්වභාවය නිසයි. උපාදාන නිරොධො හව නිරොධා - දකින, අහන
 වෙලාවට ඒ අරමුණු දැඩිව ගන්නේ නැත්නම්, ඒ දකින, අහන දේවල්
 අරබයා, උප්පත්ති භවය අරබයා අපේ නුවණ අර ගෙන ගියොත්, තව
 පැත්තකින් කර්ම භවය හෝ උප්පත්ති භවය හෝ කියන ධර්මතා දෙක
 අරබයා අපට භවය, භවය හැටියට දකින්න පුළුවන් කමක් තිබුනොත්,
 උපාදාය හිටින්නේ නැහැ. උපාදාය නැත්නම් භවය නැහැ. ඒ
 කියන්නේ මේ දැකපු දෙය දැකීමෙන් පසුව නිරුද්ධ වෙනවා කියන මට්ටම
 මනසේ එළඹ සිටිනවා මිසක් දැකපු දෙය ඇති බවට මනසේ රැඳිලා,
 හැපිලා හිටින්නේ නැති තත්වයට පත්වෙනවා.

එතකොට උපාදන නිරෝධය හව නිරෝධයයි. උපාදන නැති කළ විට හවය නැති කළා වෙනවා. එතකොට පින්වතුනි, මේ උපාදනය නැති කරලා, හවය නැති කරනවා කියලා කියන්නේ නිවනට තව නමක්. හව නිරෝධය නිවනයයි. හව නිරොධො ජාති ජරා මරණ සොක පරිදෙව දුක්ඛ දෙමනස්සුපායාසා නිරුජ්ඣන්ති - නිරුද්ධ වෙනවා. අයමෙව අරියො අධ්මංගිකො මග්ගො හවනිරොධගාමිනී පටිපදා - මේ ආයච්ඡොංගික මාර්ගය හව නිරෝධ ගාමිණී පටිපදාව යි - එහි තියෙනවා සම්මා දිට්ඨිය. සම්මා දිට්ඨියේ දී හම්බ වෙන්න ඕනෑ ගෙවල් දෙරවල්, යාන වාහන, ඉඩකඩම්, මිල මුදල්, දූ දරුවෝ නොවේ මේ හවයයි කියන එක හම්බ වෙන්න ඕනෑ. හම්බ වෙන නිසා ඒ හවය ගැන ම මෙනෙහි කරලා, හවය ගැන ම බලන විට රාග, ද්වේශ, මෝහ දුරු වෙනවා. උපාදනය දුරු වෙනවා. උපාදනය දුරු වීමෙන් හවය නැති වෙලා හව නිරෝධය සාක්ෂාත් කර ගන්න පුළුවන්. හව නිරෝධය වූ අජරාමර ස්වභාවයට, හව නිරෝධය වූ නිවන සාක්ෂාත් කර ගෙන අජරාමර බවට පත් වෙලා මේ සියලු දුකෙන් මිදෙන්න පුළුවන් කම මේ පින්වතුන්ට ලැබේවා. ඒ සඳහා මේ දේශනාව හේතු උපනිශ්ශ්‍රය වේවා කියලා සාදු නාදයක් පවත්වන්න.

සාදු ! සාදු !! සාදු !!!

හව වාරය නිමා විය.

උපාදාන වාරය

නමෝනාසා භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධාසා

යතො ඛො ආවුසො අරියසාවකො උපාදානඤ්ච පජානාති.
උපාදානසමුදයඤ්ච පජානාති. උපාදානනිරොධඤ්ච පජානාති.
උපාදානනිරොධගාමිනී පටිපදඤ්ච පජානාති. එතතාවතාපි ඛො ආවුසො
අරියසාවකො සමමාදිට්ඨි හොති. උජුගතාසා දිට්ඨි ධම්මෙ
අවෙච්චසාසාදෙන සමන්තාගතො ආගතො ඉමං සද්ධම්මං'ති.

ධර්මශ්‍රවණාභිලාශී ශ්‍රද්ධා බුධි සම්පන්න කාරුණික පින්වතුනි, මේ
පින්වත් පිරිස දැන් මේ සූදානම් වෙන්නෙ ලොව්තුරා බුදුරජාණන්
වහන්සේ අප කෙරේ අනුකම්පාවෙන් දේශනා කළ සද්ධර්මයෙන් බිඳක්
ශ්‍රවණය කරන්නටයි.

විශේෂයෙන්ම අපි 'සම්මා දිට්ඨි' සූත්‍රයේ සම්මා දිට්ඨිය ඇති කර
ගැනීම පිණිස සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ දේශනා කළ දහම්
පරියායන් ගැන සාකච්ඡා කළා. ඉතින් එද සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ
හිඤ්ඤත් වහන්සේලාට 'භවය' පිළිබඳ ඇති දහම් පරියාය දේශනා කළ විට
ඒ පිළිබඳ හිඤ්ඤත් වහන්සේලා සතුටු වෙලා අනුමෝදන් වෙලා සැරියුත්
මහ රහතන් වහන්සේගෙන් නැවතත් ප්‍රශ්නයක් අහනවා. "ඇවැත්නි
ශාරිපුත්‍රයන් වහන්ස, ශ්‍රාවකයන්ගේ සම්මා දිට්ඨිය ඇතිවීම පිණිස පවතින
තව ක්‍රමයක් තියෙනවා ද? තව ක්‍රමයක් දේශනා කරන්න පුළුවන් ද?"
කියලා.

ඒ අවස්ථාවේ දී සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා
"ඇවැත්නි, තව ක්‍රමයක් තියෙනවා. තව ක්‍රමයක් පනවන්නට පුළුවන්.
"යථො ඛො ආවුසො අරියසාවකො... ඇවැත්නි යම් කලෙක ආයථිශ්‍රාවක
තෙමේ උපාදාන ය කියන්නේ කුමක් ද කියලා දන්නවා නම්, උපදානයේ
ඇතිවීම කුමක් ද කියලා දන්නවා නම්, උපදානයේ නැති කිරීම කුමක් ද
කියලා දන්නවා නම්, උපාදාන නැති කරන ප්‍රතිපදාව කුමක් ද කියලා
දන්නවා නම්, මෙන්න මෙපමණකිනුත් ආයථිශ්‍රාවක තෙමේ මනා දැකුම්
ඇත්තෙක් වෙනවා. ඔහුගේ දැකීම සෘජු බවට පත් වෙනවා. ගුණ දැන
ධර්මයේ පැහැදීමෙන් යුක්ත කෙනෙක්, මේ ශාසනයට ආපු කෙනෙක්
කියලා කියන්න පුළුවන්" කියලා දේශනා කළා.

එතකොට ඒ සම්මා දිවිය ඇති කර ගැනීම පිණිස සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ දේශනා කරන ‘හත්වෙනි පරියාය යි’ මේ ‘උපාදන’ වාරය. එතකොට එතැන දී සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ ම ඒ හිඤ්ඤා වහන්සේලාගෙන් ප්‍රශ්නයක් අහනවා, “ඇවැත්නි, උපාදනය කියන්නෙ කුමක් ද? උපාදන සමුදය කුමක් ද? උපාදන නිරෝධය කියන්නෙ කුමකට ද? ඒවගේ ම උපාදනය නැති කරන ප්‍රතිපදාව කියන්නේ කුමක් ද?” කියලා. ප්‍රශ්න අහලා මේ ධර්මයන් අර්ථ විවරණය කරන අදහසින් ඒවාට තමන් වහන්සේ ම පිළිතුරු සපයනවා.

“ඇවැත්නි, මේ උපාදනය හතර ආකාරයි. කාම උපාදනය, දිවිය උපාදනය, අත්තවාද උපාදනය, සීලබ්බත උපාදනය. මේ තණ්හාව නිසා උපාදනය ඇති වෙනවා. උපාදනය ඇති වෙන්න හේතුව ප්‍රත්‍ය තමයි තණ්හාව. තණ්හාව නැති කිරීමෙන් උපාදනය නැති වෙනවා. නැති කරන්න පුළුවන්. අයමෙව අරියෝ අට්ඨංගිකෝ මග්ගෝ උපාදනනිරෝධගාමීනි පටිපදා - මේ ආයථී අෂ්ටංගික මාර්ගය ම උපාදනය නැති කරන ප්‍රතිපදාවයි.” කියලා දේශනා කළා. එතකොට මෙතැන දී ‘උපාදනඤ්ච පජානාති’ කියන විට උපාදනය දන්නවා නම්, උපාදනය කියන එක මොන වගේ දෙයක් ද? කියන කාරණාව අපි දකින තත්ත්වයට පත් වෙන්න ඕන. ඒ වගේම උපාදනය ඇති වෙන්නේ මෙන්න මේ හේතුව නිසයි කියන කාරණාව අපි තේරුම් ගන්නත් ඕන. මෙන්න මේ හේතුව නැති වූන විට උපාදනය නැති වෙනවා කියන කාරණාව අපි අවබෝධ කර ගන්නත් ඕන. මෙන්න මේ ප්‍රතිපදාවයි උපාදනය නැති කරන්නේ කියන කාරණාව දැන ගන්න ඕන. මේ හතර තේරුම් ගත් විට ‘දිවිය සම්පන්න’, දර්ශන භූමියට පත් වූ පුද්ගලයෙක් වෙනවා. එතකොට දර්ශන භූමියට පත් වූ පුද්ගලයෙක් කියන විට මේ ශාසනයේ නිසැක බවට පත් වූ විශාරද බවට පත් වූ කෙනෙක්. එතකොට එහෙම නම් අපි සාමාන්‍යයෙන් දන්න දකින මට්ටමට වඩා මේ තුළ බොහෝ වටිනා දහම් කරුණු අර්ථයක් ගැබ් වෙලා තියෙන්නට ඕන. ඒ බව අපට හැකි පමණින් අපි ටිකක් තේරුම් ගන්නට උත්සාහවත් වෙමු.

විශේෂයෙන්ම ‘උපාදනඤ්ච පජානාති’ - උපාදනය දන්නවා නම් කියන විට කොහොම දන්නවා නම් ද දන්නවා කියලා කියන්නෙ කියන කාරණාව අපි ටිකක් තේරුම් ගන්නට ඕන. එතකොට එතැන දී කාම උපාදන, දිවිය උපාදන, අත්තවාද උපාදන, සීලබ්බත උපාදන කියන ධර්මතා හතරක් තියෙනවා. එතකොට කාම උපාදනය කියන විට

පින්වතුනි, මෙතැන දී අපි තේරුම් ගන්නට ඕනෙ ‘කැමති වෙන’ අර්ථයෙන් කාම උපාදාන යයි. ඒකට ධර්මයේ සඳහන් වෙනවා ‘මේ තුන් භූමිය අනුව ගිය සියලුම ධර්මතා කැමති වෙන අර්ථයෙන් කාම’ යි කියලා. ‘ඒ තුන් භූමිය අනුව ගිය කුමන හෝ ධර්මයක් අල්ලා ගෙන ඉන්නවා නම්, ඇසුරු කර ගෙන ඉන්නවා නම් ඒ සියල්ල කාම උපාදානයි’ යන ගණයට යනවා. එතකොට විශේෂයෙන්ම පටිසම්භිදමග්ගය වගේ පොත්වල සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ මේ සතර උපාදානය ගැන හොඳට විස්තර කරලා තියෙනවා. එතැන දී කාමය කියන කාරණාව පෙන්වනවා, ‘තුන් භූමිය අනුව ගිය කාමාවචර වූ ද, රූපාවචර වූ ද, අරූපාවචර වූ ද සියලුම ධර්ම, සියලුම ස්කන්ධ කැමති වන අර්ථයෙන් කාමයි’. එතකොට ඒ ස්කන්ධ දෘඩව ගන්න එකට කියනවා ‘කාම උපාදානය’ කියලා. එතකොට උප-ආදාන කියලා කියනවා ‘ප්‍රභට ගන්නවා, තමන්ගේ කියලා ගන්නවා, දෘඩව ගන්නවා’ කියන අර්ථයෙන් උපාදානයි කියලා කියනවා. ඒක අපි ජීවිතයෙන් හඳුනා ගන්න බලමු.

අපි බොහෝ දුරට අදහස් කරන්නේ යම් කිසි වස්තුවක් අරබයා අපේ හිතේ ඇති වන කැමති ගතිය තමයි කාමය කියලා. ඒ කාරණාවත් කාමය කියන කාරණාවට ඇතුළත් තමා. නමුත් මේ කාම උපාදානය කියන කාරණාව ඊට වඩා ටිකක් ගැඹුරට යන ධර්මතාවයක්. මොකද අරිහත්වය දක්වා ම නො සිඳී පවතින එක ම උපාදානය කාම උපාදානයයි. මේ සතර උපාදාන වලින් - කාම උපාදානය, දිට්ඨි උපාදානය, අත්තවාද උපාදානය, සීලබ්බත උපාදාන කියන මේ හතරෙන් - දිට්ඨි උපාදාන, අත්තවාද උපාදාන, සීලබ්බත උපාදාන කියන මේ තුන් උපාදාන දිට්ඨි සම්පන්න බවේ දී, සෝවාන් මාර්ගයෙන් අවසන් කරන්න පුළුවන්. එතකොට සෝවාන් ඵලයට පත් වෙන විට මේ තුන් උපාදානය අත හැරෙනවා. නමුත් කාම උපාදානය පින්වතුනි, අරිහත්වය දක්වා ම තියෙනවා. ඒ නිසා මේ සතර උපාදාන වලින් ම මිදුණා කියලා කියන්නේ ‘රහතන් වහන්සේලාට’ විතරයි. ඒ නිසයි මේ කාම උපාදානය කියන විට ‘තුන් භූමිය අනුව ගිය සියලුම ස්කන්ධ කැමති වන අර්ථයෙන් අල්ල ගන්න අර්ථයෙන් කාමයි’ කියලා පෙන්වන්නේ. තව පැත්තකින් ගත් විට යම් කාම රාගයක්, කාමච්ඡන්දයක්, කාම ස්තේහයක්, මේ කාම උපාදාන යයි කියලා දකින්න. කාමය පිළිබඳ යම් කැමැත්තක් තියෙනවා නම් කාම සංකල්පනාවක් තියෙනවා නම් කාම ස්තේහයක් තියෙනවා නම් මෙන්න මේ ටික තමයි කාම උපාදානය කියලා කියන්නේ. එතකොට ඒ කාම

උපාදනයෙන් උපාදනය වෙලා තියෙන්නෙ කුමක් ද? මේ තුන් භූමිය අනුව ගිය සියලුම ධර්මතා ටික දකින්න ඕන කාම උපාදනය කියන තැන.

එතකොට දිවියේ උපාදනය කියලා කියන්නේ 'දිවියේ' උපාදනය කරනවා. කොහොමද දිවියේ උපාදන කරන්නේ, 'මෙලොවක්' නැත. මෙලොව ඉඳන් පරලොව යන කෙනෙක් නැත. පරලොව ඉඳන් මෙලොව එන කෙනෙකුත් නැත. මහා යාග වල විපාක නැත. කුඩා යාග වල විපාක නැත, දන් දීමේ ඵලයක් නැහැ' වගේ දේවල්. ඒ වගේම 'කුසල කර්ම වල විශේෂ වෙනසක් නැහැ, අකුසල කර්ම වල විශේෂ වෙනසක් නැහැ, මවට උපකාර කළාට පින් සිද්ධ වෙන කුසල ධර්මයක් කියලා විශේෂයෙන් නැහැ, පියාට උපකාර කළාට විශේෂ උපකාරයක් වෙනසක් නැහැ, ඒ වගේම මෙලොවක් පරලොවක් දැන ගෙන ලෝකයට ධර්මය දේශනා කරන ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණයෝ නැහැ, ඕපපාතික සත්වයෝ කියලා යමක් නැ' කියලා මෙන්න මේ වගේ ලෝකයේ නියත මිථ්‍යා දෘෂ්ටියක් තියෙනවා. නියතයි කියලා කියන්නේ මෙතැන දී සතර අපායට නියතයි මේ වගේ දෘෂ්ටියෙන් යුක්ත කෙනා. මෙන්න මේ වගේ දෘෂ්ටියක් දැඩිව ගන්නවා නම් දෘෂ්ටියකින් ඉන්නවා නම් මේකට කියනවා 'දිවියේ උපාදනය' කියලා. එතකොට ඒ කාරණාව ගත යුතුයි දිවියේ උපාදනය හැටියට.

ඊට පසුව 'අත්තවාද උපාදනය' කියලා කියන්නේ 'රූපය ආත්ම වශයෙන්' දකිනවා. එතන දී අපි දත යුතුයි අත්තවාද උපාදනය කියලා කියන විට විසි ආකාර සක්කාය (සත්කාය) දිවියේ මතු වෙනවා. ඒ විසි ආකාර සක්කාය දිවියේ කියලා කියන්නේ 'රූපය අරබයා දෘෂ්ටි හතරක්' ඇතිවෙනවා. 'රූපය ආත්මය වශයෙන්' දකිනවා, රූපයෙහි ආත්මය වශයෙන් දකිනවා, රූපය නිසා ආත්මය පවතිනවා කියලා දකිනවා, ආත්මය නිසා රූපය පවතිනවා කියලා දකිනවා'. මේ වගේ රූපය අරබයා ආත්ම දෘෂ්ටි හතරක් ඇතිවෙනවා. ඒ වගේම වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඥාන කියන ධර්මතා අරබයාත් මේ වගේ දෘෂ්ටි හතර බැගින් ඇතිවෙනවා. ඒ හතර මේ ස්කන්ධ පහෙන් වැඩි වූ විට විස්සයි. මෙන්න මේ විසි ආකාර සක්කාය දිවියට කියනවා 'අත්තවාද උපාදනය' කියලා. එතකොට මේ ස්කන්ධ වල ආත්මයක් දකින දෘෂ්ටිය, සත්ත්වයෙක් හෝ පුද්ගලයෙක් හෝ ආත්මයක් තියෙනවා කියලා දකින මේ දෘෂ්ටියට කියනවා 'අත්තවාද උපාදනය' කියලා.

එතකොට 'සීලබ්බත උපාදනය' කියලා කියන්නේ 'සිල් වෘත ක්‍රම' උපාදනය කරනවා. ඒක බොහෝ දුරට යෙදෙන්නේ මේ ශාසනයෙන්

බැහැරව. මේ ශාසනයෙන් බැහැර තියෙන ඔක්කොම සීලබ්බත උපාදානයෙන් යුක්තයි කියා නො ගත යුතුයි. සීලබ්බත උපාදානයෙන් යුක්තව යමක් යෙදෙනවා නම් යෙදෙන්නේ මේ ශාසනයෙන් බැහැරවයි. ඒ කියන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ කාලයේ දී තිබුණා වාතයක් යම් කිසි විමුක්තියක් බලාපොරොත්තුවෙන් විශුද්ධියක් බලාපොරොත්තුවෙන් මේ සීලයෙන් මේ වෘතයෙන් මට පිරිසිදු වෙන්න පුළුවන්. මේ සීලයෙන් මේ වෘතයෙන් මට මිදෙන්න පුළුවන්. දුකින් එතෙර වෙන්ට පුළුවන් කියලා නොයෙක් වෘත සමාදන් වෙනවා. අප්චෘත කියලා එළවෝ වගේ ඉන්නවා. ගෝචෘත කියලා හරක් වගේ ඉන්නවා. සුනඛචෘත කියලා සුනඛයෝ වගේ. ඒ වගේම කුක්කුරචෘත කියලාත් තියෙනවා. එතකොට මෙන්න මේ වගේ නොයෙක් සතුන්ගේ විදියට ජීවත් වෙන ඒ ඒ වෘත සමාදාන තිබුණා. ඒ ඒ වෘත වලින් විශුද්ධියක් බලාපොරොත්තුවෙන්. මෙන්න මේ මට්ටමට කියනවා 'සීලබ්බත උපාදානය' කියලා.

එතකොට මෙන්න මේ හතර - කාම උපාදාන, දිට්ඨි උපාදාන, අත්තවාද උපාදාන, සීලබ්බත උපාදාන කියන ඒවා - අපි දත යුතුයි, මේවා හරියට යමක් අල්ල ගන්න තියෙන රෙද්දක් වගේ. අපි කියමු රත් වූ යමක් අල්ල ගන්න අපට අතින් අල්ලන්න බැරි නම් අපි ඒ රත් වූ දේ අල්ලන්න යම් කිසි රෙදි කැල්ලක් ගන්නවා. එතකොට මෙන්න මේ රෙදි කැල්ලෙන් තමා අර රත් වූ දේ අල්ල ගන්නේ. ඒ වගේ රූප, වේදනා, සංඥ, සංඛාර, විඥාන කියන මේ උපාදානීය ධර්මතා ටික හැම වෙලාවෙ ම අල්ල ගන්නේ ඔන්න ඔය කියන ක්‍රම හතරට. තුන් භූමිය අනුව ගිය කුමන හෝ ස්කන්ධයක් අල්ල ගෙන ඉන්න විට ඒකට කියනවා අල්ල ගන්න අර්ථයෙන්, එය හසු කර ගෙන ඉන්න අර්ථයෙන්, අත නො හරින අර්ථයෙන් කාමයි කියලා. එතකොට මෙතැන දී දැකින්න ඕන කාමයි කියන විට සමහර විටක අපි අල්ල ගෙන ඉන්න අරමුණු උපේක්ෂා සහගත වෙන්නත් පුළුවන්. ඒකෙ අමුතු ප්‍රිය මනාප බවක් රසවත් බවක් සතුටු බවක් නැහැ. නමුත් ඒක ඇසුරු කරගෙන ඉන්න ඒ ස්කන්ධය අල්ල ගෙන ඉන්න බවකින් දත යුතුයි කාමයි කියලා.

එතකොට මේ ස්කන්ධ ටික, උපාදානීය ධර්ම, පංච උපාදානස්කන්ධය, අල්ල ගන්න තියෙන එක ක්‍රමයක් තමයි, කුමක් ද මේ 'කාමය' කියන එක. කැමති වෙන අර්ථයෙන් අල්ලා ගන්න අර්ථයෙන් නැමී පවතින 'අජ්ඣාසාය තිට්ඨති' - බැස ගෙන සිටින අර්ථයෙන්. ඊට පස්සෙ මේ ස්කන්ධ රත් වූ යමක් අල්ලන්න තියෙන රෙදි කැල්ලක් වගේ,

අල්ල ගන්න, ඇසුරු කරන්න තියෙන තව ක්‍රමයක් තමයි කුමක් ද? 'දිවයි උපාදනය'. ඊට පස්සෙ මේ ස්කන්ධ අල්ල ගන්න තියෙන තව ක්‍රමයක් තමයි, කුමක් ද? 'අත්තවාද උපාදනය'. මේ ස්කන්ධ අල්ල ගන්න තියෙන තව ක්‍රමයක් තමයි, කුමක් ද? 'සිලබ්බත උපාදනය'.

මේ සතර උපාදනයෙන් උපාදනීය ධර්මතා හැම වෙලාවේ ම අල්ල ගන්නවා. තුන් භූමිය අනුව ගිය සියලුම ධර්මතා, කාම භූමිය, රූප භූමිය, අරූප භූමිය කියන මේ සියලුම ධර්මතා ටික උපාදනීය ධර්ම (උපාදනයට හිත වූ ධර්ම). ඒ කියන්නේ පංච උපාදනස්කන්ධය. එතකොට ඒ උපාදනයට හිත වූ ධර්ම පුද්ගලයාට නැත්නම් තමා කියන කෙනාට හසු වෙන්නෙ මෙන්න මේ ධර්මතා හතර හරහා. එතකොට උපාදනය කියන එක හැම වෙලාවේ ම යෙදිලා තියෙන්නෙ උපාදනීය ධර්ම අරබයා. හොඳට බලන්න 'උපාදනඤ්ච පජානාති' කියලා කියන විට උපාදනය දන්නවා නම් අපි උපාදන කරන්නේ, උපාදන වෙලා තියෙන්නෙ දුක කියන කාරණාව තේරුම් ගන්නට ඕන.

ජාතිය ස්වභාවය, ජරාව ස්වභාවය, ව්‍යාධිය ස්වභාවය, මරණය ස්වභාවය කොට ඇති ධර්මතාවය පංච උපාදනස්කන්ධය. ඒ පංච උපාදනස්කන්ධයට අපි උපාදනය වෙනවා. පංච උපාදනස්කන්ධයටයි උපාදනය වෙන්නෙ. එතකොට මේ සතර උපාදනය දක යුතුයි මේ පංච උපාදනස්කන්ධ අල්ලා ගැනීමට තියෙන අර දැලි රෙදි ටිකක් වගේ. රන් වූ යමක් අල්ලන්න තියෙන රෙද්දක් යම් පරිදි ද ඒ වගේම පංච උපාදනස්කන්ධය අල්ල ගන්න තියෙන ධර්මතා හතරක් තමයි මේ උපාදනය. උපාදනය ඇති තාක් උපාදනය වෙනවා මයි, දුක. එතකොට මේ ස්කන්ධ හසු වෙනවා මයි. හසු වෙන තාක් දුක අල්ලා ගන්න තාක් දුක ඇසුරු කරන තාක් අපි දුකෙන් මිදෙන්නෙ නෑ. දුකෙන් යුක්ත වෙන්න වෙනවා.

අපි මෙන්න මේ කාරණාවක් ටිකක් විශේෂයෙන්ම දැන ගන්න ඕන, මේ උපාදනය කියන විට අපි අල්ල ගෙන ඉන්නෙ ඇසුරු කර ගෙන ඉන්නෙ මොන විදියකට ද කියන කාරණාව. උපාදනය කියලා කියන විට අපට බොහෝ දුරට අදහසක් තියෙනවා උපාදනය කියන්නෙ දැඩිව ගන්න කම, මේ අපට පෙනෙන ඇසට පෙනෙන දේවල් වලට අපි ටිකක් වැඩිපුර කැමති වෙන ගතියයි උපාදනය, කනට ඇහෙන ශබ්ද වලට වැඩිපුර ඇති කැමැත්තයි උපාදනය කියලා. නමුත් පින්වතුනි, ඒ වැඩිපුර ඇති කැමැත්ත කියන තැනකින් නො ගත යුතුයි. උපාදනය ගත යුතුයි 'අත

නො හැර සිටින' අර්ථයෙන්. ඒ නිසයි අපට ප්‍රිය අරමුණක් වේවා අප්‍රිය අරමුණක් වේවා කුමන අරමුණක් වුනත් උපාදානයෙන් තොර ව හට ගන්නේ නෑ. සතර උපාදානය තුළ මයි තියෙන්නේ. ඒකට මේ උපාදානය කියන කාරණාව තේරුම් ගන්න මං. මේ පින්වතුන්ට පොඩි උපමාවක් මතක් කරන්නම්.

අපි කියමු හදිස්සියේ අපට නැවක නැගලා මුහුදෙන් එපිට ඇත විදේශ ගමනක් යන්නට වුනා. දැන් මේ නැවක නැගලා අපි යන විට හදිස්සියේ මේ නැව කුණාටුවකට හසු වෙලා ගල් පරයක හැපිලා මුහුදුබත් වුනා. ඔන්න දැන් නැව කැලී වලට කැඩිලා නැවේ කැලීත් එක්ක අපි මුහුදට වැටුණා. දැන් හොඳට බලන්න ඒ වෙලාවේ දී මැරෙන්න කවුරුත් කැමති නෑ. කොහොම හරි ජීවත් වෙන්නයි බලන්නේ. ජීවත් වෙන්න ක්‍රමයක් තමයි හොයන්නේ. ඒ වෙලාවේ දී අපි මොකද කරන්නේ? අර මුහුදට වැටිල මැරෙනවාට බයේ කොට කැල්ලක හරි, ලී කැල්ලක හරි, රබර් කැල්ලක හරි එල්ලිලා ඉන්න උත්සාහවත් වෙනවා. ඔන්න දැන් බලන්න. කොට කැල්ලක් හරි ලී කැල්ලක් හරි රබර් කැල්ලක් හරි අපි අල්ලා ගත්තොත්, අල්ල ගෙන ඉන්න තාක් අපි මුහුදට වැටෙයි ද? යමක් අල්ල ගෙන ඉන්න තාක් ඇසුරු කර ගෙන ඉන්න තාක් අප ව මුහුදට වැටෙන්නේ නෑ. යමක් අල්ලා නො ගත්තොත්, යම් කොට කැල්ලක් වත්, ලී කැල්ලක් වත්, රබර් කැල්ලක් වත් අල්ලා ගන්න බැරි වුනොත් අල්ලා නො ගත්තොත් පින්වතුනි, අර පුද්ගලයා ඒකාන්තයෙන් ම මුහුදට වැටෙනවා වගේ, ඒ උපමාව වගේ, මේ කාම භූමිය, රූප භූමිය, අරූප භූමිය කියන තුන් භූමියේ එක ම ස්කන්ධයක් වත් හසු නො වුනොත් අපි කෙළින්ම වැටෙනවා නිවනට. නිවන් දකිනවා මයි. නමුත් අර ලී කැල්ලක් හරි කොට කැල්ලක් හරි අල්ල ගෙන ඉන්න තාක් මුහුදට වැටෙන්නේ නෑ වගේ අපි තුන් භූමිය අනුව ගිය කුමන හෝ ස්කන්ධයක් අල්ල ගෙන ඉන්න තාක් ඇසුරු කර ගෙන ඉන්න තාක් අපි ව වැටෙන්නේ නෑ නිවනට. එතකොට අපි ලෝකෙ තුළයි ඉන්නේ.

මෙතැන දී මෙන්න මේ අර්ථයෙන් හොඳට බලන්න ඕන උපාදානය කියන එක. දැන් ලී කැල්ලක්, රබර් කැල්ලක්, කොට කැල්ලක් පා වෙලා ළඟට ආ විට මේකෙ එල්ලුනා, එල්ලිලා ඉන්නවා, දෑඩ්ව අල්ල ගෙන ඉන්නේ. කුමක් නිසා ද මේ වැටෙන්න නො දී මුහුදට වැටෙන්න නො දී දෑඩ්ව අල්ල ගෙන ඉන්නවා. දැන් මේ අල්ල ගෙන ඉන්න විට මෙතන හොඳට බලන්න. එයා අල්ල ගෙන ඉන්නේ ලී කැල්ලට එහෙම

තියෙන තණ්හාවෙ ද කියලා. සමහර විටෙක පා වෙලා ආවේ පණුවෝ ගහපු අසුවි පිරුණු කොට කැල්ලක්. දැන් කවුද කැමති පණුවෝ ගහපු අසුවි පිරුණු කොට කැල්ලකට. කිසිවෙක් ආසා කරනවා ද? කැමති ද? කිසිම කෙනෙක් කැමති නෑ. නමුත් මුහුදට වැටෙනවාට බයේ මැරෙනවාට බයේ මේක අල්ල ගත්තේ නැද්ද? දැන් මේක අල්ලා ගැනීමක් නොවේ ද? දැඩිව ගැනීමක් නොවේ ද? ඒ වස්තුව කෙරේ තණ්හාව නැති වෙන්නට පුළුවන්. නමුත් මෙන්න මෙතැන දී තමයි බොහෝම වටිනා ධර්මතා ටිකක් අපට හම්බ වෙන්නේ.

එතකොට හොඳට බලන්නට ඕනෙ තමන් ඉදිරියට ආපු දේ අල්ලන්නේ ඒ වස්තුවට තියෙන කැමැත්ත නිසා නොවේ. ලී කැල්ල ඕන හින්ද නොවේ. කොට කැල්ල ඕන හින්ද නොවේ. රබර් කැල්ල ඕන හින්ද නොවේ. ඒවට කැමැත්තක් නෑ. එතකොට මෙතැන දී ලී කැල්ල, කොට කැල්ල, රබර් කැල්ල අල්ල ගෙන ඉන්නවා. අල්ල ගෙන ඉන්න තාක් ඒ කියන්නේ දැන් හොඳට හසු වෙලා. තදට හසු වෙලා. රළුව හසු වෙලා. හසු වෙලා කියන්නේ තමන්ගේ පැවැත්ම ම ඒ තුළ.

එතකොට මුහුදට නො වැටි ඉන්න පුළුවන් එයාට. ඔන්න දැන් උපාදනව ඉන්නවා. ලී කැල්ලක් හරි, කොට කැල්ලක් හරි, රබර් කැල්ලක් හරි උපාදනව ඉන්න තාක් ඇසුරු කර ගෙන ඉන්න තාක් අල්ලා ගෙන ඉන්න තාක් මුහුදට වැටෙන්නේ නෑ. එතකොට උපාදනය කියන එක ඔන්න ඔය අර්ථයකින් දකින්න හුරු වෙන්නට ඕන. මේ හිතෙන් අපි යමකට කැමති වෙනවා කියලා දකින්න එපා. මේ උපාදනය කියන අල්ල ගැනීම ඇසුරු කරන අර්ථයකින්, වාසය කරන අර්ථයකින්, අත නො හැර ජීවත් වෙනවා කියන අර්ථයෙන් දත යුතුයි. එතකොට ඒ වගේ, අපි ඒ කොට කැල්ල, ලී කැල්ල අල්ල ගත්ත වගේ, කාමාවචර වූ රූපාවචර වූ අරූපාවචර වූ කුමන හෝ ස්කන්ධයක් අල්ල ගැනීම. එතකොට ඒ හම්බ වෙන ස්කන්ධය, ඇස් ඉදිරිපිටට එන රූපය, අප්‍රිය අමනාප එකක් වෙන්න පුළුවන්. අපි දුටුවා පා වෙලා ආපු කොටය අසුවි සහිත පණුවෝ ගහපු කොට කැල්ලක්. නමුත් අපි ඒක අල්ල ගත්තා වැටෙන්න නො දී. ඒ වගේ තමන්ගේ ඇස් ඉදිරිපිටට එන අරමුණ අමනාප එකක් වෙන්නත් පුළුවන් මනාප එකක් වෙන්නත් පුළුවන් අමනාප මනාප නො වූ උපේක්ෂා සහගත එකක් වෙන්නත් පුළුවන්. ඒ වගේ මේ ආයතන හය ඉදිරිපිටට එන අරමුණ එහෙමයි. එතකොට මේ තුන් භූමිය අනුව ගිය ඒ කාමාවචර වූ රූපාවචර වූ අරූපාවචර වූ මේ සියලුම ස්කන්ධ ටික ගන්න, මේවා

කැමති වන අර්ථයෙන් අත නො හරින අර්ථයෙන් කාමයි කියලා මම පැවසුවා, මතක් කළා. මෙන්න මේ ස්කන්ධ ඇසුරු කර ගෙන ඉන්න තාක් පින්වතුනි, අපව නිවනට වැටෙන්නෙ නෑ. නිවනට යොමු වෙන්නෙ නෑ. එතකොට යම්කිසි වෙලාවක අර පුද්ගලයාට ලී කැල්ලක් හරි කොට කැල්ලක් හරි රබර් කැල්ලක් හරි අල්ල ගන්න බැරි වුනොත් උපාදාන නො වුනොත් ඒකාන්තයෙන් ම මුහුදට වැටෙනවා වගේ තුන් භූමිය අනුව ගිය එක ම ස්කන්ධයක් වත් හසු නො වුනොත් ඒකාන්තයෙන් ම එයා නිවනට වැටෙනවා මයි. නිවනට පත් වෙනවා මයි. එතකොට මෙන්න මෙතැන දී මෙන්න මේ අර්ථයෙන් දකින්න ඕන, උපාදානය කියන විට 'අත නො හැර' ඉන්න අර්ථයෙන් අපි දත යුතුයි. ඔන්න ඔය උපමාවෙන් දෑන ගන්න උපාදානය කියලා කියන්නේ මෙන්න මෙහෙම දෙයක් කියලා.

එතකොට උපාදානය වෙලා තියෙන්නෙ උපාදානීය ධර්ම ටික. උපාදානය වූ විට උපාදානීය ධර්ම හසු කර ගත්ත කියලා කියන්නෙ ඔන්න ඔය අත නො හරිනවා කියන අර්ථයෙන් දකින්න ඕන. උපාදානීය ධර්ම උපාදානය කරන ධර්මතා හතර දකින්න ඕන හරියට රත් වූ යමක් අල්ලන රෙදි කැල්ලක් වගේ. රෙදි කැල්ලකින් රත් වූ යමක් අල්ල ගත් විට අල්ල ගෙන ඉන්නවා ඇසුරු කර ගෙන ඉන්නවා ඒ දෙය. එතකොට ඔන්න උපාදානව ඉන්නවා කියනවා.

මෙන්න මේ විදියට 'උපාදානඤ්ච පජානාති' කියන විට තුන් භූමිය අල්ල ගෙන ඉන්නවා ඇසුරු කර ගෙන ඉන්නවා වගේ දකින්න ඕන. මේ පින්වතුන් තුන් භූමිය කියන විට දකින්න ජාතිය ස්වභාව කොට, ජරාව ස්වභාව කොට, ව්‍යාධිය, මරණය, සෝක පරිදේව දුක්ඛ දෝමනස්ස උපායාස ස්වභාව කොට ඇති ධර්මයන්. එහෙනම් මේ උපාදානය කියන එක දුක තුරුලු කර ගෙන ඉන්න අර්ථයෙන්, දුක දැඩිව ගන්නා වූ අර්ථයෙන් දුකෙන් බැහැර නොවන අර්ථයකින් දකින්න ඕන. එතකොට මේ පින්වතුන් දකින්න ඕන උපාදානයෙන් නො මිදුණා කියලා කියන්නේ, උපාදානය දුරු නො කළා කියලා කියන්නේ දුකෙන් නො මිදුණා, දුක දුරු නො කළා කියන කාරණාව.

එතකොට මේ 'උපාදානඤ්ච පජානාති' කියන ධර්මය තේරුම් ගත්තොත් මේ පින්වතුන්ට දුක්ඛ සත්‍යය අවබෝධ වෙන්න ඕන. උපාදානය කියලා කියන්නේ ක්ලේශයක්. ඒ ක්ලේශය තිබුනොත් අපි ව හසු වෙලා තියෙන්නේ දුකට නේද? මේ හේතුවෙන් දුක ඇති කරවලා තියෙන්නේ නේද? කියන කාරණාව දකින්න. උපාදානය නිසා භවයත්,

භවය නිසා ජාතියත්, ජාතිය නිසා ජරා මරණ සෝක පරිදේව දුක් දෙමිනසුන් ඇතිවෙනවා දකින්න. එතකොට 'උපාදනඤ්ච පජානාති' කියන විට දැන ගන්නට ඕන තුන් භූමිය අනුව ගිය කුමන හෝ ධර්මයක් - අර වතුරට වැටුණ මිනිසා අල්ල ගත් විට වතුරට වැටෙන්නැතිව ඉන්නවා වගේ - අල්ලා ගෙන හිටියොත් නිවනට වැටෙන්නෙ නෑ, නිවනට යන්න ලැබෙන්නෙ නෑ. එතකොට ඒ අල්ලා ගෙන ඉන්න එක දකින්න උපාදනය බව. උපාදනය වුනොත් දකින්න ඒකාන්තයෙන් මේ කර්ම භවය උප්පත්ති භවය කියන දෙ ආකාරයකින් භවය සැකසෙනවා මයි. භවය හැදුනොත් ඉපදීම කියන කාරණාව වෙනවා මයි. ඉපදුනොත් ජරා, මරණ, සෝක පරිදේව, දුක් දෙමිනස් ඇතිවෙනවා මයි. 'උපාදනඤ්ච පජානාති' කියන විට ජරා මරණයට කියන තව නමක් නේද කියන නුවණ එන්නට ඕන. කුමක් නිසා ද උපාදනය කියන කාරණය දුරු නො කර ජරා මරණයෙන් මිදෙන්න බැහැ නේද කියන නුවණක් එන්න ඕන. 'උපාදනඤ්ච පජානාති' කියන විට මේ ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත්ත තුන් භූමිය අනුව ගිය කිසිදු ධර්මයක් පේන්න බෑ අල්ල ගන්න සුදුසුයි හොඳයි කියලා. කුමක් නිසා ද අල්ල ගත්තොත් අල්ලා ගත්තේ දුකක් කියන නුවණ එන්න ඕන. ඔන්න ඔය දක්වා දකින්න ඕන 'උපාදනඤ්ච පජානාති' කියන විට.

'තණ්හා සමුදයා උපාදන සමුදයො' උපාදනය කියන කාරණාව ඇතිවෙලා තියෙන්නෙ තණ්හාව නිසයි කියනවා. දැන් අපි දැක්කා වතුරට වැටුණු කෙනා ලී කැල්ලක් හරි කොට කැල්ලක් හරි අල්ලා ගත්ත නම් අල්ලා ගත්තේ ලී කැල්ලට කොට කැල්ලට තියෙන තණ්හාවෙ ද? නෑ. එහෙනම් කුමකට තියෙන තණ්හාවෙන් ද? ජීවිත ආසාව නිසා නොවේ ද? මැරෙන්න තියෙන අකමැත්ත තණ්හාව නොවේ ද? මැරෙනවාට බයේ නොවේ ද? මේ නන්දිරාගය, ජීවිත ආසාව, තණ්හාව, ආධ්‍යාත්මික ධර්ම කෙරේ තියෙන තණ්හාව නිසයි බාහිර වස්තු අල්ලන්නෙ. අපි හිතා ගෙන ඉන්නෙ උපාදනය කියන විට බාහිර වස්තුවලට තියෙන කැමැත්ත නිසයි අපි බාහිර වස්තු අල්ලන්නෙ කියලා. ඇසට පේන දෙයට තියෙන කැමැත්ත නිසයි ඇසට පේන දේ අපි අල්ලන්නෙ කියලා. එහෙම නෑ පින්වතුනි. තණ්හාව කියන විට දකින්න තම තමන් කෙරෙහි, තම තමන්ගේ ජීවිතයට, තම තමන්ගේ පැවැත්මට, තියෙන කැමැත්ත තියෙන්නෙ. අපි කවුරුත් ලෝකෙ මැරෙන්න කැමති නෑ. අපි කවුරුත් ලෝකෙ දුක් විඳින්න කැමති නෑ. අපි කැමති සැප විඳින්න. අපි කවුරුත් කැමති ජීවත් වෙන්න. අපි දුක එනවාට තියෙන අකැමැත්ත, අපි

මැරෙනවාට තියෙන අකමැත්ත, ඒ කියන්නෙ සැප විඳින්න තියෙන කැමැත්ත, ජීවත් වෙන්න තියෙන කැමැත්ත තමයි 'තණ්හාව'. ඒ ආධ්‍යාත්මිකව තමා තුළ ජීවත් වෙන්න තියෙන කැමැත්ත, සැප විඳින්න තියෙන කැමැත්ත දකින්න බාහිර දේවල් අල්ලන ගතිය තුලින්. 'තණ්හා පච්චයා උපාදානං' කියන විට අන්න ඒ අර්ථය දකින්න ඕන.

එතකොට අර ලී කැල්ල, කොට කැල්ල ගැන අල්ල ගන්න දේ මොන විදියට තිබුණත් ප්‍රශ්නයක් නෑ. අල්ල ගන්න දේ ප්‍රියමනාප වෙන්ටත් පුළුවන්, අප්‍රිය අමනාප වෙන්ටත් පුළුවන්. ප්‍රියමනාප ද අප්‍රිය අමනාප ද නැති උපේක්ෂා සහගත වෙන්නත් පුළුවන්. අල්ලා ගන්නවා කියන එකට ඒක බාධාවක් නෑ. ප්‍රශ්නයක් නෑ. මොකද අල්ලා ගන්නට, උපාදානයට, ප්‍රත්‍ය වෙන හේතුව තියෙන්නෙ ඒ වස්තුවෙ නොවන නිසා. මෙන්න මේ කාරණාව ගැන හොඳට අදහසක් ඇති කර ගන්න ඕන. හොඳ දක්මක් ඇති කර ගන්නට ඕන. අර ළගට පා වෙලා එන කොට කැල්ල හෝ ලී කැල්ල ලස්සන එකක් වුනත් කමක් නෑ. කැන එකක් වුනත් කමක් නෑ. මොන දෙයක් වුනත් ප්‍රශ්නයක් නෑ. ඇයි ඒක අල්ල ගන්න හේතුව ජීවිතය නැති වෙයි කියලා තියෙන බය, ජීවිත ආසාව නිසා. එතකොට තණ්හාව නිසා උපාදානය ඇති වෙනවා කියන විට අන්න ඒ අර්ථයෙන් දකින්න ඕන. ඒ කාරණාවෙන් කියනවා බාහිර තියෙන වස්තුවලට නොවේ, වස්තුවල ලක්ෂණ විනිශ්චය කරලාත් නොවේ මේ උපාදානය යෙදෙන්නෙ කියලා. එතකොට ප්‍රියමනාප දේකට විතරක් උපාදානය දකින්න එපා. අප්‍රිය අමනාප දේ වුනත්, උපේක්ෂා සහගත දේ වුනත් උපාදානය කර ගන්න තියෙන ඉඩ හේතුව තියෙන නිසා මෙහි උපාදානය තියෙනවා මයි.

එතකොට 'තණ්හා නිරෝධෝ උපාදාන නිරෝධා' කීවේ, දැන් අර වතුරට වැටුණු කෙනාට මරණ බයක් හෝ ජීවත් වෙන්න කියලා අශාවක් නැත්නම් යමක් අල්ල ගන්න උත්සාහවත් වෙන්නෙ නෑ. අල්ල ගත්තත් එකයි, නැත්තත් එකයි. එතකොට එයා කිසිම දෙයක් අල්ලා නො ගත්තොත් අත හැරෙනවා, වතුරට වැටෙනවා වගේ මේ ආධ්‍යාත්මිකව, තමන් තුළ, ජීවත් වෙන්න තියෙන කැමැත්ත, තමන්ට සැප විඳින්න තියෙන කැමැත්ත, අපි තුළ නැති වුනොත් පින්වතුනි, අපි බාහිර දේවල් අල්ල ගන්නෙ නෑ. තමන් කියන මිම්ම නැති වුනොත් අපි බාහිර දේවල් උපාදානය කරන්නෙ නෑ. උපාදාන රහිත කෙනා උපාදාන නැති කළ කෙනා මේ ජීවිතයේ දීම පිරිනිවෙනවා මයි.

එතකොට මෙතැන දී අපට දකින්න පුළුවන් වෙන්නට ඕන, තණ්හාව නැති කළ විට උපාදනය නැති වෙනවා කියන විට, යම්කිසි විදියකින් යම්කිසි තැනක දී බාහිර වස්තු නැත්නම් මේ රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඥාන කියන මේ පංච උපාදනස්කන්ධය (උපාදනීය ධර්ම) උපාදන කර නො ගන්න නම්, දැඩිව අල්ලා ගෙන නො සිටින්න නම්, අපට තණ්හාව කියන කාරණාව නැති වෙන්නට ඕන. එතකොට තණ්හාව නැති වුනොත් උපාදනය නැති වෙනවා. උපාදනය නැති වුනොත් භවය නැති වෙනවා. භවය නැති වුනොත් ජාතිය නෑ. ජාතිය නැති වුනොත් ජරා, මරණ, සෝක, පරිදේව, දුක්ඛ දෝමනස්ස උපායාස නිරුද්ධ වෙනවා, නිවනට නමක්. එතකොට තණ්හාව කියන එක නැති කළොත් මේ තණ්හාව නිරෝධය නිවන යි කියලා පෙන්නුවේ ඒ නිසා. තණ්හාව නැති වුනොත් උපාදනය නැති වෙලා ජරා, මරණ දුක නැති වෙන නිසා.

මේ ආයථී අෂ්ටාංගික මාර්ගය ම දත යුතුයි 'උපාදන නිරෝධගාමිනී පටිපද' - උපාදනය නැති කරන ප්‍රතිපදාව හැටියට. ඒ කියන්නෙ සම්මා දිට්ඨි, සම්මා සංකප්ප, සම්මා වාචා, සම්මා කම්මන්ත, සම්මා ආජීව, සම්මා වායාම, සම්මා සති, සම්මා සමාධි. එතකොට මේ අංග අටකින් යුක්ත මාර්ගය දකින්න ඕන උපාදනය නැති කරන ප්‍රතිපදාව ලෙස.

සම්මා දිට්ඨි කීවේ කුමක් ද? මෙතැන දී ඇත්ත ඇති හැටියට දකින්න ඕන. මේ ඇත්ත ඇති හැටියෙ දකින්න කුමය ඒ ඒ තැන් වල දී ඒ ඒ ආකාරයට විස්තර කරන්න පුළුවන් ඒ ඒ පරිසරයන් වලින්. එකම තැනක් නොයෙක් ක්‍රම වලින්, පැති වලින් විස්තර කරන්න පුළුවන් වගේ. එතකොට මෙතැන දී 'සම්මා දිට්ඨිය' කීවේ, ඇත්ත ඇති හැටියෙ දකින්න කීවේ, කුමක් ද? අපට පුළුවන් නම් අනිත්‍ය වෙන දේ අනිත්‍යයි කියලා දකින්න, දුක් දේ දුකයි කියලා දකින්න, අනාත්ම දේ අනාත්මයි කියලා දකින්න, මෙන්න මේකට අපි කියනවා සම්මා දිට්ඨිය කියලා. ඇත්ත ඇති හැටියෙ අපට කොයි වෙලාවක හරි දකින්න පුළුවන් වුනොත් ඇත්ත දකින විට තණ්හාව නැති වෙනවා. තණ්හාව නැති වුනොත් උපාදනය නැති වෙනවා. උපාදනය නැති වුනොත් භවය නැති වෙනවා.

එතකොට තණ්හාව ඇතිවෙන්නෙ කුමකට ද? තණ්හාව ඇති වෙන්නෙ කොහොමද? අපි කියමු අපට යම් කිසි දෙයක් දුටුවාට පස්සෙ දෑකපු දේ ඇති බවට අපේ මනස තුළ නිත්‍ය බවක් තියෙනවා නම්, අපි ඇසෙන් යම්කිසි දෙයක් දුටුවා ම අපට හිතෙන්නෙ අපි දකින්න පෙරත්

තිබුණා දුටුවාට පස්සෙන් තියෙනවා කියලා නම්, එතකොට එතන තියෙනවා පින්වතුනි නිත්‍ය බවක්. එතකොට නිත්‍ය වෙන දේ අපට විඳින්න පුළුවන් ඉන්න තාක්. එතකොට අපට තියෙනවා සැපයක්. නිත්‍ය වූ සැප වූ දේ මම, මගේ කියලා ගන්න බව යෙදෙන්නෙ නිතැතින් මයි. එතකොට එතන තියෙනවා ආත්ම බවක්. පින්වතුනි, නිත්‍ය, සුබ, ආත්ම කියන මෙන්න මේ දක්ම ඇති තාක් තණ්හාව ඇති වෙනවා. එතකොට අපට පුළුවන් නම් අනිත්‍යයි, දුකයි, අනාත්මයි කියලා දකින්න, අනිත්‍ය වූ දුක් වූ අනාත්ම වූ ස්වභාවයෙන් අපට දකින්න පුළුවන් වුනොත්, පින්වතුනි මෙන්න මේකට කියනවා 'සම්මා දිට්ඨිය' කියලා. එතකොට මෙන්න මේ තණ්හාව නැති වෙනවා.

කුමක් ද අපි මේ අනිත්‍යයි, දුකයි, අනාත්මයි කියලා දකින්නේ? ඇසෙන් දකින හැම රූපයක් ම, එතකොට කනට ඇහෙන හැම ශබ්දයක් ම, නාසයට දූනෙන හැම ගන්ධයක් ම, දිවට දූනෙන හැම රසයක් ම, කයට දූනෙන හැම ස්පර්ශයක් ම, මනසට දූනෙන හැම ධම්මාරම්මණයක් ම, අපි අනිත්‍ය හැටියට, දුක් හැටියට, අනාත්ම හැටියට දකින්න ඕන. එතකොට මෙතැන දී ඇස ගැන, සිත ගැන, වක්කු විඥනය ගැන, වක්කු සම්ඵස්සය ගැන, විශේෂයෙන් විස්තර කරන්න ඕන නැති බව මේ පින්වතුන් නුවණින් දකින්න ඕන. මේක කෙටි පරියායක්. මොකද ඇසත් වැය වෙලා. වක්කු විඥනයත් වැය වෙලා. ඒ නිසා උපදින වේදනා, සංඥ, චේතනාත් වැය වෙලයි පින්වතුනි, අපට රූපය කියලා එකක් හම්බ වෙන්නෙ. මේ පින්වතුන් හොඳට බලන්න මේ ඇසෙන් ඔබ්බට කරන්න පුළුවන් රූප දකිනවා කියන දෙය මිසක්, ඒ රූප දකිනවා කියන කාරණාවට ඇස කියන එක වැය වෙලා වක්කු විඥනය කියන එක වැය වෙලා වක්කු සම්ඵස්සය එයින් උපන් වේදනා, සංඥ, චේතනා වැය වෙලා රූපයක් ජේතවා මිසක්, රූපයකින් තොර ව ඔබ්බට වෙනම ඇසකුත්, වක්කු විඥනයකුත් ඒ වේදනා, සංඥ, චේතනාත් හම්බ වෙන්නෙ නෑ.

එතකොට අපි ඒ ස්කන්ධ ටික වැය වෙලා පෙනෙන මේ රූපය නිත්‍ය ලෙස ගත්තොත් පින්වතුනි, එතකොට අපට ඇසත් නිත්‍යයි, වක්කු විඥනයත් නිත්‍යයි, වක්කු සම්ඵස්සයත් නිත්‍යයි, වක්කු සම්ඵස්සයෙන් ඇතිවුන වේදනා සංඥත් නිත්‍යයි. යම් වෙලාවක ඇසට ජේත රූපය අනිත්‍ය වුනොත් ඒ වෙලාවෙ දී අපට ඇසත් අනිත්‍යයි, වක්කු විඥනයත් අනිත්‍යයි, වක්කු සම්ඵස්සයත් අනිත්‍යයි, වක්කු සම්ඵස්සයෙන් ඉපදුණ වේදනා, සංඥ, චේතනා තියෙනවා නම් ඒ ධර්මයනුත් අනිත්‍යයි. ඒ

වගේම අපට කනත් සෝන විඥනයත් සෝන සම්ප්‍රේෂයෙන් ඉපදුණු වේදනා, සංඥා, චේතනා කියන මේ ධර්මතාත් ඔක්කොම වැය වෙලා බාහිර ශබ්දය කියලා රූපයක් තමයි හම්බ වෙන්නේ. එතකොට මේ ශබ්දය කියන කාරණාව නිත්‍ය වෙන විට පින්වතුනි අපට කනත්, සෝන විඥනයත්, සෝන සම්ප්‍රේෂයෙන් ඉපදුණු වේදනා, සංඥා, චේතනා කියන ස්කන්ධත් අපට නිත්‍යයි. යම් වෙලාවක ඇහෙන ශබ්දය කියන එකේ අනිත්‍යය අපට දකින්න පුළුවන් නම් ඒ සමග අපට කනත්, සෝන විඥනයත් කියන මේ ධර්මයන්ගේ අනිත්‍යතාවයත් එළඹ සිටිනවා. මෙතැන දී මේ අනිත්‍යයි කියන විට මේ පුද්ගල භාවයෙන් එහෙම නිත්‍ය බව තුළ අනිත්‍යයක් එහෙම නොවේ.

මේ කාරණාව ටිකක් විශේෂයෙන් තේරුම් ගන්නට ඕන. නිත්‍ය බව තුළ අනිත්‍යය බලන සිද්ධිය නොවේ මේ කීවේ. අපි හිතා ගෙන ඉන්නේ අපට යම් රූපයක් පෙනෙනවා නම් අපට පෙනෙන්න පෙරත් ඒ රූපය තිබුණා දුටුවාට පස්සෙන් ඒ රූපය තියෙනවා කියලා. බාහිර ව තියෙන රූපය අපි ඇසෙන් දකිනවා, අපි ඇස අහකට අර ගෙන යන විට රූපය පේන්න නැති වෙලා යනවා, නමුත් ඒක එතන තියෙනවා කියලා. ඒ කියන්නේ යම් වස්තුවක් බලන්න පෙරත් එහෙම රූපයක් තිබුණා, බලා අවසන් වූ පසුත් රූපයක් තියෙනවා කියන නිත්‍ය බවක ඉඳි ගෙන 'අනේ ඉතින් මේ රූපය නැති වෙලා යනවා නේද? රූපය අනිත්‍යයි නේද? වැය වෙනවා නේද?' කියලා හිතනවා. මේ වගේ නිත්‍ය බව තුළ සිට ගෙන බලන අනිත්‍ය බවට, අනිත්‍ය මනසිකාරයට, සප්තකායනාවට කියන්නේ නෑ අනිත්‍යය දකිනවා කියලා, සම්මා දිට්ඨිය කියලා. ඒකට තණ්හාව නැති වෙන්නේ නෑ. ඇයි ඇති බවක් තියෙනවා. නැති බවක වචන කතා කළාට, නැති බවක අදහසක් තිබුනාට, ඇති බව නැති වෙලා නෑ. එතකොට ඇති බව කියන එක නැති වෙන්න ම ඕන තණ්හාව නැති වෙන්න නම්. ඉදිරියේ දී තියෙන දහම් පරියායන් තුළ දී මම ඒ පිළිබඳ ව, ආයතන වල ලක්ෂණ ගැන විස්තර කරන්න බලාපොරොත්තු වෙනවා.

එතකොට මෙතැන දී මේ පින්වතුන් තේරුම් ගන්නට ඕන මේ තණ්හාව කියන කාරණාව යම් කලෙක දී අපට නැති වුනොත්, අපට දකින දේ දැකීමෙන් පස්සෙ නිරුද්ධ වුනා කියලා පේන්න ඕන. අහන දේ ඇහීමෙන් පස්සෙ නිරුද්ධ වෙන්නට ඕන. ගඳ සුවඳ දෑන ගන්න විට ඒ දෑන ගන්න දේ දෑන ගැනීමෙන් පසුව නිරුද්ධ වෙන්නට ඕන. මෙන්න මේ

වගේ හට ගත්ත දේ නැති වෙනවා කියන මානසික මට්ටමක් අපි තුළ තිබුනොත්, අපි තුළ යෙදුනොත් තමයි පින්වතුනි, අපට පුළුවන් කම තියෙන්නෙ මෙන්න මේ තණ්හාව නැති කරන්න. අන්න ඒ ආධ්‍යාත්මිකව තණ්හාව නැති වුනොත්, බාහිරව යමක් උපාදානය කරන ගතිය නැතිව යනවා. ඇසට එපිටින් අපට පෙනෙන ඇහෙන දේවල් අපි අල්ලා ගන්නේ ඇසුරු කරන්නේ පින්වතුනි, බාහිර තියෙන හේතුවක් නිසා නොවේ, ආධ්‍යාත්මික හේතුවක් නිසයි. ඒ බව පෙන්වන්නට ඕන නිසයි බුදුරජාණන් වහන්සේ තණ්හාව නිසයි උපාදානය, තණ්හාව නැති කළොත් උපාදානය නැති වෙනවා කියන එක පෙන්වලා මෙන්න මේ උපාදානය නැති කරන්න තියෙන ප්‍රතිපදාව ආයථී අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි කියලා පෙන්නුවේ.

මේ ආයථී අෂ්ටාංගික මාර්ගය වඩන විට අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම කියන මේ ත්‍රිලක්ෂණයට කියනවා 'විමුක්ති මුඛ' කියලා. ලෝකය අනිත්‍ය දෙයක්, දුක් දෙයක්, අනාත්ම දෙයක්, කියලා දකින්න පුළුවන් වුනොත් තණ්හාව නැති වෙනවා. තණ්හාව නැති වුනොත් උපාදානය නැති වෙනවා. උපාදානය නැති වුනොත් භවය නැති වෙනවා. එතකොට මේ 'උපාදානනිරෝධාගමිනි පටිපදඤ්ච පජානාති' කියන විට එයා ප්‍රතිපදාව එක ක්‍රමයක් දැන ගන්නට ඕන. මෙන්න මේ ආයතන වලට හමු වෙන අරමුණු මෙන්න මේ විදියට බලන්න පුළුවන් නම් තණ්හාව නැති වෙනවා. තණ්හාව නැති වෙලා මේ උපාදානය නැති කරන්න පුළුවන් කියන එක දකිනවා නම් අන්න පටිපදඤ්ච පජානාති. දැන් මේ හතර දන්නවා නම් මේකට කියනවා, 'එයා උපාදානය දන්නවා, උපාදාන සමුදය දන්නවා, උපාදාන නිරෝධය දන්නවා, උපාදාන නිරෝධාගමිනි පටිපදාව දන්නවා' කියලා. දැන් ඒ ප්‍රතිපදාව අනුව හැසිරිලා තණ්හාව නැති කරලා, තණ්හාවෙන් උපාදානය නැති කරලා, උපාදානයෙන් භවය නැති කරලා ජාති, ජරා, මරණ දුකින් මිදී ගන්න පුළුවන්.

මේ ජරා, මරණ දුකෙන් මිදීම සඳහා මෙන්න මේ වගේ පරියායක් තියෙනවා කියලා සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ එද හිඤ්ඤත් වහන්සේලාට මතක් කළා. ඒ ටික දේශනා කරලා සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා "යනො ඛො ආවුසො, අරියසාවකො එවං උපාදානඤ්ච පජානාති, එවං උපාදානසමුදයඤ්ච පජානාති, එවං උපාදානනිරෝධඤ්ච පජානාති, එවං උපාදානනිරෝධාගමිනි පටිපදඤ්ච පජානාති, සො සබ්බසො රාගානුසයං පහාය පටිඝානුසයං

පටිවිනෝදෙක, අසමීති දිට්ඨිමානානුසයං සමූහනිකා, අවිජ්ජං පහාය විජ්ජං උප්පාදෙකා දිට්ඨිවධමෙම දුක්ඛස්සානකරො හොති". "ඇවැත්නි, යම් කලෙක පටන් ආයච්ඡාවක තෙමේ මෙන්න මේ විදියට උපාදනය කුමක් ද කියලා දන්නවා නම්, උපාදනය ඇතිවීමත් දන්නවා නම්, උපාදනය නැතිවීමත් දන්නවා නම්, උපාදනය නැති කරන ප්‍රතිපදාවත් දන්නවා නම්, ඇවැත්නි, සො සබ්බසො රාගානුසයං පහාය - එයා සියලුම ආකාරයෙන් රාගානුසය දුරු කරලා. පටිසානුසයං පටිවිනෝදෙකා - පටිසානුසය නැති කරලා දලා. අසමීති දිට්ඨිමානානුසයං සමූහනිකා - මම වෙමි යි කියන දකිම හා මානය සම්පූර්ණයෙන් ම නසලා. අවිජ්ජං පහාය විජ්ජං උප්පාදෙකා - අවිද්‍යාව දුරු කරලා විද්‍යාව උපදවා ගෙන දිට්ඨිවධමෙම දුක්ඛස්සානකරො හොති. මේ ජීවිතයේ ම මේ දුක නැති කර ගන්නවා" කියලා සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ එද හික්කුන් වහන්සේලාට මේ 'උපාදන පරියාය' දේශනා කළා. ඒ දේශනාව අසා එද හික්කුන් වහන්සේලා බොහෝම සතුටු වුනා.

ඉතින් මේ දේශනාවේ දී පින්වතුනි, අපිත් මේ කාරණාවල යම් මට්ටමක ඉඟියක් විතරයි මතක් කරන්නේ. මේ උපාදනය කියන විට මෙන්න මේ වගේ ධර්මතා ටිකක් හරහා, මේ වගේ ඇතුළු පැත්තට ඒ කියන්නේ, උපාදනය ඇති වෙන්න හේතුව බාහිර ව නොවේ ආධ්‍යාත්මික ව දකින්න අපි දක්ෂ වෙන්නට ඕන. උපාදනයට හේතුව උපාදනය වෙන තැන ම හැටියට දකින්න එපා වෙනම දකින්න කියලා ඉඟියක් මම කරනවා. ඒ වගේම අපට බාහිර යමක් උපාදන වුනා නම් උපාදන නිරෝධය කියන විට ඒකෙන් මිඳෙන්න කරන්න ඕන ආධ්‍යාත්මික යමක් කියන කාරණාව පෙන්වනවා. එදිනෙද ජීවිතය තුළ එක තැනක ඉඳ ගෙන ඉන්න විට නොවේ, මේ ආයතන ඇසුරු කරන විට ආයතන හරහා ජීවිතය ජීවත් කරන ගමන් ඇත්ත දකින මට්ටමක් තුළයි තණ්හාව නැති කරන්න පුළුවන් වෙන්නෙ කියන එකයි මම පෙන්වන්න උත්සාහ කළේ.

එතකොට මේ තුළින් මීට වඩා කාරණා තියෙනවා අපට ඉගෙන ගන්න. මේ හරහා ධර්මය ඉගෙන ගන්න මේ පින්වතුන් ටිකක් නුවණ මෙහෙය වන්න ඕන, උත්සාහවත් වෙන්න ඕන. කාල වේලාව හැටියට මේ කෙටියෙන් පැවසුවාට මීට වඩා ගොඩක් අර්ථාන්විත විශාල වටපිටාවක් අපට තව දැන ගන්නට තියෙන බව මේ පින්වතුන් දකින්න ඕන. ඉතින් මෙන්න මේ පරියාය ඉගෙන ගත් විට දිට්ඨි සම්පන්න පුද්ගලයෙක් වෙනවා කීවේ තුන් ලෝකෙ ම තුන් භූමියෙ ම නො ඇලෙන

මනසක් හද ගෙන, මේ තුන් භූමිය ම උපාදාන නො කර, අනුපාද පරිනිර්වාණයෙන් පිරිනිවන් පාලා (ක්ලේශ පරිනිර්වාණයක් කරලා), ඊට පසුව සියලුම ස්කන්ධ බහා තැබීම් වශයෙන් අනුපද්ශේෂ පරිනිර්වාණ ධාතුවෙන් පිරිනිවන් වැඩලා, සියලුම දූෂ අවසන් කරන්න පුළුවන් කම මේ දහම් පරියාය තුළ තියෙනවා. මේ උපාදානය පිළිබඳ දහම් අවබෝධය අනුපාද පරිනිර්වාණයෙන් පිරිනිවීම පිණිස ම හේතු වේවා කියලා හිතා ගෙන හැම දෙනා ම සාධු නාදයක් පවත්වන්න.

සාදු ! සාදු !! සාදු !!!
උපාදාන වාරය නිමා විය.

තණ්හා වාරය

නමෝනසස් නගවතො අරහතො සමමා සමුද්ධාසස්

යථො ඛො ආවුසො අරියසාවකො තණ්හාඤ්ච පජානාති.
තණ්හාසමුදයඤ්ච පජානාති. තණ්හානිරොධඤ්ච පජානාති.
තණ්හානිරොධගාමිනී පටිපදඤ්ච පජානාති. එතතාවතාපි ඛො ආවුසො
අරියසාවකො සමමාදිට්ඨි හොති. උජුගතාසස් දිට්ඨි ධම්මෙ
අවෙච්චසාසාදෙන සමන්තාගතො ආගතො ඉමං සද්ධම්මං'ති.

ධර්මශ්‍රවණාභිලාශී ශ්‍රධා සම්පන්න කාරුණික පින්වතුනි, මේ
පින්වත් පිරිස දැන් මේ සුදුනම් වෙන්වෙන් මජ්ඣිම නිකායේ
මූලපණ්ණාසකයේ සමමා දිට්ඨි සූත්‍රය ආශ්‍රිතව කරන මේ සසර දුක් ගිනි
නිවීමට ලොචතුරා බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වපු ධර්මයෙන් බිඳක්
ශ්‍රවණය කරන්න. ඒ නිසා සියලු දෙනාම ඔය කය නිසල ව තියෙනවා
වගේ හිතත් නිසල කර ගෙන නොයෙක් අරමුණු වල හිත දුවන්නට නො
දී බොහොම ශ්‍රධාවෙන් මේ දේශනාව ශ්‍රවණය කරන්න.

අද දවසෙ දී සමමා දිට්ඨි සූත්‍රයේ, ශ්‍රාවකයන්ගේ සමමා දිට්ඨිය
ඇති කර ගැනීම පිණිස සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ දේශනා කළ
අටවෙනි පරියාය නැත්නම් අට වෙනි ක්‍රමය වූ තණ්හා වාරය ගැනයි
අපට අවබෝධ කර ගන්න තියෙන්නේ. එද සැරියුත් මහ රහතන්
වහන්සේ භික්ෂූන් වහන්සේලාට උපාදනය පිළිබඳ පවතින ධර්මය
දේශනා කරලා, ඒ දේශනාව ශ්‍රවණය කළ භික්ෂූන් වහන්සේලා එයින්
බොහොම සතුටට පත් වෙලා, පැහැදීමට පත් වෙලා, නැවතත් ඒ
ස්වාමීන් වහන්සේලා සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේගෙන් ප්‍රශ්නයක්
අහනවා. “ඇවැත්නි සාරිපුත්ත ස්ථවිරයන් වහන්ස, බොහොම හොඳයි
ඔබ වහන්සේ දේශනා කළ සමමා දිට්ඨිය ඇති වීම පිණිස පවතින ක්‍රමය.
ශ්‍රාවකයන්ගේ සමමා දිට්ඨිය ඇති වීම පිණිස ධර්මයේ ගුණ දැන
පැහැදීමෙන් යුක්ත වුනා කියලා කියන්න පුළුවන් තව ක්‍රමයක් එහෙම
තියෙනවා ද?” කියලා.

ඒ වෙලාවෙ දී සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ භික්ෂූන්
වහන්සේලාට කියනවා, ඇවැත්නි, එහෙම ක්‍රමයක් තියෙනවා. “යථො
ඛො ආවුසො අරියසාවකො තණ්හාඤ්ච පජානාති - ඇවැත්නි, යම් කලෙක
ආයථිශ්‍රාවක තෙමේ තණ්හාව කුමක් ද කියලා දන්නවා නම්,
තණ්හාසමුදයඤ්ච පජානාති, තණ්හාවේ ඇති වීම කුමක් ද කියලා

දන්නවා නම්, තණහානිරොධඤ්ඤා පජානාති, තණහා නිරෝධය කුමක් ද කියලාත් දන්නවා නම්, තණහානිරොධගාමිනී පටිපදඤ්ඤා පජානාති, තණහාව නිරුද්ධ කරන ප්‍රතිපදාව කුමක් ද කියලා දන්නවා නම් මෙන්න මෙපමණකිනුත් ආයඨිශ්‍රාවක තෙමේ මනා දැකුම් ඇත්තෙක් වෙනවා. ඔහුගේ දැකීම ඇද නැති, පඵළු නැති, සෘජු බවට ගිය එකක් වෙනවා. මේ ධර්මයේ අර්ථය, ගුණය දැන ගෙන පැහැදුණ කෙනෙක් වෙනවා. ඒ වගේම මේ සද්ධර්මයට ආපු, ආයඨි භූමියට ආපු කෙනෙක් කියලා කියන්නත් පුළුවන්” කියලා පෙන්නුවා. ඒ කියන්නේ දර්ශන සම්පන්න පුද්ගලයෙක්, දිට්ඨි සම්පන්න පුද්ගලයෙක් බවට පත් වෙනවා තණහාව කියලා කියන්නේ කුමක් ද කියලා දන්නවා නම්. එතකොට තණහාව කියලා කියන්නේ කුමක් ද කියන කාරණාව, තණහාව ඇතිවෙන්නේ කොහොමද කියන කාරණාව, තණහාව නැති වෙන්නේ කොහොමද කියන කාරණාව ගැනත් අපි පොඩ්ඩක් සම්මර්ශනය කරලා බලමු.

තණඤ්ඤා පජානාති කියලා පෙන්න විට සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ ම ආපහු ප්‍රශ්නයක් අහනවා මෙනත දී, “ඇවැත්නි තණහාව කියලා කියන්නේ කුමකට ද?, තණහාවට නිධානය වූ, තණහාව ඇතිවුන හේතු කාරණාව කුමක් ද?, තණහාව නැති වෙන්නේ කුමන ධර්මයක් නැති වීමෙන් ද?, තණහාව නැති කරන්න පුළුවන් මාර්ගය කුමක් ද?” කියලා. සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ ම ප්‍රශ්න කරලා, සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ ම ඒ ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු වශයෙන්, “ඡයිමෙ, ආවුසො, තණහාකායා” කියලා. “මේ තණහාව කොටස් හයක් තියෙනවා. කුමක් ද රූප තණහා, ශබ්ද තණහා, ගන්ධ තණහා, රස තණහා, පොට්ඨබ්බ තණහා, ධම්ම තණහා. මෙන්න මේ හය ආකාර තණහාවට තමයි තණහාව කියලා කියන්නේ කියලා” පෙන්නුවා. ඊට පසුව, වේදනාසමුදයා තණහාසමුදයො, එතකොට වේදනා හේතුවෙන් තණහාව ඇතිවෙනවා. වේදනානිරොධා තණහානිරොධො, වේදනාවේ නැති වීමෙන් තණහාව නැති වෙනවා. අයමෙව අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො තණහානිරොධගාමිනී පටිපද, මේ ආයඨි අජ්ටංගික මාර්ගය තණහාව නැති කරන ප්‍රතිපදාවයි කියලා සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ එද දේශනා කළා.

එතකොට පින්වතුනි, තණඤ්ඤා පජානාති කියන විට තණහාව දන්නවා නම් කොහොමද පින්වතුනි අපි තණහාව දැන ගන්නේ? ඒක මොනවාගේ එකක් ද?. පින්වතුනි අපට තණහාව කියන විට බොහෝ

දුරට හිතෙන්නේ අපේ හිතේ යම් යම් දේවලට තියෙන කැමැත්ත කියලා. ඒ කැමැත්ත තමයි. නමුත් මෙතන දී අපි තණ්හාව කියන විට තණ්හාව දැන ගන්න ඕන පළමු වෙන් ම ප්‍රභේද වශයෙන්. තණ්හාව කියන එක මුලින් ම දෙකට බෙදෙනවා පින්වතුනි, සමුද්ධාර තණ්හාව සහ වට්ටමුලික තණ්හාව කියලා. සමුද්ධාර තණ්හාව කියන්නේ මේ ආයතන වල හැසිරීම් වශයෙන් පවතින තණ්හාවට. ඒ සමුද්ධාර තණ්හාව තමයි පින්වතුනි රූප තණ්හා, ශබ්ද තණ්හා, ගන්ධ තණ්හා, රස තණ්හා, පොට්ඨබ්බ තණ්හා, ධම්ම තණ්හා කියලා නම් කළේ. මේ සමුද්ධාර තණ්හාව පැවතුණ විට, සමුද්ධාර තණ්හාව නිසා පින්වතුනි වට්ටමුලික තණ්හාව ඇතිවෙනවා. වට්ටමුලික තණ්හාව කියලා කියන්නේ සංසාර වට්ටය සඳහා, සසර ඉපදීම සඳහා මුල් වන තණ්හාවයි. ඒ තණ්හාවට කියනවා කාම තණ්හා, භව තණ්හා, විභව තණ්හා කියලා.

එතකොට තණ්හාඤ්ඤ පජානාති කියන විට මුලින් ම මේ තණ්හාවේ ප්‍රභේද දෙක දකින්න ඕන. රූප තණ්හා, ශබ්ද තණ්හා, ගන්ධ තණ්හා, රස තණ්හා, පොට්ඨබ්බ තණ්හා කියන කාරණාව හා ඒ තණ්හාව අනුසාරයෙන් මේ සසර ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් පමුණු වන තණ්හාව හදනවා. ඒ තණ්හාව නිසයි පින්වතුනි උපාදනය කියන ධර්මතාව. උපාදනය නිසයි භවය, භවය නිසයි ජාතිය. එතකොට ජාතිය නිසා ජරා මරණ, ශෝක පරිදේව, දුක්ඛ දෝමනස්ස ඇතිවෙනවා. තණ්හාව කියලා කියන්නේ ජරා මරණ දුක ඇති කරවන ධර්මයක් කියලා දන්නවා නම්, තණ්හාව ගැන ඔන්න ටිකක් දන්නවා. තණ්හාඤ්ඤ පජානාති කියන විට තණ්හාව කියලා කියන්නේ දුකට යන්න තියෙන ක්‍රමයයි, දුක ඇති කරවන හේතුවයි කියලා දකින්න.

ඒ වගේම තණ්හාවේ ලක්ෂණ ටිකක් අපි දැන ගන්න ඕන. හොඳට දකින්න මේ කෙලෙස් කියන ධර්මතාවය - අවිද්‍යා, කර්මය, තණ්හාව, උපාදනය කියන මේ නොයෙක් කෙලෙස් - පින්වතුනි, මේ කෙලෙස් විතරක් අපේ ජීවිතයට හම්බ වෙන්නේ නෑ. ඒ කෙලෙස් යෙදිල කෙරෙන කටයුතුයි අපේ ජීවිතයට හම්බ වෙන්නේ. ඒ ක්ලේශය හඳුනා ගන්න වෙන්නේ ක්ලේශය කරන කටයුතු වලින්. තණ්හාවත් එහෙමයි පින්වතුනි. තණ්හාඤ්ඤ පජානාති කියන විට තණ්හාව කියන එක, අපි හිතන විදියේ යමකට කැමති වෙනවා කියන ගතියෙන් විතරක් දකින්න බැහැ. ඊටත් වඩා මුළු ජීවිතය පුරාම හරියට අතරක් නැතිව පැතිර තියෙන වතුර වලක් වගේ, ජීවිතය පුරාම අතරක් නැතිව හැම අරමුණක ම පැතිර තියෙන

ධර්මතාවයක් පින්වතුනි මේ තණිහාව. එතකොට ඒ තණිහාවෙන් කෙරෙන කටයුතු දෙස බලල තමයි අපට තණිහාව ගැන අනුමාන දක්මක්, නුවණින් දැක්මක් ඇති කර ගන්න වෙන්නේ, අවබෝධ කරන්න පුළුවන් වෙන්නේ. මොකද තණිහාව කිසිම වෙලාවක තණිහාවේ සාමාන්‍ය ස්වභාවයෙන් පවතින්නෙ නෑ. තණිහාව හැම වෙලාවේ ම යමක් අල්ලනවා කියන, උපාදන කරවනවා කියන ගතියෙන් විද්‍යමානයි. එතකොට ඒ අල්ලා ගන්නවා, උපාදන කරනවා කියන ලක්ෂණයෙන් තමයි අපට තණිහාව කියන කාරණාව දැන ගන්න වෙන්නේ. ඒ කියන්නේ තණිහාව කියන විට, මෙයා (තණිහාව) ඉන්න නිසා නේද මේ ධර්මය යෙදෙන්නේ කියලා තේරුම් කර ගන්න ඕන.

තණිහාවට පොඩි උපමාවක් බලමු. යම්කිසි යුධ කඳවුරක් තියෙනවා කියලා හිතමු. මේ යුධ කඳවුරට නොයෙක් දිශා වලින්, නොයෙක් ආකාරයෙන් සතුරු ආක්‍රමණ එන්න පුළුවන්. එතකොට නොයෙක් සතුරන්ගෙන් බලපෑම් මේ කඳවුරට ඇතිවෙන නිසා මේ කඳවුර රැක ගන්න ඕන. මේ කඳවුර රැක ගැනීමේ උවමනාව යම්කිසි කෙනෙකුට තියෙනවා නම් එයා මොකද කරන්නේ? මේකට ආරක්ෂාවක් යොදනවා. හොඳට බලන්න, කඳවුර ඇතුළේ සිට කඳවුර ආරක්ෂා කරන්න බෑ. ඒකට කඳවුරෙන් පිටට ගිහින් 'සිකියුරිටි' ගෙවල් හද ගෙන ඒ ගෙවල් ඇතුළේ ඉඳ ගෙන තමයි කඳවුර රකින්නේ. කඳවුර රකිනවා කියලා කරන්න තියෙන්නේ කඳවුරේ කටයුත්තක් නොවේ, පිටත කටයුත්තක්.

ඒ කියන්නේ ඇත බලා ගෙන තමයි ඉන්න වෙන්නේ. ඇත ඉඳල යන එන අය දෙස බොහොම සෝදිසියෙන් ඉන්න වෙනවා. කවුද එන්නේ කියලා බොහොම සෝදිසියෙන් ඉන්න වෙනවා. වටපිටේ වෙන්නේ මොනවා ද කියලා බොහොම සෝදිසියෙන් ඉන්න වෙනවා. මේ කරන හැම එකකින් ම මේ කඳවුර ආරක්ෂා කිරීමට යෙදිල ඉන්න කෙනාට පිටත තමයි රකින්න වෙලා තියෙන්නේ. පිටත තමයි සෝදිසි කරන්නේ. පිටත සෝදිසි කරන එකෙන් කරලා තියෙන්නේ කඳවුර ආරක්ෂා කරන එක මිසක්, පිටතට ගිහින්, යන එන පුද්ගලයෝ ගැන පරීක්ෂාකාරී වන්නේ, බාහිර අවට භූමිය ගැන පරීක්ෂාකාරී වන්නේ, අවට භූමියේ තියෙන ගහ කොළ ගැන පරීක්ෂාකාරී වන්නේ ඒවායින් යමක් හදන්න එහෙම නොවේ. ඒවායේ හරි වැරද්ද හොයන්න, වැඩි දියුණු

කරන්න නොවේ. ඒ බාහිර දෙස පරීක්ෂාකාරී ව ඉන්නේ අභ්‍යන්තරය ආරක්ෂා කර ගන්න ඕන නිසා.

එතකොට ඇතුළත කඳවුර ආරක්ෂා කරන්න පිටතට යන්න වෙනවා වගේ පින්වතුනි, අපි මේ තණ්හාව තමයි හැම වෙලාවෙ ම තමන් කැමති විදියට තබා ගන්න උත්සහ වන්නේ - අපි කියමු තණ්හාවට නිධාන කාරණාව පෙන්වනවා වේදනා පච්චයා තණ්හා කියලා. හැම වෙලාවෙ ම දුක් වේදනාවෙන් ඉවත් වෙන්න තියෙන කැමැත්ත, සැප වේදනාව ලබාගන්න තියෙන කැමැත්තයි අපට දැන් තියෙන්නේ. මේ තමන් තුළ තියෙන කැමැත්තට ආහාර ලැබෙන්නේ නෑ තමන් තුළින්. එහෙනම් තමන් තුළ තියෙන තණ්හාවට තමන් කැමති විදියට පැවැත්ම ආරක්ෂා කර ගන්න නම්, අර කඳවුරෙන් එළියට ගිහින් කඳවුර රකින්න වෙනවා වගේ, බාහිර දේවල් ආරක්ෂා කරන්න වෙනවා.

හොඳට බලන්න අපට ගෙවල් දෙරවල් හදන්න වෙලා තියෙන්නේ, යාන වාහන, ඉඩකඩම් හදන්න වෙලා තියෙන්නේ, දූ දරුවෝ හදන්න වෙලා තියෙන්නේ කුමක් නිසා ද? දූ දරුවන්ට ආදරේකර කරනවා නොවේ, තව කෙනෙකුට යහපතට ගෙවල් දෙරවල් හදනවා නොවේ. අපි හිතන්නේ තව කෙනෙකුට උපකාරය පිණිස ගෙවල් දෙරවල් හදනවා, දූ දරුවන්ට උපකාරය පිණිස දූ දරුවන් හදනවා, මුනුබුරන්ට උපකාරය පිණිස මුනුබුරන් හදනවා, ලෝකයට උපකාරය පිණිස සේවයක් කරනවා කියලා. නමුත් හොඳට දකින්න, තමන්ගේ ආධ්‍යාත්මයේ තියෙන කැමැත්ත ඉෂ්ට කර ගන්න යි අපි බාහිර දේවල් කරලා තියෙන්නේ. ඒ කියන්නේ කඳවුර රකින කෙනාට කඳවුරෙන් පිටත බලා ගෙන ඉන්න වෙනවා වගේ, අපි තුළ ඇති කැමැත්ත, ආශාව ඉෂ්ට කර ගන්න තමයි පින්වතුනි අපි බාහිරට ගිහිල්ලා තියෙන්නේ.

අපි උපමාවක් ගත්තොත්, අපට ප්‍රියමනාප රූපයක් බලන්න රූප තණ්හාව තියෙන්නේ. නමුත් මේ රූපය අපට ලැබෙන්නේ රූපවාහිනී නාලිකාවකින් නම් දැන් අපට මේ රූප පෙට්ටිය කැඩෙන්නේ නැතිව පරිස්සම් කර ගන්න වෙනවා. ඒක දුහුවිලි වැදෙන්නේ නැතිව පිහින වාරයක් පාසා, ආරක්ෂා කරලා තියෙන වාරයක් පාසා, මේ බාහිර රූපවාහිනී යන්ත්‍රයක් වේවා, රේඩියෝ එකක් වේවා, ශීතකරණයක් වේවා ඇයි මේ කැලි අපේ ගෙවල් වලට අවශ්‍ය? පින්වතුනි මේ තණ්හාව නිසයි. මේක තියෙනවා නම් මේ රූපය බලන්න පුළුවන්. රූප තණ්හාව ඉෂ්ට කර ගන්න පුළුවන් නිසා. ඇයි මේ 'කැසෙට්' එකකට, ගුවන් විදුලියකට

වගේ දෙයකට කැමති? ඒ කැලි ටික ඕන නෑ. නමුත් ඒ කැලි ටික නිසා නම් අපට ශබ්දයක් අහල සැප විඳින්න පුළුවන් කම තියෙන්නේ, එහෙනම් ශබ්දය අහල සැප විඳින්න ඕන කමයි තියෙන්නේ. ඒ නිසා මේ ගුවන් විදුලි යන්ත්‍රය රකින්න ඕන. කයට මෘදු පහසක් ලබා දෙන්න නම්, සිසිල් යමක් ලබා දෙන්න නම්, ශීතකරණය තියෙන්නේ. ඒකට මේක රකින්න වෙලා. මේ වගේ අපට හිතට සතුටු වෙන යමක් ලැබෙන්න නම්, හිත සතුටු කරන්න නම් ඒ සඳහා තමයි මේ දරු මුහුණුරෝ, ගෙවල් දොරවල් තියෙන්නේ. එතකොට හොඳට බලන්න, තමන් තුළ තියෙන සැප වේදනාව බලා ගෙන, ඒ සැප වේදනාව ගන්න ඕන කමට කරන දේ දකින්න තණිහාව කියලා.

මේ මුළු ලෝකය ම තණිහාවට දසයෙක් කියලා පෙන්නවා. මේ කාරණාව හොඳට සිහි කරන්න තණිහාවට දසයෙක් කියන්නේ ඇයි කියලා. අපි අර උපමාව තව ටිකක් සම්මර්ශණය කරලා බලමු. මේ තණිහාවට දසයෙක් කියන කාරණාව තේරුම් ගත්තොත් තමයි පින්වතුනි අපේ චරිතය ගැන, අපේ ජීවිතය ගැන අපි හරියට කලකිරීමට පත් වෙන්නේ.

අපි කියමු මෙහෙම කාරණාවක්. යම් කිසි ගෙදරක වැඩකාර කමට කෙනෙක් ගියා කියලා හිතමු. මෙයාට ගෙහිමී පුද්ගලයා කියනවා, 'ළමයෝ, කඩේට ගිහින් එන්න' කියලා. කඩේට ගිහින් එනවා. ආපු ගමන් කියනවා, 'මේ මිදුල අතුගාල දන්න' කියලා. ඔන්න මිදුලත් අතුගානවා. ඒ ගමන් කියනවා, 'ළමයෝ, මේ රෙදි ටික හෝදලා දන්න' කියලා. ඒකත් කරනවා. ඒක ඉවර වෙනවාත් එක්ක කියනවා, 'ළමයෝ මේ ටික උදුළු ගාලා දන්න'. ඒකත් කරන විට කිපෙන්නේ නැද්ද, තරහ එන්නේ නැද්ද? එතකොට සමහර විට ඒ වැඩ ගන්න ස්වාමියාට බණින්න පුළුවන්. එක්කෝ ගහන්න පුළුවන්. 'මේ මනුස්සයා පමණ දන්නේ නෑ' කියලා ඒ වැඩ ගන්න කෙනා ගැන කලකිරෙන්න පුළුවන්. සමහර විටක මට මේ රස්සාව ඕන නෑ කියලා දමල ගහල යයි. සමහර විටක ඔය කියන කියන විදියට එක දවසක් කරයි. දවස් දෙකකුත් කරයි. තුනකුත් කරයි. හතරකුත් කරයි. ඊට පස්සෙ දී ඕක කරන්නෙ නෑ, ඇතිවෙනවා. මේ විදියට වැඩ කරන තැනක කිසිම කෙනෙක් ඉඳියි කියලා හිතනවා ද?

මේ පින්වතුන් බොහොම හොඳට කල්පනා කරලා බලන්න, එහෙම බාහිර ලෝකයේ වැඩකාරයෙක් ලවා වැඩ ගන්න හදුවොත් එයා දවසක් දෙකක් මේ විදියට කියන කියන එක කරයි, ඊට එහා කරන්නේ

නැ. එයා ගැන අපැහැදිලිමට පත් වෙනවා, පිළිකුලට පත් වෙනවා, ප්‍රතික්ෂේප කරන තැනට පත් වෙනවා. ඒ රස්සාව එපා කියන තැනට පත්වෙනවා. කිසි විවේකයක් නැ හරිම අපහසුයි කියලා සමහර විට දෙස් කියලා, බැණල, සමහර විට පහර දීල එතැනින් පිට වෙන්න පුළුවන්. නමුත් පින්වතුනි, මේ තණ්හාවට දසයෙක් කියලා කියන තැන මෙන්න මේ අර්ථයෙන් දකින්න ඕන. බාහිර දස කම් කරන කෙනා බාහිර දස කම් නිසා කලකිරෙන්න වුනත් පුළුවන්. නමුත් පින්වතුනි, තණ්හාවත් ඔය වගේම යමක් කරනවා, ඒත් කිසි දිනක අපි කවුරුත් මෙයාගෙ දෝෂය දූකලා නැ, මෙයාට කලකිරිලා නැ. මේ තණ්හාවෙ දෝෂය දූකල තණ්හාවට කලකිරුනොත් එදා තමයි පින්වතුනි අපි දස භාවයෙන් මිදෙන්නේ. එතෙක් මේ ස්වාමියාට අපි වැඳ ගෙන ඉන්නවා. මේ ස්වාමියාට අපි හරි කීකරුයි. මෙයාගේ දෝෂයක් දකින්නේ නැ.

අපි උදහරණයක් ගත්තොත් පින්වතුනි ඔබේ ම සිත කියනවා ‘අනේ මෙතන ඉන්න බැ, කම්මැලියි, යන්නට ඕන අහවල් නගරයට/රටට’ කියලා, දැන් ඔබ යනවා. සමහර විට දින ගණනක් උත්සාහවත් වෙලා බොහොම වෙහෙස මහන්සියෙන් තමයි පින්වතුනි ඒ නගරයට යන්නේ. ගිහිල්ලා අතින් අතට ම හිත කියනවා, ‘අයියෝ, මේකෙ නම් ඉන්න බැහැ, ආපසු යන්න ඕන’ කියලා. ඔන්න කියපු ගමන් ම ආපසු එනවා. ඒ ආපු ගමන් ම දැන් හිත කියනවා ‘අහවල් රූපය බැලුවොත් නම් හොඳයි’ කියලා. ඔන්න කියපු එක අරන් දෙනවා. ඊට පස්සෙ කියනවා සිංදුවක් ඇහුවොත් නම් හොඳයි. ඊට පස්සෙ ඒක කරන විටම හොඳ කෑමක් කෑවොත් හොඳයි. දැන් කෑම කනවා. ඊට පස්සෙ අහවල් ස්පර්ශය ලබන්න තිබුනොත් හොඳයි. ඔන්න ඒක ලබා දෙනවා. ඊට පස්සෙ අහවල් කෙනා එක්ක පොඩ්ඩක් කතා කරන්න ගියොත් හොඳයි. ඔන්න එතනට යනවා. මේ හිත කියන කියන එකට වැඳ ගෙන එහෙයි කියන මට්ටමේ අපි අහනවා, කරනවා මිසක් කිසිවෙක් මෙයා ගැන කලකිරෙන්නෙ නැ.

හොඳට බලන්න. මේ හිත ම විටක කියනවා අහවල් තැනට යන්න කියලා, අහවල් දේ කරන්න කියලා. එයා ම කියනවා දැන් ඔතන හිටිය ඇති, දැන් ඔය දේ කළා ඇති, ඕක නතර කරන්න අහවල් තැනට යන්න කියලා. ආපහු ඒ විදියට කරනවා. ආපහු කියනවා නෑ කමක් නෑ, ආපහු අතන ට යන්න කියලා. ආයෙත් එතන ට යනවා. අර බාහිර කෙනෙක් නම් එක වැඩක් ඉවර කරලා තව වැඩක් කරන විටම ඒ

හේතුවෙන් ස්වාමියා ගැන කලකිරෙනවා. එයා ගැන බොහොම අප්‍රසාදයට පත් වෙනවා. නමුත් තමන් ගාව ඉන්න තණිභා කියන ස්වාමියා ගැන කවුරුත් කලකිරෙන්නේ නෑ. තණිභාව නමැති ස්වාමියා දවස තිස්සේ ම තමන්ගෙන් දසයෙකුගෙන් වගේ වැඩ ගන්නවා. ඒත් කවුරුත් මේක දන්නේ නෑ.

හොඳට බලන්න දරුවන්ට දැන් මෙහෙම කරන්න කී විට ඒ විදියට කරනවා. දරුවන්ගේ සුබ සිද්ධිය සඳහා මෙහෙම කරන්න කී විට එහෙම කරනවා. දැන් දරුවන් පාසලට රැගෙන යන්න කී විට එහෙම රැගෙන යනවා. දැන් ගෙදර මේ මේ ටික හදන්න කී විට ඒ ටික හදනවා. වත්ත මේ විදියට ලස්සනට මල් වැට කපලා හදන්න කී විට ඒ විදියට හදනවා. ඉස්සරහ ටික පිරිසිදු කරලා තිත්ත ටිකක් ගාන්න කී විට ඒ විදියට කරනවා. දැන් ගෙදරට වතුර අඩුපාඩුයි. වතුර හදන්න කී විට ඒ ටික කරනවා. කියන කියන එක කළා මිසක් කිසි දිනක මේ ස්වාමියා ගැන කලකිරිලා තියෙනවා ද කියලා බලන්න. මේ වැඩ ගන්න ස්වාමියා දූකලා තියෙනවා ද බලන්න. නෑ. මේ තණිභාව නමැති ස්වාමියායි පින්වතුනි මෙතන ඉඳ ගෙන අපි ව මේ මේ දේවල් වලට යොමු කරන්නේ. වේදනාව උපදවා ගන්න පුළුවන් හැම ක්ෂේත්‍රයක ම මෙයා ඇවිදිනවා. වේදනාවට තියෙන තණිභාවෙන් අපි ව මිරිකලා අර ගෙන හැම තැන ම ජීවිතයට යොදවනවා. ඒත් අපේ තියෙන අවාසනාව කියන්නේ පින්වතුනි අපි මෙහෙම ස්වාමියෙකුට යටත් ව කීකරු ව සිටින ගෝලයෝ කියලා අපි දන්නේ නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ නිසයි දේශනා කළේ 'මුලු ලෝකය ම තණිභාවට දස යි' කියලා.

තණිභාව පජානාති කියන විට හොඳට දකින්න, අද මගේ ස්වාමියා මම නොවේ, තණිභාවයි කියලා. ඔබට ස්වාධීන පැවැත්මක් නෑ කියන එක දකින්න. ඔබ ව මෙහෙයවන, ජීවත් කරවන, ඔබ හැම දෙනාගේ ම ස්වාමියා තණිභාවයි කියන තැනකින් දකින්න තරම් ඔබ දක්ෂ වෙන්න ඕන. මේ ගෙවල් දෙරවල් හැදුවා නම් හැදුවේ, දූ දරුවෝ හැදුවා නම් හැදුවේ, යාන වාහන ගත්තා නම් ගත්තේ ඔබගේ උවමනාවට නොවේ, මේ ස්වාමියාගේ උවමනාවටයි කියන එකත් දකින්න. ඔබ ස්වාමියාට උපස්ථාන කර ගෙනයි ඉන්නේ කියන කාරණාවත් දකින්න ඕන. ස්වාමියාට උපස්ථාන කරමින් ඉන්නේ නිකං නම් නොවේ. වැඳ ගෙන ඉන්නේ. පොඩ්ඩක් වත් වෙනස් වෙන්න දෙන්නේ නෑ, එයාගෙ වචනය අකුරට ම ඉෂ්ට කරමින් සුවච කීකරු ගෝලයින් වෙලා හැම

දෙනා ම ඉන්නවා කියන තැනින් දකින්න. තණ්හැඳූව පජානාති කියන විට මේ තණ්හාවේ ලක්ෂණය තමා අද අපි ව මේ විදියට හසුරු වන එක කියලා දකින්න.

එතකොට ඒ නිසයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ 'තණ්හාවට දස යි ලෝකය ම'. දසයෙක් වගේ මේ කටයුතු කරන්නේ ස්වාමියා කියන නිසයි කියලා තේරුම් ගන්න ඕන. උදේ වැඩට යන්නේ, වැඩ ඇරිල ගෙදර එන්නේ එයා කියන විදියටයි. එයා කීවොත් වැඩිය වියදම් කරන්න බෑ, මෙහෙමයි වියදම් කරන්නෙ කියලා, ඔබලා කරන්නේ එහෙමයි. එයා කීවොත් මේ ටික ඉතුරු කරන්න ඕන කියලා, ඒ විදියට කරන්නේ. එයා කීවොත් මේ ටික වැය කරන්න කියලා ඒ විදියටයි කරන්නේ. ඒ නිසා තණ්හැඳූව පජානාති කියන විට අන්න ඒ ටික දකින්න ඕන. ඒ ස්වාමියා කියන වැඩ ටික කරන අර්ථයකින් මේ තණ්හාව දකින්න.

ඊළඟ කාරණාව තමයි මේ ස්වාමියා සෑම විටම අපි ව වැඩේ යොදවන්නෙ, අර කඳවුරෙන් පිටත වගේ, තමන්ගෙන් පිටත දුරුවෝ, ගෙවල් දෙරවල්, යාන වාහන, ඉඩකඩම්, මිල මුදල්. දුක් වේදනාව එන ඒවා අයින් කරන්න, සැප වේදනාව එන ඒවා ළං කරන්න තමයි ඔබලා ව යොදවලා තියෙන්නේ. එතකොට සෑම විටම මේ බාහිර ලෝකය රැස් කරන ගතියෙන් දුක්, අප්‍රිය, අමනාප දේවල් අයින් කරන ගතියෙන් දකින්න තණ්හාව. තණ්හාව ඇති තාක් පින්වතුනි, තියෙන ලක්ෂණය තමයි මේ ලෝකෙ අනිත්‍ය වූ, දුක් වූ, විපරිණාම වූ, සංඛත වූ දේවල් රැස් කරන ගතිය නතර වෙන්නෙ නෑ. ඒවා එකතු කරන ක්‍රම නතර වෙන්නෙ නෑ. පින්වතුනි, එතකොට තණ්හැඳූව පජානාති කියන විට හොඳට "දසයා" අර්ථයෙන් දකින්න. අපි මෙව්වර වැඩ කළත් මේ ස්වාමියාගේ ඇති වීමක් නෑ. එබඳු ස්වාමියා කෙරෙහි අපේ කලකිරීමකුත් නෑ. කලකිරීමක් නැති තමන් ගැනත්, ඇතිවීමක් නැති ස්වාමියා ගැනත් හොඳට ඔබලා තේරුම් ගන්න. එදට කියනවා යම් මට්ටමකට තණ්හැඳූව පජානාති කියලා.

ඊට පස්සෙ, මේ රූප තණ්හා, ශබ්ද තණ්හා, ගන්ධ තණ්හා, රස තණ්හා, පොට්ඨබ්බ තණ්හා කියන මේ තණ්හාවෙ කෘත්‍යය නිසා තමයි - මේ තණ්හාව නිසා තමයි, අපට ටීවී, කැසට්, ගෙවල් දෙරවල්, යාන වාහන, ඉඩකඩම් රැස් කරන්න වෙලා තියෙන්නේ කියලා දකින්න. තණ්හාවේ චරිතය දකින්න. ගෙදර තියෙන බඩු මුට්ටු දෙස බලන විට

ඔබගේ ජීවිතයේ තියෙන තණිහාව දකින්න. මේ තණිහාවට උපකාර ධර්මතා ටික. තණිහාව පෙනෙන්නේ ඔය කාරණා ටිකෙන්. ඔබලා හිතනවා ද තණිහාව නැති කරපු රහතන් වහන්සේ නමක් කැසට්, ඩෙක්, ටීවී, ශීතකරණ, යාන වාහන, ඉඩකඩම්, මිල මුදල් රැස් කර ගෙන ඉදිය කියලා, නෑ. මේ කාරණා රැස් කර ගෙන ඉන්නේ ඇයි? වේදනා පව්වයා තණිහා - වේදනාවටයි තණිහාව ඇති කරලා තියෙන්නේ. යම් යම් ආකාරයට සැප වේදනාව ලැබෙනවා නම් ඒ දේවල් වලට තණිහායි. ඒ දේවල් රැක ගන්නවා. එතකොට ඔබලාට තණිහාව කියන විට යම් දෙයකට හිතේ තියෙන කැමැත්ත කියන ගතියෙන් දකින්න එපා. ගෙදර බඩු මුට්ටු ටික ඔක්කොම දකින්න තමන්ගේ තණිහාව හැටියට. තමන්ගේ තණිහාවේ ප්‍රභේදය දකින්න, තණිහාවේ වැට දකින්න, තමන් වටේ තියෙන ගෙවල් දෙරවල්, යාන වාහන, ඉඩකඩම්, මිල මුදල් කියන මේ දේවල් දෙස බලලා තමන්ට වටිනා වස්තු ටිකක් තියෙනවා, තමන්ට මෙව්වර වටිනා දරු මුහුණුරෝ ඉන්නවා නොවේ, තමන්ට මෙපමණ තණිහාවේ ප්‍රභේද තියෙනවා කියලා දකින්න. තමන් වටා තණිහාව මේ මේ ආකාරයෙන් රැස් වෙලා කියලා දකින්න. තමන්ගේ ස්වාමියා, තණිහාව නමැති ස්වාමියා, මේ දේවල් එකතු කරන්න කියලා, ඒ නිසා තමන් ඒ දේවල් එකතු කරලා කියලා දකින්න. එතකොට ඔය අරමුණු පාසා තමන්ගේ චරිතය තමන්ට පෙනෙන්න ඕන. ඇයි තණිහාවෙන් යුක්ත සසරෙ ඉන්න තමන්ගේ චරිතයයි හෙළි වෙන්නෙ මේ දේවල් රැස් කර ගෙන වට කර ගෙන ඉන්නවා කියන එකෙන්.

එතකොට තණිහාව පජානාති කියන විට, තණිහාව දන්නවා කියනවා නම්, තණිහාව නිසා එකතු කරපු හැම දෙයක් ම පෙනෙන්න ඕන තණිහාවේ කෘත්‍යයක් නේද, තණිහාව කියන ධර්මතාවය නිසා ගන්න දෙයක් නේද කියලා. රූපවාහිනියක් ගන්නෙ කුමකට ද ප්‍රියමනාප රූප බලන්න. රූප බලන්න ගත්තේ රූප තණිහාව නිසා නොවේ ද? එහෙනම් රූප තණිහාව නමැති ස්වාමියා කියපු නිසා නොවේ ද ඔබ රූපවාහිනියක් ගෙනාවේ. එහෙනම් ගෙදර රූපවාහිනියක් තියෙනවා කියන්නේ මේ තණිහාව නියෝජනය කරන්න තියෙන සංකේතයක් නොවේ ද? ඒ වගේම ශබ්දය, ගන්ධය, රසය. ඔන්න ඔය ටික ඔය විදියට ම දකින්න ඕන. එතකොට තණිහාව හඳුනා ගන්න පුළුවන් තමන් වටා තියෙන බඩු මුට්ටු වලින්. ඒ වගේම තමන් යමක් කරනවා, ආපහු බෑ කියලා හිතෙනවා, ආපහු ඒක ම කරනවා. ආපහු බෑ කියලා හිතෙනවා. අහවල් තැනට යන්න කියලා තමන්ගේ හිත බල කරනවා. ගිහිල්ලා

ක්ෂණයකින් ම අනේ දැන් මෙතන ඉන්න බෑ කියලා ආපහු එනවා. ආපහු එතන ඇවිල්ලා තව ටිකකින් ආපහු යන්න කියනවා. මේ වගේ අතරක් නැතිව නිරන්තරයෙන් ඇවිද වනවා. මේ වැඩ ගන්න ස්වභාවයෙනුත් තමන්ගේ ස්වාමියා තමන් හඳුනා ගන්න. මේ ටික තේරුණා ම තණ්හාව පජානාති. ඒ විතරක් නොවේ, මේ ස්වාමියා අන්තිමට ඔබලා යොදවලා තියෙන්නේ කොතැනට ද? හොඳට බලන්න, මෙයා මෙහෙම කරවලා අන්තිමට උපාදනීය ධර්මයන් උපාදන කරවල යි තියෙන්නේ. බලන්න, ඔබලා එකතු කරලා තියෙන්නේ රූපයක් නොවේ ද, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඥන නොවේ ද? මේ පංච උපාදනස්කන්ධය කෙරෙහි තියෙන තණ්හාව ම, උපාදනයයි කියලා දකින්න.

එක්තරා අවස්ථාවක මජ්ඣිම නිකායේ මහා පුණ්ණමා සූත්‍රයේ දී පුණ්ණමා කියන ස්වාමීන් වහන්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් අහනවා, “ස්වාමීනි, භාග්‍යවතුන් වහන්ස. මේ උපාදනස්කන්ධයත්, උපාදනයත් දෙකක් ද, එකක් ද?” කියලා. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, “පුණ්ණමා, පංච උපාදනස්කන්ධයත් උපාදනයත් එකක් නොවේ දෙකක්. එතකුළු වුවත් පංච උපාදනස්කන්ධය කෙරෙහි තියෙන තණ්හාව ම උපාදනය යි”. එතකොට හොඳට දකින්න මේ රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඥන කියන මේ පංච උපාදනස්කන්ධය කෙරෙහි තියෙන තණ්හාව ම උපාදනය යි. එතකොට හොඳට දකින්න දුක එකතු කරන ගතියෙන්, දුක රැස් කරන ගතියෙන්. පංච උපාදනස්කන්ධය කියන්නේ සැප එහෙම නොවේ, දුක නේද?. ජාති, ජරා, මරණ, ශෝක, පරිදේව දුක්ඛ දෝමනස්ස උපායාස ධර්මයන්. මේවා එකතු කරවන රැස් කරවන තමන් වටා ජරා මරණ එකතු කරන ලක්ෂණයෙන් දකින්න තණ්හාව. තණ්හාව පජානාති කියන විට ඒ ටිකත් දකින්න.

ඒ විතරක් නොවේ, මේ තණ්හාව කියන කාරණාව තිබුනොත් මේ තණ්හාව නිසා කාමාවචර වූ, රූපාවචර වූ, අරූපාවචර වූ යම් ධර්මතා ටිකක් තියෙනවා නම් ඒ කාමාවචර වූ, රූපාවචර වූ, අරූපාවචර වූ සියලු ධර්මතා තමන්ට හසු වෙන්නේ, ඒවා අල්ලා ගෙන ඉන්නේ තණ්හාව නිසයි. මේ තණ්හාවේ ලක්ෂණය තමයි ඇසට පෙනෙන රූප අල්ල ගන්න එක. කණට ඇහෙන ශබ්ද ඇසුරු කරන එක. නාසයට දූනෙන ගන්ධ ඇසුරු කරන එක. දිවට දූනෙන රස ඇසුරු කරන එක ඒ තණ්හාවේ කෘත්‍ය හැටියට දකින්න. ඇසෙන් දකුපු රූපය සිහි කරලා ආපහු රූපය සොයා ගෙන යන්නේ, රූපය දකින විට සතුටු වන්නේ,

දකපු රූපය ආපනු ඇති බවට අපි මතක තබා ගන්නේ, තණිහාවේ ඇති දස බව නිසයි, තණිහාව නමැති ස්වාමියාගේ හැකියාවක් බව දකින්න. තණිහාව තිබුනොත් ඇසෙන් දකපු රූපය දැකීම අල්ලා ගෙන ඉන්නවා, දකපු රූපය තිබුණා කියන මානසික මට්ටම ඵලඹ සිටිනවා. යම් රූපයක් දකලා දකපු රූපය තියෙනවා කියන මට්ටමට එන විට එතන තියෙනවා පින්වතුනි, 'රූප තණිහාව නිසා රූපය උපාදන වෙලා' කියන එක. රූපය උපාදන වූ නිසා භවය පිහිටලා තියෙනවා. ඒ කියන්නේ දකපු රූපය තියෙනවා කියන මානසික මට්ටම ඵලඹ සිටිනවා. භවය නිසා ජාතිය. දකපු රූපය බලන්න යනවා. ඔය 'යෑම' මයි අද යන විදියට ප්‍රතිසන්ධි වශයෙනුත් යන්නේ. ඒ නිසා ජාතිය. ඉන්පසු ජරා මරණ.

මේ තණිහාඤ්ච පජානාති කියන විට තණිහාව දකින්න, කුමන අර්ථයකින් ද?, සසර ජරා මරණ දුක ඇති කරවන ධර්මයක් තණිහාව කියන්නේ, පංච උපාදනස්කන්ධය හා ගෙනුණ ධර්මයක් තණිහාව කියන්නේ, පංච උපාදනස්කන්ධය ඇති කරවන ධර්මයක් තණිහාව කියන්නේ, දුකට පමුණු වන ධර්මයක් තණිහාව කියන්නේ, දුක ඇති කරවන හේතුවක් තණිහාව කියන්නේ, කියන කාරණාව දකින්න. තණිහාව යම් තැනක තිබුනොත්, - තණිහාව කියන විට වචන නොවේ, ඔබ දකින්න ඕන මේ දස බව කර කර ඉන්න එකයි තණිහාව කීවේ - දස බව කර කර හිටියොත්, ජරා මරණ වලින් මිදෙන්නේ නෑ කියන එක දකින්න. දැන් හිත කියන කියන දේ කර ගෙන බණක්, භාවනාවක් ඔබලාට කරන්න යන්න පුළුවන් වෙයි ද? ආරණ්‍යයකට හිඟිල්ල සිල් ගන්න කියලා හිතන්න, 'අනේ මේ දරුවගෙ වැඩ ටික තියෙනවා නේද? මේ රස්සාව මේ ටික කරන්නේ කවුද, මේ ටික කරන්න ඕන නේද, ඕකට ගියා ම මේ ගේ හදන්නේ කවුද, මේ ඉඩම බලන්නේ කවුද?' ඒ ස්වාමියාට විරුද්ධව ඔබලාට යන්න පුළුවන් වෙයි ද?. හොඳට දකින්න. ඔබලා ස්වාමියාට කීකරු ව ඉන්නවා කීවේ තණිහාව. තණිහාව කුමකට හේතුවක් කියලා ද අහලා තියෙන්නේ, දුකට හේතුවක්, දුක්ඛ සමුදය.

එහෙනම් මේ පින්වතුන් ඔය ස්වාමියාට කීකරු ව ඉන්න එක, ඒ කීවේ මේ හිත කියන කියන විදියට ඔය වැඩ කර කර ඉන්න එක දුකට හේතුවක්. ඔය දුක ඇති වන විදියට ඉන්නවා කියන එක. දුක නැති කර ගන්න කියලා හිතා ගෙන ඔබලා කරලා තියෙන්නේ දුක ඇති වන විදියට ජීවත් වෙලා නොවේ ද කියලා හොඳට හිතල බලන්න. දුක නැති කරන්න කියලා ගෙවල් හදන්න, යාන වාහන ගන්න, ඉඩකඩම් ගන්න, මිල මුදල්

ගන්න, දූ දරුවෝ ඇති කරන්න කියලා කියන්නේ කවුද? දුක නැති කර ගන්න කියලා තණ්හාව නමැති ස්වාමියායි කියන්නේ. ඒක කරන්න කරන්න බලවත් වුවේ, අනතුරක් නැතිව ඉන්නේ, මහා ඉහල තත්වයක වැජඹෙන්නේ කවුද කියලා බලන්න, ස්වාමියා නොවේ ද? කියලා. එතකොට මේ ස්වාමියා නිසාම නම් දුක එන්නේ, ඒ ස්වාමියා කියපු දේ කරලා දුක නැති කර ගන්න පුළුවන් කියලා හිතනවා ද?.

මේ පින්වතුන් හොඳට දකින්න මේ පුද්ගලභාවය ඉක්මවා පවතින ධර්මතාවය දෙස. තණ්හාව නමැති ස්වාමියා ඉන්නවා කියන්නේ දුකට හේතුව තියෙනවා. ඒ කියන්නේ ගෙවල් ටිටි කැසටි ශීතකරණ ගන්න කියලා කියනවා නම්, ඔය නොයෙක් බඩු එකතු කරන්න කියලා කියනවා නම්, ඒ එකතු කරන්න කියලා කියන්නේ ස්වාමියා කියලා දකින්න. එහෙනම් මේ එකතු කර කර ඉන්න තාක් දුකෙන් මිදෙන්නේ නැති බවත් දකින්න. අහවල් දේ කරන්න, අහවල් දේ කරන්න, අහවල් වැඩේ කරන්න එපා, කියලා ස්වාමියා කියන කියන විදියට කරනවා නම් දකින්න, මේ තණ්හාව, මේ ස්වාමියා. එහෙම කර කර ඉන්න තාක් දුකෙන් මිදෙන්නේ නෑ කියලා දකින්න. දුකට හේතුව තණ්හාවයි කියන විට අපි මේ විදියට කර කර හිටියොත් දුකෙන් මිදෙන්නෙ නෑ කියන තැන දකින්න තරම් ඔබලා පොහොසත් වෙන්න ඕන. එතකොට ඔන්න ඔය ටික දන්නවා නම් තණ්හාඤ්ච පජානාති කියලා කියන මේ ස්වාමියා දෑන ගන්න පුළුවන්. ස්වාමියා දෑන ගන්නවා කියන විට ස්වාමියා කියන්නේ දුක්ඛාර්ථයෙන් දකින්න, මෙයා ඉන්න තාක් දුකෙන් හිස් නෑ, දුකෙන් මිදෙන්නෙ නෑ, පපුවෙ අත් ගසමින් විලාප දෙමින් අඩමින් මේ සසර යන්න පුළුවන්, එක්ක ගෙන යන කෙනෙකු යි කියලා දකින්න. අද අපේ චරිතය මේ දුකට හිමිකාරයෙක් වූ චරිතයයි කියලා දකින්න තරම් ඔබලා දක්ෂ වෙන්න ඕන.

ඔන්න ඔය මට්ටම දැක්කොත් ඔබලාට තණ්හාඤ්ච පජානාති කියන කාරණාව තියෙනවා. තව මේකෙ ගොඩක් විස්තර ලැබෙන්න ඕන. දෑනට තණ්හාව දන්නවා කියන කාරණාව තියෙනවා නම්, ඔය මට්ටමට වත් දකින්න. තණ්හාව කියන විට හිතේ යම් යම් වස්තූන්ට ඇති වන කැමැත්ත කියන ගතියෙන් දකින්න එපා. අපේ ජීවිතය ම දකින්න. එහාට දුවන මෙහාට දුවන, එහෙ මෙහෙ දුවන මේ ජීවිතයෙන් ම දකින්න මේ තණ්හාව, මේ ස්වාමියා කියපු වැඩ කටයුතු කරන්න ගිහිල්ලා තියෙන්නේ. උදේ ඉඳන් රැ වන තෙක් එහාට මෙහාට දුවන්නේ මේ ස්වාමියාට කීකරු

වයි. මේ කටයුතු කරන පුද්ගලයෙක් නෑ, ස්වාමියායි ඉන්නේ. මෙතන අනාත්ම ධර්මතා ටිකක් තියෙන්නේ. යථාර්ථ වශයෙන් නම් ස්කන්ධ ටිකක් හා කෙලෙස් ටිකක් මේ තියෙන්නේ, මම, පුද්ගලයා, සත්වයා, කියලා අපි හිතා ගෙන ඉන්න තැන. ඒ නිසයි බුදුරජාණන් වහන්සේ හැම විටම දේශනා කරන්නේ එකලාව (හුදකලාව) වාසය කරනවා කියන්නේ කුමක් ද? මේ තණිහාව නැතිව ඉන්නවා නම්. තණිහාව තමයි පුරුෂයාට දෙවැන්නා. තමන්ගේ තනියට ඉන්න දෙවැන්නා තමයි තණිහාව. තණිහාව එක්ක ඉන්නවා නම් කිසිම වෙලාවක හුදකලා වෙන්නේ නෑ. තනිවම ඉන්නෙ නෑ. එකලාව වාසය කරන්නේ නෑ. එයා දෙන්නෙක් එක්කයි ඉන්නේ. ඒ කියන්නෙ තමන්ගෙ ස්වාමියා එක්කයි තමන් ඉන්නේ. තමන් කොතැනවත් තනිව එහෙ මෙහෙ යන්නේ නෑ. අන්න ඒ අර්ථයෙනුත් දකින්න ඔහු තණිහාඤ්ච පජානාති කියන විට.

ඊට පසුව සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, වේදනා පච්චයා තණිහා. එතකොට මේ තණිහාව කුමක් අරමුණු කර ගෙන ද පවතින්නේ? සැම විටම වේදනාව අරමුණු කර ගෙනයි. තමන් ව ඒ ඒ තැන් වලට යොදවන්නේ, ඒ ඒ කාරණා බඩු මුට්ටු රැස් කරවලා තමන්ගෙන් වැඩ ගන්නේ මේ තණිහාව. එයා එහෙම කරන්නේ ඇයි? ඒ ඒ වේදනාව බලාපොරොත්තුවෙන්. යම් සැප වේදනාවක් නම් එන්නේ, ඒ ඒ දේවල් එකතු කරවනවා. ඒ ඒ තැන්වලට ඔබව යවනවා. යම් තැනක දුක් වේදනාවක් එයි නම්, ඒ ඒ බඩු මුට්ටු අයින් කරවනවා. ඒ ඒ තැන්වලට යාම වළක්වනවා. එතකොට හොඳට දකින්න. සැප වේදනාවකට තණිහාවෙන්, දුක් වේදනාවෙන් ඉවත් වෙන්න තියෙන තණිහාවෙන්. සැප වේදනාව ලබාගන්න තියෙන තණිහාවෙන්, දුක් වේදනාවෙන් ඉවත් වෙන්න තියෙන තණිහාව නිසයි. ඒ නිසයි වේදනා පච්චයා තණිහා. මෙන්න මේ තණිහාව නිසයි ඔබලා වටා බඩු මුට්ටු ගොඩ ගසලා තියෙන්නේ, ගෙවල් දෙරවල් තට්ටු ගණන් සාදවා ගෙන තියෙන්නේ. ඒ ඒ බඩු මුට්ටු පුරවලා එකතු කරවලා ඔබලාගෙන් වැඩ අර ගෙන. ඔබලා සමහර විට හරි ආඩම්බරෙන් ඉන්නේ අපට මෙව්වර දේවල් තියෙනවා කියලා. නමුත් යථාර්ථය අනුව සලකන විට හරි ලැජ්ජා හිතෙන වැඩක්, 'මෙයාගෙන් මෙව්වර වැඩ අර ගෙනයි' කියලා. වැඩිපුර වැඩ ගන්න තරමට, වැඩ කරපු තරමට, තේරෙනවා මෙයා දස භාවය, වහල් බව වැඩි කෙනෙක් කියන එක.

මේ පුද්ගලයෙක් ගැන නොවේ තමන් ගැන දකින්න අදහසක් මේ කියන්නේ. හොඳට දකලා තමන් ගැන කලකිරෙන්න මිසක් ආපහු ලෝකෙ අනුන්ගේ ඇදක් එහෙම බලනවා, අල්ලපු ගෙදර කෙනා බඩු මුට්ටු දල ද තියෙන්නේ, එයාගෙ ගොඩක් තණ්හාව ද කියලා පුද්ගලභාවයෙන් බලන එකක් නොවේ මේ කියන්නේ. එහෙම එකක් නෑ. එතනත් තමන්. මෙතනත් තමන් තමයි. අනික් කෙනා ගැන බලනවා කීවත් ඒ තමන්ගෙ ස්වාමියා කරන තව වැඩක් කියලා දකින්න. අනික් කෙනාත් බඩු මුට්ටු රැස් කර ගෙන ඉන්නේ, එහෙනම් ඒ කෙනාගෙන් හොඳට තණ්හාව කියලා කීවොත්, ඔය දෑත් තමන්ගේ ස්වාමියා විඳින්න ගත්ත තව ක්‍රමයක්. තමන් තුළ බවත් දකින්න. එපමණකින් තමන්ගේ ස්වාමියාට තමන් කීකරු වැඩියි කියලා දකින්න. එතකොට හොඳට දකින්න ඕන වේදනා පව්වයා තණ්හා කියන විට මේ වේදනාවෙ තියෙන ප්‍රභේද මතයි මේ බඩු මුට්ටු එකතු කරලා තියෙන්නේ. එහාට මෙහාට තමන් ව අර ගෙන ගිහිල්ලා තියෙන්නේ.

වේදනා නිරෝධෝ තණ්හා නිරෝධා - යම් වෙලාවක ඔබලාට ප්‍රියමනාප වේදනාව නැති වෙනවා කියලා දනුනොත්, ඒක ආපහු හොයා ගෙන යන්න බැහැ, පෙර නො තිබීම හට ගෙන මේ වේදනාව නැති වෙනවා කියලා පෙනුනොත් එවිට පින්වතුනි, ඔබලාට වේදනාව පිළිබඳ තණ්හාවක් නෑ. එහෙම වුනොත් අර වේදනාව ගන්න, අහවල් දේ ගන්න, එහාට මෙහාට යන්න කියලා තණ්හාවට අණ කරන්න විදියක් නෑ. එතකොට දුක් වේදනාවට හේතු වූ ස්පර්ශය නිසා දුක් වේදනාව හට ගන්නවා, ස්පර්ශය නැති වන විට නැති වෙනවා කියලා පෙනුනොත්, එතකොට උපේක්ෂා වේදනාවට හේතු වෙන ස්පර්ශය හට ගෙන නැති වෙනවා කියලා පෙනුනොත්, ඔබලාට මේ වේදනාව නැති වුනොත්, යම් වෙලාවක පින්වතුනි වේදනාවේ නිරෝධය එළඹ සිටියොත්, සැප වේදනාවක් හට ගත්තත් ඒක රැස් වෙන්නේ නෑ, උපවයට යන්නේ නෑ, තියෙනවා නොවේ අනිත්‍යයි. දුක් වේදනාවක් හට ගත්තත් ඒකෙ ගැටෙන්න බෑ, ද්වේශ කරන්න බෑ, තරහ ගන්න බෑ. ගැටෙන්න බෑ, ඇයි ඒක අනිත්‍යයි කියලා දකිනවා. එවිට නරක දේ අයින් කරන්නත්, හොඳ දේ ගන්නත් කියලා ජීවිතයෙන් ආපහු ක්‍රියාත්මක වෙන්න පැත්තක් නෑ. මොකද සැපය කියන එක කොච්චර අනිත්‍ය ද කියනවා නම් ඒක ගන්න අත දන්න බැරි මට්ටමට දකිනවා. දුක් වේදනාව කොච්චර අනිත්‍ය ද කියන එක දැක්කොත් ඒකෙන් ඉවත් වෙන්න අත දන්න බෑ, ඉවත් වෙන්න හැරෙන්න බෑ. ඒක අනිත්‍යයි කියන මට්ටමට ආවොත් ඒ සිද්ධියට

ප්‍රතිචාරයක් නැති වෙනවා. එහෙම වුනොත් තමයි මේ ස්වාමියාගේ වර්තය කියන එක නැති වෙන්නේ. ස්වාමියාගේ රඟපෑම නැති වෙන්නේ. අන්න ඒ මට්ටමට යම් කිසි කෙනෙකුට වේදනාව නිරුද්ධ වුනොත් තණිහාව නැති වෙනවා.

මේ ආයතී අෂ්ටාංගික මාර්ගය ම තණිහා නිරෝධ ගාමිණී පටිපදාව යි කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා. එතකොට ආයතී අෂ්ටාංගික මාර්ගය කියන විට සම්මා දිට්ඨි. සම්මා දිට්ඨියට මේ පරියායේ දී දකින්න ඕන තණිහාව නැති කරන ක්‍රමය. තණිහාව නැති වෙන්නේ වේදනාව නැති වූ විට නම් වේදනාව නැති කරන පරියාය යි දැන් ඔබලාට තණිහාව නැති කරන්න හම්බ වෙන්න ඕන. වක්ඛු සම්ඵස්සය නිසා ඒ කියන්නේ ඇසට ප්‍රියමනාප රූපයක් ගැටුණා ම සැප වේදනාව උපදිනවා. අප්‍රිය අමනාප රූපයක් ගැටුණා ම දුක් වේදනාව උපදිනවා. උපේක්ෂා රූපයක් ගැටුණා ම උපේක්ෂා වේදනාව උපදිනවා. ඔබලාට පුළුවන් වුනොත් මේ තුන් වේදනාවේ ම අනිත්‍යය දකින්න, මෙන්න මේකට කියනවා සම්මා දිට්ඨිය. ඒ වගේම කණ හරහාත් සැප වේදනා, දුක් වේදනා, උපේක්ෂා වේදනා කියලා තුන් වේදනාවක් ඇති වෙනවා. නාසය අරඹයාත් සැප, දුක්, උපේක්ෂා ආකාරයෙන් තුන් ආකාරයි වේදනාව. ඒ වගේම දිව හරහා, කය හරහා, මනස හරහා. එතකොට මේ තුන් ආකාරයෙන් ම ඇති වන වේදනාව මුල් කාරණාව කර ගෙනයි තණිහාව පැවතුණේ.

යම්කිසි කෙනෙකුට ඒ ඒ වේදනාවේ අනිත්‍යය දකින්න පුළුවන් නම්, ඒ ඒ වේදනාවේ පටිච්ච සමුප්පන්න බව දකින්න පුළුවන් නම්, ඒ ඒ ස්පර්ශය නමැති ප්‍රත්‍ය නිසයි වේදනාව හටගන්නේ, ඒ ඒ ප්‍රත්‍ය නැති වන විට නැති වෙනවා කියලා දකින්න පුළුවන් වුනොත්, මෙන්න මේ දැක්මට කියනවා සම්මා දිට්ඨි කියලා - මෙන්න මේ දැක්ම (සම්මා දිට්ඨිය) ජීවිතය වූ දවසට, එළඹ සිටි දවසට. ප්‍රියමනාප වූ වේදනාව අනිත්‍යයි, අප්‍රිය අමනාප වේදනාව අනිත්‍යයි කියලා 'දන්න මට්ටම' නොවේ පින්වතුනි මේ කියන්නේ, 'දකින මට්ටම' - දන්නවා සහ දකිනවා කියන විට ලොකු අර්ථ දෙකක් තියෙනවා. දන්නවා කියන මට්ටමේ දී අසිහියයි වෙන්න පුළුවන්. කලකිරෙන්නේ නෑ. දකිනවා කියන මට්ටමේ දී අසිහිය කියලා යෙදෙන්නේ නෑ, කලකිරෙනවා.

මම 'දකිනවා' කියන එක උපමාවකින් පැහැදිලි කරනවා. මේ උපමාව මතක තියා ගන්න 'දකිනවා' කියන කාරණාව තේරුම් ගන්න.

පාරේ මේ පින්වතුන් යන විට සතෙක් ජරා කරලා අසුවි විකක් තිබුනොත්, දැන් බැලූ බැල්මට ඇසෙන් දකින විටම මෙතන තියෙන්නෙ අසුවි කියලා පෙනෙනවා. පෙනෙන හින්දා බැරි වෙලාවත් අසිහියකින් වත් ඔය වික අර ගෙන සාක්කුවේ ද ගන්නවා ද?. වෙන්නෙ නෑ. දැන් මේක ඔබලා හිතල බලලා ද? - 'නෑ. මේක අසුවි නේද. මේක අසුභ යි නේද, අසාරයි නේද' කියලා හිතන්න ඕන ද?. හිතුවත් නැතත් ඒ දෙස බලපු පමණින් ම පෙනෙනවා. ඕන නම් හිතන්න, 'නෑ නෑ, මේක හොඳයි, මේක සුබ යි, මේක හරි හොඳ අරමුණක්' කියලා හිතන්න. එහෙම කොච්චර හිතුවත් කයත් පස්සට අදිනවා, හිතත් පස්සට අදිනවා මේ 'දකින මට්ටම' නිසා. 'දකිනවා' කියලා කියන්නේ ඊට අනුව මෙනෙහි කළත්, නො කළත් පෙනෙනවා. ඒ වගේ හැම වේදනාවක් ම අනිත්‍ය වෙනවා කියන එක දකින මට්ටමට ආවොත් අන්න එදට අනිත්‍ය වෙන, අනිත්‍ය වූ වේදනාව ගන්න යන්නෙ නෑ. අනිත්‍ය වූ සැප වේදනාව ගන්න යන්නෙ නෑ. අනිත්‍ය වූ දුක් වේදනාව ඉවත් කරන්න යන්නෙ නෑ. ඒක තමන් ප්‍රතිචාරයක් දැක්වුවත් නො දැක්වුවත් අනිත්‍යයි කියන එක දකින මට්ටමට එනවා.

එතකොට ඔතනට යන්න තව ප්‍රතිපදාවක් තියෙනවා, තව විස්තර කරන්න ඕන - ශීල, සමාධි, ප්‍රඥ, මම මේ දේශනා සියල්ල අවසානයේ දී ඒ සියල්ලේ ම මාර්ග වික එකට එකතු කරලා මාර්ගය ගැන විස්තර කරන්න බලාපොරොත්තු වෙනවා. දැනට ඒ ඒ ධර්මතාවයෙ තියෙන ඒ ඒ පරියායන් තේරුම් කර ගන්න. මේ ඕනෑම පරියායකින් අන්තිමට එළඹෙන්න ඕන සම්මා දිට්ඨි කියලා. ඒ ඒ පරියාය තමයි අපට හසු වෙන්න ඕන. නමුත් ඒ සම්මා දිට්ඨිය ජීවිතයෙන් විශේෂයෙන් දකින්න ඕන කුමන ආකාරයකට ද කියලා වෙනම ම විස්තර කරන්න මම බලාපොරොත්තු වෙනවා. දැනට මම ඒ ඒ න්‍යායේ දී අපේ ජීවිතය තුළ තියෙන ඒ ඒ තැන්වලින් හඳුනා ගන්න ඕන අපේ චරිතයේ නොයෙක් ලක්ෂණ ටික විතරක් මතක් කරනවා. ඒ නිසා මෙතන දී තණකාන්ත පණානාති කියන විට මේ ස්වාමියා හඳුනා ගන්න. ස්වාමියා මේ විදියට අපෙන් වැඩ ගන්නේ අපි ව යොදවන්නේ වේදනාව නිසයි කියලා දැන ගන්න - වේදනාව කෙරෙහි තණහාව නිසයි කියලා. ඒ වේදනාව නිරුද්ධ වුනොත් තණහාව නැමති ස්වාමියාට පවතින්න බැහැ. එහෙම වුනොත් අපට විවේකයෙන් ඉන්න පුළුවන්, වැඩ ගන්නෙ නෑ කියලා දකින්න. එහෙම වුනොත් දුක නෑ කියලා දකින්න.

ඊට පස්සෙ මේ ආයතී අෂ්ටාංගික මාර්ගය වේදනාව, තණිහාව නැති කරන මාර්ගයයි කියලා දකින්න. ඒ ආයතී අෂ්ටාංගික මාර්ගය ශීල, සමාධි, ප්‍රඥ, වඩල එක තැනකට ගන්න ඕන ක්‍රමයක් තියෙනවා. ඒ ගන්න ක්‍රමයේ දී ඔබලාට මේ පරියායෙන් පෙන්වන්නේ කුමක් ද? හැම වේදනාවක් ම අනිත්‍යයි කියන එක දකින මට්ටමට ගේනවා. අපි දැන් උපාදනයට හේතුව තණිහාවයි කියලා තණිහාව හික්මවන්න හේතු ටික දකින තැනටත් ඇවිල්ලා, තණිහාව ඇති කරන හේතුව වන වේදනාව නැති කරන තැනටත් ඇවිල්ලා - මේ ඔක්කොම එක ම අර්ථයකින් වෙනවා. නමුත් මේ මේ පරියායෙන් දකින්න.

එතකොට ඔබලා හැම වේදනාවක් ම අනිත්‍යයි කියන තැන දකින මට්ටමට පැමිණි විට මෙන්න මේ තණිහාව නැති වෙලා ජරා මරණ ටික නැති වෙනවා. ඒ දකින මට්ටමට තමයි මේ සම්මා දිට්ඨිය කීවේ. ඉතිං මෙන්න මේ තණිහාව පිළිබඳ ව ධර්ම දේශනාව සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කරලා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ ම තවදුරටත් දේශනා කරනවා,

“යතො ඛො ආවුසො, අරියසාවකො එවං. තණ්හාඤ්ච පජානාති, එවං. තණ්හාසමුදයඤ්ච පජානාති, එවං. තණ්හානිරොධඤ්ච පජානාති, එවං. තණ්හානිරොධගාමිති පටිපදාඤ්ච පජානාති, සො සබ්බසො රාගානුසයං පහාය පටිසානුසයං. පටිවිනොදෙත්වා, අසමීති දිට්ඨිමානානුසයං සමුහනිත්වා, අවිජ්ජං පහාය විජ්ජං. උප්පාදෙත්වා දිට්ඨෙවධමෙම දුක්ඛස්සන්තකරො හොති.” කියලා.

මෙහෙම යම් කිසි කෙනෙක් තණිහාවත්, තණ්හාවේ ඇතිවීමත්, තණ්හාවේ නැතිවීමත්, නැති කරන මගේ දැන ගත්තොත් එයාට පුළුවන් වෙනවා සියලු ආකාරයෙන් ම - රාගානුසයං පහාය - රාගානුසය නැති කරලා, - පටිසානුසයං පටිවිනොදෙත්වා - පටිසානුසය දුරින් ම දුරු කරලා දල, මම වෙමි යි කියන දෑකීම හා මානය නසලා, - අවිජ්ජං පහාය විජ්ජං. උප්පාදෙත්වා - අවිද්‍යාව දුරු කරලා, විද්‍යාව උපදවා ගෙන, - දිට්ඨෙවධමෙම දුක්ඛස්සන්තකරො හොති - මේ ජීවිතයේ ම දුක් නැති කර ගන්න පුළුවන්, අවසන් කර ගන්න පුළුවන් කියලා සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ දේශනා කළා.

මේ විදියට තමන්ගේ ස්වාමියා හඳුනා ගෙන, ස්වාමියා මෙව්වර කල් අපෙන් ගත්ත වැඩ ගැන කලකිරිලා, මේ ස්වාමියා ගැන කලකිරිලා,

තවදුරටත් ස්වාමියාට වැඳ ගෙන කටයුතු කරන්නේ නැතිව, ස්වාමියාට පොඩ්ඩක් අකීකරු වෙලා, ස්වාමියා අකමැති පැත්තක් තමා බණ අහනවා, ධර්මයේ යෙදෙනවා, ශීල සමාධි ප්‍රඥ කියන්නේ. ස්වාමියා නසන්න තියෙන පැත්ත. නසන්න තියෙන පැත්තට ස්වාමියා කිසි දිනක කැමති වෙන්නේ නෑ. ඒ නිසා ස්වාමියා අකමැත්තෙන් වුනත් ස්වාමියා නසන පැත්තට තමන් ගිහිල්ල, මේ සසර දුක අවසන් කර ගන්න කියලා මතක් කරනවා. ස්වාමියාගේ යටතේ ජීවත් වන නිසයි, ස්වාමියාගේ වැඩ කරන නිසයි, පින්වතුනි බණ දහමට ලෝකෙ කවුරුත් කැමති නැත්තේ. ස්වාමියා නැසෙන පාරට යොමු කරන්න ස්වාමියා කැමති වෙන්නේ නැති බව තේරුම් කර ගන්න. ඔබලා ස්වාමියාට කීකරු ව යටත් වෙන්න ඕන නම් ඒ විදියට ඉන්න කියලා දකින්න, නැති නම් අර පැත්තට යන්න කියලා දකින්න.

සාදු ! සාදු !! සාදු !!!
තණ්හා වාරය නිමා විය.

වේදනා වාරය

නමෝනසස් භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධාසස්

යතො බො ආවුසො, අරියසාවකො වෙදනාඤ්ඤා පජානාති,
වෙදනාසමුදයඤ්ඤා පජානාති, වෙදනානිරොධඤ්ඤා පජානාති,
වෙදනානිරොධගාමිනි පටිපදඤ්ඤා පජානාති, එතතාවතාපි බො ආවුසො,
අරියසාවකො සමාදිට්ඨි හොති, උජ්ජගතාසස් දිට්ඨි, ධම්මෙ
අවෙච්චසාසාදෙන සමන්තාගතො, ආගතො ඉමං සද්ධම්මං'ති.

ධර්මශ්‍රවණාභිලාශී ශ්‍රද්ධා බුධි සම්පන්න කාරුණික පින්වතුනි, මේ පින්වත් පිරිස දැන් මේ සුදනම් වෙන්වෙත් බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ලෝක සත්වයා කෙරෙහි මහා කරුණාවෙන් දේශනා කළ ශ්‍රී සද්ධර්මයෙන් බිඳක් ශ්‍රවණය කරන්න. ඒ නිසා හැම දෙනා ම නොයෙක් අරමුණු වල සිත දුවන්නට නො දී, බොහොම ශ්‍රද්ධාවෙන්, උවමනාවෙන් මේ දේශනාව ශ්‍රවණය කරන්නට ඕනෑ. පින්වතුනි, ඒ සම්මාදිට්ඨි සූත්‍රයේ සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ ශ්‍රාවකයන්ගේ සම්මාදිට්ඨිය ඇතිවීම පිණිස දේශනා කළ ධර්මයන් අතරින් නව වෙනි වේදනා වාරය තමයි අද අපට ඉගෙන ගන්නට, සාකච්ඡා කරන්නට තිබෙන්නේ. එද තණ්හාව පිළිබඳ ධර්මය සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ භික්ෂූන් වහන්සේලාට දේශනා කළ විට භික්ෂූන් වහන්සේලා බොහොම සතුටු වෙලා අනුමෝදන් වෙලා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේගෙන් ප්‍රශ්නයක් ඇහුවා, “ඇවැත්නි, ශ්‍රාවකයන්ගේ සම්මාදිට්ඨිය ඇතිවීම පිණිස පවතින තව ක්‍රමයක් කියන්න පුළුවන් ද?” කියලා.

ඒ වෙලාවේ දී සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ ඇවැත්නි, තව ක්‍රමයක් තියෙනවා, තව ක්‍රමයක් පනවන්න පුළුවන් කියලා, සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා - යතො බො ආවුසො, අරියසාවකො වෙදනාඤ්ඤා පජානාති, වෙදනාසමුදයඤ්ඤා පජානාති, වෙදනානිරොධඤ්ඤා පජානාති, වෙදනානිරොධගාමිනි පටිපදඤ්ඤා පජානාති - ඇවැත්නි, මේ ආයඝිශ්‍රාවක තෙමේ යම් කලෙක පටන් වේදනාව කියන්නේ කුමක් ද කියලා දන්නවා නම්, වේදනාව ගැන හඳුනා ගත්තොත්, වෙදනාසමුදයඤ්ඤා පජානාති - වේදනාවේ ඇතිවීම කුමක් ද කියලා දන්නවා නම්, වෙදනානිරොධඤ්ඤා පජානාති - වේදනාවේ නැති කිරීම දන්නවා නම්, වෙදනානිරොධගාමිනි පටිපදඤ්ඤා පජානාති - වේදනා නැති කරන ප්‍රතිපදාවන් දන්නවා නම්, මෙන්න මෙපමණකිනුත්

ආයච්ඡාවක තෙමේ සම්මා දිට්ඨි ඇත්තෙක් වෙනවා, ඒ කියන්නේ නිවැරදි දැකීමකින් යුක්ත කෙනෙක් වෙනවා. ඒ වගේම මේ ධර්මයේ ගුණ දෑන පැහැදීමකින් යුක්ත කෙනෙක් වෙනවා. ඔහුගේ දැකීම සෘජු බවට පත් වුනා වෙනවා. මේ සද්ධර්මයට ආපු කෙනෙක් කියලා කියන්නත් පුළුවන් කියලා පෙන්වුවා.

පෙන්නලා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ ම “ඇවැත්නි, කතමා පනාචුසො වෙදනා, කතමො වෙදනාසමුදයො, කතමො වෙදනානිරොධො කියලා - ඇවැත්නි, වෙදනාව කියලා කියන්නේ කුමක් ද, වෙදනා සමුදය - වෙදනාවන්ගේ ඇතිවීම කුමක් ද, වෙදනාවන්ගේ නැති තැන, වෙදනාව නැති වෙන්නේ කුමක් කළ විට ද, වෙදනාව නැති කරන මාර්ගය කුමක් ද?” කියලා ප්‍රශ්න කළා. ප්‍රශ්න කරලා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේම එයට උත්තර දෙනවා - “ඡයිමෙ භික්ඛවෙ වෙදනාකායා - ඇවැත්නි මේ වෙදනා කොටස් හයක් තියෙනවා. එස්සසමුදයො වෙදනාසමුදයො - ස්පර්ශයේ ඇතිවීමෙන් වෙදනාව ඇති වෙනවා. එස්සනිරොධො වෙදනානිරොධො - මේ ස්පර්ශය නිරුද්ධ වෙන විට වෙදනාව නිරුද්ධ වෙනවා.” එතකොට මේ කාරණාව අපි තේරුම් ගන්න ඕනෑ.

වෙදනාඤ්ච පජානාති කියන විට, වෙදනාව දන්නවා කියන විට, වෙදනාව කියන්නේ කුමක් ද, මොන වගේ එකක් ද, ඒකේ ක්ෂේත්‍රය කුමක් ද, එයා කරන වැඩේ කුමක් ද, එයාගේ ලක්ෂණය කුමක් ද, එයා මොකකින් ද උපදින්නේ, එයා කුමක් ද උපදවන්නේ කියන මේ කාරණා ටික අපි දැන ගන්නට ඕනෑ. අනිත් ධර්මතා හැම එකක්මත් ඒ විදියට දැන ගන්නට ඕනෑ. ඒ කියන්නේ අපි තණ්හාඤ්ච පජානාති කීවත්, උපාදනාඤ්ච පජානාති කීවත්, මේ වගේම - එයාගේ ලක්ෂණය කුමක් ද, එයා කරන වැඩේ කුමක් ද, මොකකින් ද එයා ඇතිවෙන්නේ, එයා ඉන්න විට කුමක් ද කරන්නේ කියන ඔක්කොම ටික අයිති වෙනවා එයාව දැන ගන්නවා කියන විට. ඒ වගේ වෙදනාව කියන විටත් නිකම් අරමුණක් විඳිනවා වගෙයි කියන තැනකින් හරි යන්නේ නැහැ. එයාගේ යම්තාක් ද සේවය තියෙන්නේ, එයාගේ ක්ෂේත්‍රය යම්තාක් ද, එයාගේ විෂය යම්තාක් ද, ඒ තාක් දැන ගන්නට ඕනෑ. ඒකෙන් අපට පුළුවන් ප්‍රමාණය අපි ටිකක් විමසලා බලමු.

සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කළා ඡයිමෙ භික්ඛවෙ වෙදනාකායා කියලා. වෙදනා කොටස් හයක් තියෙනවා. වක්ඛුසමච්ඡාපා

වේදනා, සොතසමඵසසඡා වේදනා, ඝාතසමඵසසඡා වේදනා, ජ්ඣාසමඵසසඡා වේදනා, කායසමඵසසඡා වේදනා, මනෝසමඵසසඡා වේදනා. එතකොට ඇසට රූපයක්, කණට ශබ්දයක්, නාසයට ගඳ සුවඳක්, දිවට රසක්, කයට පොට්ඨබ්බයක්, මනසට ධම්මාරම්මණයක් ස්පර්ශ වෙන විට වේදනාවක් ඇතිවෙනවා. ආරම්භණ රසං විඤ්ඤිතී වේදනා - අරමුණු වල රසය විඳින ලක්ෂණය, හිතෙන් රස අනුභව කරන ලක්ෂණය දකින්න ඕනෑ වේදනාව හැටියට. මේ වේදනාව කියන එක චෛතසිකයක්, සිතේ ඇතිවෙන ගතියක්, සිතෙන් විඳින ස්වභාවයක්. ඒ වේදනාව හැම වෙලාවේ ම අරමුණු අනුභව කරනවා තුන් ආකාරයකින්. සැප වශයෙන් විඳිනවා, දුක් වශයෙන් විඳිනවා, උපේක්ෂා වශයෙන් විඳිනවා. සැප වේදනා, දුක් වේදනා, උපේක්ෂා වේදනාව කියලා වේදනාව තුන් ආකාරයයි කියලා දැන ගන්නත් ඕනෑ වේදනාඤ්ඤ පජානාති කියන විට.

එතකොට මේ වේදනාව උප්පත්ති ස්ථාන වශයෙන් චක්ඛුසමඵසසඡා වේදනා, සොතසමඵසසඡා වේදනා, ඝාතසමඵසසඡා වේදනා, ජ්ඣාසමඵසසඡා වේදනා, කායසමඵසසඡා වේදනා, මනෝසමඵසසඡා වේදනා කියලා හය ආකාරයයි කියලා දැන ගන්නත් ඕනෑ වේදනාඤ්ඤ පජානාති කියන විට. මේ තුන් ආකාර වේදනාව හය ආකාර ස්ථානයෙන් උපදින විට දහඅට ආකාරයක් වෙනවා කියලාත් දැන ගන්න ඕනෑ. ඒ කියන්නේ චක්ඛුසමඵසසඡා වේදනා සැප වේදනා වෙන්නට පුළුවන්, දුක් වේදනා වෙන්නට පුළුවන්, උපේක්ෂා වේදනා වෙන්නට පුළුවන්, තුන් ආකාරයක්. සොතසමඵසසඡා වේදනා සැප වේදනා වෙන්නට පුළුවන්, දුක් වේදනා වෙන්නට පුළුවන්, උපේක්ෂා වේදනා වෙන්නට පුළුවන්, තුන් ආකාරයයි. එසේම ඝාතසමඵසසඡා වේදනා, ජ්ඣාසමඵසසඡා වේදනා, කායසමඵසසඡා වේදනා, මනෝසමඵසසඡා වේදනා කියන මේවත් තුන් ආකාර, තුන් ආකාර වෙලා ඔක්කොම දහඅටයි. මෙන්න මේ ආකාරයන් දැන ගන්නට ඕනෑ.

ඊට පසුව එහි තව ප්‍රභේද තියෙනවා - ආධ්‍යාත්මික, බාහිර වශයෙන් මේ දහඅට දෙකෙන් වැඩි වෙලා තිස්හයක් වෙනවා. අතීත වේදනා, අනාගත වේදනා, වර්තමාන වේදනා කියලා තිස්හය තුනෙන් වැඩි කරලා 108ක් වෙනවා. මේ වගේ මේ වේදනාව ඒ ඒ ප්‍රභේද වෙනවා. විශේෂයෙන් මෙතන දී වේදනාඤ්ඤ පජානාති කියන විට මේ තුන් ආකාර වේදනා උප්පත්ති ස්ථාන වශයෙන් හය ආකාරයෙන් දැන යුතුයි. ඊට පසුව

මේ වේදනාව පින්වතුනි හැම වෙලාවේ ම ඇසට ගැටෙන රූපයක් තියෙනවා නම්, මේ රූපය විදින ලක්ෂණයෙන් දකින්න ඕනෑ. ගැටෙන රූපය ප්‍රියමනාප එකක් වුනොත් ඒ වේදනාවට කියනවා සැප වේදනාව කියලා. ගැටෙන ස්පර්ශය අප්‍රිය අමනාප වුනොත් ඒ වේදනාවට කියනවා දුක් වේදනාව කියලා. ඒ උපදින ස්පර්ශයේ උපේක්ෂා සහගත වුනොත් උපදින වේදනාව උපේක්ෂා සහගතයි කියනවා. මෙතන දී වේදනාඤ්ච පජානාති කියන විට වේදනාවත් වේදනාවේ උප්පත්තියත් දූත ගන්න ඕනෑ, ඒ වගේම එයා කරන දෙය දූත ගන්නත් ඕනෑ, එයාගේ ක්ෂේත්‍රය දූත ගන්නත් ඕනෑ.

එතකොට වක්‍රසමඵස්සජා වේදනා කියන විට උපේක්ෂා ස්වභාවයෙන් යුක්ත, ප්‍රිය ස්වභාවයෙන් යුක්ත, අප්‍රිය අමනාප ස්වභාවයෙන් යුක්ත රූප විදින ගතිය දකින්න. ඇසට හම්බ වෙන, ඇසට ගෝචර වෙන රූප - ගෝචර කියලා කියන්නේ පින්වතුනි ගොදුරු කියන එක. සතෙක්ව තව සතෙක් ගොදුරු කර ගන්නවා වගේ - මේ රූප වලට කියනවා ගෝචර වෙන ධර්ම. අනුභව කරන්න, විදින්න හම්බ වෙන ධර්ම තමයි රූප කියන්නේ. එතකොට හම්බ වෙන රූපය ප්‍රියමනාප නම් ඒකෙන් විදින්න පුළුවන් සැපයක්. හම්බ වෙන රූපය අප්‍රිය අමනාප නම් විදින්න පුළුවන් දුකක්. හම්බ වෙන රූපය උපේක්ෂා සහගත නම් ඒකෙන් විදින්න පුළුවන් උපේක්ෂාවක්. එතකොට මෙයාගේ මේ ක්ෂේත්‍රය දත යුතුයි, යම් තාක් රූප ඇසට ගැටෙනවා නම් මේ තුන් ආකාර වේදනාව පවතිනවා, පහළ වෙනවා, කියන කාරණාව දකින්න ඕනෑ. තුන් ආකාර වේදනාවෙන් තොර රූපයක් බලන්න පුළුවන් කමක් නැහැ, තුන් ආකාරයෙන් කුමන හෝ ආකාරයක වේදනාවක් විදිනවා මේ හැම රූපයක් දකින වෙලාවක ම කියලා දකින්න ඕනෑ.

ඒ වගේම හැම ශබ්දයක් ම තුන් ආකාර වේදනා විදින්න හම්බ වූ ගොදුරක් කියලා දකින්න ඕනෑ. හැම ගන්ධයක් ම තුන් ආකාර වේදනා විදින්න ගොදුරක් කියලා දකින්න ඕනෑ. මේ වගේ මේ සැප, දුක්, උපේක්ෂා කියන තුන් වේදනාව හැම වෙලාවේ ම බාහිර රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ, ධම්ම කියන මේ අරමුණු විඳි විඳි ඉන්න ස්වභාවය දකින්න. මේවා අනුභව කර කර ඉන්න ස්වභාවය දකින්න වේදනාව කියලා. මේ කෙතේ ගොයම් කමින් ඉන්න ස්වභාවයෙන් දකින්න වේදනාව කියලා. මේකට කියනවා කෙත කියලා, ක්ෂේත්‍රය කියලා. එතකොට මේ කෙතේ, මේ ක්ෂේත්‍රයේ මොනවා ම හරි දෙයක් අනුභව

කරන - හරියට තෘණ භූමියකට ගිය ගවයෙක් ඒ පිට්ටනියේ එහා කෙළවරේ සිට මෙහා කෙළවරට පිට්ටනිය උලාකමින් ඇවිදිනවා වගේ මේ ඇස, කණ, දිව, නාසය, ශරීරය, මනස කියන ආයතන ටිකේ උදව්ව ලබාගෙන මේ හිත මොකද කරන්නේ හැම වෙලාවේ ම රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ, ධම්ම කියන මේ ධර්මයන් විඳි විඳි තමයි ඉන්නේ. අපි මේ ගොදුරු කමින් තමයි හැම වෙලාවේ ම මේ තැන තැන ඇවිදින්නේ. හැම වෙලාවේ ම මේ අරමුණු විඳින්න තමයි හොයන්නේ. මේ විඳින එකට තමයි තණ්හාව තියෙන්නේ, විඳින එක තමයි හොයා ගෙන යන්නේ.

එතකොට වෙදනාඤ්ඤ පජානාති කියන විට හොඳට දකින්න ඕනෑ මේ වේදනාව කියන එක කොතැනකවත් තියෙනවා එහෙම නොවේ. වේදනාව කියන එක නැති එකකුත් නොවේ. වේදනාව කියන එක ස්පර්ශය නිසා හට ගන්න එකක් කියලාත් දකින්න ඕනෑ. ඒ වගේම මේ වේදනාව කියන එක නිසා තණ්හාව කියන එක ඇතිවෙනවා කියලා දකින්නත් ඕනෑ. අපි එතකොට මේ වේදනාව, ඒ ඒ අවස්ථාවට ඇතිවෙන වේදනාව කොහොමද කියලා ටිකක් නුවණින් සම්මර්ශනය කරලා බලමු. අපි මතක් කළා වෙදනාඤ්ඤ පජානාති කියන විට වේදනාව දූත ගන්නට ඕනෑ සැප වේදනා, දුක් වේදනා, උපේක්ෂා වේදනා කියලා. ඒ වගේම උප්පත්ති ස්ථාන වශයෙන් වක්කුසමච්ඡ්ඝ, සොතසමච්ඡ්ඝ කියලා ස්පර්ශ ආයතන හයයි. සැප වේදනා, දුක් වේදනා, උපේක්ෂා වේදනා වුනේ ආරම්භණ නාතත්වයෙන්. ඒ වේදනාව ද තියෙන එකක් එහෙම නොවේ, අවස්ථාවට ස්පර්ශය නිසයි හට ගන්නේ.

පින්වතුනි, මම ඒකට උපමාවක් කියන්නම්, මේ උපමානුසාරයෙන් දකින්න ඕනෑ. අපි කියමු යම්කිසි යකඩ කැලි දෙකක් එකට ගැටීම නිසා ශබ්දයක් ඇතිවෙනවා නම්, යකඩ කැලි දෙක එකට ගැටෙන්න ඉස්සර වෙලා ශබ්දය හිස් අවකාශ ධාතුවේ කොතැනකවත් තිබුණත් නොවේ, යකඩ කැලි දෙක ගැටුණාට පසුව ශබ්දය යකඩ කැලි දෙක ඇතුළේ හෝ හිස් අවකාශ ධාතුව ඇතුළේ කොහේවත් තියෙනවත් නොවේ. මේ යකඩ කැලි දෙක ගැටුණ විට පෙර නො තිබීමයි ශබ්දය කියලා යමක් ඇතිවෙන්නේ. ඒ ගැටිලා ඉවර වෙන විට ඉතුරු නැතිව ම මේ ශබ්දය කියන එක අත හැරෙනවා, නිරුද්ධ වෙනවා. එතකොට මේ ශබ්දය දෙස බලන්න, ශබ්දය කියන එක තිබුණා නොවේ, තියෙනවා නොවේ, පෙර නො තිබීම හට ගෙන ඉතුරු නැතිව ම නැති වෙන

ධර්මයක්. ඒ උපමාවෙන් මේ වේදනාව කියන එක දකින්න ඕනෑ, වේදනාඤ්ඤා පඡානාති කියන විට වේදනාව කියන එක තියෙන එකක් නොවේ. වේදනාව කියන එක තිබුණු එකක් නොවේ. වේදනාව කියන එක පෙර නො තිබීම හට ගෙන ඉතුරු නැති වම නැති වෙන ධර්මතාවයක් කියලා දකින්න ඕනෑ.

වේදනාව කියන විට එතන දී දකින්න ඕනෑ වක්කු සම්පස්සයෙන් (ස්පර්ශයෙන්) උපදින ප්‍රියමනාප වේදනාවක් තියෙනවා නම්, ඒ ප්‍රියමනාප වේදනාව හැම වෙලාවේ දීම ස්පර්ශය නිසා හට ගන්නා කියන කාරණාව දකින්න ඕනෑ. ස්පර්ශය නැති වෙන විට මේ වේදනාව නැති වෙනවා කියන කාරණාව දකින්න ඕනෑ. එතකොට ස්පර්ශය කියන එක ඒ අවස්ථාවට ඇතිවූ ධර්මයක් කියන කාරණාව අපට පෙනෙන්නත් ඕනෑ. ඒ කීවේ ඇසත්, රූපයත්, වක්කු විඤ්ජයත් කියන මේ තුන් දෙනා එකට එකතු වූ තැන ස්පර්ශයක් තියෙනවා. මේ තුන් දෙනා එකට එකතු වුනා ම පෙර නො තිබීම මයි මේ වක්කු සම්පස්සයෙන් ඉපදුණු වේදනාව හටගන්නේ. ඒ ඉපදුණු වේදනාව සැප වෙන්නට පුළුවන්, දුක් වෙන්නට පුළුවන්, උපේක්ෂා සහගත වෙන්නට පුළුවන්. එතකොට ඒ හේතු තුන් දෙනාගේ එකක් එකක් හරි වෙන් වුනොත්, බිඳුනොත්, ඒ වේදනාව ඉතුරු නැතිව ම නැති වෙනවා. මේ වේදනාව කියන එක පින්වතුනි, ඇහේ තියෙනවා වත් නොවේ, එහෙම නැතිනම් රූපයේ තියෙනවා වත් නොවේ. වක්කු විඤ්ජය කියලා හිතක් තියෙනවා, හිතේ තියෙනවා වත් නොවේ, අර යකඩ කැලි දෙක ගැටුණ විට පෙර නො තිබීම හට ගන්නවා වගේ එකක්. අර ශබ්දය කියන එක මේ යකඩ කැල්ලේ තිබුණත් නොවේ, අනිත් යකඩ කැල්ලේ තිබුණත් නොවේ, මේ දෙකේ ම තිබුණත් නොවේ, මේ දෙක ම නැතිව හිස් අවකාශ ධාතුවේ තිබුණත් නොවේ. නමුත් ශබ්දය කියලා දෙයක් නැතුවත් නොවේ, හේතු ප්‍රත්‍යයයි. මේ යකඩ කැලි ගැටෙන විට පෙර පසු නැතිව ඒ මොහොතේ ම ඉපදෙනවා වගේ, මේ වේදනාවත් ඇහේ තිබුණා නොවේ, හිතේ තිබුණා නොවේ, රූපයේ තිබුණා නොවේ, මේ හේතු ටික එකට එකතු වෙන විට පෙර නො තිබීම වේදනාවක් හට ගන්නවා. ඒක වක්කු සම්පස්සයක් නම් ඒ වක්කු සම්පස්සය ප්‍රියමනාප නම් වක්කුසම්පස්සඡා සුඛා වේදනා කියන එක ඉපදිලා තියෙනවා.

එතකොට වක්කු සම්පස්සයෙන් ඉපදුණු වේදනාව දුක් වේදනාවක් නම් ඒ වක්කු සම්පස්සය නිසා ඉපදුණු දුක් වේදනාව ස්පර්ශය නිසයි ඇති

වූවේ. ස්පර්ශය නැති වෙන විට නැති වෙනවා කියන එක පෙනෙන්නට ඕනෑ. ඊට පසුව ඒ උපදින වේදනාව උපේක්ෂා සහගත නම්, ඒ උපේක්ෂා සහගත ස්පර්ශය නිසා මේ වේදනාව ඉපදුණා, උපේක්ෂා සහගත ස්පර්ශය නැති වෙන විට නැති වෙනවා කියලා පෙනෙන්නට ඕනෑ. වේදනාඤ්ච පජානාති කියන විට මේ වේදනාව තියෙන එකක් නොවේ, තිබුණ එකක් නොවේ, ප්‍රත්‍යය නිසා, හේතු නිසා හට ගෙන නිරුද්ධ වෙන එකක් කියන නුවණ ඕනෑ.

තව පැත්තකින් සතර සතිපට්ඨානයේ වේදනානුපස්සනාවට පෙන්නන වේදනාව (09) නව ආකාරයකින් තියෙන පරියාය තේරුම් ගන්න ඕනෑ. සැප වේදනාවක් විඳින විට සැප වේදනාව කියන එක දන්නවා, දුක් වේදනාවක් විඳින විට දුක් වේදනාව දන්නවා, උපේක්ෂා වේදනාවක් විඳින විට උපේක්ෂා වේදනාව ගැන නුවණයි. ඊට පසුව ඒ වේදනාව සාම්ප ද නිරාම්ප ද කියන එකත් දන ගන්නට ඕනෑ. සාම්ප නිරාම්ප කියලා කීවේ පංචකාම නිශ්‍රිත වේදනාවක් ද, නැද්ද කියන කාරණාව දන ගන්නට ඕනෑ. එතකොට වේදනාඤ්ච පජානාති කියන තැන දී මේ වේදනාව උප්පත්ති ස්ථාන වශයෙන් හය ආකාරයයි, හය ආකාර වූ වේදනාව ප්‍රභේද වශයෙන් තුන් ආකාරයයි, ඒක ද සාම්ප නිරාම්ප වශයෙන් දෙකට බෙදෙනවා, ඒ වේදනාව පෙර නො තිබීම හට ගන්නවා ඉතුරු නැතිව ම නැති වෙනවා කියලා තේරුම් ගන්න ඕනෑ.

මෙතන දී මේ වේදනාව කියන කාරණාව පිරිසිඳ දකින්න ඕනෑ කොහොමද? - මෙතන දී හැම වෙලාවේ ම මේ ස්පර්ශය නිසා වේදනාව ඇතිවෙනවා කියන ලක්ෂණයට අපේ සිහිය යන්නට ඕනෑ. මේ ස්පර්ශය නිසා වේදනාව ඇතිවෙනවා කියන ලක්ෂණය අපට නැති වුනොත් වේදනාවේ අනිත්‍යය අපට පෙනෙන්නේ නැහැ. මොකද අපට අවිද්‍යාව නිසා පෙනෙන්නේ, වේදනාව එන්නේ රූපයෙන්, ශබ්දයෙන්, ගන්ධයෙන් කියලායි. නමුත් ස්පර්ශය නිසයි විඳින්නේ. එස්ස පච්චයා වේදනා කියන තැනට හොඳට නුවණ යන්නට ඕනෑ. වේදනාඤ්ච පජානාති කියලා කියන්නේ ඒ නිසා. වේදනාව ඇතිවෙන්නට තියෙන හේතු මූලයක් තියෙනවා නම් ඒ හේතු මූලයට සිහිය යොමු කරන අදහසින්ම මේ වේදනාඤ්ච පජානාති කියලා පෙන්නුවේ. මොකද ඒ වේදනාව ඇතිවෙන හේතු මූලයට අපේ නුවණ නැති නිසයි පින්වතුනි අපට කිසි දිනක වේදනාවේ අනිත්‍යය පෙනෙන්නේ නැත්තේ. වේදනාව ගැන කලකිරෙන්නේ නැත්තේ. යථාර්ථයෙන් වේදනාවක් විඳිනවා කියන තැන

මොනවගේද කියන කාරණාවක් තේරුම් ගන්න ඕනෑ. එතැනට අපේ සිහි නුවණ යෙදුණු දවසටයි වේදනාවේ අනිත්‍යය පෙනෙන්නේ, වේදනාවේ කලකිරෙන්න පුළුවන් කම අපට ඇතිවෙන්නේ.

මම ඕකට සරළ උපමාවක් පෙන්වන්නම්. ඒ අනුසාරයෙන් මේ පින්වතුන් අපි ජීවත් වෙන විට වේදනාවක් විඳින විට අපේ තියෙන මානසික මට්ටමත් අවිද්‍යා සහගත බව තේරුම් ගන්න. පින්වතුනි මෙයයි උපමාව - මේ පින්වතුන්ට බොහොම රසවත් ආහාර වේලක් ලැබෙනවා කියලා හිතමු. ඒකේ තියෙනවා කැවුම්, කේක්, කෙසෙල් ගෙඩි, නොයෙක් කැවිලි, පලතුරු ජාති, බත් ව්‍යංජන. මේ පිගානේ තිබෙන මාළු ටිකක්, නොයෙක් රස ව්‍යංජන ටිකක් අර ගෙන එකට අනලා මේ පින්වතුන් කටේ දමලා හපනවා. දැන් හොඳට සිහිය යොමු කරන්න කටට ගත්තාට පසුව ගත්ත ගමන් ම කටේ තියෙන බේට ග්‍රන්ථිය නිසා, කෙළ නිසා, කෙළ ආහාර සමග මිශ්‍ර වෙනවා. මිශ්‍ර වෙලා ඒ එක්කම ආහාරය යම් මට්ටමක් දිරනවා. දිරලා දැන් කටේ දීම මේක හැපෙන විට සම්පූර්ණයෙන් කෙළත් එක්ක මිශ්‍ර වෙලා, ඇතිලා වමනේ ගොඩක් වගේ වෙලා. ඕනෑ නම් ඒක නැවත එළියට දමුවොත් අපට ම අප්‍රිය හිතෙනවා. දැන් පිගානේ තියෙන ආහාර එකට එකතු කරලා කටට දමලා අපි හපනවා. හපන විට කෙළත් එක්ක මිශ්‍ර වෙලා තියෙන වමනය ගොඩ හැපිලා ඒ නිසා යම් රසයක් දූනෙනවා. හොඳට බලන්න දැන් කටේ තියෙන කෙළත් එක්ක මිශ්‍ර වෙලා තියෙන ඒ වමනේ ටික හපන කොටයි මේ රසයක් එන්නේ. යම් රසයක් දූනෙනවා නම් ජීවිතා ස්පර්ශය නිසයි රසය එන්නේ. නමුත් අපි මේ රස විඳිමින් අපි ආපහු අත දමන්නේ බත් පිගානේ තියෙන මාළු කැල්ලට, කරවල කැල්ලට, නැත්නම් අල කැල්ලට. මොකද අපි හිතා ගෙන ඉන්නේ මේ රසය එන්නේ මේ දේවල් වලින් කියලා. පිගාන දෙසයි බලන්නේ.

ස්පර්ශය නිසයි මේ වේදනාව එන්නේ. නමුත් මේ වමනය ටික හපලා ඇතිවෙන වේදනාව ගැන කිසි දිනක අපි කලකිරෙන්නේ නැහැ, අපට එපා වෙන්නේ නැහැ මොකද අපේ සංඥාව යන්නේ ඇසට පෙනෙන දෙයට. ජීවිතා ස්පර්ශය නිසා ඇතිවෙන වේදනාවේ දී අපේ සංයෝජනය තියෙන්නේ ඇසෙන් බලන රූපයටයි. රස තණ්හාව අපි ඇති කර ගෙන තියෙන්නේ පින්වතුනි මේ ඇසට පෙනෙන නිමිති හා බැඳිල යි. එතකොට හැම වෙලාවේ ම නැවත බත් පිගානට අපි අත දන්නේ, කරවල මාළු කැල්ලට අත දන්නේ, නැතිනම් ඒ පිගානේ තියෙන

කේක් කැල්ලට අත දන්නේ මේ වේදනාව සිහි කරලායි. මොකද මේ පෙනෙන දෙයින් තමයි වේදනාව ආවේ කියලා. නමුත් මෙන නි වෙදනාඤ්ඤ පජානාති කියන විට, වේදනාව දන්නවා කියන විට, දන ගන්න ස්පර්ශය නිසා මෙන්න මේ උප්පත්ති හේතුව නිසා වේදනාව ඇතිවෙනවා කියලා. එතකොට මේ උප්පත්ති හේතුව දන්නේ නැත්නම් මේ වේදනාව ආපසු හදන්නේ තණ්හාව නිසයි කියලාත් දකින්න. නැවත මේ වේදනාව ගන්න පිගානට අත දූමිම වන්නේ තණ්හාව නිසයි. වමනේ ටික හැපිලයි මේ වේදනාව එන්නේ, නමුත් පෙන්වන්නේ පිගානේ තියෙන එකෙන් රසය එනවා කියලා අවිද්‍යාව මුල් කරලා. ඒක ගන්නයි ඉන් පසුව අත දමන්නේ.

එතකොට මේ උපමාව වගේ - උපමාව තමයි කටේ තියෙන වමනේ ටික හපන කොටයි අපට වේදනාවක් දෙනන්නේ. නමුත් ඒකට අපේ සිහිය, නුවණ යන්නේ නැති නිසා පෙනෙන අරමුණට අපේ මෝඩකමයි, අසිහියයි අනුවණකමයි පතිත වෙන නිසා මේ වේදනාව ඇති වුනේ පෙනෙන රූපයෙන් කියලා අපි හිතනවා. එහෙම හිතන විට අපට කිසි දිනක මේ වේදනාවේ අනිත්‍යය පෙනෙන්නේ නැහැ. අනිත්‍යය පෙනෙන්න නම් ඒ ස්පර්ශය වෙන තැන අපේ සිහිය තියෙන්නට ඕනැ. කටේ තියෙන වමනේ ටික හැපිලා ඇතිවෙන වේදනාව බාහිර ඇසට පෙනෙන රූපයෙන් දකින මට්ටමක ඉන්න තාක් අපට මේ දිවට දෙන වේදනාව ප්‍රියමනාප එකක් වුනත්, අප්‍රිය අමනාප වුනත්, උපේක්ෂා සහගත වුනත් ඒ වේදනාවේ අනිත්‍යය පෙනෙන්නේ නැහැ. අනිත්‍යය පෙනෙන තැනක ද අපි ඉන්නේ කියලා බලන්න. අපේ සංයෝජනය තියෙන දිශාව නොවේ අපි බලා ගෙන ඉන්නේ වෙන දිසාවක.

එතකොට මෙන නි වෙදනාඤ්ඤ පජානාති කියන කාරණාව කියන විට මෙතැනින් පෙන්වනවා පින්වතුනි වේදනාව උපදින තැනට සිහිය යොමු වෙන්නට ඕනැ. ඒ විදියට සිහිය යොමු කළොත් තමයි අපට මේ වේදනාව අනිත්‍ය දෙයක්, දුක් දෙයක්, අනාත්ම දෙයක් කියලා වේදනාවේ ඇත්ත ඇති හැටියට දකින්න පුළුවන්. වෙදනාඤ්ඤ පජානාති කියන විට වේදනාව පෙර නො තිබීම හට ගෙන ඉතුරු නැතිව ම නැති වෙන අනිත්‍ය දෙයක්. ඒ වගේම නොයෙක් ප්‍රත්‍යයෙන් හැදිලා හට ගන්න දෙයක් මිසක්, තමන් හෝ අනුන් විසින් නො කරන නිසා වේදනාව අනාත්ම වූ දෙයක්. ඒ වගේම වේදනාව මම හෝ මගේ හෝ ආත්ම

වශයෙන් ගන්න බැහැ, මේ හේතූන්ගෙන් හට ගෙන හේතු නිරෝධයෙන් නිරුද්ධ වෙන ධර්මතාවයක් කියන එක තේරෙන්නට ඕනෑ.

ඔය මට්ටමේ දැක්මක් ආ විටයි වෙදනාඤ්ච පජානාති - වේදනාව දන්නවා කියලා කියන්නේ. එහෙම වේදනාව දූන ගන්න නම් අර උපමාවෙන් කීවා වගේ හැම ස්පර්ශයකට ම නුවණ අර ගෙන යන්නට ඕනෑ. එහෙනම් වක්කු සමඵස්ස පච්චයා වෙදනා කියලා කියන විට හොඳට මේ පින්වතුන් දකින්න බාහිර රූපයකින් සැපයුක් වින්ද, එහෙම නොවේ. ඔබලා සැපයුක් විදින්නේ කුමක් නිසා ද? - ඵස්ස පච්චයා වෙදනා - එතකොට බාහිර රූපය උපකාර වුනා හිතට ස්පර්ශ වෙන්නට - ස්පර්ශය නිසයි මේ වගේ වේදනාවක් ඇති වුනේ. එහෙනම් මේ වේදනාව කියන එක හැම වෙලාවේ ම තමන්ගේ හිත තුළ උපදින දෙයක්. වේදනාව සිහි කර ගෙන කිසිම වෙලාවක බාහිරට යන්න බැරි වෙන්නට ඕනෑ. වෙදනා පච්චයා තණ්හා - වේදනාව පිරිසිඳ නො දැක්කොත් තමයි තණ්හාව ඇතිවෙන්නේ. අවශ්‍ය ම කාරණාව තමයි වේදනාව පිරිසිඳ දකින්න ඕනෑ. මේ වේදනාව පිරිසිඳ දකින විට ඔබට තේරෙන්න ඕනෑ බාහිර රූපය සවිඥාන ඇසට ස්පර්ශ වෙන විට මේ ස්පර්ශය කියන කාරණාව තමන්ගේ සිත තුළ උපදින ධර්මයක්, ඒ ස්පර්ශය නිසා ඉපදුණු වේදනාව සිත තුළ ඉපදුණු ධර්මයක්, චෛතසිකයක්. ඒ වේදනාව බාහිර රූපයට අයිති එකක් නොවේ කියන එක. ඒ විදියට දුටුව විටයි වෙදනාඤ්ච පජානාති කියන්නේ. වේදනාව බාහිර රූපයෙන් දකින තාක්, රූපය අර ගෙන විදින්න පුළුවන් කියලා හිතන තාක් ඔබ වේදනාව දන්නේ නැහැ.

ඕකට අපි මෙහෙම උපමාවක් කළොත් - පලතුරු ටිකක් අර ගෙන - මිදි, ගස්ලබු, කෙසෙල් ගෙඩි අර ගෙන එකට එකතු කරලා මිශ්‍ර බීමක් හදනවා. දැන් පානයක් හැදෙනවා, හරි මිහිරි රසක් ලැබෙනවා. මේ රසය තියෙන්නේ කෙසෙල් ගෙඩි වල, නැත්නම් මිදි වල, නැත්නම් ගස්ලබු වල කියලා කීවොත් හරි ද කියලා බලන්න. කිසි දිනක ඔය බිපු රස කෙසෙල් ගෙඩි වල වත්, මිදි වල වත්, ගස්ලබු වල වත් නැහැ. හොඳට දකින්න ඕනෑ මිදියි, ගස්ලබුයි, කෙසෙල් ගෙඩියි තුන ම එකතු වූ විට බීමක් හැදෙනවා, නැවත මේ බීම කෙසෙල් ගෙඩි, මිදි, ගස්ලබු වලට අයිති නැහැ. ඒවා වෙන වෙනම තියෙන්නේ. ඒ තුන ම එකට එකතු වූ විට හැදෙනවා. හැම වෙලාවේ ම ආධ්‍යාත්මික පැත්තට එන්න පුළුවන්. ආයේ බාහිරට යන්න බැහැ. නුවණක් තිබුනොත් මේ හේතු තුන එකට එකතු වෙන විට මේ වගේ රසයක් ලැබෙයි, නමුත් මේ වගේ රසයක් සිහි

කරලා කිසි දිනක බාහිරට අත දමන්න බැරි වෙනවා. මේ බීජු බීම සිහි කරලා කෙසෙල් ගෙඩි වලට අත දමන්න බැරි වෙන්න ඕනෑ ඔබලාට. නුවණ එන්න ඕනෑ මේ බීජු රසය මේකෙනුයි කියලා, මේ බීජු පානය සිහි කරලා මිදි වලට අත දමන්න බැරි වෙන්න ඕනෑ. මේ රසය මේකෙනුයි කියලා, මේ බීජු රසය සිහි කරලා ගස්ලබු කැල්ලට අත දමන්න බැරි වෙන්න ඕනෑ. ඒකේ නැහැ. නමුත් නුවණ තියෙනවා නැවත හේතුව හැදෑරෙන්නේ හැදෙනවා. මේ මිදියි, ගස්ලබුයි, කෙසෙල් ගෙඩියි නැවත එකට මිශ්‍ර කළොත් මේ වගේ එකක් හැදෙනවා. එතකොට ඒ හැදෙන එක හැම වෙලාවේ ම වෙනම දකින්න වෙනවා මිසක් බාහිරෙන් දකින්න බැහැ. හැදිලා ආධ්‍යාත්මික පැත්තට එනවා, බාහිරට යන්න බැහැ.

ඒ වගේ පින්වතුනි ඇස නිසා, රූපය නිසා, හිත නිසා මේ තුන් දෙනා එකට එකතු වෙන විට ම සැප හෝ දුක් හෝ උපේක්ෂා සහගත විඳීමක් අපට විඳින්න පුළුවන් කම තියෙනවා. නමුත් මේ වේදනාව ඔබලා රූපයේ හෝ දකිනවා නම්, ඇහේ හෝ දකිනවා නම්, හිතේ හෝ දකිනවා නම් අර මිශ්‍ර පලතුරක් බිලා ගස්ලබු කැල්ල, මිදි, කෙසෙල් ගෙඩි ඇල්ලුවා වගේ තමයි. නමුත් අපි හිතා ගෙන ඉන්නේ මේ රසය තියෙන නිසයි - මේ රසය ගස්ලබු, මිදි වල තියෙනවා කියලා. නමුත් මේ මිශ්‍ර පලතුරේ එන රසය කිසි දිනක ගස්ලබු වල වත්, මිදි වල වත් නැහැ.

ඒ වගේ ඇස නිසා, රූපය නිසා, වක්‍ර විඥානය නිසා යම් සැපයක් ඔබලාට විඳින්න හම්බ වුනොත් ඔය ආපු සැපය ඒ රූපයේ එහෙම තියෙනවා නොවේ. තමන්ගේ මනස තුළ ම ඉපදිලා නිරුද්ධ වෙන එකක්. නමුත් ආපහු ඔබලා රූපය බලන්න ගිය විට ඒ රූපය හොඳ හින්දා විඳිනවා, රූපයෙන් විඳිනවා නොවේ. ඒ ස්පර්ශය නිසා - ඒ රූපය හිතට ස්පර්ශ නිසා හිතෙන් ඒ වගේ ගතියක් ඇතිවෙනවා. එතකොට හොඳට බලන්න මේ හිතේ ඒ ඒ රූප ඉදිරියට ගැටෙන විට අවස්ථාවට ඉපිද නිරුද්ධ වෙන ධර්මයක් මිසක් වේදනාව කියලා කියන්නේ, කිසි දිනක වේදනාව කියන එක තියෙන එකක් හෝ තිබුණු එකක් නොවේ. මේ ටික අපි දැක්කොත් වේදනාවේ නිත්‍ය බව නැති වෙනවා. නමුත් අපි මේ දැකපු රූපය සැප සහගතයි කියලා හිතා ගෙන හිටියොත් වේදනාවේ අනිත්‍යය පෙනෙන්නේ නැහැ, අපට පෙනෙන්නේ මේ රූපය ඇති තාක් සැපය විඳින්න පුළුවන් වගේ තැනකින්. මේ වේදනාව දුක් වේදනාව වුනාට ස්පර්ශය නිසා හට ගන්නවා කියලා ඒකට යොමු නො වී, ඒ වේදනාව

ආපු ආරම්භයට අපි වේදනාව බැන්දෙත්, ඒ අරමුණ ඇතිකාක් දුක් වේදනා විඳින්න වෙනවා කියලායි හිතෙන්නේ. ඒ නිසයි මේ රූප වලට බය වෙන්නේ, අයිත් කරන්න හදන්නේ.

අපට අර වමනෙ ටික හපලා ඇතිවෙන වේදනාව වුනත් අප්පිය වෙන්නත් බැහැ, ප්‍රිය වෙන්නත් බැහැ. ස්පර්ශය නැති වෙන විට ම නැති වෙනවා. නමුත් පිගානේ තියෙන කරවිල කැල්ල දෙස බලනකොට, කේක් කැල්ල දෙස බලන විට මේ හැම වෙලාවේ දීම අපට වේදනාව නිත්‍යයි. මොකද “තිත්ත වේදනාව ආවේ මේ කරවිල කැල්ලෙන් නේද. සැප වේදනාව ආවේ කේක් කැල්ලෙන් නේද” කියලායි අපට හිතෙන්නේ. ඒ රූප දකින තෙක් අපට මේ වේදනාව ඕනෑ විදියකට ගන්න පුළුවන් කියලායි හිතෙන්නේ. සැප වේදනාවේ අනිත්‍යය දකින්නත්, දුකලා ඇලෙන්නේ නැතිව ඉන්නත්, දුක් වේදනාවේ අනිත්‍යය දකින්නත්, දුකලා ගැටෙන්නේ නැතිව ඉන්නත් අපට පුළුවන් කම තියෙන්නේ මේ ස්පර්ශය නිසා මේ වේදනාව උපදිනවා කියලා දැන ගත් විටයි.

එතකොට වෙදනාඤ්ච පජානාති කියන විට වේදනාව කියන එක උප්පත්ති ආකාරයෙන් හය ආකාරයයි කියලා දකින්න ඕනෑ, ඒ හය ආකාර වේදනාව ප්‍රභේද වශයෙන් තුන් ආකාරයි කියලා දකින්න ඕනෑ, ඒ තුන් ආකාර වේදනාව ම ස්පර්ශ ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගන්නවා කියලා දකින්නත් ඕනෑ. එහෙම දකින්න බැරි වෙන හැම වෙලාවක ම ඒ වේදනාව අරබයා තණ්හාව ඇතිවෙනවා කියලා දකින්න. ඒ තණ්හාව ඇතිවුනොත්, තණ්හාව නිසා උපාදනය ඇතිවෙනවා, උපාදන වුනොත් හවය ඇතිවෙනවා, හවය ඇතිවුනොත් ජරා, මරණ, සෝක, පරිදේව, දුක් දෙමිනස් ඇති කරනවා. මෙසේ ජරාමරණ දුක ඇති කරවන ධර්මයක් වේදනාව කියලා කියන්නේ කියලා දකින්න. වේදනාව කියන එකම පින්වතුනි දුකක්. සංඛාර දුකකි, දුකකි දුකකි, විපරිණාම දුකකි කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වනවා. සැප වේදනාවේ නො පැවැත්ම දුකක්, උපේක්ෂා වේදනාවේ විපරිණාම බව දුකක්, දුක් වේදනාව දුකක් මයි. එතකොට වේදනාව කියලා කියන්නේ එක පරියායකින් දුක ම නේද කියලාත් දකින්න ඕනෑ.

ඊට පසුව වෙදනාඤ්ච පජානාති කියන විට මේ ලෝකයේ හැම තැනම තියෙන්නේ පින්වතුනි වේදනාව දෙයාකාරයකින් විතරයි විඳින්න අපට. පියෙහි විප්‍රයෝග දුකකි, අපියෙහි සමපයෝග දුකකි කියන දෙක විතරයි. අපි යම් වේදනාවක් වින්ද නම් පින්වතුනි, හොඳට බලන්න

ඔබලා ප්‍රියමනාප වේදනාවක් කියලා යම් වේදනාවක් වින්ද නම්, ඒ ප්‍රියමනාප දෙය නැති වූ නිසා ඔබලා දුකට වැටිලා. අප්‍රිය අමනාප දෙයින් යම් වේදනාවක් වින්ද නම්, අප්‍රිය අමනාප දුක දුකක් මයි. අප්‍රිය අමනාප දුකේ පැවැත්ම දුකක්, ප්‍රියමනාප දුකේ නො පැවැත්ම දුකක්. අන්තිමට මාරුවෙන් මාරුවට මේ දුක ම විඳලා තියෙනවා, දුක් වූ අර්ථයෙන් ම දුක විඳලා තියෙනවා මිසක් වේදනාව කියන විට වෙන සැපයක් විඳලා තියෙනවා ද කියන කාරණාව දකින්න. මේ වේදනාව කියන්නේ නිශ්පරියායකින් ගත් විට දුකක් මයි කියලා තේරෙනවා නම් වේදනාඤ්ඤ පජානාති කියලා කියනවා.

එතකොට වේදනාඤ්ඤ පජානාති කියන කාරණාවේ දී අපට වේදනාවේ ප්‍රභේද ගත බව තේරෙන්නට ඕනෑ, වේදනාවේ උප්පත්ති ස්ථානය පෙනෙන්නට ඕනෑ, වේදනාව උපදවන ධර්මතාවය පෙනෙන්නට ඕනෑ, වේදනාව නිසා අපට අත්විඳින්න වෙලා තියෙන ධර්මතාවය දැන ගන්නට ඕනෑ. වේදනාව කියන්නේ දුකක් මයි කියන කාරණාව දකින්න ඕනෑ. වේදනාවට කැමති වෙන, වේදනාව විඳින්නට ප්‍රිය වෙන ලක්ෂණය අත හැරෙන්න ඕනෑ. කුමක් නිසා ද? - සැප වේදනාව නො පවතින බව දුකක් නම්, දුක් වේදනාව පවතින බව දුකක් නම්, මේ දුක උපදවා ගෙන දුක් විඳිනවා නේද කියන කාරණාව තේරෙන්නට ඕනෑ. මේ විදියට වේදනාඤ්ඤ පජානාති කියන කාරණාව දකින්න. විශේෂයෙන්ම අවධානය යන්නට ඕනෑ වේදනාව ස්පර්ශ ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගන්නවා කියන තැනට අපේ සිහිය නුවණ යෙදෙන්නට ඕනෑ. ස්පර්ශය කියන විට පෙර නො තිබීම හට ගෙන ඉතුරු නැතිව ම නැති වෙනවා කියන අර ශබ්ද උපමාවෙන් දකින්න. ඒ වගේම වේදනාව කියන විට ඒ වේදනාව ස්පර්ශ ප්‍රත්‍යයෙන් කියලා දකිනවා කියන මේ කාරණාවෙන් කියනවා වේදනාව අරබයා බාහිර ආරම්භණය කියන අපේ සංයෝජනය අත හැරෙන්නට ඕනෑ. වේදනාව අරබයා බාහිර ආරම්භණය කියන සංයෝජනය කියලා කීවේ අර කට්ටි තියෙන වමනේ ටික හපලා, ඇසෙන් දකුළු කේක් කැල්ල සිහි කර ගන්නවා වගේ, ඒ වගේ කයට යමක් ගැටෙන්නේ, අපි සිහි කර ගන්නේ ඇසට පෙනෙන දෙය. මේ හම්, මස්, ලේ, නහරයෙන් පිරුණු නොයෙක් විදියේ අසුවියෙන් පිරුණු අසුවි වූ රූපයක් ඇගේ වදින්නේ. ඇසට පෙනෙන රූපය සිහි කරලා ඉවර වෙලා මේ පුද්ගලයෙක් ඇගේ හැප්පෙනවා කියලායි අපි හිතා ගෙන ඉන්නේ.

මම ඔකට උපමාවක් කියන්නම් - සමහර විටක යම්කිසි කෙනෙක් නිදා ගෙන ඉන්න විට ඇදේ අයින් තියෙනවා පොඩි යකඩ ඇණයක්. ඔය යකඩ ඇණය වැළඹ්මේ වදිනවා. ඒ වෙලාවට හිතයක් පෙනෙනවා බල්ලෙක් පන්න ගෙන එනවා හපන්න. දැන් කයට මෙහේ ඇතේ හැප්පෙන විට මනෝමය චිත්තය මේ කාය ස්පර්ශයට ගැට ගහනවා. මේ ධර්මතාවය යෙදිලා තියෙන්නේ එහෙම. බල්ලා ඇවිල්ලා හරියට අත හැපුවා වගේ. දැන් මේ ඇණය හැපෙන්නේ අපේ වැළඹ්මේ. හිතෙන් පෙනෙනවා බල්ලෙක් බුරා ගෙන ඇවිල්ලා හරියටම අල්ලන්නේ වැළඹිම. මනෝමයෙන් පෙනෙන දෙය කාය ස්පර්ශයට ගැට ගහනවා. මරණාසන්න මොහොතේ දීත් අපි කරන්නේ ඔය ටිකමයි. දැන් අපි කැගහගෙන නැගිටිනවා. නැගිටිලා මාව හිතෙන් බල්ලෙක් හැපුවා කියලා බලන විට ඇත්තටම අතත් රතු වෙලා, හිරිලා. එතකොට අපි හිතනවා හිතෙන් දුටුව එක ඇත්ත වෙලා වගේ.

මේ ස්පර්ශයේ ඇත්ත නො දැක, ස්පර්ශය වෙන එකක තිබුනොත්, අපි දැන ගන්න මනෝමය සිද්ධිය වෙන එකක් වුනොත් කිසි දිනක මේ ස්පර්ශය දන්නවා කියන්නේ නැහැ, මේ වේදනාව දන්නවා කියන්නේ නැහැ. දැන් කියන්න පුළුවන් ද පින්වතුන්ට මේ කාය සම්ප්ප්පයෙන් ඉපදුණු වේදනාව දන්නවා කියලා? දන්නේ නැහැ. තමන්ට හොඳට තේරුම් කර ගන්න පුළුවන් වුනොත් මේ ඇණයේ හැප්පීම නිසයි කය තුවාල වෙලා තියෙන්නේ කියලා, හිතෙන් දැකපු එක වෙනම එකක්, මේ දෙක ම එකට ගැට ගහලා නේද බල්ලා මෙනත කැවා වගේ පෙනුණේ කියලා තේරුම් කර ගන්න පුළුවන් නම් එතකොට දන්නවා. ඒ වගේ වඳවු සම්ප්පයෙන් ඉපදුණු වේදනාව, පෙනෙන්නේ බාහිර රූපය. මේ දෙක දෙවිදිහක්. ඒ නිසා අපට ආපු වේදනාව බාහිර රූපයෙන් දකින්න එපා. ඒවගේ ම ජීවිතා ස්පර්ශය අනෙකක්. ඇසට පෙනෙන එක අනෙකක්. ආධ්‍යාත්මික හේතුවකින් දකින්න මේ ස්පර්ශය කියන විට. එස්ස පව්වයා වෙදනා කියන විට තමන් තුළ ම වේදනා ඉපිද නිරුද්ධ වෙන සිද්ධියකින් දකින්න - වේදනාව බාහිර ආයතනයෙන් නො දුටුව යුතුයි.

එහෙම වුනොත් ඔබලා සැප දුක් ගන්න ටීටී, කැසට් එකතු කර කර ඉදිසි ද කියලා බලන්න. තමන් දන්නවා ආධ්‍යාත්මික හිත හදගත්තොත් තමයි එහෙනම් සැප විඳින්න පුළුවන්. මොකද සැපය කියන එක ආධ්‍යාත්මය තුළ ඇතිවෙලා නැති වූ එකක් වෙලා තියෙන්නේ.

දුක කියන එකත් ආධ්‍යාත්මය තුළ ඇතිවෙලා නැති වූ එකක් තියෙන්නේ. තමන් තුළ සැපයුක් මතු කර ගන්න ඇගට ගහ ගන්න ඒවා විතරයි මේ භාණ්ඩ, බාහිර වස්තූන් කියලා කියෙන්නේ. බාහිර ඒ ඒ ආයතන වලට හප්ප ගන්න හප්ප ගන්න, ඒ ඒ විදියට අධ්‍යාත්මිකව වේදනා ඉපදිලා නැති වෙනවා. සැප වේදනා හෝ දුක් වේදනා හෝ උපද්දවා ගන්න පුළුවන් කම තමන් තුළයි තිබිලා තියෙන්නේ. බාහිර වේදනා තිබිලා තියෙනවා නොවේ කියන කාරණාව දැකපු දවසටයි ඔබ වේදනාව නොයා ගෙන බාහිරයට යන්නේ නැත්තේ. ඒවා තමන් තුළ තියෙන වේදනාව මතු කර ගන්න ඇගට ගහ ගන්න තියෙන උපකරණ. එතකොට තමන්ගේ හිත තුළ නම් සැප විඳීමේ හෝ දුක් විඳීමේ හැකියාව තියෙන්නේ, යම්කිසි කෙනෙකුට එහෙම බඩු භාණ්ඩ වලින් ගහ ගෙන විඳ ගන්නේ නැතිව තමන්ට පුළුවන් මේ හිත දියුණු කරලා, බඩු භාණ්ඩ ඕනෑ නැහැ, මෙතන තියෙන වේදනාව උලුප්පලා, සැප ස්වභාවය උලුප්පලා අර ගෙන සැප විඳින්න පුළුවන් නේද කියන දේ අවබෝධ වෙනවා.

වේදනාඤ්ඤ පජානාති කියන විට අපි සැප දුක් විඳිනවා කියලා බාහිර යමක් වින්ද නොවේ, අපිව ම වින්ද කියන නුවණ තියෙන්නට ඕනෑ. බාහිර රූපයක් තමන්ට ගැටිලා හෝ තමන් තුළ නම් සැප දුක් වින්දේ, බාහිර ශබ්දයක් ගැටිලා තමන් තුළ නම් සැප දුක් වින්දේ, බාහිර කාරණා වලින් තමන්ගේ කයට ගහ ගෙන තමන් තුළ ම සැප උපදවා ගෙන සැප විඳලා මිසක් ඔබ බාහිර තියෙන ලී කැලි, කෝටු කැලි විඳලා තියෙනවා ද කියලා බලන්න. නොයෙක් පරියායෙන් - මහා සාගරයේ කෙළවරක් නැතිව රළ ඉපදිලා නිරුද්ධ වෙනවා වගේ එහෙනම් තමන් තුළ මේ කයේ වේදනා ඉපදිලා නිරුද්ධ වෙනවා දහස් ගණන්, ලක්ෂ ගණන්. මේ වේදනා විඳ විඳ, තණ්හාවෙන් වේදනාව උපද්ද උපද්ද විඳින එක තමයි අපේ ලක්ෂණය. ඔය ටික දකින්න. අඩිය හිල් වූ කළයකට වතුර පුරවනවා වගේ අනිත්‍ය වෙන ලෝකයේ වේදනාව උපද්දලා සැප විඳින්න හදනවා නම්, සැප උපද්දලා සැප තියා ගන්න හදනවා නම්, ඒක අඩිය හිල් වූ කළයක් පුරවනවා වගේ නේද කියලා දකින්න. ඔය ටික දක්කොත් වේදනාඤ්ඤ පජානාති කියන තැනට එන්න පුළුවන්.

එතකොට මේ ස්පර්ශය නිසා වේදනාව ඇතිවෙනවා කියලාත් පෙනෙන්නට ඕනෑ. වේදනාඤ්ඤ පජානාති කියන පරියායෙන් ම කියනවා වේදනා සමුදය - ස්පර්ශය නිසා වේදනාව ඇතිවෙනවා. ස්පර්ශ නිරෝධයෙන් වේදනාව නිරුද්ධ වෙනවා කියන විට මේ වේදනාව ගැන

දූත ගත්ත පරියායෙන් ම කියනවා ස්පර්ශ නිරෝධයෙන් වේදනාව නිරුද්ධ වෙනවා කියන කාරණාව.

එතකොට අයමෙව අරියෝ අධ්‍යානිකෝ මග්ගෝ වේදනානිරෝධගාමිනී පටිපදා - මේ ආයථී අෂ්ටාංගික මාර්ගය ම වේදනාව නැති කරන ප්‍රතිපදාවයි කියලා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කළා. එතැන දී පෙනෙන්නට ඕනෑ ඒ ආයථී අෂ්ටාංගික මාර්ගය සම්මා දිට්ඨියට හේතු වන ආකාරය. සැප වේදනාව ගත්ත විට සැප වේදනාවේ ඇත්ත නො දකින විට රාගානුශය අනුශය වෙනවා. දුක් වේදනාවේ ඇත්ත නො දකින විට පටිගානුශය අනුශය වෙනවා. උපේක්‍ෂා වේදනාවේ ඇත්ත නො දකින විට අවිද්‍යා අනුශය අනුශය වෙනවා. මේ තුන් අනුශය ධර්මයෝ දුරු වෙන විදියට වේදනාව තමන් තුළ ඉපිද නිරුද්ධ වුනා කියලා දකිනවා. මේ වේදනාවට හේතු වුනේ කෝටු කැලි ටිකක් කියලා හිතමු. මේ කෝටු කැල්ලෙන් ගහ ගත් විට තමන් තුළ සැප වේදනාව ඉපිද නිරුද්ධ වෙනවා. දුන් අනිත් කෝටු කැල්ලෙන් ගහ ගන්නවා. දුන් තමන් තුළ දුක් වේදනාව ඉපදිලා නිරුද්ධ වෙනවා. අනෙක් කෝටු කැල්ලෙන් ගහ ගන්නවා. දුන් උපේක්‍ෂා වේදනාව ඉපදිලා නිරුද්ධ වෙනවා. එතකොට මේ කෝටු කැලි තුනේ සැප හෝ දුක් හෝ උපේක්‍ෂා තිබුණා නොවේ, තමන් තුළ මේ මේ වේදනාව මතු කර ගන්න තියෙන එකක්. මේ හේතුව නැති වෙන විට නැති වෙනවා කියලා දක්කොත් සැප වේදනාවේ නිත්‍ය බවට යන්නේ නැහැ. එතකොට ඒකේ ඇලෙන්නේ නැහැ. දුක් වේදනාවේ නිත්‍ය බව ඇතිවෙන්නේ නැහැ. එතකොට ඒකේ ගැටෙන්නේ නැහැ. උපේක්‍ෂා වේදනාවේ නිත්‍ය බව ඇතිවෙන්නේ නැහැ. එතකොට ඒකේ අවිද්‍යානුශය අනුශය වෙන්නේ නැහැ. රැවටෙන්නේ නැහැ.

එතකොට සැප වේදනා, දුක් වේදනා, උපේක්‍ෂා වේදනා කියන මේ තුන් වේදනාව ම අනිත්‍යය වූ, දුක් වූ, අනාත්ම වූ දෙයක් හැටියට දක්කොත් මෙන්න මේ දැකීම නිසා අවිද්‍යා අනුශය, පටිස අනුශය, තණ්හා අනුශය කියන මේ අනුශය ධර්මයෝ දුරු වෙනවා. එදට මේ වේදනාව නිරුද්ධ වෙනවා. වේදනාව නිරුද්ධ වුනොත් තණ්හාව නැති වෙලා, උපාද්‍යය නැති වෙලා, භවය නැති වෙලා, ජරාමරණ දුක නැති වෙනවා. එතකොට මේ තණ්හාව නැති කරලා වේදනාවේ කලකිරුණු දවසටයි පින්වතුනි වේදනාවේ අනිත්‍යය පෙනෙන්නේ. වේදනාවේ ඇලිලා ඉන්න තාක් වේදනාවේ අනිත්‍යය පෙනෙන්නේ නැහැ. වේදනාව පරික්‍ෂේද්‍යය

වූ විට, පිරිසිඳ දුටු විට වේදනාවේ ස්වභාවය, වේදනාවේ හැටි දුටු විට වේදනාවේ කලකිරෙනවා, වේදනාවේ නො ඇලෙනවා. එදාට වේදනාවෙන් මිඳෙනවා. එතකොට තණ්හාවෙන් මිදුණා, උපාදනයෙන් මිදුණා, භවයෙන් මිදුණා, ජරාමරණයෙන් මිදුණා කියන කරුණට යනවා. ඒ නිසා හැමදෙනා ම මේ වේදනාව පිළිබඳ ව මේ විදියටත්, මීට වඩා දක්ෂ වූ උපමා වලින් දැන ගන්නට උත්සාහවත් වෙන්නට ඕනෑ.

ඉතින් එද සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ ඒ හික්කුන් වහන්සේලාට මේ විදියට දේශනා කරලා යනො බො ආවුසො, අරියසාවකො ඒවා. වෙදනාඤ්ච පජානාති, ඒවා. වෙදනාසමුදයඤ්ච පජානාති, ඒවා. වෙදනානිරෝධඤ්ච පජානාති, ඒවා. වෙදනානිරෝධගාමිනි පටිපදාඤ්ච පජානාති, සො සබ්බසො රාගානුසයං පහාය පටිඝානුසයං පටිවිනොදෙඤ්ච, අසමීති දිට්ඨිමානානුසයං සමුහනිත්වා, අවිජ්ජං පහාය විජ්ජං උප්පාදෙත්වා දිට්ඨවධමෙම දුක්ඛස්සන්තකරො හොති කියලා පෙන්නුවා. යමෙක් යම්කිසි විදියකට මේ වේදනාවත්, වේදනාවේ ඇතිවීමත් නැතිවීමත්, නැති කරන මගත් දැන ගත්තොත් එයා සියලුම ආකාරයෙන් රාගය නැති කරලා, පටිඝය නැති කරලා, මම වෙමි යන දෑකීම හා මානය නැති කරලා, විද්‍යාව උපදවා ගෙන අවිද්‍යාව දුරු කරලා මේ ජීවිතයේ ම දුකෙන් මිඳෙනවා කියලා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කළා. ඒ හික්කුන් වහන්සේලා ඒ දේශනාවට සතුටු වුනා, අනුමෝදන් වුනා. හැම දෙනා මත් මේ පරියාය අහලා, නුවණින් අවබෝධ කර ගෙන සසර දුකෙන් එතෙර වීම සඳහා උත්සාහවත් වෙන්නට ඕනෑ.

සාදු ! සාදු !! සාදු !!!
වේදනා වාරය නිමා විය.

එස්ස වාරය

හමොනඤ්ඤ භගවතො අරහතො සමා සමුදාසනං

යතො බො ආවුසො, අරියසාවකො එස්සඤ්ඤ පජානාති,
එස්සසමුදයඤ්ඤ පජානාති, එස්සනිරොධඤ්ඤ පජානාති,
එස්සනිරොධගාමිනි පටිපදඤ්ඤ පජානාති, එත්තාවකාපි බො ආවුසො,
අරියසාවකො සමමාදිට්ඨි හොති, උජුගතාස්ස දිට්ඨි ධමමෙ
අවෙච්චසාසාදෙන සමන්තාගතො ආගතො ඉමං සද්ධමමං'ති.

ධර්මශ්‍රවණානිලාගී ශ්‍රීධා බුද්ධි සම්පන්න කාරුණික පින්වතුනි, මේ පින්වත් පිරිස දැන් සුදුනම් වෙන්නේ ලොව්තුරා බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝක සත්ත්වයා කෙරෙහි මහා කරුණාවෙන් දේශනා කළ සද්ධර්මයෙන් බිඳක් ශ්‍රවණය කරන්නටයි. මේ නිසා හැම දෙනා ම තමන්ගේ සිත කය වචනය යන තුන් දෙර සංවර කර ගෙන, බොහෝම ශ්‍රීධාවෙන්, බොහෝම උචමනාවෙන්, මේ මොහොතෙ දී ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්නට ඕනෑ, පින්වතුනි, අද ධර්ම දේශනාව සඳහා මාතෘකා කළේ සම්මා දිට්ඨි සූත්‍රයේ, සම්මා දිට්ඨිය ඇති කර ගැනීම පිණිස පවතින දහ වන පරියාය වූ ස්පර්ශය ගැන සඳහන් වන දහම් වාරයයි.

සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ එද වේදනාව ගැන දේශනා කළාට පසු හික්ෂුත් වහන්සේලා ඒ ක්‍රමය ගැන සතුටු වෙලා අනුමෝදන් වෙලා, සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේගෙන් නැවතත් ප්‍රශ්නයක් අහනවා, “ශ්‍රාවකයන් ගේ මනා දැකීම, දැකීම ඇතිවීම, දෘෂ්ඨියේ සෘජු බව ඇති වීම පිණිස, ධර්මයේ ගුණ දූත පැහැදීම පිණිස, මේ සද්ධර්මයට ආවා කියලා කියන්න පුළුවන්, තවත් ක්‍රමයක් තියෙනවා ද?”, කියලා. ඒ වෙලාවෙ දී සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා "ඇවැත්නි, තව ක්‍රමයක් තියෙනවා. යම් කලෙක පටන් ආයථිශ්‍රාවක තෙමේ මේ ස්පර්ශය දන්නවා නම්, ස්පර්ශ සමුදය දන්නවා නම්, ස්පර්ශ නිරෝධය දන්නවා නම්, ස්පර්ශය නිරෝධ කරන ප්‍රතිපදාව දන්නවා නම්, ඇවැත්නි මෙපමණකිනුත් ආයථිශ්‍රාවක තෙමේ සම්මා දිට්ඨි ඇත්තෙක් වෙනවා. ඔහුගේ දැකීම සෘජු බවට පත් වුනා. ධර්මයේ ගුණ දූත පැහැදීමෙන් යුක්ත වූ මේ සද්ධර්මයට ආව කෙනෙක් කියලා කියන්නට පුළුවන්" කියලා. ඒ කියන්නේ යම් කිසි කෙනෙක් මේ ස්පර්ශය ගැන, මේ ස්පර්ශය ඇතිවීම නැති වීම ගැන දැන ගත්තොත්, දැක ගත්තොත්, දිට්ඨි සම්පන්න පුද්ගලයෙක් බවට පත්

වෙන්නට පුළුවන්. ඒ සඳහා පවතින ධර්මයේ අර්ථය කුමක් ද කියලා අපි නුවණින් සම්මර්ශනය කරලා මෙනෙහි කරලා බලමු.

පින්වතුනි, සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ ම ප්‍රශ්න කරනවා "ඇවැත්නි, ස්පර්ශය කියලා කියන්නෙ කුමක් ද? ස්පර්ශ සමුදය කියලා කියන්නෙ කුමකට ද? ස්පර්ශ නිරෝධය කුමක් ද? ස්පර්ශය නිරෝධ කරන ප්‍රතිපදාව කුමක් ද?" ඊට පස්සෙ සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා ඡයිමෙ ආවුසො එස්සකායා. එතකොට මේ ස්පර්ශය කොටස් හයක් තියෙනවා. ස්පර්ශය පිළිබඳ කාරණා හයක් පෙන්නනව. 'චක්ඛු සම්ප්පෙසා, සෝත සම්ප්පෙසා, සාණ සම්ප්පෙසා, ජීව්හා සම්ප්පෙසා, කාය සම්ප්පෙසා, මනෝ සම්ප්පෙසා'. එතකොට මේ ස්පර්ශය කුමක් ද කියලා පෙන්වනවා 'චක්ඛු සම්ප්පෙස, සෝත සම්ප්පෙස, සාණ සම්ප්පෙස, ජීව්හා සම්ප්පෙස, කාය සම්ප්පෙස, මනෝ සම්ප්පෙස'. සළායතන පච්චයා එස්ස, සළායතන නිසා මේ ස්පර්ශය ඇති වෙනවා. සළායතන නිරොධො එස්ස නිරොධො, මේ සළායතන නිරුද්ධ වුනොත් මේ ස්පර්ශය නිරුද්ධ වෙනවා කියලා පෙන්වනවා.

එතකොට මෙනැන දී අපි මේ ස්පර්ශය ගැන හොඳට දැන ගන්නට ඕනෙ. ස්පර්ශ ආයතන හයක් තියෙනවා. 'එස්සඤ්ච පජානාති' කියන විට අපි ස්පර්ශය කියන්නෙ කුමක් ද කියලා දැන ගන්නට ඕන. එතකොට ඒ විතරක් නොවේ මේ හේතුව නිසයි ස්පර්ශය වෙන්නෙ, ඒ වගේම මේ ස්පර්ශය නැමති හේතුව නිසා මේ ධර්මතාවයයි උපදින්නේ කියලා, ඒ ස්පර්ශය ගැන දැන ගන්න විට ඒ ස්පර්ශයේ දෙපැත්තක් දැන ගන්නට ඕනෙ. ඒ වගේම ඒ ස්පර්ශයේ යම් තාක් ගතියක් තියෙනවා නම්, යම් තාක් ආකාරයක් වැටහීමක් තියෙනවා නම්, ඒ ටිකත් තේරුම් ගන්න ඕනෙ. අපි එතකොට දැන් මෙනැන දී ස්පර්ශය කියන විට අපට දැන ගන්නට ඕන මේ චුසන (ගැටෙන) ලක්ෂණයයි මේ ස්පර්ශය කියලා කියන්නෙ. මේ ස්පර්ශය කොටස් දෙකකට බෙදන්නට පුළුවන්. ඒ තමයි 'පටිස සම්ප්පෙස' සහ 'අධිවචන සම්ප්පෙස' කියලා. මේ ස්පර්ශයේ දී චක්ඛු සම්ප්පෙස, සෝත සම්ප්පෙස, සාණ සම්ප්පෙස, ජීව්හා සම්ප්පෙස, කාය සම්ප්පෙස කියන මේ පංච ස්පර්ශයට කියනවා 'පටිස සම්ප්පෙස' කියලා - ගැටීමෙන් ඇති වන ස්පර්ශය. ඊට පස්සෙ මනෝ සම්ප්පෙසයට කියනවා 'අධිවචන සම්ප්පෙස' කියලා. අධිවචන කියන්නෙ නාම සම්ප්පෙසයක් - නාම ධර්මයන් ගේ ස්පර්ශයක්. එතකොට මෙනැන දී පටිස සම්ප්පෙස සහ අධිවචන සම්ප්පෙසය කියන මේ ධර්මතා දෙක චක්ඛු සම්ප්පෙස, සෝත

සම්පස්ස, ඝාණ සම්පස්ස, ජීවිතා සම්පස්ස, කාය සම්පස්ස, මනෝ සම්පස්ස කියන මෙන් මේ ආයතන හයෙන් දන යුතුයි.

එතකොට 'එසසඤ්ච පජානාති' කියන විට මේ ස්පර්ශය ගැන අපි හොඳට දකින්න ඕනෑ. කුමක් නිසා ද, යම් වේලාවක, යම් තැනක ස්පර්ශ වුනොත් මෙන් මේ හේතු ටික නිසයි ස්පර්ශය වෙන්නේ, මෙන් මේ හේතු කාරණා ටිකයි, ස්පර්ශය කියන තැනට එකතු වෙලා තියෙන්නේ. ඒ ටික සම්පූර්ණ වූ විටයි ස්පර්ශය කියන කාරණාව ලැබෙන්නේ. ස්පර්ශය වුනා කියලා කියන්නේ විදිනට වෙනවා මයි, වේදනාවක් ඇති කරනවා මයි කියන කාරණාව දැන ගන්නට ඕන.

එතකොට මෙතැන දී ස්පර්ශය, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා 'චක්ඛුං ච පටිච්ච රූපෙව උපපජ්ජති චක්ඛුවිඤ්ඤාණං, තිණ්ණං සංගති එසෙසා'. එතකොට චක්ඛු සම්පස්සය ඇති වෙන්නේ කොහොමද?, ඇසත්, රූපයත්, චක්ඛු විඤ්ඤායත් යන මේ තුන් දෙනාගේ එකතුවට, තුන් දෙනා එකට එකතු වෙන තැනට, තුන් දෙනාගේ එකට හට ගන්න බවට කියනවා ස්පර්ශය කියලා. ඒවගේ ම කනත්, ශබ්දයත්, සෝභ විඤ්ඤායත් කියන මේ ධර්මතා තුන එකට එකතු වූ විට, එකට හමු වුනා නම් කියනවා සෝභ ස්පර්ශයයි කියලා. එතකොට මේ ධර්මතා තුනේ එකතුව තමයි සෝභ සම්පස්සය. හැම විටම මේ ස්පර්ශය කියන ධර්මතාවය එකකින් ලැබෙන්නේ නෑ. මේ ධර්මතා තුනේ ම එකතුව දකින්න ඕනේ. එකතු වූ තැන ස්පර්ශය. එසේම නාසයත්, ගන්ධ යත්, ඝාණ විඤ්ඤායත් නිසා ඝාණ සම්පස්සය උපදිනවා. එතකොට ඒ ධර්මතා තුනේ එකතුවට කියනවා ඝාණ සම්පස්සය කියලා. එතකොට දිවත්, රසත්, ජීවිතා විඤ්ඤායත් කියන මේ තුනේ එකතුවට කියනවා ජීවිතා සම්පස්සය කියලා. කයත්, පොට්ඨබ්බයත්, කාය විඤ්ඤායත් කියන තුනේ එකතුවට කියනවා කාය සම්පස්සය කියලා. මනසත්, ධර්මාරම්මණත්, මනෝ විඤ්ඤායත් කියන තුනේ එකතුවට කියනවා මනෝ විඤ්ඤා සම්පස්සය කියලා.

එතකොට මෙන් මේ ස්පර්ශය කියන කාරණාව මේ හේතු කාරණා තුන් දෙනෙක් ගෙ එකතුවයි කියලා දකින්න ඕනෑ. එතකොට මේ තුන් දෙනා එකට එකතු වෙලා තියෙන්නේ කුමකට ද? මේ තුන් දෙනා එකතු වූ විට වේදනාවක් උපද්දනවා කියන කාරණාව දැන ගන්නත් ඕනෑ. මේ එසසඤ්ච පජානාති කියන විට, මේ හේතු තුනේ එකතුව නිසයි ස්පර්ශය කියන කාරණාව ලැබෙන්නේ, ඒ ස්පර්ශය ඉපදුනොත් මේ

වේදනාව උපදිනවා කියන කාරණාව දැන ගන්නට ඕනෑ. එතකොට ඒ ස්පර්ශය අපි මෙන්න මේ ආකාරයෙන් දැන ගන්න ඕනෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා, 'මහණෙනි, මම මේ ස්පර්ශය හම නැති එළ දෙනකුට උපමා කරමි' කියලා. ඇයි හම නැති එළදෙනක් හිටියොත්, මේ හම නැති එළදෙන වතුරකට බැස්සොත්, වතුරේ ඉන්න මාළු ආදී සත්තු ඉන්නවා නම් ඒ සත්තු කොටනවා. ඊට පසුව මේ එළදෙන ගහකට හෝ ටැඹකට හේත්තු වුනොත් ගහේ ඉන්න වේයෝ හෝ කඩියෝ හෝ ගහේ ඉන්න කෘමි සත්තු කනවා. ඉතින් මේ එළදෙන බිම පොළොවේ වගේ හේත්තු වෙලා හිටියොත්, නිදා ගත්තොත් පොළොවේ ඉන්න කඩි කුඹි කනවා. මේ එළදෙන කිසිම දේකට හේත්තු නො වී අහස ඇසුරු කර ගෙන හිටියොත් අහස ඇසුරු කර ගෙන ඉන්න සත්තු කනවා. කපුටෝ ගිජුලිහිණියෝ වගේ සත්තු කොටනවා. හම නැති එළදෙන යම් තැනකට හේත්තු උනොත්, යම් ඉරියව්වල සිටියොත්, යම් තැනකට ගියොත් එයින් කිසිම වෙලාවක සැපයක් ලබන්නේ නෑ, දුකක් ම ලබනවා, දුකක් ම විඳිනවා, පීඩාවක් ම විඳිනවා වගේ, මේ ස්පර්ශය ඒ වගේ දත යුතුයි කියලා පෙන්වුම් කරනවා. ඒ හම නැති එළදෙන කුමන ඉරියව්වක හැසිරුනත්, කුමන මොහොතේ, කුමන තැනක ගත කළත් දුකක් ලබනවා මිස, සැපයක් ලබන්නේ නෑ වගේ, මේ වක්ඛු සම්ඵස්ස, සෝත සම්ඵස්ස ආදී ස්පර්ශ ආයතන හයේ කුමන ආයතනයකට ස්පර්ශයක් ඇති වුනත් දුක ම විඳිනවා, දුක ම උපදිනවා කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා.

යම් කලෙක පින්වතුනි, මේ ස්පර්ශය හම නැති එළදෙනක් වගේ නේද කියලා පිරිසිඳ දෑකපු දවසට තමයි මේ සියලුම සංසාර දුක අවසන් වෙන්නේ. එදාට තමයි මේ වේදනාව කෙරෙහි තියෙන තණ්හාවක් තියෙනවා නම්, තණ්හාව නැති වෙලා හවය නැති වෙලා, ජරා මරණ දුක නැති වෙන්නේ. එතකොට මේ ස්පර්ශය කියන්නේ හම නැති එළදෙනක් වගෙයි කියන කාරණාව නො දකින තාක් ඒ වේදනාව කෙරෙහි රස විඳ ගැනීම අනුව බලනවා, තණ්හාව වැඩෙනවා, උපාදනය වැඩිලා ජරා මරණ දුකට පත් වෙන්නට වෙනවා. එතකොට පින්වතුනි, මෙතන දී ස්පර්ශය අපි කොහොමද පිරිසිඳ දකින්නේ? ස්පර්ශය කොහොම ද අපි දැන ගන්නේ? මෙන්න මේ කාරණාව ගැන හොඳට දැක ගන්න ඒ සඳහා මම පොඩි උපමාවක් කියන්නම්.

පින්වතුනි, අපි කියමු දෙරවල් හයක් තියෙන ගෙයක් තියෙනවා. මේ ගෙයට ඉස්සරහින්, දෙපැත්තෙන් පිටිපස්සෙන්, විදුරු දුපු දෙරවල්

හයක් තියෙනවා. මේ දෙරවල් හයක් තියෙන ගේ මැද්දේ, එක්තරා පුරුෂයෙක් ඉඳ ගෙන වැඩක් කරනවා. අපි කියමු, පොතක් බලනවා. එතකොට මෙයා මේ ගේ ඇතුළේ ඉඳ ගෙන පොත බලන්නේ, එයා ම මේ ගේ හඳු ගෙන මේ ගෙදරට දෙරවලින් හඳු ගෙන, දෙරවල් වලට එයා ම කැමති වර්ණයකට ම විදුරුත් දලා. දැන් මේ විදියට මේ පුද්ගලයා දෙරටු ටික හඳලා දැන් මේ ගේ මැද්දට වෙලා පොතක් බලනවා. ඔන්න දැන් මේ මොහොතේ දී බලන්න මෙයා පොතක් බල බලා ඉන්න හින්දා, මැදට වෙලා, මේ දෙරවල් ගැන කිසිම දැනුමක් නෑ. මේ දෙරටු එකකට වත් මෙයාගේ හිත යොමු වෙලා නෑ. දෙරටු ගැන කයෙන් වත්, හිතෙන් වත් සම්බන්ධ වෙලා නෑ, කිසිම දැනුමක් නැහැ. පොත ගැනයි අවධානය තියෙන්නේ. ඒ ගෘහය මැද්දේ තියෙන පුටුවක වාඩි වෙලා පොත බල බලා ඉන්නවා. ඉන්න විට මේ එක දෙරටුවක් ඉස්සරහට යම් කිසි කෙනෙක් එනවා. විදුරුවට එපිටින් යම් කිසි කෙනෙක් ආ විට පොත කියවමින් ඉන්න මෙයාට තේරෙනවා කවුද ආවා වගේ කියලා. අපි වැඩක් කරමින් හිටියොත්, බිමට නැමිලා වැඩක් කරමින් හිටියොත්, ඒ ළඟට කවුරු හරි ආවොත් ඉස්සෙල්ලා අපට තේරෙනවා 'කවුද ආවා වගේ' කියලා. අපි කුමක් ද කරන්නේ? කර කර හිටපු වැඩේ නතර කරනවා. නතර කරලා ඒ ආවා වගේ කියලා තේරුණු පැත්ත බලනවා.

ඒ වගේ දැන් මේ දෙරටු හයක් තියෙන ගෘහය මැද්දේ පොතක් බලමින් ඉන්න මනුස්සයාට ඒ දෙරටුවක් ඉස්සරහට යම් කිසි අරමුණක් ආවොත්, යම් කිසි කෙනෙක් ආවොත් තේරෙනවා යම් කිසි කෙනෙක් දෙර ලඟට ආවා වගේ කියලා. ඒ පොත කියව කියවා හිටපු එක නතර කරනවා. නතර කරලා දෙර පැත්තට හැරිලා දෙර දෙස බලනවා. බලන විට ම ඔන්න දෙරෙන් එපිට ඉන්න කෙනා පේනවා. ඔන්න හොඳට බලන්න මේ ඉන්න කෙනා පොත කියවන එක නතර කරලා, දෙර පැත්තට හැරිලා, දෙර පැත්ත බලන්නත් ඕනෑ. ඔන්න එවිට දෙර ගැන දැනුම ආවා, දෙර ගැන දන්නවා, දෙරට මෙයාගේ ඇස් දෙක යොමු වුනා. එවිට ම දෙරට එපිටින් ඉන්න කෙනාත් පෙනුණා. දැන් මේ තුන් දෙනා - මෙයා දෙර දෙස බලන්නත් ඕනෑ, එතකොට දෙර මෙයා පෙනෙන මට්ටමේ තියෙන්නත් ඕනෑ. එතකොට දෙරෙන් එපිට ඉන්න කෙනා පෙනෙනවා. ඔන්න දැන් මේ කාරණා තුන එක විදිහට පෙළට එකතු වූ විට දෙරින් එපිටින් රූපයක් පෙනී හිටිනවා. එතකොට විදුරු දෙරත් තියෙනවා. මෙයා ඒ දෙස බැලීමත් තියෙනවා. දැන් දෙර දෙස බැලූ විට එපිටින් ඉන්න කෙනා පේනවා. ඔන්න දැන් රූපයත් පේනවා. එතකොට

මෙන්න මේ වගේ, මේ උපමාව වගේ දකින්න. ඊට පසුව එයා, ඒ ඉන්න කෙනා බලලා ආපහු තමන් හිටපු විදියට පොත කියවනවා. ආයෙත් ඊළඟ දෙර ඉස්සරහට කවුරු හරි පැමිණි විට, කවුද ආවා වගේ කියලා තේරිලා ආයෙත් කරන වැඩය නතර කරනවා. නතර කරලා කවුද ආවේ කියලා, ඒ තේරුණු පැත්ත බලනවා. බලන විට ඒ දෙරටුව දෙස හිත යොමු වෙන විට, ඒ දෙරටුවෙන් එපිට ඉන්න කෙනා ජේනවා. මෙන්න මේ අර්ථයෙන් දකින්න ඕනෑ.

දැන් හොඳට බලන්න මේ ඉන්න කෙනා ගේ මැද පුටුවක් තියා ගෙන පොත බලන කෙනා කරන වැඩේ නතර කරලා නැගිටලා ගියා නොවේ. තමන් ඉන්න තැන ඉඳ ගෙන ම ඒ ඒ දෙරටු දෙස බැලුවා විතරයි. ගේ මැද්දේ ඉඳ ගෙන දෙරටුවෙන් එහා පැත්ත බලන විට දෙරටුවෙන් එහා ඉන්න කෙනා ජේනවා. ඒ උපමාව වගේ, දෙරවල් හයක් තියෙන ගෙයක් මැද්දේ පුරුෂයෙක් ඉන්නවා වගේ තමයි පින්වතුනි, අපේ මේ හවාංග මට්ටමේ සිත පවතින තැන. කර්මානුරූපව ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් මේ රූපයට පැමිණි හිතට කියනවා හවාංග සිත කියලා. ඒ හිත නිසා මේ ඇස, කන, නාසය, දිව, ශරීරය කියන මේ ටික පවතිනවා. එතකොට ඔන්න ඔය මට්ටමේ හිත තියෙද්දී දැන් මේ ඇස, කන, නාසය, දිව, ශරීරය කියන්නේ මේ ප්‍රසාද ටිකක්. එතකොට මේ ප්‍රසාද ටික දැන් හැදිලා තියෙන්නේ. එතකොට මේ ප්‍රසාද ටික හදලා මේ හිත හවාංග මට්ටමේ පවතිනවා, හරියට දෙරටු හයක් තියෙන ගෙයක් මැද්දේ කෙනෙක් ඉන්නවා වගේ. මේ ඇස කන නාසය දිව ශරීරය මනස කියන මේ දෙරටු හය වටේට තියෙනවා. මැද හවාංග මට්ටමේ සිත තියෙනවා. දැන් දෙරටුවට පිටින් යම්කිසි කෙනෙක් ආ විට, මුලින් ම අර ඇතුළේ ඉන්න කෙනාට කවුද ආව 'වගේ' කියලා දනෙනවා වගේ, දැන් මේ වක්ඛු ප්‍රසාදය ඉදිරිපිට ට යම් කිසි කෙනෙක් ආ විට අර හවාංග මට්ටමේ සිතට දනෙනවා කවුද ආව වගේ. ඔන්න ඒ සිදුවීමට, ඒ දැනීමට කියනවා හවාංග වලන කියලා. කරන කටයුත්ත නවත්තනවා, අර පොත බල බලා හිටපු එක නතර කරනවා. ඒකට කියනවා හවාංග උපවිච්ඡේද කියලා. ද්වාරාවච්ඡන් - ඒ දෙරටුව පැත්තට හැරෙනවා, හැරිලා බලනවා. දෙරටුව දෙස බලන විට ම දුටුවා දෙරටුවෙන් එපිට ඉන්න කෙනා. ඒක වක්ඛු විඥාණය වගේ. හොඳට බලන්න ඒ වක්ඛු ප්‍රසාදය උපයෝගී කර ගෙන ඉදිරියෙන් ආපු රූප නිමිත්තක් හවාංග සිතට දනුණු විට, කරන කටයුත්ත නතර කරලා දෙරටුව ආවර්ජනය කරලා, අරමුණු කරලා, දෙරටුවට හිත යොමු කරන විට ම ඔන්න දැන් තමයි ඇස ඉපදුණේ. මොකද දෙරටුව

ගැන දැනුම ආවේ දැන්. එතැන දී මෙහෙම කාරණාවක් දකින්න ඕනෑ, මේ හවාංග මට්ටමේ හිත තියෙන විට පින්වතුනි, මේ ස්පර්ශ ආයතන හය ම නැහැ. ඒ වෙලාවේ දී ඒ මට්ටමට කියනවා ද්වාර විමුක්තයි කියලා. දෙරටු එකක් වත් නෑ. අපට තේරෙන මට්ටමෙන් ගත්තොත් නිර්වින්දන එන්නත්ක් දුන්නහම, නිර්වින්දනය කළ විට මේ රූප ජේතවා, සද්ද ඇහෙනවා කියන ඒවා මොකුත් දන්නේ නැහැ. මේ ස්පර්ශ ආයතන ඉපදුණා කියන කරුණක් නෑ. නමුත් ඒ පුද්ගලයා මැරුණේ නෑ, සවිඥානයි. මේ හවාංග මට්ටමේ හිතත් දකින්න අන්න ඒ වගේ. එතකොට මේ ආයතන මොකුත් නෑ. එතන තමයි මේ පොත කියව කියවා ඉන්න මනුස්සයා වගේ. මේ බාහිර රූපාරම්මණයක් ආ විට, මුලින් ම හවාංග මට්ටමට මයි දූනෙන්නේ. අර පොත කියව කියවා ඉන්න කෙනාට මයි දූනෙන්නේ. එයා කරන වැඩේ නතර කරනවා. නතර කරලා, එයා යොමු වෙනවා දෙරටු පැත්තට. ඔන්න දැන් දෙරටුව ගැන දැනුම ආවා. දෙරටුව හා සවිඥානව බැඳිලා. දෙරටුව ගැන දැනුම එන විටම, දෙරටුවෙන් එහා ඉන්න කෙනා ජේතවා. ඔන්න 'තිණණං සංගති එසෙසා' කීවේ මෙයා දෙරටුව ට යොමු වෙන්නත් ඕනෑ. දෙරටුවට යොමු වූ විට දෙරටුව ජේතවා. එතකොට ම දෙරටුවට එහා ඉන්න කෙනා දකින්න පුළුවන්. ඒ දකින හිතට කියනවා වක්ඛු විඥනය කියලා.

දැන් මෙතැන දී, 'තිණණං සංගති එසෙසා' කියලා තුන් දෙනාගේ එකතුව කියන විට ඇහේ උපදින සිතේ, ඇස ඇතුළු වක්ඛු ප්‍රසාදය ඇසුරු කර ගෙන සිත් උපදිනවා, කියලා නො දැකිය යුතුයි. හවාංග මට්ටමේ තියෙන සිත, එයාට නිමිත්තක් ආ විට එයා නැගිටලා යන්නේ නැහැ. ඒ කරන දේ නතර කරලා එතන ම ඉඳ ගෙන මේ වක්ඛු ප්‍රසාදයට සිත යොමු කරනවා. යොමු කරන විට ප්‍රසාදය හරහා, ප්‍රසාදයෙන් එපිට තියෙන දේ පෙනෙනවා. දැන් අර ගේ මැද්දේ ඉන්න කෙනා ඉන්න තැන ඉඳලා නැගිටලා ගියේ නෑ. බලන්න දෙර ලඟට නැගිටලා යන්න ඕනෑ නෑ. ඉන්න තැන ඉඳලා දෙර පැත්තට හැරිලා දෙර දෙස බැලුවා. දෙර දෙස බලන විට දෙරට එපිටින් ඉන්න කෙනා ජේතවා. ඔන්න තුන් දෙනා පිළිවෙලට සකස් වෙන විට කියනවා, යමක් පෙනුණා කියලා මේ තුන් දෙනාගේ එකතුව. දෙර තියෙන්නත් ඕනෑ. දෙරට අපි යොමු වෙන්නත් ඕනෑ. අපි යොමු වූ විට දෙර ට එපිටින් ඉන්න කෙනා ජේතවා. මේ තුන් දෙනා එකතු වූ විට ඔන්න රූපයක්, කෙනෙක් ඉන්නවා කියලා ජේතවා. ඒ වගේ පින්වතුනි, අපට පුළුවන් කම තියෙන්න ඕනෑ මෙතැන දී ඒ වගේ ඇස කියන කාරණාව ට හිත යොමු වෙන්නත් ඕනෑ, ඇස කියන

කාරණාවට හිත යොමු වූ විට ඇසට එපිටින් තියෙන රූපයත් පෙනෙනවා. ඔන්න එතකොට ස්පර්ශයක් කියලා කියනවා. වක්කු සම්පස්සයක්.

එතකොට ‘එස්සඤ්ච පජානාති’ කියන විට ඔන්න ඔය විදිහට අපට දැන ගන්න පුළුවන් කම තියෙන්න ඕනෑ. මේ ස්පර්ශය කීවේ කුමකට ද? මෙන්න මේ ඇසට හිත යොමු වෙන්න පෙර ඇස කියන එක ඉපදිලා තිබුණා කියන්නේ නැහැ. එවිට මේ භවාංග මට්ටමේ හිත පවතින්නේ. එතැනට රූප ඡායාවක් ආ විට ඒ අනුසාරයෙන් එය උපකාරී කර ගෙන හිත ආයතනයන්ට යොමු කළා, හිත ආයතනයන්ට යොමු වෙන විටයි ඇස ඉපදුණේ කියලා දකින්න ඕනෑ. ඇස යම් වෙලාවක ඉපදුණා නම්, ඒ මොහොතෙ ම රූපය ජේතවා කියන කාරණාවත් දකින්න ඕනෑ. විදුරු දෙර දෙස බැලුව විට එපිටින් ඉන්න කෙනා ජේතවා මයි. එතකොට ඇස ඉපදුණා කියන්න තියෙන ලක්ෂණය තමයි පින්වතුනි, රූපයක් ජේත එක. එතකොට රූපයක් ඉපදුණා ජේතවා කියලා කියන එකේ ලක්ෂණය තමයි ඇස ඉපදුණා කියන එක. එතකොට ඇස උපකාරයී රූපය උපදින්නට. රූපය උපකාරයී ඇස උපදින්න. මේ දෙන්නා උපකාරයී හිත උපදින්න. එතකොට මෙන්න මේ තුන් දෙනාගේ එකතුව ‘තිණණං සංගති එස්සෝ’ කියලා කියන්නේ, මේ අවස්ථා ටික එකට සම්පූර්ණ වූ විටයි රූපයක් පෙනෙන්නේ, රූපයක් ගැටුණා කියන්නේ. ඔන්න දැන් කියනවා වක්කු සම්පස්සය ඉපදුණා කියලා. ඔන්න ඉපදුනොත්, ඒ ඉපදුණ වක්කු සම්පස්සයෙන් සැප හෝ දුක් හෝ උපේක්ෂා සහගත වේදනාවක් ඇති කරනවා මයි. සැප වේදනාව නොපැවැත්ම දුකයි. දුක් වේදනාව දුකයි. උපේක්ෂා වේදනාව විපරිණාම වන නිසා දුකයි. එහෙනම් ස්පර්ශය ඉපදුණා කියලා කියන්නේ දුකක් ඉපදුණා. ඒ නිසයි හම නැති එළඳෙනක් වගේ දකින්න කීවේ. එහෙනම් තමන්ට හොඳට තේරෙන්නට ඕනෑ ස්පර්ශ ආයතනයක් ඉපදුණා කියලා කියන්නේ හම නැති එළඳෙනක් වගේ කියන කාරණාව. එතකොට ඔය වගේම ඊළඟ දෙරටුවටත් - දැන් අර පුද්ගලයා දෙරටුව දෙස බලලා, ඒ රූපය දුටුවාට පසුව ආපහු තමන් පොත කියවන්න ගත්තා වගේ, ගේ මැද්දට වෙලා ඉඳ ගෙන පොත කියවනවා වගේ, භවාංග මට්ටමේ හිත පවතිනවා. එතකොට අනික් දෙරටුවකින් කෙනෙක් එනවා. එතකොට ඒ දෙරටුවටත් කවුද ආවා වගේ කියලා තේරෙනවා, ඔන්න පොත කියවන එක ටිකක් නතර කරනවා. නතර කරලා ඒ දෙරටුව දෙස බලනවා. ඔන්න ඒ දෙරටුවට එපිටින් ඉන්න කෙනා පෙනෙනවා.

එතකොට මෙතැන දී හොඳට බලන්න ඕනෑ, දෙරටුව හරහා බලන විට, මේ දෙරටුවේ තියෙන විදුරුවල වර්ණයක් තියෙනවා නම්, නිල් පාට හෝ රතු පාට, ඒ වර්ණය හරහා යි අපට ඉදිරියෙන් තියෙන රූපය පෙනෙන්නේ. ඒ වගේ මේ ප්‍රසාදයට යොමු වෙන විට, ප්‍රසාදයේ තියෙනවා නම් රූප ගෝචර වෙන්න පුළුවන් ලක්ෂණයක්, මට්ටමක්, දෑත් ඇසට ගෝචර වෙන මට්ටම ට කියනවා රූප කියලා. මේ ප්‍රසාදයට, සෝන ප්‍රසාදයට ගෝචර වෙන මට්ටමට කියනවා ශබ්දය කියලා. සාණ ප්‍රසාදයට ගෝචර වෙන මට්ටම ට කියනවා ගන්ධ කියලා. එතකොට දෑත් ඔන්න අනිත් ප්‍රසාදයට යොමු වුනා, හිත යොමු කළා, ඔන්න එතකොට මොකද කරන්නේ ශබ්දය කියන එකක් ඇහෙනවා. දෑත් අර පුද්ගලයා ගේ ඇතුළේ ඉඳ ගෙන, පොත බල බලා ඉන්න විට අනිත් ද්වාරය ඉස්සරහට කෙනෙක් ආවා, ආවා වගේ තේරුණා, කරන වැඩේ නතර කෙරුවා. ද්වාරාවර්ජන - ඒ දෙරටුවට ආවා කියලා තේරුණු පැත්ත බැලුවා. කනට, සෝන ප්‍රසාදයට තමයි හිත යොමු කළේ. ඔන්න ඒ ප්‍රසාදයට එපිටින් තියෙන රූපය හමු වුනා - ශබ්දය. ඒ කියන්නේ ඒ දෙරටුවට එපිටින් ඉන්න කෙනා පෙනුණා වගේ. එතකොට මේ වගේ හැම වෙලාවේ ම මේ දෙරටු හය දෙස ඔළුව උස්සලා බලනවා. එයින් එපිට ඉන්න කට්ටිය දෑන ගන්නවා. නැවත පොත කියවනවා. නැවත පොත කියව කියවා ඉඳලා කවුරු හරි ආ විට ආපු දෙස බලනවා. බලලා ආයෙත් පොත කියවනවා. ඔන්න ඔය සිද්ධිය වගේ සිද්ධියක් තමයි පින්වතුනි, අපේ ජීවිතවල තියෙන්නේ.

මේ දෙරටු හයත්, දෙරටු හය ගැන දැනුමත්, දෙරටු හය නිසා ඇති වන රූප බලලා ඇති වන වේදනාව කියන එකත්, පොත බලන වෙලාවේ දී නැහැ. අර ඒ ඒ දෙරටුවට සිහිය යොමු කළ විටයි දෙරටුව ගැන දැනුම ආවේ, දෙරටුව ඉපදුණා කියලා. එතකොටයි දෙරටු එපිටින් තියෙන රූපය දැක්කේ. එතකොටයි ඒ පිළිබඳ විදින්න පුළුවන් වූවේ. ඒ වගේ, මේ හවාංග මට්ටමේ සිත තියෙද්දී ප්‍රසාද ටික හඳලා තියෙනවා ගෙයි දෙරටු වගේ. ඒ වෙලාවේ දී මේ ස්පර්ශ ආයතන හය ඉපදිලා නැහැ, පින්වතුනි. ඒකට කියනවා ද්වාර විමුක්තිය කියලා. මේ දෙරටු එකක් වත් ඉපදිලා නැහැ. මෙහෙම තියෙන විට, ඒ ඒ ද්වාරය ඉදිරියට යම් රූපයක් ආ විට හවාංග මට්ටමේ සිතට දූනෙන විට, සිතෙන් කරන වැඩේ නතර කරලා, ඒ ඒ ද්වාරය පැත්තට යොමු වෙනවා. ඔන්න යොමු වන විට ඒ ද්වාරය ඉපදුණා කියන්නේ ඒ යොමු වීමත් එක්ක මයි. ඊට මෙහා, අර නිර්වින්දන එන්නකක් දුන් විට දන්නේ නෑ වගේ, ආයතනයක් ගැන දන්නේ නෑ -

සිහි නැති වෙලා වගේ තමයි හවාංග මට්ටම. හිත යොමු වීමත් එක්ක ම ඒ ආයතනයට (වක්බායතනයට) හිත යොමු කරන විට ම, එයින් ඉදිරියෙන් තියෙන රූපය ජේතවා, රූපය දකිනවා. ඒ රූපයක් දකින බවට කියනවා (වක්බු) විඤ්ඤාය කියලා. මෙන්න මේ වගේ පෙර පසු නැතිව තුන් දෙනා ම ඒ මොහොතෙ ම ඉපදුණ බවක් දකින්න ඕනෑ. ඔන්න ඒ විදියට තේරුණා ම තමයි පින්වතුනි, මේ ස්පර්ශය කියන එක අපට හොඳට පෙනෙන්නේ.

ස්පර්ශය කියන විට, ඒ ඒ අවස්ථාවට හද ගත් කරුණු තුනකින් අපි මේ ස්පර්ශය දකින්න ඕනෑ. මෙන්න මේ කාරණා තුනකින් ස්පර්ශය දකින විට - වක්බු සම්පස්ස, සෝත සම්පස්ස, ඝාණ සම්පස්ස, ජීවිතා සම්පස්ස ආදී - අපට තේරෙනවා යම් වේදනාවක් විදින්නේ අපි මේ ප්‍රත්‍ය ටික එකතු කරලා ය කියන කාරණාව. ඔන්න ඔතන දී 'එස්සඤ්ඤා පජානාති' කියන විට ස්පර්ශය කියලා යමක් වෙනවා නම් වෙන්නේ මෙහෙමයි නේද? වක්බු සම්පස්සය කියලා හට ගත්තේ මෙන්න මේකයි නේද කියන එක තේරෙන්නට ඕනෑ. මේ වගේ සෝත සම්පස්සය, ඝාණ සම්පස්ස, ජීවිතා සම්පස්ස, කාය සම්පස්ස, මනෝ සම්පස්ස කියන මේ ස්පර්ශ ආයතන හයම දකින්න ඕනෑ. ඒ තමන්ගේ හිත ආයතනවලට යොමු වීමත් සමග ම ආයතන ඉපදිලා, ස්පර්ශ වුනා. ස්පර්ශය කියන්නේ මෙන්න මේ වගේ අවස්ථාවක ඇති වන එකක් කියලා දකින්න ට ඕනෑ. එතකොට 'එස්සඤ්ඤා පජානාති' කියනවා. එතකොට මේ ස්පර්ශය කියන එක 'සළායතන පච්චයා එස්සො'. ඔන්න හොඳට දකින්න. සළායතනය නිසයි ස්පර්ශය වෙන්නේ. ඒ කියන්නේ මේ හිත, ආයතනයන්ට යොමු වූ නිසයි ස්පර්ශය හට ගත්තේ. අර දෙරටුව නිසා පුද්ගලයෙක් ගැටෙනවා වගේ - අර පොත කියව කියවා ඉන්න කෙනා දෙරටුව පැත්තට යොමු වූ නිසා, දෙරටුව නිසා පුද්ගලයෙක් දකින්න පුළුවන් වගේ කාරණාවක් දකින්න. ඇස නිසා, කණ නිසා, නාසය නිසා, දිව නිසා ස්පර්ශයක් ඇති වෙනවා - මේ හිත ද්වාරය වෙතයි යොමු කරන්නේ. ද්වාරයට යොමු කළ නිසයි දෙරටුවට ඉදිරියෙන් ඉන්න කෙනෙක් සිතට ස්පර්ශ වෙන්නේ. එතකොට 'එස්සඤ්ඤා පජානාති' කියන විට සළායතන නිසයි ස්පර්ශ වෙන්නේ කියන කාරණාව දන්නවා.

එතකොට 'එස්සනිරොධඤ්ඤා පජානාති' කියන විට මෙයා දන්නවා බැරි වෙලා වත් මේ හිත දෙරටුව පැත්තට යොමු නො වුනොත් කවුද ආවා වගේ කියලා තේරෙන විට, කවුරු ආවත් කමක් නෑ කියලා ගණන් ගන්නේ නැතිව තමන් පොත ම බල බලා හිටියොත්, තමන්ට ඒ

දෙරටුව ගැන දැනුමක් හෝ ඒ දෙරටුවේ ස්පර්ශ වීමක් එහෙම වෙනවා ද? එහෙම වෙන්නේ නෑ. ඒ වගේ අපට මේ ද්වාරය ඉදිරිපිට ට යම් අරමුණක් ආ විට, හොඳට සිහිය, නුවණ හවාංග මට්ටමට වැඩිලා තියෙනවා නම්, දැන දැක අපට නුවණින් තීරණය කරන්න පුළුවන් මට්ටම ට ඇවිල්ලා තියෙනවා නම්, මේ ද්වාරය අරමුණු නොකර, ඊට අනුව මෙනෙහි නොකර ඉන්න පුළුවන්. එතකොට මේ ද්වාරය උපදින්නේ නෑ. එතකොට මේ ද්වාරයට හිත බැස ගන්නේ නෑ. එහෙම වුනොත් මේ ස්පර්ශය නෑ. එතකොට ස්පර්ශ නිරෝධ වුනොත් වේදනාව නිරුද්ධ වෙනවා. එතකොට ස්පර්ශය නැති වුනොත් පින්වතුනි, නැති වුනේ කුමක් ද සැප වේදනා, දුක වේදනා, උපේක්ෂා වේදනා කියන තුන් වේදනාව. ඒ කියන්නේ දුක නැති වුනේ.

එහෙනම් ඒ නිසයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ 'එසසාඤ්ඤා පජානාති' කියන විට, ස්පර්ශය කියලා කියන්නේ මේ තුන් දෙනාගේ එකතුවයි කියලා දකින්නත් ඕනෑ. ඒවගේ ම ස්පර්ශ සමුදය දකින්න 'සළායතන පච්චයා එසෙසා' - මේ ආයතනයට හිත යොමු කරන නිසා, දෙරටුව දෙස හැරිලා බැලූ නිසා නේද ස්පර්ශය සිදු වුවේ. 'සළායතන පච්චයා එසෙසා, සළායතන නිරොධො එසස නිරොධා' - දෙරටුව දෙස බැලුවේ නැත්නම් මේ දෙරටුව ගැන දැනුම හෝ රූපයක් හෝ ලැබෙයි ද? ලැබෙන්නේ නෑ. ඒ වගේ මේ ද්වාරය ආවර්ජනා නො කළොත්, ආවර්ජනා නො කරන තත්ත්වයට පත් වුනොත් මේ කාරණාව ලැබෙන්නේ නෑ කියලා මෙන්න මේ 'සළායතන නිරොධො එසස නිරොධා' කියලා මෙන්න මේ ආයතන ටිකේ නිරෝධයෙන් ස්පර්ශ නිරෝධය දකින්න ඕනෑ. මෙතැන දී සළායතන නිරෝධය කියන විට පින්වතුනි, මරණින් පසුව තියෙන සිද්ධියක් එහෙම දකින්න එපා. දැන් අපි දක්කා අර හවාංග මට්ටමේ ඉන්න විට, නැත්නම් අර ගේ ඇතුළේ ඉන්න මනුස්සයා මේ දෙරටුවේ හයෙන් එකක් වත් ස්පර්ශ නො කර ජීවත් වෙනවා නේද. එතකොට ඒ දෙරටු හරහා පුද්ගලයන් ආපු බවට නිමිති තමන්ට දැන ගන්නට පුළුවන්. නමුත් කවුරු ආවත් ආවේ මෙහෙම කෙනෙක් නේද කියලා ඇතුළේ ඉඳලා තීරණය කරන්න පුළුවන් නුවණක් තිබුනොත්, මේ ද්වාරය හරහා බලන්නේ නැතිව, එතකොට මෙයාට ඒ දෙරටුවලින් එන ස්පර්ශය නෑ. තමන් ඉන්න තැන ඉඳලා විදින ස්පර්ශයක් විතරයි. ඉන්න තැන ඉඳලා පවතින ධර්මතාවයක් විතරයි.

අන්න ඒ වගේ මේ හවාංග මට්ටම කියලා කියන්නේ පුරාණ කර්ම ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත්ත විපාක ටිකක්. පූර්ව කර්ම ප්‍රත්‍යයෙන් හට

ගත්ත උප්පත්ති හවය. එතකොට එතන ඉඳ ගෙන මේ ආයතන ටික හරහා කුමන අරමුණක් ආවත්, ඒ එන හැම අරමුණකට ම නුවණ යොදලා, මේ උපදින හැම ධර්මයක් ම ආයතනවලට යොමු කළොත් පෙනෙනවා මිසක්, ආයතනවලට යොමු නො කළොත් පෙනෙන්නේ නෑ. ආයතනවලට යොමු වුනොත් පෙනෙනවා කියන්නේ ස්පර්ශ වෙනවා. ස්පර්ශ වුනොත් දුක නේද එන්නේ? එහෙනම් 'දුක උපදවා ගෙන දුක් විඳින්නේ කුමකට ද?' කියනවා වගේ තැනක නුවණකින් ආයතනවලට නැඹුරු වෙන්නේ නැතිව හිටියොත් පින්වතුනි, මේ ස්පර්ශය කියන එක හට ගන්නේ නැතිව ඉන්න පුළුවන්. මෙතැන දී ටිකක් ගැඹුරු ධර්මතාවයක් තියෙනවා. තව විශේෂ කරුණු කාරණා කියන්න බොහෝයි. නමුත් මේක ඊට කාලය නොවේ. මෙතැන දී මට මතක් කරන්න ඕනෑ වුනේ, මේ සළායතන නිරෝධය කියන විට, ස්පර්ශ නිරෝධය කියන විට, මේ සිහි ඇති ව, නුවණ ඇති ව මේ ආයතන නූපදවා ඉන්න පුළුවන් මානසික මට්ටමක් අපට ඇති කර ගන්න පුළුවන් දර්ශනයක් තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ කියලා. එහෙම නැත්නම් මරණින් පසුව මේ ආයතන ටික හැදෙන්නේ නෑ, එතකොට ස්පර්ශ වෙන්නේ නෑ කියන සිද්ධියක් එහෙම නොවේ. මොකද මේ ශාසනය මරණින් පසුව විමුක්තියක් පෙන්වන එකක් එහෙම නොවේ. මේ ජීවිතයේ දී ම ලබා ගන්නට, සාක්ෂාත් කර ගන්නට පුළුවන් විමුක්තියක් මේ ශාසනයේ පෙන්වන්නේ.

ඒ නිසා හොඳට දකින්න ඕනෑ පින්වතුනි, 'සළායතන පච්ඡයා එසෙසා' කියන තැන දී, මේ සළායතනයන්ට යොමු වීම නිසාමයි ස්පර්ශය කියන එක ඇති වෙන්නේ. ඒක ද හවාංග මට්ටමේ ඉඳලා අපි ම මේ ද්වාරය ආවර්ජනා කරලා, අපේ මේ සිතින් මයි අපි ආයතන ඒ ඒ මට්ටමට උපදවා ගන්නේ, ස්පර්ශය උපදවා ගන්නේ කියලා දකින්න ඕනෑ. එතකොට 'සළායතන නිරොධො එසෙස නිරොධා' කියන විට, ඒ ආයතනයන්ට අපේ සිහිය යොමු නො වුනොත් ස්පර්ශ ආයතනය ඉපදෙන්නේ නැති බවත් දකින්න ඕනෑ. එතකොට මේ ස්පර්ශය කියන්නේ මේ වගේ කාරණා තුනක්, (විශේෂයෙන් ම මේ ආයතන) නිසයි ඇති වන්නේ. ආයතන නැති වෙන විට ස්පර්ශය නැති වෙනවා. ස්පර්ශය කියලා කියන්නෙ හම නැති එළඳෙනක් වගේ කියන මෙන්න මේ සියල්ල තේරුම් ගන්න ඕනෑ 'එසෙසැඤ්ච පජානාති' කියන විට. ඒ විතරක් නොවේ 'එසෙසැඤ්ච පජානාති' කියන විට පින්වතුනි, දකින්න ඕනෑ ස්පර්ශය තියෙන විට අනිවාර්යයෙන් ම වේදනාව ඇති වෙනවා මයි. වේදනාව

ඇති වුනොත්, සැප වේදනාවේ පැවැත්මට තණ්හාවයි, දුක් වේදනාවේ නො පැවැත්මට තණ්හාවයි උපදිනවා. තණ්හාව තිබුනොත් උපාදනය වෙනවා මයි. උපාදනය ඇති වුනොත් හවය ඇති වෙනවා මයි. හවය ඇති වුනොත් ජරා මරණ සෝක පරිදේව දුක්ඛ දෝමනස්ස ඇති වෙනවා මයි. එහෙනම් ස්පර්ශායතන හම නැති එළඳෙනක් වගේ වර්තමානයේ ස්පර්ශය දුකක් ය කියලා දකින්න ඕනෑ. මේ දුක උපයෝගී කර ගෙන මතු සංසාරයේ දීත් ජරා මරණ දුක් උපදවන ධර්මයක් මේ ස්පර්ශය කියන්නේ කියන නුවණත් ඕනෑ. මෙන්න මේ ධර්මතා දෙකෙන් ම දකින්න ඕනෑ - 'එසසුඤ්ච පජානාති' කියන විට දිට්ඨධම්ම සහ සම්පරායික වශයෙන් දුක් උපදවන ධර්මයක් නේද ස්පර්ශය කියන්නේ කියලා තේරුම් ගන්න ඕනෑ.

මෙන්න මේ විදිහට තේරුම් ගත් විට පින්වතුනි, අපට තේරෙනවා මේ ස්පර්ශායතන හයේ පැවැත්ම තමයි තුන් ලෝකයේ ම පැවැත්ම කියලා. කාම භූමිය කියලා යමක් තියෙනවා නම්, මේ ස්පර්ශායතන හය තුළයි තියෙන්නේ. රූප භූමිය කියලා යමක් තියෙනවා නම්, මේ ස්පර්ශායතන හය තුළ - ඒ කියන්නේ මේ ස්පර්ශායතන හයෙන් ස්පර්ශායතන තුනක් එතැන තියෙනවා. අරූප භූමිය කියලා කියනවා නම්, මේ ස්පර්ශ ආයතන හයෙන් එකක් මයි - මනෝ සම්පස්ස ආයතනය එහි තියෙනවා. මේ ස්පර්ශ ආයතන හය කියලා කියනවා නම් පින්වතුනි, තුන් භූමිය කියලා කියන්නේ ද එතැන මයි. එහෙනම් තුන් භූමිය කීවේ ස්පර්ශ ආයතන හයට නම්, ස්පර්ශායතන කියන්නේ හම නැති එළඳෙනක් නම්, තුන් භූමිය කියන්නේ හම නැති එළඳෙනක් වගේ කියන එක නුවණට එන්න ඕනෑ. මේ තුන් භූමිය තුළ කුමන තැනක හිටියත්, කුමන ආත්ම භාවයක් ලබාගෙන හිටියත් අපි නො දන්නවා වුනාට, අපි නො දකිනවා වුනාට, ඒ හැම තැනකින් ම දුකක් ම අපි විඳලා තියෙනවා. දුකක් ම අපි විඳිනවා මිසක්, කිසි දිනක ඒ තුළින් සැපයක් විඳින්නේ නෑ, සැපයක් ලැබෙන්නේ නෑ කියන කාරණාවත් තේරුම් කර ගන්නට ඕනෑ. එතකොට මෙතැන දී 'එසසුඤ්ච පජානාති' කියන විට ඔන්න ඔය විස්තර ටික අපි තේරුම් ගෙන තියෙන්නට ඕනෑ.

දැන් ඊට පසුව බලන්න, අපි 'එසසුඤ්ච පජානාති' කියන විට මතක් කළා, පෙන්නුවා 'සළායතන පච්චයා එසෙසා'. එතකොට සළායතනයේ ඇති වීමෙන් ස්පර්ශය ඇති වෙනවා. ඒ කාරණාව අර ඉස්සර වෙලා කියපු උපමාවෙන් දකින්න. ඒ ඒ ආයතනයට යොමු වුනු නිසයි ස්පර්ශය කියලා කියන්නේ. ඇසට යොමු වුනොත් වක්ඛු සම්පස්සය, කණට හිත

යොමු කළොත් සෝත සම්ඵස්සය, නාසයට හිත යොමු කළොත් ඝාණ සම්ඵස්සය, දිවට හිත යොමු කළොත් ජ්විතා සම්ඵස්සය, කයට හිත යොමු කළොත් කාය සම්ඵස්සය, මනසට හිත යොමු කළොත් මනෝ සම්ඵස්සය. එතකොට ඒ ඒ ආයතනයට ද්වාරාවච්ඡන, ඒ ඒ ද්වාරය අරමුණු කළොත් විතරයි ස්පර්ශය කියන එක ඇති වෙන්නේ.

එතකොට ඒ නිසා දකින්න ඕනෑ මේ ස්පර්ශයට හේතුව ආයතන මයි කියලා. එතකොට ඇස ආවර්ජනා නො කළොත් වක්ඛු සම්ඵස්සය නෑ. කණ ආවර්ජනා නො කළොත්, සෝත ද්වාරය ආවර්ජනා නො කළොත්, සෝත සම්ඵස්සය නෑ. ඝාණ ද්වාරය ආවර්ජනා නො කළොත් ඝාණ සම්ඵස්සය නෑ. ජ්විතා ද්වාරය ආවර්ජනා නො කළොත් ජ්විතා සම්ඵස්සය නෑ. කාය ද්වාරය ආවර්ජනා නො කළොත් කාය සම්ඵස්සය නෑ. මනෝ ද්වාරය ආවර්ජනා නො කළොත් මනෝ සම්ඵස්සය නෑ. එහෙත්ම ඒ ඒ ද්වාරයට මනස යොමු වුනේ නැත්නම්, මේවා අරමුණු නො කළොත්, අපට ඒ ඒ ස්පර්ශය නැති වෙනවා. එතකොට මේ 'අයමෙව අරියො අධ්මංගිකො මග්ගො එස්ස නිරොධගාමිණි පටිපදු'. මේ ස්පර්ශය නැති කරන්න තියෙන ප්‍රතිපදාව තමයි, කුමක් ද මේ ආයඨී අෂ්ටාංගික මාර්ගය.

එතකොට පින්වතුනි, මෙතැන දී අපට මේ සම්මා දිට්ඨිය හැටියට දකින්න වෙන්නේ කුමක් ද, මේ ස්පර්ශය කියන කාරණාව මේ මේ හේතු ටික නිසා අවස්ථාවට හැඳෙනවා. එවිට මේ වේදනාවක් ඇති වෙනවා. ඒ හේතු ටික වෙන් වෙන විට ස්පර්ශය නැති වෙනවා. ස්පර්ශය නැති වෙන විට මේ වේදනාව නැති වෙනවා කියලා ගත්තොත්, මේ වේදනාවට තියෙන තණ්හාව නැති කළොත්, තණ්හා නැති වීමෙන් උපාදනය නැති වෙලා, භවය නැති වෙලා, ජාති නැති වෙනවා කියලා කීවේ ආපඤ්ඤා මේ වගේ ස්පර්ශායතන හැඳෙන්න තියෙන හේතු ටික නැති වෙනවා. කොහොමද ඒක අපි බලන්නට ඕනෑ? කොහොමද ඒක අපි දකින්න ඕනෑ? එතැන දී මේ කාරණාව මෙන්ම මේ විදිහට දකින්න උපමාවකින්.

පින්වතුනි, දැන් හේතුවල දහම දකින විට, ඇසත්, රූපයත්, වක්ඛු විඤ්ඤායත්, මේ තුන් දෙකාගේ එකතුවට කියනවා ස්පර්ශය කියලා. ඊට පසුව ස්පර්ශය කියන හේතු ටික නිසා ඇති වන ඵලය තමයි වේදනාව. දැන් මේ වේදනාවේ අනිත්‍යතාවය පෙන්නන්නටයි මේ ස්පර්ශය ගැන විශේෂයෙන් දක්වන්නට හේතු වුනේ. අන්න ඒ ස්වභාවය ම දකින්න ඕනෑ, සම්මා දිට්ඨිය කියන විට මෙතැන දී. සම්මා දිට්ඨිය කියන විට

හේතුඵල දහම පෙනෙන්නට ඕනෑ, මේ ස්පර්ශායතන හරහා, ස්පර්ශායතන නැමති හේතුව නිසා වේදනාව නැමති ඵලයක් උපදිනවා. ස්පර්ශය නැමති මේ හේතුව නැති වන විට මේ වේදනාව නැමති ඵලය නැති වෙනවා කියලා දකින්න ඕනෑ. එතැන දී මම උපමාවක් කළොත් බාහිර තියෙන හිරු එළියයි, ගසකුයි, පොළොවයි නිසා ඡායාවක් ඇති වෙනවා නම්, දැන් හොඳට බලන්න ගහයි, හිරු එළියයි, පොළොවයි නිසා ඡායාවක් ඇති වෙනවා නම්. දැන් ඡායාව කියලා කියන්නේ ගහ නොවේ. ඡායාව කියලා කියන්නේ පොළොව නොවේ. ඡායාව කියලා කියන්නේ හිරු එළිය නොවේ. මේ හේතු තුන් දෙනා ම නොවේ. හේතු එකක් එකකුත් නොවේ. හේතු ටික නැතිවත් නොවේ. ගහ හෝ නැතිව ඡායාවක් නෑ. පොළොව හෝ නැතිව ඡායාවක් නෑ. හිරු එළිය හෝ නැතිව ඡායාවක් නෑ. ඔක්කොම ටික නැති වුනොත් ඡායාව නැති වෙනවා. එකක් නැති වුනත් ඡායාව නැති වෙනවා. දැන් ඡායාව කියන්නේ ඔක්කොම ටිකත් නොවේ. එකකුත් නොවේ. මේ හේතුව නිසාම හට ගත්ත ඵලයක්. ඒ හේතු තුනෙන් එකක් හෝ නැති වෙන විට ඡායාව නැමති ඵලය නැති වෙනවා.

ඒ වගේ ඇස කියන එක හේතුවක්. රූපය එක හේතුවක්. වක්ඛු විඥානය එක හේතුවක්. මේ හේතු තුන් දෙනාගේ එකට එකතු වීමේ ඵලය තමයි ස්පර්ශය කියලා කියන්නේ. මේ හේතු තුන් දෙනාගේ එකට එකතු වූ තැනට කියනවා ස්පර්ශය කියලා. මේ ස්පර්ශය නැමති හේතුවේ ඵලය තමයි, වේදනාව. එතකොට මේ වේදනාව කියන එක පින්වතුනි, 'එසසඤ්ඤා පජානාති' කියන විට අපි විඳින සැප වේදනාවක් හෝ දුක් වේදනාවක් හෝ උපේක්ෂා වේදනාවක් තියෙනවා නම්, මේ වේදනාව ඇසට අයිතියි කියලා දකින්න එපා. මේ වේදනාව පෙනෙන රූපයට අයිතියි කියලා දකින්න එපා. මේ වේදනාව හිතට අයිතියි කියලා දකින්න එපා. මේ වේදනාව සිත වත්, රූපය වත්, නොවේ මේක වෛතසිකයක්. එතකොට මේ හේතු ටික නිසා ඉපදුණා, මේ හේතු ටික නැති වෙන විට නැති වෙනවා කියන නුවණ එන්නට ඕනෑ. අර උපමාව වගේ - හිරු එළිය හෝ පොළොව හෝ ගහ කියන හේතු තුනෙන් එකක් නැති වෙන විට ඡායාව නැති වෙනවා. ඒ හිරු එළියත් ගසත් පොළොවත් වගේ තමයි ඇසත්, රූපයත්, වක්ඛු විඥායත්. ඒ නිසා හට ගත්ත ඡායාව වගේ දකින්න මේ වේදනාව. එතකොට ඒ වේදනාව කියන්නේ අර හේතු තුනෙන් එකක් වත් නොවේ, හේතු තුනත් නොවේ, හේතු තුන නැතිවත් නොවේ. මේ හේතු තුනෙන් එකක් හරි නැති වෙන විට මේ වේදනාව

නැමති ඡායාවත් නැති වෙනවා. මෙන්න මේ විදියට නුවණින් මෙනෙහි කරලා බලන්නට ඕනෑ හේතුළල දහම.

මෙන්න මේ විදියට ස්පර්ශය අරඹයා හේතුළල දහම ගැන බලන විට, මේ හේතුව නැති වෙන විට මේ වේදනාව නැමති ඵලය නැති වෙනවා කියලා දකින විට, එවිට මෙන්න මේ වේදනාවේ අනිත්‍යය දකිනවා. එවිට සැප වේදනාවේ ඇලෙන්නෙ නෑ. දුක් වේදනාවේ ගැටෙන්නෙ නෑ. උපේක්ෂා වේදනාවේ ධවටෙන්නෙ නෑ. සැප වේදනාවේ ඇලුනොත් රාගය ඇති වෙනවා. දුක් වේදනාවේ ඇලුනොත් පටිසය ඇති වෙනවා. උපේක්ෂා වේදනාවේ ධවටුනොත් අවිද්‍යාව, මෝහය ඇති වෙනවා. සැප, දුක්, උපේක්ෂා කියන තුන් වේදනාවෙන් රාග, ද්වේෂ, මෝහ යි ඇතිවෙන්නෙ. මේ හේතුළල දහම දකින විට සැප වේදනාවෙන් අනිත්‍යය දකිනවා. දුක් වේදනාවෙන් අනිත්‍යය දකිනවා. උපේක්ෂා වේදනාවෙන් අනිත්‍යය දකිනවා. එයා සැප වේදනාවේ අනිත්‍යය දකින නිසා රාගානුසය අත හැරෙනවා. දුක් වේදනාවේ අනිත්‍යය දකින නිසා පටිසානුසය අත හැරෙනවා. උපේක්ෂා වේදනාවේ අනිත්‍යය දකින නිසා අවිද්‍යානුසය (මෝහය) අත හැරෙනවා. රාග, ද්වේෂ, මෝහ දුරු වෙනවා. එතකොට රාග, ද්වේෂ, මෝහ දුරු වුනා කියන්නේ කර්ම ක්ෂය වුනා. කර්ම ක්ෂය වූ විට දුක් ක්ෂය වෙනවා. ඒ කියන්නේ, මේ විදියට අනිත්‍ය, දකින විට ඒ වේදනාවෙ තණ්හාව නැති වෙලා, උපාදනය නැති වෙලා, භවය නැති වෙලා, 'ජරා මරණ සෝක පරිදේව දුක්ඛ දෝමනස්ස උපායාසා නිරුප්ඤ්ඤානි' කියන මෙන්න මේ නිරෝධය සාක්ෂාත් කර ගන්න පුළුවන් කියන තැනකට තමන්ගෙ මනස යොමු වෙනවා.

මෙන්න මේ විදියට අපට මේ ස්පර්ශය කියන කාරණාව පින්වතුනි, තේරෙන්න ඕනෑ. වේදනාවේ කලකිරීම යම් දවසක ඇති වෙනවා නම් ඇති කර ගන්නට මේ ස්පර්ශයේ අනිත්‍යතාවය පෙනෙන්නට ඕනෑ. ස්පර්ශයේ අනිත්‍යතාවය නිසාම වේදනාව අනිත්‍යයි කියන නුවණ ඇති වෙන්න ඕනෑ. එතකොට ස්පර්ශයේ අනිත්‍යතාවය පෙනෙන්න නම් අපි ආයතනවල අනිත්‍යතාවය ගැන දැන ගන්නට ඕනෑ. 'සළායතන පච්චයා එසෙසා' කියන්නේ මේ ආයතන වලට යොමු වූ විට මයි ස්පර්ශය වෙන්නෙ. ආයතනයට යොමු වීම අත හැරෙන විට ස්පර්ශය බිඳෙනවා. ස්පර්ශය අවස්ථාවට නම් හට ගන්නෙ ඒ වෙලාවටයි වේදනාව හට ගන්නේ. ස්පර්ශය ඒ මොහොතෙ ම බිඳෙන විට වේදනාවත් බිඳෙනවා කියලා, මෙන්න මේ වේදනාවේ අනිත්‍යය දකිනවා. මේ තුන්

ආකාර වේදනාවේ රස විඳ ගැනීම අනුව බලන කෙනාට කියනවා තණ්හාව වැඩෙනවා - තණ්හාව ඇති කල්හි උපාදනය වෙනවා. තුන් ආකාර වේදනාවේ රස විඳ ගැනීම අනුව බලන්නේ නැති නම් එතකොට කියනවා තණ්හාව නෑ - තණ්හාව නැත්නම් උපාදනය නෑ කියලා පෙන්නවා. මේ ස්පර්ශය ගැන පෙන්න දහම් පරියාය තව නුවණින් අපට බලන්නට කරුණු කාරණා තියෙනවා. ඒවා තව දුරටත් අධ්‍යයනය කරන්නට ඕනෑ. මේ ස්පර්ශ නිරෝධය මරණින් පසුව නොවේ මේ ජීවිතයේ ම සාක්ෂාත් කටයුත්තක්, අත් විඳිය යුත්තක් කියලා, ඒ පිළිබඳ අනුමාන දක්මක් වත් මේ පින්වතුන් ඇති කර ගන්න ඕනෑ. ඒ සඳහා මේ දේශනාව හේතු උපනිශ්‍රය වේවා කියන අදහස ඇති කර ගන්න.

එතකොට එද සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ මේ විදියට මේ පරියාය දේශනා කරලා ‘යතො ඛො ආවුසො, අරියසාවකො ඒවං. එස්සඤ්ච පජානාති, ඒවං. එස්සසමුදයඤ්ච පජානාති, ඒවං. එස්සනිරෝධඤ්ච පජානාති, ඒවං. එස්සනිරෝධගාමිනි පටිපදඤ්ච පජානාති’ - “ඇවැත්නි, යම් කලෙක පටන් ග්‍රැතවත් ආයඝ්‍රාවක තෙමේ මෙසේ ස්පර්ශය දන්නවා නම්, ස්පර්ශ සමුදය දන්නවා නම්, ස්පර්ශ නිරෝධය දන්නවා නම්, ස්පර්ශ නිරෝධ ගාමිණි පටිපදාව දන්නවා නම්, ‘සො සඛ්ඛසො රාගානුසයං පහාය පටිසානුසයං පටිවිනොදෙඤා’, ඒ කෙනා සියලුම ආකාර රාගානුසය නැති කරලා, ‘පටිසානුසයං පටිවිනොදෙඤා’, ගැටෙන පටිස ස්වභාවය සම්පූර්ණ දුරු කරලා, ‘අසමීති දිට්ඨිමානානුසයං සමුහනිකා’, මම වෙමි යන දැකීම හා මානය සහමුලින්ම නසලා, ‘අවිජ්ජං පහාය විජ්ජං උප්පාදෙඤා’, අවිද්‍යාව දුරු කරලා විද්‍යාව උපදවා ගෙන, ‘දිට්ඨිවිධමෙම දුක්ඛස්සනකරො හොති’, මෙලොව ම සියලුම දුක්ඛ අවසන් කරනවා” කියලා සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ එද දේශනා කළා. ඒ දේශනාව ඒ හික්ෂුත් වහන්සේලා සතුටින් අනුමෝදන් වුනා. මේ පින්වතුන් ද මේ සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ අප කෙරෙහි අනුකම්පාවෙන් සසර දුක් ගිනි නිවීම පිණිස දේශනා කළ බුදුරජාණන් වහන්සේ ගේ දහම් පරියායේ පිහිටලා, මේ ස්පර්ශය පිළිබඳ පවතින පරියාය ඉගෙන ගෙන මේ දුක් සහගත සසරින් එතෙර වෙන්න උත්සාහවත් වෙත්වා කියලා අදහසක් ඇති කර ගන්න.

සාදු ! සාදු !! සාදු !!!

එස්ස වාරය නිමා විය.

සමාජයායන වාරය

නමොනසා භගවතො අරහතො සමමා සමබුද්ධාසා

යථො ඛො ආවුසො අරියසාවකො සමායනනඤ්ච පජානාති. සමායනනසමුදයඤ්ච පජානාති. සමායනනනිරොධඤ්ච පජානාති. සමායනනනිරොධගාමිනී පටිපදඤ්ච පජානාති. එතතාවතාපි ඛො ආවුසො අරියසාවකො සමමාදිට්ඨි හොති. උජ්ජගතාසා දිට්ඨි ධමෙම අවෙච්චසාසාදෙන සමනනාගතො ආගතො ඉමං සද්ධමං'ති.

ධර්මශ්‍රවණාභිලාශී ශ්‍රද්ධා බුධි සම්පන්න කාරුණික පින්වතුනි, මේ පින්වත් පිරිස දැන් මේ සුදුනම් වෙන්නේ සසර දුක්ඛිනි නිවීම පිණිස ලොචතුරා බුදුරජාණන් වහන්සේ අපි කෙරෙහි අනුකම්පාවෙන් දේශනා කළ සද්ධර්මය බිඳක් ශ්‍රවණය කරන්නට. ඒ නිසා හැම දෙනා ම තුණුරුවන් කෙරෙහි අනන්ත වූ අප්‍රමාණ වූ ගෞරව ආදරය ඇති කර ගෙන බොහොම ශ්‍රද්ධාවෙන් මේ අවස්ථාවේ දී 'මට මේ ධර්මය අවබෝධ කර ගන්න ලැබේවා' යි කියන කළණ සිත් ඇති ව මේ මොහොතේ දී මේ ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්න. පින්වතුනි, මේ දීර්ඝ සංසාරයේ අපට ගොඩක් කල් ඒ මේ අත දුවන්නට සැරිසරන්නට වූවේ මේ ධර්මය අවබෝධ කර නො ගැනීම නිසයි. ඒ නිසා බොහෝම උචමනාවෙන් බොහෝම ශ්‍රද්ධාවෙන් මේ ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්නට ඕන.

එද සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ හික්ෂුන් වහන්සේලාට ඒ ස්පර්ශය ගැන කියන දහම් පරියාය දේශනය කළාට පසුව ඒ හික්ෂුන් වහන්සේලා සතුටු වෙලා අනුමෝදන් වෙලා සතුවත් සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේගෙන් ප්‍රශ්නයක් අහනවා, "ඇවැත්නි, සාරිපුත්‍රයන් වහන්ස, ශ්‍රාවකයන්ගේ සම්මා දිට්ඨිය ඇතිවීම පිණිස, ධර්මයේ ගුණ දන පැහැදීමෙන් යුක්ත වීම පිණිස, දෘෂ්ඨිය සෘජු කර ගැනීමට තවත් ක්‍රමයක් තියෙනවා ද?" කියලා ඒ අවස්ථාවේ දී සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා "ඇවැත්නි, තවත් ක්‍රමයක් පනවන්නට පුළුවන් තවත් ක්‍රමයක් තියෙනවා කියලා - යථො ඛො ආවුසො අරියසාවකො සමායනනඤ්ච පජානාති..... - ඇවැත්නි, යම් කලෙක පටන් මේ ආයඤ්චාක තෙමේ ආයතන හය දන්නවා නම්, ආයතන හයේ ඇතිවීමත් දන්නවා නම්, ආයතන හයේ නැතිවීමත් දන්නවා නම්, ආයතන හය නැති කරන පටිපදාවත් දන්නවා නම්, ඇවැත්නි, මෙපමණකින් ආයඤ්චාක තෙමේ සම්මා දිට්ඨිය ඇත්තෙක් වෙනවා ඔහුගේ දැකීම සෘජු බවට පත්

වුනා වෙනවා. ධර්මයේ ගුණ දැන පැහැදීමෙන් යුක්ත වුන මේ ශාසනයට ආපු කෙනෙක් හැටියට කියන්නට පුළුවන්” කියලා පෙන්නලා දුන්නා.

පෙන්නලා සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ අහනවා “ඇවැත්නි, සළායතන කියන්නේ කුමක් ද, සළායතන ඇතිවෙන්නට හේතු කාරණා මොනවා ද, කුමන හේතු කාරණාවක් නැති වන විට ද සළායතන නැති වන්නේ, සළායතන නැති කරන මාර්ගය කුමක් ද?” කියලා. ඒ වෙලාවේ දී සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ ම උත්තර දෙනවා, “ඇවැත්නි, මේ චක්ඛායතනං, සොත්ථායතනං, සාණායතනං, ජීවිතායතනං, කායායතනං, මනායතනං - මෙන්න මේ ආයතන හයටයි සළායතන කියන්නේ” කියලා. එතකොට වක්ඛු නැමති ආයතනය, ඒවගේ ම සෝත නැමති ආයතනය, ඝාණ නැමති ආයතනය, ජීවිතා නැමති ආයතනය, කාය නැමති ආයතනය, මන නැමති ආයතනය, මෙන්න මේ ආයතන ටික පෙන්වුවා සළායතන කියලා. නාමරූපසමුදයා සළායතනසමුදයො - මේ නාමරූපයේ ඇති වීමෙන් සළායතන ඇතිවෙනවා. නාමරූප නිරුද්ධ වෙන විට සළායතන නිරුද්ධ වෙනවා. මේ ආයතන අෂ්ටාංගික මාර්ගය ම සළායතන නිරෝධ කරන මගයි කියලා පෙන්වුවා.

දැන් මෙතැන දී මේ කාරණා ටික තේරුනොත්, දිවියි සම්පන්න පුද්ගලයෙක් බවට පත් වෙන්න පුළුවන්. පින්වතුනි, මේ දීර්ඝ සංසාරයේ බොහෝ කාලයක් අපි ආවේ මේ ඇස, දිව, කන, නාසය, ශරීරය, මනස කියන මෙන්න මේ ආයතන ටික නො දන්නා කම නිසා. පින්වතුනි, මේ හැම ක්ලේශයක් ම, හැම ධර්මතාවයක් ම මේ එකට එකතු වෙලා ගොනු වෙලා පවතින්නේ මෙන්න මේ ආයතන පිළිබඳ ව නො දන්නවා නො දකිනවා කියන කාරණාව තුළ.

එතකොට සළායතනඤ්ච පජානාති කියන විට ඇස දන්නවා නම්, කන දන්නවා නම්, නාසය දන්නවා නම්, දිව දන්නවා නම්, ශරීරය දන්නවා නම්, මනස දන්නවා නම් කියන මේ කාරණාවේ දී කොහොම දන්නවා නම්, කොහොම දකිනවා නම් ද කියන කාරණාව අපි තේරුම් කර ගන්න ඕන. එතකොට එතන දී මේ අපි දන්න මට්ටම සිහි කර නො ගත යුතුයි. අප දන්න මට්ටම මේ කියන කාරණාව වුනා නම් අපිත් දිවියි සම්පන්න පුද්ගලයෝ වෙනවා, මේ හැම කෙනෙක් ම මේ සසර දුකින් අත මිදිවි අය වෙනවා. නමුත් මෙතැන දී සළායතනඤ්ච පජානාති කියන විට, මේ ආයතන හය දන්නවා කියන විට, පින්වතුනි, ඒකේ තියෙනවා නුවණින් දකින්නට ඕන විශේෂ කාරණා රාශියක් ම.

මේ කොහොම දන්නා වූ කොහොම දකිනා වූ කෙනා ද සමාජයායන දැන ගන්නවා යි කියන්නේ කියලා තේරුම් ගන්න ඕනෑ. විශේෂයෙන්ම වක්කු, සෝත, සාණ, ජිවිතා, කාය, මන කියන මෙන්න මේ ආයතන ටික තමයි අපේ ජීවිතයේ පැවැත්ම වෙලා තියෙන්නේ. ඔය ටික ඇසුරු කර ගෙන තමයි හැම වෙලාවේ ම හැම ධර්මතාවයක් ම මේ ජීවිතය මුළුල්ලේ ම සිද්ධ වෙන්නේ. එතකොට මෙන්න මේ ආයතන වල යථා ස්වභාවය අපට පැහැදිලි කර ගන්න පුළුවන් වුනොත්, පින්වතුනි, අපට මේ සසර ගමන ඒ තරම් දුර යන්නට වෙන්නේ නෑ. ඒ නිසා මෙතැන දී සමාජයායනඤ්ච පජානාති කියන විට මේ ආයතන දැන ගන්නවා කියන කාරණාව කොහොමද කරන්නේ කියන කාරණාව අපි තේරුම් කර ගන්න ඕන.

මෙතැන දී අපි කෙනා කෙනාට ආවේණික වූ කෙනා කෙනා දන්න මට්ටම සිහි කර ගන්නේ නැතිව බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ආයතන ගැන දේශනා කළේ කොහොමද යන කාරණාව ම සිහිපත් කර ගන්නට උත්සාහවත් වෙන්නට ඕන. ඔහු දී අපට හොඳ දහම් කාරණාවක් තියෙනවා උපසම්භිදමගේග ඥානතාවල තෙසැත්තැ ඥායේදි 15 වෙනි ඥාය වූ අජ්ඣාත්ත වචන්ථානෙ පඤ්ඤ වත්ථුනානත්තෙ ඤාණං කියන තැන. ආධ්‍යාත්මික ධර්මයන් වචස්ථාපනය කරනවා කුමක් ද මේ වස්තු නානත්වය ගැන ඇති කර ගන්නා වූ නුවණක් ගැන. එතැන දී බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මේ ඇස, කන, දිව, නාසය, ශරීරය කියන ටික ගැන දැන ගන්න කාරණාවක්. කුමක් ද? වක්කු, ඇස කියන එක අජ්ඣාත්තං වචන්ථෙති ඇස කියන එක ආධ්‍යාත්මික ධර්මයක් කියලා දකින්න.

එතකොට සෝතං අජ්ඣාත්තං වචන්ථෙති - කන ආධ්‍යාත්මික ධර්මයක්. දිව, කන, මනස ආධ්‍යාත්මික ධර්මයක් කියලා දකින්න කියලා. එතකොට මෙන්න මේ ඇස, කන, දිව, නාසය, ශරීරය ආධ්‍යාත්මික ධර්මයක් කියලා දකින්න පුළුවන්. ඒවගේ ම ඇස කියන එක අවිජ්ජා සම්භූතං අවිද්‍යාවෙන් හට ගත් එකක් කියලා දකින්න කම්ම සම්භූතං කර්මයෙන් හට ගත් එකක් කියලා දකින්න. තණ්හා සම්භූතං තණ්හාවෙන් හට ගත් එකක් කියලා දකින්න. ආහාර සම්භූතං ආහාරයෙන් හට ගත් එකක් කියලා දකින්න. කියලා මෙන්න මේ ඇස කියන එක අවිද්‍යාවෙන් කර්මයෙන් තණ්හාවෙන් ආහාරයෙන් හට ගත් එකක් කියලා දකින්නත් පෙන්වුවා.

ඒ ඇස වගේම තමයි කන, දිව, නාසය, ශරීරයත් මේ අවිද්‍යා කර්ම තණ්හා ආභාරයෙන් හට ගත්ත දෙයක් කියලා දකින්න ඕන කියලා පෙන්වුවා. ඊට පසුව පෙන්වුවා අනුත්වා සම්භූතං හුත්වා න භවිස්සති ඇස කියන එක පෙර නො තිබීම හට ගෙන ඉතිරි නැතිව ම නැති වෙන එකක් කියලා කියන කාරණාව දකින්න කියලාත් පෙන්වුවා. ඇස කියන පෙර නො තිබීම හට ගෙන ඉතිරි නැතිව නැති වෙන එකක් කියලා දකින්නත් ඕන.

මෙන්න මේ හරහා අපි අපේ දහම් පර්යේෂණය පොඩ්ඩක් පවත්වමු. එතකොට මෙතැන දී අපි ඉස්සෙල්ලා ම තේරුම් කර ගන්නට ඕන වක්ඛායතනය, සෝතායතනය, සාණායතනය කියලා කියනවා - ඇයි ආයතන කියලා කියන්නේ. අයදුනත්තො ආයතනත්තො, ආකරත්තො ආයතනත්තො කියලා ධර්මයේ සඳහන් වෙනවා. ආකරත්තො ආයතනත්තො - ස්වර්ණාකර රතනාකර ආදී ඒ ආකර වලින් නැවත නැවතත් වස්තූන් උපදිනවා වගේ, අයදුනත්තො ආයතනත්තො - යම් රජයකට නැවත නැවතත් අයබදු එකතු කරනවා වගේ, නැවත නැවතත් වස්තූන් උපදවන නිසා නැවත නැවතත් චිත්ත චෛතසික ධර්මයන් උපදවන නිසා මේවාට කියනවා ආයතනයි කියලා. එතකොට ආයතනයි කීවේ නැවත නැවතත් උපදවන අර්ථයෙන්. එතකොට ඇසට වක්ඛායතනය කියලා කියන්නේ නැවත නැවතත් චිත්ත චෛතසික උපදවන නිසා. නැවත නැවතත් චිත්ත චෛතසික ධර්ම උපදවන නිසා කනට සෝතායතනය කියනවා. මේ වගේ නාසය, දිව, ශරීරයට මනසට ආයතන කියනවා නැවත නැවතත් උපදවන අර්ථයෙන්.

එතකොට මෙතැන දී මේ ආයතන වික දකින්න කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වුවා පෙර නො තිබීම හට ගෙන ඉතුරු නැතිව නැති වන ධර්මතාවයක් හැටියට. එතකොට මෙන්න මේ කාරණාව දෙස අපේ අවධානය යොමු වෙන්නට ඕන. ඇයි අද දවසේ අපේ මනස දෙස බැලුවොත්, ඉඳ ගෙන හිටියත්, නිද ගෙන හිටියත්, ඇවිදීමින් සිටියත්, හිට ගෙන හිටියත්, හතර ඉරියව්වේ ම පවතින ඇසක් තියෙනවා කියන කාරණාවයි අපට තේරෙන්නේ වැටහෙන්නේ. ඒ වගේම ඉඳ ගෙන, හිට ගෙන, නිද ගෙන, ඇවිදින හතර ඉරියව්වේ ම පවත්වන කනක් තියෙනවා, නාසයක් තියෙනවා, දිවක් තියෙනවා, ශරීරයක් තියෙනවා, හිතක් තියෙනවා කියලා යි අපට වැටහෙන්නේ. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මේ ඇස කියන එක පෙර

නො තිබීම හට ගෙන ඉතුරු නැතිව නැති වෙන එකක් කියලා, දකින්න කියලා. එතකොට වක්කුකුඳු පජානාති කීවේ දැන් මේ අපි දන්න මට්ටමට නොවේ, මේ ඇස කියන එක පෙර නො තිබීම හට ගෙන ඉතුරු නැතිව නැති වෙන එකක් කියලා දකින මට්ටමට.

කොහොමද අපි ඇස කියන එක පෙර නො තිබීම හට ගෙන ඉතුරු නැතිව නැති වෙන එකක්, ඇස කියන එක ආධ්‍යාත්මික එකක් කියලා දකින්නේ? අභිධර්ම පිටකයේ ධම්මසංගණිය වගේ ප්‍රකරණයක දී, රූප කාණ්ඩයේ දී මේ ආයතන කියන එක හොඳට පෙන්නවා - කුමක් ද මේ ඇස කියන එක අනිදර්ශන ධර්මයක්. අනිදර්ශනයි කියලා කියන්නේ ඇසට නිදර්ශනයක් දෙන්න බැහැ, පේන්න බැහැ. ඇස කියන එක අතීතයේ දීත් අපට පෙනිලා නැති එකක් දැන් වර්තමානයේත් ඇස කියන එක අපට පෙනෙන්නේ නැහැ. අනාගතයටත් ඇස කියන දකින්න පුළුවන් එකක් නොවේ කියලා යි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ.

එතකොට පින්වතුනි, අද අපට අපේ ඇසත් පේනවා, අපට අතික් අයගේ ඇස් දෙකත් පේනවා කියන මට්ටමකයි අපි ඉන්නේ. මෙන්න මේ අපේ මානසික මට්ටම නිසයි, ආයතන කෙරේ තණ්හාව ඇති කර ගෙන පුද්ගලභාවය ඇති කර ගන්න අපට පුළුවන් වෙලා තියෙන්නේ.

එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ අනිදර්ශන ස්වභාවය, නිදර්ශනයක් දෙන්න බැරි ස්වභාවය, තේරුම් ගත්ත දවසට තමා පින්වතුනි අපට මේ ආයතන කෙරෙහි බැඳීම තණ්හාව නැති කරලා මේ ජරා මරණ සංඛ්‍යාත සසරින් අපට යම් දවසක මිදෙන්න පුළුවන් කම ලැබෙන්නේ. ඒ සඳහා අපි පොඩි පර්යේෂණයක් කරලා බලමු. විශේෂයෙන්ම මේ ඇස, දිව, කන, නාසය, ශරීරය, මනස මෙන්න මේ ටික දකින්න කර්මජ රූප හැටියට, කර්මයෙන් හට ගත්ත රූප හැටියට. ඒවගේ ම මේවා ඉන්ද්‍රිය කෘත්‍ය කරන රූප හැටියට දකින්න ඕන.

ඉන්ද්‍රිය කියන්නේ ප්‍රධාන වෙන අර්ථයෙන්. ප්‍රධාන වෙන ධර්මයෝ රාශියක් තියෙනවා. ශ්‍රවණ ඉන්ද්‍රිය, සති ඉන්ද්‍රිය, චීර්ය ඉන්ද්‍රිය, සමාධි ඉන්ද්‍රිය, ප්‍රඥ ඉන්ද්‍රිය වගේ ඉන්ද්‍රිය කෘත්‍ය කරන නාම ධර්ම තියෙනවා. වක්ඛු ඉන්ද්‍රිය, සෝත ඉන්ද්‍රිය, ඝාණ ඉන්ද්‍රිය, ජීවිත ඉන්ද්‍රිය, කාය ඉන්ද්‍රිය, ස්ත්‍රී ඉන්ද්‍රිය, පුරුෂ ඉන්ද්‍රිය, ජීවිත ඉන්ද්‍රිය කියලා මේ ඉන්ද්‍රිය කෘත්‍ය කරන රූප ටිකකුත් තියෙනවා. වක්ඛු ඉන්ද්‍රිය කියලා කියන්නේ යම්කිසි

රූපයක් බලන වේලාවට ඒ දර්ශන කෘත්‍යයට අධිපතිකම් කරන්නේ මේ ඇස. හිතට ඕන විදියට රූපයක් බලන්නත් බෑ, රූපයට තියෙන විදියට රූපය පෙන්වා ගන්නත් බැහැ. වෛතසික වලට කිසිම බලයක් කරන්නත් බෑ. හිතට කිසිම බලයක් කරන්නත් බෑ.

මේ ඇස තමයි දර්ශන කෘත්‍යයේ දී බලය පවත්වන්නේ. මේ ඇසෙන් දෙන විදියට ම හිතෙන් දෑන ගන්නට වෙනවා මිසක්, ඇස කියන විදියට ම රූපයක් හදන්න වෙනවා මිසක්, ඇසේ අනුදැනුමකින් තොර ව වෙන කිසි කෙනෙකුට දර්ශන කෘත්‍යයෙහි ලා බලය දරන්න බැරි අර්ථයෙන් වක්කු ඉඳියයි කියලා කියනවා.

ඒවගේ ම සෝත ඉඳිය කියන විටත්. ඒ ඒ ඉඳිය කෘත්‍ය කරන්නේ ඒ ඒ විෂයයෙන්. එයා එයාගේ ක්ෂේත්‍රයේ දී අතික් හැම කෙනෙකුට ම වඩා එයා බලය දරනවා, එයා බලය පවත්වනවා කියලා දෑන ගන්නට ඕන. මෙතැන දී අපි පොඩ්ඩක් තේරුම් ගන්න බලමු, ඇස කියන්නේ කුමක් ද කියන කාරණාව. අපි පොඩ් පර්යේෂණයක් කරමු පින්චතුති, නුවණැති කෙනා පර්යේෂණයක අනුරූපයෙන් ද, උපමාවක අනුසාරයෙන් ද අර්ථය තේරුම් කර ගන්නවා. මේ පින්චතුත් හොඳට දන්නවා ඇති මෙන්න මෙහෙම පරියායක් තියෙනවා. ඇසත් රූපයත් දෙක ගැටෙන විට ඉපදෙන සිත වක්කු විඥනයයි. කනත් ශබ්දයත් දෙක ගැටෙන විට ඉපදෙන සිත සෝත විඥනයයි. නාසයත් ගන්ධයත් ගැටුණු විට ඉපදෙන සිත ඝාණ විඥනයයි. දිවත් රසත් ගැටුණු විට ජීව්‍යා විඥනයයි. කයත් පොට්ඨබ්බයත් ගැටුණු විට කාය විඥනයයි කියලා. ක්‍රමයක් තියෙනවා, කිසිම වෙලාවක වෙනස් වෙන්නේ නෑ. ඇසත් රූපයත් ගැටිලා කාය විඥනය හෝ කයත් පොට්ඨබ්බයත් ගැටිලා වක්කු විඥනය හෝ ඇතිවෙන්නේ නැහැ කියලා පරියායක් තියෙනවා.

දැන් පින්චතුත් නුවණින් කරන්න තියෙන පර්යේෂණය තමයි මෙන්න මේක. මේ පර්යේෂණය කරන්නේ, ඇස මතු කර ගන්න යි. ඇස කියන එක බලන්න දරණ උත්සහයක්. ඉඳි කටුවක් හරි අල්පෙනෙත්තක් හරි අර ගෙන අද මේ පින්චතුත් හිතන මේ ඇසට, ඇසේ ඕනෑම තැනකට එයින් ඇත්තොත් අපට වේදනාවක් දූනෙයි නේද? දැන් හොඳට බලන්න ඉපදුණ හිත කුමක් ද කියලා. ඇසට ඉඳි කටුවකින් ඇත්තා ම වක්කු විඥනය ඉපදුණ ද බලන්න, නෑ. දුක් වේදනාව දූනෙන්නේ කාය විඥනයට. එහෙනම් ඇහේ ඕනෑම තැනකට ඇත්තා ම අපට ඉපදිලා

තියෙන්තේ කාය විඥනය නම් පින්වතුනි ඇසට කටුවකින් ඇනලා වක්ඛු විඥනය උපදිනවා ද, නෑ.

එහෙනම් හොඳට බලන්න, මේ කය නිසා කය හින්දා නොවේ කාය විඥනය ඉපදුණේ. ඉඳි කටුවක් කියන එක පොට්ටිබිබිය. එහෙනම් මේ පොට්ටිබිබිය කයට ගැටුන නිසයි කාය විඥනය ඉපදුණේ නේද. දන් පින්වතුනි, කෝ ඇස. අපි මෙව්වර කල් ඇසයි කියපු තැන් වලට ඇනලා බලන විට ඔන්න අපට හම්බ වුනා කාය විඥනය. දන් මෙතන ඇස තිබුණා නම්, මේ පෙනුණ එක ඇස නම්, උපදින්න ඕන වක්ඛු විඥනය මිසක්, කටුවකින් ඇන්නන් රූපයක් පේන්න ඕන මිසක්, දුක් වේදනාවක් එන්නට බෑ. මොකද දුක් වේදනා සැප වේදනා දෙක කාය විඥනයෙන් දත යුතුයි. කාය විඥනයෙන් ම උපදිනවා ඇරෙන්නට වක්ඛු විඥනයෙන් දුක් වේදනාවක් උපදින්නේ නෑ. වක්ඛු විඥනය උපේක්ෂා සහගතයි. එහෙනම් අද අපි ඇසයි කියන ඇහේ ඕනෑම තැනකට ඇනලා බැලූ විට අපට හම්බ වුනා දුක් වේදනා සහිත කාය විඥනය. පින්වතුනි දන් බලන්න කෝ ඇස කියලා.

හොඳයි අපි තේරෙන මට්ටමට ගමු. මේ පින්වතුන් හිතා ගෙන ඉන්නවා මේ රෝස පාටට තියෙන්තේ දිව කියලා. ඔය දිව කියන එකේ ඕනෑම තැනකට කටුවකින් ඇනලා බලන්න. දන් මෙහෙම ඇන්නොත් ඔබලාට දූනෙන වේදනාව ඉපදුණ හිත කුමක් ද කියලා සිහි කර ගන්න. එතකොට ඉපදුණ හිත කාය විඥනයයි කියලා හොඳට තේරෙයි. මොකද ජීව්හා විඥනයට දුක දූනෙන්න බෑ. දුක හෝ සැප දූනෙන්නේ කාය විඥනයෙන් මයි. හැබැයි කටුවකින් ඇන්නා ම අපට රිදෙන්නේ නැතිව අපට ඉඳි කටුවේ හෝ අල්පෙනෙන්නේ රස තේරෙනවා නම් දිව තිබිලා තියෙන්තේ. ඒ දිව කියන තැනට කටුවකින් අපි ඇන්නා ම එතන දී ඒකේ රසයක් තේරෙන්නේ නැතිව දුක් වේදනාවක් නම් එන්නේ පින්වතුනි, මෙතන තිබිලා තියෙන්තේ කයයි නේද කියලා හොඳට සිහි කර ගන්න.

දන් හොඳයි පින්වතුන් බලන්න, මෙව්වර කාලයක් අපි දිවයි කියලා කියපු දිව කෝ කියලා. දන් අපි හිතා ගෙන හිටියා මේ තියෙන්තේ රෝස පාට දිවයි කියලා. එහෙම හිතෙනවා නම් තමන් ම ඕන නම් පර්යේෂණය කරලා බලන්න. අත් විඳින්න මේක. ඒ දිවේ ඕනෑම තැනකට ඇනලා බලන්න කටුවකින්. එතකොට ඉපදුණ සිත කාය විඥනය නම් එහෙනම් මේ මොහොතේ දී තියෙන්තේ කය මිසක් දිව නොවේ කියන

කාරණාව තේරුම් ගන්න. ඒවගේ ම මේ පින්වතුන් මේ කනයි කියලා හිතනවා නම් ඒ කනේ ඕනෑම තැනකට ඇනලා බලන්න. නාසයක් කියලා හිතෙනවා නම් නාසයේ ඕනෑම තැනකට ඇනලා බලන්න. එහෙම ඇනලා බලන විට එතන කන තිබුණා නම් උපදින්න ඕන සෝත විඥනය. නහය තිබුණා නම් උපදින්න ඕන සාණ විඥනය. එතකොට අද අපි නාසය කියන එකටත් කටුවකින් ඇන්නා ම ලැබෙන්නේ දුක් වේදනාව නම්, කාය විඥනය නම්, අපි නාසය කියන්නේ කයටයි කියලා දකින්න ඕන. අපි කණයි කියලා දකින තැනට කටුවකින් ඇන්නා ම උපදින්නේ දුක් වේදනාව නම්, උපදින්නේ කාය විඥනය නම් එහෙනම් ඒක කයයි කියලා දකින්න ඕන. දැන් මේ පින්වතුන්ට පුළුවන් නම් ඇස, කණ, දිව, නාසය, ශරීරය තියෙන්නේ කොහේද කියලා හොයා ගන්න.

දැන් ඇස පේනවා ද පින්වතුනි? ඇස කියන එකට ඇනලා ඇනලා බැලූ විට ඇස කියන එක එතන නෑ, කය නම් තියෙනවා කියන එක ඔප්පු වෙලා තියෙනවා. එහෙනම් බුදුරජාණන් වහන්සේ ඇස කියන එක පෙර නො තිබීම හට ගෙන ඉතුරු නැතිව නැති වෙනවා කියලා පෙන්නුවේ ඔන්න ඔය වගේ අර්ථයක් ඇතිවයි. අපි මේ ස්වභාවය නො දැන හතර ඉරියව්වේ ම පවතින මට්ටමේ ඇසක් තියෙනවා කියලා හිතා ගෙන, එතකොට මේ ඇස, කන, දිව, නාසය, ශරීරය කියලා දැන් දන්න මට්ටම සිහි කර ගෙන, මනෝමයෙන් ඉඳ ගෙන, 'ඇස අනිත්‍යයි. කන අනිත්‍යයි. නාසය අනිත්‍යයි' කියලා වචනයක් කිව්වාට අනිත්‍යය කියන එක විද්‍යමාන වෙන්නේ නැහැ.

ඇස අනිත්‍යයි කියන්නේ පින්වතුනි, ඔන්න ඔය වගේ තැනක පර්යේෂණයකින් ලැබෙන උත්තරයක්. ඒ කියන්නේ ඇස කියන එක පෙර නො තිබීම හට ගෙන ඉතුරු නැතිව නැති වෙන අර්ථයෙන් අනිත්‍යයි. එතකොට කණ කියන එක පෙර නො තිබීම හට ගෙන ඉතුරු නැතිව නැති වෙන අර්ථයෙන් අනිත්‍යයි. එතකොට නාසයත් දිවත් කයත් පෙර නො තිබීම හට ගෙන ඉතුරු නැතිව නැති වෙන අර්ථයෙන් අනිත්‍යයි. මෙතැන දී ඉස්සෙල්ලා මේ ඇස, කණ, දිව, නාසය, ශරීරය කියන ආයතන ටික, ආධ්‍යාත්මික රූපායතන ටික පිරිසිඳ දකින්න. එතකොට මනායතනය නැමති ආධ්‍යාත්මික ධර්මතාවය ඉබේම අපට හොයා ගන්න පුළුවන්.

එතකොට මේ ඇස, කණ, දිව, නාසය, ශරීරය කියන ආධ්‍යාත්මික ආයතනයන්ගේ තව ලක්ෂණයක් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වුවා ඒවා

අනිදර්ශන ධර්ම, නිදර්ශනයක් දෙන්න බැ කියලා. ඒකත් අපි ටිකක් අර කලින් කාරණා ටිකට සම්බන්ධ කරලා තේරුම් ගන්න බලමු. දැන් අපි පෙන්නුවේ ඇස කියන එක පවතිනවා කියන මට්ටම වැරදියි. ඒ නිසයි පෙර නො තිබීම හට ගෙන ඉතුරු නැතිව නැති වෙනවා කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙන්නේ. එහෙනම් දැන් අපි බලන්ට ඕන මේ ඇස කියන කාරණාව අනිදර්ශන ධර්මයක්, නිදර්ශනයක් දෙන්න බැරි ධර්මයක් කියලා පෙන්නුවේ ඇයි?

මෙතැන දී පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මහණෙනි, මම නුඹලාට නව කර්ම හා පුරාණ කර්ම දේශනය කරමි' කියලා පුරාණ කර්මය හැටියට පෙන්නුවා ඇස, කන, දිව, නාසය, ගරිරය, මනස. අපට යම් සිතීම, කිරීම, කීම තිබේ නම් මෙන්න මේක නව කර්මයි කියලා පෙන්නුවා. එතකොට මේ පුරාණ කර්ම වල ලක්ෂණයක් දකින්න - පුරාණ කර්ම කිසිම වෙලාවක සිතීම, කිරීම, කීම කරන්න බැරි, අපට ඒ ගැන දැනුමක් නැති, දැන ගන්න බැරි මට්ටමකයි තියෙන්නේ හැම වෙලාවෙ ම. ඒ ටික අපේ ජීවිතය වෙලා. අත්තභාව පරියාපන්නා තමන් අනුව ගිහිල්ලා, තමන්ගේ ජීවිතය වෙලා තියෙන්නේ ඒ පුරාණ කර්මයෙන් හට ගන්න දේවල්. ඒ ටිකට සිතීම, කිරීම, කීම කරන්න බැහැ.

ඕක අපි මෙහෙම උපමාවකින් බලමු. අවුරුදු පහක, හයක පුංචි ම ළමයෙක් දෙස බලන්න. මේ පුංචි ළමයාටත් තියෙනවා හදවත හෝ වකුගඩු හෝ කියලා කැලි ටිකක් ඇතුළේ. දැන් මේ පුංචි ළමයා දන්නවා ද මේ වකුගඩුව, මේ වකුගඩුවේ හරස්කඩ, මේ හදවත කියන්නේ මෙන්න මෙහෙමයි, මේ හදවතේ හැටි, කියලා. වකුගඩුව හෝ හදවත ගැන, හදවත අනිත්‍යයි, වකුගඩු අනිත්‍යයි කියලා වත් දන්නවා ද? හොඳයි කියලා දන්නෙත් නෑ. නරකයි කියලා දන්නෙත් නෑ. මේ පුංචි ළමයාට වකුගඩුවක් ගැන හිතන්න, කියන්න, කරන්න පුළුවන් ද? හිතන්න, කරන්න බෑ, ඇයි එයාගේ දැනුම් මට්ටමේ ඒක නෑ. හදවත ගැන හිතන්න, කියන්න, කරන්න, පුළුවන් ද බලන්න අවුරුදු තුන හතරක පොඩි ළමයෙකුට, බැහැ. ඇයි එයාගේ ලෝකය තුළ එහෙම එකක් නැහැ. ඒ නිසා ඒ සිතීම, කිරීම, කීම කරන්න බෑ. හොඳට බලන්න එයා ඒ ගැන නො දන්නවා වුනාට ඒ කැලි ටිකෙන් කෙරෙන්න තියෙන කෘත්‍යය වුනේ නැද්ද? ජීවිතය හා යෙදිලා ජීවිතය හා වියදම් වෙලා ජීවිතය පවත්වනවා කියන කාරණයට ඒ ටික වැය වෙලා ඒකෙන් කරන්න තියෙන කෘත්‍ය ටික කෙරෙනවා. නමුත් ඒ ගැන එයාට සිතීම, කිරීම, කීම කරන්න බෑ.

මෙයා සිතීම, කිරීම, කීම නො කළ පමණින් එහෙම දෙයක් නැතැයි කියලා කියන්න බැහැ. ඒ ටික පුරාණ කර්මයෙන් හට ගත්ත, ජීවිතය වෙලා, තමා වෙලා, තමාගේ පැවැත්මට උපකාර වෙලා, නමුත් තමන්ගේ විෂය පථයෙන් දැනුම් පථයෙන් අහකට ගිහිල්ලා. දෑත් ඔය පුංචි ළමයාට හදවත වකුගඩු ඔය මට්ටමේ තියෙන්නේ මෙයා කිසිම හිතීමක්, කීමක් කරන්න හොඳකටවත් නරකටවත් දන්නේ නැ.

මේ පුංචි ළමයා ටිකක් ලොකු වෙලා ඉගෙන ගන්න මට්ටමට එන විට අපි කියමු මිනිසක් කපන දෙස බලලා හරි, එහෙම නැත්නම් විඩියෝ පටයකින් බලලා හරි, පත්තරයකින් දකලා හරි, මෙන්න මේක තමයි වකුගඩුව කියන්නේ, මේ තියෙන්නේ වකුගඩුවේ හරස්කඩ, මෙන්න මේ විදියටයි වකුගඩුවේ හැඩය, හරියට අඹ ගෙඩි දෙකක් වගේ, එක නැට්ටක ඉදුණු අඹ ගෙඩි දෙකක් වගේ කියලා ඒකේ විස්තර ටික දැන ගන්නවා කියලා. හදවත ගැන දන්නවා, මේක තමයි හදවත කියලා කියන්නේ. දෑත් මේකේ කපාට හතරක් තියෙනවා. ඒක මේ මේ විදියයි. එතකොට මේක භාවනා කරන කෙනෙක් නම් දන්නවා තෙළුම් මලක් යටිකුරු කළා වගේ, ලා රෝස පාටට මේ විදියටයි තියෙන්නේ. ඔන්න හදවත ගැන දන්නවා. දෑත් බලන්න ඔය දැනුම තිබුණත් නැතත් පුංචි කාලයේ දී අර දරුවාට ඔය වකුගඩු හදවත කියන ටිකෙන් කෙරෙන කෘත්‍යය සිදු වුනා නේද? දෑත් බලන්න මෙයා පසු කාලයේ දී ලොකු වෙලා ඇති කර ගත්ත දැනුම අර තියෙන එකට සම්බන්ධ ද කියලා.

පින්වතුනි, දෑත් ඔය දැනුමත් තිබුණත් නැතත් මේ සිද්ධිය සිද්ධ වෙනවා නේද. දෑත් පින්වතුනි, මේ වකුගඩුව, මේ වකුගඩු හරස්කඩ කියලා, මේක අනිත්‍යයි කියලා දකින්න හරි, හදවත හරි, දකින විස්තරයක් තියෙනවා නම් ඔන්න ඔය හිතන්න පුළුවන් කමත් තියෙනවා නම්, මේ වකුගඩුව, මේ පාටයි හදවත, ඒක මේ පාටයි, කියලා ඔය හිතන්න කරන්න පුළුවන් කියන්නේ නව කර්ම. පුරාණ කර්මයෙන් හට ගත්ත වකුගඩුවේ ස්වභාවය තමයි තමන්ගේ ජීවිතය වෙලා. තමන්ගේ ජීවිත පැවැත්මට උපකාරයි තමන් නො දන්නා තැනක ඉඳලා. දන්නා බවට හැම වෙලාවේ ම ඇතිවෙලා තියෙන්නේ බාහිර නිමිතිත් එක්ක. එතකොට ඒ 'දන්නා බව' මේ තියෙන දෙයට අයිති නැහැ. නමුත් දෑත් අවිද්‍යාව කියලා කියන්නේ, අලුතින් වකුගඩුව හදවත ගැන ඉගෙන ගන්නා ම 'මං මේ තියෙන වකුගඩුව ගැනයි දන්නේ, මං ගාව තියෙන වකුගඩුව ගැනයි මං මේ ඉගෙන ගත්තේ, මං ගාව තියෙන වකුගඩුව

ගැනයි මං මේ බලන්නේ' කියලා හිතන එකට. නමුත් පින්වතුනි, දකින්න ඔය සිතුවිල්ල, සිතීම තමයි නව කර්ම. මේ තියෙන වකුගඩුව දිය වෙලා යන දවසට අලුතින් වකුගඩුවක් හද ගන්න තියෙන නිමිත්ත තමා ඔය 'දන්න' එක. 'මෙන්න මෙයයි වකුගඩුව, මෙයයි එහි හරස්කඩ' කියලා ඔය 'දන්න' ටික තමයි වකුගඩුවක් හද ගන්න තියෙන නිමිති ටික. ඒ වගේම හදවත කියන වචනය වත් පුංචි කාලයේ තමන් නො දන්නා මට්ටමක තිබුණේ. නමුත් දැන් මේ මෙන්න 'හදවත කියන්නේ රත් පැහැ නෙළුම් මලක් යටිකුරු කළා වගේ යැයි' නැත්නම් 'මෙහෙම කපාට ටිකක් තියෙන්නේ මේකෙන් ලේ පිරිසිදු කරනවා මේ විදියයි' කියලා විස්තර ඇතිව යම් නිමිත්තක් දැනුමක් තියෙනවා නම් මේ තියෙන හදවත නැති වූ දවසට ඊළඟ හදවත හද ගන්න තියෙන නිමිත්ත තමයි පින්වතුනි මේ.

මං ඒකෙන් මතක් කළේ හදවතේ ස්වභාවය තමා සිතීම, කීම, කිරීම කරන්න බැරි තැනක තියෙනවා ජීවිතය වෙලා. සිතීම, කීම, කිරීම කරන්න පුළුවන් මට්ටමට එන විට පින්වතුනි නව කර්ම. ඒ වගේ ඒ උපමාවෙන් දකින්න මේ ඇස, කණ, දිව, නාසය. ඒවාත් වකුගඩුව වගේ මේ ජීවිතය වෙලා තියෙන්නේ. මේ ඇස කියන්නවත් දන්නේ නැති නො දන්නා ම තැනක ඉඳල තියෙන්නේ. ඇසේ ස්වභාවය ඒක මයි. පසු කාලයේ දී ලොකු වූ විට කැඩපතක් ඉදිරියට ගිහිල්ලා - වකුගඩුවක් ගැන මිනියක් කපන එකකින් නිමිති අර ගෙන දැනුම ඇති කර ගන්නා වගේ - මේ මගේ ඇස් දෙකයි, මේ මගේ කන, නාසය, දිවයි කියලා නිමිති අර ගෙන දැනුම ගන්නා.

අපි බාහිර ඇස් දෙකක් දෙස බලලා හෝ බාහිර රූපයක් දෙස බලලා හෝ පත්තරයකින් කොල කැල්ලකින් දෑකලා හෝ මේ ඇස, කන, දිව, නාසය, ශරීරය කියලා දැනුමක් ඇති කර ගන්නා නම් පින්වතුනි, අද අපි ඒ ඇස, කන, දිව, නාසය කියලා දන්න ටික කර්මයි. මේ තියෙන ඇස නැති වූ දවසට ඔය අලුතින් ඇසක් හද ගන්න තියෙන හේතුව තමයි පින්වතුනි ඔය අද අපි දන්න 'දැනුම'. අද අපි ඇස, කන, දිව, ශරීරය කියලා දන්නා ටික තමයි පින්වතුනි, කර්ම නැතිනම් සංඛාර. එතකොට ඇස අනිත්‍ය යැයි කියලා කියන විට පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ මෙන්න මේ තමන්ගේ ජීවිතය වෙලා තමන් නො දන්නා මට්ටමක තියෙන ඇසකටයි. ඒ නිසයි ඇස කියන එක අනිදර්ශනයයි, දකින්න බැහැ, ඇස කියන එක ජේන්නේ නැහැ, නිදර්ශනයක් දෙන්න බැරි එකක් කියලා පෙන්වුවේ.

ඇස කියන එක මෙන් මේ වගේ කියලා පුළුවන් නම් නිදර්ශනයක් දෙන්න. නිසැකවම ඔබලා දැකපු රූපයක් පෙන්වයි, නිසැකවම ඇඳපු චිත්‍රයක් පෙන්වයි, නැතිනම් තව ඇසට පෙනෙන රූපයක් පෙන්වයි. ඒ ඇස පෙන්නවා එහෙම නොවේ. එතකොට ඊළඟට ඇස අජ්ඣන්තං වචන්වෙති - ඇස ආධ්‍යාත්මික ධර්මයක් කියලා දකින්න කියලා පැවසුවා. එහෙනම් පින්වතුනි, තමන්ට ඇස කියන එක බාහිර ව දකින්න පුළුවන් එකක් නොවේ කියන දැනුම එන්න ඕන. තමන්ට ඉදිරියෙන් ඉන්න අයගේ ඇස් තමන්ට පෙනවා නම් මේ ඇස අන්ධ වුනොත් ඒ ඇසෙන් තමන්ට පේන්න ඕන. ඒ ඇස් වල කෘත්‍යය තමයි රූප පේන එක. එහෙනම් හොඳට දකින්න ඕන, ඇස කියන එක අජ්ඣන්තං වචන්වෙති, බාහිර රූපායතනයකින් ඇස දකින්න එපා කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නවා. කැඩපතකින් හෝ පත්තර කොල කැල්ලකින් හෝ තව දෙයක් දෙස බලලා ඇස තියෙනවා කියලා දකින්න එපා. හොඳට විපරිත නැති මනසක් හද ගන්න.

හොඳට බලන්න මේ ඔක්කොම තමන්ට ඇසට පෙනෙන රූප නොවේ ද කියලා. ඇසට පෙනෙන රූප අතරේ අපි රූපයක් නම් කර ගෙන - ඇසට පෙනෙන රූප අතරේ මේ කන, මේ දිව, මේ නාසය කියලා ටිකක් හද ගෙනයි මේ ඉන්නේ. එතකොට හොඳට සමායතනඤ්ච පජානාති කියන විට මෙන්න මේ ආයතන ටිකේ අනිදර්ශන බව දකින්න, නිදර්ශනයක් දෙන්න බැරි බව දකින්න, සිතීම, කීම, කිරීම කරන්න බැරි, පුරාණ කර්ම ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත්ත ටිකක් ආයතනය කියලා දකින්න. ඒ වගේම මේ ආයතන ටික පෙර නො තිබීම හට ගෙන ඉතිරි නැතිව නැති වෙන ටිකක් කියලා දකින්න.

පින්වතුනි ඇස කියන එක අපි එහෙනම් කොහොමද දත යුත්තේ? වක්ඛු (ඇස) කියලා කියන්නේ පෙනෙන ලක්ෂණයෙන් දකින්න ඕන. යම් වෙලාවක රූපයක් පෙනෙන විට රූපයක් පෙනෙන ලක්ෂණයෙන් දකින්න ඇස ඉපදුණ බව. ඇස ඉපදුණා කියන්න තියෙන ලක්ෂණය තමයි පින්වතුනි, රූපයක් පෙනෙන එක. රූපය පෙනෙන්නේ නැහැ කියලා කියන්නේ, ඇස බිදුණා කියන එක තේරුම් ගන්න. දිවට රසක් දෙන කොට, දිව ඉපදිලා රස දැනුණා මිසක්, තියෙන දිවකට රස දැනුණා නොවේ. රස ඉපදුණේ දිව නිසයි දිව ඉපදුණේ රස නිසයි, එකිනෙකට උපකාරී ව. රස කොයි වෙලාවක හරි ඉපදුණා නම් ඒ රස කියන එක අපට දැනුණේ දිව ඒ මොහොතේ ඉපදුණ නිසයි. දිව කියන

එක ඒ මොහොතේ ඉපදුණ නිසයි රස කියන එක හම්බ වූවේ. හැම වෙලාවේ ම ආධ්‍යාත්මික ආයතනයේ ඉපදුණ බව පවතින බව දකින්නට බාහිර ආයතනය හම්බ වෙන ලක්ෂණයෙන්. ආධ්‍යාත්මික ආයතනය බිඳුණු බව දකින්න බාහිර ආයතනය නැති වීමෙන්. එතකොට තමන්ට ඇස, කන, දිව, නාසය, ශරීරය කියලා තියෙන එකක්, හතර ඉරියව්වේ ම ඉරියව් පවත්වන ඇස, කන, දිව, නාසයක් දකින්නට බැරි වෙන්න ඕන. අවස්ථාවට ඉපදිලා අවස්ථාවට නිරුද්ධ වෙන ලක්ෂණයකින් දකින්න ඕන. මේ හිත ඇස පැත්තට යොමු කළාම ම ඇස ඉපදුණා කියන ගණයට යනවා. එතකොට රූපයක් ජේතවා, ඇහැ පැත්තෙන් හිත අත හැරුණා කියන්නේ ඇස කියන එක දන්නේ නැහැ දැන්. දැන් ඇස කියන ගණයට යන්නේ නැහැ. දැන් එතකොට අර ඉඳි කටුවකින් ඇත්ත විට රිදෙන කයයි දැන් තියෙන්නේ. හිත දිව පැත්තට යොමු කළාම ම දිව කියන එක ඉපදුණා, ඔන්න රසක් දෙනෙන්නවා. දිවෙන් හිත අතකට ගත්ත ගමන් ම දිව කියන එක නෑ, දැන් රස නෑ. එතකොට දැන් දිවට ඇත්ත විට තියෙන්නේ අර කය මිසක් ඉඳි කටුවකින් ඇත්ත විට දැන් දිව නෑ.

හිත ඒ ඒ ආයතනයට යොමු කළ විට මේ හිතේ හැකියාවෙන් ආයතන උපදිනවා කියන කාරණයෙන් දකින්න - කර්මජ රූප කියන්නේ ඒ නිසයි. ආයතනය ඉපදුණා කියන්නේ ඒ ඒ අවස්ථාවට. එතකොට සමායතනඤ්ච පජානාති කියන විට ඇස දකින්න අපේ නුවණ ඇතිවෙන්න ඕන, ඇස කියන එක පෙර නො තිබීම හට ගෙන ඉතිරි නැතිව නැති වෙන එකක්, ඇස ආධ්‍යාත්මික එකක්, ඇස නිදර්ශනයක් දෙන්න බැරි, දකින්න බැරි දෙයක්, කියලා. මෙන්න මේ විදියට ආයතන ගැන නුවණ ඇති කර ගන්නොත් පින්වතුනි, ඒකෙ ලක්ෂණය තමයි ඔබ්බට ඉඳ ගෙන, හිට ගෙන, නිද ගෙන, ඇවිදින හතර ඉරියව්ව අත ඇරෙනවා. මේ ඇස, කන, දිව, නාසය, ශරීරය තියෙනවා කියන මිඹිම මයි පින්වතුනි, අපට අපි ජීවත් ව ඉන්නවා කියන්න තියෙන නිමිත්ත. යම් වෙලාවක ඇස, කන, දිව, නාසය, ශරීරයට පෙර නො තිබීම හට ගෙන ඉතිරි නැතිව නැති වෙනවා කියන කාරණාව දැක්කා ම ඊළඟට ලැබෙන නුවණක් එනවා 'එහෙනම් අද ඇස තියෙනවා කියලා සිහි වෙන තැන තියෙන්නේ මනස නේද? මේ ඇස, කන, දිව, නාසය, ශරීරය ගැන සිහි කර ගන්න පුළුවන් නම් සිහි කර ගන්නේ හිතෙන් නේද? මේ මනස ම පරිහරණය කරනවා නේද? ඒ ඒ ආයතනය ඒ ඒ කෘත්‍ය සඳහා ඒ ඒ ක්ෂේත්‍රයේ දී ඉපිද නිරුද්ධ වෙන සිද්ධියක් තියෙන්නේ. ඇති බවට ම එළඹ සිටින්නේ මනසටයි' කියලා. මේ ආයතන ටික, පංච

උපාදනස්කන්ධය, ලෝකය ම, අපි උපාදන වශයෙන් අර ගෙන ය තියෙන්නේ කියලා අපට වැටහෙයි. ඒ කියන්නේ තමන්ගේ මනස තුළ තියෙන ආයතනයෙන් තමයි පින්වතුනි තමන් ව සිහි කර ගන්න, තමන් ව දකින්න පුළුවන් කම තියෙන්නේ. මේ මොහොතේ දී තමන්ට පුළුවන් නම් තමන්ගේ ඇස සිහි කරන්න, හොඳට බලන්න 'මේ ඇස සිහි කරනවා කියලා තමන්ගේ සිහි සිහි කෙරුවා නොවේ ද?' කියලා. මොකද මෙතැන දී දැන් මේ මොහොතේ දී සිහි කර ගන්න පුළුවන් ඇසක් තියෙනවා නොවේ. ඇස කියන එක කෘත්‍යයෙන් දකින්න ඕන. ඔන්න ඔය මට්ටම දකින්න ඕන.

ඊට පස්සේ මේ ආයතන ටිකේ පෙර නො තිබීම හට ගෙන ඉතුරු නැතිව නැති වෙනවා කියන අනිත්‍යය නො දැක්කොත්, 'සළායතන ඇති බව' කියන්නේ, මේ ආයතන හතර ඉරියව්වෙන් ම පවතින මට්ටම තියෙනවා කියලා කියන්නේ, පින්වතුනි, ජරා, මරණ, දුක, හිස් නෑ කියලා දකින්න. සළායතන තියෙනවා කියලා කියන්නේ හතර ඉරියව්වෙන් ම පවතින ආයතන මට්ටම් තියෙනවා එහෙම තිබුනොත් ස්පර්ශය වෙනවා. ස්පර්ශ වුනොත්, වේදනාව ඇතිවෙලා, තණ්හාව ඇතිවෙලා, උපාදනය වෙලා, භවය ඇතිවෙලා. ජරා, මරණ, දුකට යනවා කියන කාරණාව දකින්න. සළායතන දුකක් කියලා දකින්න. දුක කියන එක මේ සළායතන ටිකේ පිහිටලා පවතින්නේ කියලාත් තේරුම් ගන්නට උත්සාහවත් වෙන්න. එතකොට සළායතනඤ්ච පජානාති කියන විට ඔන්න ඔය අනුසාරයෙන් දකින්න.

නාමරූප පච්චයා සළායතන, පින්වතුනි, ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් මේ විඥනය මච්ඡසට බැස ගත්ත නිසා මේ රූපය සවිඥනක වුනා. මේ කය, සතර මහා ධාතු රූප, සවිඥනක වෙලා තියෙන විට කියනවා නාමරූපයි කියලා. අන්න ඒ නාමරූප දෙක තියෙන විට කන බොන ආහාරය දෙන්න වුනා. ඔන්න ඔහොමයි ආයතන හැදුණේ. නාමරූපනිරෝධා සළායතනනිරෝධො, මේ විඥනය මේ රූපය ඇසුරු කර ගෙන පවතින්නේ නැත්නම්, මේ කය සවිඥනක නො වෙනවා නම්, මේ ආයතන ටික නිරුද්ධ කරන්න පුළුවන්. එතකොට මේ සළායතන නිරුද්ධ වෙන්නේ කුමකින් ද? නාමරූප නිරෝධයෙන්. මේ ආයථී අෂ්ටාංගික මාර්ගය ම සළායතන නිරෝධ කරන ප්‍රතිපදාවයි. ආයථී අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ සම්මා දිට්ඨි කියලා මේ පරියායේ දී ඔබලාට ලැබෙන්න ඕන 'ඇස කියන එක හේතු ප්‍රත්‍යයයි. අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගන්නවා නේද?

කුමක් ද අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යය? ඇස කියන එකේ යථා ස්වභාවය නො දන්නා කම ම ඇස ඇතිවෙන්න හේතුවක්. ඇස ගැන නො දන්නා කම ම ඇස ගැන තියෙන අවිද්‍යාව ම ඇස ඇතිවෙන්නට හේතුවක්' ආදී කරුණු.

ඇස කියන එක තණ්හා ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත් එකක් - තණ්හාව නිසයි අපි උපාදාන වෙලා මේ හවයට ආවේ. ඒ නිසයි මේ ඇස හැදුණේ. එහෙනම් මේ ඇස කියන එක තණ්හාවෙන් හැදුණ එකක්. ඇස කියන එක කර්ම ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත්ත එකක්. ඇස කියන එක ගැන 'මෙන්න මේ විදියේ රූප බලන්න ඕන' කියලා අපි කෙනා කෙනා ඇති කර ගත්ත කර්ම මට්ටම් තියෙනවා. මේ කර්මය රූප. ඇස කියන එක කර්මයෙන් වෙනස් කරන්න පුළුවන් එකක්. එතකොට මෙන්න මේ ඇස කියන එක හැදුණේ කර්ම ප්‍රත්‍යයෙන් කියලා එසේ දකින්න. ඒ වගේම ඇස, ඒ ඒ ප්‍රත්‍ය නිසා අවස්ථාවට හට ගෙන අවස්ථාවට නිරුද්ධ වෙන ධර්මයක් කියලා දකින්න. ඇස ගැන දකින්න පුළුවන් විදියට අපේ ජීවිතය හද ගත්තොත්, අපි ඇස් දෙක පාද ගත්තොත්, පින්වතුනි, මේ ජරා, මරණ, දුක අපට වැඩි කාලයක් විදින්නට වෙන්නේ නෑ. ජරා, මරණ, දුකෙන් අපට අත මිදෙන්නට පුළුවන් කියලා දකින්න.

ඉතින් සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ මෙන්න මේ වගේ ගැඹුරු ආධ්‍යාත්මික ධර්මයන් ගොනු කර ගෙන තමයි මේ ධර්ම පරියාය දේශනා කරලා තියෙන්නේ. මේ සමායතනඤ්ච පජානාති. සමායතනසමුදයඤ්ච පජානාති. සමායතනනිරෝධඤ්ච පජානාති කියලා අපට පෙන්වුවේ ඒ නිසා. එතකොට අන්න ඒ විදියට සමායතන ඇතිවීම නැති වීම, ප්‍රත්‍ය සහිත ව (පටිච්ච සමුප්පාද භාවය) නුවණින් මෙනෙහි කරනවා නම් ඒක ම තමයි සමායතන නිරෝධ ගාමිණි පටිපදා මාර්ගය වෙන්නේ. මෙන්න මේ දහම් පරියාය හැම දෙනා ම දැන ගෙන ජීවිතයෙන් පුරුදු පුහුණු කරන්න උත්සාහවත් වෙන්න.

ඒ වගේම මේ ආයතන හය ගැන ඉගෙන ගන්න, අපි දන්නා මට්ටමින් ඔබ්බට දකින්නට, අර්ථයන් බොහෝ තියෙනවා. ඒ ටික දකපු දවසටයි පින්වතුනි අපි මේ හවයෙන් මිදෙන්නෙත්. අද නො දුටුවත් අපට තව ඉගෙන ගන්න, දැන ගන්න, බලන්න තව පරියායන් තියෙනවා නේද කියන නුවණක් ඇති කර ගන්න. ඇති කර ගෙන දැනට ඇස දන්නවා කියන මට්ටමෙන් නතර වෙන්නේ නැතිව, ඇස අනිත්‍යයි කියලා නිකම් මෙනෙහි කරන මට්ටමෙන් නතර නො වී, මේ ඇස අනිත්‍යයි කියන එකේ අර්ථය කුමක් ද. කුමන අර්ථයක් දැන ගෙන ද බුදුරජාණන් වහන්සේ

දේශනා කරන්නේ කියන කාරණාව ජීවිතයෙන් දකින මට්ටමට එන කල් භාගයන්ත. භාගයලා ඒක ජීවිතය කර ගෙන ජීවිතයේ අත්දැකීම කර ගෙන, මේ කෙලෙස් නසලා දුකින් මිදෙන්න මේ හැම දෙනා ම උත්සාහවත් වෙන්න. ඒ සඳහා මේ දේශනාව හැම දෙනාට ම හේතු උපනිශ්ශය වේවා කියන අදහස ඇති කර ගන්න.

ඉතින් එද සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ මේ විදියට දේශනා කරනවා භික්ෂූන් වහන්සේලාට - යතො ඛො ආවුසො, අරියසාවකො එවං සමායතනඤ්ච පජානාති, එවං සමායතනසමුදයඤ්ච පජානාති, එවං සමායතනනිරොධඤ්ච පජානාති, එවං සමායතනනිරොධගාමිනි පටිපදඤ්ච පජානාති, සො සබ්බසො රාගානුසයං පහාය පටිසානුසයං පටිවිනොදෙඤ්ච, අසමීති දිට්ඨිමානානුසයං සමුහනිත්වා, අවිජ්ජං පහාය විජ්ජං උප්පාදෙඤ්ච දිට්ඨිවධමෙම දුක්ඛස්සන්තකරො භොති. “ඇවැත්නි, යම් කලෙක පටන් මේ ශූන්‍යවත් ආයථී පිරිස මෙසේ ආයතනත්, ආයතන ඇතිවීමත්, නැතිවීමත්, නැති කරන මගත්, දන්නවා නම් එපමණකින් ම ආයථීශ්‍රාවක තෙමේ මනා දැනුම් ඇත්තෙක් වෙනවා. ඒ වගේම එයා සියලුම ආකාරයෙන් රාගය දුරු කරලා, පටිසය නැති කරලා, මම වෙමි යන මානය නසලා, අවිද්‍යාව නැති කරලා, විද්‍යාව උපදවා ගෙන මේ ජීවිතයේ ම දුක් කෙළවර කරනවා.” එද ඒ භික්ෂූන් වහන්සේලා සතුටින් ඒ දේශනාව අනුමෝදන් වුනා. ඔබටත් මේ දේශනාව අලුත් ඇස් දෙකක් පාද ගන්න හේතු උපනිශ්ශය වේවා කියලා දේශනාව අවසන් කරනවා. සාදු නාදයක් පවත්වන්න.

සාදු ! සාදු !! සාදු !!!
සමායතන වාරය නිමා විය.

නාමරෂ පාරය

නමොනසු භගවතො අරහතො සමමා සමබුද්ධාසු

යතො බො ආවුසො, අරියසාවකො නාමරූපඤ්ච පජානාති,
නාමරූපසමුදයඤ්ච පජානාති, නාමරූපනිරොධඤ්ච පජානාති,
නාමරූපනිරොධගාමිනි පටිපදඤ්ච පජානාති, එතතාවතාපි බො ආවුසො,
අරියසාවකො සමාදිට්ඨි හොති, උජුගතාසු දිට්ඨි, ධම්මෙ
අවෙච්චසාසාදෙන සමන්තාගතො, ආගතො ඉමං සද්ධම්මං'ති.

ධර්මශ්‍රවණාභිලාශී, ශ්‍රද්ධා බුධි සම්පන්න කාරුණික පින්වතුනි,
මේ පින්වත් පිරිස මේ මොහොතේ දී සුදුනම් වෙන්නේ සසර දුක් ගිනි
නිවීම පිණිස ලොචතුරා බුදුරජාණන් වහන්සේ අපි කෙරෙහි
අනුකම්පාවෙන් දේශනා කළ සද්ධර්මයෙන් බිඳක් ශ්‍රවණය කරන්නට. ඒ
නිසා හැමදෙනා ම තුණුරුවන් කෙරෙහි ශ්‍රද්ධා ගෞරවය ඇති කර ගෙන
බොහෝම උච්චතාවෙන් මේ මොහොතේ දී මේ ධර්මය ශ්‍රවණය
කරන්නට ඕනෑ.

දිගටම මේ සූත්‍රය අරඹයා ධර්ම දේශනා රාශියක් අපි කළා. මේ
අවස්ථාවේ දී මට පොඩ්ඩක් මතක් කරන්නට සිතූණා, මේ ධර්මය
ශ්‍රවණය කිරීමෙහි, කන් යොමු කරලා ඒ ධර්මය ශ්‍රවණය කිරීමේ තියෙන
වටිනාකම ගැන. පින්වතුනි, මේ දීර්ඝ සංසාරයේ දී අපි හැම දෙනෙක් ම
ඉමක් කොනක්, පරක් තෙරක් නොමැති අනවරාශ්‍ර සංසාරයේ ඒ මේ අත
දුවපු සැරිසරපු අය. පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා,
මේ දීර්ඝ සංසාරයේ දී අප හැම දෙනෙක් ම අනන්ත අප්‍රමාණ ව මහා
දුක් ගොඩක් විඳපු අය. පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා
කරනවා, මේ දීර්ඝ සංසාරයේ යන ගමනේ දී තමන්ගේ ආදරණීය මව්
මළ දුකට අඬපු කඳුළු එකතු කළොත් එය සතර මහා සාගරයේ ජලයට
වැඩියි. ඒ වගේම දුව පුතා, සහෝදර සහෝදරිය මැරුණු වෙලාවේ හැඬූ
කඳුළු සතර මහා සාගරයේ ජලයට වඩා වැඩියි කියලා. ඒ වගේම තිරිසන්
ආත්මවල ඉපදුණු වාරවල දී තමන් මරණයට පත් වෙන කොට, බෙලි
කැපුම් කාලා, ගලා ගෙන ගිය ලේ එකතු කරන්න පුළුවන් නම් සතර
මහා සාගරයේ ජලයට වැඩියි කියලා පෙන්නවා. පින්වතුනි, මේ වගේ
දීර්ඝ සංසාරයේ දී අපි බොහෝ දුක් වින්ද අය. නමුත් මේ සංසාර ගමන
තාමත් අපි කිසිවෙකුටත් නිමා කර ගන්න බැරි වුනා. ඒ සංසාර ගමන

අපට නිමා කර ගන්න බැරි වූවේ පින්වතුනි, මේ සද්ධර්මය බොහෝම ශ්‍රද්ධාවෙන් නො අසපු නිසා.

පින්වතුනි, අතීතයේ දී බුදුරජාණන් වහන්සේලා ලෝකේ ඕනෑ තරම් පහළ වෙන්නට ඇති. ඒ භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේලා ලෝකයා කෙරෙහි අනුකම්පාවෙන් සසර දුක් ගිනි නිවන ධර්මය ඕනෑ තරම් දේශනා කරන්නට ඇති. ඇස් නැත්තෝ වගේ, කන් නැත්තෝ වගේ අපි ඒ ධර්මය නො අසපු නිසා, නො බලපු නිසා තාම මේ දුක් සහගත සසරේ අපි ඒ මේ අත දුවනවා, සැරිසරනවා. ඒ නිසා අද දවසේ දී මේ පින්වතුන්, බොහෝම ශ්‍රද්ධාවෙන්, උවමනාවෙන් මේ දහම අවබෝධ කර ගන්නට උත්සාහ කරන්න ඕනෑ. ඒ ඒ මේ අත දුවන සංසාරයේ මේ තරම් කාලයක් ආපු මේ ගමන නිමා කර ගන්න අද දවසේ මේ පින්වතුන් බොහෝ උත්සාහවත් වන්න ඕනෑ. සසරට වැටුණු දවසට, දුකට වැටුණු දවසට අපව බේරා ගන්න කිසිවෙක් එන්නේ නෑ කියන ටිකත් මතක තබාගෙන මේ මනුෂ්‍ය ජීවිතයත්, බුද්ධෝත්පාද කාලයත්, සද්ධර්මය තියෙන වටපිටාවක් තියෙන මේ මොහොතේ මේ ජීවිතයේ කොහොම හරි මේ දහම අවබෝධ කර ගන්න උත්සාහවත් වෙන්න ඕනෑ. ඒ ධර්මය අවබෝධ කර ගන්නට පුළුවන් තවත් වටිනා පරියායක් තමයි අද දවසේ දී මම මේ දේශනාව සඳහා මාතෘකා කළේ.

පින්වතුනි, එදා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ හික්කුන් වහන්සේලාට ඒ සළායතන පිළිබඳ දහම් පරියාය දේශනා කළාට පසු, ඒ ස්වාමීන් වහන්සේලා ඒ පිළිබඳ සතුටු වෙලා අනුමෝදන් වෙලා, ඊට පස්සේ සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේගෙන් අහනවා, 'ඇවැත්නි, සම්මා දිට්ඨිය ඇති කර ගැනීම පිණිස පවතින තව ක්‍රමයක් කියන්න පුළුවන් ද?' කියලා. ඒ වෙලාවේ දී සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, 'ඇවැත්නි තව ක්‍රමයක් කියන්න පුළුවන්, පනවන්නට පුළුවන්. යම් කලෙක පටන් මේ ශ්‍රැතවත් ආයඨිශ්‍රාවක තෙමේ, නාමරූප කුමක් ද කියලා දන්නවා නම්, නාමරූපයේ ඇති වීම කුමක් ද කියලා දන්නවා නම්, නාමරූප නැති කිරීම දන්නවා නම්, නාමරූප නැති කරන ප්‍රතිපදාව දන්නවා නම්, මෙපමණකින් ම මේ ආයඨිශ්‍රාවක තෙමේ සම්මා දිට්ඨි ඇත්තෙක් වෙනවා. ඔහුගේ දැකීම සෘජු බවට පත් වෙනවා' කියලා දේශනා කළා. දේශනා කරලා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ ම අහනවා, 'ඇවැත්නි නාමරූප කියලා කියන්නේ කුමකට ද? නාමරූපයේ ඇති වීම කුමක් ද? නාමරූප නැති වීම කුමක් ද? නාමරූප නිරෝධ කරන ප්‍රතිපදාව

කුමක් ද?' කියලා. ඒ වෙලාවේ දී සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ ම ඒකට උත්තර දෙනවා, 'අත්ථි නාමං අත්ථි රූපං', නාමය කියලා තියෙනවා, රූපය කියලා තියෙනවා. 'අත්ථි නාමං අත්ථි රූපං' කියලා පෙන්නලා, නාමය කුමක් ද, එස්ස වේදනා සංඥ වේතනා මනසිකාර කියලා මේ නාම ධර්මයි කියලා පෙන්නුවා. 'වතතාරි ව මහාභුතානි, චතුරතඤ්ඤා මහාභුතානං උපාදයරූපං - ඉදං චුචතාවුසො, රූපං. ඉති ඉදංඤ්ඤා නාමං ඉදංඤ්ඤා රූපං'. මේ එස්ස වේදනා සංඥ වේතනා මනසිකාර කියන මේ ටික නාමයි. මේ සතර මහා ධාතූන්, සතර මහා ධාතු නිසා උපදින රූපත්, රූපයි. මේ නාමරූපයි කියලා දකින්න කියලා මතක් කළා. එතකොට මේ විඥනය නිසා නාමරූප ඇති වෙනවා. විඥනයේ නැති වීමෙන් නාමරූප නැති වෙනවා කියලා පෙන්නුවා.

එතකොට පින්වතුනි, අපි කොහොමද 'නාමරූපඤ්ඤා පජානාති' කියන කාරණාව දකින්නේ? එස්ස වේදනා සංඥ වේතනා මනසිකාර කියන මේ නාමත්, මේ සතර මහා ධාතූවත්, ඒ නිසා පවතින උපාදය රූපත් කියලා මේ නාමරූප ධර්මතා දෙක තේරුම් කර ගන්නට ඕනෑ. එතකොට ඒ නාමරූප කියන ධර්මතා දෙක විශේෂයෙන්ම අපි මෙන්න මේ කාරණාවෙන් තේරුම් කර ගන්නට ඕනෑ. දීඝ නිකායේ, මහා නිදන සූත්‍රයේ දී බුදුරජාණන් වහන්සේ 'විඥන පච්චයා නාමරූපං' කියලා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කළ ඒ ධර්මයේ අර්ථය වැටහෙන කාරණාවක් පෙන්වනවා. "නාමරූපයි කියන විට ආනන්ද, මේ විඥනය මව් කුසට ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් නො පැමිණෙන්නේ නම් මව් කුසක පවතින මේ බීජ කළලය නාමරූපාදී භාවයෙන් මිශ්‍ර ව පවතිනවා ද?" කියලා. ඒ වෙලාවේ දී ආනන්ද තෙරුන් වහන්සේ පිළිතුරු දෙනවා 'නො හේතං භන්තෙ - ස්වාමීනි, එහෙම නැහැ'. "එහෙනම් ආනන්ද, මේ කරණාව දැන ගන්න. මේ විඥනය නිසා නාමරූප වෙනවා" කියලා. ඊට පස්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, "විඥනය මව් කුසට පැමිණිලා, බැස ගෙන, ඒ විඥනය නිරුද්ධ වුනොත්, මේ මව් කුසක සිටින කුමාරයෙක් හෝ කුමරියකගේ හෝ වැඩීමක් පෙනෙයි ද?" කියලා. ඒ වෙලාවේ දී 'නැහැ' කියනවා. "ආනන්ද, එහෙනම් මේ කාරණාව දකින්න. මේ විඥනය නාමරූප ධර්මයන්ගේ පැවැත්මට හේතුවයි" කියලා.

ඒ කියන්නේ පින්වතුනි, විඥනය මේ කයට බැස ගත් පසුව මේ කය සවිඥනක වෙනවා. ඊට පස්සේ ඒ කය ඇසුරු කර ගෙන මේ සිත පවතින විට දැන් විඥනයේ විජානන ලක්ෂණය නැහැ, මේ කයේ නාමරූප

හැදුණා යන ගනයටයි යන්නේ. නාමරූප දෙක පවතිනවා යන ගනයටයි යන්නේ. බීජ කළලය නැතිනම් සතර මහා ධාතූන්ගෙන් හැදුණු රූපය, තියෙන තැනට විඥනය පැමිණුනාට පස්සේ පින්වතුනි, ඒ විඥනය නිසා මේ රූපය සවිඥනක වෙනවා. ඒ සිත වැය වෙලා තියෙන්නේ පින්වතුනි, දැන් මේ කය සවිඥනක කරන්නයි, කයේ සවිඥනක බව පවත්වන්නටයි. දැන් මේ සිතෙන් විජානන ලක්ෂණයක් ලැබෙන්නේ නැහැ. මේ සිතෙන් දැන ගන්නා වූ ලක්ෂණයක් ලැබෙන්නේ නැහැ. මේ හිත දැන් නාමරූප ධර්මයන් හදන්නටයි වැය වෙලා තියෙන්නේ, නාමරූපයි යන කරුණට ගිහින් තියෙන්නේ. එතකොට, මේ අපේ කය සවිඥනක වෙලා තියෙන ලක්ෂණයෙන් දකින්න ඕනෑ නාමරූප කියලා. මේ කය සවිඥනක වෙලා තියෙන විට නාමරූපයි කියලා දකින්න ඕනෑ.

මතන මෙන්න මේ විදියට දකින්න ඕනෑ. පින්වතුනි, අපි භවාංග සිතයි කියලා කියනවා නම්, මෙන්න මේ භවාංග සිතයි කියන මට්ටමේ දකින්න ඕනෑ නාමරූපයි කියලා. ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් පැමිණි මේ සිත, වස්තු රූපය ඇසුරු කර ගෙන පවතිනවා. ඒ සිතේ පවතින චෛතසික (වේදනා සංඥ චේතනා කියන මෙන්න මේ චෛතසික) නිසයි මේ කය හැම වෙලාවේ ම පවතින්නේ. එතකොට මේ කය හැම වෙලාවේ ම හැඟීම් දූතෙන මට්ටමක පවතින්නේ, මෙන්න මේ හිතේ තියෙන නාම ධර්ම ටික නිසයි. එතකොට භවාංග මට්ටමේ සිත කියන විට අර මම මතක් කළා හරියට නිර්වින්දන එන්නතක් දුන්න කෙනෙක් වගේ. මේ ආයතන ගැන මොකුත් දනුමක් නැහැ, බාහිර ලෝකය ගැන. බාහිර ලෝකය ගැන කිසිම දනුමක් නැති වුනාට, මේ කයේ සවිඥනක බව පවතිනවා. දැන් කය සවිඥනකයි. එතකොට මේ භවාංග සිත කියලා කියන්නේ, මේ උප්පත්ති භවය පැවැත්වීමට උපකාරී වන සිත. ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් පැමිණුනාම මේ කයට, මේ කය සවිඥනක වුනා. ඊට පස්සේ සවිඥනක කය හැදෙන්න කන බොන ආහාර දෙන්න වුනා. කන බොන ආහාර දෙන විට මේ නාමරූප දෙක වර්ධනය වෙනවා යන ගනයට යනවා. එතකොට නාමරූප දෙක වර්ධනය වුනා, නාමරූප දෙක හැදුණා කියන්නේ ඇස කන දිව නාසය ශරීරය කියන ප්‍රසාද ටික හැදෙනවා. එතකොට පින්වතුනි, දැන් මේ ප්‍රසාද ටික හැදුණු සවිඥනක කය දකින්නට ඕනෑ 'නාමරූපඤ්ච පජානාති' කියන විට.

විශේෂයෙන්ම හොඳට දකින්න ඕනෑ මෙනැන දී, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. 'මහණෙනි, යම් ආකාරයන්ගෙන්,

ලිංගයන්ගෙන්, නිමිත්තයන්ගෙන් රූපයයි යන පැනවීමක් නැත්නම්, මේ නාම කයේ පටිස සම්ඵස්සයක් පෙනෙයි ද? යම් ආකාරයන්ගෙන්, ලිංගයන්ගෙන්, නිමිත්තයන්ගෙන් නාම ධර්මයයි යන පැනවීමක් ඇත්නම්, ඒ පැනවීම නැති කළහි රූප කයේ අධිවචන සම්ඵස්සයක් පෙනෙයි ද?’ කියලා අහනවා. එතකොට මේ කාරණාවන් පෙන්වන්නේ ‘නාමරූප පච්චයා එස්සො’ කියන කාරණාව පෙන්වන්නට. නාමරූප ධර්මතා දෙක දෙවිදිහකට බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වනවා. එතකොට මේ කාරණාවේ දී මෙන්න මේ විදිහට දකින්න ඕනෑ. යම් රූප කියලා දෙයක් නැත්නම්, නාම කයේ පටිස සම්ඵස්සය කියලා දෙයක් පෙනෙයි ද? නාම කියලා දෙයක් නැතිනම් රූප කයේ අධිවචන සම්ඵස්සයක් පෙනෙයි ද? කියන තැන දී, නාම කාය පටිස සම්ඵස්සය යි, රූප කය අධිවචන සම්ඵස්සය යි කියලා ගන්නට එපා. මෙතැන දී අධිවචන සම්ඵස්සය කියලා කියන්නේ නාම කයට, පටිස සම්ඵස්සය කියන්නේ රූප කයට. මෙතැනින් අහන්නේ මෙන්න මෙහෙම සිද්ධියකින්. ‘යම් ආකාරයන්ගෙන්, ලිංගයන්ගෙන්, නිමිත්තයන්ගෙන් අඹ කියලා දෙයක් නැත්නම්, දෙල් ගසක අඹ පෙනෙයි ද?’ කියනවා. ‘නෑ’ කියනවා. එහෙනම් යම් ආකාර ලිංග නිමිත්තයන්ගෙන් අඹ කියලා යමක් තියෙන නිසානේ අඹ කියලා දෙයක් පෙනෙන්නේ. දෙල් කියලා යමක් තියෙන නිසානේ දෙල් පෙනෙන්නේ කියනවා වගේ අර්ථයකින්. ඒ කියන්නේ ‘යම් ආකාර ලිංග නිමිත්තයන්ගෙන් රූප කියලා යමක් නැත්නම්, නාම කයේ පටිස සම්ඵස්සයක් පෙනෙනවා ද? නාම ධර්මවල තිබෙනවා ද ගැටෙන ස්වභාවයක් කියලා’. ‘නෑ’. ‘එහෙනම් පටිස සම්ඵස්සය පෙනෙන්නේ රූපය තියෙන නිසාමයි නේද?’ කියන කාරණාව පෙන්වනවා. ඊට පස්සේ ‘නාම ධර්ම නැතිනම් යම් ආකාර ලිංග නිමිත්තයන්ගෙන් රූප කයේ අධිවචන සම්ඵස්සයක් පෙනෙයි ද?’ කියලා අහනවා. ‘නෑ’. ‘එහෙනම් මේ නාම ධර්ම තියෙන නිසානේ අධිවචන සම්ඵස්සයක් පෙනෙන්නේ’ කියනවා.

එතකොට මේ කාරණාවෙන් ඔප්පු කරලා පෙන්වන්නේ රූපය කියන්නේ පටිස සම්ඵස්සයක්, නාමය කියන්නේ අධිවචන සම්ඵස්සයක් කියන කාරණාව. මේකේ දී හැබැයි තව කාරණාවක් තියෙනවා. නාම කයේ පටිස සම්ඵස්සය කියලා කියන විට, රූප කයේ පටිස සම්ඵස්සය තියෙන්නේ නාම කයේ නොවේ. හැබැයි යම් ආකාර ලිංග නිමිත්තයන්ගෙන් රූප කයේ තියෙන යමක් නැතිනම් නාම කයේ පටිස සම්ඵස්සයක් පෙනෙන්න තිබේ ද? කියද්දී තව අර්ථයක් ඕකෙන්

විද්‍යාමාන වෙනවා. මේ ඇස කණ දිව නාසය ආදී, ඒ ගැටීම් ස්වභාවයෙන් යුක්ත වූ කෘත්‍යය කරන රූපය නො තිබුනොත් හවාංග මට්ටමේ මනෝ ද්වාරයට ගැටීමක් පෙනෙයි ද? නැත්නම් මේ මනෝ ද්වාරයට අරමුණු සම්ප්‍රේක්ෂණය වීමක් පෙනෙයි ද කියලා අහනවා. එතකොට නෑ කියනවා. එහෙනම් මේ හවාංග මට්ටමේ හවාංග චලන, හවාංග උපච්ඡේද ආදී නාම ධර්මයන්ගේ අවදියක් වෙනවා නම් වෙන්තේ මේ පටිස සම්පස්සය, මේ රූප කියන කාරණාව තියෙන නිසයි කියලා, ඔන්න රූපය හොඳට පෙන්වනවා. රූපය නිසයි නාම ධර්මයන්ගේ අවදියක් වෙන්තේ කියන කාරණාව දකින්න. ඊට පස්සේ යම් ආකාර ලිංග නිමිත්තයන්ගෙන් නාම ධර්ම කියලා යමක් නැතිනම්, රූප කයේ අධිවචන සම්පස්සයක් පෙනෙයි ද කියලා අහන එකෙන් කියනවා, මේ සිත තුළ සිතේ සිතේ අපි කතා කරන විට, හිතේ සිතිවිලි පහළ කරන විට ඒ තුළ තියෙන්නේ වේදනා සංඥා චේතනා එස්ස මනසිකාර කියන නාම ධර්මයන්ගේ සිහි කිරීමක්, අවදියක්. ඒකට කියනවා නාම සම්පස්සය කියලා. ඒ නාම සම්පස්සය නිසයි මේ රූප කයේ සවිඥානක බව තියෙන්නේ කියන කාරණාව මතක් කරනවා. ඒ කියන්නේ නාම ධර්මයි කියලා දෙයක් නැති නම්, අධිවචන සම්පස්සයක් රූප කයේ පෙනෙයි ද? එතකොට මේ අධිවචන සම්පස්සය අපට විද්‍යාමාන රූප කයෙන්. රූප කයේ අධිවචන සම්පස්සයක් නිසා නොවේ.

පින්වතුනි, මේ අවේනනික වස්තුවක් අල්ලලා බලන්න. ඒක තේරෙන්නේ නැහැ. ඒක දූනෙන්නේ නැහැ අපට. නමුත් මේ කය අල්ලන කොට, අල්ලපු බව දූනෙනවා කියලා කියන්නේ, ඒ අධිවචන සම්පස්සය නිසා. රූප කයේ අධිවචන සම්පස්සය මෙන්න මේ උපමාවෙන් දකින්නට උත්සාහවත් වෙන්නට ඕනෑ. පින්වතුනි, ඔබලාට ඔබලාගේ අත පය තියෙනවා කියන කාරණාව අද දෑන ගෙන දෑනුම් සහිතව මයි ඉන්නේ. නමුත් ඒක ස්පර්ශයක් නොවේ. අධිවචන සම්පස්සයක් එතැන තියෙන්නේ. පටිස සම්පස්සයක් නොවේ. මේ කය තියෙනවා කියලා තමන්ට, අත තියෙනවා, කකුල් තියෙනවා, ඇඟ තියෙනවා කියලා දන්න එක, තමුන්ට කය තේරෙනවා කියන එක පින්වතුනි, අධිවචන සම්පස්සයක්. ඒක පටිස සම්පස්සයක් නොවේ. ඒක අධිවචන සම්පස්සයක්. අපි දෑනුම් සහිතව මයි ඉන්නේ කියන කාරණාව මම ඔප්පු කරන්නම් මෙන්න මෙහෙම. පින්වතුනි, ඔබලාගේ කකුල හරි, අත හරි හිරි වැටුනොත් ඔබලාට තේරෙනවා නේද කකුල දෑන් නෑ වගේ, අත නෑ වගේ කියලා. එහෙනම් ඒ උපමාවෙන් දෑන ගන්න, අපි නො දන්නවා

වුනාට දැන් කකුල තියෙනවා වගේ, අත තියෙනවා වගේ කියන දැනුමකින් අපි ඉන්නේ. මේ නාමරූපයි කියන විට ඔන්න ඔය දැනුම් සහිත බව දකින්නට ඕනෑ.

කකුල හරි, අත හරි හිරි වැටුනොත්, හිරි වැටුණ වෙලාවට අපට තේරෙනවා ‘මට කකුල නෑ වගේ තේරෙන්නේ. අත නෑ වගේ තේරෙන්නේ’ කියලා. එතකොට දැන් අපට ප්‍රකට නෑ ‘කකුල ඇති බවට තේරීමකිනුයි ඉන්නේ, අත ඇති බවට තේරීමකිනුයි ඉන්නේ’ කියලා. නමුත් අත ඇති බවට තේරීමකින්, කකුල ඇති බවට තේරීමකින් තමයි පින්වතුනි, අපි ඉන්නේ. ඒකට කියනවා රූප කයේ අධිවචන සම්ප්‍රේෂය කියලා. එතකොට නාම ධර්මවල තියෙන අධිවචන සම්ප්‍රේෂය රූප කයේ හැපිලා පවතිනවා. රූප කයේ පටිඝ සම්ප්‍රේෂය නාම කයේ හැපිලා පවතිනවා. නාමරූප කියන විට මෙන්න මේ විදිහට දකින්නට ඕනෑ. පටිඝ සම්ප්‍රේෂය නිසා නාම කය අවදි වීමකුත්, අධිවචන සම්ප්‍රේෂය නිසා රූප කය අවදි වීමකුත් කියන කාරණාවෙන් දකින්නට ඕනෑ. ඔය කාරණා දෙක දෙපැත්තට සිද්ධ වීම නිසා, අපට ලැබිලා තියෙන කාරණා දෙකක් තියෙනවා පින්වතුනි. එකක් තමයි බාහිර අරමුණු ගැන දැනුමක් හිතට ඇති කර ගන්නට පුළුවන්. ඒ දැනුම නිසා ආපසු බාහිර අරමුණු සිහි කරලා යන්නට පුළුවන් කියන කාරණාවක් තියෙනවා. මේ නාමරූප කියන ධර්මතා දෙක දෙපැත්තට පිහිටලා, රූපය නිසා නාම ධර්ම අවදි කිරීමකුත්, නාම ධර්ම සිහි කරලා රූප සොයා ගෙන යෑමකුත් කියන කාරණා දෙක කරන්නට පුළුවන්.

එතකොට මේ නාමරූප කියන ධර්මතා දෙක අපට දකින්නට පුළුවන් කම තියෙන්නට ඕනෑ ක්‍රම දෙකකින්. ඒ තමයි අර ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් පැමිණි නාමරූප ධර්මයනුත්, එක්කම විපාක වශයෙන් පවතින නාමරූප ධර්මයන්ගේ දැනුමත් කියන කාරණා දෙක. විශේෂයෙන්ම ‘නාමරූපඤ්ඤා පජානාති’ කියන විට මෙතැන දී, දකින්නට ඕනෑ හරියට මකුළුවා දූල බැඳලා සත්තු අල්ලා ගන්න දූල මැද්දට වෙලා ඉන්නවා වගේ, මේ ප්‍රසාද ටික ඔක්කොම හදලා සවිඥානක කරලා, මේ සිත හවාංග මට්ටමේ පවතින කාරණාවෙන් දකින්න ‘නාමරූපඤ්ඤා පජානාති’ කියලා. නාමරූපයි කියන විට බාහිර නිමිති ගැන කිසිම දැනුමක් නැතිව, මේ කයේ සවිඥානක ගතියෙන් ම දකින්න ඕනෑ පින්වතුනි, මේ නාමරූපයි කියලා. හරියට අර මකුළුවා දූල බැඳලා, දූල මැද්දට වෙලා

ඉන්නවා වගේ, ඇස කන දිව නාසය ශරීරය කියන මේ ප්‍රසාද ටික හදලා, මේ සිත, හවාංග මට්ටමේ පවතින මට්ටම දකින්න නාමරූපයි කියලා.

මන්න මතැනට කියනවා පින්වතුනි, උප්පත්ති හවය කියලා. හොඳට දකින්නට ඕනෑ, මේ නාමරූප දෙකට කියනවා උප්පත්ති හවය කියලා. ඒ උප්පත්ති හවයේ පැවැත්මට අයිති සිත තමයි පින්වතුනි, හවාංග සිත කියලා කියන්නේ. දැන් මේ හවාංග සිත තියෙන තාක් මේ උප්පත්ති හවය පවතිනවා, නැති වෙන්නේ නැහැ. හැබැයි තාම 'ජාතිය' එහෙම වූවේ නැහැ. ඒ ඒ ආයතනයන්ට සිත් උපදින කොටයි 'ජාතිය' කියලා කියන්නේ. දැන් මේ නාමරූප කියන මට්ටම දකින්න ඕනෑ, උප්පත්ති හවය සකස් වෙලා තියෙන්නේ. මේ විඥනය, මව් කුසකට පැමිණිලා, මේ සතර මහා ධාතු රූපයකට බැස ගෙන, මේ රූපය සවිඥානක කරලා, ආයතන ටික හැදිලා තියෙනවා. මේ ආයතන ටික හදපු කාරණාවෙන් දකින්නට ඕනෑ, නාමරූප දෙක. එතකොට 'නාමරූපඤ්ච පජානාති' කියන විට මෙන්න මේ ටික දකින්නට ඕනෑ. මෙන්න මේ කය සවිඥානක වෙලා තියෙනවා කියන අර්ථයෙන් දකින්නට ඕනෑ. නාමරූප දෙකෙන් කෙරෙන කෘත්‍යය දැන ගන්නට ඕනෑ. නාමරූප දෙක පවතිනවා කියලා කියන්නේ, මේ ප්‍රසාද ටික හදලා තියෙනවා. ආයතන ටික හැදුණා කියාත් දැන ගන්නට ඕනෑ, 'නාමරූපඤ්ච පජානාති' කියන විට.

එතකොට තවදුරටත් 'නාමරූපඤ්ච පජානාති' කියන විට මේ විඥනය මව් කුසට බැස ගත්ත නිසා නේද නාමරූප වූවේ කියලා, විඥනය නිසා නාමරූප වෙනවා කියාත් දකින්නට ඕනෑ. මොකද සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ අර සම්මාදිට්ඨි සූත්‍රයේ දී නාමරූප ගැන පෙන්වලා, "මේ විඥනය සමුදයෙන්, නාමරූප සමුදය වෙනවා - මේ විඥනය නිසා නාමරූප ඇති වෙනවා. විඥනය නැති වෙන විට නාමරූප නැති වෙනවා. මේ ආයඨී අෂ්ටාංගික මාර්ගය නාමරූප නැති කරන ප්‍රතිපදාවයි" කියලා යි දේශනා කළේ. ඒ ටික මට මුලින් ම මතක් කළ යුතු ව තිබුණා. නමුත් ඒ වෙලාවේ දී ඒක අතපසු වුනා. නමුත් මෙතැන දී තේරුම් කර ගන්නට ඕනෑ, මේ නාමරූප ධර්මතාවය ඇති වූවේ මේ විඥනය බැස ගත්ත නිසයි. එතකොට මේ විඥනය නිසා නාමරූප හැදුණා කියන කාරණාව තේරුම් කර ගන්නට ඕනෑ. 'නාමරූපඤ්ච පජානාති' කියන විට ඒ දැනුම තියෙන්නටත් ඕනෑ. නාමරූප කියන විට මේ කය සවිඥානක වූ කාරණයෙන් මත් දැන ගන්නට ඕනෑ. මේ කයේ සවිඥානක බව ඇති වූවේ කොහොම ද? කාරණා දෙකකින් දකින්න කියලා මම මතක් කළා -

අධිවචන සම්ප්‍රේෂණය සහ පරිච්ඡේද සම්ප්‍රේෂණය කියන ධර්මතා දෙක හරහා, ඒ කියන්නේ ඕදරික වූ රූප කයේ ගැටීම නිසා නාම ධර්ම අවදි වීමත්, නාම ධර්මයන්ගේ අවදි බව නිසා රූපයේ හට ගැනීමත්, පැවැත්මත් කියන කාරණාවෙන්. නාම ධර්ම උපකාරී ව රූපයත්, රූපය උපකාරයෙන් නාමයත් කියන මේ ධර්මතා දෙක දකින්න කිව්වා, 'නාමරූපඤ්ච පජානාති' කියන විට.

එතකොට ඒ විතරක් නොවේ, තව මෙතැන දී තියෙනවා කාරණාවක්. විඥනය මේ රූප කයට බැස ගත් පසුව, මේ රූප කය හැඳෙන්නේ පින්වතුනි, නාම කයට අනුවයි. මේ 'නාමරූපඤ්ච පජානාති' කියන විට ඒ කාරණාවත් දැන ගන්නට ඕනෑ. විශේෂයෙන්ම මේ විඥනය ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් බැස ගත් විට මේ සිතේ තියෙනවා කර්මානුරූප ගතියක්. කර්මජ රූප කියලා, ධර්මායතනය පරියාපන්න රූපයක් තියෙනවා. අන්න ඒ රූපයට අනුවයි පින්වතුනි, මේ මහා භූත රූපය සකස් කරන්නේ. අන්න ඒ කාරණාවට විශේෂයෙන් අපට අවධානය යන්නට ඕනෑ, අවධානය යොමු වෙන්නට ඕනෑ.

අපි මෙන්න මේ විදිහට කියමු. දැන් මේ විඥනය මව් කුසට, රූපයට බැස ගත්තාට පස්සේ මේ රූපය, එක ම කන බොන ආහාරයෙන් හැදුණු මේ රූපය, එක රූපයක් ස්ත්‍රියක් විදිහට, තව රූපයක් පිරිමියෙක් විදිහට වැඩෙන්නේ. ඒ පිරිමියෙක් විදිහට වුනත් ඒකත් එක එක විදිහට. ස්ත්‍රීන්ගේ රූපයක් වුණත්, ඒකත් ස්ත්‍රීන්ගේ නානත්වයකට ඇයි හැඳෙන්නේ. පින්වතුනි, මෙන්න මේ හැදීමේ හැකියාව තියෙන්නේ හිතට. මේ හිතේ තියෙනවා ධර්මායතනය පරියාපන්න රූප කියලා, හිතේ වේදනා සංඥා සංඛාර කියන ධර්මාරම්මණයන් අරඹයා, සිතේ තියෙන ගතිය අරඹයා රූපය හදන්නට ඕනෑ මෙන්න මෙහෙමයි කියලා ගතියක්.

ඒක අපි මෙහෙම උපමාවක් කළොත් පින්වතුනි, යම්කිසි නුග ඇටයක් ගත්තොත්, මේ ඉතා සියුම්, ඇසට නො පෙනෙන මට්ටමේ සියුම් ම සියුම් දෙයක් තමයි නුග ඇටය කියන්නේ. මෙන්න මේ නුග ඇටය තුළ තියෙනවා පින්වතුනි, මේ පොළොවේ තියෙන ඕජා සාරය උරා ගෙන මේ ගස හදන්න ඕනෑ විශාල කරලා, අතු ගිහිල්ලා, ඉති ගිහිල්ලා, අතු බෙදිලා, ඉති බෙදිලා, මහ විශාල විදිහට මේ ගස හදන්නට ඕනෑ කියන බීජ ගතිය, මේ ගස හදන්නට ඕනෑ ගතිය තියෙනවා පින්වතුනි, මේ බීජයේ. එහෙම තියෙන නිසයි ඒ ගස, තල් ගසක් වගේ, පොල් ගසක් වගේ ඉති නො බෙදී යන්නේ නැතිව, ඉති බෙදෙන විදිහට යන්නේ. ඒ

වගේම තල් ගසක් හරි, පොල් ගසක් හරි ඉති බෙදෙන්නේ නැතිව සෘජුව යන්න ඕනෑ කියන ගතිය කියන එක තියෙන්නේ පින්වතුනි, ඒ බීජය තුළ. ඒ බීජයේ එහෙම ගතියක් තිබුණු නිසයි, ඒ ගස අතු ඉති බෙදෙන්නේ නැතිව සෘජුව ගියේ. මොකද පොළොවේ තියෙන ඕජා සාරය තුළ, මේ අතු ඉති බෙදෙන බවක් තියෙනවා නම් හෝ අතු ඉති බෙදෙන්නේ නැති බවක් තියෙනවා නම්, බැරි වෙලා හරි නුග ගසක් කියන එකකුත් හැදෙන්න ඕනෑ, තල් ගසක්, පොල් ගසක් හැදෙන්නට ඕනෑ දෙපැත්තට බෙදිලා. නමුත් එහෙම වෙන්නේ නැහැ. පොළොවේ තියෙන ඕජා සාරය අර ගෙන එක ගසක් හැදෙන්නේ එක විදිහට, තව ගසක් හැදෙන්නේ තව විදිහට. ඒ ගස් වෙන වෙනම හැදීමේ හැකියාව, ඒවා වෙන වෙනම බෙදීමේ හැකියාව තිබුණේ පින්වතුනි, මේ පොළොවේ තියෙන ඕජා සාරයේ නොවේ ඒ ඒ පරම්පරාව පවත්වන බීජය තුළයි ඒ හැකියාව තිබුණේ.

ඒ වගේ පින්වතුනි, මේ රූපය කුමන විදිහට හදනවා ද, මේ රූපය පිරිමියෙක් හෝ ස්ත්‍රියක් විදිහට හදනවා ද, කුමන ආකාරයේ පිරිමියෙක් විදිහට හදනවා ද, කුමන ආකාරයේ ස්ත්‍රියක් විදිහට හදනවා ද, කියන මේ හැකියාව, පට්ඨි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන මේ සතර මහා ධාතුවල හෝ කන බොන ආහාරයෙන් හැදෙන රූප කලාපවල නැහැ. ඒ ගැන තීරණය කරන්න පුළුවන් කමක් නැහැ. ඔය කන බොන ආහාරවල, පාන් කැල්ලක, බත් ඇටයක, රොටි කැල්ලක නෑ පින්වතුනි, මේ රූපයේ ලක්ෂණ තීරණය කරන හැකියාව. මේ රූපය ස්ත්‍රියක් විදිහට ද, පිරිමියෙක් විදිහට ද හදන්න පුළුවන් කියන කම තියෙන්නේ පින්වතුනි, මෙන්න මේ විඥානය නැමති කර්ම බීජයටයි. අන්න ඒ නිසා මේ ස්ත්‍රී ඉන්ද්‍රිය, පුරුෂ ඉන්ද්‍රිය කියන ඉන්ද්‍රිය රූප ගත් විට, මේවා ඉතා ම සුබුම (සියුම්) සතර මහා ධාතු නිසා පවතින රූප. ඔන්න ඔය රූපයත් හේතු වෙනවා පින්වතුනි, මේ ඕදරික කය හදන්න. එතකොට ඒ රූපය අනුව තියෙන නාම ධර්මත් හේතු වෙනවා මේ කය හදන්න. එතකොට මෙන්න මෙතැන දී දකින්න ඕනෑ, ඒ හිතේ තියෙන කර්මානුරූප ගතියක් තියෙනවා, මෙන්න මේ රූපය මෙහෙම හදන්න ඕනෑ කියලා. අන්න ඒ හිතේ තියෙන ගතියට තමයි පින්වතුනි, මේ මහා භූත රූපය රාශි වෙලා තියෙන්නේ. ඒ හිතේ තියෙන ගතියට තමයි පින්වතුනි, ස්ත්‍රියක් කියලා ලෝකය හඳුන්වන, ස්ත්‍රී සටහන් එන විදිහට මේ මහා භූත රූපය හැදිලා තියෙන්නේ.

මෘත දේහයක, නැත්නම් මළ කඳක පින්වතුනි, ස්ත්‍රී ඉන්ද්‍රිය, පුරුෂ ඉන්ද්‍රිය, ස්ත්‍රී භාව රූපය, පුරුෂ භාව රූපය ආදී රූප නැහැ. ඒවා නිරුද්ධ යි. දැන් තියෙන්නේ ස්ත්‍රී ඉන්ද්‍රිය, පුරුෂ ඉන්ද්‍රිය නිසා, ස්ත්‍රී භාව රූපය, පුරුෂ භාව රූපය නිසා රාශි වූ සතර මහා ධාතු පමණයි. අපට නුග ගසක්, තල් ගසක් කියලා පෙනෙන තැනක පින්වතුනි, ඒ නුග ගස හදන්න ඕනෑ මෙහෙමයි, තල් ගස හදන්නට ඕනෑ මෙහෙමයි කියලා, ඒ තුළ තියෙන බීජයෙන් හදපු රූපය පෙනෙනවා මිසක්, ඒ රූපය තුළ ඒ බීජය නැහැ. ඒ වගේ හොඳට දකින්නට ඕනෑ 'නාමරූප පච්චයා සලායතනං' කියන විට මේ නාමරූප ධර්මතා දෙකට අනුව මේ ආයතන ටික හැදිලා තියෙන්නේ, මේ කය හැදිලා තියෙන්නේ. මෙතැන මේ හිතේ ඇසුරු වෙලා තියෙනවා මේ ස්ත්‍රී ඉන්ද්‍රිය, මේ පුරුෂ ඉන්ද්‍රිය, ජීවිත ඉන්ද්‍රිය කියන ඉන්ද්‍රිය ටිකක්. එතැන තියෙන්නේ පුරුෂ ඉන්ද්‍රිය කියන ඉන්ද්‍රිය නම්, ඒ රූපය හැදිලා තියෙන්නේ, මේ ආයතන ටික හදලා තියෙන්නේ, පුරුෂයෙක් කියන, පුරුෂ ලක්ෂණ කියන, පුරුෂ ගති, පුරුෂ සටහන් කියන කාරණාවක් ලෝකයට ලැබෙන විදිහට. එතකොට ඒ ඉන්ද්‍රිය රූපය නිසා හදපු රූපය මේ පෙනෙනවා මිසක්, මේ බාහිර අපි පුරුෂයා කියන තැන නොවේ පින්වතුනි, පුරුෂ ඉන්ද්‍රිය රූපය. පුරුෂ ඉන්ද්‍රිය රූපය නිසා හදපු රූපයයි මේ තියෙන්නේ.

එතකොට 'නාමරූපඤ්ච පජානාති' කියන විට මේ නාමරූප දෙකේ කෘත්‍යය ඔන්න ඔය ආකාරයෙන් මේ පින්වතුන් දකින්න ඕනෑ. 'නාමරූපඤ්ච පජානාති' කියන තැන දී මේ සිත, විඥානය ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් බැස ගත් විට ඒ සිතේ තියෙනවා, ස්ත්‍රී ඉන්ද්‍රිය, පුරුෂ ඉන්ද්‍රිය, ජීවිත ඉන්ද්‍රිය ආදී සුඛුම රූප. ඒ වගේම කාය විඤ්ජිති, වචි විඤ්ජිති වගේ විඤ්ජිති රූප තියෙනවා. ඒ වගේම ඒ සිතේ තියෙනවා 'රූපස්ස ලහුතා මුදුතා කම්මඤ්ඤතා උපවය සන්තති' කියලා තව සියුම් රූප වගයක්. මේ සතර මහා ධාතු රූපය, මේ කය ඇසුරු කර ගෙන ඉන්න නිසයි පින්වතුනි, අපට මේකේ බරක් දනෙන්නේ නැත්තේ. පින්වතුන් කිලෝ පනහක සිමෙන්ති මිටියක් උස්සලා බලන්න මොන තරම් බරයි ද කියලා. මොන තරම් ඒකේ බරක් ඔබලාට දූනෙයි ද කියලා. ඊට පස්සේ සිහි කරන්න, ඔබලා, ඔබලාගේ කය තරාදියකින් කිරුවොත් කොයි තරම් බර ද කියලා. කිලෝ හැටක් විතර වෙයි කියමු. නමුත් ඔබල අඩිය තියලා යන කොට, ඔබලාට දූනෙනවා ද කිලෝ හැටක් බරයි කියන ගතිය? කිලෝ හැටක් බරයි කියන ගතිය ජීවිතයට තේරෙන්න දූනෙනවා ද? නෑ, දූනෙන්නේ නෑ. මෙන්න, මේ ලහුතා කියන රූපය, මේ නාමරූප කියන

මට්ටමේ සිද්ධාන්තයක් නිසයි මේක වූවේ කියන කාරණාව දකින්න. මේ රූපය නිබර විදියට පවතින්න හේතු වූවේ කුමක් ද? මේ නාමරූප ධර්මයන් පවතින කම නිසයි. මේ රූපය, නාම ධර්මයන් හා සම්මිශ්‍රව පවතින නිසයි මේ නිබර කියන කාරණාව දකින්න.

ඒ වගේම සතර මහා ධාතුවෙන් කළ ලී කැටයක්, ලියක්, ගඩොල් කැටයක්, ගල් කැටයක්, ඔබලා බලන්න මෘදු ගතියක්, එබෙන ගතියක් එහෙම තියෙනවා ද කියලා. නෑ... නමුත් මෙන්ම මේ කය දෙස බලන්න, පිරිමැදලා, ඔබලා, මේ කය හරිම මෘදු මොළොක් ස්වභාවයක තියෙනවා. මේ රූපය මෘදු මොළොක් ස්වභාවයට පත් වෙලා තියෙන්නේ ඇයි? මේ කය නාම ධර්මයන් හා සම්මිශ්‍ර වෙලා තියෙන නිසා. එහෙනම් 'නාමරූපඤ්ච පජානාති' කියන විට මේ රූපය මේ වගේ මෘදු මොළොක් ලෙස තියෙන ලක්ෂණයෙන් දකින්න. ඒ වගේම ලී කැල්ලක් අපට 'පටස් පටස්' කියලා කඩන්න වෙනවා වගේ, මැරුණා ම මැරීව්ව, මළ කෙනෙකුගේ පැය ගණනක් ගියාට පසු අත පය නමන්න පුළුවන් ගතියක් තියෙනවා ද බලන්න. සමහර විට ලියකින් ගහලා තමයි ඒ හන්දි හකුළන්න වෙන්නේ. කඩන්න වෙන්නේ, නමන්න බැහැ. මොකද එතැන කමඤ්ඤතා රූපය නෑ. නමුත් මේ ශරීරය දෙස බලන්න, ඕනෑ විදිහට අත නමන්න පුළුවන්. කකුල නමන්න පුළුවන්, අත දිග හරින්න පුළුවන් කියලා ඕනෑ විදිහට මේ රූපය නමන්න දිග හරින්න පුළුවන් ගතිය තියෙන්නේ ඇයි? නාම ධර්ම මේ රූපය හා සම්මිශ්‍රව පවතින නිසා.

'නාමරූපඤ්ච පජානාති' කියන විට මේ කය නැමෙන මේ ලක්ෂණය දකින්න, නාමරූපයි, නාමරූපවල ලක්ෂණයයි කියන කාරණාවෙන්. මෙන්න මේ වගේ මේ කය එහාට මෙහාට සොලවන්න පුළුවන්, එහාට මෙහාට ගෙන යන්න පුළුවන් කම තියෙන්නේ ඇයි? මේකට කියනවා කාය විඤ්ඤාන රූපය කියලා. මෙන්න මේ වගේ ධම්මායතනය පරියාපන්න වූ සිතේ තියෙන නාම ධර්ම අනුව ගිය සියුම් රූප තියෙනවා, මේ ඕදරික රූප කය හා සම්මිශ්‍ර වෙලා. ඒ ඕදරික කය හා සම්මිශ්‍ර වූ සියුම් රූප ටික හදන්න නාම ධර්ම වැය වෙලා. නාම ධර්ම නිසා මේ රූපත්, මේ රූපය නිසා නාම ධර්මත් කියන මේ ධර්මතා දෙක එකට හදලා, එකට යෙදිලා, එකට මිශ්‍ර වෙලා තමයි බරක් නැතිව උස්සා ගෙන යන්න පුළුවන්, අවශ්‍ය විදිහට නවන්නට පුළුවන්, අවශ්‍ය විදියේ මෘදු මොළොක් ස්පර්ශයක් ගන්න පුළුවන් විදිහට මේ කයක් අපට හැදිලා තියෙන්නේ. ඒ අවශ්‍ය විදියේ ප්‍රසාද, රූප ශබ්ද ගන්ධ ගොඳුරු කර ගන්න

පුළුවන්, අවශ්‍ය විදියේ දූලක් හැඳිලා තියෙන්නේ අපට මේ නාමරූප නිසයි.

එතකොට 'නාමරූපඤ්ච පජානාති' කියන විට, මගේ කය මෙහෙමයි නොවේ, මම මෙහෙමයි නොවේ, මගේ කය නිබරයි නොවේ, මේ නාමරූප ධර්මයන්ගේ හැටියි කියන කාරණාවෙන් තේරුම් කර ගන්නට ඕනෑ. එතකොට මේ කය නිබර වෙලා, ඕනෑ විදිහට නවන්න පුළුවන්, හරවන්න පුළුවන් මේ ක්‍රමවලට මේ කය අර ගෙන යන්නට, මේ පවත්වන්නට පුළුවන් කම ලැබුණේ කුමක් නිසා ද?

'විඤ්ඤා පච්චයා නාමරූපං', ථේ විඤ්ඤාය පුතිස්සඤ්ච වශයෙන් ථේ රූපයට පෑවෙහි තිස්සයි, ථේ විඤ්ඤාය පුතිස්සඤ්ච වශයෙන් ථේ රූපයට ඛ්‍යාත ගතන තිස්සයි ජිත්තෙති, චෙත්ත ථේ කසේ සවිඤ්ඤාක ඛ්‍යාතෙති ථෙව්වා, ථේ කසෙන් අපි චත්තසයෙක් ය, පුද්ගලයෙක් ය කියලා සිතන වට්ටමට, පුද්ගල භාවය ඇති කර ගෙන රැවටෙන්න පුළුවන් වට්ටමට ථේ කය ක්‍රියාත්මක කරන්න පුළුවන් තත්ත්වය ඇති වූවේ.

ඒ නිසයි, විඤ්ඤාය නිසා නාමරූප වෙනවා කියලා මතක් කළේ. ඉතින් මේ වගේ කයක් සවිඤ්ඤාක නො වන්න නම්, මේ වගේ ආකාර ක්‍රියා වැටහීමවලින් නො පවතින්න නම්, 'විඤ්ඤා නිරොධා නාමරූප නිරොධො'. විඤ්ඤාය බැස නො ගන්නොත්, විඤ්ඤාය නිරුද්ධ වූනොත් මේ නාමරූප නිරුද්ධ වෙනවා. මොකද මේ නාමරූප දෙක පිහිටියොත් පින්වතුනි, හොඳට දකින්න, මේ නාමරූප දෙක ඇති වුනා කියලා කියන්නේ, මේ සසරේ ජරා මරණ සෝක පරිදේව දුක්ඛ දෝමනස්ස උපායාසයාගේ හට ගැනීමක්, ආරම්භ වීමක් කියලා දකින්න. මේ උප්පත්ති හවයේ නාමරූප දෙක ඇති වූනොත්, ජාතිය ඇති නො වී තියෙන්නේ නැහැ. ඒ ඒ ස්පර්ශායතනය මුල් කාරණාව කර ගෙන ස්පර්ශයන්, ස්පර්ශ නො වී තියෙන්නේ නැහැ. ස්පර්ශ වූනොත් වේදනාව ඇති වෙනවා මයි. ඒ ඇති වන හැම වේදනාවක් ම, හම නැති එළඳෙනක් යම් ආකාරයකට හේත්තු වූනොත් දුක එනවා ද, ඒ වගේම දුක් විදින්න වෙනවා.

එහෙනම් 'නාමරූපඤ්ච පජානාති' කියන්නේ, මේ නාමරූප දෙකේ පහළ වීම කියන්නේ, දුකේ පහළ වීම තේද? මේ හැම ධර්මතාවයක ම, හැම දුකක ම පහළ වීම, ජාතියේ පහළ වීම, ජරාවේ පහළ වීම, ජරා මරණ සෝක පරිදේව දුක්ඛ දෝමනස්සයේ පහළ වීම

හැටියට දකින්න, මේ නාමරූපයේ පහළ වීමයි කියන කාරණාවේ දී. එතකොට 'නාමරූපඤ්ච පජානාති' කියන විට, මෙන්න මේ ලක්ෂණයෙන් යුක්තව මේ පින්වතුන් දකින්නට ඕනෑ. නාමරූප දෑ ගන්නවා කියන විට මේ ඕදරික කය සවිඥානක වෙලා, ප්‍රසාද හදලා තියෙන මේ මට්ටම දකින්න. හොඳට තව කාරණා මතක තියා ගන්නට ඕනෑ. 'නාමරූපඤ්ච පජානාති' කියන විට කය හදලා, කය සවිඥානක වෙලා, කර්මණ්‍ය වෙලා, නිබර ස්වභාවයෙන් පවතිනවා, හැබැයි තමන් නිමිති දන්නේ නෑ. අර සිහි නැති කළ, නිර්වින්දන එන්නතක් දුන්න කෙනෙකුගේ මට්ටමින් දකින්න. එහෙම තිබ්ලා, එහෙම තියලා, දුන් ඒ හිත වැය වෙලා තියෙන්නේ මේ රූපය සවිඥානක කරලා තියෙනවා කියන තැනට. ඒ රූපය හදනවා, රූපය සවිඥානක කරනවා කියන තැන සඳහා වැය වූ සිතට කියනවා හවාංග සිත කියලා. එතකොට මෙන්න මේ හිත තියෙන කොට, මෙහා පැත්තෙන් හැඳෙනවා සළායතන යි කියලා නාමරූප නිසා ආයතන හැඳෙනවා කියන කාරණාව දකින්න. මෙන්න මේ ටික ශ්‍රැතවත් ආයඝ්‍රාවකයාට තේරුනොත් එයා දන්නවා, පුද්ගලයෙක් ජීවත් වෙනවා නොවේ, මේ කෙනෙක්, පුද්ගලයෙක් කියලා ලෝකයා කතා කරන තැනක තියෙන්නේ කර්මානුරූපව සිතේ පවතින ගති ටිකක් බවත්, සතර මහා ධාතු රූපය හැදිලා, රූපය නොයෙක් නොයෙක් ආකාරයකින් වෙනස් බවකට, විකාර බවකට ගිය නාමරූප ධර්මතාවයක් නේද කියලා දකිනවා. එතකොට මෙන්න මෙතැන පිහිටලා ඒ ඒ අවස්ථාවේ දී ඇසෙන් රූප දකින විට, එතැනත් වක්ඛු සම්ඵස්සය, සෝත සම්ඵස්සය ආදී තැන්වල අවස්ථාවට නාමරූප ඇති වෙනවා.

ඉතින් මෙන්න මේ වගේ තැනක දී සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කළා මේ නාමරූප ඇති වීමත්, නැති වීමත් දෑ ගන්න. ඒ වගේම මේ ආයඝ්‍රී අෂ්ටාංගික මාර්ගය ම මේ නාමරූප නිරෝධ කරන ප්‍රතිපදාවයි කියලා, මේ සම්මා දිට්ඨිය පෙන්නවා. එතකොට, එද සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ මේ දහම් පරියාය දේශනා කළාට පස්සේ ඒ ගැන හිඤ්ඤාත් වහන්සේලා සතුවූ වුනා. සතුවූත් අනුමෝදන් වුනා. සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මෙසේ යම් කිසි කෙනෙක් මේ නාමරූපත්, මෙසේ මේ නාමරූපයේ ඇති වීමත්, නැති වීමත් දන්නවා නම් එයා මේ ජීවිතයේ ම දුක අවසන් කර ගන්න පුළුවන් කෙනෙක් කියලා දකින තත්ත්වයට පත් වෙනවා කියලා. ඉතින් මේ පින්වත් සියලුම දෙනාටත් මේ පරියාය, නාමරූප ධර්මයන් යම් පමණින් හෝ පිරිසිදු දෑකලා මේ

ජරාමරණ දුකින් එතෙර වීම පිණිස හේතු උපනිශ්‍රය ම වේවා කියලා හැමදෙනා ම සාදා නාදයක් පවත්වන්න.

සාද ! සාද !! සාද !!!
නාමරූප වාරය නිමා විය.

විඤ්ඤාණ වාරය

නමොනඤ්ඤා භගවතො ආරහතො සමමා සමුද්ධානං

යනො ඛො ආවුසො අරියසාවකො, විඤ්ඤාණඤ්ඤා පජානාති. විඤ්ඤාණසමුදයඤ්ඤා පජානාති. විඤ්ඤාණනිරොධඤ්ඤා පජානාති. විඤ්ඤාණනිරොධගාමිනී පටිපදාඤ්ඤා පජානාති. එතතාවතාපි ඛො ආවුසො අරියසාවකො සමමාදිට්ඨි හොති. උජ්ජගතාස්ස දිට්ඨි ධම්මෙ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්තාගතො ආගතො ඉමං සද්ධම්මං'ති.

ධර්මශ්‍රවණාභිලාශී ශ්‍රියා බුධි සම්පන්න කාරුණික පින්වතුනි, මේ පින්වත් සියලුම දෙනා දැන් මේ සුදනම් වෙන්වන ලෝක සත්වයා කෙරේ පතල මහා කරුණාවෙන් ලොව්තුරා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ ඒ සද්ධර්මයෙන් බිඳක් ශ්‍රවණය කරන්නටයි. හැම දෙනා ම ඔය කය නිසල ව තියෙනවා වගේ හිතත් නිසල කර ගෙන නොයෙක් අරමුණු වල සිත දුවන්නට ඉඩ නො දී බොහෝම ශ්‍රියාවෙන් බොහොම උචමනාවෙන් මේ ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්නට ඕන.

පින්වතුනි, අද දවසේ ද මේ ධර්ම දේශනාව සඳහා ඒ “සමමා දිට්ඨි සූත්‍රයේ” දහතුන් වන පරියාය වන ‘විඤ්ඤාණ’ ගැන සඳහන් වූ දහම් පරියාය යි අපට සාකච්ඡා කරන්නට දේශනා කරන්නට තිබෙන්නේ. එද සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ ‘නාම රූප’ ධර්මයන් ගැන ඒ හිඤ්ඤාත් වහන්සේලාට ඒ පරියාය පෙන්වා වදලාට පසුව ඒ හිඤ්ඤාත් වහන්සේලා ඒ පිළිබඳ සතුටු වෙලා අනුමෝදන් වෙලා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේගෙන් නැවතත් ප්‍රශ්නයක් අහනවා. “මේ ශ්‍රාවකයන්ගේ නිවැරදි දැකීම ඇති කර ගෙන සෘජු වූ දෘෂ්ටියක් ඇති කර ගන්නට මේ ධර්මයේ ගුණ ගැන පැහැදීමෙන් යුක්ත වෙන්නට තියෙන තව ක්‍රමයක්, තව පරියායක් පෙන්වන්නට පුළුවන් ද? එහෙම තියෙනවා ද?” කියලා.

ඒ අවස්ථාවේ දී සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ පෙන්වනවා. “ඇවැත්නි, එහෙම පරියායක් තියෙනවා. එහෙම ක්‍රමයක් තියෙනවා. යනො ඛො ආවුසො අරියසාවකො, විඤ්ඤාණඤ්ඤා පජානාති.....”. මෙන්න මේ ටික පෙන්වනවා. “ඇවැත්නි, යම් කලෙක පටන් ආයඨිශ්‍රාවක තෙමේ ‘විඤ්ඤාණ’ කියන්නේ කුමක් ද කියලා දන්නවා නම්, විඤ්ඤාණ ගැන දැනුම ඇතිවෙනවා නම් ඇති කර ගන්නවා නම් ඒ විඤ්ඤාණයේ ඇතිවීමට හේතුවක් දන්නවා නම් විඤ්ඤාණ නිරුද්ධ වෙන්නේ කුමන ධර්මයක් නිරුද්ධ වුනා ම ද කියන කාරණාවත් වැටහෙනවා නම් ඒ වගේම මේ

විඤනය නිරෝධ කරන ප්‍රතිපදාවන් තේරෙනවා නම් මෙන්න මෙපමණකින් ම මේ ආයථිශ්‍රාවක තෙමේ සම්මා දිට්ඨිය ඇත්තෙක් වෙනවා. ඔහුගේ දැකීම සෘජු බවට පත් වුනා වෙනවා” කියලා පෙන්වනවා.

පෙන්වලා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ ම අහනවා, “ඇවැත්නි, විඤනය කියන්නේ කුමක් ද? විඤන සමුදය කුමක් ද? විඤන නිරෝධය කුමක් ද? විඤන නිරුද්ධ කරන ප්‍රතිපදාව කුමක් ද?” කියලා.

එතැන දී සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ ම උත්තර දෙනවා. “ඡයිමෙ ආවුසෝ විඤ්ඤාණකායා - ඇවැත්නි මේ විඤනය කොටස් හයක් තියෙනවා. විඤනය හය ආකාරයෙන් තියෙනවා. එතකොට මේ ‘සංඛාරසමුදයෝ විඤ්ඤාණසමුදයෝ’ - මේ සංඛාර නිසා විඤනය ඇති වෙනවා. ‘සංඛාරනිරෝධා විඤ්ඤාණනිරෝධෝ’ - සංඛාරයේ නැති වීමෙන් විඤනය නැති වෙනවා. ‘අයමෙව අරියෝ අවිධිබ්බිකො මග්ගො විඤ්ඤාණනිරෝධගාමිනී පටිපදා’ - මේ ආයථි අෂ්ටාංගික මාර්ගය ම විඤනය නිරුද්ධ කරන ප්‍රතිපදාවයි”. කියලා පෙන්වා වදාලා.

එතකොට මෙනත දී අපි මේ කාරණාව ගැන නුවණින් ටිකක් මෙනෙහි කරලා නුවණින් ටිකක් සම්මර්ශණය කරලා බලන්නට ඕන. ‘විඤ්ඤාණඤච පජානාති’ කියන විට, ඒ විඤනය ගැන පෙන්වනවා. ‘ඡයිමෙ ආවුසෝ විඤ්ඤාණකායා’ කියලා, “ඇවැත්නි, මේ විඤනයේ කොටස් හයක් තියෙනවා. කුමක් ද විඤනයේ කොටස් හය ? ‘චක්ඛු විඤන, සෝත විඤන, ඝාණ විඤන, ජ්විහා විඤන, කාය විඤන, මනෝ විඤන’. එතකොට ‘අරමුණු දෑන ගන්නා’ අර්ථයෙන් ‘විජානන ලක්ෂණයෙන්’ විඤනයයි කියලා කියනවා. විජානන කියලා කියන්නේ ‘විශේෂයෙන් දෑන ගන්නවා’ දෑන ගන්නා වූ අර්ථයෙන් විඤනයයි කියලා කියනවා.

එතකොට රූප දෑන ගන්නවා වූ සිතට කියනවා ‘චක්ඛු විඤනය’ කියලා. ශබ්දය දෑන ගන්නා වූ සිතට කියනවා ‘සෝත විඤනය’ කියලා. ගඳ සුවඳ දෑන ගන්නා වූ විඤනයට කියනවා ‘ඝාණ විඤනය’ කියලා. රස දෑන ගන්නා වූ සිතට කියනවා ‘ජ්විහා විඤනය’ කියලා. කයට ගැටෙන පොට්ඨබ්බ දෑන ගන්නා සිතට කියනවා ‘කාය විඤනය’ කියලා. සිතින් උපදින්නා වූ ධර්මාරම්මණ දෑන ගන්න සිතට කියනවා ‘මනෝ විඤනය’ කියලා.

එතකොට මෙන්න මේ විඥනය හය ආකාරයි කියන දැනුමත් අපට තියෙන්නට ඕන. වක්බු විඥනයෙන් 'රූපය විඤ්ඤෙය්‍යයි' කියන කාරණාව ගැන දැනුම තියෙන්නට ඕන. ඒ කාරණාවේ දැනුමෙන් පෙන්වනවා අපට වක්බු විඥනයෙන් ශබ්ද එහෙම දැන ගන්නට බැහැ කියන කාරණාව. සෝත විඥනයෙන් 'ශබ්දය ම විඤ්ඤෙය්‍යයි'. ඒ කාරණාවෙන් කියනවා සෝත විඥනයෙන් රූප එහෙම දැන ගන්නට බැහැ කියන එක. සාණ විඥනයෙන් 'ගන්ධය විඤ්ඤෙය්‍යයි'. ඒ කාරණාවෙන් කියනවා සාණ විඥනයෙන් ශබ්දයි, රූපයි දෙක ම හම්බ වෙන්නෙ නෑ කියලා. ජීවිතා විඥනයෙන් 'රසය විඤ්ඤෙය්‍යයි'. ඒ කාරණාවෙන් කියනවා රූපත් ශබ්දත් ගන්ධත් තුන ම මේ ජීවිතා විඥනයට ගෝචර නෑ කියලා. කාය විඥනයෙන් 'පොට්ඨබ්බ විඤ්ඤෙය්‍යයි'. ඒ කාරණාවෙන් කියනවා අතින් විඥන වලට මේ පොට්ඨබ්බ දැන ගන්නට බෑ කියන කාරණය.

එතකොට ඔවුනොවුන්ගේ ගෝචර විෂය අනෙකෙක් නො වළඳන ඔවුනොවුන් ම වළඳන මෙන්න මේ විඥන හය දහ යුතුයි. මේ සිත මේ අරමුණු රස අනුභව කරන ලක්ෂණයෙන් දැන ගන්න ඕන. මනෝ විඥනයෙන් 'ධර්මාරම්මණ විඤ්ඤෙය්‍යයි'. එතකොට මේ මනෝ විඥනයට හැබැයි හැකියාව තියෙනවා මේ සියලුම ගෝචර ධර්ම දැන ගන්න.

විශේෂයෙන් පංච විඥනය කියන විට වක්බු විඥන, සෝත විඥන, සාණ විඥන, ජීවිතා විඥන, කාය විඥන කියන මෙන්න මේ හිත් ටික අපි දැන ගන්න නම් ඉස්සර වෙලා පහත කරුණුත් දැන ගන්න ඕනෑ. මේ සිත් වර්තමානයක ම උපදින සිත් ටිකක්. කිසි දිනක අතීතය අරමුණු කර ගෙන වක්බු, සෝත, සාණ, ජීවිතා, කාය කියන මේ පංච විඥනය උපදින්නේ නෑ. අනාගතය සිහි කරලා අනාගතය අරමුණු කර ගනිමින් වක්බු, සෝත, සාණ, ජීවිතා, කාය කියන මේ පංච විඥනය උපදින්නේ නෑ. අනිතිපාත මාත්‍රයක්, ඒ කියන්නේ ඒ ඒ ආයතනය ඉස්සරහට ආපු දේ ඒ අවස්ථාවේ ම දැන ගන්නා වූ ලක්ෂණය මිසක්, පිරිසිදු වර්තමානයක ම යෙදෙනවා මිසක්, මේ පංච විඥනය කිසිම වෙලාවක අතීත අනාගත ධර්මයන් අරබයා යෙදෙන්නෙ නෑ කියලා දැන ගන්න ඕන. 'විඤ්ඤාණඤ්ඤ පජානාති' කියන විට ඔන්න ඔය ටික දැන ගන්නත් ඕන.

එහෙනම් අතීතය ගැන යම් මොහොතක දී සිහි කළොත් සිහි කරන්නේ - සමහර විට දකුණු රූපයක් වෙන්නට පුළුවන්, අහපු ශබ්දයක්

වෙන්ට පුළුවන්, දැනුණු ගන්ධයක් වෙන්ට පුළුවන් - අතීත ධර්මයක් සිහි කරන්නේ හැම වෙලාවේ ම මනෝ විඥනයෙන් කියලා දැන ගන්න ඕන. අනාගත ධර්මයක් සිහි කිරීමේ හැකියාව තියෙන්නේ මනෝ විඥනයට විතරයි. මනෝ විඥනයට වර්තමානයේ හම්බ වෙන යම් දේක් සිහි කරන්න, දැන ගන්න පුළුවන් කම තියෙනවා. තුන් කාලය ම ඇසුරු කරන ඇසුරු කරන්නට පුළුවන් හිතක් තමයි 'මනෝ විඥනය' කියන්නේ කියන කාරණාව තේරුම් ගන්නට ඕන.

මේ විඥනය ගැන දැන ගන්න විට, 'විශ්වකෝෂයේ පජානාති' කියන විට, තව දැන ගන්නට ඕන මේ පංච විඥනය කියලා කියන්නේ - පංච විඥනය කියන කාරණාවෙන් මම හඳුන්වන්නේ 'චක්ඛු විඥනය, සෝභ විඥනය, ඝාණ විඥනය, ජීවිතා විඥනය, කාය විඥනය' කියන මේ ටික - මේ පංච විඥනය ම විපාක සිතක් හැටියට දකින්න ඕන. මේ සිත් තුළ කිසිම වෙලාවක ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහ කියන අකුසල ධර්ම එහෙම යෙදිලා නෑ. ඒ වගේම මේ සිත් තුළ අලෝභ, අද්වේෂ, අමෝහ කියන කුසල ධර්මයන් එහෙම යෙදිලා නෑ. 'නේව ආවය න අපවය ගාමී සිත්' මේ සිත් ටික නිසා කෙනෙක් වැඩිමකට, දියුණු බවකට පත් වන්නේත් නෑ. කෙනෙක් පිරිහීමකට පත් වන්නේත් නෑ.

එතකොට මේ පංච විඥනයෙන් කිසිම කෙනෙක් කිසි දිනක නිදා ගන්නේ නැහැ. නැගිටින්නේ නැහැ. මේ පංච විඥනයෙන් කිසිම විටක හීන දකින්නේ නැහැ. මේ පංච විඥනයෙන් හිතීම, කීම, කිරීම කරන්නට බැහැ. මේ පංච විඥනය දකින්න ඕන තමන් ඉදිරියට ආපු රූපය පෙනෙනවා කියන සිද්ධාන්තය පමණ මයි ඒ ඒ ක්ෂේත්‍රයේ දී කරන්නට පුළුවන්.

උපමාවක් කළොත්, කැඩපතක් තියෙනවා. කැඩපත ඉස්සරහට යම් වස්තුවක් ආවොත් එහි ඡායාව කැඩපතට වැටෙන්න පුළුවන් හැකියාව තියෙනවා. ඒ ඡායාව දන්නේ නැහැ මම කැඩපතේ වැටිලා කියලා. කැඩපත දන්නේ නැහැ මේ ඉදිරියේ තියෙන රූපයේ ඡායාව මා තුළ වැටිලා කියලා. නමුත් මේ කැඩපතට කිසිම වෙලාවක අතීත එකක ඡායාවක් වැටෙන්නේ නැහැ පින්වතුනි. නො ඉපදුණු නො හට ගත්ත අනාගත එකක ඡායාවක් වැටෙන්නේත් නැහැ. කැඩපත ඉදිරි පිටට ආපු ඡායාවක් ම වැටෙනවා. ඒ වගේ මේ චක්ඛු විඥනයට පුළුවන් ඇස් ඉදිරිපිටට ආපු, ඇසෙන් පෙන්නපු, ඒ රූපයක් වර්තමානයේ ම දකින්න. රූපය දකිනවා කියන කාරණාවට මේ හිත වැය වෙලා. දැන් මේ හිත

දන්නෙ නෑ පින්වතුනි මම රූප දකිනවා, රූප පේනවා කියලා. රූපයට පේන්නෙ නෑ, රූපය දන්නේ නෑ, දැන් මම මේ හිතට පේනවා කියලා. නමුත් මේ හිත ඉපදුණ නිසා ඉදිරියෙන් තියෙන ඇස උපකාරයෙන් මේ රූපයක ඡායාව වැට්ලා තියෙනවා. 'රූපය පෙනෙනවා' කියන ධර්මතාවය, අර්ථය, උපදවලා තියෙනවා.

එතකොට 'විඤ්ඤාණඤ්ඤා පජානාති' කියන විට ඒ ඒ ආයතනය නිසා ඉපදුණ මේ විඤ්ඤාණය දත යුතුයි. ඊට පසුව ඒ පංච විඤ්ඤාණයන් කරන්නට බැරි නො කරන ඉතුරු කාරණා ටික තමයි 'මනෝ විඤ්ඤාණයන්' කරන්නේ. ඒ කියන්නේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ කියන අකුසල ධර්මයන් යෙදෙනවා නම් හැම වෙලාවෙ ම මනෝ විඤ්ඤාණය කියන සිතක මයි යෙදෙන්නේ කියලා දකින්න දැන ගන්න ඕන. අලෝභ, අද්වේෂ, අමෝහ කියන කුසල ධර්මයක් යෙදුනොත් හැම වෙලාවෙ ම මනෝ විඤ්ඤාණය කියන මට්ටමේ සිතක මයි යෙදෙන්නේ කියලා දකින්න ඕන. කෙනෙක් නිදා ගන්නවා නම්, නැගිටිනවා නම්, මනෝ විඤ්ඤාණය මට්ටමේ සිතකින් මයි කරන්නේ කියලා දකින්න ඕන. කතා කරනවා නම්, ඉරියව් පවත්වනවා නම්, මනෝ විඤ්ඤාණය මට්ටමේ සිතකින් මයි කරන්නේ කියලා දැන ගන්නට ඕන. යම් හිතයක් පෙනෙනවා නම් මනෝ විඤ්ඤාණය මට්ටමේ සිතකට මයි කියලා දැන ගන්නට ඕන.

මේ විඤ්ඤාණය මෙන්ම මේ ප්‍රභේද, ලක්ෂණ වලින් ඉස්සෙල්ලා දැන ගන්නට ඕන. ඒ එක්ක ම මේ විඤ්ඤාණය කියන කාරණාව ගැන දැන ගන්නට ඕන, ඒ විඤ්ඤාණය කියන ධර්මතාවය තමන් උපන් ක්ෂේත්‍රයෙන් ම නම් කරලා තියෙනවා, පෙර නො තිබීම හට ගෙන ඉතුරු නැතිව නිරුද්ධ වෙන ධර්මයක් කියන කාරණාවත් තේරෙන්නටත් ඕන. මජ්ඣිම නිකායේ 'මහා තණ්හා සංඛය' කියලා සූත්‍රයක් තියෙනවා. ඔය සූත්‍රය දේශනා කරන්න හේතු වූවේ බුදුරජාණන් වහන්සේ සාති කියන හික්මවගේ මේ විඤ්ඤාණය ගැන සිත ගැන ඇති වූ දෘෂ්ටියකට ප්‍රතිඋත්තර හැටියට දෘෂ්ටිය නැති කිරීම සඳහා.

එද ඒ සාති කියන හික්මවට අදහසක් ඇතිවුනා 'මේ එක ම හිතක් තියෙන්නේ. මේ එක ම හිත තමයි පරම්පරාවෙන් පරම්පරාවට යන්නේ. මේ හිතෙන් කුසල අකුසල කර්ම රැස් කර ගන්නවා. මේ කුසල අකුසල කර්ම රැස් කර ගෙන ඒකට විපාක හැටියට මේ හිත ම ආපහු එහා පැත්තේ ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් උපදිනවා. ආපහු ඉපදුණ තැන මේ සිතීම, කීම, කිරීම කරමින් මේ හිතෙන් කර්ම රැස් කර ගන්නවා. කර්ම රැස් කර

ගෙන ආපහු ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් එහා පැත්තට උපදිනවා. මේ එක ම සිතකින් ඉපදිලා ඒ සිතින් ම කර්ම රැස් කර ගෙන ආපහු ඒ කර්මවලට මේ සිත නැවත ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් යනවා' කියලා මේ සාති හික්කුට අදහසක් ඇතිවුනා. දෘෂ්ටියක් ඇති වුනා. ඒ වෙලාවේ දී හික්කුට වහන්සේලා නොයෙක් විදියෙන් මේ සාති හික්කුට මතක් කළා 'එහෙම අදහසක් ගන්නට එපා. එහෙම අදහසක් ඇති කර ගන්නට එපා. බුදුරජාණන් වහන්සේ කිසි දිනක මේ දිගින් දිගටම පරම්පරාවෙන් පරම්පරාවට යන විඥනයක් ගැන පෙන්වලා නැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේ එහෙම ධර්ම දේශනාවක් කරලා නැහැ. ඔය පාපී දෘෂ්ටිය අතහැර ගන්න. ඉතින් මේ විඥනය ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් එහා පැත්තට පැමිණෙනවා නම් එතන ආත්මයි කීවාට කමක් නෑ.' මේ විදියට නොයෙක් අදහස් කීවාට මේ සාති හික්කුට ඒ ළමක දෘෂ්ටිය නම් අතහැර ගත්තේ නෑ.

ඊට පසුව මේ හික්කුට වහන්සේලා මේ සාති හික්කුට බුදුරජාණන් වහන්සේ ළගට කැඳවා ගෙන ගියා. කැඳව ගෙන ගිහිල්ලා හික්කුට වහන්සේලා බුදුරජාණන් වහන්සේට මතක් කළා "ස්වාමීනි භාග්‍යවතුන් වහන්ස, මේ සාති කියන හික්කුට මෙන්න මේ වගේ ළමක දෘෂ්ටියක් ඇතිවෙලා තියෙනවා. මේ භවයෙන් භවයට එක ම හිතක් ගමන් කරනවා. හිතීම, කීම, කිරීම කරන කුසල අකුසල කර්ම කරන්නේ මේ සිතයි. මේ භවයෙන් භවයට එක ම හිතක් යනවා" කියලා. ඒ වෙලාවේ දී බුදුරජාණන් වහන්සේ සාති කියන හික්කුටගෙන් අහනවා "සැබෑ ද මහණ නුඹට මේ වගේ දෘෂ්ටියක් ඇති වුනා ද?". "එහෙමයි භාග්‍යවතුන් වහන්ස, මට අදහසක් තියෙනවා". "නුඹ කියන හිත කුමක් ද?". "අපි මේ හිතන කියන කිරීම කරනවා නම් යම් හිතකින්, කුසල අකුසල කර්ම රැස් කර ගන්නවා නම් යම් හිතකින් අන්න ඒ හිත ගැනයි මම මේ කියන්නේ. කුසල අකුසල අපි මේ එක හිතකින් රැස් කර ගෙන එක ම හිතකින් සිතීම, කීම, කිරීම කරන පුද්ගලයා යන ගණයට යන මේ හිතක් තියෙනවා. මේ සිත තමයි භවයෙන් එහා පැත්තට යන්නේ" කියලා පෙන්වුවා. ඒ වෙලාවේ දී බුදුරජාණන් වහන්සේ නින්ද කරලා. ගරභලා "හිස් පුරුෂයා, තුව්ෂ් පුරුෂයා" කියලා "නුඹ වරදවා ගත්ත අදහසින් අපට ද දෙස් කියනවා. නුඹ ද බොහෝ අකුසල සිද්ධ කර ගන්නවා" කියලා හික්කුට වහන්සේලාගෙන් අහනවා "මහණෙනි, මේ සාති හික්කුට 'සම්මා දිට්ඨියේ' උණුසුමවත් තියේ ද?" කියලා අහනවා.

එහෙම අහලා “මහණෙනි, ඔබලා කවුරු හරි දන්නවා ද, අහල තියෙනවා ද, මම මේ වගේ ධර්මයක්, මේ සාති හික්කු ව කියනවා වගේ ධර්මයක් දේශනා කරලා තියෙනවා?” හික්කුන් වහන්සේලා කියනවා “නෑ. ස්වාමීනි භාග්‍යවතුන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කිසිම වෙලාවක එහෙම එකක් දේශනා කරලා නෑ. මේ විඥනය පටිච්චසමුප්පන්නයි. මේ විඥනය හේතුන්ගෙන් හට ගන්න එකක්. ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගන්න එකක්. ඒ ඒ හේතුව නිසා ඒ ඒ ප්‍රත්‍යය නිසා හට ගන්න මේ සිත ඒ ඒ හේතුවෙන් ඒ ඒ ප්‍රත්‍ය නැති වෙන විට නැති වෙනවා කියලා දේශනා කරලා තියෙන්නේ” කියලා කීවා. “සාදු.. සාදු.. මහණෙනි, එහෙම ම දකින්න. එහෙම ම දරන්න. මම එහෙම මයි දේශනා කරලා තියෙන්නේ. අදත් මම දේශනා කරන්නේ එහෙම මයි. මහණෙනි, තණකොළ නිසා ඇවිළෙන ගින්නට ‘තෘණ ගින්න’ කියලා කියනවා. දර නිසා ඇවිළෙන ගින්නට ‘දර ගින්න’ කියලා කියනවා. වියළි ගොම නිසා ඇවිළෙන ගින්නට ‘ගොම ගින්න’ කියලා කියනවා. ගින්න ඇතිවෙන්නට හේතු වූ උපකාරී වූ කාරණාවෙන් ඒ ගින්න නම් කරනවා. මහණෙනි, ඒ වගේ ඇසත් රූපයත් දෙක නිසා ඇති වූ හිත නම් කරනවා ඒ හිතේ නමින් ‘වක්ඛු විඥනය’ කියලා. ඒ ඇසත් හිතත් දෙන්නා නැති වෙන විට ඒ හිත නැති වෙනවා. කනත් ශබ්දයත් නිසා ඇතිවූ හිත නම් කරනවා ‘සෝත විඥනය’ කියලා. ඒ කනත් ශබ්දයත් දෙක නැති වෙන විට ඒ හිත නැති වෙනවා. නාසයත් ගන්ධයත් නිසා ඇතිවෙන සිත නම් කරනවා ‘සාණ විඥනය’ කියලා. ඒ දෙන්නා නැති වෙන විට ඒ සිත නැති වෙනවා. මේ වගේ ඒ ඒ ප්‍රත්‍ය නිසා හට ගන්න හිත ඒ ඒ ප්‍රත්‍යය නැති වීමෙන් ම නැති වෙනවා කියලා දකින්න. ආහාරය නිසා හට ගන්න දේ ආහාරය නැති වෙන විට නැති වෙනවා කියලා දකින්න. ප්‍රත්‍ය නිසා හට ගන්න දේ ප්‍රත්‍ය නැති වෙන විට නැති වෙනවා කියලා දකින්න” කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා.

මෙන්න මෙතැන දී හොඳට තේරුම් ගන්නට ඕන පින්වතුනි, මෙන්න මේ සිත කියන කාරණාවේ ‘පටිච්චසමුප්පන්න’ බව. මේ කාරණාව සිත ගැන අවබෝධ කර ගන්න බැරි වූ නිසා, සිත ගැන දැක ගන්න බැරි වූ නිසා බොහෝ දෙනෙකුට මේ සිතේ තියෙන ආත්ම දෘෂ්ටිය අයිත් කර ගන්න අපහසු වෙලා. සංයුක්ත නිකායේ ‘අස්සුතවන්තු’ කියන සූත්‍රයේ දී බුදුරජාණන් වහන්සේ ඔය බව දේශනා කරනවා. “මහණෙනි, යම් කිසි කෙනෙක් මේ ලෝකයේ මේ කයට කලකිරෙනවා නම් ඒකට හේතු තියෙනවා. ඒකට කාරණා තියෙනවා. ඒක වෙන්ට පුළුවන්. ඇයි

ඒ? මේ කය දිරනවා පේනවා. ලෙඩ වෙනවා පෙනෙනවා. මේ කය මම නොවේ කියලා පෙනෙනවා නම්, මේ කය අනිත්‍යයි කියලා පෙනෙනවා නම්, මේ කය තමන්ගේ නොවේ කියලා පෙනෙනවා නම්, කයේ ආත්මභාවයක් නෑ කියලා පෙනෙනවා නම්, ඒක වෙන්ටත් පුළුවන්. මේ ලෝකයා කයේ නම් කලකිරෙන්න දැක්කියි. සමහර විටෙක කයේ කලකිරෙනවා. කුමක් නිසා ද? මේ කය දිරන බව පෙනෙනවා. ලෙඩ වෙන බව පෙනෙනවා. නැසෙන බව පෙනෙනවා. නමුත් මහණෙනි, යමක් සිත කියයි නම්, යමක් මනස කියයි නම්, යමක් විඥනය කියයි නම්, මේ සිත, මනස, විඥනය කියන ධර්මයේ කලකිරෙන්න මේ පුද්ගලයා, මේ සත්වයා, දක්‍ෂ නෑ. කුමක් නිසා ද? බොහෝ කාලයක් මේ හිත ම මමායනය කරලා. මේ ලෝකයා හිත ම මම කර ගෙන, හිත ම මගේ කියලා අර ගෙනයි තියෙන්නෙ ඒ නිසා” කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වුවා.

පින්වතුනි, මේ හිතේ පවතින පටිච්චසමුප්පාද ධර්මතාවය, හේතු ඵල දහම, නො දන්නා බවයි නො දකින බවයි නිසයි පින්වතුනි මේ හිත කියන කාරණාව අවබෝධ කර ගන්න බැරි වෙලා තියෙන්නේ. එතකොට මෙතැන දී මෙන්න මෙහෙම දකින්න අපි උත්සාහවත් වෙන්නට ඕන. මේ හිතේ තියෙන පටිච්චසමුප්පාද බව යම් කලෙක දැක්කොත් තමයි මේ විඥනයේ තියෙන ආත්ම දෘෂ්ටිය අත හැරෙන්නෙ. විඥනයේ අනාත්ම ස්වභාවය තේරුම් ගන්නට නම් මේ හිතේ ඇති හේතුඵල දහම තේරුම් ගන්නට ඕන.

එතකොට මෙතැන දී ‘විඤ්ඤාණංකුල පජානාති’ කියන විට මේ හිතේ ප්‍රභේද ටික අපි තේරුම් ගන්නට ඕන. හිත් ගැන දැන ගන්නට ඕන. මේ සිත කියන එක පටිච්චසමුප්පාද ධර්මතාවයක් කියන කාරණාව තේරුම් ගන්නට ඕන. ඒ වගේම මේ විඥනය යම් යම් අවස්ථාවල දී යම් යම් ආකාරයේ ගෝචරයන් අරබයා කරන කටයුත්ත නමින් හඳුන්වනවා කියන කාරණාවත් තේරුම් ගන්නට ඕන. විඥනය කියනවා, සිතයි කියනවා, මනසයි කියලා කියනවා. එතකොට විඥනය කියලා කියන්නේ, හිත කියන්නේ, මනස කියන්නේ මේ එක ම තැනට කියන නම් ටිකක්. ඒ නිසයි අර ‘අස්සුතවන්තු’ සූත්‍රයේ දී දේශනා කළේ ‘යමක් මනස කියයි ද සිත කියයි ද විඥනය කියයි ද එහි කලකිරෙන්න පෘථග්ජනයා දක්‍ෂ නෑ” කියලා.

නමුත් මෙතැන දී කරන වැඩෙන් දැන යුතුයි. අපි ඒකට උපමාවක් කළොත් එක මහත්මයෙක් ඉන්නවා. ඒ මහත්මයා පන්සලට පැමිණි විට එයාට කියනවා ‘උපාසක මහත්තයා’ කියලා. පන්සලේ දී එයා හැසිරෙන විදිය බොහෝම වෙනස්. ඊට පසුව එයා පන්සලෙන් යනවා. වාහනයක් පදවන විට දැන් ඒ කරන වැඩෙන් එයා නම් කරනවා ‘ඩුයිවර් මහත්තයා’ කියලා. දැන් මේ එක ම කෙනා. දැන් මෙහෙම කරන විට ඩුයිවර් මහත්තයා කියනවා. දැන් එයා හැසිරෙන ක්‍රමය වෙනස්. ඊට පස්සෙ එයා ම රස්සාවට යනවා. දැන් එතන දී ‘ආයතන ප්‍රධානියෙක්’ කියලා, ‘ලොකු මහත්තයා’ කියලා, ‘සභාපති තුමා’ කියලා කතා කරනවා. දැන් එතන හැසිරෙන හැටි වෙනස්. ඊට පස්සෙ යාළුවෙකුගේ ගෙදරක යනවා පාරියකට. දැන් ‘යාළුවෙක්’ කියලා කියනවා. එතකොට සිංදු කියනවා. නටනවා. දැන් හැසිරෙන හැටි වෙනස්. මෙයා හැසිරෙන හැටියට නම් කළාට කඩිකට ගොස් බඩු කිරුවොත් ‘මුදලාලි’ කියනවා. රෝහලකට ගොස් බෙහෙත් කළොත් ‘වෙද මහත්මයා’ කියනවා. මේ එක ම කෙනා කරන වැඩෙන් නම් කරනවා.

ඒ වගේ එක ම කෙනා අරමුණු දැන ගන්න විට ‘විද්‍යාය’ කීවා. අරමුණු සිතන සිතීමේ කෘත්‍යයට ‘චිත්තය’ කීවා. අරමුණු මතින අරමුණු මවන ගතියට ‘මනෝයි’ කීවා. එතකොට මේ එක ම කෙනා එයා කරන වැඩෙන් නම් කරලා තියෙනවා, හඳුන්වල තියෙනවා. නමුත් මේ පුද්ගලයා එක ම කෙනා. එක ම කෙනා කියන විට මෙතැන දී මේ හේතු ප්‍රත්‍යයෙන් උපදින චිත්ත ගතිය එකක්. එහෙම නැතිව එක ම සිද්ධියක්, එක ම සිතක්, තියෙනවා එහෙම නොවේ. අවස්ථාවට උපදින ඒ ඒ ප්‍රත්‍යයෙන් උපදින චිත්තයාගේ ගතියක් තියෙනවා. ඒකත්ව වූ චිත්ත ගතියේ ලක්ෂණය එකයි.

එතකොට මෙන්න මේ සිත කියන්නේ, විද්‍යාය කියන්නේ, මනස කියන්නේ, කරන වැඩෙන් නම් කරලා කියන කාරණාව තේරුම් ගන්නට ඕන. මෙන්න මේ ටිකත් දන්නවා. ‘විඤ්ඤාණඤ්ඤා පජානාති’ කියලා කියන විට.

එතකොට තව දැන ගන්නට ඕන බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා “මහණෙනි, විද්‍යාය දවස පුරා ගුවි කන භොරෙක් වගේ කියලා දැන ගන්න” කියලා. ඒ කියන්නේ එක්තරා රාජ්‍යයක වැරදි කරපු භොරෙක් අල්ල ගෙන ඇවිල්ලා රජ්ජරුවන්ට පෙන්වනවා. “රජතුමනි, මේ ඔබගේ රාජ්‍යයේ විෂම විදියට හැසිරුණු භොරකම් කළ භොරෙක්.

මඛතුමන්ට කැමති දඬුවමක් දෙන්න” කියලා රාජපුරුෂයෝ අර හොරා රජපුරුවන්ට යොමු කරනවා. ඒ වෙලාවේ දී රජපුරුවෝ කියනවා “හොඳයි. එහෙනම් මේ හොරා අල්ල ගෙන ගිහිල්ලා උදය වරුවේ අඩයැටි සීයකින් ගහන්න කියලා”. ඔන්න යෂ්ටි සීයකින් අඩයැටි සීයකින් මේ හොරාට ගහනවා. ගහල මධ්‍යහන කාලයේ දී රජපුරුවෝ අහනවා “අර හොරා දැන් කොහොම ද?”. “ස්වාමීනි, හිටපු විදියෙන් හොඳට ඉන්නවා”. “එහෙනම් මධ්‍යහන කාලයෙහිත් අඩයැටි සීයකින් ගහන්න”. දැන් අඩයැටි සීයකින් ගහනවා. සවස් කාලයේ දී අහනවා “අර හොරාට කොහොම ද?”. “දේවයන් වහන්ස, හොඳට ඉන්නවා”. “හවස් කාලයෙහිත් ගහන්න අඩයැටි සීයකින්”. එතකොට මේ වගේ දවස පුරාම අඩයැටි තුන් සීයකින් ගහනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ අහනවා “මහණෙනි, දවස පුරාම අඩයැටි තුන් සීයකින් ගුටි කන මේ හොරා දුක් දෙමිනසක් විඳිනවා ද? සුව සොම්නසක් විඳිනවා ද?”. “ස්වාමීනි භාග්‍යවතුන් වහන්ස, අඩයැටි තුන් සීයක් ගැන කවර කතා ද? එක අඩයැටි පාරක් ගහනවා කියන්නේ ගුටි කනවා කියලා කියන්නේ වඳිනවා කියන්නේ ස්වල්ප වූ දුකක් නම් නොවේ. කුමන සැත්කමක් ද?”. “මහණෙනි, මේ විඥන ආහාරය එසේ දත යුතුයි” කියලා. ඒ කියන්නේ මේ විඥනය වක්ඛු, සෝත, ඝාණ, ජ්විතා, කාය, මනෝ කියන මේ විඥන තිබුනොත් පින්වතුනි, කර්ම විඥනය සකස් නො වී තියෙන්නේ නෑ. මේ කර්ම විඥනය පැවතුනොත් ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් මේ විඥනය මව් කුසට බැස ගන්නවා මයි. ඒ නිසා ‘විඤ්ඤාණඤ්ච පජානාති’ කියන විට හොඳට දැන ගන්න ඕනෙ විඥනය කියන්නේ ප්‍රතිසන්ධි ඇති කරන ධර්මයක්. විඥනය තිබුනොත් ප්‍රතිසන්ධි හිස් වෙන්නෙ නෑ. නැවත ඉපදීම හිස් වෙන්නෙ නෑ. විඥනය ඇති කල්හි ප්‍රතිසන්ධිය වෙනවා මයි කියලා දකින්න.

මේ විඥනය රූපයකට බැස ගත්ත පසුව, මේ සතර මහා ධාතු රූපයක් සවිඥානක වුනොත් මේ ශරීරයට සිත වැදුනත් දුක් විඳින්නට වෙනවා. උෂ්ණ වැදුනත් දුක් විඳින්නට වෙනවා. මැසි මදුරු අවි සුළං වලින් දුක් විඳින්න වෙනවා. ගලක හැපුනත් දුක් විඳින්න වෙනවා. මුලක හැපුනත් දුක් විඳින්න වෙනවා. කිසිම දෙයක නො හැපී තිබුනත් ඇතුළතින් හැප්පෙනවා. බඩගින්නෙයි කියලා. පිපාසයෙයි කියලා. දත් කැක්කුම්, කන් කැක්කුම්, බඩේ කැක්කුම්, මළුවෙ කැක්කුම් කියලා මේ කය සවිඥානක වෙලා තියෙන විට මේ සවිඥානක වූ කයට යම් යම් දේ

අභ්‍යන්තර සහ බාහිර වශයෙන් ස්පර්ශ වෙන විට ඒ ඒ මොහොතක් පාසා එන දුක් වේදනා උපදිනවා. විඳිනවා.

හරියට අර හොරා දවස පුරාම අඩියැටි පහරවල් 300 කින් ගුටි කනව වගේ. මේ රූපයක් සවිඥාන කර ගෙන මේ ගුටි කන ගුටි කෑම ගැන ටිකක් නුවණින් බලන්නට ඕනේ. මේ 'මම' කියන කාරණාවෙන් දකින්න එපා. සතර මහා ධාතු රූපයක් සවිඥානක වෙලා මේ සවිඥානක රූපයට බාහිර කෝටු කැලි, ලී කැලි, ගල් කැලි වදින වාරයක් පාසා සුව සොම්නසක් නම් විඳිනවා නොවේ. 'විඤ්ඤාණඤ්ඤා පජානාති' කියන විට විඥානය කියන්නේ මෙන්න මේ වගේ දුක් වූ අර්ථයක් උපදවන ධර්මයක් කියන කාරණාව තේරුම් ගන්නට ඕන.

විඥානය බැස ගත්තොත් විඥානය පැමිණුනොත් විඥානය තිබුනොත් ඒකාන්තයෙන් ම මේ ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් රූපයට බැස ගන්නවා. රූපයට බැස ගත්තොත් දවස පුරා ගුටි කන හොරෙක් වගේ නොයෙක් දුක් වේදනා ස්පර්ශ කරන්නට වෙනවා කියන කාරණාව දැන ගන්නට ඕන.

එතකොට 'විඤ්ඤාණඤ්ඤා පජානාති' කියන විට මේ විඥානය ඒ ඒ ආයතනය නිසා උපදිනවා. ඒ ඒ ආයතනයේ නැති වීමෙන් ම විඥානය නැති වෙනවා කියලා දකින්නට ඕනේ. විඥානය කියන්නේ හිත කියන්නේ ස්ථිරව තියෙන එකක් නොවේ. පෙර නො තිබීම හට ගෙන ඉතුරු නැතිව නැති වෙනවා කියන කාරණාවක් බව දකින්න ඕන. ඒ වගේම මේ පංච විඥානය කියලා කියන්නේ විපාක මාත්‍රයක්. මනෝ විඥානය කියලා කියන්නේ විපාක ද වෙනවා, කර්ම රැස් කර ගන්නත් පුළුවන්.

එතකොට මේ සිත් කියලා කියන්නේ, මනස කියලා කියන්නේ, විඥානය කියලා කියන්නේ, ඒ ඒ කරන වැඩෙන් නම් කරලා තේද කියලා දකින්න ඕන. මේ කෙටියෙන් ගත් විට විඥානය කියලා කියන්නේ වෙන කිසිවක් නොවේ, දුකට කියන තව නමක් කියලා දකින්න ඕන. කුමක් නිසා ද? හොරෙක් දවස පුරාම ගුටි කන විට එතන ජීවිතය හොරෙක් නොවේ, ඒ දුකේ පැවැත්මක්, දුකේ ජීවත් වීමක්. දුක පවතිනවා යන කරුණ කියන්නට පුළුවන්. ඒ වගේ මේ කයත් සවිඥානක කර ගෙන ලෙහෙසි පහසු උත්සාහයක් නොවේ දරන්නේ. ඒ ඒ දුක් වූ ස්පර්ශ නො වන්නට දුක් වේදනා එන විට එහාට මෙහාට බේරගෙන යන්න ඕන. බොහෝම පරිස්සම් කර ගෙන අර ගෙන යන්න ඕන. හරියට බිඳෙන

විදුරුවක් මහා සෙනගක් මැද්දේ අර ගෙන යනවා වගේ, මේ කය එහාට හැප්පෙන්ට නැතිව මෙහාට හැප්පෙන්ට නැතිව යන්න ඕනෑ. පොඩ්ඩක් හැපුනත් බිඳෙනවා. බිඳුනොත් මහා දුක් දෙමිනසක් ගලනවා. මෙන්න මෙඳු වූ මට්ටමක් උපදවන ධර්මතාවයකටයි මේ විඥනය කියන්නේ කියලා දැන ගන්නට ඕන.

ඊට පසුව සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ දේශනා කළා “සංඛාරසමුදයා විඤ්ඤාණසමුදයො”. එතකොට සංඛාරයේ ඇතිවීමෙන් විඥනය ඇති වෙනවා. සංඛාර කියන විට පින්වතුනි, කර්ම, සිතීම, කීම, කිරීම, පුඤ්ඤානි, අපුඤ්ඤානි, ආදී මේ කුසල අකුසල කර්ම තියෙනවා නම් මෙන්න මේවාට කියනවා ‘සංඛාර’ කියලා. එතකොට සිතීම, කීම, කිරීම තමයි පින්වතුනි මේ ‘දැන ගන්නට’ හේතුව, විඥනය ඇති වෙන්නට හේතුව. ‘කාමාවචරස්ස කුසලස්ස කම්මස්ස කතන්තා උපචිත්තා විපාකං චක්ඛු විඤ්ඤාණං’- කාමාවචර කර්මය කළ නිසා රැස් කළ නිසා විපාක වූ චක්ඛු විඥනය. මෙන්න මේ හිතට ප්‍රත්‍යා ටික පෙන්වනවා. අපි කාම ලෝකය ඉක්මවා යන්නට නො හැකි ව කාම භවය පිණිස පවතින කර්ම රැස් කළ නිසා දකින්නට මේ චක්ඛු විඥන ආදී සිත් උපදින න්‍යායය.

ඒ වගේම මේ කර්ම විඥනය නිසා දකින්න ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් පැමිණෙන චුති සිතේ පැමිණීම, බැස ගැනීම. එතකොට හැම වෙලාවෙ ම කර්මය කියන සිතීම, කීම, කිරීම කර්ම ක්ෂය නො වුනා නම් විඥනය කියන එක පවතිනවා මයි. මේ විඥනය දෙ ආකාරයකින් හඳුන්වනවා. ප්‍රචාන්ති විපාක සහ ප්‍රතිසන්ධි විපාක කියලා. මේ සිතීම, කීම, කිරීම තිබුනොත් තියෙන්නෙ හැම වෙලාවෙ ම ප්‍රචාන්ති විපාක අරමුණු කර ගෙන. සිතීම, කීම, කිරීම මුල් කර ගෙන ප්‍රතිසන්ධි විපාක ඇති වෙනවා. එතකොට මෙතැන දී ප්‍රතිසන්ධිය කියන කාරණාව ඇති වුනොත් ආපහු ප්‍රතිසන්ධි විපාකය ඇති වුනොත් ප්‍රචාන්ති විපාකය ඇති වෙනවා. ප්‍රතිසන්ධි සිතකට ප්‍රතිසන්ධිය ලබා දෙන්න පුළුවන් හැකියාව තිබෙන නිසා මේ රූපයකට බැස ගන්නා. බැස ගෙන ආයතන ටික පිහිටපු නිසයි ඇස, කන, දිව, නාසය, ශරීරය හැදුණේ. ඒ ටික තියෙන නිසයි ඒවා ගැටිලා චක්ඛු විඥනය, සෝත විඥනය ආදී සිත් ඇති වුවේ. දැන් හොඳට බලන්න ඒ කර්ම නිමිති තිබුණ නිසා නම් ප්‍රතිසන්ධි සිත ඇති වෙලා ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් ඉපදුණේ එහෙනම් මේ සිතට සංඛාර ප්‍රත්‍යයයි. ඒ ප්‍රතිසන්ධි සිතට පැමිණි නිසා නම් ආයතන ටික හැදුණේ, හැදිලා ඒ ආයතන ගැටෙන

විට මේ සිත් ඇතිවුවේ, මේ සිත් වලටත් මේ කර්මය ම ප්‍රත්‍යයි. එහෙනම් මේ සංඛාර නිසා මේ සිත් උපදිනවා කියලා දකින්න ඕන.

‘සඬුබාරනිරොධා විඤ්ඤාණනිරොධො’. එතකොට මේ සිතීම, කීම, කිරීම කියන මේ සංඛාර නිරුද්ධ වුනොත් මේ විඤ්ඤාණ නිරුද්ධ වෙනවා. ‘අයමෙව අරියො අට්ඨඛිගිකො මග්ගො විඤ්ඤාණනිරොධගාමිනී පටිපදා’ - මේ ආයඝී අෂ්ටාංගික මාර්ගය ම විඤ්ඤාණ නිරෝධ කරන ප්‍රතිපදාවයි. මේ ආයඝී අෂ්ටාංගික මාර්ගය වඩන විට සංඛාර නැති වෙනවා. සංඛාර නැති වීමෙන් විඤ්ඤාණ නැති වෙනවා. හොරෙක් ගුටි කනවා වගේ දවස පුරාම ගුටි කන එකට අකමැති නම් එහෙම ගුටි කන්ට බැරි නම් අපට මේ ආයඝී අෂ්ටාංගික මාර්ගය වඩන හැටි හොයලා සංඛාර නිරුද්ධ කරලා මේ විඤ්ඤාණයේ ගතියක් නැති තැනකට පත් වෙන්නට ඕන.

එතකොට ‘අයමෙව අරියො අට්ඨඛිගිකො මග්ගො’ මේ ආයඝී අෂ්ටාංගික මාර්ගය ම විඤ්ඤාණ නිරෝධ කරන ප්‍රතිපදාවයි කියලා පෙන්වුවා. එතන ආයඝී අෂ්ටාංගික මාර්ගය කීවේ සම්මා දිට්ඨි, සම්මා සංකප්ප ආදී අංග අට. දැන් මෙතැන දී මේ සම්මා දිට්ඨියට මේ පරියාය ම හසු වෙන්නට ඕන. මේ විඤ්ඤාණයත්, විඤ්ඤාණයේ ඇති පටිච්චසමුප්පාද ආදී ධර්මතාවයත්, විඤ්ඤාණයේ ඇති අනාත්ම ස්වභාවය තේරුනොත්, විඤ්ඤාණයේ ඇති අව්‍යාපාර නය (ව්‍යාපාරයක් නැති) ස්වභාවය තේරුනොත් ඒක ම සම්මා දිට්ඨි. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ ‘විඤ්ඤාණස්ස සුඤ්ඤාන අව්‍යාපාර අසංකන්ති පටිසන්ධි පාතුභාවථොග් ගම්භිරො’ කියලා. මේ විඤ්ඤාණයාගේ ව්‍යාපාර නයක් නෑ. මේ සිතෙන් මේ සිත, මේ සිතෙන් මේ සිත, කියලා සිතින් සිත, සිතින් සිත, දිගින් දිගට අර ගෙන යන ව්‍යාපාරයක් නෑ. අව්‍යාපාරයි. ඒ වගේම ‘අසංකන්ති’ යි. ඒ කියන්නේ මේ විඤ්ඤාණයේ දිගින් දිගට එන සංක්‍රාන්තියක් - මේ සිතට ආයෙත් එහා පැත්තේ උපදිනවා, ඒ හිත ම ආපහු උපදිනවා කියලා මෙහෙම සංක්‍රාන්තියක් නෑ. ව්‍යාපාර ණයක් නෑ. සංක්‍රාන්තියක් නෑ. සුඤ්ඤාන, සත්ව පුද්ගල ආත්ම භාවයෙන් ශුන්‍යයයි. නමුත් මේ විඤ්ඤාණ නිසා නාම රූප වෙනවා කියන ධර්මතාවයකුත් තියෙනවා. දිගින් දිගට යන ව්‍යාපාර ණයකුත් නෑ. මේ සිත ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් යැමකුත් නෑ. මේ සිත සත්ව පුද්ගල භාවයකින් හිස්. නමුත් විඤ්ඤාණ නිසා ප්‍රතිසන්ධිය ඇති වෙනවා කියලා ධර්මතාවයක් තියෙනවා. මෙන්න මේ කාරණාව ගම්භිරො ගැඹුරුයි කියලා පෙන්වනවා. අපට හිතෙන්නේ මේ

සිත මයි ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් එහා පැත්තට යන්නෙ කියලා. එහෙම දක්කොත් ඒක මයි මේ සිතේ ආත්ම බව. අපි අනාත්මයි කියන වචනය කීවාට අපි දකිනවා නම් මේ සිත ම එහා පැත්තට යනවා කියලා මේ කාරණාව වැරදියි. කාල වේලාව ඉක්මෙන නිසා මම අවස්ථානුකූල ව කෙටියෙන් උපමාවක් කියනවා. මේක කියා ගන්න අපට වෙලාව ඇති වෙයි ද දන්නේ නෑ. බලමු. නමුත් මෙන්න මේ උපමාවෙන් ටිකක් දැන ගන්නට උත්සාහවත් වෙන්නට ඕන.

මේ විඥානයේ හේතු එල දහමක් ව්‍යාපාර ණයක් නැති බවත් පින්වතුන් හොඳට දැක ගන්න. පහනක් ගන්න. ගිනි පෙට්ටියක් අතට අර ගෙන ගිනි කුරක් ගහලා දැන් පහන පත්තු කරන්න. දැන් ඔබලාට බැලූ බැල්මට තේරෙන්නේ බැලූ බැල්මට පේන්නේ මේ ගිනි පෙට්ටියෙන් ගිනි කුර දූල්වුවා. දැන් ගිනි කුරෙ තියෙන ගින්දර ටිකක් තමයි මේ පහනට ගියේ. ඒ ගින්දරෙන් තමයි මේක දූල්වුවේ කියලා හිතන්නේ. ගියේ කියන්නේ ගිනි කුරෙ තියෙන ගින්දරෙන් තමයි පහන දූල්වුවේ. ඒ කියන්නේ පහනේ තියෙන ගින්දර මේ ගිනිකුරෙන් ආව ගින්දර ටිකක් වගේ හිතන්නේ. ඒ පහනෙන් තව පහනක් දූල්වුවොත් හිතන්නේ මේකෙන් ගින්දර ටිකක් අරකට ගත්ත වාගේ පේන්නේ. ඔහොම බලන විට මේ ගිනි කුරෙන් හට ගත්ත ගින්දර ටික මේ පහනට ගියා. මේ පහනටත් ගියා. එක ම ගින්දරක් දිගටම ගියා වගේ පෙනෙන්නෙ.

නමුත් මෙතැන දී පවතින ධර්මතාවය ඒක නොවේ. ඔහොම හිත තියලා බලන විට පෙනෙන්නෙ අපට එක ම ගින්දරක් දිගටම ගියා වාගේ. නමුත් පින්වතුනි, මෙතැන එක ම ගින්දරක් ගියා නම් නොවේ. මෙන්න මේ කාරණාව බලන්න. ගිනිකුරෙන් ගින්දර ඇති වූ විට ඒ ගින්දරෙන් කළේ කුමක් ද? එහා පැත්තට ගින්දර ටිකක් ගෙනිව්ව එහෙම නොවේ. මේ ගින්දරෙන් ටිකක් ශේෂයක් වත් පහනේ ගින්දරට ගත්තා නොවේ. පහනේ දූල්ලට අයිති නෑ. පහනේ දූල්ල මේ ගින්දරෙන් ටිකක් ගත්තවත් මේකෙන් ටිකක් ඒකට ගියාවත් නොවේ. සිදු වූවේ කුමක් ද කියලා දන්නවා ද?

ගිනිකුර ගහලා ගින්දර පත්තු වුනහම, අතන තෙලුයි තිරයයි තියෙන තැනට මේ ගින්දර ළං කළ විට එතන උෂ්ණත්වය වැඩි වුනා. තේජෝ ධාතුව ඇති කළා. තිරයයි තෙල් ටිකයි තියෙන තැනට මේ තේජෝ ධාතුවේ මේ ගින්නෙන් එතන තේජෝ ධාතුව ඇති වූ විට එතන උෂ්ණත්වය වැඩි වෙන විට කුමක් ද වෙන්නේ? ඒ උෂ්ණත්වය තෙල්වල

තාපාංකය ඉක්මවූ නිසා එතන ඒ තිරයේ තියෙන තෙල් වලට ගිනි ගන්නා. ඒ ගිනි ගන්න නිසා එතන දූල්ලක් ඇති වුනා. හොඳට බලන්න මෙතැන තියෙන ගින්දරෙන් එහා ගින්දරට පොඩ්ඩක්වත් සම්බන්ධ ද කියලා. පහතේ දූල්වෙන දූල්ලයි ගිනිකුරෙ තියෙන දූල්ලයි ගත් විට මේ දූල්ලෙන් අර දූල්ලට මොකුත් ගියත් නොවේ. ඒ දූල්ල මේ දූල්ලෙන් කිසිම දෙයක් ගත්තත් නොවේ. මේ දූල්ලෙන් කළේ තිරය තියෙන තැනක තෙල් ටික තියෙන තැනක තේපේ ධාතුව සැපයුවා. ඔන්න තිරය හේතුවක්, තෙල් ටික හේතුවක්, තේපේ ධාතුව හේතුවක්. ඒ එතන තියෙන හේතු ටික එකතු වූ විට ඒ තේපේ ධාතුව නිසා, ඒ උෂ්ණත්වය වැඩි වීම නිසා, ඒ හේතු ටික උදව් කර ගෙන ඒ හේතුවේ එලය හැටියට එතැන දූල්ලක් පැන නැගුණා. දැන් මේ දූල්ලයි ඒ දූල්ලයි අතර තියෙන සම්බන්ධතාවය කුමක් ද කියලා බලන්න.

මේ දූල්ලෙන් ඒ දූල්ලට කිසිවක් ගත්තේ වත් ඒ දූල්ලෙන් මේ දූල්ලට කිසිවක් ආවේ වත් නැහැ. කිසිම දෙයක් ගත්තේ වත් නැ. දිගටම දූල්ලෙන් දූල්ලට යන ව්‍යාපාරයක් මේකෙ තියෙනවා ද කියලා බලන්න. දැන් මේ පහතින් තව පහතක් පත්තු කරනවා කියන විට මේ පහත තියෙන මේ දූල්ලෙන් කරන්නේ ඊළඟ පහත තියෙන තැන, තෙල් ටිකයි තිරයයි තියෙන තැන, තේපේ ධාතුව ඇති කරනවා. ඔන්න ඒ තේපේ ධාතුව නූල රත් කරනවා කියන හේතුවට අයිති වෙලා, වැය වෙලා. එයාගෙ රූපය එතැනින් ඉවරයි. ඒ තෙල් ටික උණු කරනවා. ඒ තිරය උණු වූ ඒ තෙල් ටික දූල්වීම නිසා ඔන්න එතැනින් හට ගන්නවා දූල්ලක්. දැන් මේ දූල්ලේ කිසිම සම්බන්ධයක් නැ. ඔන්න ඔය වගේ පින්වතුනි, විශ්‍රාමයේ ස්වභාවයත් දැන ගන්නට ඕන.

මේ අපි හිතා ගෙන ඉන්න 'මම' යි කියලා හිතන ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් ආපු මේ සිතේ කිසිම සම්බන්ධයක් නැ එහා පැත්තේ උපදින සිතට. මේ සිතේ කිසිම බැඳීමක් නැ එහා පැත්තේ සිතට. නමුත් අද මේ සිතේ පටිච්චසමුප්පන්න බව නො දන්නා කම නිසාම අපි යමක් හිතනවා කියනවා කරනවා නම් ඒ සිත නිරුද්ධ වෙනවා. ඒ හිතපු කියපු කරපු දේවල් මරණාසන්න මොහොතේ සිහි වෙන විට ඒ සංඛාර ප්‍රත්‍යයෙන් විශ්‍රාමය උපදිනවා. ඒ විශ්‍රාමය ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් පැමිණෙනවා. එතකොට මේ හිත උපකාරයි කර්ම රැස් කර ගන්න. ඒ කර්මය උපකාරයි ආපහු සිතක් ඇති වෙන්න. මේ සිතයි ඊළඟ භවයෙ සිතයි අතරෙ

සම්බන්ධතාවක් තියෙනවා ද කියලා බලන්න. මේ සිතෙන් අර සිතට ගියා හෝ ඒ සිතෙන් මේ සිතට ආවා ද? නෑ.

මෙතන හේතුඵල දහමක් නිසා මේ සිත ඉපිද නිරුද්ධ වෙන විට ඒ ඒ ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගෙන නිරුද්ධ වෙන දේ ඒ ඒ ප්‍රත්‍ය නැති වෙන විට නැති වෙනවා කියලා සිතේ අනිත්‍යතාවය දුටුවොත් ම, සිතේ අනිත්‍යතාවය අවබෝධ වුනොත් ම, මේ සිත කියන එක අරබයා ආත්ම වශයෙන් හිතන කියන කරන ඒ සංඛාර හිටින්නේ නෑ. ඒ සංඛාර නිරෝධය ම මේ විඥනය නිරුද්ධ කරන්නට හේතු වෙනවා. ඉතින් මේ ආයථී අෂ්ටාංගික මාර්ගය කියන විට මේ විඥනයේ ප්‍රත්‍ය සමුප්පන්න බව ම දකින්න මේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය හරහා. අන්න ඒ විදියට දුටු විට - මේ විඥනයේ ව්‍යාපාර ණයක් නැති ආත්ම සංක්‍රමණයක් නැති, සත්ව පුද්ගල භාවයෙන් තොර (ශුන්‍ය) මේ චිත්ත ලක්ෂණය දුටු විට - මෙන්න මේ කාරණාවට මේ කර්මය හිඳෙනවා. කර්ම ක්ෂය වෙනවා.

එතකොට 'විඤ්ඤාණඤ්ච පජානාති' කියන විට මෙන්න මේ සිත් ගැන මේ විදියට අනුමානයෙන් දැන ගන්නට ඕන. ඒ වගේම මේ සිත කියන විට - මේ ටික කලින් මතක් කරන්නට තිබුණා. නමුත් ඒක ඒ වෙලාවේ දී සිහියට ආවේ නෑ. - කෙනා කෙනාගෙ හිත හඳුනා ගන්නට කෙනා කෙනා දරණ සංඥාවෙන්. ඔබලාට ඇසට යම් වර්ණ සටහනක් පෙනෙන විට ඒ හිතට පෙනෙන සටහන යම් බඳු ද සිත එබඳු යි. සිත යම් බඳු ද පෙනෙන සටහන එබඳු යි. හිත දකින්න තමන්ට පෙනෙන සංඥාවෙන්. මොකද වේදනා, සංඥ, චිත්ත, සංඛාර කියලා කීවේ හිත කියන එක පවතින්නේ වේදනා, සංඥ, අල්ල ගෙන. වේදනා, සංඥ පවතින්නේ හිත අල්ල ගෙන. ශබ්දය යම් බඳු ද ඇසෙන්නේ ඒ වෙලාවේ හිත එබඳු යි. හිත යම් බඳු ද ශබ්දය එබඳු යි. ගඳ සුවඳ යම් බඳු ද දෑන් ඒ වෙලාවේ දී හිත එබඳු යි. හිත යම් බඳු ද ගඳ සුවඳ එබඳු යි. හිත හඳුනා ගන්න ඔබලාට දෙනෙත් ඒ ඒ සංඥාවෙන් දැන ගන්න ඒ ඒ හිත. දහම් කරුණක් හරි ප්‍රඥවක් හරි ඒ සිත දැන ගන්න ඒ ඒ ආලම්බනය වෙලා තියෙන අරමුණෙන් ම. එතකොට මෙන්න මේ ලක්ෂණයෙන් යුක්ත චිත්ත ලක්ෂණය දැක ගන්න. සිත කියන්නේ මෙන්න මේ වගේ දෙයක් කියලා දකින්න. සිත කියන්නේ දවස පුරා ගුටි කන හොරෙක් වගේ මේ විඥනය ඇති වූ විටත් කියලා දකලා මේ විඥනය නිරෝධ කරලා සසර දුකින් මිදීම සඳහා කටයුතු කරන්නට ඕන.

ඉතින් එද සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ හිඤ්ඤාත් වහන්සේලාට මේ විඥනය ගැන තියෙන මේ පරියාය දේශනා කරලා “ඇවැත්නි, මේ වගේ යම් කිසි කෙනෙක් විඥනයත්, විඥනයේ ඇතිවීමත්, නැති වීමත්, නැති කරන මගත්, දැක්කොත් එයා සියලුම ආකාරයෙන් රාගය නැති කරලා, පටිසය දුරු කරලා, ‘මම වෙමි’ කියන මානය නසලා, අවිද්‍යාව දුරු කරලා, විද්‍යාව උපදවා ගෙන, මේ ජීවිතයේ දී ම දුක කෙළවර කරනවා” කියලා තවදුරටත් එද දේශනා කළා.

ඒ විඥනය පිළිබඳ පරියාය ගැන ඒ හිඤ්ඤාත් වහන්සේලා සතුවත් අනුමෝදන් වුනා. මේ දහම් පරියාය තවදුරටත් ඉගෙන ගෙන මේ අනුසාරයෙන් තව තවත් කරුණු සොයා ගෙන දෑන ගෙන මේ විඥනය ගැන අවබෝධ කර ගෙන ජරා මරණ දුකින් අපිත් එතෙර වෙන්න උත්සාහවත් වෙන්නට ඕන. ඒ සඳහා මේ දේශනාව හැම දෙනාට ම උපකාරයක් ම වේවා. උපනිශ්‍රය ම වේවා. කියන අදහස ඇති කර ගන්න ඕන.

සාදු ! සාදු !! සාදු !!!
විඤ්ඤාණ වාරය නිමා විය.

සංඛාර වාරය

නමෝනස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස

යතො බො ආවුසො, අරියසාවකො සංඛාරඤ්ච පජානාති,
සංඛාරසමුදයඤ්ච පජානාති, සංඛාරනිරෝධඤ්ච පජානාති,
සංඛාරනිරෝධගාමිනි පටිපදඤ්ච පජානාති, එත්තාවකාපි බො ආවුසො,
අරියසාවකො සමමාදිට්ඨි හොති, උජුගතාස්ස දිට්ඨි ධම්මෙ
අවෙච්චස්සාදෙන සමන්තාගතො ආගතො ඉමං සද්ධම්මං'ති.

ධර්මශ්‍රවණාභිලාශී ශ්‍රද්ධා බුද්ධ සම්පන්න කාරුණික පින්වතුනි,
මේ පින්වත් පිරිස දැන් මේ සුදනම් වෙන්තේ ලොචිතුරා බුදුරජාණන්
වහන්සේ දේශනා කළ සද්ධර්මයෙන් බිඳක් ශ්‍රවණය කරන්නටයි. ඒ නිසා
හැම දෙනා ම බොහොම ශ්‍රද්ධාවෙන් උවමනාවෙන් මේ මොහොතෙ දී
මේ ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්නට ඕනෑ.

පින්වතුනි, අද ධර්ම දේශනාව ඒ සම්මා දිට්ඨි සූත්‍රයේ දහතර
වන කාරණාව වූ සංඛාර පරියාය යි. එද සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ
භික්ෂූන් වහන්සේලා ට මේ විශ්‍යය පිළිබඳ පවතින ධර්ම පරියාය දක්වූ
පසු ඒ භික්ෂූන් වහන්සේලා ඒ දහම් කතාවට සතුටු වෙලා සතුටින්
අනුමෝදන් වෙලා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේගෙන් නැවතත්
ප්‍රශ්නයක් අහනවා 'ඇවැත්නි, සාරිපුත්‍ර ස්ථවිරයන් වහන්ස, ශ්‍රාවකයන්ගේ
නිවැරදි දැකීම ඇතිවීම පිණිස, දැකීම සෘජු බවට පත්වීම පිණිස, ධර්මයේ
පැහැදීම පිණිස ශාසනයට ආවා කියලා කියන්න පුළුවන් තව ක්‍රමයක්
එහෙම තියෙනවා ද?' කියලා. ඒ වෙලාවේ දී සැරියුත් මහ රහතන්
වහන්සේ දේශනා කරනවා 'ඇවැත්නි, තව ක්‍රමයක් තියෙනවා. යතො
බො ආවුසො, අරියසාවකො සංඛාරඤ්ච පජානාති....' කියලා දේශනා
කරනවා.

"ඇවැත්නි, යම් කලෙක ආයඨිශ්‍රාවක තෙමේ සංඛාර යනු කුමක්
ද කියලා දන්නවා නම්, සංඛාර සමුදය කුමක් ද කියලා දන්නවා නම්,
සංඛාර නිරෝධය කුමක් ද කියලා දන්නවා නම්, සංඛාර නිරෝධ ගාමිණී
පටිපදාව කුමක් ද කියලා දන්නවා නම් මෙන්න මෙපමණකිනුත්
ආයඨිශ්‍රාවක තෙමේ මනා දකුම් ඇත්තෙක් වෙනවා. ඔහුගේ දැකීම සෘජු
බවට පත් වෙනවා. ධර්මයේ ගුණ දැන පැහැදීමෙන් යුක්තයි. මේ
ශාසනයට ආව කෙනෙක් කියලා කියන්න පුළුවන්" කියලා පෙන්වනවා.
ඊට පසුව සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ ම ප්‍රශ්න අහනවා, "සංඛාර

කියන්නේ කුමක් ද, සංඛාර සමුදය කුමක් ද, සංඛාර නිරෝධය කුමක් ද, සංඛාර නිරෝධ කරන ප්‍රතිපදාව කුමක් ද?” කියලා. සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, මේ සංඛාර තුන් ආකාරයි. කාය සංඛාර, වචි සංඛාර, චිත්ත සංඛාර. මේ කාය සංඛාර, වචි සංඛාර, චිත්ත සංඛාර මේවා සංඛාර යි. ඒ වගේම පුඤ්ඤභිසංඛාර, අපුඤ්ඤභිසංඛාර, ආනෙඤ්ජාභිසංඛාර, මෙන්න මේ ටික සංඛාර යි. ‘අවිජ්ජාසමුදයා සංඛාරසමුදයො’, අවිද්‍යාව ගේ ඇතිවීමෙන් සංඛාර ඇතිවෙනවා. අවිද්‍යාව ගේ නැති වීමෙන් සංඛාර නැති වෙනවා. මේ සංඛාර නිරෝධ ගාමිණී ප්‍රතිපදාව කීවේ ආයථී අෂ්ටාංගික මාර්ගයටයි.

යම් කිසි කෙනෙක් සංඛාර කියන්නේ කුමක් ද කියලා දන්නවා නම්, සංඛාර කියන එක දැන ගන්න මට්ටමට පත් වෙන්න ඕනෑ - මෙන්න මේ හේතු කාරණා නිසයි සංඛාර කියන එක ඇති වෙන්නේ කියලා දැන ගන්නට ඕනෑ. මේ හේතු නැති වන විට සංඛාර නැති වෙනවා කියන කාරණාව දැන ගන්නට ඕනෑ. මෙන්න මේ ඊට ප්‍රතිපදාවයි කියලා දැන ගත්තොත් එපමණකින් ම දිට්ඨි සම්පන්න පුද්ගලයෙක් වෙනවා. දර්ශන භූමියට පත් වූ පුද්ගලයෙක් වෙනවා කියන එකයි මේ ධර්මයෙන් හෙළි වෙන්නේ. එතකොට පින්වතුනි, අපි බලන්නට ඕනෑ සංඛාර කියලා කියන්නේ කුමකට ද කියලා. මෙතැන දී මේ අර්ථය පෙන්වීම පිණිස පවතින ධර්මයේ අර්ථය විස්තර කරන්නට පෙර පොඩි අතුරු කාරණාවක් මතක් කරනවා, මේ සංඛාර ගැන. සංඛාර ගැන කතා කරන තැන්වල දී සමහර විටෙක අපි පොඩි පැටලිලි සහගත බවක් ඇති කර ගන්නා අවස්ථා තියෙනවා. පිටකයේ දී මේ සංඛාර කියන වචනයේ අර්ථය කිහිප විටෙක, කිහිප තැනක නොයෙක් අර්ථයකින් යෙදෙනවා.

එතැන දී සංඛත සංඛාර, අභිසංඛත සංඛාර, අභිසංඛරණක සංඛාර, ප්‍රයෝග සංඛාර කියලා මේ සංඛාර ප්‍රධාන වශයෙන් හතරකට බෙදන්න පුළුවන්. ප්‍රත්‍යයෙන් සකස් වූ, හේතූන්ගෙන් සකස් වූ කියන අර්ථයකින් සංඛත සියලුම දේ සංඛාර යි, සංඛත සංඛාර කියලා ධර්මතාවයක් තියෙනවා. අභිසංඛරණක සංඛාර කියලා කියනවා කුසල අකුසල කර්ම වලට. අභිසංඛත සංඛාර කියලා කියනවා කුසල අකුසල කර්මයෙන් සකස් කරන ලද විපාක ධර්මයන්ට. ප්‍රයෝග අභිසංඛාර කියලා කියනවා යම් ධර්මයක් දැකීම සඳහා, සාක්‍ෂාත් කිරීම සඳහා චිරිය කරන විට ඒ සඳහා යෙදෙන සංඛාර වලට, චේතනා වලට. ඒ සංස්කාර ගැන කතා කරන විට මේ කුමන තැනකට ද කියන්නේ කියන කාරණාව ඒ ඒ තැන්වල දී අපි දත යුතුයි. දැන් මෙතැන දී එක කාරණාවක් මතක්

කර ගන්නට ඕනෑ, මේක පරියායක්. මේ සියලුම සංඛාර ගැන පෙන්වනවා නොවේ. මේ සංඛාර සඳහා ප්‍රත්‍යයක් පෙන්වනවා. 'අවිද්‍යා පච්චයා සංඛාරා' අවිද්‍යාවෙන් ඇති වන සංඛාර ගැනයි මෙතැන දී මේ පරියායේ දී මතක් කරන්නේ. ඒ බව හොඳට මතක තියා ගන්න ඕනෑ. මේ අවිද්‍යාවෙන් ඇති කර ගන්න සංඛාර ගැනයි මේ අවස්ථාවේ දී මතක් කරන්නේ, කාය සංඛාර, වචී සංඛාර, මනෝ සංඛාර.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, 'චේතනා හං භික්ඛවෙ කම්මං වද්ඪි, චේතයිත්වා කම්මං කරොති කායෙන වාචාය මනසා'. 'මහණෙනි, මම චේතනාව ම කර්මයයි කියලා කියනවා, කුමක් නිසා ද? සිතින් සිතලා මයි සිතින් සිතන්නේ, සිතින් සිතලා මයි වචන කතා කරන්නේ, සිතින් සිතලා මයි කයෙන් කරන්නේ' කියලා. එතකොට මේ සිතීම, කීම, කිරීම් හැම වෙලාවේ ම සිතෙන් - සිතේ යමක් අරඹයා සිතන එකට කියනවා විත්ත සංඛාර කියලා. ඒවගේ ම වචන කතා කරනවාට කියනවා වචී සංඛාර කියලා. කයෙන් යමක් කරනවාට කියනවා කාය සංඛාර කියලා. මේ භිතන කාරණා තුළ, වචන කතා කරන දේ තුළ, කයෙන් කරන දේ තුළ, හැම වෙලාවේ ම මේ ලෝකය තුළ ධර්මතා තුනක් තැවර්ලා තියෙනවා - පුඤ්ඤභිසංඛාර, අපුඤ්ඤභිසංඛාර, ආනෙඤ්ජාභිසංඛාර කියන ධර්මතා තුන. මේ ලෝකයේ කිසිම කෙනෙකුට ලෝකය තුළ පුඤ්ඤභිසංඛාර හෝ අපුඤ්ඤභිසංඛාර හෝ ආනෙඤ්ජාභිසංඛාර වලින් තොර ව සිතන්න බැහැ. මේ තුන් ලෝකය තුළ ඉන්න කිසිම කෙනෙකුට ඒ තුන් සංඛාර රැස් නොවන ලෙසට වචන කතා කරන්න බැහැ. මේ තුන් සංඛාර රැස් නොවන ලෙසට යමක් කරන්න බැහැ. ඒ නිසයි කයෙන් යමක්, වචනයෙන් යමක්, සිතින් යමක් කළා නම් ඒ කරන දේ කර්මයයි කීවේ. කුසල කර්මයක් හෝ අකුසල කර්මයක් හෝ ආනෙඤ්ජාභි කර්මයක් හෝ රැස් වෙලා තිබෙනවා. කුසල සිත් ඇති ව හෝ යමක් සිතනවා කියනවා කරනවා, අකුසල සිත් ඇති ව හෝ යමක් සිතනවා කියනවා කරනවා.

මෙතැන දී අපුඤ්ඤභිසංඛාර කියන කාරණාව දැන ගන්නට ඕනෑ, කාම භූමියේ කාමාවචර දෙළොස් අකුසල සිත් උපදින විට මෙන්න මේ දෙළොස් අකුසල සිත්වල දකින්න ඕනෑ අපුඤ්ඤභිසංඛාර. අපුඤ්ඤභිසංඛාර කියලා කියන්නේ අකුසල් වලට. ඒක කාමාවචර කාම භූමියේ විතරයි යෙදෙන්නේ. ඒකට විපාකයත් කාමාවචර යි. කාම භූමියේ මයි.

ඊට පසු පුඤ්ඤාභිසංඛාර කියලා කියන්නේ අලෝභ, අද්වේෂ, අමෝහ කියන කුසල මූල වලට. ඒ කුසලය කාමාවචර භූමියෙන් ලැබෙනවා, රූපාවචර භූමියෙන් ලැබෙනවා. පුඤ්ඤාභිසංඛාර කියන විට කාමාවචර වූ ද රූපාවචර වූ ද කුසලය දක යුතුයි.

ආනෙඤ්ජාභිසංඛාර කියලා කියන්නේ, ආනෙඤ්ජ කියලා කියන්නේ නො සැලෙන ස්වභාවයෙන් යුක්ත කර්මයක්. ඉක්මනට බිඳෙන්නේ නෑ. ඉක්මනට නැසෙන්නේ නෑ. ඒ ආනෙඤ්ජාභිසංඛාර කීවේ අරූප භව උප්පත්ති පිණිස පවතින සංඛාරයට. ඇයි සමහර විටෙක කල්ප අසූ හාර දහසක් යන තෙක්, මේ සංඛාර සෙලවෙන්නේ නෑ. බිඳෙන්නේ නෑ. ඒ තරම් තද ස්වභාවයකින් පවතිනවා. පුඤ්ඤාභිසංඛාර, අපුඤ්ඤාභිසංඛාර බොහොම ඉක්මනට වෙනස් වෙන්න පුළුවන්. පෙරළෙන්න පුළුවන්. නමුත් ආනෙඤ්ජ කීවේ මේ සංඛාර පහසුවෙන් බිඳෙන්නේ නෑ.

එතකොට පුඤ්ඤාභිසංඛාර, අපුඤ්ඤාභිසංඛාර, ආනෙඤ්ජාභිසංඛාර කියලා කියන්නේ, තුන් භූමිය ඇති කරවන්න තියෙන, තුන් භූමියේ උප්පත්ති පිණිස පවතින හේතු ටික යි කියන නුවණ එන්න ඕනෑ. 'සංඛාරඤ්ච පජානාති' කියලා කියන විට කාම භූමිය හෝ රූප භූමිය හෝ අරූප භූමිය හෝ තුන් භූමිය කියන, මේ තුන් භූමියේ විපාක පිණිස පවතින හේතුව හැටියට දකින්න ඕනෑ. 'සංඛාරඤ්ච පජානාති' කියන විට මේ සිතීම, කීම, කිරීම ටික හොඳට දකින්න ඕනෑ. ලෝකයේ යම් කිසි කෙනෙක් හිතන, කියන, කරන හැම දෙයක ම කර්මය කියන ධර්මතාව තැවරිලා තියෙනවා කියන කාරණාව තේරුම් ගන්නට ඕනෑ. එතකොට මෙතැන දී මේ සංඛාර කියන විට ඒ ඇති කර ගත්ත කර්මවලට මේ ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් විපාකයක් ඇති කරනවා කියලා මේ සංඛාරයෙන් හට ගත්වන පැත්ත දකින්නත් ඕනෑ. එතකොට මේ සංඛාර ගත් විට 'මේ සිතන කියන කරන හැම ස්වභාවයක් ම කර්ම' යි කියන ස්වභාවය වැටහෙන්නට ඕනෑ. එතකොට මේ සංඛාර ප්‍රත්‍යයකින් හට ගත්ත දෙයක්, අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත්ත දෙයක් මයි කියන කාරණාව තේරෙන්නත් ඕනෑ.

ඒකට අපි ප්‍රත්‍යය ගැන කතා කරන විට උපමාවකින් කතා කරලා බලමු. ඒ වගේම තව කාරණාවකින් සංඛාර දකින්න ඕනෑ. මේ සංඛාර කියන එක තමන්ගේ ජීවිතයෙන් හැම වෙලාවේ ම හඳුනා ගන්න, චේතනාව කියන එක. 'රූපං රූපත්ථාය සංඛතං අභිසංඛරොන්ති' ති

සංඛාරො'. 'රූපං රූපත්ථාය සංඛතං අභිසංඛරොන්ති ති සංඛාරො' කියලා කීවේ, රූපය, රූපය පිණිස සකස් කරන නිසා, පිළියෙල කරන නිසා සංඛාර යි කියලා කියනවා. එතකොට සංඛාර දකින්න, මේ හැම වෙලාවෙ ම සංඛාර කියන්නේ කර්ම, චේතනා - මේ කර්මය, මේ චේතනාව තමන් තුළ හැම විටම හඳුනා ගන්න. මේ දැන් කර්මයක් කරමින් ඉන්නේ, මේ සංඛාරයක් ඇති කරන්නේ කියන එක දන ගන්න, තමන්ගේ ජීවිතයෙන්. කොහොම ද?, 'රූපං රූපත්ථාය', රූපය පිණිස රූපයක් පිළියෙල කරන විට, රූපයක් සකස් කරන විට, ඒ පිළියෙල කර ගත්ත, සකස් කර ගත්ත රූපයට කියනවා සංඛාර කියලා. මේ රූපයක් පිළියෙල කර ගෙන සකස් කර ගන්නා, ඊට පසුව ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් ඒක ලබා ගන්න යන්නේ.

ඕකට මම උපමාවක් කියන්නම්, මේ 'රූපං රූපත්ථාය සංඛතං අභිසංඛරොන්ති ති සංඛාරො' කියලා රූපය පිණිස සකස් කරනවා, පිළියෙල කරනවා කියලා කීවේ මෙන්න මේ අර්ථයෙන්. හොඳට බලන්න බාහිර ලෝකයේ යම් කිසි වැඩක්, කටයුත්තක් කරන්න පෙර, අපි කියමු ගෙයක් හදන්න ඕනෑ කියලා. ඒ ගේ හදන්න පෙර අපි හිතේ හද ගන්නවා සැලැස්මක්, මෙන්න මේ ගේ හදන්නේ මෙන්න මේ විදිහටයි. මෙතැනට ජනේල දන්න ඕනෑ. ඒ ජනේල මේ දිග පළලින් දන එක තමයි හොඳ. මෙන්න මෙතැනටයි දෙර එන්නට ඕනෑ. මේ පැත්තට දෙර ආවොත් ඒක හොඳ නෑ. වහලයේ මෙන්න මේ විදිහට පල බෙදලා, හැඩ බෙදලා හදන්නට ඕනෑ. මේ ගේ ඇතුළේ මෙතැන කාමර මෙව්වර ගණනක් හදන්නට ඕනෑ කියලා සැලැස්මක්, 'ප්ලෑන්' එකක් අපි ඉස්සර වෙලා හිතේ ඇඳ ගන්නවා. හිතේ ඇඳ ගෙන, ඇඳ ගත්ත මෙන්න මේකට කියනවා දැන් රූපය සකස් කරලා, පිළියෙල කර ගත්තා තමන්ගේ හිතේ. කුමකට ද? රූපත්ථාය - භෞතික සතර මහා ධාතු රූපය හැඳීම පිණිස, බාහිර රූපය හැඳීම පිණිස. එතකොට මෙන්න මේක තමයි කර්මය, සංඛාර, සකස් කරලා, පිළියෙල කර ගත්ත රූපයක්. කුමකට ද, රූපය හැඳීම පිණිස.

දැන් ඔබලා මේ හිතේ තියෙන හද ගත්ත, සකස් කර ගත්ත රූපයට අනුව ඒ රූපයේ අනුරූප අනුව තමයි, බාහිර රූපයක් හදන්නේ. ඒ නිසයි බාහිර හදන විට, බැරි වෙලා හරි වැරදුනොත් ටිකක් හරි, 'මොකද මේ දෙර මෙතැනට ඇවිල්ලා තියෙන්නේ? මම කීවේ මෙන්න මෙතැනට දෙර එන්න ඕනෑ කියලානේ' කියලා කතා කරනවා. දැන් හොඳට බලන්න, දෙර තියෙන්න ඕනෑ එතැන නොවේ මෙතැනයි කියලා

කියන්නේ කුමක් බලලා ද? කලින් එහෙනම් මෙතැනට දෙර දලා හදපු ගෙයක් තියෙන්න ඕනෑ නේද, ගොඩනැගිල්ලක් තියෙන්න ඕනෑ නේද?. හොඳට බලන්න, තමන්ගේ හිතේ ඉස්සර වෙලා එකක් සකස් කර ගෙන, ඊට අනුරූප ව, අනුලෝමව නොවේ ද බාහිර හඳුන්වේ කියලා? එහෙනම් බලන්න බාහිර, කයින් කරනවා කියන දෙයට ඉස්සර වෙලා හිතේ රූපයක් හද ගත්ත හැටි. ඒ නිසයි 'රූපං රූපත්ථාය සංඛතං අභිසංඛරොත්ති ති සංඛාරො' කියලා කීවේ.

'වේදනං වේදනත්ථාය සංඛතං අභිසංඛරොත්ති ති සංඛාරො'. අපට අප්‍රකට වෙන්න පුළුවන්. නමුත් ඒ රූපය වගේම වේදනාවත් අපි ඉස්සර වෙලා හද ගන්නවා, හිතේ. මෙන්න මේ මට්ටමේ සැප වේදනාවක්, මෙන්න මේ මට්ටමේ දුක් වේදනාවක් ලැබෙන්නට ඕනෑ කියන එක හිතේ හද ගන්නවා. වේදනාව ගැන හිතේ හද ගෙනයි වේදනාව සෙවීම සඳහා, හැදීම සඳහා බාහිරට යොමු වෙන්නේ. අපි උපමාවක් කීවොත්, මේ අම්මලා බොහෝ විටෙක උයන පිහන අවස්ථාවක ව්‍යංජනයක තියෙන ලුණු බලනවා. හැන්ද කෙළවරට හොඳි ටිකක් ගෙන, අල්ලට දලා, දිව ගාලා බලනවා. ලුණු මදි කියලා තේරුනොත් ආපසු ටිකක් දනවා. වැඩි කියලා තේරුනොත් ඒකට දෙහි ටිකක් හරි දලා වෙත උපායක් හරි කරනවා. දෑත් හොඳට බලන්න, ලුණු මදියි කියලා හෝ ලුණු වැඩියි කියලා හෝ ඔබලා සැසඳුවේ කුමකට ද කියලා? කලින් විදපු මිම්මක් ඔබලාට තියෙනවා, නියම ලුණු රස කියලා කියන්නේ මෙන්න මේ මට්ටමේ වේදනාවකටයි. මෙන්න මේ මට්ටම ආ විටයි කියලා කලින් මිම්මක් තිබ්ලා තියෙනවා නේද කියලා බලන්න. ඒ මට්ටමට එන තෙක් හඳුනවා නොවේ ද කියලා බලන්න. ඔන්න ලුණු ටිකක් දමුවා, දිව ගාලා බැලුවා, තව මදි ටිකක්. ඒ තමන්ගේ හිතේ තියෙන මිම්මට ආවේ නෑ. තව වුවටක් දමුවා, ආයෙත් දලා කුරු ගාලා, ආයෙත් දිව ගාලා බැලුවා. තව ටිකක් මදි. දෑත් හොඳට බලන්න මේ සසඳන්නේ කුමක් සමග ද කියලා. ආයෙත් ලුණු ටිකක් දනවා. ඔන්න දෑත් ඇති. දෑත් හරි. අන්න දෑත්, අර ඇතුළේ හද ගත්ත එකට, ඒ සකස් කර ගත්ත එකට, පිළියෙල කර ගත්ත එකට හරියට ගැළපෙන විට නවත්තනවා.

මේ ඇතුළේ පිළියෙල කර ගත්තේ, සකස් කර ගත්තේ බාහිර යමක් කරන්නටයි. ඒ නිසයි 'වේදනං වේදනත්ථාය'. මේ වගේ මට්ටමේ වේදනාවක් ඕනෑ කියලා හද ගන්නා. ඒ මට්ටමෙන් වේදනාව ලැබෙන තුරු බාහිර ව යමක් කරනවා, හොයනවා. කරන විට, හොයන විට, ඒකට ගැළපුණා නම්, සම්බන්ධ වුනා නම්, අන්න හරි. එතකොට ඔන්න

බලන්න සංඛාර කියන විට අපේ මුළු ජීවිතය ම ගොඩ නැගිලා තියෙන්නේ මේ සංඛාර කියන ධර්මතාවය පදනම් වෙලා නොවේ ද කියලා. අර මම ඉස්සෙල්ලා කියපු උපමාව ම ආපහු ගන්න. සමහර විට වඩු මහත්තයෙක් පුටුවක් හදනවා නම්, මුලින් ම තමන්ගේ හිතේ පුටුව කියන එක මෙන් මේ හැඩේ, මෙහෙමයි හදන්නේ කියන සටහන හද ගන්නේ නැද්ද කියලා. ඒ හිතේ තියෙන පුටුවට අනුව නොවේ ද කියලා බලන්න බාහිර, භෞතික රූපයේ කැලි එකතු කරන්නේ.

එතකොට මේ කලින් ම 'සංඛතං අභිසංඛරොත්ති ති', සකස් කරලා, පිළියෙල කර ගන්නා කුමක් ද, රූපයක්. 'රූපං සංඛතං අභිසංඛරොත්ති ති'. රූපයක් සකස් කරලා, පිළියෙල කර ගන්නා, කොතැන ද? දැන් මේ කියන්නේ බාහිර බලන්න එපා - රූපයක් සකස් කරලා, පිළියෙල කර ගන්නා කියන්නේ, වඩු මහත්තයෙක් හිත ඇතුළේ පුටුවක් ඇඳ ගන්නා දැන්, මෙහෙමයි හදන්නේ කියලා. කුමක් සඳහා ද? රූපත්ථාය. බාහිර බුරුත ගහක හෝ වීර ගහක කැලි ටිකක් එකතු කරලා හද ගන්න එකක්, ඒ සඳහා, ඒ රූපය සඳහායි මේ මුලින් රූපය හැඳුවේ. මුලින් රූපයට කියනවා සංඛාර කියලා. කර්මය කියලා. ඊට අනුවයි අපට භෞතික ලෝකයෙන් ලැබෙන්නේ. ඒ වගේ, ගෙවල් දෙරවල්, යාන වාහන, ඉඩකඩම්, මිල මුදල් කියලා මේ මුළු ලෝකය ම සකස් කරලා පිළියෙල කර ගෙන තියෙන්නේ පින්වතුනි, අපේ මනසින්, සංඛාර කියන එක දැන ගන්නට ඕනෑ.

ඒ පුටුව හදන්න යමක් කරන විට ඒකට කියනවා කාය සංඛාර කියලා. ඒ හිතේ තියෙන පුටුව හද ගැනීම පිණිස යමක් කියනවා නම්. 'මේ බුරුත ලී කැලි ටිකක් දෙන්න මට. මට ඇණ මුරිච්චි ටිකක් දෙන්න' කියලා. එහෙම කතා කළොත්, දැන් මේ වච්චි සංඛාර. මේකට වච්චි සංඛාර කියලා කියනවා. එතකොට හිතේ මේ පුටුව හදන හැටි ගැන හිතන විට, චිත්ත සංඛාර කියලා කියනවා. එතකොට මේ තුන් සංඛාර ගොඩ නැගුණේ කුමක් නිසා ද? අර සකස් කර ගන්න, පිළියෙල කර ගන්න රූපය මුල් කාරණාව කර ගෙනයි. බාහිර රූපයක් හදන්න කලින් කරන එක හෝ බාහිර රූපයක් හදන්න වචනය උදව් කර ගන්න එක හෝ බාහිර රූපයක් හදන්න හිත මෙහෙයවනවා හෝ කියලා, බාහිර රූපයක් සකස් කිරීම පිණිස හිත, කය, වචනය යෙදුණේ හිතේ සකස් කර ගන්න රූපය නිසයි. ඒ නිසයි රූපය කියන එක, රූපය පිණිස සංඛාරත් ඒ අර්ථයෙන් ම දකින්න. හිතේ වේදනාව, බාහිර වේදනාවක් උපදවා ගන්න සකස් කර ගන්නවා. සංඥාව, බාහිර සංඥාවක් ඇති කර ගැනීම පිණිස සකස් කර

ගන්නවා. සංඛාර, බාහිර සංඛාරයක් ඇති කර ගැනීම පිණිස සකස් කර ගන්නවා. ඒවා සිහි කර ගන්නවා.

එතකොට මෙන්න මේ අර්ථයෙන් තමන් දකින්න ඕනෑ, සකස් කරලා පිළියෙල කර ගන්න මට්ටම, තමන්ගේ මනස තුළ, සංඛාර යි කියලා. මුළු ජීවිතය ම බලන්න, ඔය වගේ මනෝමය කල්පනා වලින්, කර්මවලින් රත් වූ පැවැත්මක් නොවේ ද 'තමන්' කියන්නේ කියලා. අනාගතයට අපට දූ දරුවන්ට මේ මේ විදිහට කටයුතු කරන්න ඕනෑ කියලා ඔබලා හිතේ රූපයක් හද ගෙන, ඒ නිසා අද බැංකුවක සල්ලි ටිකක් දන්නට ඕනෑ. නැත්නම් මේ මේ දේවල්, වතු, ඉඩකඩම් ටිකක් හදලා තියෙන්න ඕනෑ කියලා, ඇතුළත සකස් කරලා, පිළියෙල කරලා හද ගන්නවා සංඛාරයක්, කර්මයක්. කුමක් සඳහා ද බාහිර ව කිරීම සඳහා. දූන් අප මුලින් සකස් කර ගත්ත එකට කියනවා කර්මය කියලා. සකස් කර ගත්ත එක බාහිර ධාතු උදව් කර ගෙන නැවත හිතන, කරන, කියන මට්ටමට එන විට කියනවා කර්ම පථයක් කියලා. එතකොට මේ සිතෙන් කීම්, කිරීම්, ඔක්කොම දකින්න ඕනෑ කර්මයි කියලා. මේ වේතනාවෙන් සකස් කර ගත්ත දෙයක් අරඛයායි හිතෙන් කීම්, කිරීම් කරලා තියෙන්නේ කියලා. ඔබලා සිතා ගෙන ඉන්නේ, මේ පින්වතුන් සිතා ගෙන ඉන්නේ, බාහිර තියෙන පුටුවක් හදනවා කියලා. හිතේ තියෙන පුටුව දෙස බලා ගෙන, බාහිර කැලි ටිකක් එකට අමුණනවා.

පින්වතුනි, බාහිර තියෙන, භෞතික ඒ රූපය ආපසු විසිරිලා, කැලි කැලි කැඩිලා වෙන් වෙලා යනවා. නමුත් මේ පින්වතුන් හද ගත්ත ඒ සංඛාර, ඒ පුටුව, පින්වතුනි, එහෙම කැඩිලා බිඳිලා විනාශ වෙලා යන්නේ නෑ. කෙඳිනක හරි දවසක, ඔයාලාට පුටු ලැබෙන තුරු ම ඒ පුටුව පවතිනවා. සමහර විට කල්ප ගණනක් හෝ, පරම්පරාවෙන් පරම්පරාවකට පිටිපස්සෙන් එනවා. ඒ නිසා යමක් හිතේ හදන්න ඉස්සර වෙලා හොඳට තේරුම් කර ගන්නට ඕනෑ මොනවා හරි හදන්න ඉස්සර වෙලා මේකේ තියෙන ගුණ දෙස් ටික දැන ගන්න.

පින්වතුනි, සංඛාර කියන එක පෙන්වන්නේ හරියට ඇම ගිලපු මාළුවෙක් වගෙයි. ගිල්ලොත් වමාර ගන්න එක නම් පහසු වෙන්නේ නෑ. ඒ වගේ මේ සංඛාර කියන එක හිතේ ඇති කර ගන්න. ඒ ඒ විදිහට 'ප්ලෑන්' කර ගන්න නම් පහසුයි - 'අහවල් කෙනා මට මෙහෙම කිව්වම, මම මෙහෙම කියනවා. අහවල් කෙනාට මම මෙහෙම කියනවා. මම මේ විදිහට කරනවා. මගේ අනාගතය මම මෙහෙම හද ගන්නවා' කියලා,

හොඳට දකින්න තමන්ගේ මනස තුළ ලෝකයක් ගොඩනගන හැටි. සංඛ්‍යායක් සකස් කර ගන්න හැටි. මුළු සංඛ්‍යාය ම තමන්ගේ මනස තුළ සකස් කර ගන්න හැටි දකින්න. කුමක් සඳහා ද බාහිර භෞතික ලෝකය සකස් කිරීම සඳහා. එතකොට මෙන්න මේ බාහිර, භෞතික ලෝකය සකස් කරනවා කියලා අන්තිමට එතැන තියෙන්නේ කුමක් ද? තමන්ගේ සිත, කය, වචනය තුන් දෙර ක්‍රියාත්මක වීම සඳහායි මේ සකස් කරලා තියෙන්නේ. එහෙම නැතිව බාහිර, භෞතිකය ක්‍රියාත්මක කරනවා කියලා, බාහිර භෞතිකයේ යමක් තිබුණා නොවේ. තමන් ම පිළියෙල කර ගත්ත, සකස් කර ගත්ත මේ රූපය නිසා, මේ රූපය නිසා, තමන්ගේ ම සිතීම, කීම, කිරීම තුනට ඉඩ ලැබුණු බව නොවේ ද වෙලා තියෙන්නේ කියලා බලන්න. මෙන්න මේ ටිකට යි චේතනාව කියලා කීවේ, පිළියෙල කරලා සකස් කර ගන්න තැනට.

එතකොට 'සංඛාරඤ්ච පජානාති' කියන විට පින්වතුනි, මෙන්න මේ සංඛාර කියලා කියන්නේ මෙන්න මේ ටික නේද කියලා තේරෙන්න ඕනෑ. ඒ වගේම තමන්ට තේරෙන්න ඕනෑ, අපි හිතීම, කීම, කිරීම කරන්නේ බාහිර දෙයකට නොවේ, මෙන්න මේ අපේ ම හිත ඇතුළේ පැත්ත දෙස බලා ගෙනයි කියන කාරණාව තේරෙන්නට ඕනෑ. ඔබලා පුටුවක් කියලා ලෝකයා පෙන්වන මට්ටමේ බාහිර යමක් හැඳුවා නම්, ඔබලා හැඳුවා නම් හැඳුවේ ඇතුළේ තියෙන පුටුව දෙස බලා ගෙනයි. ඔබලා පුටුව කියලා යමක් ලෝකයට කීවා නම්, මේ බාහිරට කීවා නම්, ශබ්දයක් පිට වුනා නම් පිට වුනේ මේ ඇතුළත තියෙන පුටුව දෙස බලා ගෙනයි. ඔබලා පුටුවක් හදන හැටි, පුටුවට අවශ්‍ය කරන දේවල් නැවත නැවත, හිතේ හිතුවා නම්, ඉස්සෙල්ලා හිතේ ම හද ගත්ත පුටුව උදව් කර ගෙනයි හිතුවේ. හොඳට බලන්න චේතනාව, කර්මය වූ හැටි. හිතන්න, කියන්න, කරන්න, තමන් සකස් කර ගත්ත දෙය ම, සංඛාර ම තමන්ට උපකාරී වුනා. ඒ සංඛාර උපයෝගී කර ගෙන හිතන, කියන, කරන නිසා කියනවා කාය සංඛාර, කයින් කරන නිසා කාය සංඛාර. වචනයෙන් කතා කරලා වචි සංඛාර. සිතින් නැවත කරන දෙයක්, චිත්ත සංඛාර. ඒ නිසයි 'චේතයිත්වා කම්මං කරොති කායෙන වාචාය මනසා'. හිතින් හිතලා මයි කර්ම කරන්නේ කියලා කීවේ.

ඔබලා කිසි දිනක බාහිර යමක් අරඹයා හිතලා කියලා කරලා තියෙනවා ද කියලා බලන්න. මෙහෙම කාරණාවක් තියෙනවා, අපි හිතා ගෙන ඉන්නේ අපි බාහිර දෙයක් අරඹයායි හිතීම, කීම, කිරීම කරන්නේ කියලා. කවුරු හරි කථා කරනවා. 'අම්මේ' කියලා කතා කරන ශබ්දයක්

ඇහුණා කියලා සිතමු. එතකොට 'ඇයි පුතා' කියලා උත්තර දෙනවා. දැන් අපට හිතෙන්නේ, ලෝකයට පේන්නේ, පුතා 'අම්මේ' කියලා කතා කළා, කථා කළ එකට, අම්මා 'ඇයි පුතා' කියලා උත්තර දුන්නා. කතා කළ එක ඇහුණා. ඇහුණු එකට උත්තර දුන්නා කියලා යි හිතා ගෙන ඉන්නේ. දැන් මෙන්න මෙතැන දී හොඳට බලන්න. 'අම්මේ' කියන විට ඒ ශබ්දය මේ කණට ගැටීම නිසා සෝන විඥනය උපදිනවා. සෝන විඥනය කියලා කියන්නේ ශබ්දය ඇහීම් මාත්‍රයක් මිසක්, ඒ ගැන දැන ගන්නට පුළුවන් කමක් නැහැ. ඔන්න ශබ්දය ඇහුණා 'අම්මේ' කියලා. ඒ අහ ගත්ත ශබ්දය කාගේ ද, කවුද කතා කළේ, ඒ විස්තර කිසිවක් ම නෑ, ශබ්ද මාත්‍රයක් විතරයි සිතේ, සිත මට්ටම්. මේ ඇහුණ ශබ්දය තමන් ම හිතෙන් නැගිටවලා, ඕකට යන පිළිවෙල තමයි ධර්මයේ පෙන්වන්නේ විත්ත විරිය කියලා - 'සම්පට්ඨිත, සන්තීරණ වොත්ථපන, ජවන්' කියලා කියන ඔය ටිකට.

ඇහුණා, ඇහුණ එක නැවතත් හිතින් පිළි අර ගන්නවා. ඒකට තමන් ම හිතනවා. තීරණය කරනවා. මේ 'අම්මා' කියලා කීවා නේද, කල්පනා කරා, මට කතා කළා නේද? එහෙනම් මම උත්තර දෙන්න ඕනෑ නේද කියලා, තමන් ම හිතලා 'ඇයි පුතා' කියනවා. දැන් හොඳට බලන්න, මට කතා කරනවා නේද, මට අම්මේ කීවා නේද, එහෙනම් මම කතා කරන්න ඕනෑ කියලා හිතුවේ කවුද? තමන්. එහෙනම්, මම උත්තර දෙන්න ඕනෑ කියලා හිතුවේ කවුද? තමන්. තමන් හිතපු ටික නිසා 'ඇයි පුතා' කියලා කීවා මිසක්, ඇහෙන ශබ්දයට 'ඇයි පුතා' කියලා කියනවා ද? නමුත් අපට මෙතැන තියෙන ඇත්ත පෙනෙන්නේ නෑ. ඇත්ත පෙන්වන්නේ නෑ. අපට හිතෙන්නේ මේ කතා කරපු ඇහුණු දෙයට ප්‍රතිඋත්තර දුන්නා කියලා. අපට හිතෙන්නේ ඇසට රූපයක් පෙනෙනවා, මේ පෙනෙන රූපය ගැන හිතනවා කියලා. පෙනෙන රූපය ගැන කියනවා කියලා. පෙනෙන රූපය ගැන කරනවා කියලා. නැහැ, පෙනෙනවා කියන එක පෙනීම් මාත්‍රයක් විතරයි. පෙනෙන රූපය අරඹයා මෙතන ඉන්නේ මනුෂ්‍යයෙක්, එයා එක්ක මම කතා කරන්නට ඕනෑ කියලා තමන් ම හිතලා 'කවුද ඔතන ඉන්නේ' කියලා කතා කරනවා. අපි හිතා ගෙන ඉන්නේ ඉදිරියෙන් කෙනෙක් දුටුව නිසා අපි කතා කරනවා කියලා.

ඔබලා කොතැන වත් අහලා තියෙනවා ද 'රූප පච්චයා සංඛාරා, ශබ්ද පච්චයා සංඛාරා, ගන්ධ පච්චයා සංඛාරා, රස පච්චයා සංඛාරා' එහෙම කොතැන වත් අහලා තියෙනවා ද? ඒ කියන්නේ පෙනෙන

රූපයට හිතනවා, කියනවා, කරනවා නම්, ඇහෙන ශබ්දයට හිතනවා, කියනවා, කරනවා නම් ඒවගේ ම රසයට, ගන්ධයට හිතනවා කියනවා කරනවා නම් අපි හිතන, කියන, කරන දේවල් ඒවාට අයිතියි නම් එහෙනම් පටිච්චසමුප්පාදය විස්තර කරන්නට වෙන්නේ කොහොමද? 'රූප පච්චයා සංඛාරා, ශබ්ද පච්චයා සංඛාරා, ගන්ධ පච්චයා සංඛාරා' කියලා. ඇයි ඒ? අපි හිතලා තියෙන්නේ පෙනෙන දේ උදව් කර ගෙන නිසා. නමුත් ඔබලා එහෙම සූත්‍ර අහලා තියෙනවා ද? මේ පින්වතුන් අහලා ඇති කුමක් ද? 'අවිද්‍යා පච්චයා සංඛාරා' කියලා නම් අහලා ඇති නේද?

මෙන්න මේ කාරණාව ගැන හොඳට බලන්න. මේ සංඛාරයට ප්‍රත්‍යය ගැන දැන් බලන්න. කුමක් ද? 'අවිද්‍යා පච්චයා සංඛාරා' කියන එක. පෙනෙන රූපය වක්කු විඥනයෙන් විඤ්ඤෙය්‍යයි පෙනීම් මාත්‍රයක් පමණයි. මේ පෙනෙන දෙයට හිතීම්, කීම්, කිරීම් කරන්නට බැහැ. අපි හිතනවා නම්, කියනවා නම්, කරනවා නම් අපි හිතීන් ම හිතලා නේද කියන කාරණාව නො දන්නා කම ම හේතු වෙනවා හිතීම්, කීම්, කිරීම් කරන්න. ඒ ඇත්ත නො දකින විට පෙනෙන දේ පෙනීමක් විතරයි කියලා දක්කේ නැහැ. අපි ම හිතීන් හිතල යි, අපි ම කියන්නේ, අපි ම කරන්නේ, කියලා අපි තේරුම් ගත්තෙන් නැහැ. මේ ධර්මතා දෙක නො දකින විට අපට තේරෙන්නේ, 'පෙනෙන දෙයට කතා කරන්න පුළුවන්, පෙනෙන දේ අල්ලන්නට පුළුවන්, හිතන්නට පුළුවන්' කියලා යි. ඔන්න ඔය දක්ම ම හේතු වෙනවා මේ වැරද්ද පවතින්න.

එතකොට හොඳට බලන්න මෙතැන දී අවිද්‍යා පච්චයා සංඛාරා පෙනෙන දේ අරබයා සෑම වෙලාවේ ම අපි හිතන්නේ වැරදියට. "පෙනෙන දේ අනෙකක්, හිතන දේ අනෙකක්. පෙනෙන දෙයට හිතන්නට බැහැ. හිතන දේ පෙනෙන්නේ නැහැ" කියන ධර්මතාවය දන්නේ, දකින්නේ නැතිකම නිසයි සංඛාර. අපට යම් වෙලාවක අවබෝධය ආවොත් පෙනෙන දේ ගැන, "දිට්ඨෙ දිට්ඨ මත්තං, දුකිම දුකිමක් පමණයි. ඒක වක්කු විඥනයෙන් විඤ්ඤෙය්‍යයි එව්වරයි. ඒ දුටුව එක සම්පටිච්ඡන, සන්තීරණ කියලා ඇතුළතින් අපි සිත් වලින් අර ගෙන මෙතන කෙනෙක් මේ ඉන්නවා නේද, මේ ඉන්න කෙනාට කතා කරන්න ඕනෑ යි කියලා අපි ම හිතලා, 'කවුද ඔතන ඉන්නේ' කියලා කියනවා. ඒ කියුව ටික ආධ්‍යාත්මය හේතුවෙන් නැගිටිට ටිකක් මිසක්, වේතනාවෙන් හට ගත්ත කර්මයක් මිසක්, මේ කතා කිරීම දකින රූපය අරබයා කතා කළා නොවේ" කියලා, (අන්න විද්‍යාව).

එතකොට 'සංඛාරඤ්ච පජානාති' කියන විට හොඳට දකින්න ඕනෑ, මේ අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා කියන සිද්ධිය. ඒ විතරකුත් නොවේ දකින්න ඕනෑ. තව මම උපමාවක් කියන්නම් මේ සංඛාරඤ්ච පජානාති කියන විට මේ වගේ සංඛාර දෑ ගන්නට ඕනෑ. මේ අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගන්නවා කියන කාරණාව මෙන් මේ වගේ දකින්න ඕනෑ. තිරිසන් ගත සතෙක් ලිඳකට හෝ පොකුණකට එබුනොත් පින්වතුනි, ඒ සතාගේ ඡායාව වැටෙයි ජලයේ. ඡායාව වැටුනොත් මේ සතා අවිද්‍යාව කියලා කියන්නේ ඇත්ත ඇති හැටිය දන්නේ නැහැ, මේ මගේ ම ඡායාව නේද කියලා ඇත්ත ඇති හැටිය නො දන්නවා. ඇත්ත ඇති හැටිය නො දන්න විට එයාට මනෝ සංඛාරයක් ඇති වෙනවා මිථ්‍යා දෘෂ්ඨියක් ඇති වෙනවා තව සතෙක් ඉන්නවා කියලා. තව සතෙක් ඉන්නවා කියන දක්ම ආවාට පසුව ඉන්න සතාට බුරනවා. බුරලා ඉන්න සතාට හපන්නටත් පනිනවා. බුරා ගෙන පනිනවා. දන් පනින බවක් තියෙනවා නම් ඒ සතාගේ කාය කර්මය. බුරන බවක් තියෙනවා නම් ඒ සතාගේ වච්ඡි කර්මය. තව සතෙක් ඉන්නවා කියන හැඟීම, තව කෙනෙක් ඉන්නවා මම වගේ කෙනෙක් ඉන්නවා කියලා හැඟීමක් ඇති වුනා නම් ඒක එයාගේ මනෝ කර්මය. ඔන්න කයෙන්, සිතෙන්, වචනයෙන් කියන මේ තුන් දෙරෙන් ම ඇති කර ගත්ත කර්ම තුනක්. මේ තුන් කර්මයට හේතු වුනා, කුමක් ද? අවිද්‍යාව. ඇත්ත නො දන්නා බව. මේ මගේ ම ඡායාවයි නේද කියලා ඇත්ත ඇති හැටිය නො දන්නා කම මුල් වුනා මේ සිතීම, කීම, කිරීම කරන්න මේ සතාට. යම් වෙලාවක දී පොකුණට එබෙන විට, වතුරට එබෙන විට මේ මගේ ම ඡායාව නේද කියලා මේ සතාට දන ගන්නට පුළුවන් කමක් එහෙම තිබුණා නම් පින්වතුනි, තව සතෙක් ඉන්නවා කියලා දෘෂ්ඨියක් හෝ පවතී ද? එහෙම දෘෂ්ඨියක් නැති වුනොත් තව සතෙකුට බුරනවා, තව සතෙකුට හපන්නට පනිනවා කියලා කාරණාවක් ලැබෙනවා ද කියන්න. නෑ. 'අවිජ්ජා නිරොධො සංඛාර නිරොධා', අවිද්‍යාව කියන එක නිරුද්ධ වුනොත් සංඛාර නිරුද්ධ වෙනවා කියන එක ඔන්න ඔය අර්ථයෙන් දකින්න.

ඒ උපමාව වගේ උපමේය තමයි පින්වතුනි, පෙනෙන දේ පෙනීම් මාත්‍රයක් පමණයි. මේ පෙනෙන දේ ට හිතන්න පුළුවන් කියන කම අපේ තියෙන නිසා අපි ම හිතනවා, කියනවා, කරනවා. අපි යම් කලෙක දක්කොත් 'රූපය අනෙකක්, මේ රූපය හේතු ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගන්න දෙයක්. මේ හේතු ටික නැති වන විට මේ රූපය නැති වෙනවා' කියලා අපට ඇසට පෙනෙන සිද්ධාන්තයේ පටිච්ච සම්පන්න බව නො දන්න

විට ම, නො දකින විට ම අපට අදහසක් ඇති වෙනවා තව කෙනෙක් ඉන්නවා, තව දේවල් තියෙනවා කියලා. ඒක අපේ මනෝ සංඛාර. ඒ තියෙන දේවල්, ඉන්න අය අරඬයා අපි නම් කරනවා. අපි වචන කතා කරනවා. ඒක අපේ වචි කර්මය. ඉන්න අය අරඬයා, තියෙන දේවල් අරඬයා අපි කයින් යමක් කරනවා. ඒක අපේ කාය කර්මය. අපි කයෙන්, වචනයෙන් කළේ තව අය ඉන්නවා තව දේවල් තියෙනවා කියන දෑක්ම නිසයි. එහෙම දකින්න, එහෙම කරන්නට හේතු වුනා කුමක් ද? “පෙනෙන දේ පෙනීම් මාත්‍රයක් විතරයි පෙර නො තිබීම මේ හේතු ටික නිසා ම පෙනෙන බව වෙනවා. හේතු ටික නිරුද්ධ වන විටම පෙනෙන දේ නිරුද්ධ වෙනවා නේද” කියලා මේ ස්කන්ධ වල වර්තමානයේ ඇති වෙන, නැති වෙන නිරෝධ ස්වභාවය නො දන්නා අවිද්‍යාව ම හේතු වුනා, අපට මේ හිතීම්, කීම්, කිරීම් කරන්න.

තව පැත්තකින් ගත් විට ‘අපි හිතීම්, කීම්, කිරීම් කරන්නෙ පෙනෙන දෙයටයි’ කියන මට්ටමයි දැන් ඉපදිලා තියෙන්නේ. එතකොට මෙතැන දී “හිතීම්, කීම්, කිරීම් කියන ටික කරන්නේ පෙනෙන දෙයට නොවේ. පෙනෙන දෙයට අයිති නැහැ. අපේ ම මනසින් හිතල යි අපි කරන්නේ. ඒක අපේ අනාගත පැවැත්ම පිණිස අපි ම හද ගන්න කර්මයක්” කියන එක දකින්න ඕනෑ. පෙනෙන දේ විපාකයක්, පෙනෙන දේ අපි හිතුවත් නැතත් පෙනෙන දේ පෙනීමෙන් පසුව අවසන් වෙනවා මයි. නමුත් පෙනෙන දේ අරඬයා හිතීම්, කීම්, කිරීම් කළොත් පින්වතුනි, පෙනෙන දේ පෙනීමෙන් පසුව නිරුද්ධ වුනාට හිතුව, කීව, කළ දේ නිරුද්ධ වෙන්නේ නැහැ. ඒ අපි හිතුව, කීව, කළ දේවල් අපේ දැනුමට එකතු වෙනවා. අපේ දැන ගැනීමට එකතු වෙනවා. ‘සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤානං’, ඒක ආපසු අපට ප්‍රතිසන්ධි පිණිස පවතිනවා. හිතීම්, කීම්, කිරීම් අපට නතර වෙන්නට නම්, නො කරන්නට නම්, ඇසට පෙනෙන දේ පටිච්ච සමුප්පන්න භාවය දකින්න ඕනෑ. කනට ඇහෙන දේ පටිච්ච සමුප්පන්න භාවය දකින්න ඕනෑ. නාසයට ගඳ, සුවඳ දුනෙන දේ, පටිච්ච සමුප්පන්න භාවය දකින්න ඕනෑ. මෙන්න මේ විදියට අපට මේ ස්පර්ශ ආයතන හයෙහි ම, වර්තමානයක පවතින පටිච්ච සමුප්පන්න බව හේතු නිසා හට ගෙන හේතු නිරෝධ වන විට නිරෝධ වන ධර්මතාවය නො දන්න තෙක් ඒ දේ වලට හිතෙනවා, කියනවා, කරනවා කියන අදහස ඇතිව අපේ ම හිත තල මරනවා, අපේ ම හිතින් හිතලා කියනවා, කරනවා. ඒ බව නො දන්නා බව ම, සංඛාර නො දන්නා බව ම, අවිද්‍යාව. අවිද්‍යාව නො දන්නා බව ම, සංඛාර ඇතිවෙන්නට හේතු වෙනවා.

අඤ්ඤ මඤ්ඤ ප්‍රත්‍යයකින් පවතිනවා. අවිද්‍යාව නිසාම සංඛාර වෙනවා. සංඛාරයෙන් ආපසු අවිද්‍යාව ඇති වෙනවා. මෙන්න මේ ධර්මතාවයකින් ම අපි ව පවත්වනවා.

එකකොට 'සංඛාරඤ්ඤ පජානාති' කියන විට තමන්ගේ මනස තුළ සකස් කරලා පිළියෙල කර ගන්න ස්වභාවයක්. ඒ තමන්ගේ මනස තුළ සකස් කර ගත්ත, පිළියෙල කර ගත්ත දෙයකට ම අපි හිතලා, කියලා, කරලා තියෙනවා මිසක් කිසි දිනක තමන්ගේ ආධ්‍යාත්මයකින් බාහිර වූ දෙයක් අරබයා හිතීම, කීම, කිරීම කරලා තියෙනවා නොවේ කියන නුවණ ඔබලාට ඉපදුනොත්, අන්න ඔබලා සංඛාර ගැන දන්නවා. හරියට තමන්ගේ බැඳ ගත්ත කෝෂයේ ම පැටලිලා, ඒ කෝෂය නිසාම මිය යන පට පණුවෙක් වගේ, සංඛාර නැමති මේ කෝෂයේ පැටලිලා මේ සසර චිත්තාශයට පත් වෙන තමන්ගේ චරිතය ගැන තමන්ට ම සංවේගයක් දුකක් ඇති වෙයි.

ඉතින් පින්වතුනි, මෙන්න මේ වගේ මේ ධර්මතාවය තව සිහි කර ගන්න, දැන ගන්න කාරණා බොහෝයි. මෙන්න මේ විදියට හෝ දැන ගත්තොත් එයා සංඛාර දන්නවා. මේ අවිද්‍යාව නිසා හට ගත්තේ කියන විට සංඛාර සමුදය දන්නවා. අවිද්‍යාව නැති වෙන විට සංඛාර නැති වෙනවා කියන එක දකින විට සංඛාර නිරෝධය දන්නවා. මේ ධර්මතා තුන දකින විටම සංඛාර නිරෝධ කරන ප්‍රතිපදාව ඉපදුණා. ඒ දර්ශනය නැවත නැවත බලන එක ම සංඛාර නිරෝධ කරන ප්‍රතිපදාවේ ජීවත් වෙනවා.

ඉතින් එද සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ හිඤ්ඤන් වහන්සේලාට මෙන්න මේ සංඛාරයත්, සංඛාර ඇති වීමත් නැතිවීමත් කියන මේ පරියාය දේශනා කළා. ඒ හිඤ්ඤන් වහන්සේලා ඒ ගැන සතුටු වුනා. අනුමෝදන් වුනා. මේ පින්වතුන්ටත් සංඛාර ගැන අවබෝධයක් ඇති කර ගෙන මේ සංඛාරයෙන් මිදිලා මේ ලබන උතුම් නිර්වාණ සම්පත්තිය අවබෝධ කර ගන්න මේ දේශනාව හේතු උපනිශ්‍රය වේවා කියලා සාදු නාදයක් පවත්වන්න. විශේෂයෙන්ම මේ අවිද්‍යාව නැමති දූලෙන් වැහිලා කර්ම නැමති සංඛාර දූලේ පැටලිලා ඉන්න අපට ඒ සංඛාර නැමති දූල ලිහා ගෙන මේ දූලෙන් ඔබ්බට යන්නට උපනිශ්‍රය වේවා කියලා සාදු නාදයක් පවත්වන්න.

සාදු ! සාදු !! සාදු !!!
සංඛාර වාරය නිමා විය.

අවිද්‍යා වාරය

නමෝනස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස

යතො බො ආවුසො, අරියසාවකො අවිජ්ඣාපජානාති,
අවිජ්ජාසමුදයඤ්ච පජානාති, අවිජ්ජානිරොධඤ්ච පජානාති,
අවිජ්ජානිරොධගාමිනි පටිපදඤ්ච පජානාති, එත්තාවකාපි බො ආවුසො,
අරියසාවකො සම්මාදිට්ඨි හොති, උජුගතාස්ස දිට්ඨි, ධම්මෙ
අවෙච්චස්සාදෙන සමන්තාගතො, ආගතො ඉමං සද්ධම්මං'ති.

ධම්මවණ්ණාභිලාශී, ශ්‍රද්ධා බුධි සම්පන්න කාරුණික පින්වතුනි, මේ පින්වත් පිරිස මේ සුදුනම් වෙන්වෙත් සසර දුක් ගිනි නිවීම පිණිස ලොව්තුරා බුදුරජාණන් වහන්සේ අපි කෙරෙහි අනුකම්පාවෙන් දේශනා කළ සද්ධර්මයෙන් බිඳක් ශ්‍රවණය කරන්න. ඒ නිසා බුද්ධ ගෞරවය ඇති කර ගෙන මේ සියලු දුක් ගෙවී යන මේ සද්ධර්මය කෙරෙහි ශ්‍රද්ධා ගෞරවය ඇති කර ගෙන ඒ වගේම පරම්පරාවෙන් පරම්පරාවට ලොවට ශාන්තිය රැගෙන ආපු ආයු ආයු මහා සංඝ රත්නය කෙරෙහි ද ශ්‍රද්ධාව ඇති කර ගෙන, බොහොම උචමනාවෙන් මේ මොහොතේ දී මේ ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්නට ඕනෑ. බොහොම ආදරයෙන් සකසා, මේ ධර්මය ශ්‍රවණය කළොත් පින්වතුනි, මේ දුක් සහගත සංසාර කතර නිමා කරන, මේ ධර්මඥාණය අද අද ම අපට ලබා ගන්න පුළුවන්. ධර්මයෙන් ලැබෙන එබඳු ආනිශංස ධර්මයන් සිහි කරලා මේ ජරා මරණ දුක නැති කර ගන්නට ඕනෑ කියන අදහස් ඇති ව මේ ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්නට ඕනෑ.

පින්වතුනි, අද දවසේ දී අපට ධර්ම දේශනාව සඳහා තියෙන්නේ සම්මා දිට්ඨි සූත්‍රයේ, සම්මා දිට්ඨිය ඇති කර ගැනීම පිණිස පවතින පහළොස් වැනි දහම් පරියාය, අවිද්‍යා වාරය. එද සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ ඒ සංඛාර වාරය දේශනා කළාට පසු, නික්මුත් වහන්සේලා බොහොම සතුටු වෙලා, සතුටෙන් අනුමෝදන් වෙලා, සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේගෙන් ප්‍රශ්නයක් අහනවා, “මේ ශ්‍රාවකයන්ගේ නිවැරදි දැකීම ඇති කර ගැනීම පිණිස, ඒ වගේම දැකීම සෘජු බව ඇති කර ගැනීම පිණිස, ධර්මයේ නො සෙල්වෙන පැහැදීම ඇති කර ගැනීම පිණිස පවතින තව පරියායක්, ක්‍රමයක් එහෙම තියෙනවා ද” කියලා.

ඒ වෙලාවේ දී තමයි, සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ මේ පරියාය මාතෘකා කරලා දේශනා කරන්නේ. “ඇවැත්නි, යම් කලෙක පටන් ආයුබලවක තෙමේ අවිද්‍යාව කියන එක දන්නවා නම්, අවිද්‍යාවේ ඇති

වීම දන්නවා නම්, අවිද්‍යාව ඇති කරන කාරණාව දන්නවා නම්, අවිද්‍යාව නිරෝධ කරන මාර්ගය දන්නවා නම්, මෙන්ම මෙපමණකින්ම මේ ආයතීශ්‍රාවක තෙමේ නිවැරදි දැකීම ඇත්තෙක් වෙනවා. ඔහුගේ දැකීම සෘජු බවට පත් වෙන එකකුත් වෙනවා. ඒ වගේම ධර්මයේ ගුණ දැන පැහැදීමෙන් යුක්ත වූ කෙනෙක්, මේ සද්ධර්මයට ආව කෙනෙක් කියලා කියන්න පුළුවන් කෙනෙක්” කියලා පෙන්නවා. ඒ කියන්නේ දිවයි සම්පන්න පුද්ගලයෙක් වෙනවා, මේ අවිද්‍යාව කියන කාරණාව හඳුනා ගත්තොත්, දැන ගත්තොත්.

ඒ වෙලාවේ දී සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ ම අහනවා, “ඇවැත්නි අවිද්‍යාව කියලා කියන්නේ කුමක් ද, අවිද්‍යාව ඇති වෙන්නට හේතුව කුමක් ද, අවිද්‍යාව නැති වීම, නැති කරන්නේ කුමක් නැති වීමෙන් ද, අවිද්‍යාව නැති කරන ප්‍රතිපදාව කුමක් ද” කියලා. උන්වහන්සේ ම ඒකට පිළිතුරු දීම වශයෙන් උත්තර සපයනවා, අවිද්‍යාව කියලා කියන්නේ ‘දුකෙක අඤ්ඤාණං, දුකකසමුදයෙ අඤ්ඤාණං, දුකකනිරෝධෙ අඤ්ඤාණං, දුකකනිරෝධගාමිනි පටිපදාය අඤ්ඤාණං’. මේ දුකයි කියන කාරණාව දන්නේ නැහැ. මේ දුක ඇති වීමේ කාරණාවයි කියලා දන්නේ නැහැ. මේ දුක නැති වීමයි කියලා දන්නේ නැ. මේ දුක නැති කරන ප්‍රතිපදාවයි කියලා දන්නේ නැති නම් මෙන්ම මෙය යි අවිද්‍යාව. චතුරායඝී සත්‍යය පිළිබඳ වැටහීමක්, චතුරායඝී සත්‍යය පිළිබඳ අවබෝධයක් නැති කමට කියනවා අවිද්‍යාව කියලා මතක් කළා.

ඊට පස්සේ මේ ආශ්‍රව සමුදයෙන් අවිද්‍යාව ඇති වෙනවා. අවිද්‍යාවට හේතුව ආශ්‍රව ධර්මයි කියලා පෙන්නවා. ‘ආසවනිරෝධා අවිජ්ජානිරෝධො’. ආශ්‍රව ධර්මයන් නැති කිරීමෙන්, අවිද්‍යාව නැති වෙනවා කියලා ද පෙන්නවා. ‘අයමේව අරියො අධ්මංගිකො මග්ගො, අවිජ්ජානිරෝධගාමිනි පටිපදා’. මේ ආයතී අශ්වාංගික මාර්ගය ම, මේ අවිද්‍යාව නැති කරන ප්‍රතිපදාවයි කියලා පෙන්නවා. මෙතැන දී පින්වතුනි, අවිද්‍යාව කියලා කියන්නේ කුමක් ද කියලා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ පෙළ දහමෙන් විස්තර කරලා පෙන්නවා, දුක නො දන්නා බව, දුකේ ඇති වීම නො දන්නා බව, දුකේ නැති බව නො දන්නා බව, දුක නැති කරන ප්‍රතිපදාව නො දන්නා බව කියලා. මේ වචන ටික දැන ගත්තාට, චතුරායඝී සත්‍යය දන්නවා, අවිද්‍යාව දුරු වුනා, විද්‍යාව ඉපදුණා කියලා කියන්නේ නැහැ. මේ ටිකට කියන්නේ පෙළ දහම දන්නවා කියලා. අවිද්‍යාව කියන විට, ‘දුකෙක අඤ්ඤාණං, දුකකසමුදයෙ අඤ්ඤාණං,

දුක්ඛනිරෝධෙ අක්කැණං, දුක්ඛනිරෝධගාමීනි පටිපදය අක්කැණං' කියලා පෙන්නුවා ම, ඒ දුක් ගැන කෙනෙකුට විස්තර කරන්න පුළුවන් කම තිබුණා කියලා 'ජාතිපි දුක්ඛා, ජරාපි දුක්ඛා' කියලා, මෙපමණකින් 'දුක්ඛේ ඥානං' එහෙම වෙන්තේ නැහැ. මේ තණ්හාව නිසා දුක් ඇති කරනවා කියලා දූත ගත්තාට, මේක 'සමුදයේ ඥානං' එහෙම වෙන්තේ නැ. නිරෝධය ගැනත්, මාර්ගය ගැනත් පෙළ දහම දූත ගත්තාට පින්වතුනි, අවිද්‍යාව තාම නැති වුනා, විද්‍යාව ඉපදුණා කියලා කියන්නේ නැ. ඔය ටික පෙළ දහම. ඔය ටිකේ තියෙන, පෙන්වන අර්ථය අපේ ජීවිතයෙන් අපි දූත ගන්නට ඕනැ. දුක් ගන්නට ඕනැ. ඒ කාරණාව අපේ ජීවිතයෙන් දූත ගන්නට, දුක් ගන්නට නොයෙක් ප්‍රභේද වලින් විස්තර කිරීමේ හැකියාව තියෙනවා. පෙන්වන්නට පුළුවන්. නමුත් මම මෙතැන දී, මේ චතුරායථී සත්‍යය අවබෝධය ඇති කර ගෙන, විද්‍යාව පහළ කර ගෙන, අවිද්‍යාව දුරු කරන්නට, අවිද්‍යාව කියලා කියන්නේ මෙන්න මෙය යි කියලා දූත ගන්නට, පුළුවන් ක්‍රමයක් (පරියායක්) දේශනා කරනවා. ඒ අපි මෙතෙක් කළ දේශනා හැම එකක් ම කුළු ගත්වන ආකාරයකින්. අපි කෙනා කෙනාගේ ජීවිතය තුළින් අවිද්‍යාව කියලා හඳුනා ගන්න ක්‍රමයක්. මේ දහම් ස්වභාවය සමහර විටෙක ටිකක් ගැඹුරු වෙන්න පුළුවන්. තර්ක කරලා, විතර්ක කරලා, නුවණින් දකින්න සිදු වෙන දහම් පරියායක්, ක්‍රමයක් මම මේ දේශනා කරන්නට යන්නේ.

පින්වතුනි, එදා බුදුරජාණන් වහන්සේ බුද්ධත්වයට පත් වූ වෙලාවේ දී, බුද්ධත්වයට පත් වෙන්නට ඉස්සෙල්ලා දවසේ, ඒ ශ්‍රී මහා බෝධීන් වහන්සේ ළඟ වජ්‍රාසනයේ වැඩ ඉදිමින්, ආනාපානසති භාවනාවෙන් චිත්ත සම්පයක් ඇති කර ගෙන, පෙර විසූ කඳ පිළිවෙල දක්නා චුතුපපාත ඥානය ලබා ගෙන, පශ්චිම යාමයේ උදෑසන එළි වෙන්නට ආසන්නයේ, බෝසතාණන් වහන්සේගේ නුවණ මෙන්න මේ ලෝක සන්නිවාසය වෙත, ලෝක සත්වයා වෙත යොමු වුනා. අපේ බුදුරජාණන් වහන්සේට පමණක් නොවේ, හැම බුදුරජාණන් වහන්සේ නමකට ම උපදින යෝනිසෝමනසිකාරය ඉපදුණා. කුමක් ද? "අනේ, මේ ලෝක සත්ත්වයා උපදිනවා, ලෙඩ වෙනවා, මහලු වෙනවා, මරණයට පත් වෙනවා. නොයෙක් දුකට පත් වෙනවා. අනේ කවද නම් මේ ලෝකයාට දුක් නැති වෙනවා ද, අනේ මේ දුකින් ලෝකයා කවද ද එතෙර වෙන්නේ, මේ දුක් කොහොමද ඇත්තටම ඇති වූවේ" කියලා බෝසතාණන් වහන්සේට ප්‍රඥවෙන් යෝනිසෝමනසිකාරය ඉපදුණා.

පින්වතුනි, මේ දේශනාවේ මම මේ පෙන්වන පෙළක් එක්ක සිහිය නුවණ අනුපිළිවෙළට අර ගෙන එන්න. මම මේ අතර මැද තියෙන කාරණා විස්තර කරන්නේ නැහැ කලින් විස්තර කරලා තියෙන නිසා.

එහෙම හිතෙන විට බෝසතාණන් වහන්සේට නුවණ ඇති වුනා, වැටහුණා මේ ලෝකයේ නොයෙක් දුක් දෙමිනස් තියෙනවා නම්, ලෙඩ වීමේ දුක, මහලු බවේ දුක, මරණ දුක, අප්‍රියයන් හා එක්වීමේ, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන් වීමේ යම් තාක් දුකක් මේ ලෝකයේ තියෙනවා නම්, අනේ මේ දුක කුමක් නිසා ද ඇතිවුවේ කියලා මෙනෙහි කරන විට දැක්කා 'ජාතිපච්චයා ජරා මරණං' ඉපදුණු නිසා නේද කියලා. ඉන් පසු බෝසතාණන් වහන්සේගේ නුවණ යොමු වුනා ඉපදීම කියන ධර්මතාවය ඇතිවෙන්නේ කුමක් සඳහා ද, කුමක් නිසා ද කියන කාරණාව බලන්න. බෝසතාණන් වහන්සේට නුවණට අවබෝධ වුනා භවය නිසා මේ ජාතිය වෙනවා. භවය ඇතිවෙන්නේ කුමක් නිසා ද කියලා යෝනිසෝමනසිකාරයෙන් බලන විට, ඒ යෝනිසෝමනසිකාරයට, නුවණට වැටහුණා උපාදනය නිසයි භවය, උපාදනයට හේතුව නුවණින් බලන විට වැටහුණා තණ්හාව නිසා. තණ්හාව නුවණින් බලන විට වැටහුණා වේදනාව නිසා. වේදනාව ගැන නුවණින් බලන විට වැටහුණා ස්පර්ශය නිසා. ස්පර්ශය ගැන නුවණින් බලන විට වැටහුණා ආයතන ටික නිසා. ආයතන ටික ගැන නුවණින් බලන විට වැටහුණා මේ නාමරූප නිසා. නාමරූප වලට හේතුව, ප්‍රත්‍යය හොයලා නුවණින් බලන විට දැක්කා විඥනය නිසා. විඥනයට ඇති හේතුව ප්‍රත්‍යය නුවණින් හොයන විට බලන විට තේරුණා සංඛාර නිසා. සංඛාරයට හේතුව ප්‍රත්‍යය නුවණින්, හොයන කොට, බලන විට තේරුණා අවිද්‍යාව නිසා කියලා.

ඔන්න හොඳට බලන්න බෝසතාණන් වහන්සේ "මේ ලෝකයේ නොයෙක් ජරා මරණ සෝක පරිදේව දුක්ඛ දෝමනස්ස උපායාස උපදිනවා. ලෝකයේ පවතිනවා. ලෝකයා මේ අබියස දී අසරණයි. අනේ මේකට හේතුව කුමක් ද" කියලා එකින් එකට, එකින් එකට අර ගෙන ගියා ම දැක්කා අවිද්‍යාව කියන ධර්මතාව නිසා කියලා උත්තරයක් ආවා. හරියට දම්වැලක එක එක පුරුකෙන් පුරුක ඇමිණිලා තියෙනවා වගේ මේ ජරා මරණ දුකට එකින් එක, එකින් එක ප්‍රත්‍ය වෙලා අවිද්‍යාව කියන තැන දක්වා ම නුවණ විහිදුණා. ඊට පස්සේ බෝසතාණන් වහන්සේ ප්‍රතිලෝමව ඒ ධර්මය මෙනෙහි කළා, එහෙනම් මේ අවිද්‍යාව නිසා

සංඛාර ඇති වෙනවා. සංඛාර නිසා විඤ්ඤා ඇති වෙනවා. විඤ්ඤා නිසා නාමරූප ඇති වෙනවා. නාමරූප නිසා සලායතන එස්ස වේදනා තණ්හා උපාදාන හව ජාති ජරා මරණයි කියලා, අවිද්‍යාවේ ඉඳලා දුක දක්වා ම ප්‍රතිලෝමව ආපහු මෙතෙහි කළා. මුලින් දුකේ ඉඳලා ප්‍රත්‍යය ටික හොයා ගෙන, හොයා ගෙන හේතු ටික බලා ගෙන අවිද්‍යාව දක්වා ම ගියා. ආපහු අවිද්‍යාව නැමති හේතුවේ ඉඳන් බලා ගෙන, බලා ගෙන, බලා ගෙන දුක නැමති ඵලය දක්වා ම ආවා. ඔන්න බෝසතාණන් වහන්සේගේ නුවණට අවබෝධ වුනා, මෙන්න මේ දුකට හේතුව මෙන්න මෙය යි කියලා, අවිද්‍යාව දක්වා ම.

මෙන්න මෙතැන පින්වතුනි, මේ පටිච්ච සමුප්පාද පාළියේ 'අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා' කියලා ජරාමරණයෙන් අවසන් වන තැන තියෙනවා සත්‍ය දෙකක්. 'ජරා මරණ සෝක පරිදේව දුක්ඛ දෝමනස්ස උපායාය' කියලා පෙන්නුවේ ලෝකේ තියෙන මේ දුක්ඛ සත්‍යයට නමක්. ඒ දුකට අතීත හේතුව, අතීත හේතුවට අතීත හේතුව, වර්තමාන හේතුව, වර්තමාන හේතුවට වර්තමාන හේතුව කියන මෙන්න මේ ක්‍රමයට යෙදිලා, අවිද්‍යාවේ ඉඳලා ජාතිය කියන තැන දක්වා ම දුක්ඛ සමුදයේ යෙදිලා තියෙනවා. අවිද්‍යා සංඛාර විඤ්ඤා නාමරූප සලායතන එස්ස වේදනා තණ්හා උපාදාන හව ජාති කියන විට මේ දුක ඇති වෙන්න තියෙන හේතු ටික, දුක්ඛ සමුදය. ඒකේ ඵලය තමයි දුක. ඔන්න දුකත්, දුක ඇති වෙන්න තියෙන හේතු ටිකත් අර ගෙන ගියා උඩට ම. දැන් මෙන්න මේ ක්‍රමය හොඳට බලන්න. යම් කිසි තැනක ජරා මරණ දුක තියෙනවා නම්, මෙන්න මේ ජරා මරණ දුක තියෙන්නේ අවිද්‍යාව තියෙන තැනකයි කියන උත්තරය ලැබෙනවා නේද කියන කාරණාව සිහි කරන්න. මේ පර්යේෂණයෙන් බෝසතාණන් වහන්සේට ආවේ මෙන්න මේ උත්තරය. යම් තැනක අවිද්‍යාව තිබුනොත්, ජරා මරණ කියන ධර්මතාවය නො හදා නතර වෙන්නේ නෑ කියන ධර්මතාවයක් තියෙනවා. අවිද්‍යාව කියන සිද්ධිය ජරා මරණ නොවේ. සංඛාර කියන සිද්ධිය ජරා මරණ නොවේ. යම් කලෙක අවිද්‍යාව තිබුනොත් සංඛාර වෙලා, සංඛාරයෙන් විඤ්ඤා වෙලා, මේ එකින් එක, එකින් එක උපද්දලා නතර වෙන්නේ ජරා මරණ දුක හදලා යි කියන කාරණාව තියෙනවා. අනිත් පැත්තට බැලුවාම ජරා මරණ දුක තියෙනවා කියලා කියන්නේ, ජාතිය තියෙනවා, භවය තියෙනවා, උපාදාන තියෙනවා කියලා අනිත් පැත්තට යනවා අවිද්‍යාව තියෙනවා කියන තැන දක්වා.

මන්න මේ උත්තරය හොඳට දැන ගන්න, දැක ගන්න. අවිද්‍යාව යම් තැනක තිබුණොත් ජරා මරණ එතැන හිස් නැහැ. ජරා මරණ යම් තැනක තියෙනවා නම්, එතැන අවිද්‍යාව හිස් නැහැ. මේ අවිද්‍යාව ඇති තැන ජරා මරණයි කියලා උත්තරයක් ලැබුණා බුදුරජාණන් වහන්සේට, බෝසතාණන් වහන්සේට. අවිද්‍යාව සමුදය සත්‍යය, ඒ හේතුවෙන් තව ධර්මයක් උපද්දලා, තව ධර්මයක් උපද්දලා දුක නැමති ඵලය ඇති කරනවා කියලා දුක දැක්කා. මන්න දුකයි, දුක්ඛ සමුදයයි දෙක දැක්කා මේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය හරහා. එතකොට මෙයින් ලැබුණු මේ ධර්මය ගවේෂණය කිරීමෙන් ලැබුණු උත්තරය තමයි අවිද්‍යාව යම් තැනක නම් ජරා මරණ තියෙනවා. කොතැනක හරි ජරා මරණ දුක විඳිනවා නම් කෙනෙක්, ජරා මරණ දුක පවතිනවා නම්, හොඳට දකින්න, අවිද්‍යාව තියෙන තැනකයි කියන කාරණාව, උත්තරය ලැබුණා.

ඊට පස්සේ බෝසතාණන් වහන්සේ අනිත් පැත්තට මෙනෙහි කළා, “අනේ මේ ලෝකයේ ජරා මරණ සෝක පරිදේව දුක්ඛ දෝමනස්ස උපායාස තියෙනවා, අනේ මේ ලෝකයේ තියෙන දුක නැති වෙන්නේ කවද ද, කුමක් නැති වීමෙන් ද” කියලා බලන විට, දැක්කා ඉපදීම නැති වුණොත් නම් මේ දුක නෑ. එහෙනම් ඉපදීම නැති වෙන්නේ කොහොම ද? භවය නැති වුණොත් ඉපදීම නැහැ. භවය නැති වෙන්නේ කොහොම ද? උපාදනය නැති වුණොත් භවය නැහැ. තවත් මෙනෙහි කරන විට තණ්හාව නැති වුණොත් උපාදනය නැහැ. වේදනාව නැති වුණොත් තණ්හාව නෑ. ස්පර්ශය නැති වුණොත් වේදනාව නැහැ. මේ විඳිනට ආපහු උඩ කෙළවරට ම යන තෙක් ගියා, දැක්කා මෙන්න මේ සංඛාර නැති වෙනවා, අවිද්‍යාව නැති වෙන විට කියලා, අවිද්‍යාව නැති තැන දක්වා ම දැක්කා. එතකොට ආපහු ප්‍රතිලෝමව මෙනෙහි කළා, ‘අවිජ්ජායතෙව අසෙස විරාග නිරොධා සංඛාර නිරොධො, සංඛාර නිරොධා විඤ්ඤාණ නිරොධො, විඤ්ඤාණ නිරොධා නාමරූප නිරොධො’, කියලා අවිද්‍යාව ඉතිරි නො කර නැති කිරීමෙන් සංඛාර නැති වෙනවා. ‘සංඛාර නිරොධා විඤ්ඤාණ නිරොධො’, සංඛාර නැති වීමෙන් විඤ්ඤාණ නැති වෙනවා. ‘විඤ්ඤාණ නිරොධා නාමරූප නිරොධො’, විඤ්ඤාණ නැති වීමෙන් නාමරූප නැති වෙනවා කියලා ආපහු ප්‍රතිලෝමව ආවා, ‘ජාති නිරොධා ජරා මරණ සොක පරිදේව දුක්ඛ දොමනස්ස උපායාසා නිරුජ්ඣන්ති’, මේ ජරා මරණ සෝක පරිදේව දුක් දොමනස් නැති වෙනවා කියලා දැක්කා.

එතකොට මෙන්න මෙතැන හොඳට දකින්න. ජරා මරණ නැති තැන, ජරා මරණ නැති තැනට කියනවා පින්වතුනි තව නමක් කුමක් ද? ජරාව නැති තැනට කියනවා අජර කියලා, මරණය නැති තැනට කියනවා අමර කියලා. අජර අමර කියලා කියන්නේ, ජරාව නෑ, මරණය නෑ. ජරා මරණ නැති වෙන්නේ කවද ද කියලා බැලුවා, අජරාමර වෙන්නේ කවද ද කියලා බැලුවා. අජරාමර කීවේ නිවනට. ජරා මරණ නෑ කියලා කීවේ නිවනට. 'ජරා මරණ සොක පරිදෙව දුක්ඛ දෙමනස්ස උපායාසා නිරුජ්ඣන්ති' කීවේ නිවනේ ලක්ෂණයක්. නිවනේ දී මේ දුක් නිරුද්ධයි. එහෙනම් මේ දුකේ නිරෝධයට, දුක්ඛ නිරෝධයට, හේතු වික බලා ගෙන බලා ගෙන ගියා, බලන විට දුක්කා අවිද්‍යාව නැති වුනොත්, අවිද්‍යාව නැති තැන දක්වා ම ගියා. අනිත් පැත්තට ආවා. අවිද්‍යාව නැති කළොත් සංඛාර නැති වෙලා, විඤ්ඤා නැති වෙලා, මේ ජරා මරණ දුක් නැති වෙනවා කියලා. මෙන්න මේ පර්යේෂණයෙන් බෝසතාණන් වහන්සේට උත්තරයක් ආවා, යම් තැනක අවිද්‍යාව නැති වුනොත්, එතැන අජරාමර බව පවතිනවා, ජරා මරණ නැති තැන සාක්ෂාත් වෙනවා කියලා උත්තරයක් ආවා. ජරා මරණ නැති වෙන්නේ යම් තැනක ද, නැත්තේ යම් තැනක ද, එතැන අවිද්‍යාව නැහැ කියන කාරණාව ආවා. අවිද්‍යාව නැති තැන කියන විට දැන ගන්නට ඕනෑ, විද්‍යාව ඇති තැන කියලා. 'විජ්ජා උප්පාදා අවිජ්ජා නිරොධො'. විද්‍යාව උපන් කල්හි අවිද්‍යාව නිරෝධ වෙනවා.

පින්වතුනි, අපි කීවොත් යම් කිසි තැනක අඳුරක් තියෙනවා නම්, ආලෝකයක් ඇති වෙන විට, ආලෝකය ඇති වීමත් එක්ක ම අඳුර නැති වෙනවා. දැන් මේ ආලෝකය ගැන වචන දෙකකින් කතා කරන්න පුළුවන්. දැන් අඳුර නැහැ කියලා කියන්නත් පුළුවන්. අඳුර නැහැ කියන විට එතැන තියෙනවා ආලෝකයි කියලා. දැන් ආලෝකය යි පවතින්නේ කියලා කියන්නත් පුළුවන්. අඳුරත් දැන් නැහැ කියලා කියන්නත් පුළුවන්. අඳුරක් නැහැ කියලා කීවත්, ආලෝකයක් පවතිනවා කියලා කීවත් අර්ථය දෙක ම එකයි. ඒ වගේ, අවිද්‍යාව දැන් නැහැ කියලා කීවත්, විද්‍යාව ඉපදිලා තියෙන්නේ කියලා කීවත් දෙක ම එකයි. විද්‍යාව ඉපදුණ නිසයි අවිද්‍යාව නැති වූවේ. මේ අවිද්‍යාව නැති වුනා කියලා කියන්නේ විද්‍යාව ඉපදුණා. ආලෝකය කියාත් කියන්න පුළුවන්, අඳුර නැහැ කියලා කියන්නත් පුළුවන්. මේ ආලෝකය මේ නම් වලින් හඳුන්වන්න පුළුවන් වගේ, 'දැන් තියෙන්නේ විද්‍යාවයි' කියලා කියන්නත් පුළුවන්, 'අවිද්‍යාව නෑ' කියලා කියන්නත් පුළුවන්. දෙක ම හැඳින්වූවේ විද්‍යාවට. එතකොට 'අවිජ්ජා

නිරෝධෝ' කියලා, අවිද්‍යාව නැති වුනොත් කියලා කීවේ, ඔන්න විද්‍යාව කියලා කියන්නේ අවිද්‍යාව නැති තැන. අවිද්‍යාව නැති තැන කියන්නේ විද්‍යාව ඉපදුණු තැන. අවිද්‍යාව නැති වුනොත්, ඒ කියන්නේ විද්‍යාව ඉපදුණා ම, සංඛාර නැති වෙලා, විඥානය නැති වෙලා, ජරා මරණ දුක නැති වෙනවා කියලා උත්තරයක් ලැබුණා.

මෙන්න මේ පර්යේෂණයෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේට, බෝසතාණන් වහන්සේට උත්තර දෙකක් ආවා. අවිද්‍යාව කියන ධර්මතාවය යම් තැනක තිබුනොත්, ඒකේ එලය හැටියට අජරාමර එහෙම වෙන්නේ නැහැ. ජරා මරණ පැවැත්මයි ලැබෙන්නේ. ජරා මරණ ඇති කරවනවා කියලා දැක්කා. විද්‍යාව යම් තැනක තිබුනොත්, එතැන ජරා මරණ පවතින්නේ නෑ. තියෙන්නේ අජරාමර බවක්, ජරා මරණ නැති තැනක් කියලා උත්තරයක් ආවා. ඊට පස්සේ යම් තැනක ජරා මරණ තියෙනවා නම් ඒ අවිද්‍යාව නිසයි. අජරාමර බව තියෙනවා නම් ඒ විද්‍යාව නිසයි කියලා උත්තරයක් ආවා. බෝසතාණන් වහන්සේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය, අනුලෝම ප්‍රතිලෝමව ගවේෂණය කළා ම ඔන්න ඔය උත්තරයයි ආවේ.

පින්වතුනි, අද දවසේ ද, අපි ද ගිරව් කියනවා වගේ 'අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං' කියලා මෙන්න මේ පෙළ සජ්ජායනා කළාට ම පමණක් තේරුමක් නෑ. ඒකෙන් කුසල ධර්මයක් සිද්ධ වෙයි. නමුත් එහෙම මෙනෙහි කළ පමණින් ම මේ ජීවිතයේ අද අද ම සසරින් එතෙර වෙත ධර්මඥානයක් ලැබෙන්නේ නෑ. අර්ථය දැන ගන්න ඕනෑ. ඇයි 'අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං' කියලා පටිච්චසමුප්පාදය මෙනෙහි කරන්නේ, ඇයි මේ දුකට හේතුව ඉපදීම, ඉපදීමට හේතුව භවය කියලා අවිද්‍යාව දක්වා මෙනෙහි කරන්නේ කියලා බලන්න. ඇයි ජරා මරණ නැත්තේ? කුමක් නිසා ද? ඉපදීම නැති නිසා. ඉපදීම නැති වෙන්නේ භවය නැති නිසා. අවිද්‍යාව නැති තැන දක්වා කියලා මෙනෙහි කරලා බලන්න කියලා.

මෙන්න මේ ටික මෙනෙහි කළා ම, අනුලෝම ප්‍රතිලෝමව මේකෙන් ලැබෙන්න ඕනෑ උත්තරයක් තියෙනවා. ඒ උත්තරය තමයි ජරා මරණ ලැබෙන්නේ අවිද්‍යාව නිසයි. අවිද්‍යාව තියෙන තැන ජරා මරණ තියෙනවා කියන උත්තරය ඇති වෙනවා. අජරාමර බව ලැබෙන්නේ විද්‍යාව නිසයි. අවිද්‍යාව නැති තැනටයි. අවිද්‍යාව නැති වුනොත්, ඒ කියන්නේ විද්‍යාව ඉපදුනොත් ජරා මරණ නැති වෙනවා කියන නුවණත්

ඇති වෙනවා. ඔන්න ඒ සත්‍ය දෙක තුළ තියෙනවා නිරෝධ සත්‍යයයි, මාර්ග සත්‍යයයි. 'ජරා මරණ සෝක පරිදේව දුක්ඛ දෝමනස්ස උපායාසා නිරුප්ඤ්ඤානි' කියන තැන නිරෝධ සත්‍යය. 'අවිජ්ජා නිරොධො' කියලා කීවේ විද්‍යාව ඉපදුණා. සම්මා දිට්ඨිය. මෙතැන තියෙනවා මාර්ගය. ඒ කියන්නේ මාර්ග සත්‍යය. මේ පටිච්චසමුප්පාදයේ අනුලෝම ප්‍රතිලෝමව පවතින කොට, බලන විට මේ ධර්මතා දෙකෙන් මෙතැන තියෙන්නේ චතුරාර්‍ය්‍ය සත්‍යය පිළිබඳ අවබෝධය. ඔන්න දැන් මේ පටිච්චසමුප්පාදය ගළපලා උත්තර දෙකක් ආවා, අවිද්‍යාවෙන් ජරා මරණත්, විද්‍යාවෙන් අජරාමර බවත් කියන එක. දැන් මෙන්න මේ කරුණාව පින්වතුනි, අපට ටිකක් තර්කානුකූලව අපේ ජීවිතයෙන් බලන්නට ඕනෑ.

අපි දක්කා, යම් තැනක ජරා මරණ තියෙනවා නම්, එතැන අවිද්‍යාව තියෙනවා මයි කියලා න්‍යායක් තිබුණා. මොකද මූල ප්‍රභවය, මූල කාරණාව මූල හේතුව අවිද්‍යාව වෙලා, අවිද්‍යා ප්‍රභවය නිසා දුක කියන තැන දක්වා ගලා ගෙන ආව සිද්ධියක් දක්කා නුවණින්. ඔන්න ඔය දහම් පරියාය, ඔය උත්තර දෙක ගවේෂණය කරලා අර ගෙන පොඩ්ඩක් පැත්තකින් තියන්න. විද්‍යාව ඇති තැන අජරාමර බව, නිවන තියෙනවා, නිරෝධය තියෙනවා. අවිද්‍යාව ඇති තැන ජරා මරණ තියෙනවා කියන පරියාය ඉගෙන ගෙන දැන ගෙන දැන් පොඩ්ඩක් පැත්තකින් තබමු. දැන් බුදුරජාණන් වහන්සේ කීව නිසා හෝ, මේ ලෝකේ කවුරු කියන නිසා හෝ නොවේ, අපි, අපි දෙසට ම ටිකක් යොමු වෙලා බලමු මේ උත්තරය අතේ තියා ගෙන. උත්තරය ගැන අවබෝධය තියා ගෙන. තම තමන් කෙනා කෙනා හොඳට සිහි කරලා බලන්න, කෙනා කෙනා ලෙඩ වෙන ස්වභාවයෙන් යුක්ත වූ ජීවිතයක් ගත කරනවා නොවේ ද? මහලු වෙන ස්වභාවයෙන් යුක්ත ජීවිතයක් ගත කරනවා නොවේ ද? මැරෙන ස්වභාවයෙන් යුක්ත ජීවිතයක් ගත කරනවා නොවේ ද? අප්‍රියයන් හා එක්වීම, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන් වීම, හිතන දේ නො ලැබීම කියන න්‍යාය ධර්මයන්ගෙන් යුක්ත ජීවිතයක් ගත කරනවා නොවේ ද? හොඳට, බුදුරජාණන් වහන්සේ කීව නිසා නොවේ, තමන්ට තමන් සිහි කරලා බලන්න, අද අපි ජරාමරණ සහිතයි නේද? ඒ ජරාමරණ සහිත අපට, අද ලෝකය පේන්නේ කොහොමද කියලා බලන්න.

ඒ ජරාමරණ සහිත අපි ලෝකයේ ජීවත් වෙනවා, අපි අවිද්‍යාව කියලා කිසිම දෙයක් දන්නේ නෑ. මෙන්න මෙය යි අවිද්‍යාව, මේ අවිද්‍යාව හද ගන්න ඕනෑ, ඇති කර ගන්න ඕනෑ කියලා, කර්ම රැස් කර

ගන්න ඕනෑ කියලා, තණ්හා මාන කෙලෙස් ඇති කර ගන්න ඕනෑ කියලා, හිතලා අපි කවුරුත් ඇති කර ගත්තේ නෑ. අපි කළේ හැම කෙනෙක් ම ජීවත් වූ එක විතරයි. නමුත් ජීවත් වෙනවා කියන සිද්ධියට අපි ජරාමරණ සහිත වෙලා නේද. පින්වතුනි, යම් තාක් කෙලෙස් තියෙනවා නම් 'අවිජ්ජා, ආසව, නිවරණ, තණ්හා, ක්ලේශ, ඕස යෝග ඉන්ථ' කියලා, ඔය සියලුම කෙලෙස් කිසිම කෙනෙක් කැමැත්තෙන් හිතලා හද ගෙන නෑ. කිසිම කෙනෙක් ඔය කෙලෙස් ගැන දැනුවත් නැහැ. ලෝකයේ ඔක්කොම කළේ පින්වතුනි ජීවත් වෙන එක විතරයි. නමුත් මේ ජීවත් වෙන සිද්ධියට මේ ඔක්කොම කෙලෙස් ඇති වෙලා නේද. එහෙනම් මේ ඔක්කොම කෙලෙස් වලින් මිඳෙන්නටත් පින්වතුනි එක මගක් තියෙන්නට ඕනෑ නේද? නැතිනම් ඒක අසාධාරණ වෙනවා නේද. හොඳයි, ඔන්න දැන් බලමු. අපි අද ජරාමරණ සහිතයි. ඒ ජරාමරණ සහිත අපි මෙන්න මෙය යි අවිද්‍යාව කියලා කියන්නේ, මෙන්න මේ විදිහට අවිද්‍යාව ඇති කර ගන්න ඕනෑ කියලා හිතලා උත්සාහවත් වෙලා අවිද්‍යාව ඇති කර ගත්තේ නෑ. ඒ ජරාමරණ සහිත අපි, ජීවත් වුනා විතරයි.

නමුත් ජීවත් වූවේ කොහොම ද? හොඳට බලන්න මේ කාරණාව ඇත්ත ද කියලා. තමන්ට ඇසට රූපයක් පෙනෙන විට 'ඉදිරියෙන් තියෙන දේවල් තමයි මට පෙනෙන්නේ, මට පෙනෙන දේවල් තියෙනවා' කියන මට්ටමකයි අපේ දැකීම තියෙන්නේ. 'ඉදිරියෙන් තියෙන මේ ගහ කොළ පෙනෙනවා. අපට පෙනෙන්නේ මේ ගහ කොළ ඉදිරියෙන් තියෙන නිසයි, තියෙන ගහ කොළයි පෙනෙන්නේ, පෙනෙන ගහ කොළ තියෙනවා' කියායි දැක්කේ. ඒ වගේම 'තියෙන ශබ්දයක්' ඇහෙන්නේ. ඇහෙන ශබ්දය තියෙනවා. තියෙන ගඳ සුවඳ දැනෙන්නේ. දැනෙන ගඳ සුවඳ තියෙනවා' කියලා ඔන්න ඔය මානසික මට්ටමක් අපට තියෙන්නේ. ඔහොම ලැබෙන දෙයට යි අපි හිතීම, කීම, කිරීම කරන්නේ. වෙන කිසිම දෙයක් අපි කළේ නෑ. ඉදිරියේ තියෙන, ඇස් ඉදිරිපිටට ආව රූප අපට පෙනුණා. අපට පෙනුණ රූප ඇස් ඉදිරිපිට තියෙනවා. තියෙන දේ දකිනවා, දකින දේ තියෙනවා කියලා, තියෙන දේ අහන්නේ, අපි අහන දේ තියෙනවා කියලා, තියෙන ගඳ සුවඳ යි දැනෙන්නේ, දැනෙන ගඳ සුවඳ තියෙනවා කියන මානසික මට්ටමයි අපි එළඹ සිටින්නේ. මෙහෙම එළඹ සිටින මානසික මට්ටමක් තියෙන අපි, ජරාමරණයෙන් මිදිලා නැත්නම්, ජරාමරණ සහිත නම්, හොඳට බලන්න අපි ජීවත් වන්නේත් මෙහෙම නම් අපි මේ ජීවත් වෙන ක්‍රමය නොවේ ද අවිද්‍යාව කියලා. කලිනුත් මම මතක් කළා ටිකක් තර්කානුකූල නුවණින් හිතන්න වෙන සිද්ධියක් මම

කියන්නේ කියලා. අපි අමුතු ක්ලේශයක් ඇති කර ගත්තෙන් නෑ. ඇති කර ගන්න දන්නෙන් නෑ. ඇති කර ගන්න උත්සාහවත් වුනෙන් නැහැ. අපි ජීවත් වුනේ අපට ඉස්සරහින් තියෙන රූප ජේතවා. අපට පෙනෙන රූප තියෙනවා කියලා.

ඔබලා මුළු ජීවිතය පුරාවට ම කෙලෙස් - ඡායා දන්න මට්ටමේ රාගය දැව්ගය කියන ධර්මතාවය - මොහොතකට වත් උපදවන්නේ ම තැනිව, මුළු ජීවිත කාලය පුරාවට ම ඉන්න, මේ 'තියෙන දේ දකින්නේ, දකින දේ තියෙන්නේ' කියන මට්ටමේ. තමුත් ඔබලා ජරා මරණ පුකෙන් මිදෙයි ද කියලා බලන්න.

මෙතැන ටිකක් ගැඹුරු සිද්ධියක් මතක් කරන්නේ. එතකොට මෙතැන දී අවිද්‍යාව කියන එක ඇසුරු වෙන්නේ පින්වතුනි, මෙන්න මේ අපි දකින ක්‍රමයට. මේ 'තියෙන දේ දකිනවා, දකින දේ තියෙනවා. තියෙන ශබ්දය ඇහෙනවා, ඇහෙන ශබ්දය තියෙනවා' කියන මානසික මට්ටමයි, අද අපේ තියෙන්නේ. ඒ මට්ටමෙන් ජීවත් වන අපි ජරාමරණයෙන් මිදිලා නැත්නම් එහෙනම් ජරාමරණ, මේ ජරාමරණ ඇති කරන අවිද්‍යාව කියන එක තියෙන්නේ මේ අපි ජීවත් වන මානසික මට්ටම තුළයි කියන උත්තරයක් ලැබිලා. මොකද අපි අද ලෝකය දකින ක්‍රමය හරි නම්, අපි 'තියෙන දේ දකිනවා, දකින දේ තියෙනවා' කියලා මේ පෙනෙන සිද්ධිය ඇත්ත වුනොත්, මේ දැකීම ඇත්ත වුනොත් මේ ජරාමරණ අපි ළඟ තියෙන්න බැහැ. අපි දුක්කා පරියායක්, ක්‍රමයක්, 'විද්‍යාව තියෙනවා නම්, එතැන ජරා මරණ තියෙන්න බෑ. අවිද්‍යාව තියෙන තැනකයි ජරා මරණ තියෙන්නේ' කියලා.

අපි මේ ලෝකයට සම්බන්ධ වෙන, අපි මේ ලෝකය ගැන දකින මිම්ම බලන්න. දකින දෙයට හිතන මිම්ම වෙනස් වීම නොවේ මම කියන්නේ, දකින බව. 'සම්මා දිට්ඨි, මිච්ඡා දිට්ඨි'. 'තියෙන දේ දකින්නේ, දකින දේ තියෙන්නේ' කියලා දකින්නේ. 'ඇහෙන දේ තියෙන්නේ, තියෙන දේයි ඇහෙන්නේ' කියලා යි අපි දකින්නේ. එහෙම දකින නිසයි තියෙන දෙයට, ඇහෙන දෙයට අපි හිතන්නේ. හිතන කාරණාව වෙනස් වුනත්, දකින දර්ශනය අපේ වෙනස් නැහැ.

මේ අද අපි දකින මට්ටමටයි පින්වතුනි, අවිද්‍යාව කියලා කියන්නේ. අවිද්‍යාවේ ලක්ෂණය දකින්න. කුමක් ද? අද අපේ ජීවිතය දකින්න. අවිද්‍යාව කියලා මේ පින්වතුන් වටපිටාව ආපසු බලන්න එපා. අවිද්‍යාව කියලා හොයන්න, බලන්න එපා. කෙනා කෙනා අද ජීවත් වන

ජීවිතය දකින්න 'අපි මේ විදිහට ජීවත් වෙන මේ සිද්ධිය නේද' අවිද්‍යාව කියලා. ඔය ජීවත් වන සිද්ධිය අවිද්‍යාව නො වුනා නම්, ඔය ජීවත් වෙන සිද්ධිය තුළ ජීවිතයේ පැටලිලා, බැඳිලා තියෙන්න බැහැ ජරා මරණ. ඔය ජීවත් වන ජීවිතය කියන සිද්ධිය ම අවිද්‍යාව මත පදනම් වෙලා තියෙන නිසා, අවිද්‍යාව උඩ හිට ගෙන ඉන්න නිසා, විද්‍යාව නො තිබුණ නිසා තමයි ජරා මරණ දුක පවතින්නේ. අවිද්‍යාව නො තිබුණා නම්, විද්‍යාව ඉපදුණා නම්, ජරා මරණ ඔතන තියෙන්නේ නෑ.

එහෙනම් මේ පරියායෙන් උත්තර දෙකක් ආවා. විද්‍යාව ඉපදුනොත් අජරාමරයි, අවිද්‍යාව ඉපදුනොත් ජරා මරණයි. දැන් දක්කා අපි ජරාමරණ සහිතයි. ඒ අපි ලෝකය තුළ ජීවත් වෙන්නේ මේ විදිහටයි. එහෙනම් මේ අපි ජීවත් වෙන ක්‍රමයයි අවිද්‍යාව කියන්නේ කියලා දකින්නට ඕනෑ. 'අවිජ්ජාසංචාර පච්ඡායාති' කියන විට, අද තමන් වම හසු වෙන්නට ඕනෑ. ආයේ තමන් අවිද්‍යාව කියලා එකක් හොයන්න යන්න එපා. තමන් කියලා ජීවත් වන අපව ම දකින්න, අපේ මේ ආයතන හැසිරෙන මට්ටමයි අවිද්‍යාව කියලා හමු වෙන්න ඕනෑ. අවිද්‍යාව කියන විට තමන් වම හසු වෙන්නට ඕනෑ. ඔන්න මෙතැන දී දක්කා 'පවතින දේ තියෙනවා, තියෙන දේ පවතිනවා' කියලා දක්ක ම, මේක තමයි අවිද්‍යාව කියලා කියන්නේ. මොකද? මේ 'තියෙන දේ දකිනවා, දකින දේ තියෙනවා' කියලා අපි යමක් ඇසෙත් බලා ගෙන හිටියොත්, අපි පැත්තකට යන විට අපි දකපු දේ තියෙනවා කියලා හිතට නිමිති ඇති වෙනවා, සංඛාර ඇති වෙනවා. සංඛාර ඇති වුනොත්, මරණාසන්න මොහොතේ 'තියෙනවා, තියෙනවා' කියපු නිමිති හිතට හසු වෙලා ඒකත් හිතෙන් අල්ල ගෙන ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් විඥනය බැස ගන්නවා. ආයෙන් නාමරූප වෙනවා. ආයෙන් ජරා මරණ දුක ඇති වෙනවා කියලා පරියායක් මේ තුළ තියෙනවා. ඒ නිසයි එහෙම මතක් කරන්නේ.

එහෙනම් දැන් අපට හොයා ගන්නට ඕනෑ, අද මේ අපි ජීවත් වෙන ක්‍රමය නම් අවිද්‍යාව, ඒ ක්‍රමයට ජීවත් වූ නිසා අවිද්‍යාව තිබුණු නිසයි නම් අද අපි ජරාමරණ සහිත, එහෙනම් අද අපි ගාව තියෙන මේ ජරා මරණ දෙක නිරුද්ධ වෙන්නට නම්, ජරා මරණ දුක නැති වෙන්නට නම්, විද්‍යාව පහළ වෙන්නට ඕනෑ. එහෙනම් විද්‍යාව කියන එක ජීවිතයෙන් දකින්නේ කොහොම ද? ජීවිතයෙන් හඳුනා ගන්නේ කොහොම ද? ඒක දකින්න ඕනෑ කොහොම ද? ඒකට උත්තරය අනිත් පැත්තට මතු වෙනවා. 'පවතින දේ පෙනෙනවා, පෙනෙන දේ පවතිනවා'

කියන දැකීම නම් අවිද්‍යාව වූවේ, ඒකෙන් නම් ජරාමරණ ඇති වූවේ, අනිත් පැත්තට දකින්න ඕනෑ කීවේ 'පෙනෙන දේ පවතිනවා නොවේ, පවතින දේ පෙනෙන්නේ නෑ' කියලා දකින්න. මෙන්න මේ ටික දකින්න පුළුවන් වුනොත් සංඛාර නැවත හිටින්නේ නෑ, ජරා මරණ දෙක හිටින්නේ නෑ.

උපමාවක් කළොත්, මිරිඟුව දෙස බලන විට ජලය වගේ පෙනෙයි, නමුත් එතන ජලය නෑ. ඇසට යමක් පෙනුනත් ඒක දෙසත් ඒ විදියට ම බලන්න, 'ජලය වගේ පෙනෙනවා. මේ පෙනෙන දේ පවතිනවා නොවේ, පවතින්නේ එහි මිරිඟු ස්වභාවය. පවතින දේ පෙනෙන්නේ නෑ. පෙනෙන්නේ ජලය වගේයි. මිරිඟු ස්වභාවය පෙනෙන්නේ නෑ, පෙනෙන්නේ ජලය වගේ. ජලය වගේ පෙනෙන එක පෙනෙනවා නමුත් පවතින්නේ නෑ'. ඒ විදියට ම ඇසට පෙනෙනවා නම් අපට යමක්, මේ ඇසට පෙනෙන දේ ජේතවා. පවතින්නේ මෙතැන පඨවි ආපෝ තේජෝ වායෝ සතර මහා ධාතුව සියුම් කලාප කලාප වශයෙන්. පවතින සතර මහා ධාතුව, කලාප කලාප වශයෙන්, මේ ස්වභාවය පෙනෙන්නේ නැහැ. පෙනෙන්නේ අපට ලස්සන වර්ණ රූපයක් වගේ. අපි 'පෙනෙන දේ පවතිනවා, පවතින දේ පෙනෙනවා' කියලා දකින විට, නිමිති හිටිලා ජරා මරණ දුකට එනවා. 'පවතින දේ පෙනෙන්නේ නෑ, පෙනෙන දේ පවතින්නේ නෑ' කියලා බැලුවා නම් නිමිති හිටින්නේ නෑ. මිරිඟුව දෙස බැලුව විට ජලය වගේ පෙනෙනවා. පෙනෙන දේ පවතිනවා නොවේ, පවතින්නේ මිරිඟුව. පෙනෙන්නේ ජලය වගේ, පවතින දේ අනිකක්, පෙනෙන දේ අනිකක්. ඔය විදිහට දෙකට බෙද ගෙන බැලුවා නම් එතැනින් නැගිටලා ගියාට පසුව 'දෑකපු ජලය වගේ එක දැන් නෑ' කියලා, මනසට නැති බව එළඹ සිටිනවා, නිමිති ඇති බවට එළඹ සිටින්නේ නෑ. ඔන්න ඔය මට්ටම ජීවිතයේ දකින අහන හැම අරමුණක් අරඹයා ම 'හමු වන දේ සහ පවතින දේ' කියලා නුවණින් දෙකට බෙද ගන්න පුළුවන් වුනොත්, දකින්න පුළුවන් වුනොත් ඒ දැකීමට කියනවා සම්මා දිට්ඨිය, විද්‍යාව කියලා. ඔන්න ඔය විද්‍යාව වඩන්න පුළුවන් නම් භාවිතා කරන්න පුළුවන් නම් මෙන්න මේ ජරාමරණ දුක නැති වෙනවා. එහෙනම් යම්කිසි කෙනෙක් 'ජරාමරණ දුක ඇතිවූවේ මේ පෙනෙන දේ පවතිනවා, පවතින දේ පෙනෙනවා කියන විදියට බලපු නිසා තේද' කියලා දුකත්, දුක්ඛ සමුදයත් දන්නවා නම් ජරා මරණ දුක නැති වෙනවා. 'පවතින දේ අනෙකක් පෙනෙන දේ අනෙකක්, පවතින දේ සහ පෙනෙන දේ කියලා ඇත්ත ඇති හැටිය දකින්න පුළුවන් නම් ජරා මරණ දුක නැති වෙනවා'

කියලා දන්නේ නැත්නම් මෙන්න මේකට කියනවා ‘දුකෙකි අකුකුණං, දුකකිසමුදයෙ අකුකුණං, දුකකිනිරොධෙ අකුකුණං’ කියලා.

මන්න ‘අවිජ්ඣාව පජානාති’ කියන විට අවිද්‍යාව දන්නවා. එතකොට අවිද්‍යාව දන්නවා කියන විට විද්‍යාව දැන් ඉපදිලා. කාරණාව තේරෙන්නට ඔනෑ, මේ ආශ්‍රව ධර්ම නිසයි අවිද්‍යාව ඇති වෙන්නේ. බොහෝ කල් සිට ඇසුරු කළ වැරද්ද ‘පවතින දේ පෙනෙනවා, පෙනෙන දේ පවතිනවා’ කියලා පවතින මේ අවිද්‍යාව මුල් කාරණාව කර ගත්ත ආශ්‍රව ටික මයි මේ ඇත්ත නො පෙනෙන්න හේතුවත්, අවිද්‍යාවට හේතුවත්, ඉන් පසුයි සංඛාර. මේ ආශ්‍රව ධර්මයි අවිද්‍යාව ඇති වෙන්නට හේතුව. ආශ්‍රව ධර්මයන් ගේ නැති කිරීමෙන් අවිද්‍යාව නැති කරන්නට පුළුවන්. මේ ආයථී අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි කියලා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කළා. ඒ ආයථී අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ සම්මා දිට්ඨියට, ‘මේ අවිද්‍යාව දැන ගන්නවා කියන, අවිද්‍යාව කියන විට මෙන්න මෙය යි දුක, මේ දුක ඇති වෙන්නේ මෙහෙමයි. මේ දුක නැති වෙනවා. මේ තියෙන්නේ නැති කරන මගයි. කියන මේ හතර දන්නේ නෑ නේද’ කියලා දකින්න. එතකොට ම ඔබලා හතර ම දන්නවා. අවිද්‍යාව දැන ගන්න විටම විද්‍යාව ඉපදිලා. ඒ විද්‍යාව ම භාවිතා කරන්න මාර්ගයට, මන්න මාර්ගය.

ඉතින් මෙන්න මේ විදියට සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ එද මෙන්න මේ පරියාය දේශනා කළා ‘අවිද්‍යාව කියලා කියන්නේ වතුරායථී සත්‍යය නො දැනීමයි. කාමාශ්‍රව, භවාශ්‍රව, දිට්ඨාශ්‍රව, අවිද්‍යාශ්‍රව කියන ආශ්‍රව ධර්ම තියෙනවා. මේ ආශ්‍රව ධර්ම නිසයි අවිද්‍යාව කියන එක ඇති වෙන්නේ. මේ ඇත්ත තමන්ගේ ජීවිතයෙන් දකින්න බැරි වෙන්නේ. ආශ්‍රව ධර්ම දුරු වුනොත් මේ අවිද්‍යාව දුරු වෙනවා’ කියලා පෙන්වලා ‘අවිද්‍යාව ගැන දැනුම ඇති කර ගැනීම ම අවිද්‍යාව නැති වෙනවා’ කියන පරියායෙන් මාර්ගය ඒ ධර්මතාවයෙන් ම ඔසවලා තැබුවා, ‘එහෙනම් මේ අවිද්‍යාව ම දැන ගන්න’ කියලා.

එද භික්ෂුන් වහන්සේලා අහපු ඒ ප්‍රශ්නයට සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ මෙන්න මේ ටික පෙන්වලා, සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා “යතො ඛො ආවුසො, අරියසාවකො එවං අවිජ්ඣාව පජානාති, එවං අවිජ්ඣාසමුදයඤ්ච පජානාති, එවං අවිජ්ඣානිරොධඤ්ච පජානාති, එවං අවිජ්ඣානිරොධගාමිනි පටිපදඤ්ච පජානාති, සො සබ්බසො රාගානුසයං පහාය පටිසානුසයං පටිවිනොදෙකා, අසමිති දිට්ඨිමානානුසයං සමුහනිකා, අවිජ්ඣං පහාය විජ්ඣං උප්පාදෙකා

දිට්‍ඨෙවධමෙම දුක්ඛස්සන්තකරො හොති - එයා යම් කිසි වෙලාවක දී අවිද්‍යාවක්, අවිද්‍යාව ඇති වීමත්, නැති වීමත්, නැති කරන මගත් දන්නවා නම් මේ සියලුම ආකාරයෙන් රාගය නැති කරලා, ද්වේශය නැති කරලා, මම වෙමි යන දැකීම හා මානය නැති කරලා, විද්‍යාව උපදවලා අවිද්‍යාව නසලා, විද්‍යාව උපදවා ගෙන මේ ජීවිතයේ ම දුක් කෙළවර කරනවා” කියලා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ එද මෙන්න මේ දහම් පරියාය දේශනා කළා. ඒ දහම් පරියාය අහලා, ඒ හිඤ්ඤත් වහන්සේලා බොහෝම සතුටු වෙලා, සතුටින් අනුමෝදන් වුනා. ඉතින් මේ දහම් පරියාය තේරුම් අර ගෙන, වඩලා, ජීවිත අවබෝධය ඇති කර ගෙන, අවිද්‍යාව දුරු කරලා, විද්‍යාව උපදවා ගන්නට මේ පින්වතුන් උත්සාහවත්ත වෙන්න ඕනෑ.

විශේෂයෙන් මතක් කරන්නට තියෙන්නේ, මහ විශාල පරාසයක් ඇති, මහ විශාල දහම් කොට්ඨාශයක් තියෙන මේ පරියායේ දී, මම මේ මතක් කළ ක්‍රමය බොහෝ විට දී මේ පින්වතුන්ට ගෝචර නො වෙන්න පුළුවන්, තේරෙන්නේ නැති වෙන්න පුළුවන්. නමුත් අනුමානයෙන් අදහසක් ඇති කර ගන්නට ඕනෑ, අවිද්‍යාව කියන විට, චතුරායඝී සත්‍යය නො දැනීම කියලා පෙළ දහමට විතරක් සීමා නො වී, අපි මේ ගත කරන, මෙන්න මේ විදිහට අරමුණු අර ගෙන, මෙන්න මේ විදිහට ජීවිතය ගත කරන බව යි අවිද්‍යාව කියන්නේ කියන ජීවිතයෙන් තේරුම් කර ගන්නට ඕනෑ තැන දක්වා ම ධර්මයක් තියෙනවා, ජීවිතයෙන් දකින්න ම ඕනෑ. ආයතන මෙන්න මේ විදිහට හසුරුවන කොටයි විද්‍යාව කියන්නේ, ජරාමරණ නැති වෙන්නේ. එහෙත්ම මෙන්න මේ විදිහටයි ජීවත් වෙන්න ඕනෑ කියලා ජීවිතයෙන් දකින ධර්මතාවයක් ම තියෙනවා කියලා දැකලා මෙන්න මේ ධර්මතා දෙක අවබෝධ කර ගන්න උත්සාහවත් වෙන්න. ඒ තැන දක්වා ම, ඒ සෙවීමි පර්යේෂණය නවත්වන්න එපා. මේ ධර්මය සොයලා, අවිද්‍යාව හොයලා අවිද්‍යාව නැති කරලා, විද්‍යාව හොයලා විද්‍යාව උපදවා ගන්නට, අද දවසේ දී දේශනා කළ මේ දහම් පරියාය මේ පින්වතුන්ට ඒ සදහා හේතු උපනිශ්ශ්‍රය වේවා කියලා සාදු නාදයක් පවත්වන්න.

සාදු ! සාදු !! සාදු !!!
අවිද්‍යා වාරය නිමා විය.

ආශ්‍රව වාරය

නමෝනස හගවතෝ අරහතෝ සමෝ සමුද්ධාසෝ

යතෝ බො ආවුසො, අරියසාවකො ආසවඤ්ච පජානාති,
ආසවසමුදයඤ්ච පජානාති, ආසවනිරොධඤ්ච පජානාති,
ආසවනිරොධගාමිනි පටිපදඤ්ච පජානාති, එතතාවතාපි බො ආවුසො,
අරියසාවකො සමොදිට්ඨි හොති, උජ්ඣතාසස දිට්ඨි, ධම්මෙ
අවෙච්චසසාදෙන සමන්තාගතො, ආගතො ඉමං සද්ධම්මං'ති.

ධර්මශ්‍රවණානිලාගී ශ්‍රියා බුධි සම්පන්න කාරුණික පින්වතුනි, මේ පින්වත් පිරිස මේ සුදුනම් වෙන්වේ අමා මැණි බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ලෝක සත්ත්ව කෙරෙහි මහා කරුණාවෙන් දේශනා කළ සද්ධර්මයෙන් බිඳක් ශ්‍රවණය කරන්න. ඒ නිසා බොහෝම ශ්‍රියාවෙන්, උච්චතාවෙන් මේ දේශනාව ශ්‍රවණය කරන්නට ඕනෑ. ඔය කය එක තැනක තියෙනවා වගේ සිතක් එක්තැන් කර ගෙන, නොයෙක් අරමුණු වල දුවන්නට නො දී, බොහෝම ශ්‍රියාවෙන් මේ ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්නට ඕනෑ.

අද දවසේ සම්මාදිට්ඨි සූත්‍රයේ දහසය වෙනි පරියාය වූ අවසාන කාරණාව වූ මේ ආශ්‍රව පරියායයි දේශනා කරන්නට තියෙන්නේ. එද සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ හිඤ්ඤාත් වහන්සේලාට අවිද්‍යාව ගැන කියන දහම් පරියාය ශ්‍රාවකයින්ගේ සම්මා දිට්ඨිය ඇති වීම පිණිස දේශනා කළාට පසුව, ඒ හිඤ්ඤාත් වහන්සේලා සතුටින් අනුමෝදන් වෙලා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේගෙන් ඇහුවා “ඇවැත්නි, සාරිපුත්ත ස්ථවිරයන් වහන්ස, ශ්‍රාවකයන්ගේ සම්මාදිට්ඨිය ඇති කර ගැනීම පිණිස, ඔහුගේ දෘෂ්ටිය සෘජු බවට පත්වීම පිණිස, ධර්මයේ ගුණ දන පැහැදීමෙන් යුක්ත වීම පිණිස, මේ සද්ධර්ම භූමියට ආවා කියලා කියන්න පුළුවන් තව ක්‍රමයක්, පරියායක් තියෙනවා ද?” කියලා. ඒ අවස්ථාවේ දී “ඇවැත්නි, තව ක්‍රමයක් තියෙනවා, තව ක්‍රමයක් පනවන්නට පුළුවන්” කියලා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා “ඇවැත්නි, යම් කලෙක පටන් ආයඝිශ්‍රාවක තෙමේ ආශ්‍රව කියන කාරණාව දන්නවා නම්, ආශ්‍රව ඇති වන්න හේතුව දන්නවා නම්, ආශ්‍රව නැති වීම දන්නවා නම්, ආශ්‍රව නැති කරන ප්‍රතිපදාව දන්නවා නම්, මෙපමණකිනුත් ආයඝිශ්‍රාවක තෙමේ නිවැරදි දැකීම් ඇත්තෙක් වෙනවා. ඒ අයගේ දැකීම සෘජු බවට, ඇද නැති

බවට පත් වෙනවා, ධර්මයේ නො සෙල්වෙන පැහැදීමෙන් යුක්ත වූ, මේ ශාසනයට ආපු කෙනෙක් කියලා කියන්නට පුළුවන් කියලා දේශනා කළා.

ආශ්‍රව කියන්නේ කුමක් ද, ඒ ආශ්‍රව ඇතිවීමේ කාරණාව, නැති වීමේ කාරණාව, ඒ සඳහා වන ප්‍රතිපදාව තේරුම් කර ගත්තොත් මේ දර්ශන භූමියට එන්න පුළුවන්, දිට්ඨි සම්පන්න පුද්ගලයෙක් බවට පත් වෙනවා කියන කාරණාවයි සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ මේ පරියායෙන් දේශනා කළේ. එතකොට සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ ම අහනවා “ඇවැත්නි, ආශ්‍රව කියලා කියන්නේ කුමක් ද, ආශ්‍රව සමුදය කුමක් ද, ආශ්‍රව නිරෝධය කුමක් ද, ආශ්‍රව නිරෝධගාමිණි පටිපදාව කුමක් ද” කියලා. ඒ වෙලාවේ දී සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ ම ඒ ධර්මයට උත්තර වශයෙන් දේශනා කරනවා තයොමේ, ආවුසො, ආසවා - ආශ්‍රව ධර්ම තුනයි. කාමාශ්‍රව, භවාශ්‍රව, අවිද්‍යාශ්‍රව - මේ ආශ්‍රව තුන පෙන්නුවා. ඊට පස්සේ, අවිජ්ජා සමුදයො ආසව සමුදයො - අවිද්‍යාව ඇතිවීමෙන් ආශ්‍රව ධර්ම ඇතිවෙනවා. අවිද්‍යාවේ නැති වීමෙන් ආශ්‍රව ධර්ම නැති කරන්න පුළුවන් කියලා පෙන්නුවා. පෙන්නලා මේ පරියාය හික්කුන් වහන්සේලාට ඉදිරිපත් කළා.

දැන් පින්වතුනි, ඒ තුළ තියෙන අර්ථය අපටත් වැටහෙන ආකාරයකින් අපි කෙනා කෙනා තේරුම් ගන්න උත්සාහවත් වෙන්නට ඕනෑ. ආසවඤ්ඤා පජානාති කියන විට ආශ්‍රව කියන කාරණාව දැන ගන්න ඕනෑ. එතන දී ආශ්‍රව කියන කාරණාව සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ තුන් ආකාරයකින් පෙන්නුවා, කාමාශ්‍රව, භවාශ්‍රව, අවිද්‍යාශ්‍රව කියලා. ආශ්‍රව කියලා කියන්නේ බොහෝ කල් සිට පැවත එන කෙලෙස්. දැන් ලෝකය තුළ වුනත් අපි දන්නවා ආයුර්වේද ක්‍රමයට පොළොව යට වළලලා පල් කරලා හදන කසාය වලට ‘ආසව’ කියලා කියනවා. ඒ වගේ බොහෝ කල් සිට පැවත එන මේ චිත්ත සන්තානයේ පල් වෙච්ච ක්ලේශ ධර්මයන්ට කියනවා ආශ්‍රව කියලා. එතකොට ඒ ආශ්‍රව කියන විට තමන්ට කෙලෙස් වල හුරු ගතියෙන්, කෙලෙස් වලට පුරුදු ගතියෙන්, කෙලෙස් අනුව යොදවන, යෙදෙන ගතියෙන් දකින්න මේ ආශ්‍රව වල ලක්‍ෂණය.

මුලින් ම මම උපමාවක් කියනවා මේ ආශ්‍රව ගැන හඳුනා ගන්නට. මේ පින්වතුන්ගේ ගෙදර බිත්තියක ඔරලෝසුවක් සවි කරලා තියෙනවා කියලා හිතන්න. දැන් අවුරුදු ගණනක් මේ බිත්තියේ ඔරලෝසුව තිබුණා නම් නිතරම වෙලාව බලන්න ඕනෑ වෙන විට ඒ බිත්තිය දෙස බලනවා, බිත්තියේ තියෙන ඔරලෝසුව දෙස බලනවා.

ඔහොම අවුරුදු ගණනක් මේ ඔරලෝසුව මෙතන තිබුණා, යම් දවසක දී මේ ඔරලෝසුව මෙතැනට හොඳ නැහැ, අපි ඇතුළේ කාමරයෙන් තියමු කියලා තමන් ම ඔරලෝසුව ගලවලා ඇතුළේ කාමරයක එල්ලනවා. දැන් තමන් මයි මේ ඔරලෝසුව එල්ලවේ. කිසියම් වෙලාවක තමන්ට වෙලාව බලන්නට ඕනෑ වන විට, ඔරලෝසුව ගලවපු බව අමතක වෙලා පරණ හුරුවට නැවත අර බිත්තිය දෙස බලන්නට පුළුවන්. බලනවා. බැලුවාට පසුවයි තේරෙන්නේ ඔරලෝසුව නැහැ, එතකොටයි මතක් වෙන්නේ තමන් ම මේක ගලවලා ගිහින් තිබ්බා කියලා. නමුත් මෙතන දී බලන්න, කාලයක් වෙලාව බලන්න ඔරලෝසුව දෙස බලලා, බලලා ඒක හුරු වුන විට, ඊට පස්සේ එතන ඒ ඔරලෝසුව නැතත් මේ හිතේ තියෙන හුරුව නැති වෙන්නේ නැහැ. අන්න ඒ අර්ථයෙන් දකින්න, ආශ්‍රව. මේ පින්චතුර්වක කියන කාරණාව තේරෙනවා ඇති, ඒ ඔරලෝසුව දෙස වෙලාව බලන්න ඉබේම බැලුවා වගේ අමතක වෙලා, ඔරලෝසුව නැති බිත්තිය දෙස බලනවා, බැලුවාට පසුවයි නැහැ කියලා මතක් වෙන්නේ.

මේ යමක් දෙස බලලා බලලා හුරු වුන විට ඒක එතැනින් අයින් වුනත් අර හුරුව පවතින ගතියක් අපේ සිත්වල තියෙනවා. ඒ වගේ මේ කාමාශ්‍රව කියන විට දුවා, පුතා, ගෙවල් දෙරවල් කියන මේ කාරණාවන්, මේ දුව මයි, මේ පුතා මයි කියලා, මේ කාම වස්තූන් දුව, පුතා, ගෙවල් දෙරවල්, රත්තරන්, රිදී, මුතු මැණික් කියලා, මේවා දෙස බලලා බලලා දැන් හුරුවක් තියෙන්නේ. තමන්ට බැරි වෙලාවක් වෙන නමක්, වෙන හැඟීමක් එන්නේ නැහැ. ඒ වස්තුව දෙස බලන විට මේ දුව, පුතා කියලා මයි, මේ ගසක්, ගෙදරක් කියලා මයි තමන්ට තේරෙන්නේ, වැටහෙන්නේ, දැනෙන්නේ. මේ පෙර නො තිබීම අලුතෙන් ම හට ගන්නා ලෝකයක් වුනාට, ඇති බවට පරණ තිබුණු දෙය ම ලැබෙන බවට, අපට නැවත නැවත එක ම දෙය ලෝකයේ හමු වෙන්නේ, මෙන්න මේ ආශ්‍රව වල හැකියාවෙන් කියලා තේරුම් ගන්න ඕනෑ. දේපල, වස්තුව, හරකාබාන, ඉඩකඩම්, මිල මුදල් කියලා යම් වස්තු කාමයක් හමු වෙනවා නම්, ඒ වස්තු කාමය අරබයා මේක හොඳයි, සැපයි කියලා ක්ලේශයක්, මේක හොඳ නැහැ, නරකයි කියලා ගැටීම් සහගත ක්ලේශයක් හෝ ඇතිවුනා නම් (ක්ලේශ කාමයක්), මෙන්න මේ ටිකේ හුරුවට කියනවා කාමාශ්‍රව කියලා. අපට අලුතෙන් ම හමු වෙන දෙයක් - උද්භරණයක් වශයෙන් කීවොත් ටිකක් බණ දහම් ගැඹුරු අර්ථයකින් යුක්තව අහන්නට ලැබුනොත් - ඔබට ඒක මතක තියා ගන්න පහසු නැහැ, ඉක්මනට අමතක වෙනවා. නමුත් අහම්බෙන් හරි ලෝකය තුළ තියෙන අනවශ්‍ය,

නරක වචනයක් හෝ දෙයක් හරි කීවොත් හරි ඉක්මනට හිතට දූනෙනවා. හොඳට මතක හිටිනවා. මේ කුමක් නිසා ද? - ආශ්‍රව නිසා. ඒ කියන්නේ මේ දෙය හොඳට හුරුයි. මේ ක්ෂේත්‍රයේ හැසිරිලා හොඳට හුරුයි. අර හුරුව නැහැ.

ආසවඤ්ච පජානාති කියන විට මෙන්න මේ ගතියෙන් දකින්න. ඒ හුරුව තියෙනවා වස්තු කාම, ක්ලේශ කාම කියන මේ කාමයන් උපදවන්නට. අපට කාම වස්තූන් හමු වෙන විදියට, ඇති විදියට අපට දූ දරුවෝ, ගෙවල් දෙරවල්, යාන වාහන, ඉඩකඩම් මේ ලෝකයේ හමු වෙන මේ ගතියට කියනවා කාමාශ්‍රව කියලා. යම් නිමිත්තක් මෙතෙහි කරලා මරණාසන්න මොහොතේ ඒ නිමිත්තට හිත බැඳිලා කාම ලෝකයේ උපදින්න පුළුවන් නිමිත්තක් තිබ්බොත්, නිමිත්තක් දැක්කොත්, දකින්න ඒ හැම නිමිත්ත ම කාමයි කියලා. මරණාසන්න මොහොතේ චුති සිතට යටත් පිරිසෙයින් ගසක වැටිලා තියෙන කොළ කැල්ලක් හරි අරමුණු වුනොත්, ඒත් ඇති නැවත කාම හවයේ උපදින්න. එහෙනම් මේ ධර්මයන් පවා කාමයි. එහෙනම් මේක කොළ කැල්ලක් නේද, අහවල් ගහේ කොළ කැල්ලක් නේද කියලා හොඳ විස්තර ටිකක් ඉදිරිපත් කරන්න පුළුවන්, විස්තර ටිකකින් කොළ කැල්ලක් දකින්න පුළුවන් ගතිය දකින්න, අද ඔබට මේ ටික තියෙන්නේ ආශ්‍රව නිසයි. මේ ටික දකින්න කාමාශ්‍රව කියලා.

එතකොට තමන් එක තැනක ඉඳ ගෙන ඉන්න විට තමන්ගෙන් පරිබාහිර ව මහා විශාල ලෝකයක් ඇති බවට හිතට දූනෙන, වැටහෙන ස්වභාවය දකින්න හව ආශ්‍රව කියලා. තව පැත්තකින් තමන් යමක් ඇසෙන් දෑකලා, එතැනින් ඉවත් වෙලා පැත්තකට ගිය විට දෑකපු දෙය, දෑකපු තැන තියෙනවා කියලා හිතේ ඇතිවෙන මෙන්න මේ ගතිය දකින්න හව ආශ්‍රව කියලා. බාහිර තියෙනවා කියලා පෙන්නන ගතිය හව ආශ්‍රව, තියෙන දෙය අහවල් විදියේ වස්තුවයි කියලා දන්න එක කාම ආශ්‍රව. ඔය ආශ්‍රව දෙකේ හොඳට දක්‍ෂ ව කරන කෘත්‍යය නිසයි පින්වතුනි අපි මේ රැවටිලා තියෙන්නේ. අවිද්‍යා ආශ්‍රව කියලා කියන්නේ අපට යම් වස්තුවක් හමු වෙන විට ඒ හමු වෙන වස්තූන්ගේ ඇත්ත නො දකිනවා කියන කම හුරුයි බොහෝ කාලයක්. ඇත්ත නො දකිනවා කියන කම හුරු වුන විට හව ආශ්‍රව - බාහිර තියෙනවා කියන කාරණාව ලැබෙනවා. බාහිර තියෙන්නේ මෙන්න මේ දෙයයි කියන කාරණාව වැටහෙනවා. එතකොට මෙන්න මේ අරමුණක අපට දෑකපු දෙයක් ඇතිත් තියෙන

කොට, තියෙනවා කියලා හිතට දූනෙන විට මේ ආශ්‍රව තුන ම යෙදිලා, මේ ආශ්‍රව වලටයි අරමුණු වූවේ.

පින්වතුනි මේ තුන් භූමිය අනුව ගිය සියලුම ධර්මයන් පෙන්වනවා 'සාසව' ධර්මයන් කියලා. කාමාවචර, රූපාවචර, අරූපාවචර මේ තුන් භූමිය අනුව ගිය සියලුම ධර්මයන්ට කියනවා 'සාසව'යි කියලා. කුමක් ද මේ සාසව කියන්නට තියෙන හේතුව. ආසවානං ආරම්භණ භූතා සාසවා - ආශ්‍රව වලට අරමුණු වෙන නිසා මේවාට සාසවයි කියලා කියනවා. පින්වතුනි අපි රූපය කියලා යමක් දැක්කා නම් දැක්කේ, රූපය කියලා යමක් බැලුවා නම් බැලුවේ අපි ගාව තියෙන ආශ්‍රව වලට පින් සිද්ධ වෙන්න. ආශ්‍රව වල පිහිටෙන්න. මේ ලෝකයේ යම් පංච උපාදනස්කන්ධයක් පරිහරණය කරන්නේ ආශ්‍රව සහිත මනසක් නිසයි. ආශ්‍රව සහිත මනසකට වැටහෙන, දූනෙන මට්ටමක් නිසා මේ කාම භූමියේ තියෙන සියලුම ධර්මයන්ට කියනවා සාසවයි කියලා. අවිද්‍යා ආශ්‍රව, කාම ආශ්‍රව හව ආශ්‍රව කියන ආශ්‍රවයන්ගෙන් ආශ්‍රව වෙලා තියෙන නිසා මේ කාම භූමියේ තියෙන, හමු වෙන හැම දෙයක් ම සාසවයි කියනවා. අවිද්‍යා ආශ්‍රව, හව ආශ්‍රව කියන ආශ්‍රවයන්ගෙන් ආශ්‍රව වෙලා තියෙන නිසා රූප හවයේ, අරූප හවයේ තියෙන සියලුම ස්කන්ධ සාසවයි කියලා පෙන්වනවා.

මෙතන දී පින්වතුනි මේ පින්වතුන් සූත්‍ර ක්‍රමයේ දී මේ ආශ්‍රව පිළිබඳ ව කතාබහ කරලා ඉගෙන ගෙන ඇති. ඒ කාලයේ දී ආශ්‍රව හතරක් ඉගෙන ගෙන ඇති, සමහර විටෙක දන්නවා ඇති. නමුත් මෙතන දී එක ආශ්‍රවයක් සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ විස්තර කරන්නේ නැහැ, ගන්නේ නැහැ - දිට්ඨාශ්‍රවය. කුමක් නිසා ද? මේ දහම් පරියාය තියෙන්නේ ම දිට්ඨි ආශ්‍රවය අත හැරෙන විදියට. දිට්ඨාශ්‍රවය විස්තර කරන්න වෙන්නේ නැහැ මේ පරියායෙන්. මෙතන දී පෙන්වුවා මේ ආශ්‍රවත්, ආශ්‍රව ඇති වීමත්, නැති වීමත්, නැති කරන මගත් දන්නවා නම් ඒ සම්මා දිට්ඨිය. ඒ වගේම දැකීම සෘජු බවට පත් වුනා. මෙතන දී දර්ශනයක් තියෙනවා. මේ දර්ශනයෙන් දුරු කොට යුතු ක්ලේශය, දර්ශනය තියෙන තැන ලැබෙන්නේ නැහැ. දර්ශනය නැති වූ විට ඇතිවෙන ක්ලේශයක් තමයි දිට්ඨාශ්‍රවය. හොඳට මතක තබා ගන්න ඕනෑ ආශ්‍රව වල දී දිට්ඨි ආශ්‍රව කියන මේ ආශ්‍රවය ඇති කරන්නේ දර්ශනය කියන තැන නැති වූ විටයි. එතකොට යම්කිසි තැනක දර්ශනය

තිබුනොත් දිවියාශ්‍රවය එතන නැහැ. දර්ශනයක් සඳහා දේශනා කළ දහම් පරියායක් නිසා මෙතැන දී දිවියි ආශ්‍රවය ගන්නට වෙන්නේ නැහැ.

මජ්ඣිම නිකායේ මූලපණ්ණාසකයේ පෙන්නනවා සබ්බාසව කියලා සූත්‍රයක්. මේ සූත්‍රයේ තියෙන කරුණු ටිකකුත් අපි කථා කරමු. ඒ සිද්ධියයි මේ ආශ්‍රවයි අතර සම්බන්ධය, වෙනස කුමක් ද කියන කාරණාව. ඒ කාරණාව ගැන සඳහන් කරන්න තමයි මම මතක් කළේ දිවියාශ්‍රවය ගැන. හොඳට බලන්න ඒ සබ්බාසව සූත්‍රයේ දී සියලුම ආශ්‍රවයන් සමූලඝාතනය කිරීමට, නැති කිරීමට පෙන්නන ක්‍රමයක් තියෙනවා. එතන දී බුදුරජාණන් වහන්සේ සියලු ආශ්‍රව කියලා ආශ්‍රව ධර්ම හතක් පෙන්නුවා. ඒ ආශ්‍රව ධර්ම හත මොනවා ද? දර්ශනයකින් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව ධර්ම තියෙනවා. ඒ වගේම සංවරයෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව ධර්ම තියෙනවා. පටිසේවනයෙන්, ඇසුරු කිරීමෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව ධර්ම තියෙනවා. ඒ වගේම අධිවාසනයෙන්, ඉවසීමෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව තියෙනවා. ඒ වගේම පරිවජ්ජනයෙන්, අයින් කිරීමෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව තියෙනවා. ඒ වගේම විනෝදනයෙන්, නැති කිරීමෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව තියෙනවා. ඒ වගේම භාවනාවෙන් නැති කළ යුතු ආශ්‍රව තියෙනවා කියලා ධර්මතා හතක් පෙන්නුවා.

මෙතන දී මුලින් ම සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කළා දර්ශනයකින් පහ කළ යුතු කෙලෙස් ගැන - දර්ශනයකින්, දැකීම නිසා පහ කළ යුතු ආශ්‍රවයන්. ඒ කියන්නේ පින්වතුනි සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ කාමාශ්‍රව, භවාශ්‍රව, අවිද්‍යාශ්‍රව කියන තුන් ආශ්‍රව පෙන්නලා දර්ශනයෙන් පහ කළ යුතු දිවියාශ්‍රවය මෙතන දී නො ගෙන දේශනා කළා දර්ශනය කියන එක මෙතැනින් ලැබෙන නිසා. අර සබ්බාසව සූත්‍රයේ තියෙන දේශනා පිළිවෙළේ දී මුලින් ම ඒ ඒ ධර්මතා හතෙන් ඇති කරන මූලධර්මතා හතරක් තමයි මේ දිවියාශ්‍රවය, කාමාශ්‍රව, භවාශ්‍රව, අවිද්‍යාශ්‍රව කියන ආශ්‍රව හතර. යම්කිසි කෙනෙකුට දර්ශනය නැති වුනොත් පින්වතුනි දිවියාශ්‍රවය ඇතිවෙනවා. දර්ශනය යම්කිසි කෙනෙකුට තිබුනොත් දිවියාශ්‍රවය නැති වෙනවා. දර්ශනයෙන් පහ කළ යුතු කෙලෙස් කියන විට සක්කාය දිවියි, විචිකිච්ඡා, සීලබ්බතපරාමාස කියන මේ තුන නැති වෙනවා. ඒ කියන්නේ දිවියි ආශ්‍රවය නැති වුනා කියන එකයි. දැන් පින්වතුනි, ඒ නිසා ඒ ධර්මතාවය මේ පරියායේ දී පෙන්වන්නට ඕනෑ නැහැ, විස්තර කරන්නට ඕනෑ නැහැ.

මේ පරියායේ දී සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ දේශනා කළා කාමාශ්‍රව, භවාශ්‍රව, අවිද්‍යාශ්‍රව කියන ආශ්‍රව තුන. දැන් අර සබ්බාසව සූත්‍රයේ තියෙන ඉතුරු ආශ්‍රව හය මේ ධර්මතා තුනට යෙදෙනවා. ඒ කියන්නේ දර්ශනයෙන් පහ කළ යුතු ආශ්‍රව කියන ටික අනභරපු වීට, සංවරයෙන් පහ කළ යුතු ආශ්‍රව තියෙනවා, ඒ සංවරය නැති වූ විට මේ කාමාශ්‍රව, භවාශ්‍රව, අවිද්‍යාශ්‍රව යි ආශ්‍රව වෙන්නේ. මේ ඉතුරු හය ක්‍රමය පවතිනවා කියලා කියන්නේ මේ කාමාශ්‍රව, භවාශ්‍රව, අවිද්‍යාශ්‍රව කියන තුන් ආශ්‍රව ධර්මයයි පවත්වලා තියෙන්නේ. අපි මෙහෙම කියමු - සංවරයෙන් පහ කළ යුතු ආශ්‍රව. ඒ සංවරයෙන් පහ කළ යුතු ආශ්‍රව කියලා කීවේ කුමක් ද? ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනස කියන මේ ඉඤ්ඤ සංවරය ඇති කර ගන්න ඕනෑ. ඉතින් මේ ඉඤ්ඤ සංවරය ඇති කර නො ගත්තොත්, මේ ඉඤ්ඤ සංවරය නැති වුනොත්, එතකොට නූපන් කාමාශ්‍රව උපදිනවා. උපන් කාමාශ්‍රව වැඩෙනවා. මේ ඉඤ්ඤ සංවර නො වුනොත්, මේ ඉඤ්ඤ අසංවර වුනොත් යම් වෙහෙස දැවිලි ඇති වෙනවා නම්, ඒ විදියට කටයුතු කරන විට නූපන් භවාශ්‍රවය උපදිනවා. උපන් භවාශ්‍රවය බොහෝ වෙනවා. මේ ඉඤ්ඤ සංවර කර ගන්න ඕනෑ, සංවර කර ගෙන වෙහෙස, දැවිලි නැතිව ඉන්නට ඕනෑ කියන කාරණාව නො දන්න විටම අවිද්‍යා ආශ්‍රවය ඇති වෙනවා. නූපන් අවිද්‍යා ආශ්‍රවය උපදිනවා. උපන් අවිද්‍යා ආශ්‍රවය වැඩෙනවා. එහෙනම් හොඳට දකින්න සංවරයෙන් පහ කොට යුතු ආශ්‍රව තියෙනවා, ඒ සංවරය නැති වුනොත් වැඩෙන්නේ කාමාශ්‍රව, භවාශ්‍රව, අවිද්‍යාශ්‍රව යි. කාමාශ්‍රව, භවාශ්‍රව, අවිද්‍යාශ්‍රව වැඩෙන්න එක ක්‍රමයක් ජීවිතයෙන් හමු වෙන්නේ ඉඤ්ඤ සංවරය නැතිකම. ආශ්‍රව වැඩෙන එක ක්‍රමයක් දැන ගන්න ඉඤ්ඤ සංවරය නැතිකම.

ඊළඟට පටිසේවනයෙන් - පටිසේවනය කියන්නේ ඇසුරු කරනවා. නුවණින් සලකලා බලලා ආහාරපාන ගන්නවා. පිණ්ඩපාන ස්වාමීන් වහන්සේලාට නම් චීවර, පිණ්ඩපාන, සේනාසන, ගිලන්පස කියන මේ සිවුපසය නුවණින් සලකලා බලලා ඇසුරු කරන්නට ඕනෑ. එහෙම කරලා දුරු කරන්න ඕනෑ ආශ්‍රවයක් තියෙනවා. ගිහි අයටත් එහෙමයි, ආහාරපාන ගන්න කොට, ගෙවල් දෙරවල්, ඇඳුම් පැලඳුම්, බෙහෙත්හේන් ඇසුරු කරන විට, නුවණින් සලකලා බලලා ඒවා ඇසුරු කරන්නට ඕනෑ, පමණ දැන ගෙන පරිහරණය කරන්නට ඕනෑ. ඒ පරිහරණයේ දී නුවණින් සලකලා බලන ගතිය නැති වුනොත්, පටිසේවනය - ඒවා ඇසුරු කරන විට නුවණින් ඇසුරු නො කළොත්,

ඔබට උපන් කාමාශ්‍රවය උපදින්න, නූපන් කාමාශ්‍රවය වැඩෙන්න තව එක ක්‍රමයක් මේ. වීචර, පිණ්ඩපාත, සේනාසන, ගිලන්පස කියන මේ හතර පරිහරණය කරන විට, මේ වීචරයේ පමණ නො දන්න කොට, තමන් අදින ඇඳුමේ පමණ නො දන්න කොට - සීත, උෂ්ණ නැසීම පිණිස කියලා දන්නේ නැති වූ විට, 'මේක බොහොම ලස්සනයි, අලංකාරයි මෙව්වරක් වටිනවා' කියලා ඔබ හිතන විට නූපන් කාමාශ්‍රවය උපදිනවා, උපන් කාමාශ්‍රවය වැඩි වෙනවා නොවේ ද කියලා බලන්න. එහෙත්ම මේ ආශ්‍රවය ඇතිවෙන්න තව ක්‍රමයක් මේ ඔබට තියෙන්නේ. ඒ ඇඳුම පමණ දැන ගෙන නුවණින් කටයුතු නො කෙරෙන වාරයක් ගණනේ ඒකට කැමති වෙන කොට, ඒක නැවත භවය ප්‍රාර්ථනා කරන භවාශ්‍රවය තුළ තියෙනවා. මේ භවය තුළ ඉන්න විට ජරාමරණ දුක ලැබෙනවා නේද කියන කාරණාව නො දන්නා බව ම 'මේ ඇඳුම හොඳයි, ලස්සනයි' කියලා පරිහරණය කරන කාරණාව තුළ තියෙනවා, අවිද්‍යාශ්‍රවය ආශ්‍රවය වෙනවා.

එතකොට පින්වතුනි තමන් තුළ යමක් පරිහරණය කරන විට මේ සිවුපසය, නුවණින් සලකලා, නුවණින් මෙනෙහි කරලා පරිහරණය නො කරන විට ඒ පරිහරණය නො කරන ක්‍රමය දකින්න නූපන් ආශ්‍රව උපදින විදියට, උපන් ආශ්‍රව වැඩෙන විදියටයි ඉන්නේ කියලා දකින්න. එතකොට මේ ආශ්‍රව පරිහරණය කරනවා කියලා දකින්න. ඉතින් මේ පින්වතුන්ට මේ සිවුපසය පරිහරණය කරන විට, ආහාරපාන ගන්න විට 'නෙව දව්‍යය න මදය න මණ්ඩනය' කියලා 'මේ ආහාරය ගන්නේ ඇග පැහැපත් කර ගන්න, තර කර ගන්න, මද වැඩිම පිණිස නොවේ, ජීවත් වීම පිණිස, මේ රෙදිපිළි අදින්නේ සීත උෂ්ණ නැසීමට' කියලා මේකේ පමණ තේරෙන විට, දැන ගන්න විට, අනවශ්‍ය ආශ්‍රව ධර්ම උපදින්නේ නැහැ. මේ ඔබ ළඟ තියෙන ආශ්‍රව ධර්ම ගෙවා ගන්න තව ක්‍රමයක්. එහෙම නැතිව මේ සංවරයෙන් ගෙවන ආශ්‍රව, පටිසේවනයෙන් ගෙවන ආශ්‍රව කියලා වෙන ආශ්‍රවයන් දකින්න එපා. මේ කාමාශ්‍රව, භවාශ්‍රව, අවිද්‍යාශ්‍රව කියන තුන් ආශ්‍රවය ම ආශ්‍රව වෙන්නේ අපේ ජීවිතයට ඇසුරු වෙන්නේ, මෙන්න මේ වගේ ධර්මතා හතක් හරහායි. මෙන්න මේ ධර්මතා හත උපයෝගී කර ගෙනයි අපේ ජීවිතවල ආශ්‍රව වැඩෙන්නේ. මේ හතර ආශ්‍රවය අපේ ජීවිතයෙන් ගෙවා ගන්න වෙන්නේ මේ හත් පොලේ කටයුතු කරලා යි. ඒ නිසයි මේ කියන්නේ. එහෙම නැතිව තවත් ආශ්‍රව ධර්ම හතක් ගැන කියනවා එහෙම නොවේ. මේ පරියාය මේ පින්වතුන්ගේ නුවණට තේරෙන්නට ඕනෑ, නුවණට වැටහෙන්නට ඕනෑ.

ඊට පස්සේ තියෙනවා අධිවාසනයෙන් දුරු කරන්නට ඕනෑ ආශ්‍රව. සීතල ඉවසන්නට, රස්නය ඉවසන්නට, මැසි, මදුරු, අච්චි, සුළං ස්පර්ශ ඉවසන්නට, අප්‍රිය අමනාප වචන ඉවසන්නට හුරු වෙන්න ඕනෑ. එහෙම ඉවසනවා නම් තමන් තුළ උපන් ආශ්‍රවය දුරු වෙලා නූපන් ආශ්‍රවය නූපදිනවා - මෙන්න මේ කාමාශ්‍රව, භවාශ්‍රව, අවිද්‍යාශ්‍රව කියන තුන් ආශ්‍රවයන්. ඉතින් ඉවසිය යුතු තැන ඉවසන්නේ නැති වෙන කොට, සීත ඉවසන්නේ නැති වෙන කොට, රස්නය ඉවසන්නේ නැති වෙන කොට, ඒකට එක එක විකල්ප භෝයන්නට වෙනවා. මැසි, මදුරු ස්පර්ශ ඉවසන්නේ නැති වෙන කොට, එක එක විකල්ප භෝයන්නට වෙනවා. ක්‍රම පර්යේෂණය කරන්න වෙනවා. නපුරු, නරක වචන ඉවසන්නේ නැති වෙන කොට, නොයෙක් විදියේ චිත්ත විපර්යාසයන් ඇති වෙනවා. මෙන්න මේ තුලින් ඔබට නූපන් කාමාශ්‍රවය ඉපදිලා, උපන් කාමාශ්‍රවය වැඩිදියුණු වෙලා. නූපන් භවාශ්‍රවය ඉපදිලා, උපන් භවාශ්‍රවය වැඩිදියුණු වෙලා. නූපන් අවිද්‍යාශ්‍රව ඉපදිලා, උපන් අවිද්‍යාශ්‍රව වැඩිදියුණු වෙලා. ඉතින් සීත ඉවසන්නට පුළුවන් නම්, රස්නය ඉවසන්නට පුළුවන් නම්, සාපිපාසාවන් ඉවසන්නට පුළුවන් නම්, මැසි, මදුරු ස්පර්ශ ඉවසන්නට පුළුවන් නම්, නපුරු නරක වචන කියන විට ඉවසන්නට පුළුවන් නම්, ඔබ උපන් කාමාශ්‍රවය දුරු වෙන, නූපන් කාමාශ්‍රවය නූපදින ක්‍රමයක ඉන්නවා. උපන් භවාශ්‍රවය දුරු කරලා නූපන් භවාශ්‍රවය නූපදින ක්‍රමයක ඉන්නවා. උපන් අවිද්‍යාශ්‍රවය දුරු කරලා නූපන් අවිද්‍යාශ්‍රවය නූපදින ක්‍රමයක ඉන්නවා. එහෙනම් ආශ්‍රව දුරු කරන්න ක්‍රමයක් කියලා පෙන්නුවේ ඒ නිසයි. ඒ ආශ්‍රව දුරු කරන්න පෙන්නපු ක්‍රමයෙන් ඇසුරු නො කරන හැම විටක ම ආශ්‍රව ධර්ම වැඩෙනවා නේද, අපි මේ ආශ්‍රව ධර්ම වඩනවා නේද කියලා දකින්නට ඕනෑ. මේ ආසවක්කු පජානාති කියන විට එදිනෙදා ජීවිතයේ කෙරෙන කටයුතු විකට බෙදිලා ආශ්‍රව ධර්මයන් දකින්න.

පරිවර්ජනා පහාතබ්බා - එතකොට පරිවර්ජනයෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව තියෙනවා. පරිවර්ජනය කියලා කියන්නේ දුරු කරලා, අයින් කරලා, ඉවත් කරලා. කුමක් ද ඉවත් කරන්නේ? බොහොම වණ්ඩ, පරුෂ අලි ඉන්න තැන්, අශ්වයෝ, ගොනූන්, සුනඛයෝ වගේ වණ්ඩ, පරුෂ සත්තු ඉන්නවා නම් ඒ වගේ තැන්. ඒ වගේම නොයෙක් කටු ළැහැබ්, විෂම ප්‍රදේශ, විෂම පරිසර, ඉවුරු කඩා වැටුණු තැන්, මහා ප්‍රපාත තැන් - මෙන්න මෙවැනි විෂම තැන් දුරු කරනවා. ඒ විතරක් නොවේ යම්කිසි කෙනෙක් ඇසුරු කරන විට, සත්පුරුෂයෝ නින්දා කරනවා නම් 'මෙයා

නම් අරයා ව ඇසුරු කරන්නේ නිකන් නම් නොවේ, අභවල් පුද්ගලයා මේ වගේ මහා නරක කෙනෙක්, එයා එක්ක මෙයා ගනුදෙනු කරන්නේ මොනවා හරි අකටයුත්තක් ඇති' කියන විදියට තව කෙනෙක් ව ඇසුරු කරන්න ගිය විට තමන් ව අවමානයට ලක් වෙනවා නම්, අනිත් අය තමන් දෙස සැක මුසු ස්වභාවයෙන් බලනවා නම්, එබඳු වූ නරක මිතුරන්, පාප මිත්‍ර යහළුවන් දුරු කරන්නට ඕනෑ. මේ විදියට දුරු කරන එකත් ආශ්‍රව ගෙවෙන්න ක්‍රමයක්.

ඉතින් මේ දුරු කළ යුතු ධර්මයන් ඔබ දුරු නො කරනවා නම්, හොඳට දකින්න උපන් ආශ්‍රව - කාමාශ්‍රව, භවාශ්‍රව, අවිද්‍යාශ්‍රව කියන තුන් ආශ්‍රවයෝ - වැඩෙන, නූපන් ආශ්‍රව උපදින ප්‍රතිපදාවක ඉන්නවා කියලා. දුරු කළ යුතු ධර්මයන් දුරු කරනවා නම්, උපන් කාමාශ්‍රව, භවාශ්‍රව, අවිද්‍යාශ්‍රව කියන ආශ්‍රව දුරු කරන ප්‍රතිපදාවක ඉන්නවා කියලා ජීවිතයෙන් දකින්න.

ඊට පස්සේ පෙන්වනවා විනෝදනයෙන් පහ කළ යුතු ආශ්‍රව. විනෝදනය කියන්නේ නැති කිරීමෙන්. උප්පන්නාප්පන්න පාපකෙ අකුසලෙ ධමම නාධිවාසෙති, පජ්භති, විනොදෙති, බ්‍යන්තිකරොති අනභාවං ගමෙති - එතකොට උපන් උපන් පාපී අකුසල ධර්මයන්, උපන් උපන් කාම චිත්තය, උපන් උපන් ව්‍යාපාද චිත්තය, උපන් උපන් හිංසා චිත්තය විනෝදනය කරන්නට ඕනෑ. නැති කරන්නට ඕනෑ. නැති කරන්නට උත්සාහවත් වෙන්නට ඕනෑ. සිත තුළ යම් කාම චිත්තයක්, ව්‍යාපාද චිත්තයක් ඇතිවෙනවා නම්, ඊට අනුව යන්නේ නැතිව - කාම චිත්තයක් එන විට අසුභාදී නිමිත්තක් මෙනෙහි කරලා එය ගෙවා ගන්නට, වැය කර ගන්න, නැති කර ගන්න උත්සාහවත් වෙනවා නම්, ද්වේශාදී පටිස නිමිත්තක්, හිංසා චිත්තයක් එන විට මෙමත්‍රිය ආදී ධර්මයක් මෙනෙහි කරලා එය ගෙවා ගන්නට, නැති කර ගන්න විරිය කරනවා නම්, මේ පින්වතුනි ඔබ නූපන් කාමාශ්‍රව, භවාශ්‍රව, අවිද්‍යාශ්‍රව නූපදලා, උපන් කාමාශ්‍රව, භවාශ්‍රව, අවිද්‍යාශ්‍රව දුරු කරන ප්‍රතිපදාවක ඉන්නවා. ඒ නිසා විනෝදනයෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රවය කියන විට, මේ කාමාශ්‍රව, භවාශ්‍රව, අවිද්‍යාශ්‍රව කියන තුන් ආශ්‍රවය ඔබ නැති කිරීමෙන් ගෙවා ගන්න.

ඉතින් විනෝදනයෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රවය දුරු කරන්නේ නැහැ කියලා කියන්නේ - කාම චිත්තය, ව්‍යාපාද චිත්තය, හිංසා චිත්තය උපදින කොට, ඒවා නැති කරන්නට උත්සාහ නො කරන විට - ඔබට නූපන්

කාමාශ්‍රවය උපදිසි, උපන් කාමාශ්‍රවය වැඩෙයි. නූපන් හවාශ්‍රව, අවිද්‍යාශ්‍රව උපදිසි, උපන් හවාශ්‍රව, අවිද්‍යාශ්‍රව වැඩෙයි. එහෙනම් මේ විනෝදනයෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රවය කියලා කියන්නේ මේ කාමාශ්‍රව, හවාශ්‍රව, අවිද්‍යාශ්‍රව කියන තුන් ආශ්‍රවය. මෙන්න මේ විදියට හැසිරිලා නැති කරන්න ඕනෑ කියලා දන්නවා නම් ඒකටත් ආසවඤ්ච පජානාති කියලා කියනවා.

එතකොට භාවනාවෙන් පහ කළ යුතු ආශ්‍රව තියෙනවා. භාවනාව කියලා කියන්නේ නුවණින් සලකලා බලලා මේ බොජ්ඣංග ධර්ම වඩනවා. සති සම්බොජ්ඣංගය, විරිය සම්බොජ්ඣංගය, ධම්මච්චය සම්බොජ්ඣංගය, පීති සම්බොජ්ඣංගය, පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගය, සමාධි සම්බොජ්ඣංගය, උපේක්ඛා සම්බොජ්ඣංගය කියන මෙන්න මේ බොජ්ඣංග ධර්මයන් වඩන විට, ඒ ධර්මයන් නො වැඩීම නිසා ඇති වූ ආශ්‍රවයක් තියෙනවා නම් ඒ ආශ්‍රවය ගෙවෙනවා. මේ ධර්මයන් වඩන විට උපන් කාමාශ්‍රව, හවාශ්‍රව, අවිද්‍යාශ්‍රව ප්‍රගීණ වෙනවා. නූපන් කාමාශ්‍රව, හවාශ්‍රව, අවිද්‍යාශ්‍රව නූපදිනවා. ඉතින් මේ පින්වතුන් මේ බොජ්ඣංග ධර්මයන් වඩන්න උත්සාහවත් නො වෙනවා කියලා කියන්නේ - බොජ්ඣංග ධර්ම කියන විට සති සම්බොජ්ඣංගය දහ යුතුයි සිහිය. ඒක දෙකට බෙදිලා යනවා. එතන දී විරිය සම්බොජ්ඣංගය, ධම්මච්චය සම්බොජ්ඣංගය, පීති සම්බොජ්ඣංගය කියන සම්බොජ්ඣංග තුන යොනිසොමනසිකාරය නැත්නම් විරිය කියන පැත්තට, හැකිඑණු දෙයක් ඔසවලා ගන්නට උත්සාහවත් වෙන ධර්මයන් කියලා දකින්නට ඕනෑ. පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගය, සමාධි සම්බොජ්ඣංගය, උපේක්ඛා සම්බොජ්ඣංගය කියන ධර්මතා තුන ඇවිස්සුණු දෙයක්, විසිරුණු දෙයක් සංසිඳවන්නට ගන්න ධර්මයන් කියලා දකින්නට ඕනෑ. මේ බොජ්ඣංග හතෙන් ධර්මතා තුනක් සැගවුන දෙය මතු කරලා ගන්න, අනිත් ධර්මතා තුන විසිරුණු දෙය සංසිඳවන්නට. මේ පින්වතුන් හිත වඩන විට දූත ගන්න ඕනෑ මේ වෙලාවේ දී කුමන කුමන සම්බොජ්ඣංගයක් වඩනවා ද කියලා. ඒ කියන්නේ හිත විසිරුණු වෙලාවට විරියයට, ඒ වගේම දහම් කරුණු මෙනෙහි කිරීම, ප්‍රීතියට, මෙනෙහි කළ විට විසිරීම වැඩි වෙනවා. ඒ වෙලාවේ දී සමාධි සම්බොජ්ඣංගය, උපේක්ඛා සම්බොජ්ඣංගය, පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගය කියන සම්බොජ්ඣංග වැඩිය යුතුයි කියලා දූත ගන්න ඕනෑ. හිත හොඳට එකග වූ වෙලාවට, සමාහිත වූ වෙලාවට, සමාධි සම්බොජ්ඣංගය, උපේක්ඛා සම්බොජ්ඣංගය, පස්සද්ධි

සම්බෝධකාංගය වඩන විට හිත හැඟවෙනවා. නො දන්නා තැනකට යනවා. ඒ වගේ වෙලාවට විරිය සම්බෝධකාංගය, පීති සම්බෝධකාංගය, ධම්මවිවය සම්බෝධකාංගය වැඩිය යුතුයි කියලා දැන ගන්න ඕනෑ.

මේ හිත දෙස බලමින් බෝධකාංග ධර්මයන් වඩන විට උපන් කාමාශ්‍රව, භවාශ්‍රව, අවිද්‍යාශ්‍රව කියන තුන් ආශ්‍රවය ප්‍රභිණ වෙනවා. නූපන් ආශ්‍රව නූපදිනවා. නමුත් ඒ ක්‍රමය දන්නේ නැතිනම් එයාට උපන් කාමාශ්‍රව, භවාශ්‍රව, අවිද්‍යාශ්‍රව කියන ආශ්‍රව වැඩෙනවා, නූපන් එක උපදිනවා. ආසවඤ්ඤ පජානාති කියන විට, මේ කාමාශ්‍රව, භවාශ්‍රව, දිට්ඨාශ්‍රව, අවිද්‍යාශ්‍රව කියන මේ ආශ්‍රව හතර ජීවිතයේ ඇසුරු වෙනවා මෙන්න මේ ධර්මතා හතෙන් කියන එක ජීවිතයෙන් දකින්න. මේ හත් පොළේ බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වලා තියෙන විදියට කටයුතු නො කරන විට මේ ආශ්‍රව පවත්වනවා කියලා දකින්නට ඕනෑ. මේ තුන් භූමිය අනුව ගිය ධර්මතා හමු වෙන්නේ ආශ්‍රවයන්ගේ කෘත්‍යයක් හැටියට කියලා දකින්නට ඕනෑ. ආසවානං ආරම්භණ භූතවා සාසවා - තෙසං අනාරම්භණ අනාසවා - අනාශ්‍රව යි කියලා කියන්නේ ඒ ආශ්‍රව ධර්ම අරමුණු නොවන මනසටයි.

එතකොට මේ ටික දකින්නට ඕනෑ ආසවඤ්ඤ පජානාති කියලා. මේ උපන් ආශ්‍රව වැඩි වෙන්නේ, නූපන් ආශ්‍රව උපදින්නේ මෙන්න මේ විදියටයි නේද කියන කාරණාව නො දන්නා බව ම අවිද්‍යාව. ඒ අවිද්‍යාව ම හේතු වෙනවා ආශ්‍රව ඇතිවෙන්නට. අවිද්‍යාව නැති වුනොත් ආශ්‍රව නැති වෙනවා. මේ මේ ආශ්‍රව ධර්ම ජීවිතයට හමු වෙන්නේ මෙතැනින්, මේ මේ කාරණා මේ මේ විදියට යෙදුව විට මෙයින් බැහැර වෙන්නට පුළුවන් කියලා දැන ගන්නවා නම් ඒකට කියනවා විද්‍යාව කියලා. අවිද්‍යාව නැහැ කියලා. ඒ විද්‍යාව නැති තැන, විද්‍යාව නැති වුනොත් අවිද්‍යාව උපදිනවා. එතකොට ඒ අවිද්‍යාව නැති වුනොත් විද්‍යාව ඉපදුනොත් ඒ තමයි ආශ්‍රව නැති වීම. මේ ආශ්‍රව ධර්මයන් මේවා යි, මේ ආශ්‍රව ඇතිවෙන්නේ මෙහෙමයි, නැති වෙන්නේ මෙහෙමයි කියන මේ පරියාය ම දකින්න ආශ්‍රව නිරෝධගාමිනි ප්‍රතිපදාව හැටියට.

ඉතින් පින්වතුනි එද සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ ඒ හිඤ්ඤා වහන්සේලාට මේ ආශ්‍රව ධර්මයන් පිළිබඳ පරියාය දේශනා කළාට පස්සේ ඒ හිඤ්ඤා වහන්සේලා බොහෝම සතුටු වෙලා සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේගේ භාෂිතය සතුවන් අනුමෝදන් වුනා.

ඉතින් සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ මේ සම්මාදිට්ඨී සූත්‍රය දේශනා කර අවසන් කළා. පින්වතුනි, බොහෝ දෙනෙකුට දහම් ඇස පහළ කර ගැනීම පිණිස, බොහෝ දෙනෙකුට දර්ශන භූමියට පත්වීම පිණිස පවතින බොහෝම වටිනා සූත්‍රයක්. මේ කාල වකවානුව පුරා අපට හැකි ශක්ති ප්‍රමාණයෙන් මේ සූත්‍රයට අර්ථකථනයක් දෙන්නට අපි උත්සාහවත් වුනා. නමුත් මේ මුළු බුද්ධ ශාසනය ම මම කීවා නොවේ. මට කියන්න බැරි වුන, යහපත පෙන්වන්න බැරි වුන කරුණු අනන්තයි අපරිමාණයි. මා විසින් මෙතෙක් මේ පරියායන් තුළ පිහිටලා දේශනා කළ ධර්මයන්ගෙන් ගත යුත්තක් අර ගෙන එපමණකින් නතර නො වී කොතැනකින් හෝ මේ ධර්මය තව තියෙනවා ද අලුත්වැඩියා කර ගන්න, ඉගෙන ගන්නට කියලා බලලා, ඒ ඒ පරියායන් සම්මර්ශනය කරලා ඉගෙන ගෙන මේ දුක් සහගත සංසාරයෙන් එතෙර වෙන්නට හැමදෙනා ම උත්සාහවත් වෙන්නට ඕනෑ. මෙතෙක් දවස් මේ ධර්ම දේශනා, මේ දහම් පරියාය මම දේශනා කළා නම්, ඒ දේශනාව මේ පින්වතුන්ගේ මේ සදහම් ඇස අවදි වීම පිණිස ම වේවා. මේ දුක් සහගත සසර කතරින් එතෙර වෙන්නට මේ පින්වතුන්ට යම් පමණක් හෝ අත්වැලක් වේවා. මාගේ ලොවතුරා බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝකයේ පහළ වූවේ මේ ලෝක සත්වයා කෙරෙහි අනුකම්පාවෙන් ධර්මය අවබෝධ කරවන්නට. ඒ බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝකයට කරන්නට ආපු යහපත, ලෝකයට කරන්නට ආපු කටයුත්තට උදව් උපකාර කිරීමෙන් සත්පුරුෂ වැට පැවැත්වීමට කළ උපකාරයක් ද වේවා කියන අදහසත් ඇති කර ගන්න ඕනෑ. හැම දෙනාට ම උතුම් වූ නිර්වාණ සම්පත්තිය අවබෝධ කර ගන්න මේ පරියායන් හේතු උපනිශ්ශ්‍රය වේවා. මෙතෙක් දිනක් මේ ධර්මශ්‍රවණය කළ සියලුම දෙනාට සුවිසි මහා ගුණයේ අනන්ත ගුණානුභාව බලයෙන් මේ ජීවිතයේ දීම ධර්මඥනය පහළ කරගන්න ශක්තියක් ම, ධේර්යයක් ම වේවා කියලා සාදු නාදයක් පවත්වන්න. තෙරුවන් සරණයි.

සාදු ! සාදු !! සාදු !!!

ආශ්‍රව වාරය නිමා විය.